

ДОБРОТОЉУБЉЕ ПРЕДГОВОР

Четврти том **Добротољубља** се сав састоји из поука монасима светог Теодора Студита. Најпре смо имали у виду да сачинимо избор монашких поука светог оца само из до тада познатог **Малог катихизиса**. Међутим, пре него што смо приступили самом делу, старци руског **Манастира светог Пантелејмона** на Атону су уз Божију помоћ на острву Патмосу у библиотеци **Манастира светог Јована Богослова** нашли и преписали и **Велики катихизис** у три тома. Тада нам је дошла мисао да сачинимо избор поука светог Теодора и из **Великог катихизиса**, што је и учињено.

Количина тих поука нас је нагнала да им одвојимо читав том **Добротољубља**, што уосталом није на штету нашег зборника. Јер, њима се попуњава велики недостатак у поукама о монашком животу, тј. недостатак у указањима како да се обичан видљиви поредак иночког живота преобрати у чинилац за остваривање главног циља монаштва. Сви аскетски списи у претходна три тома и последњег петог имају у виду унутрашњи живот, који је у њима изложен свестрано. Међутим, манастирско устројство у његовом односу према циљу монаштва нико осим светог Теодора Студита није узео у обзир. Поуке о унутрашњем животу постоје и код њега, уосталом само као руководећа начела. Код њега је, међутим, главно увек нешто манастирско, наравно у вези са главним циљем монаштва. Свако, па и последње послушање он представља као вредно пред Богом, подједнако као и највише, наравно уколико се обавља у неопходном духу. Он све постојано подстиче уверењем да је сваки њихов труд корак у Царство небеско, ка мученичком венцу.

За манастирску браћу ради се о непроцењивој књизи. Међутим, и за световњаке ће се наћи много тога корисног. Код светог Теодора ретко која поука може да прође без дотицања смрти, суда, ада и Царства небеског. За онога ко их пажљиво чита, слике тих догађаја се неизгладиво изображавају у уму, што може послужити као извор побуда на покајање и подстицај на исправан живот. Ето због чега смо сматрали обавезним да поуке светог Теодора пружимо као средство назидавања монашком братству, иако **Грчко добротољубље** није ништа узело од њега.

Број поука иде по свом низу, који је независтан од броја у томовима. Број изворног тома и његове нумерације у одређеном тому наводе се на крају сваког заглавља поуке. Поуке из **Малог катихизиса** се наводе под именом **четвртог тома**.

Поуке светог Теодора немају увек један предмет, већ се многе дотичу и споредних ствари, у складу са текућим потребама монашког живота. Заглавља поука у рукописима указују само на један, тј. значајнији предмет, услед чега се читав садржај поуке често не може видети. Стога је било неопходно да саставимо подробнија заглавља, што се и учинило.

Сматрамо да није сувишно да наведемо и малу белешку о рукописима поука светог Теодора који се налазе у библиотеци руског **Манастира светог Пантелејмона** на Атону, као и неких који се налазе у Русији.

У Обитељи светог Пантелејмона на Атону су:

1) Велики катихизис, који је недавно преписан једноставним рукописом и на простој хартији у три тома, од којих се у првом налазе 87 поука, у другом - 124, а у трећем - 60. Укупно их је 271. У тај број улазе и несачуване поуке. Рукопис са кога је учињен препис потиче из XI века и написан је на пергаменту. На делу преписивања се потрудио бивши пилусиотски митрополит Амфилохије, који је пензионисан.

2) Мали катихизис се налази у једном тому у рукопису из XI века на пергаменту. У њему се налазе 134 поуке.

Примедба:

i) У библиотеци С. П. Б. Духовне академије постоји рукопис **Малог катихизиса** на пергаменту још пре XI века (вероватно из IX века). Ради се о дару **Обитељи светог Саве** код Јерусалима из руке тамошњег настојатеља блажене успомене архимандрита Јоасафа.

ii) У Московској синодалној библиотеци постоје три древна рукописна пергамента поука светог Теодора

из X, XI и XII века. У првом има 126 поука, у другом - 123, а у трећем - 76. Као што се види из њихових заглавља (по саопштењу поштованог синодалног ризничара о. архимандрита Владимира), оне улазе у састав **Малог катихизиса**. Из тих **Катихизиса** је одавно сачињен избор поука за црквену употребу. Таква два су у употреби у **Обитељи светог Пантелејмона**:

iii) Један са 105 поука, узетих искључиво из **Малог катихизиса**.

iv) Други са 95 поука узетих из I и II тома **Великог катихизиса** и из **Малог катихизиса** готово у подједнакој мери.

Само те последње поуке постоје у преводу на руски, сачињеном и изданом **Оптинском пустињом**. И код Грка једино се оне могу наћи у штампаном издању.

У западним издањима светих отаца (и ранијим и недавним од стране Migne-a) постоји само **Мали катихизис** на латинском преводу.

Може се јавити питање: због чега је направљен избор из поука, а не целокупан превод. Одговарамо да наш циљ није био књишки, тј. не да пружимо књигу, него оно што је у њој за нас поучно. Том циљу ће боље одговарати избор. Уосталом, тај избор, као што није тешко приметити, представљају готово потпуне поуке. Учињена су само делимична скраћења, понекад на почетку, понекад у средини, а понекад на крају поуке. Уосталом, све што се пружа јесу речи светог оца. Осим тога, извесне поуке нису у потпуности сачуване, извесне нису уопште, а код понеких је нејасан садржај. Све такве поуке су изостављене. Треба сачекати да се негде нађу целовити рукописи. И тада већ треба превести поуке у њиховој целини.

Свети Теофан Затворник

СВЕТИ ПРЕПОДОБНИ ТЕОДОР СТУДИТ

Свети Теодор је био син^{[1]*} високородних и племенитих родитеља (отац му је надгледао сабирање царских пореза). Био је одгојен у добром хришћанском васпитању. Научио се јелинској мудрости и постао прекрасан говорник. Био је изузетан философ а уједно и просвећени богослов. Када су се при Константину Копрониму нарочито појачала иконоборачка гоњења, његови родитељи су оставили свет и прихватили монашки живот. Свети Теодор је остао у Цариграду и наставио своје образовање. После Копронима се зацарио његов син Лав, такође јеретик, а потом његова супруга Ирина са сином Константином.

Ирина је штитила Православље, као уосталом и њен син. Заједно са светим патријархом Тарасијем она је сазвала VII васељенски сабор светих отаца на коме је осуђена и проклета иконоборачка јерес. На том сабору је био и Платон, тј. деда преподобног Теодора по мајци. По окончању сабора он је са собом у пустињу узео и светог Теодора, заједно са његовом браћом Јосифом и Евтимијем, који су решили да приме монаштво. Населили су се у Сакудиону, прелепом узвишеном месту окруженом шумом и богатом водом. Место беше усамљено: кроз њега је пролазио једино путељак. Оно им се веома допало и они су на њему устројили манастир и свету цркву у име светог Јована Богослова. Уз њих је почело да се сакупља братство, те је монашки живот заживео у добром поретку, под руководством мудрог Платона.

Све превазилазећи образовањем и даровима, свети Теодор је по постригу напредовао више од свих и у подвижништву, исцрпљујући своје тело постом, бдењем и најнижим и најтежим трудовима по манастиру: секао је дрва, носио воду, копао земљу у башти и повртњаку и ђубрио их, обучавајући се у смирењу. Изнад свега се он старао о успостављању благочастиве и богоугодне нарави. Стога је као закон имао да сваког дана свом старцу Платону исповеда све помисли и покрете срца. И исправно се старао да усаврши, а неприлично да исправи. Сваког дана он је, такође, одвајао време за богомислије и умну

молитву како би безметежним умом предстојао јединоме Богу и приносио му тајну службу. Он је волео да ишчитава Божанствено Писмо Старог и Новог Завета и дела светих отаца, нарочито светог Василија Великог и његова правила и уставе монашког живота. Он их је веома високо ценио и сматрао неопходним, уопште не сматрајући монахом онога ко их не испуњава.

Видећи напредовање у подвижништву светог Теодора, блажени Платон је решио да га обуче у свештенички чин, што је и учинио свети патријарх Тарасије по његовом предлогу и заступништву. Примивши рукоположење више по принуди, неголи по вољи, свети Теодор уопште није ослабио свој [живот], већ се пружио на још веће подвиге, остајући пример доброг монаховања. Стога је и у својој обитељи и у другима имао много подражавалаца.

Након извесног времена блажени старац Платон је, осећајући да му се увећава старачка слабост, усхтео да се удаљи од послова, те да последње године проведе у безметежју [тј. безмолвију], остављајући за прејемника светог Теодора. Десило се да се разболео. Призвавши братију, он им је рекао да је болестан и да се не зна чиме ће болест завршити, услед чега жели да изабере свог прејемника. Потом их је упитао кога желе. Они су сви у један глас рекли: "Теодора". Њему је блажени Платон и предао власт и све секирације настојатељства, сам се одвојивши на покој.

Од првих дана у новом чину свети Теодор је увећао своје подвиге, али је и од других захтевао строго испуњавање устава монашког живота. Нарочито се он устремио против немарности или једино спољашње исправности и лакомости. Поједина братија је роптала, али се постепено и исправљала. Уопштено говорећи, порасло је подвижништво у обитељи.

И ствари у оквиру обитељи течаху добро. Међутим, ускоро су споља започеле невоље и притешњавања. Први повод беше незаконити брак младог цара Константина, кога је беспштедно изобличио свети Теодор. Он је био ожењен Маријом, ћерком Филарета Милостивог. Међутим, заволевши другу, он се њоме и оженио, остављајући прву. Брак је обавио неки Јосиф, црквени економ, мимо воље патријарха Тарасија, који се потом свестрано старао да га раскине. Ипак, он није успео. Бојећи се већег зла (с обзиром да му је цар претио обновом иконоборства), он му више није досађивао.

Међутим, блажени Теодор није ћутао, нарочито стога што су и велможе и чиновници почели слично да поступају. Бојећи да се безаконје не претвори у закон, свети Теодор је свим монасима писао да цара сматрају одлученим од Цркве, или самоодлученим, с обзиром да је својим делом на себе навукао казну одлучења. Његов поступак се прочуо и дошао и до цара.

Цар се у почетку ражалостио будући да је његова нова жена Теодотија била сродница блаженог Теодора по мајци. Надајући се, уосталом, да ће га ласкањем придобити за себе, он је супрузи прељубници наложио да му пошаље мноштво дарова са искањем молитава за себе и за род њен. Међутим, блажени ни дарове, ни посланога са њима није изнео пред очи. Потом је цар замислио да некако сам види светитеља и поговори са њим. Стога је удесио пролазак поред његовог манастира, наводно ходећи негде по својим делима. Јер, он се надао да ће светитељ изаћи са братијом ради царског поздрава и позвати га у обитељ. Сазнавши о реченоме, међутим, светитељ је наредио да затворе врата и да не отварају, ма колико ударали. И они су ударали и ударали, те отишли празни.

Цар се распалио гневом на преподобнога и послао да га претуку и пошаљу у заточење. Дошли су и претукли га, услед чега му се тело покрило ранама и земља облила крвљу. Потом су га послали у Солун. У исто време су послали у заточење и све водеће оце обитељи - њих једанаесторицу. Свети Теодор је све благодушно трпео. И страдајућој братији је писао, тешећи их и убеђујући да све што им се дешава благодушно подноси. "Богу је тако угодно. Оно што је од Бога, нама служи на добро, уколико смо смирено благодушни". Писао је он и папи и добио утешни одговор са похвалом за ревност по Богу и непоколебиву храброст.

Цар је, међутим, живео рђаво, а царством управљао још грђе. Стога је свргнут са престола и ускоро умро. Царство је опет прешло у руке његове мајке Ирине, која је васпоставила иконопоштовање. Она је одмах све оне које је њен син заточио вратила на своја места. И монашки живот је код њих опет потекао у добром поретку.

После неколико година дошла је нова невоља, више изазивајући главобољу, неголи тешкоћу. Агарјани су се, наиме, приближавали Цариграду. Не желећи да се подвргне невољама од њихових руку, свети Теодор је оставио свој Сакудион и преселио се у Цариград, где су му царица и патријарх дали Студитски манастир, из кога су монаси били протерани Копронимом иконоборцем, а нови се не беху скупили. У њему је у то време било само дванаест људи.

Примивши обитељ, свети Теодор је исправио оно што је требало исправити, доградио оно што је недостајало, разместио своју братију и монашки живот је кренуо обичним током. Братство се множило и ускоро је порасло до хиљаде. Немајући могућности да све прати сопственим очима, свети је напор поделио са другим најдостојнијим старцима. Њима је он уручио надзор над поретком у разним деловима манастирских послушања, за које је написао одговарајућа правила. Преподобни се нарочито старао да братија немају неопходност да излазе у град, услед чега је у манастиру завео разне занате: они су имали своје кројаче, обућаре, столаре, стаклоресце, коваче, зидаре и остало. Братија се за наведена занимања опредељивала у складу са својим способностима и склоностима, имајући над собом нарочитог руководиоца и надзорника. Све се радило као и у свету, премда не по светски. Свагде је владао ред и побожност: руке су се пружале на дело, а у устима су увек имали Исусову молитву и Давидове **Псалме**. Свако (било велико, било мало) нарушавање поретка кажњавало се одређеном епитимијом [тј. казном]. Да би ређе постојала неопходност да се оне примене, преподобни се увек у својим поукама поред излагања општих хришћанских и монашких закона дотицао и правила којима се одређивао поредак живота у његовом манастиру. На тај начин се обнављало сећање о дужностима и у свакоме оживљавала ревност да буде исправан у свему, чак и најмањем.

У међувремену је тиранин Никифор свргао са престола царицу Ирину. Његово прво дело беше уношење смутње у Цркву противканонским оправдањем Јосифа, тј. придворног свештеника који је венчао Константина са Теодотијом и који је стога био лишен чина. Патријарх Никифор (који је дошао после светог Тарасија) беше достојан муж и по својим могућностима се противљао реченоме. Међутим, видећи јарост цара и бојећи се од још горих ствари за Цркву, он је Јосифа примио у општење.

Међутим, свети Теодор није одступао. Он је јавно изобличио цареву неправду. Разгневлен, цар је светог Теодора послао на заточење. Касније је послао и његовог брата Јосифа, старца Платона и многе друге студитске монахе.

У то време су на Тракију напали суседни варвари, услед чега је цар требало да иде на њих. Пред одлазак цар је Теодору послао [изасланика] да га ласкањем или претњама наведе на једномислије са њим. Међутим, покретан Духом Божијим, свети Теодор је одговорио: "Требало је, царе, да идући у борбу принесеш покајање и исправиш оно што си нарушио у Цркви Божијој. Међутим, како речено ниси учинио, знај да се из борбе нећеш вратити жив. То је праведно опредељење Божије о теби".

И заиста, цар је био убијен у рату. После њега царство је примио његов син Ставрикије. Међутим, и он је убрзо умро од ране коју је добио у рату. За цара је потом изабран Михајло Киропалат, заиста достојан царске власти због своје благости и правоверности. Он је Теодора вратио из заточења, као уосталом и све друге који су били са њим. Он их је обасуо почашћу и укинуо црквену поделу. Јосиф је, као недостојни уд, опет био одсечен од Цркве.

У то време је свештени и свехвални старац Платон отишао Господу и часно погребен у Студитској обитељи уз учешће патријарха.

Свети Теодор је по престављењу Платона (тј. свог духовног оца) заједно са братијом поживео у миру и спокојству само две године. Потом се поново подигла иконоборачка бура и узмутила читаву Цркву. Изазвао ју је нови цар Лав Јерменин, који беше војни старешина у источним пределима царства. Он се побунио против благоверног цара Михајла, који је, да би избегао међусобни рат, сам са себе скинуо царску порфиру и обукао се у монашку власеницу. На тај начин је царство остало побуњеном тиранину.

Лав се у почетку показивао као благоверан и кротак. Када се, међутим, учврстио у царовању, он је почео да хули на свете иконе и да пориче иконопоштовање. Раскривајући пред царем истински смисао иконопоштовања, свети патријарх Никифор га је убеђивао да не нарушава мир Цркве својим противљењем њеном учењу. Међутим, цар уопште није обраћао пажњу: напротив, он је умислио да својим царским ауторитетом све натера да се потчине његовом мишљењу. Стога је он сабрао све истакнуте свештенике и монахе, светог патријарха и светог Теодора и јавно пред свима открио своје зловерје, похваљујући оне који не поштују иконе и прекоревачујући оне који их поштују. Као основу свог мишљења он је углавном навео другу заповест: *Немој правити себи идола нити икакво изображење*. . . . Додавао је још и следеће разлоге: "Како се може описати Неописани и како на икони од једног лакта сместити Несместивог". Или: "Како се може именовати Богом онај ко је изображен бојам".

Духовни оци су са поштовањем објаснили цару да старозаветни закони нису безусловно обавезни за Хришћане, те да иконе не изображавају Бога као неописивог и несместивог, него као Оног ко је благоизволео да се јавља светима и нарочито као Оног ко се открио у Оваплоћењу. Осим тога, Богом се не именују даске и боје, него Онај који је изображен на иконама. Гледајући га на иконама, [људи] се Њему

мислено уздижу. Они су му предлагали и друге сличне мисли. Уједињујући их све, свети Теодор је изговорио опширну реч како би уразумио цара.

"Откуда ти је, царе, дошла рђава мисао да у Свету Цркву унесеш јеретичку наредбу и да поцепаш њену прелепу одору, која је сашивена горњом благодаћу и апостолским и отачким учењем? Зар закључујеш из **Старог Завета**? Ти треба да закључујеш разумно. Размотри сва места у **Старом Завету** у којима се забрањује да се праве иконе и изображења и да се поштују. О чему она говоре? Она говоре да направљене иконе или изображења не треба да сматрамо богом или да им указујемо божанско поклоњење, а не да не треба да имамо иконе или изображења и да их поштујемо. Света Црква не обоготворава иконе и образе који су створени руком, већ их само поштује као изображења онога што је достојно поштовања. Према томе, друга заповест (као уосталом ни друга слична многобројна места из старозаветних списа) не односи се на иконе Свете Цркве. На њих се односи (рећи ћу на пример) заповест Божија да се направе изображења херувима и да се поставе на најпоштованијем месту, тј. изнад кивота. На њих се односи и наредба да се начини змија и да се побожно гледа како би се [људи] избављали од уједа змија, и слично. . .

Дакле, **Стари Завет** не забрањује прављење и поштовање икона које се врши са разумом. Шта, пак, видимо у **Новој Благодати** [тј. у **Новом Завету**]? Сам Господ наш и Спаситељ изобразио је себе на убрусу и послао га Авгару, који га се дотакао и оздравио. Свети Лука је насликао изображење Мајке Божије са Превечним Младенцем на рукама. Кад га је видела, она је рекла да ће благослов њеног Сина и Бога бити на њему. Отада у Цркви нису престале да постоје свете иконе, од којих су многе постале чудотворне и до данас чине чуда. Није ли стога јасније од сунца да иконописање и иконопоштовање има божанствено, а не људско порекло? Ти говориш да нећеш да се невидљиво и неописиво Божанство изображава бојама. И ми такође верујемо да је Божанство невидљиво и неописиво. На иконама не изображавамо Његову суштину, већ његово јављање, нарочито у домостроју Оваплоћења. Онај ко одбацује икону Христа Спаситеља, одбацује само Оваплоћење Владике".

Саслушавши га, цар се разгневио и рекао: "Ја одавно знам да си свадљив и горд, мислећи да нема никога умнијег од тебе. И сада са мном дрско говориш као са обичним човеком. Стога би одмах требало да будеш кажњен. Међутим, поштедећу те док се тачније не открије и позна исправност нашег умовања. И уколико се тада не будеш покорио, немој очекивати милости".

Потом су се оци који су се нашли у палати договорили да више ништа не говоре. Јер, шта би се рекло ономе ко не иште уразумљење, већ хоће да господски притешњује веру. Блажени Теодор је рекао: "Царе, схвати и разуми. Света Црква је надлежна да разматра и објашњава ствари вере, а не ти. Твоје дело је да чуваш светски поредак. Држање вере и Свете Цркве у поретку јесте ствар пастира и учитеља црквених. Послушај апостола који говори: *И постави Бог у Цркви: прво апостоле, друго пророке, треће учитеље* (1. Кор. 12,28). Видиш ли? Учитеље, а не цареви. И друга места из **Писма** наређују да црквеним стварима управљају пастири и учитељи Цркве, а не цареви".

Цар је, пак, рекао: "Зар ти мене изгониш из Цркве". Свети је одговорио: "Не, не ја. Изгоне те из Цркве закони божанствених апостола и светих отаца. Њих следећи, и ми утврђујемо да буде анатема на онима који почну другачије да благовесте, чак и да се ради о анђелу са неба. Према томе, уколико хоћеш да будеш унутар Цркве Христове са нама, који се поклањамо икони Христовој, следи у свему патријарха и са њим свештени сабор".

Цар се разбеснео од његових речи и све отерао од себе. Потом се по граду преко грчког епарха почела разглашавати царска наредба да нико не сме да тумачи или да се препире о вери, већ да сви иду за вољом цара. Наредба је дошла и до светог Теодора. Међутим, он је онима који су му је пренели рекао: "*Судите, је ли право пред Богом да слушамо вас више него Бога* (Дап. 4,19). Боље би било да нам језик одрежу, неголи да ћутимо и не штитимо истину вере кад покушавају да је искваре". И од тада је он почео без страха да све учи и убеђује да се одлучно држе праве вере коју су нам оци предали. Једне је сам призивао, другима је сам ходио, трећима је писао посланице. Често је ишао и код патријарха како би се заједно утешили општом вером и како би га подстицао на благодушно трпљење невоља и гоњења која имају доћи.

А гоњења и невоље су убрзо дошле. Патријарх је био свргнут и прогнан из Цариграда. И сви други православни архијереји су били осуђени на заточење. Иконама су се изругивали, бацали их на земљу и газили ногама, те предавали огњу. По граду се подигао општи метеж. Видећи шта се дешава, преподобни Теодор је осећао дубоки бол у души. Желећи да јавном вређању икона супротстави њихово јавно поштовање, преподобни је наложио да се за наступајући празник Цвети извршни крсни ход око обитељи

на коме ће братија, држећи иконе високо, певати: "Пречистом образу твоме поклањамо се, Благ", и друге песме.

Сазнавши за догађај, цар му је послао страшне претње, тј. да ће га сусрести заточење, ране и смрт уколико не престане да штити иконопоштовање. И с обзиром да није могао да престане ни речју, ни посланицом [да поштује иконе], свети је био осуђен на заточење и отправљен у Аполонију (азијску или витинијску). Био је, наиме, затворен у тамницу у тврђави коју су звали Метопа.

Па ипак, он је и из тамнице слао посланице, убеђујући да се [сви] строго држе иконопоштовања кога се држи Црква. Његове посланице су, међутим, дошле и до цара, који је одмах послао извесног Никиту (Алексијевог сина) да преподобног одведе још даље у место звано Вонита, где је требало да буде закључан у тамницу уз строгу забрану да разговара или пише о иконопоштовању. Када му је посланик пренео вољу цара, преподобни је одговорио: "Промену места примам са радошћу, с обзиром да је Бог на сваком месту, али не могу да не говорим и да не пишем". И заиста, он је и по преласку на друго место и говорио и писао.

Сазнавши за [његов одговор], цар је опет послао Никиту наложивши му да га покрије љутим ранама. Чувши пресуду од посланика, свети Теодор је са радошћу скинуо одело и своје тело пружио за ударце. Међутим, видевши измождено тело преподобног, рука Никите није могла да се подигне да га рани. И он се вратио не дотакавши светог.

Свети је опет без страха ширио истину о светим иконама, опширно разговарајући са онима који су му долазили и пишући свуда. Писао је он и патријарху јерусалимском, александријском, антиохијском и римском, описујући шта се ради у Цариграду и иштући њихову помоћ Православљу у молитвама и делима.

Десило је једном да је код њега свратио клирик из Азијске Цркве и чуо његову беседу, услед чега је одбацио иконоборачку јерес и обратио се у Православље. Вративши се у своје место, он је обратио и другог клирика. Сазнавши за догађај, епископ се цару пожалио на преподобног. Цар је одмах послао наредбу азијском војводи да преподобног покрије љутим ранама. Војвода је послао једног од својих људи да преподобном зада педесет рана. Међутим, послани се такође постидео да подигне руку чим је угледао обнажено тело преподобног. Поклонивши му се, он се вратио не испунивши злу вољу цара.

Међутим, посланик још није ни стигао да се врати војводи, а преподобном се јавио нови посланик од самог цара са именом Анастасије, веома суров и немилосрдан, који га је својим рукама претукао, задавши му сто рана. Исто је учинио и његовом ученику Николају. Закључавши их потом у мрачно и тесно место, он је наредио да их држе строго у сваком лишавању и отишао. Та строга наредба је била тачно испуњавана, а место беше тамно, смрдљиво и влажно. Кроз мало окно бацали су им по мали комад хлеба, који је био недовољан чак и за једнога, те додавали лонче воде, премда понекад и сваки други дан, као да су имали намеру да их уморе глађу. Бол од рана и грубост прислуживача су увеличавали њихову тескобу. У таквој невољи свети Теодор је решио да се, храбрећи се вером, храни једино Пречистим Телом Господњим, које је имао са собом. Све, пак, што су му давали, он је препуштао свом ученику.

После дужег времена пролазио је тим местом неки царски велможа и сазнао за удео преподобног и његовог ученика. Он је наредио да им се олакшају страдања, тј. да им дају више хране и пића и да са њима поступају милостивије. На тај начин је прошло више од три године. Потом је у руке цара доспела једна од посланица светог Теодора у којој се изобличавала његова нечастивост и саветовало одлучно држање Православља и храбро трпљење гоњења и мука за њега. Цар је побеснео и послао неког велможу са зверском нарави да преподобном покаже посланицу и увери се да ли је његова. И уколико се покаже да јесте, требало је да га пребије на мртво. Преподобни је признао да је његова посланица и био немилосрдно пребијен. Остављен је [да лежи] једва дишући. Наситивши своју злу нарав, посланик се вратио свом послодавцу, док су страдалници, благодушно све претрпевши за истину, почели да се брину један о другом. Свети Теодор није могао да се покрене: лежао је изнемогао и једва дишући. Није примао ни хране, ни пиће. Његов ученик је био унеколико јачи. Заборавивши на себе, он је сву бригу посветио преподобном, појећи га и хранећи јечменом кашом са неком травом. Пошто се унеколико опоравио, свети је и сам почео да помаже свом ученику, нарочито се постаравши о његовим ранама. Они су један другоме чистили ране и одрезивали комаде [коже] који су висили, те омивали загнојене ране, мажући их чиме су могли.

Помучили су се они деведесет дана. Не успевши још да се сасвим опораве, од цара је дошао још један суров и нечовечан посланик са наредбом да их одведе у Змирну, што је и извршено уз немилосрдну

стражу, уз лишавања, злопаћења, невоље и свецелу изнемоглост. Једино је нарочита помоћ Божија страдалницима дала силу да дођу до назначеног места, где су били предани у руке епископу (злом наставнику зловерја) и закључани у ниску, тесну и мрачну колибу, трпећи свакакве недостатке и невоље.

Нешто касније, од цара је дошао немилосрдни Анастасије и преподобном опет задао сто рана. Међутим, преподобни је све благодушно трпео, благодарећи Богу.

Змирском облашћу тада је управљао царев сродник и једномишљеник. Он се разболео и приближио смрти. Неко од његових слугу му је поменуо светог Теодора који је имао дар да исцељује болести. И болесник је послао да од преподобног потраже молитве. Набројавши му сва зверства која је учинио православнима (због којих неће избећи вечне муке), преподобни му је предложио да се бар пред крај покаје. Војвода се ужаснуо пред оним што га очекује и обратио се преподобном, иштући опроштај и обећавајући да ће примити Православље уколико се исцели. Свети Теодор му је послао икону Пресвете Богородице заповедивши му да је поштује до краја свог живота. Примивши икону он је одмах осетио олакшање и почео да се опоравља. И кад већ је скоро био потпуно оздравио, он је (наговорен змирским епископом, јеретиком) опет отпао у пређашње зловерје. Од епископа је примио и јелеј на благослов. Међутим, чим се њиме помазао, он је пао у ранију болест и зло испустио своју душу.

Преподобни је у Змирни страдао више од годину и по. Он би и даље страдао да злочастивог цара нису убили. На његово место је ступио Михајло (Травлос или Валвос), који је био равнодушан према вери, остављајући да свако верује по свом нахођењу. За његово време су сви изгнаници и заточеници из претходног царовања добили слободу. Стигло је наређење да се пусти и свети Теодор са његовим ученицима. (У заточењу за време Лава Јерменина свети Теодор је провео око седам година, а при Константину је у заточењу провео пет година због изобличавања за неправилност брака).

Код светог Теодора тада су се скупили сви ученици који беху у изгнанству. Заједно са њиме они су се вратили на своје место и били дочекани са радошћу и љубављу: сва Црква се, наиме, радовала због њиховог повратка. Дошавши до Халкидона, он се видео са патријархом Никифором. Они су се међусобно утешили са састрадалницима за истинско дело вере. Са њим је он отишао и до цара да би га убедили да прихвати Православље. Он је, међутим, рекао: "Ја нећу да се клањам иконама и нећу да се виде у Константинопољу. Ви их држите где хоћете и поштујте их како знате".

Свети Теодор је потом заједно са својим ученицима прешао у Крискентијеву област. Настанивши се, он је већ почео да очекује свој крај и покој. Међутим, због устанка извесног Томе (који је хтео да отме царски престо), он је био принуђен да се привремено повуче у Цариград, тј. до смиривања метежа. Он, наиме, није хтео да стално живи у граду који беше пун јеретичког иконоборства. По смиривању нереда, он није отишао у Крискентијеву област, него у Акритов Херсонис, код **Цркве светог Трифона**, где је свој живот до краја провео у подвизима, окружен својим ученицима.

Најзад је дошло време његове блажене кончине, у 67. години по рођењу. Чим се пронела вест [о његовој слабости], одасвуд су почели да пристижу [људи] разног чина и звања, и ближњи и даљњи. Сви су желели да чују речи које ће рећи. И преподобни је говорио, премда су због његове изнемоглости једва могли да га чују и они који су стојали близу. Стога су довели брзописце како се не би лишили поуке они који нису могли да га чују. Онај ко жели може да их прочита у кодексу поука преподобног. Његова болест, уосталом, није дуго потрајала: свети је опет могао да иде, да одлази у цркву и да идуће недеље служи. Потом је изговорио поуку братији и са њима био на трпези. И 6. новембра, на спомен светог Павла Исповедника, он је такође служио Божанствену Литургију и поучио братију. Тог дана је био и на вечерњој служби. Вративши се у келију, он је опет легао и почео да болује. Одболовавши четири дана, он је петог дана отишао Господу, тј. ка безболном животу.

Када се приближио час његовог престављења, сабрала се братија и почела да плаче за својим оцем и учитељем. Гледајући на њих, и он је на кратко заплакао и рекао: "Ето, оци и братијо, дошао је крај мог живота. Сви смо дужни да испијемо ту чашу, неко раније, а неко касније. Нико, међутим, не може да је избегне. Ја одлазим путем којим су отишли наши оци. Ја идем ка вечном животу, ка Богу и Господу нашем, кога је заволела душа моја, кога је пожелело срце моје и чијим сам се слугом назвао, премда и нисам достојно обавио свој посао. Ви, пак, братијо и чеда моја, истрајте у речима које сам вам предао, држите праву веру и благочастиви живот. Ви знате да ја нисам престао да вам саопштавам **Реч Божију** ни у цркви, ни насамо. Сада вас усрдно молим да све држите у свом уму и да чувате. Ја у срцу осећам тугу за вас будући да ми предстоји да дам одговор за вас. Потрудите се да одавде одете пред лице Господње без кривице".

Изговоривши [поуку] и опростивши се, он је наложио да његови ученици узму свеће, запале их и почну

службу за исход душе. Стојећи у кругу, ученици су почели да певају: *Блажени су непорочни* (Пс. 118). И кад су по реду дошли до [стиха]: *До века нећу заборавити законе твоје, јер си ме њима оживео* (ст. 93), преподобни је предао своју душу [Господу] (826. године).

Њу су прихватили анђели Божији и понели је престолу Божијем, као што истински сведочи преподобни Иларион Далматски, који је видео виђење. Наиме, тога дана, 11. новембра, на спомен светог Мине, он је усамљен ходао по свом врту и појао Псалме. И одједном је чуо предивне гласове и осетио неизрециво благоухање. Чудећи се, он је погледао на небо и видео мноштво светлоризаца са радосним лицима како са висине силазе са појањем у сусрет неком часном лицу. Видевши све, блажени је са ужасом пао на земљу и чуо некога да говори: "То је душа Теодора, студитског игумана, који је за иконе пострадао до крви. Он је сада скончао и свечано усходи. Њему у сусрет силазе небеске силе". То виђење је блажени Иларион испричао другим врлинским оцима. Они су забележили дан и час догађаја. Потом су сазнали да се баш тада преставио свехвални Теодор Студит.

Кончину светог Теодора је пропратило мноштво чуда. Њих је много било и пре и после ње, тј. од његовог гроба и светих моштију.

НАПОМЕНЕ:

1. Животопис је сачињен монахом Михајлом. Уп. у *Patrologiae graecae*, Migne, т. 99. Овде се наводи одломак.

ДОБРОТОЉУБЉЕ СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

1.

- 1) Колико је високо монашко служење; 2) свако послушање које се испуњава по Богу води у рај, ма колико било просто; 3) набрајање врлина које воде у рај (1, 2)**

1) Бог нас је увео у свет да бисмо, угађајући му добрим делима, постајали наследници Царства небеског. По увођењу у свет Он је нама, тј. монасима даровао посебну велику благодат. Њоме нас је Он изабрао између свих и поставио пред својим лицем да бисмо служили Његовој сили. Нека стога сада свако марљиво размотри да ли ходи у складу са звањем на које је призван, тј. да ли се стара једино о угађању Богу.

2) Испуњавајући послушања ми треба да деламо као да од самог Бога примамо наредбу. Од здравих Бог захтева дела по њиховој мери. При делању треба да на сваки начин избегавамо да некако сами себе не поткрадамо таштином пред другим и самомњењем као да чинимо нешто велико. Господ има награду за свакога ко се труди: трпезар ће да се радује са првомучеником Стефаном; пекар ће сам за Господа бити чисти хлеб; баштован ће да се наслади добрим плодовима раја, с обзиром да ће се удостојити да постање његов обитавалац. И сваки други (и виноградар, и дуборезац, и краснописац, и вратар), тј. на сваком послушању ће добити достојно уздарје уколико га врши као труд за Господа. Господ све види и ништа се од Њега не може сакрити. И за свеће Он да узврати по божански.

3) *Стојте у вери, мушки се држите, снажите се. Све да вам бива у љубави* (1. Кор. 16, 13-14), свакодневно умирите како бисте живели у векове, бежите од злих помисли као од самих дела, причљивост сматрајте великим грехом, смех - блудочинством, преједање и пресићивање - ропством похоти. Мисли имајте горе а очи доле, будите чисти телом и душом, бодрите се добром надом, немојте се привезивати ни за шта на земљи, једино се Бога бојте. Уколико се будемо понашали на описан начин и уколико будемо имали слично настројење свакако ћемо ликовати са анђелима и радовати се са свима светима у векове.

2.

1) О себи не треба да мислимо високо; 2) треба да живимо за сву братију, као и сваки део тела за цело тело; 3) наша послушања нису тешка, премда због одрицања од властите воље заслужују мученичке венце (1, 3)

1) Ви сте, богопризвани мужеви, мудро поступили што сте оставили свет и што очи вашег срца имате устремљене према Богу. Стога се старајте да живите богоугодно и да, живећи, не сматрате *сами себе мудрим* (Рим. 12, 16) ни због духовних врлина, ни због телесних преимућстава како не бисте чули: *Шта ли имаш што ниси примио? А ако си примио, шта се хвалиш као да ниси примио* (1. Кор. 4, 7). Онај ко много ради, благодаћу Христовом ради, примивши одозго од Бога силу ради ближњега, а не ради себе.

2) Сви сте ви једни другима послушници и једни другима помоћници као живи удови једног тела. Удови који почну да дејствују по својој вољи (нпр. Очи да не руководе руке, једна рука дане подржава другу, нога да не ступа у складу са добром целог тела) неће сачувати своју силу: заједно са растројством самих себе, они ће ослабити и цело тело. Стога нека се радује свако коме успе да се више потруди од других, трпећи хладноћу, кишу и врућину. Напротив, нека плаче и скрушава се онај ко седи без посла као непотребни уд, који живи у телу, али не и за тело и који је достојан једино одсецања.

3) Нека ваш слух не отежа да слуша оно што говорим. Напротив, схватите колико малим и незнатним трудовима је вама дано да стекнете Царство небеско. Ми не проливамо крв као мученици. Наше удове не одсецају и не ломе нам кости. Међутим, уколико уз своје лагане и незнатне трудове придодамо и одрицање од своје воље са жељом да угодимо Богу и да братији послужимо са љубављу, ми ћемо постати подобни многострадалним мученицима, па чак и самом Господу, који је ради нас поднео распеће и смрт. Будите добре воље трудећи се. Вас очекују мученички венци.

3.

1) Бдите и утешите пастира, будући да непријатељ не спава; 2) немојте заостајати у напорима с обзиром да се за сваки труд одмах на небу одваја награда; 3) поука канонарху; 4) кандилару; 5) болничару; 6) и болеснима (1, 4)

1) Ја од светих отаца, и нарочито од мог праведног старца знам да ђаво никада не спава и да не слаби у труду да погубљује душе наше. Он је свагда бодар и брз да посеје плеву своју док људи спавају (уп. Мт. 13, 25). Стога богопозвана чеда моја и ви будите бодри и трезвоумни како нико не би упао у замке ђавоље. Ја волим да чујем како сви напредујете, те се тешим због послушања једног, због смиреноумља другог и због трудољубља трећег. Сина, пак, непослушности, роптања, гордости, лењости, тромости, дошаптавања и причљивости мрзи душа моја. Ко сам, међутим, ја да тако говорим? Ја сам пастир ваш, премда и недостојан, а ви сте овце моје за које ћу дати одговор Господу који ми вас је поверио.

2) Напасајте се сви добро и једнодушно и заједно. Нека нико не заостаје. Онога ко заостаје непријатељ ће завести у беспуће и погубити. И овцу која заостаје вук граби и односи у шуму или у планину. Дело спасења није лако. Пут ка спасењу је пун зноја, замора, напора, бдења, задовољности малим (тј. скромном храном, незнатним одмором, рђавом одећом) и пре свега захтева одсуство својевољности. И Господ у складу са трудом одређује и свачију награду. У удео трудбеника свакодневно се додају венци.

3) Црквене службе ми треба да испуњавамо пристojно, побожно и са топлим срцем. И ти, чедо моје, канонарше (тј. типикару), буди пажљив, буди за певницом и тачно прати време које је назначено за свако појање, с обзиром да си постављен да пратиш прво и највеће наше дело. И све друго у вези са **Псалмима** и стихирама испуњавај као што ти је заповеђено са чистом савешћу. Нека поје онај ко је способан да поје. Онога, пак, ко је погоднији за читање постављај да чита. Немој бити немаран, већ буди пажљив, праведно распоређујући свакога од братије за читање или певање. Одређуј шта ће ко да чини у обичне дане, а шта у празничне судећи по гласу, изговарању и брзини читања како би и други, уколико су присутни, стекли корист. Нека код тебе све буде благообразно и уредно (1. Кор. 14, 40) како би се удостојио да од Господа чујеш: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити* (Мт. 25, 21) и како би на небесима био прибројан лику светих.

4) И ти, црквењаче [тј. кандилару], имај страх и буди марљиву обављању послушања које ти је дато, будући да је од Бога и даје божанствено. Пази на осветљење храма као на своја два ока, будући да се оно врши пред лицем Бога. Онај ко пред царем пали светиљке сав постаје пажња како би му угодил. Не приличи ли утолико пре, чедо моје, да ти са страхом и љубављу вршиш паљење свећа Свецару Богу,

коме служи сва твар. Ти уједно треба да чистиш и одржаваш светилнике, одржавајући сразмерну светлост. Ти пази и на чистоту цркве, метући је барем два пута недељно. Бриши прашину са икона како се не би оштетиле и све друго држи у реду. При чишћењу пази да се не оштети нешто од црквених [ствари].

5) Чедо болничару, ти си ми трећи на уму. Држи се онога што ти је заповеђено. Ти си достојан великих венаца због најтежег, мученичког служења, које не зна за одмор. С обзиром да је високо, оно ће бити достојно и високе награде. Немој овде очекивати и искати покоја, да би га стекао тамо. Уколико се добро потрудиш, несумњиво је да ћеш тамо стећи покој. Једни читају, други се моле, трећи се држе безметежја, или нешто друго похвално чине. Међутим, и ти са њима идеш упоредо, или их чак и претичеш. Чим сване, ти обилази једног по једног болесника и сазнавај стање болести код сваког, назначујући шта је коме потребно и корисно. Уколико истрајеш у таквим напорима, у Царство небеско ћеш ући као венценосац.

6) Ви, пак, болесна братијо, са благодарношћу примајте све што се са вама дешава, задовољавајући се оним што вам пружају. Уколико пожелите нешто друго, само помените [о чему се ради]. И са оним што потом учини надлежни брат будите благодарни са љубављу. Немојте роптати: довољно је што вам брат служи као роб из љубави према Богу, свакоме пружајући оно што му приличи по сили манастирских средстава. Уколико се будете понашали другачије, бићете достојни великих мука.

4.

1) Сећајте се смрти и [давања] одговора и старајте се око завета; 2) чувајте уста; 3) која братија су за настојатеља руке, очи, ноге; 4) код нас је и телесни труд духован; трудите се, подстичући један другог; Христос је са вама; 5) поука и охрабрење кувару (1, 5)

1) Погледајмо на висину небеску и дубину земаљску и на природу нашу. Приликом умирања, нас људи одавде преносе у надсветске области, тј. иза граница овога света. Без икакве прикривености ми ћемо тада стати пред лице праведног Судије како бисмо дали одговор за дела своја, након чега ће нас примити или Царство небеско (уколико смо чинили добро), или неугасиви огањ (уколико смо пребивали у гресима). Стога непрестано подгревајмо ревност за богоугодни живот са којом смо ступили у обитељ, сећајући се речи које смо тада изrekli и завета које смо дали и будући свесни свог дуга да реченоме увек будемо верни. Јер, нама ће се судити по речима нашим.

2) Чувајте уста своја у чистоти, увек говорећи само оно што је Богу угодно. Немојте себи дозвољавати ни лаж, ни неправедне прекоре. *Никаква рђава реч да не излази из уста ваших* (Еф. 4, 29).

3) Они који се међу вама труде представљају моје руке. Трудите се, руке моје, и немојте се замарати, пружајући се на оно потребно: јер, мишица Господња ће вас оснажити (уп. Пс. 88, 22). Ви, који сте постављени да посматрате друге јесте очи моје. Гледајте право, предвиђајући и предупредујући падове оних који могу да се омакну како бисте се и сами удостојили божанственог надзора. Имам ја и ноге. Ноге моје, стојте на правом путу заповести Божијих. То су они који храбро и благодушно носе бремена остале братије, због чега ће, уколико истрају у добром расположењу, доспети у вечни покој. Овим речима хоћу да подигнем оне који су се опустили, да разлењене пробудим на ревност и да палима у малодушност додам храбрости.

4) Радујте се, тешите се и окриљавајте се ревношћу. Немојте ништа избегавати - ни душевне, ни телесне напоре. Јер, и наш телесни [труд] јесте духован, будући да се Богу посвећује. Према томе, ко је усрдан у телесном, усрдан је и у духовном. Подстичите и укрепљујте једни друге и у молитвама, и у послушањима, и у смирењу. Бодрите се међусобно на свако добро, у свему поступајући благопристојно и уредно. Идите једни за другима и помажите једни другима, те ћете бити *тело Христово, и удови понаособ* (1. Кор. 12, 27). Ја и верујем да је ваша глава Христос. Имајући га за главу, зашто би се икога бојали. И шта са Њим ви нећете добити? Бићете владике неба и земље, и наследите све обећано.

5) Реч моја је [упућена] и теби, чедо моје куваре, који се свакодневно бориш у огњу, који цепаш дрва, куваш храну, носиш воду, чистиш и переш поврће, чађавиш лице своје, прљаши одећу, знојиш се и печеш, настојећи на сваки начин да братији предложиш потребна јела. Ти ћеш имати част са светима и наручје Авраамово ће те упокојити. Само трпећи трпи и у радости проводи свој дан. Буди усрдан и марљив на свом делу, како би ти се твоје послушање приказивало и у сну. Од самог јутра се као огањ устремљуј на своје послушање, те ћеш изаћи као победник, добро испунивши своје дело.

5.

1) Ревнујте међусобно у добром, али не и у лошем; 2) ми живимо као по мору пловехи; духовно значење за нас дешавања на мору; 3) благотворност примерног брата за братство, и злотворност рђавога; 4) [наша] награда је безмерна; ми се не трудимо узалуд; радујте се (1, 6)

1) Ево добрих дана, ево времена делања, ево године тражења Бога. Немојмо себи дозволити да узалуд изгубимо не само годину, него ни дан. Нека код нас буду непоколебиви подвиг и ревност за спасење, узајамно добро надметање и права ревност за међусобно подражавање у врлинама. Уколико у некоме приметимо изузетну врлину (на пр. мирноћу, побожност, послушање, смирење, или што друго похвално), ми треба да будемо рањени жељом да му будемо сапутници. Из реченога ће међу вама да се роди савез мира и љубеће расположење. Ономе, пак, што је супротно немојмо се учити по опонашању, тј. видећи немарнога немојмо бити немарни, видећи стомакоугодника - немојмо бити стомакоугодници, видећи причљивога - немојмо бити причљиви. Напротив, као мудри и Богом научени сами по себи *све* испитујући, *добра се држите* (1. Сол. 5, 21).

2) Ухватимо се за сидро наше вере, подигнимо једра наде и са свом силом се [упустимо] у пловидбу великим морем садашњег живота. Јер, за време пловидбе неизбежно ће на нас наилазити ветрови (тј. устајање тела), [обавезно ћемо] сусретати вртлоге (тј. узнемирења од телесне похоте и порочне мисли које ничу из дубине срца), као и много другог што се дешава при пловљењу морем: пирате (тј. свезлобне демоне), плићак (тј. заслепљеност од незнања), подводно камење (тј. непредвидиве замке против наше душе), опасно пуњење палубе водом (неоткривање грехова и греховних помисли, од чега гине наша душа, као што гину морепловци који су немарни према испуњавању палубе [водом], будући да се уснули заједно са бродом потапају у дубину мора). Ми се, пак, најчаснија братијо, чувајмо од свега реченог, будно ходећи путем Божијим. Нарочито откривајмо све што се дешава у срцу нашем како вода рђавих помисли не би преплавила наше душе икако нас не би *опколио крајњи бездан*, по речи пророчкој (Јона 2, 6).

3) Онај ко је у братству усрдан и у душевним подвизима и у телесним трудовима светли као небеска звезда и многе просвећује. Онај ко је ревносан у делима побожности која су достојна неба, ко је нелицемеран, ко избегава смех и ко је ћутљив јесте анђеоло на земљи: он као да пред херувимским престолом служи Богу и Владици творевине. Својим врлинама користећи другима и побуђујући у њима стремљење ка духовном делању, он је лучезарно сунце које обасјава и загрева сву пуноту братије. Ко је, пак, мрачан, таман и ноћелик, ко помрачује оне који су поред њега и чини их себи сличнима? Наравно, онај ко се високоумљем, сластољубљем, засмејавањем, неделањем, срамним делима, наговарањима, дрскошћу и нечистотом кроз слагање са рђавим помислима уподобљује сатани који је спао са неба. Ми не треба да се потчињавамо утицају таквих.

4) Наш труд није дуготрајан, а награда је вечна; злопаћење је кратко, а радовање трајно; оптерећење је привремено, а покој бесконачан. Ви ћете се веселити тамо где је *свих радујућих се обиталиште* (Пс. 86, 7), одакле је одбегла *болест, жалост и уздисање* (Ис. 35, 10), где нема плача, већ [постоји] једино радост. Према томе, да ли узалуд трчите? Да ли се напрасно трудите? Наравно, не. Напротив, ви сте разумно, узвишено, дивно, блажено, апостолски, мученички, отачки, анђелски, небески и богоугодно изашли (из света), дошли (код нас), родили се духовним рођењем, узрасли и постали војници, наоружавши се духовним оружјем, те побеђујете Амалићане, Амореје и Хананеје заједно са другим племенима страсти. Ви сте иза себе оставили море света (одрекавши се од њега), ви сте прешли Јордан кроз просвећујуће и очишћујуће друго крштење прихватања схиме (која је дејствено покајање), те надаље почињете да улазите у удео свог наслеђа, у земљу коју вам је кроз своје обећање показао Бог у коме нема лажи - у земљу у којој тече мед и млеко бесмртности и вечног живота. Стога се радујте, ликујте и веселите, видећи велико човекољубље Божије. Пред нашим очима је живот, пред лицем радост, пред ногама блаженство. Врата су одшкринута - *трчите да је добијете* (1. Кор. 9, 24). Ко ће још стајати неодлучан? Ко се неће устремити и настојати са све већом ревношћу, старајући се да претекне друге у стицању предлежећих ризница?

6.

1) Против похоте; она је огањ којим се ражиже вечни огањ; њу и смрт може затећи на делу; 2) саплевши се, устајте мрзећи грех и заволевши добро; 3) избегавање малих грехова, нарочито празнословља; навођење предмета за разговор (1, 7)

1) Храбрите се и добро стојте против замки ђаволских, знајући да наша борба није са телом и крвљу, него са невидљивим и горким гонитељем нашим, са сатаном, и одступничким силама које су под њим. Према томе, онај на кога нападне похотна помисао не треба да се узнемирује и смуђује, већ да је молитвом, стењањем и проливањем суза тера назад и одваја се од ње, сећајући се оног (вечног) огања. Наиме, жежење које се сада разгорева у нашем телу служи као узрок паљења и оног (вечног) пламена. Према томе, ма колико пута дневно да напада таква помисао, ви је у потпуности истребљујте и нећете бити осуђени. Уколико са том похотом заједно долази и помрачење помисли са осећањем тежине подвижничтва, ти горе подигни очи срца свога, те ђавољу замку расеци помишљањем на могућност да се умре сваког часа. Нека се крепи сваки подвижник помишљајући на упокојење у бескрајном животу.

2) Нека вас осени благодат Господа нашег и нека вам дарује чврстину да трпите садашње тешкоће. Подвизавајте се у борби и бици, на сваки начин се напрежући да пређете пут без поклизнућа. Уколико се и деси нешто такво (што ја, наравно, не желим), брзо устајте. Приметите какво је видљиво [постојање]. *Небо је високо*, као што је написано, *а земља је дубока* (Прич. 25, 3). И ко ће се попети на њега од оних који су оборени у грех? Стога га омрзите, стекните ненавист према њему и одвратите се од њега, те се ухватите доброга и чините оно што је Богу угодно.

3) Молим вас да, избегавајући велике грехе, избегавамо и такозване мале грехе, тј. празнословље и смејање. Тихо и кротко се односите према свакоме. И када водите разговор међу собом ради прогоњења нехајности [тј. унинија], [пазите] да буде добар. Нека ваша реч буде или о предстојећем вашем рукодељу, или о решењу недоумице око неког места **Писма**, или о читању по типичу, или о житију неког светог, или о нашем одрешењу од тела, о доласку анђела и о нашем одговору пред Господом и Богом за читав наш живот у телу, о [околности] да ће свети отићи ка неизрецивој радости, а грешници у неутешну муку. Питајте једни друге како да избегнемо ту страст (празнословља) и да стекнемо врлину која јој је супротна (тј. мудрословље). [Распитујте се] како се јавља и пушта суза, и због чега пресахњује. [Говорите и о чињеници] да се нелицемерним послушањем, смирењем и ћутањем уста наводњавају изданци душе и ничу усред раја као дрво живота. [Напротив], они се суше причљивошћу, смехом, неумесним и неблаговременим погледом очију, роптањем, суровошћу, дугим спавањем, преједањем и сваком другом страшћу којој се произвољно предајемо.

7.

1) Високо звање; благодарите чувањем завета; 2) главно је - стећи Бога; 3) верност звању чини грађанином неба; дела те верности; 4) дарови Богу на Богојављење; 5) речи Писма о величини обећаних добара (1, 8)

1) Ето, Господ и Бог наш људима јавља благост своју, сијајући лучама човекољубља како би све привео себи. Нас монахе Он је некако нарочито извео из таме у светлост. Какву ћемо благодарност узети Богу који нас је изабрао и призвао? Живимо са циљем напредовања у побожности, одстранивши страсни и сластољубиви живот. Схватимо, братијо, своје звање и имајмо пред очима оно што захтева монаштво и завети које смо изrekli пред лицем анђела. Живимо са спремношћу да чим Бог позове са пуном радошћу одемо одавде као из туђине у властито станиште.

2) Видите ли ништавност садашњег живота? Видите ли како је непостојан и брзопролазан живот људски? И један је самодобар удео, један добар живот и ненаситива благодат - стећи Бога кроз чување Његових заповести. Но, речено захтева труд и напрегнуто самопринуђавање.

3) Ви сте грађани Јерусалима, житељи раја и судеоници хора анђела светих уколико стојите у свом звању, уколико му пребивате верни, уколико га волите свим срцем, уколико се принуђавате на његова дела, уколико се уздржавате од свега што мује противно и уколико на сваки начин притешњавате себе. Радујте се у страху Господњем и чистите се од сваког нечистог расположења. Убелите се и заблистајте

као синови светлости и старијим указујте поштовање, послушање и покораване. Међусобна љубав нека се богато множи међу вама, а својеглавост и саморуковођење нека буде омражено међу вама.

4) Дошао је дан Богојављења. [Дошао је] Господ с небеса: сусретнимо га чисти. Припремимо света расположења и Ономе коме носи читава твар приноси дарове и ми као дар принесимо обновљени живот, боговидна зрења и богољубиви пламен срца. Нека понеки још принесу љубав према безметежју, понеки неуспављиву бодрост, понеки многе молитве, уздржање, покораване и избегавање роптања, а сви - све како ни у чему код вас не би било недостатка.

5) Бог преко светих својих саопштава каква нас слава очекује у будућности. Свети Павле узвикује: *Страдања. . . нису ништа према слави која ће нам се открити* (Рим. 8, 18). Свети Давид пева: *Јер је бољи дан један у дворима твојим, од хиљада (других)* (Пс. 83, 11), и: *Наситићу се када угледам славу твоју* (Пс. 16, 15). И неко од других пророка узвикује [да ћемо отићи на место] одакле је *одбегла болест, жалост и уздисање* (Ис. 35, 10). Онај ко жели може у **Писму** наћи још [многа] сличних места која нам указују на незамисливо наслађивање, весеље које нема граница и неописивост добара која је Бог обећао онима који му угађају. Стојмо у реченоме, утврђујмо се, изграђујмо се и усавршавајмо се у Христу Богу нашем.

8.

1) Немојте посустајати: труд је мали, а награда безмерна; 2) немој попуштати телу, замишљајући да већ идеш путем смрти; 3) уложимо сваку жртву за заповест, ничега се не бојећи (1, 9)

1) Немојте се заустављати и предавати лењости при служењу Богу. Гледајући на тешкоће садашњег времена немојте се лишити сладости која [припада] будућем веку. И речи и дела благодушно поднесите. Свој живот уредите [на начелу] међусобног прихватања у љубави Божијој и узајамног помагања у тешким пословима. Ни читаво столеће које бисте проживели у подвигу не може да се упореди ни са једним сатом бесмртне пуноте вековечне бесмртности. При томе је блажено (и да кажем по људски врло пробитачно) унеколико се као у сновиђењу злопатити, а као награду добити бескрајно блажени живот.

2) Немојмо попуштати телу, које су свети сматрали непријатељем и смиравали га на сваки начин уздржањем. Угађање њему је противно духовном животу. Још мало па ћемо отићи из овог живота. Примере одласка видимо код наше братије, који један за другим силазе у гроб. И зар ћемо ми остати овде? Наравно, не. Међутим, братијо, како је страшно дело смрти. Стога треба да се, надахњујући се одозго, стално налазимо у стању зрења, помишљајући да већ умиремо и да се већ одвија одвајање душе од тела, да су дошли анђели (да не кажем да наваљују и демони, с обзиром да се [појављују] код оних који су поробљени страстима) и да се чује: "Време је душо, излази". И каква ће настати тешкоћа и бол раздвајања свезе! Тада ће добро чињење и неосуђивање савести бити велика помоћ, утеха и заступништво за оне који одлазе. Тада ће послушност добити смелост, смирење ће привући благовољење, суза ће преклонити на милост, обиље дела ће добити силу над демонима, трпљење при свим делима ће [постати] заступник - и непријатељи ће се вратити назад празни, а душа ће са анђелима у великој радости поћи ка Спаситељу. Међутим, уколико се душа нађе у страсној навици и уколико је надвладана грехом, настаће страх - и демони ће победити, свргавајући је бедну са собом у бездан ада, у таму и мучни тартар. И ето користи тој души (од попуштања страстима).

3) Очистимо се још овде. Пролијмо крв у подвизима и нека у нама нема ничега што би нас одвојило од заповести Божијих: ни труд, ни болест, ни наслађивање, ни покој, нити икакво задовољство. Чак и кад би требало сваки дан да умиремо [све] треба да трпимо са радошћу, старајући се да живимо изнад светског мудровања. Немојмо се бојати ничега осим суда Божијег: ни човека, ни звера, ни огња, ни мача, ни мора, нити ичега што изгледа страшно. Јер, човек (створен по образу Божијем) јесте господар и владика земаљске твари.

9.

1) Поље душе треба чистити, засејавати и заливати како би доносило духовне плодове; 2) уздржање у храни и сну и његови плодови; 3) треба подносити немаштину у одећи и обући; 4) треба се радо злопатити ради будућег (1, 10)

1) Као добра земља коју напада киша из богоблагодатних токова Духа Светог, донесите плод и

умножавајте врлине као пуне класове жита. Као што освежавате поља, и земљу душе ваше од мисленог трња чистите огњем страха Божијег и мачем истине. По заповести апостолској, сејте у дух како би од Духа пожњели духовне плодове, а не у тело, да не бисте од тела пожњели трулежност (Гал. 6). Учите се трпљењу, истрајности, великодушности, смиренумљу, међусобној љубави, мрзећи завист, лукавство, превару, вређање и клеветање.

2) Стекните уздржање. Уздржање се састоји у пружању телу хране у складу са потребом, ни превише га обременујући, ни превише га олакшавајући. Слично поступају при товару чамца: кад је претоварен може поћи ка дну, а кад је сувише лаган изложен је опасности да се преврне горњом страном на доњу. Слично је и у односу на сан: треба га примати у складу са корисним. За сразмерном дијетом следе лаки сни, а за њима - бодрост на псалмопојању, пажљиво слушање читања и разумно схватање сваке речи из божанствених песама које се певају. Услађивана реченим, душа стиче добро настројење, загрева се и просвећује се, окушајући плодове умерености у свему. Од многог јела, пак, долазе тешки сни, а од њих - помрачење мисли, неразумевање изрека песама, скупљање уста, помрачење очију, душе и тела. Јер, са спољашњим се саображава и унутрашње. Тада душевни лопов притрчава и краде шта хоће. Стога је Господ и рекао: *Бдите* (Мт. 26, 41).

3) Бог воли срдачну реч, покоран одговор, добро и нерастројено лице, тиху нарав и смирену беседу. Онај ко благодусније од других подноси злопаћења, ко благодари када му недостаје неопходна одећа или обућа или скуфија заиста је делатељ Божији који за привремена и ништавна добра мења будућа и велика добра. Ја се старам да све свиме опскрбим, што вам говорим да се нико не би огорчио, раздражио или роптао уколико [понекад] понестане нека ствар. Има, међутим, и таквих који, горећи љубављу према Богу, произвољно сами себе лишвавају [неопходног]. Наравно, добро чини и свако ко са благодарношћу прима оно што му се даје, независно од времена и каквоте.

4) Царство Божије је пред нама и награда вечног блаженог живота очекује оне који угађају [Богу]. Ко неће потрчати? Ко неће пожурити да узме такве ризнице које се дају? Ко добровољно неће решити и да се злопати, и да буде наг, и да трпи зиму и мраз, и да се умртвљује подвизима ради таквих и толиких добара? И ви учествујете у таквим трудовима и подвизима. Јер, кроз одсецање својих прохтева, кроз одрицање од свега и кроз сваковрсно трпљење ви свакодневно умирете, имајући живот свој сакривен у Христу Исусу, Господу нашем. А када се јави живот наш, Христос Господ - ви ћете почети да се са Њим радујете вечно (Кол. 3, 4). Немојте овде искати покоја. Напротив, овдашње злопаћење сматрајте потврдом тамошњег вечног спокојства.

10.

1) Господ иде са нама - трпите; [навођење мисли] којима се треба крепити; 2) наш циљ је рај, у коме ћемо заборавити све невоље; 3) у Господњим ложницама је ликовање за злопаћење: ко их стога радо неће изабрати? 4) радујте се што живите у тескоби и оскудици, што приличи монаху; 5) помажите се међусобно у свему: Господ је близу (1, 11)

1) Ходите путем Божијим, свакодневно имајући Господа за Сапутника, по Његовом обећању. Јер, Он сам је преко апостола својих свима *онима који ишту завет Његов и сведочанства Његова* (Пс. 24, 10) рекао да се неће одвајати од њих *до свршетка века* (Мт. 28, 20). Међутим, Његови путеви и стазе су непознати. Он невидљиво присуствује очима ума и безгласно разговара са онима који су чисти срцем. Држите се свог правог пута, избегавајући замке завидљивог ђавола. Попримите крила љубави Божије како бисте летели на облацима, изнад свих приземних клопки. Намастите ноге ваше уљем радости и здравоумља [тј. целомудрености], не ужасавајући се ступања по скорбном путу Господњем. Уколико сте жедни од малодушности - пијте воду трпљења; уколико сте гладни од душевне изнемоглости - окусите хлеб који храни и крепи људско срце, тј. реч мудрости, која даје добру силу и храброст. Ви сте добро опасани и бодри. Гледајући, дакле, горе, немојте полагати на себе тешко подношљива бремена, тј. рђаве непријатељске жеље. За оног ко иде путем који води од земље на небо довољно је што ходи без малодушности, не полагајући на себе никакав терет.

2) Ви сте добро расудили и мудро поступили што сте изашли из света, те се сада преподобно везујете за дом Божији и делате и служите Господу свакодневно, одвајајући се од свега привременог - и од рода, и од отаџбине, и од свакаквих похота тела. Наше дело је анђелско дело. Претрпимо и злопатимо се још мало. Већ долази крај и граница нашег живота. Узеће нас свети анђели и почећемо да се радујемо у векове, поставши наследници обећаних добара са свима светима. Тада код нас неће бити никаквог

жаљења - ни стога што смо живели у беди, ни стога што смо се измождили у подвизима, ни стога што смо се испостили или се лишавали сна, или трпели мраз и зиму, или што смо се на неки други начин лишавали задовољавања својих прохтева. Напротив, тада ћемо благосиљати и ублажавати дан и час у који је Бог благоволео да побегнемо из света и примимо монашку схиму. Тамо ће свако за свако овдашње злопаћење бити стотруко награђен. Уместо [свега] жалосног, ми ћемо тамо наћи све радосно и вечно живо. Стога нека нико од нас не одбија да претрпи оно што долази. Јер, за узврат ћемо добити неизрециво и вечно радовање. Нека се не деси да неко од нас чује: *Сети се да си ти примио добра своја у животу своме, и: Постављена је међу нама провалија велика* (Лк. 16, 25-26). Ето страшног гласа који одваја грешника од праведника: он је страхан и кад се само помишљана њега. Како ће тек бити уколико се чује?

3) Колико је небо удаљено од земље, толико ће они који се налазе у гресима бити удаљени од Господа Бога нашег. Остале Његове истинске слуге ће ући ка Њему у Царство Његово небеско, у горњи Јерусалим, у велики град где су незамисливе ризнице, бескрајна слава и вечно радовање. Тамо ћемо видети једни друге и препознати се. Ја верујем да ћемо и тамо заједно бити у бескрајној радости уколико увек будемо вршили вољу Божију. Уколико је тако, зар се нећемо потрудити, зар се нећемо радо злопатити? Нећемо ли са радошћу испити подсмехе и грдње као млеко? Нећемо ли пожелети да смо на последњем месту и степену, или чак - да смо понижавани више од свих? Нећемо ли изабрати да свакодневно својевољно умиремо као Христова незлобива јагњад? Да, братијо моја. Да, оци моји. Таквим расположењем су свети угодили Богу.

4) Немојмо овде тражити живот у задовољству, тј. живот без непријатности и тешкоћа. Напротив, радујмо се када смо у беди и веселимо се кад се налазимо у тешким околностима, када нас вређају, притешњују, када трпимо недостатак у неопходним стварима, у станишту, у храни и пићу, у обући и одећи, или у другим неопходностима. У томе је сведочење наше и у томе се ублажава монах: он непрестано стоји у борби и подвигу. Уколико нисте такви, очигледно је да не стојите на монашком попришту, премда лажно, притворно и лицемерно носите [монашко] име. Уосталом, ја знам да се ви искрено потчињавате монашком уставу, да искусно идете његовим путем и да живите анђелски, имајући десницу Божију, која вас подржава, имајући утеху Духа Светог, која вас крепи и имајући свете анђеле и све богоблажене мученике и преподобне, који вам помажу.

5) *Усходите на гору Божију и у дом Његов свет*, по речи Исаије, најгласнијег пророка (Ис. 2, 3). Нека нико не заостаје и нека нико не седи. Помажите се међусобно, стојте у крепкој међусобној љубави, подстичите једни друге, саревнујте једни другима, подражавајте једни друге. Нека међу вама не буде ни неприличног смеха, ни разоноде која расејава и разнежује, ни дугих празних разговора, а раздор и непослушање чак не треба ни да се спомињу међу вама. Пожељно је да говорите умерено и часно, да међусобно имате срдачно расположење, да се један другом обраћате тихо и љубазно. *Све испитујте, добра се држите. Од зла у сваком виду уклањајте се* (1. Сол. 5, 21-22). Нека Господ мира да силу и крепост душама вашим, нека вас сам напаса и нека вас *на водама одмора* храни (Пс. 22, 2), враћајући вас на стазе праве, чувајући вас од замки свезлобне змије, веселећи вас, наслађујући вас, тешећи вас и удостојавајући вас свог Царства небеског.

11.

1) Непријатељ поставља замке; ви се, пак, противите и победићете; Господ је Помоћник; 2) беспрекорно носите напоре и на послу и на богослужењу; немојте их губити; 3) потрудимо се и припремимо се да не бисмо касније, у часу смрти, сусрели ужас, већ да бисмо угледали радост (1,

12)

1) Приђите прихватимо сви општу готовост и ревност да све више служимо Богу и угађамо му. И нека нас ништа у томе не спречава и не задржава: и од света се одрекнимо потпуније, и тело савладајмо, и од родбине се удаљимо, и задовољства презримо, и труд изаберимо, и сва друга добра дела извршимо и чинимо како бисмо, показавши се несаплетеним у свом звању, наследили Царство небеско. Страшна

змија, свезлобни ђаво неодступно пузи около желећи нашу погибао, тајно се прокрада и улази у наше срце сејући у свакоме семена зла: у некога [сеје] греховну сласт, како би га због задовољства и једночасовне насладе лишио окушања вечних добара и послао у неугасиви огањ; у другога [сеје] страст зависти (која је равна убиству) због добре славе брата, којом се помрачује његов ум и (као код онога ко иде по ноћној тами) не да му да види славу Божију како би га показала новим погубним Каином; једнога навлачи на стомакоугађање како би га, победивши га подстомачним насладама, удаљила од Бога; на другога пушта нехајност; код једнога рађа одвратност према властитом звању или према саподвижницима, или према манастиру; другога наводи да се оптерећује псалмопојањем, читањем и усамљеношћу; најзад - против некога подиже незамисливу прашину страсних помисли и покрета како би га скренула са правог пута и погубила. Међутим, *Храбрите се, и нека се укрепљује срце ваше* (Пс. 30, 25). Јер, ми се надамо на Господа који је сатро власт смрти и дао нам власт да стајемо *на змије и скорпије и на сву силу вражију* (Лк. 10, 19). Пример реченог видимо код светог Антонија Великог, који је скршио и сатро силу непријатеља, који више није могао да поднесе чак ни сенку његове светиње. И сви богоносни оци су га побеђивали. Побеђују га у садашњем роду и сви они који сведушно служе Богу.

2) Ја видим да се ви усрдно трудите, доносећи своје трудове на жртву Богу. Нека, међутим, ваши напори буду свестрано беспрекорни и достојни награде. Како, наине? Делайте тихо и безметежно, бежите од превазношења, гнушајте се дрскости, обуците се у смирење и принуђавајте се на свако послушање. Пазите да на себе не навучете смрт неким грехом и немојте се приближавати један другом за време страсти. Немојте се усудити да будете двојица насамо с обзиром да ће се појавити огањ греха. Немојте дотицати никакве своје удове, нарочито један, иначе ће се јавити гнев, огањ и смрт. Пазите на читање и бодро слушајте псалмопојање. Немојте дремати стојећи пред Богом и добићете Његов дар: Он, наине, увек дели награде бодрима. Жалосно је кад једни од лица Цара одлазе са даровима, а други се шаљу без ичега. Јер, и једни и други су били за истим делом. Међутим, једни су делали лењиво и сањиво, а други - искрено и са свим усрђем. Стога се и њихов удео показао као различит.

3) Журите, подвизавајте се, трчите, достигите како нам се не би затворила врата, како се не би пресекло време нашег живота, како у гроб не бисмо сишли неспремни, како се свезе са телом не бисмо разрешили као кривци, како свете анђеле у време разлучења душе не бисмо гледали без смелости, како нас због грехова не би ухватио онај црнац, који досеже до небеса (као што се показало Антонију Великому), како нас не би прогутао хаос, преисподња, тартар, бескрајни огањ који шуми, или друга мучилишта код којих је плач и шкргут зуба, већ како бисмо тамо обрели мирни и блажени дуги живот, како бисмо припали Христу, Владици нашем и Богу и како бисмо угледали ону бесмртну красоту и неприступну славу лица Његовог, учествујући у хору са светим анђелима и свима светима и веселећи се [на месту] од кога је *одбегла болест, жалост и уздисање* (Ис. 35, 10).

12.

- 1) **Изађимо одавде, тј. из области страсти кроз уздржање стомака, очију, језика, слуха, руку и ногу;**
- 2) **поука економу, надзорнику радова, складишнику, баштовану и вртлару, надзорнику штала и млинару (1, 13)**

1) Узвикујем вам, као некада Господ ученицима: *Устаните, хајдемо одавде* (Јн. 14, 31). Ја не кажем да треба да се ишчупамо из тела пре него што нас позове Господ, који нас је свезао са њим ради испитивања наше врлине, него да бисмо и у телу мислили оно што је изнад тела, као што је о себи написао божанствени Павле, тј. да се разапнемо свету. Он, наине, узвикује: *А који су Христови, разапеше тело са страстима и жељама* (Гал. 5, 24). Храбро поднесите све тешко и скорбно и будите у свему уздржљиви. Јер, да је био благопокоран богопреданој заповести о уздржању, наш праотац не би уместо живота пригрлио смрт кроз неуздражање. Постите и немојте кушати горко дрво греха, уколико је могуће чак ни мишљу. На сваки начин се од њега чувајте на делу. Немојте пуштати страсне погледе жедним очима и немојте сами себе подвргавати очараности. Затварајте ухо до слушања неразумних речи и некорисних прича. Уста научите да певају само оно што је Богу угодно и да избегавају празнословље. Руке, ноге и сви ваши удови треба да буду заштићени од свега страсног.

2) Ти који си примио послушање на **економији** старај се да беспрекорно и без саплитања идеш међу својом братијом, свиме располажући са смиреним мишљењем.

Ти коме је уручено да надзире **пољске радове** са својственом ти мудрошћу и чврстином пази на своје дело, све што му приличи верно испуњавајући и све држећи у свом поретку. Снисходи и састрадавај

преморенима, нарочито искушеницима. *Реч ваша да бива свагда у благодати, сољу зачињена. . . да донесе благодат онима који слушају* (Кол4, 6; Еф. 4, 29). Будите услужни, благоречиви, утешни, поучни, уредни и управитељни у свом делу.

Ти **складишнице** уздај се у Бога и напредуј *по дејству силне моћи Његове* (Еф. 1, 19). Труди се на старању о братији. Стичући њих, Бога стичеш, будући да не храниш људе већ, ако хоћеш, апостоле Божије. Припремај и пружај им и јело и пиће, тј. најбоље што имаш. Ипак, ни зачина, ни сласти, нити ишта од онога чиме они који живе за стомак пуне своју [утробу] нека не буде код тебе. То не приличи благочастивима. Поврће, хлеб и вода су ствари које им приличе. У њима су наши оци налазили велику утеху.

И ти чедо моје, **добри кувару**, старај се о братству, припремајући му храну за утеху како би у Царству небеском засијао као сунце.

Ви **баштовани и вртлари** радите и старајте се да све пружите братији, нудећи им поврће сваке врсте. Угађајући њима ви ћете Богу угодити и удостојити се да се насладите вечним покојем.

Ви **који сте уз складишника** са свом усрдношћу и добрим произвољењем употребљавајте своју силу на своје дело чак до крви, добро се односећи према првоскладишнику, будући да од њега зависите.

Ви **надзорници штала** носите послушање које је угодно и Богу и нама и двоструко у односу на друге служите братству, због чега ћете бити украшени двоструким венцима. Свако од вас ко се више од других стара, дела и труди свакако ће добити и већу награду.

Приђите ми и сви ви који се постављени као **млинари**. И вама говорим да треба да имате велико старање о свом делу. Немојте дозвољавати ништа излишно у односу на оно што је одређено - ни у храни, ни у пићу, ни у било чему другом. И нама није мило што не можете бити на правилу, псалмопојању и другим службама. Међутим, другачије не може бити уређено због крајње нужде. Ипак, немојте падати у нехајност с обзиром да ћемо ми уместо вас испунити недостатак, иако смо грешни. Ви само будите бодрни и пажљиви према себи, имајте страх Божији и уклањајте се од светских разговора.

13.

1) Устајање, јутрења, први час, послови; 2) предмет речи; такмичење, избегавање покоја; топлина према Богу и издржљивост у напорима; 3) потрпимо, као Господ, и сусрешћемо Његову милост; 4) избежавати дела самоугађања и одсуства љубави према братији; 5) достојан је части онај ко се задовољава са налозима настојатеља; не треба просуђивати те налоге; Господ нека исправи неисправне (1, 14)

1) Живимо по правилима и порецима који су за нас установљени, принуђавајући се да у свему будемо исправни - и у великом, и у малом.

Чим удари клепало, тј. као на позив анђела, сви одмах журите да се благодушно саберете у цркву да беседите са Богом и да му служите песмопојањем. Јер, као ударје нећете добити нешто брзопролазно и привремено, него дарове од Бога који оживљују душу.

Дошавши у храм, ви једним призивањем сагласно узнесите славословље Господу Богу. Потом послушајте псалмопојање и бодро пратите читање како бисте се просветили и у радости благоплодно пребивали на богослужењу, посрамљујући ђавола. Истовремено немојте заборављати да унутарње са трезвоумљем обављате молитву како би вас Чисти видео чистима и како бисте из храма изашли просвећени, а не помрачени.

Завршило се правило. Ви тихо и мирно излазите из дома молитве. Нека се потом један хвата за учење, старајући се да не изгуби сабрану ризницу од псалмопојања кроз празнословље, већ да благу дода и оно што ће научити. Други може да одахне прилежавши на постељу уколико хоће и има потребу. Осенивши се крсним знамењем и смерно легавши, он треба мислено да чита неки Псалам уз размишљање како не би био подвргнут искушењу од кушача-непријатеља. Јер, демони воле да нас после богослужења смућују рђавим покретима како би се осветили за пораз који им је причињен пажљивим и побожним пребивањем у храму и како бисмо зло изгубили оно што смо добро сабрали из црквених песама и читања. Стога они помрачују помисли, тело чине непокорним услед замора на псалмопојању и изазивају неприлична осећања и саглашавања. Наравно, онај ко се не баца одмах у постељу чини боље, уздржавајући од сна и занимајући се или мисленим удубљивањем у **Псалме**, или неким другим делом. [Он, уосталом, треба да

легне] уколико га сан неодољиво напада, с обзиром да ће тада бити слободан од искушења.

Провевши тако време, сви треба да будемо брзи и да не заостајемо један за другим журећи на вршење **првог часа**. Јер, зашто да губимо своју награду и да обременујемо савест?

Пошто се помолимо Богу да *дело руку наших исправи* (Пс. 89, 17) и да се цео дан испуни врлински, нека свако приступа свом послу по расподели, било сам или заједно са другима, у складу са случајем и потребом. Нека ваш труд и посао на пољу, у винограду, у кухињи или негде другде према обичном распореду по одређеним сатима буде [праћен] стиховима, молитвом и благomisлијем. Нека све буде вршено савесно и са стиховима.

2) Ваша реч увек треба да буде о приличним предметима, било да се односи на телесни или духовни живот, на неки тропарили дело. Ревнујте међусобно за добро. Свако од вас има своју добру особину. Ако му нешто и недостаје, допуниће га други. Нека га од њега и позајми као добра пчела, трудољубиво сабирајући мед са цветова. Склоност ка одмору нека буде далеко од вас и лењост нека буде прогнана. Будимо пламени према Богу и издржљиви у подвигу. Нека ништа не постане препрека између нас и љубави према Богу: ни пост, ни бдење, ни хладноћа, ни врућина, ни увреда, ни оскудност у потребном. Све сматрајући другостепеним, свему претпоставимо наше спасење.

3) Све благодушно трпимо, сећајући се каква је страшна страдања претрпео Господ ради нас. Какво је поређење роба са Владиком? Стога је ништавно све што ми можемо претрпети. Међутим, као благ, Господ прима и наше мало благовољење. Он је, по писаноме, близу оних који га очекују. Њега налазе они који га траже. Уколико покуцамо, Он ће нам отворити и уколико настојимо - примиће нас и увести у своју наднебеску радост, у нерукотворену брачну одају Царства небеског.

4) Ја вас молим, призивајући за сведоке небо, земљу и свете анђеле, да не будете немарни према свом спасењу. Немојте презирати ни једну заповест, немојте ходити по таме неоткривања (помисли), бежите од тајног једења, немојте се заплитати у сласти, немојте пробадати мачем душе своје, тј. немојте стављати у њих огањ дрскости, чак ни у односу према вашим удовима, сећајући се да су Христови и стога - многочасни, немојте зло говорити и немојте се распаљивати гневом једни против других, немојте држати завист у себи, немојте злом враћати за зло, немојте искати власти, немојте превремено желети клиричке степене, нити се њима наслађујте у помислима вашим, већ све радо откривајте (својим духовним оцима). И тиме се лечите, тиме пребивајте у здрављу и од срца будите свима послушни. Ето свештенства, и свештенодејства и обожења.

5) Онај ко чистог срца пред мојим смирењем открива све своје, ко о себи смирено мисли, ко себе сматра нижим од свега што дише и ко не тражи ништа више од онога што је добио од мог смирења заиста је, по мени, високо и уважено лице. Јер, за вас није корисно и прилично да испитујете моје налоге и да о њима расуђујете по своме, разматрајући због чега сам једно дао једно послушање, а другоме друго, због чега сам једног увео у клир, а другог поставио на друго [место]. Господ и Бог наш, који из недостојног изводи достојно и са *ђубришта уздиже убогога* (Пс. 112, 7), који смиренима даје благодат и разум и који силом опасује немоћне, нека и вас уреди, умири и прими у свој удео, нека вам да добар живот, нека вас у свему укрепи на савршено дело, на испуњење заповести, на богоугађање и на подражавање анђелима ради наслеђа Царства небеског.

14.

1) Устремите се Богу и све друго сматрајте ништавним; 2) онај ко се сваким трудом труди у манастиру добро ходи ка горњем граду ради окушања добара; 3) ваша спољашњост је добра; ипак, пазите да међу вама по унутрашњем устројству нема Јуде, Гијезија и сличних; 4) немојте говорити: "Урадићу то, и достићи ћу оно", већ се труди, све остало предајући Господу (1, 16)

1) Приђите чеда и послушајте ме, пазите на речи моје и обратите пажњу на смирена слова моје. Свима упућујем вапај мој, свима саопштавам да се узнесете Богу и да се одрешите од пристрашћа. Нама вапије и пророчка реч: *Приђите, узидимо на гору Господњу, у дом Бога Јаковљевог* (Ис. 2, 3), у дом бестрашћа и умним очима нашим угледајмо радост која нам је припремљена по обећањима небеских добара. Прихватите ревност, примите огњена крила и летите као голубови. Одавде узлетите [на место] где је десна страна врлина, те прихватите радост и духовну жељу љубави према Богу. Окусите љубав Његову најслађу и у њој све друго сматрајте другостепеним, газећи и сујетну славу, и телесну похоту, и зверски гнев. И ништа од онога што овде изгледа утешно неће моћи да вас заплени. Као добро опасани, ми ћемо

бити лагани и оштрооки, и брзи [ходећи] путем који води у Царство небеско.

2) Они који путују неизбежно трпе и пате се. Слично је и са нама. Јер, као што видите, наша дела захтевају труд, подвиг и замарање. Ви радите, изнемогавате, знојите се, трпите глад и жеђ на њиви, или у винограду, код цедила за маслине, у кухињи, на градилишту, у складишту и на сваком месту ваше дужности. Сви иду путем Божијим приближавајући се великом граду, те ће кроз смрт бити уведени у радост окушања добара које су спремљена за оне који воле Бога.

3) Видећи оне који откривено добро ходе ми се тешимо, а видећи неуредне - негодујемо и жалостимо се, те их по могућности исправљамо. Ваша, пак, унутрашњост видна је само вама и Богу. Међутим, нека међу вама нема никога ко би скривено, наводно у тами, чинио нешто неприлично. Јер, нико неће измаћи од ока Онога који све види, чак и ако измакне нашем. Ја увек о вама мислим најлепше. Међутим, ко зна да ли је међу вама, усред дванаесторице, и Јуда. Није ли код доброг наставника и лукави Гијезије, који у својој души носи вечну губу. Неће ли се међу вама наћи слични синовима свештеника Илија, који тајно једу и Бога жалосте и чији ће жалосни крај бити незгодан и за мене још више неголи за Илија грешног. Нека не пострадамо н ми (поштеди Господе) као Ананија и Сапфира, који су покушали да апостолима кажу лаж и пали горким падом. Јер, можда и међу вама има оних који, имајући у срцу лаж, не говоре истинско слово у одговору на питање или у случајном разговору. Ја се бојим и пада Симона врача, који је са врховним апостолом светим Петром хтео да буде ради части и славе људске, иако је споља показивао да жели да буде ученик. Нека се нико од вас не обазире назад и нека не отпада од своје првобитне намере.

4) Нека нико не говори: "Урадићу то и за толико година ћу достићи оно". Онај ко тако говори, међутим, не зна ни да ли ће проживети данашњи дан. Он не помишља да ће можда чути: *Безумниче, ове ноћи тражиће душу твоју од тебе; а оно што си припремио чије ће бити* (Лк. 12, 20). Подражавајмо нераскидиво јединство апостола са Учитељем њиховим и Богом свих. Имајући увек Господа пред очима, пожуримо ка своме спасењу, све остало предајући у руке Божије са спремношћу да нешто мало претрпимо и ожалостимо се овде како бисмо се вечно радовали. На речено нас призива Бог, садејствује Дух Свети и крепи Господ Исус Христос. Немојте се бојати. Ђаво је свргнут. Христос је васкрсао и смрт више не царује.

15.

1) Ми смо побегли од света, али нисмо побегли од таласа страсти, које подижу не пријатељи: треба да пазимо и да се противимо; 2) примери чуда послушања који су се јавили због вере: Доситеј, Акакије, Захарија и други; 3) ходите путем заповести, без роптања носите послушање и спашћете се (1, 17)

1) Премда смо побегли од свега житејског и ступили у пристаниште примивши нашу свештену схиму, ми још увек пребивамо у свету као на мору, не знајући када ће се на нас подићи бурни ђаволски ветар покушавајући да погрузи у дубину лађу наше душе. [Ми не знамо] где и како ћемо срести мислене пирате, на какве ћемо подводне стене страсти неприметно наићи и како ћемо за све време нашег живота без бродолома остварити нашу пловидбу од земље на небо. Стога треба да смо пажљиви, чеда моја, и да се чувамо, да смо бодри, те да пратимо и предвиђамо нападе ђаволског свелукавства како бисмо се спремни супротставили наговарању страсти, одбили њен напад и безбедно наставили своју пловидбу, држећи кормило наше вере.

2) Они који се подучавају подвижничком животу добрим примерима отаца се просвећују и непоколебивом вером постају истрајни у својим напорима. Вером је свети Доротеј ишао путем послушања без испитивања, верно испуњавајући сваку наредбу свог руководиоца, без роптања понекад подносећи ударац у образ, а понекад исмејавање. Вером је блажени Авакир петнаест година храбро и младићки подносио ударце, подсмех и прогањање као да није осећао терет непријатности, не само не жалећи се, већ силно бранећи и штитећи оне који су га нападали пред светим оцем, који га је испитивао. Вером је Теодор Освећени због помисли о игуманству три године без противљења и роптања носио одлучење којим га је [казнио] Пахомије Велики. Вером је убрао зрели плод послушања онај ко је три године стрпљиво и усрдно заливао очев жезал. Вером је увек живи Акакије понекад под очима имао маснице, понекад на образима - трагове удараца, понекад - један или други уд повређен, све смирено трпећи без роптања, услед чега се удостојио бесмртности. Вером је увек спомињани Захарија благодушно трпео ране (иако беше препун Божанственог Духа), не одвајајући се од оца. Вером је један дивни[монах]

препловио реку ношен крокодилом. Свако од поштованих отаца и савршених мужева је оружјем вере прошао кроз огањ и воду искушења лукавог и ушао у област вечног покоја.

3) За оне који хоће да се спасу нема никаквих сметњи или препрека. Имајте пред очима нелажне примере оних који су сеспасли и који се спасавају. На мене немојте гледати, али слушајте речи моје. Јер, премда сам грешан, ипак вам говорим истину и указујем на прави пут. Трудите се, чеда моја, одбацивши непокораване и удаљивши неверје. Са страхом ходите путем заповести Господњих. *Иштите, и даће вам се; куцајте, и отвориће вам се* (Мт. 7, 7). То верно знам и савршено сам у то убеђен. Своја послушања носите без роптања. Трудите се на ономе што вам је заповеђено без лењости. Немојте бити непостојани, брзи на противречење и освету, или дрски на рушење и погубљење душе. Немојте искати славу да бисте је нашли не само у будућем веку, него и овде, само блиставију. Немојте ратовати међу собом и немојте раздраживати једни друге заједљивим и увредљивим речима уколико се једноме назначи часније, а другоме нешто ниже послушање, те ће бити први прозвани и удостојени места у вечним божанственим обитељима. Уколико, пак, будемо супротно поступали, супротно ћемо и обрести, с обзиром да ће на сваку душу која чини зло наићи јарост и гнев и посрамљење (Рим. 2, 89) и сада и у будућем [веку]. Нека са вама не буде тако.

16.

1) Видећи ваш напредак ја се радујем; ипак, бојим се и молим вас да не прекидате хођење, уклањајући се од свега неприличног и ревнујући за све прилично; 2) видећи смрт пред собом стекнимо добро настројење у срцу; нама није лако да носимо велике телесне подвиге; међутим, уколико у срцу сачувамо добро настројење и при умереном уздржању у свему по уставу и руковођењу ми нећемо заостати иза великих мужева; 3) општежитељно братство је дивно и по саставу и по чудесима, будући да је свако побеђивање страсти у ствари изгоњење демона (1, 18)

1) Моја смирена душа чезне и ишчезава у силној жељи да се спасете, ходећи истинитим путем и сваког дана се пружајући напред у усавршавању. Ја се тешим видећи ваше одрицање од свега и самоодречно удаљавање од света, ваше неповратно отуђење од својих, расипање читавог имања и распињање саме ваше воље, те ваше једнодушно и једномислено стремљење ка Јединоме. Међутим, мене обузима и бојазан да се неко од вас на неки начин не лиши добара којима се надамо. Стога молим и преклињем: немојте прекидати своје хођење, већ све више ревнујте да чините добро на изграђивање себе и називање ближњег, показујући да сте без саплитања и саблазни сваки дан пред Богом и братством. Немојте се предавати ревности у зависти, ни погубном роптању, ни богопротивној гордости, ни ропском пристрашћу, већ дејствујте послушно, тихо и мирно, без таштине и честољубља, разумно и са добром савешћу, ради самог добра, ради наше свете заједнице, ради заповести Божије и наше настојатељске наредбе и, уопште речено, ради сопственог спасења, сваког дана иштући оно што је Богоугодно и Њему једином стремићи све док не дође престављење из овог живота.

2) Последњи час не стоји, већ се брзо приближава, а за понеке је већ пред вратима. Стојећи пред нашим очима и пред нашим ногама, нека нас он страши, смирава, чисти и отклања од кривице за било шта рђаво и скретање са правог пута, учећи нас да узајамни живот водимо у побожности, безметежности и добром једномислију, те у изучавању **Божанствених Писама**, у чистој молитви и напору у складу са снагама. И пост је оруђе (премда телесно) у духовном животу уколико му претходи свето смирење. Ми немамо снаге да се дотичемо великих светоотачких подвига, а није нам ни корисно. Чувајмо оно што смо рекли (тј. сећање на смрт, побожност, безметежност, једномислије, поучавање у Писму, чисту молитву, труд и пост по снази) и у нашем потчињеном стању бирајмо оно што нам приличи, строго држећи општежитељни устав. Као што је одређено у јелу и пићу - кушајмо не само хлеб и поврће, него и вино и уље, понекад и рибу и сир уз прилично уздржање и без властитог расуђивања, које је неумесно. И као што је установљено и у свему осталом делујмо мудро и разумно - и када спавамо, и када одмарамо, и када ходимо, и када седимо, и када се скупљамо и разговарамо, и када празнујемо, једнако и када садимо, сејемо, зидамо, тешемо. Уколико тако будемо поступали, уверавам вас да ни мало нећемо заостати за величином оних отаца.

3) Један од великих призора и чудеса јесте и наше сабрањеу име Господа нашег Исуса Христа и скупљање из разних земаља и родова, разних узраста и начина живота у једно тело које је усклађено и усмерено ка јединству и једном служењу. И премда је оно многодушно, многосрчано и многоумно, ипак пребива једномислено и једносрчано ради богоугађања и служења у славу Пресвете Тројице, а не ради нечега рђавог. Према томе, наше сабрање (тј. братство) је и само по себи велико и достојно поштовања,

заједно са [другим] великим чудима. У њему се, штавише и на самом делу дешавају чуда, уколико живимо како приличи. Јер, не изгоне ли се и овде демони? Изгоне се, чак не једног или другог дана, већ сваког дана и сваког часа: изгоне се и опаљују се. Онај ко међу нама побеђује страст у ствари опаљује и изгони демона те страсти. Онај ко побеђује блуд, изгони демона блуда; онај ко побеђује лењост, изгони духа лењости; онај ко побеђује гнев и злопамћење, изгони духа гнева и злопамћења; онај ко побеђује осуђивање и роптање, изгони духа осуђивања и роптања. Слично треба мислити и о побеђивању осталих страсти. Нисте ли стога ви чудотворци уколико усхтете? И Господ прима ваш начин живота као и подвиге пустињака и стубника који су чинили дивна чуда.

17.

1) Зашто смо напустили свет - да бисмо се очистили; блажен је онај ко живи у духу тог живота, нарочито у поверењу према настојатељу; 2) долазе нам у обитељ да би се спасли: представите себи пример монашког живота и манастирског поретка (1, 19)

1) Пазимо на себе, држимо се трезвоумља, будимо бодри и узносимо се својим мислима ка Богу. Чешће примењујмо на себе спомена достојан узвик Арсенија Великог: "Арсеније, због чега си дошао овамо". Јер, и ми смо изашли из света. Због чега? Не ради покоја тела, не ради кушања задовољстава, не ни да бисмо се научили писмености и краснопису, или да бисмо стекли знања, или да бисмо постали добри читачи, не чак ни да бисмо угађали себи у произвољном самослужењу, не ради искања славе, ради величања и превазношења над другима и ради властољубља. Ми нисмо изашли ни ради чега сличног. А због чега заправо? Ради тога да бисмо се очистили од грехова, да бисмо се обукли у божанствени страх, да бисмо се смирили чак до смрти, до крсне смрти, тј. до одрицања од својих душевних прохтева и умртвљивања телесне похоте, да бисмо ратовали са својим супарником - ђаволом и да бисмо се борили *против поглаварстава, и власти, и господара таме овога света* (Еф. 6, 12), да се не бисмо предавали многоразличним искушењима тела, и најзад - да бисмо стекли силну веру у заступништво свог руководиоца игумана, чиме ћемо заиста моћи да погасимо *све огњене стреле нечастивога* (Еф. 6, 16). Сада, пак, кажите како дело стоји код вас. Размотрите, расудите, испитајте. И блажен је онај међу вама ко испуњава заповести, ко се није дао у плен продавцима греха, ко је тачан у послушању, ко се просвећује савршеним исповедањем, ко се облиставља богоданим смиреноумљем и златосијајућим и христоводним повиновањем, ко је као у порфирну мантију обучен у несумњиву веру у свог руководиоца игумана, ко се не колеба у делима која он указује, ко ништа не решава пре његових решења и ко ништа на земљи не сматра спасоносним осим онога што му он наложи. Скрећем пажњу да ја овде не мислим на себе, него на оне који строго испуњавају заповести Божије.

2) У нашу киновију долазе Богом послане душе да се спасавају. Стога испуњавање заповести код нас треба да буде потпуно и строго. Они су дошли да би се просветили, а не да би се помрачили. Сијајте, братијо моја, иако сам ја таман, осољавајте себлагодатним врлинама, иако сам се ја напунио кварежи. У чему треба да се састоји ваша похвала? У свагдашњем уступању брату у речи, у избегавању противречења и роптања, у [намери] да постанете незлобиви јагањци, који нису јогунасти, него благопослушни Пастиреначелнику нашем Христу, у избегавању непотребног смејања и срамних разговора, у бодрости у псалмопојању и у трезвоумљу у молитвама. Будите мудри, чедо моја, чистите се, оздровоумљујте се [тј. у целомудрујте се], усавршавајте се и освећујте се и постаните богови (иако је смела реч) по обећању Спаситеља преко псалмопојца: *Ја рекох: Богови сте и синови Вишњега сви* (Пс. 81, 6).

18.

1) Општежиће је врло похвално; блажен је онај ко живи у његовом духу; 2) треба све више да напредујемо, не трошећи узалуд своје дане; 3) слава оцима: пазећи на речи истине они су примерно живели у монаштву; подражавајте их (1, 20)

1) Ја вас без лењости убеђујем да ревнујете за спасење ваших часних душа. И мислим да вам могу бити најкориснији уколико вам напомињем о нашем поштованом животу. О чему бисмо другом и расуђивали? Зар смо ми изменили начин живота који смо започели да бисмо и беседом прешли на друго? Не, ми не треба да престанемо да много пута говоримо о истоме. Ми никада нећемо престати да хвалимо добро и да прекоремо рђаво, саопштавајући о величини добра и блаженства потпуног удаљавања од света и једнодушног општежића братије. Оно је заиста *миро*. . . *које силази на браду, браду Аронову* (Пс. 132, 2),

уколико се [монах], ступивши у општежиће, обуче у смиреноумље, одене у послушање и узиште одсецање своје воље, уколико прихвати бездан љубави према Богу, уколико у духу усходи из силе у силу, уколико све заволи и све трпељиво испуни по захтевима устава општежића, уколико ни у чему није лукав, уколико нема подозривих мисли и замисли које га одвајају од Бога и игумана. Загрлимо са љубављу, братијо, све што се дешава у општежићу као свето и спасоносно, иако нам понешто и изгледа непријатно: њиме се, наиме, потиру наши ћошкови и ми се заокружујемо како бисмо се лакше котрљали ка нашем циљу.

2) Старајте се да један другом приносите корист и да не тражите своје, већ оно што је потребно заједници у сваком погледу. Све више се крепите и сређујте у душама вашим, држећи се у непрестаном потчињавању, свакодневно се обнављајући и са течењем дана, месеци и година узлазећи ка све вишем, све док постоји време за напредак и богаћење. Немојте се лењити, нити се предајите сну и немарности: немојте узалуд трошити дане овог живота. Када дође време одговора ми ћемо јасно увидети плодове напора и неплодност нерада, тј. видећемо да су они који су пазили на себе и на своје дело донели плодове, а да су они који су били немарни погубили себе.

3) Слава блаженим душама светих и преподобних отаца наших, који заиста беху мудри и разумни. Они нису узалуд слушали реч истине, нити су је оборили доле, попирући је ногама, већ су се искрено трудили у зноју лица свога, смиравали се, одсецали своју вољу, волели да буду последњи, волели оскудицу у свему и сиромаштво, избегавали противречење, све благудушно подносили са трпљењем, радо се потчињавали отачким наредбама, горели вером, волели ћутање, носили немоћи немоћних, били готови и крв за њих да пролију, слично мученицима. И зашто много говорити? Ви и сами знате своје претходнике: подражавајте их и идите за њима да бисте се удостојили и славу њихову да добијете.

19.

1) Нека свако све више напредује у својој врлини: послушни - у послушању, смирени - у смирењу, трудољубиви - у напорима; 2) нека [свако] буде исправан на послушању на које је постављен; 3) уколико будете поступали по реченоме, Господ ће вас утешити и овде и у будућем веку (1, 21)

1) Продужите као што сте почели. Не само да не треба да пресецате вршење добрих дела, већ треба још више да их умножавате, разгоревајући се духом и журећи на висину небеског живота. **Послушни** нека још више слуша, како би сабрао плод послушања, потчињавајући се не само претпостављенима, већ и простим лицима без буке и противљења, ма шта наређивали. **Смирени** нека се још више смирава уступајући у свему, саглашавајући се у свему и ниско мислећи о себи. Он треба да је скромног изгледа, тихе и малобројне речи, не сећајући се да је можда некад био из племићког рода, или да већ дуго пребива у схими, или да заузима неки висок чин, или да испуњава многе налоге. Он не треба да подиже очи, не треба да поприма сурови изглед или да има неки посебан ход стога што је уман, талентован, красноречив, за све способан, или што влада неким другим похвалним особинама. **Трудољубиви** и савесни у испуњавању даног му послушања треба да ради као да [служи] Богу, а не људима, све више се јављајући као непостидни делатељ и примајући на себе најтеже послове. Он треба да се радује што се претовара ради ближњег у убеђењу да на небесима скупља велику ризницу.

2) Сви заједно - и складишник, и болничар, и краснописац, и виноградар, и вртлар, и обућар, и економ, и учитељ, и стражар, и будилац, и образник [типикар], и црквењак, и пекар, и тесар, и свако ко је постављен на велико или мало дело - треба да будемо у непрестаном пружању ка напред са неугасивом чежњом за вечним добрима, храбро носећи своје напоре, све радо подносећи, чинећи све што је богоугодно, сами себи припремајући благо и жртвујући се једни за друге до спремности полагања и душе за брата.

3) Уколико тако будете поступали, утешиће вас Јединородни Син Божији, који је из послушања Оцу унизио себе до безмерне мере смирења поставши роб (премда је Владика свих) и окузивши Крсну смрт. И ја грешни ћу се радовати и неописиво веселити заједно са вама, који испуњавате заповести. И не само да ће вас овде прослављати сви који виде ваша дела, него ћете и у будућем веку ликовати пред лицем славе Христа Бога заједно са хорovima анђелским на [месту] где је обиталиште свих који се радују.

20.

1) Мене радују ваши успеси. . . у једноме је смирење, у другоме. . . (набраја монашке врлине); 2) одгоните далеко мисао: "Још ћемо дуго живети и успети"; 3) не треба да се превазносимо ни природним даровима, нити стицањем било чега и Бог ће нам дати још више; у супротном ћемо изгубити [и оно што имамо] (1, 22)

1) Земљоделца радује плодно поље, а настојатеља још више радује духовно доношење плода душа које су му поверене на руковођење. Мене радујете и ви, чедо моја, засаде мој и Божије прирастање. Ја се радујем видећи ваше старање, ревност и труд око свега што је неопходно за спасење. Мене у једном радује кротост, у другом неуморност, у једном стидљивост и поштовање, у другом одбијање и савлађивање непријатељских прилога, у једноме одсуство роптања у испуњавање наложеног послушања, у другом мир и тихост душевна, у једном простота нарави, у другоме вера према моме смирењу која је изнад мог достојанства, у једноме бестрашће, у другоме несветољубива нарав. [Једном речју, мене радује] духовно напредовање и усавршавање свих вас у једно љубазно тело, у јединство [остваривано] Божијим покретом одозго и молитвом мог и вашег оца. Ја се радујем и дивим, будући да је речено достојно сваког дивљења.

2) Ја се бојим да због моје немарности или грехова којим га огорчујем, Господ од нас не повуче своју промислитељску десницу која је пружена над нама, те да међу нас не уђе нешто о чему не приличи ни говорити, па чак ни помислити - лењост или растројеност нечије душе, или чак видљиви или невидљиви пад. Стога пазите на себе и немојте скретати са смера вашег хођења, остајући истрајни и преображавајући се из светлости у светлости од богољепија у богољепије. Будите непоколебиви и немојте излазити из круга делатности коју сте обећали пред Богом и анђелима и пред мојим смирењем. Напротив, додавајте труд на труд. Пазите се да вас не растроји мисао о многим годинама и дане раслаби крепост вашег решења да живите у самопротивљењу и самопринуђавању. Та мисао је лажна. Јер, шта је наш живот? Сан и сенка. Та мисао је лажна, премда може да превари. Она подстиче да себи попуштамо, уместо да смирењу додајемо смирење, и послушању - послушање. [А попуштање] често доводи до потпуног растројства богоугодног живота.

3) Пазите да се оно што вам се чини савршенство не претвори у греховни жалац, наиме - ваша способност да брзо учите, ваша познања, ваша опитност у духовном животу, ваша добра савест, ваше трудољубље, ваша искусност у рукодељу, ваше складно певање, ваш пријатни глас, ваши таленти или било шта слично. Све речено су дарови Божији, који треба да вам служе на умножавање страха и смирења пред Богом Дародавцем. Уколико смо тако расположени, Он ће према нама постати још милостивији и још штедрији. И ми ћемо се обогатити сваким добром, поставши свети Божији храм и украшавајући се све новим даровима. Уколико, пак, подигнемо своју главу пред Богом и погордимо се пред братијом, подижући обрве, задижући рамена и усвајајући горди ход, уколико почнемо да испитујемо због чега је нешто учињено, због чега нама није уручен надзор над неким послушањем, и због чега други надзире неки посао, уколико [износимо мишљење] да је неки посао излишан и да представља губљење труда и времена - ми ћемо плодно време преобратити у неродицу, време скупљања добитка - у трпљење штете, време доброг труда - у погубно недејство и злодејство. И уместо да усходимо на гору врлина, ми ћемо се све дубље спуштати у бездан греха.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

21.

Будите у добру и немојте пуштати к себи непријатеља како би завапио: "Сви су постали зли" (1, 23)

Стазу заповести држите чистом пред очима ваше душе, смирено увиђајући и исправљајући свако саплитање, било да се ради о непослушању (које је достојно осуде) или противречењу (које покрива стидом). Ходите правим путем и наћи ћете покој душама вашим. Наш непријатељ користи сваку прилику да се угура у наше братство и да га узмути. Немојте га, међутим, примати, ограђујући се штитом вере и терајући га мачем **Речи Божије**. На тај начин непријатељ никада неће наћи места код вас и неће се похвалити да вас је довео до саплитања. Покажите се као одред војске Божије који је недоступан за њега. Уместо хвалисања, нека се он жали, као некада светом Макарију: "Сви су постали зли према мени". Немојте дати ногама вашим да се спотичу и *неће задремати, нити ће заспати чувар Израилев* (Пс. 120, 34).

22.

1) Све је од Бога; ипак, неопходна је и наша усрдност како бисмо сачували [врлине] и пружали се напред; 2) до сада вас је добро чувао Господ и ви сте напредовали; истрајте у истоме - у молитви, ћутању и осталом; 3) трпите тешкоће и скорби; сав живот је један дан, којим се, међутим, може стећи вечно блаженство (1, 24)

1) Благодаримо Богу за сваки наш напредак. Јер, свако добро међу људима долази од Његове многоштедре благодати: *Јер је од Њега и кроз Њега и ради Њега све* (Рим. 11, 36). И онај ко би се дрзнуо да се похвали да је нешто [значајно], чуће речи апостола: *Шта ли имаш што ниси примио? А ако си примио, шта се хвалиш као да ниси примио* (1. Кор. 4, 7). Па ипак, неопходан је подвиг, напрегнуто хођење и непрекидно старање са смирењем: они наш ум утврђују у благочастивом божанственом животу, ограђујући га и усредсређујући га како не бисмо одступили од наше добре намере, како потоњом лењошћу не бисмо посрамили претходне напоре и како се од врлинског живота не бисмо вратили рђавом живљењу, већ како бисмо се мењали добром изменом и све више чистили, просвећујући се и свакодневно усходећи горе, од светлих постајући још светлији, од звезда постајући сунца и од силе се облачећи у још срчанију силу. Одбаците, молим вас, свако телесно мудровање и највећу препреку врлине, тј. светску славу, те духовним мачем сеците сваку пристрасност и сваку сластољубивост тела, прилепљујући се уз Бога и усходећи ка Њему по духовној лествици. Свакодневно постављајте боговидно начело и удубљујте духовне основе, дрскости тела обарајући кроз одсецање прохтева, запаљива жежења гасећи изливањем суза, а мучну похоту за јелом и пићем или неком другом испразношћу прогонећи зрењем будућих добара.

2) До сада вас је Господ добро чувао молитвама мога и вашег оца. Ви сте напредовали, ходећи царским путем врлина и облиставши се красотом бестрашћа. Ви сте увидели да неманишта боље и пожељније од избављења од страсти, од стојања изнад њих и царског владања свим земаљским, чиме као да сацарујемо са Богом. Немојте заборавити речено и немојте заспати, прекидајући живот који вам је предан и којим сте добро ходили. Напротив, све више улазите *на врата Његова у хваљењу, у дворове Његове у химнама* (Пс. 99, 4), богатећи се плодовима нашег послушања и појећи се вином умиљења, које весели ваша свештена срца. Немојте прекидати ни остала ваша богољепна дела, држите се ћутања уста, немојте ударати савест брата показивањем лажног и самодовољног уздржања од било које хране, немојте попримати сурово лице, немојте говорити много и празно и немојте свој покој претпостављати користи ближњег. Сви будите једна душа, једно срце, једна воља у Христу Исусу, Господу нашем, имајући га као своју Главу.

3) *Јачајте у Господу, и у сили моћи Његове* (Еф. 6, 10), и срчано трпите све непријатно, скорбно и напорно, држећи пред очима ума тајну смрти наше и сматрајући кратким читаво трајање нашег живота.

По светом Григорију читав живот је један дан за оне који су усрдно заузети својим главним делом спасења. Па ипак, за тај дан, за брзопролазно време, које се клиза као сан, ми можемо да стекнемо Царство небеско, тј. Царство бесконачног весеља и радости.

23.

1) Противите се непријатељу који подиже страсти; 2) старији помажите млађима; 3) ма колико пута да се подигне страст ви се успротивите молитвом и све ће се умирити; 4) немојте падати у нехајност: Господ је близу (1, 25)

1) Подвизавајте се, чеда моја љубљена, подвизавајте се, господо моја и владике, подвизавајте се против ђаволског опкољавања, против његових свакодневних напада који су усмерени на нас, против помрачења нехајношћу, против једног прелажења са места на место, против зависти змије, против необузданости неблаговременог говора и смеха и против сваке страсти која нам се супротставља и која нас напада.

2) Они који су први нека помажу онима који су последњи, силни - немоћнима, искушани - искушаванима, богати духовним плодовима - сиромашнима у њима, они који су напредовали - почетницима, давнашњи - скорашњим. Пружајте им руку, уразумљујте речима, указујте на боље и подстичите на корисно како бисмо се сви спасли.

3) Сетите се колико је година вашег подвизавања и искушења прошло. Нека се свако сети колико је пута био захватан искушењем, колико је пута изнемогавао и био малодушан, да би потом одједном добијао силу, добро настројење, крепост, дух који оживљава и подстрек преко речи уразумљења или братске молитве. Потом је опет следио подвиг и опет укрепљење крепком десницом Божијом. Слично ће бити и у остало време вашег подвижничког живота. Штавише, проћи ћемо *кроз огањ и воду*, и ући у *одмор* бестрашћа (Пс. 65, 12).

4) Према томе, нека нико не пада у нехајност и нека нико не пада духом. Помажимо једни другима, тешимо једни друге и подстичимо на љубав, трпљење и ревност за испуњавање заповести Божијих. И нека Господ наш Исус Христос, истински Бог наш, Нада безнадежних, Потпора палих, Лекар болесних, Сапутник путника и Помоћник њихових напора и, опште речено, Уздање свих крајева земље и оних који су далеко на мору - устроји и исправи пут ваш и нека вам помогне у сваком вашем послу и кретању, у правом хођењу ка потпуном спасењу и достизању града Његовог пребивања.

24.

Против распаљивања страсти [користите] Реч Божију, чување чула, нарочито гледања и избегавање покоја тела: пазите се; уколико си пао после крштења, немој пасти и после завета схиме (1, 27)

Овдашње време је жарко и опаљујуће. Уосталом, ја не мислим на природни огањ, него на невидљиви, који жеже душу и који излази од греховног угља, потпаљиваног искрама страсти које у наша срца полагају непријатељски духови. Међутим, ви имате реку изливања Духа (**Реч Божију**) која истиче из Божанствених уста, којом можете да га гасите те да, слично трима младићима у огњеној пећи, останете неопалјени и недоступни за њега. При томе треба чувати чула, нарочито вид преко кога, при несмотреној употреби, у нашу душу улази страсни огањ. Треба се чувати и од других заседа тела, којима повод даје неумереност у храни и пићу, сну и сваком успокојавању плоти. Од свестраног уздржања рађа се крепост пребивања у врлини, а од немарности - свака тиранија греха. Пазите да се опет на вратите у наведено ропство, од кога сте се ослободили ступањем у наше звање са одговарајућим заветима, те да на своју главу не навучете двоструке муке и за пад после крштења и после примања [монашке] схиме.

25.

1) Они који побеђују страсти (наследиће) венце, а они који им се предају - муке; уколико сте у првом реду - добро, а уколико сте у другом - пожурите да се исправите; 2) устремите се ка заповестима; нека нико не буде лењив, двоједушан и надмен; 3) нека свако од свог послушања донесе своју лепту; Господ ће је примити, ма како мала била; 4) не задржавајући се пред тешкоћама, ходите помажући једни другима; 5) спољашње и унутрашње невоље су променеиве; потрпи и доћи ће олакшање; 6) ко се овенчао без напора; међутим, приближава се смрт и крај напора и ти ћеш ступити у лик светих (1, 28)

1) Ето попршта надметања. Ето борбе. Онај ко се бори уз подвиг, ко добро ходи и има ум одрешен од свега чулног и страсног односи праву победу, венчава се венцем бесмртне славе и именује се сином Божијим и наследником вечних добара већ одавде. Онај, пак, ко се заводи греховним сластима и сам себе гура у ђаволске замке трпи истински пораз, покрива се стидом због грехова и постаје син ђавољи и наследник геенског огња и разних других вечних мука. Уђите у себе, испитајте своју веру и утврдите како и где стојите и ходите. И добро је и предобро уколико се налазите на правом путу и уколико ходите царским путем. Уколико сте, пак, погрешили у свом хођењу и доспели на греховне стрмине пожурите да се вратите пре него што се смркне овај седми век и настане онај осми, који доноси суд и награду.

2) Устремите се ка заповестима Божијим и сејте семе врлина у срца ваша како бисте у своје време пожњели плодове правде. Нека нико не буде скрштених руку како од писца Причане би чуо: *Иди мраву, лењивче, или иди трудољубивој пчели* (Прич. 6, 6; 8). Нека нико не буде лукав и двоструког срца, тј. једно имајући на срцу, а друго говорећи како не би био погођен страшном пресудом свештенопојца Давида: *Уништиће Господ сва уста лукава и језик велеречиви* (Пс. 11, 4). Нека нико не остаје без дела и посла како не би потпао под осуду светог Павла, који каже: *Ако неко неће да ради, нека и не једе* (2. Сол. 3, 10). Нека нико не буде најпаметнији како не би искусио оно чиме прети свети Јаков, говорећи: *Бог се противи гордима, а смиренима даје благодат* (Јак. 4, 6).

3) Сви бодро ходите у Господу и заповести Његове извршавајте. Нека свако у општи наш живот као у ризницу приноси оно за шта има снаге и што му је доступно, тј. један економију, други - свештенослужење, један - негу болесника, други - певање, један - читање, други - баштованство, понеко - краснопис. Уопште, нека не постоји онај ко нешто не приноси како се пред Господом не би појавио празан. Господ не прима само велике, већ и најмање приносе. Он прима чак и онога ко изговара стих којим се сећа смрти (и који можда ништа више не може да учини) као што је примио две лепте удовичине. Бог вредност дела одређује гледањем на произвољење делатника. Имајући благог и многомилостивог Бога, који више од нас самих жели да се спасемо, ходимо Његовим правим путевима и обрешћемо покој душама нашим.

4) Нека никаква случајна тешкоћа на нашем јеванђелском путу не прекида ничије хођење. Нека је наш пут рапав и тежак. Ми ипак треба да идемо брзо, да смо благодужни, да смо храбри, да прелазимо са брда на брдо и са планине на планину све док сене попењемо на гору Господњу и не станемо на Његово свето место бестрашћа. Они који путују један другом олакшавају пут. И ви, по апостолу, *носител бремена један другога* (Гал. 6, 2).

5) Увек се дешава да смо данас малодужни, а сутра храбри, једном тужног расположења, а други пут бодри, једног тренутка опседнути страстима, а друго - [покривени] Божијом помоћи која их пресеца. Ти сутра нећеш бити као што си био јуче, љубљени, нити увек остајеш исти. Међутим, доћи ће ти благодат Божија и Господ ће се заузети за тебе. Тада ћеш рећи: "Где си био до сада, Госпode". А Он ће ти узвратити: "Гледао сам како се бориш и чекао сам". Будимо трпељиви и великодушни. Притеснимо се и утегнимо тело своје, потчињавајући га и далеко одбијајући страсти.

6) Да ли се ко увенчава уколико се не подвизава? Да ли се успокојава онај ко се не злопати? Да ли ко сабира плодове живота уколико није посадио и однеговао врлине у души својој? Садите, негујте, трудите се, заливајте, чеда моја, делатељи Божији, подражаваоци анђела и саревнитељи бесплотних. Зар не видите крај подвига? Зар братија не умиру често? Зар не вршимо свакодневно надгробна опела над почившим? Због чега се ти, малодужни, убијаш невољом? И теби ће доћи смрт. Са каквом и коликом радошћу ћеш ти изићи из овог света и узићи на небо, ка Богу, у неприступну светлост, у неизрециву радост, у несхватљиву славу, у анђелска пребивалишта, у дворове Господње, у Цркву првородних, у наручје Авраамово. И кога ћеш угледати тамо? Господа Бога Спаситеља нашег, Мајку Божију, Владичицу

света, бесплотне силе, херувиме и серафиме и све чинове светих апостола, пророка, јерараха, мученика, преподобних и свих светих, којима нема броја. Зар те речено не усхићује, не одушевљава и не подиже изнад сваког труда, сваке невоље и непријатности?

26.

1) Погледавши на свет са висине монашког живота угледајте море сујете које бесни; радујте се што сте га избегли; 2) окрећући потом поглед на себе, угледајте опет исте предмете (родитеље, сроднике, имање и остало) у божанственом и блаженом виду; трчите добро да добијете; 3) набрајање добара која воде горе и рђавости које обарају доле 4) туга због монашких неисправности (1, 29)

1) Моју садашњу поуку започећу апостолским узвиком: *Радујте се свагда у Господу* (Фил. 4, 4). И како да се не радујете и да не ходите у веселу кад сте се по предзнању и предодређењу призива Божијег, који све са мудрошћу устројава, удостојили да примите ову јеванђелску схиму, те сада седите на узвишеном видуку високог живота и гледате на људске сујете које су поникле на доле и колебају се као на мору лево десно, ношене непостојаним кретањем ствари. Ничега ту, као што видите, нема чврстог и ништа се не одржава у истом положају: и цареви се мењају, и кнезови падају, и владаоци земље умиру као људи, брачници се убрзо раздвајају (остављајући и будући остављани), лепота вене, младост брзо пролеће, наслађивање убрзо пролази, свако имање ишчезава као сенка и сан и [јавља] се, [напротив], плач и ударање у груди због растанка са умрлима, нехајност и очајање - због одвајања од љубљених, несносна мука - при неуспешним покушајима жељеног брака, или чина, или стицања, или утеха, или наслада, [јавља се] и трзање од зависти и љубоморе и од случајева понижења и посрамљења и остало.

2) А ви на шта сте позвани и шта видите пошто сте се попели на гору Господњу? Ето, уместо земље предлежи вам небо, уместо родитеља - Бог, тј. истински и врховни Отац, уместо сродника - саподвижници и братија једнородна по духу, уместо пријатеља - бесплотни и боговидни анђели, уместо ризница - богатство врлина, уместо високих чиновна - неизрециво велико и бесконачно Царство небеско, уместо блудне сласти - сладосно и ненасито бестрашће, уместо сваког изобилља - несхватљива и неизрецива добра. Увидевши речено, убојте се Јединог Живог Бога, оградите се духовно, обуците се у оклоп и оружје кроз заповести, узмите духовни мач, тј. **Реч Божију** и срушите господаре таме овога света и духове злобе како бисте са божанственим Павлом могли узвикнути: *Добар рат ратовах, трку заврших, веру одржах. Сад ме чека венац правде, који ће ми у Онај дан дати Господ. праведни Судија* (2. Тим. 4, 78).

3) *Уздиху се до небеса и силазе до бездана*, пева свети Давид (Пс. 106, 26). Схвативши речено на духовни, ми начин имамо следећу поуку: онај ко постепено испуњава дужност усходи на висину ступњева врлине, а онај ко се предаје немару силази у бездан погипли. Сада погледајмо шта подиже горе и шта спушта доле. Горе узводи христоводражавајуће послушање, смиреност које сједињује са Богом, те одстрањивање од самопревазношења, од свих захтева, од стремљења ка првенству, од жеље за истицањем, од лукавства, од злурадости, од честољубља, од изазивања смеха и подсмевања, од надимања и гордости услед нечега из ранијег живота (јер, понекад неко говори: "Ја сам био нешто. . . ја сам имао нешто. . . ја сам учинио нешто", хвалећи се оним што би требало да сакрива и заборављајући, о срамоти, на свој богоподражавајући чин). Додаћу још да [горе узводи] сабраност, општење са братством, спремност на искање опроштаја, сагињање врата и главе, обарање ка земљи очију и веђа, скромно држање руку и ногу, безбрижност у вези са одевањем, и пре свега и после свега откривено изношење сваког душевног покрета. И да не бих растезао реч, [горе узводи] свако друго осећање, расположење и делање које је слично наведеним. Доле, пак, спушта одсуство страха Божијег, будући да, по апостолу, у његовом одсуству настаје свака горчина и гнев и хула, као и њихове последице - гордо мудровање, надменост лица, изокретање (или подизање) очију, ширење ноздрва, скупљање веђа, подизање косе.

4) Ја видим да су се због мојих грехова неки од братије покварили и заборавили своје завете пред Богом, као и страшну опомену да ћемо у будућем веку стати пред страшно судиште. О безумни и спорога срца, [невољни] да у мислима држе своју сагласност и решење од почетка [монашког пута]. Нисмо ли ми дали завет да ћемо гладовати, бити жедни, наготовати, трпети подсмех, нападе, ране, па и смрт? Где су, међутим, такви међу нама? Чим нам се деси нешто непријатно, ми се одмах смућујемо. Замислите се сви о себи и прихватите страх Божији. Нека се нико од нас не усуђује да се враћа на оно што смо одбацили. Немојмо дозволити да, оплакујући световњаке због њихове сујете, сами постанемо достојни плача и у овом и у будућем веку због своје греховности. Каква је корист што ти говори: "Оче свети"? Каква је корист

што од нас траже благослов када сами остајемо неблагословени и необуздани као дивље звери? Бог и Отац Господа нашег Исуса Христа нека сачува оне који право ходе Његовим путем, а оне који су се оклизнули нека поведе стазама заповести својих.

27.

1) Дневне црквене службе, оскудност у опскрбљености, испуњавање правила општежића, казне и епитимије захтевају много напора и трпљења; међутим, ви се храбрите будући да они воде ка спасењу; 2) напредујте како бисте били мудри за добро и неразумни за зло; нека нарочито реч ваша буде складна (1, 31)

1) Молите се и иштите од Господа да ми да реч да отворим смирена уста моја ради утехе и подстрека душа ваших. Јер, ја видим, братијо моја, да ви сваког дана предузимате велики труд у вршењу бдења и испуњавању молитвеног правила, будећи се у поноћ или и пре поноћи и затим у одређене сате, седам пута на дан исповедајући се Господу о судбама правде Његове. Ви преклањате колена и чините мноштво поклона, уз одгоњење злих помисли и њихово откривање оцима, те подносите стид и испуњавате епитимије, чиме се одбијају распаљене стреле лукавог. Додаћу још да побеђујете дремање, да се уздржавате и одсецате своје жеље у вези са храном и пићем, одмором и шетњом (на шта је тело врло лако), да избегавате сукоб са братијом, да покорно носите одећу која је понекад прљава, неуредна, неугледна и поцепана. Осим тога, ви [стално чујете]: "Немој рећи. . . немој гледати. . . немој пипати. . . немој ићи. . . утегни се. . . немој бити малодушан. . . буди увек спреман. . . немој се одвајати", што је напорно, тешко и горко. Па ипак, с обзиром да је усмерено на спасење душа наших, све речено треба да нам је слатко, лако и удобно како бисмо са апостолом могли о себи да кажемо: *Али у свему овоме побеђујемо кроз Онога који нас је заволео*, тј. Господа и Бога (Рим. 8, 37). Нама је припремљен небески венац, венац мучеништва, те радост неизрецива и наслађивање вечним добрима. *Храбрите се, и нека се укрепљује срце ваше, сви који се уздате у Господа* (Пс. 30, 25). 2) Све више се упражњавајте у подвижничком и блаженом животу вашем како бисте дуговременим пребивањем стекли богатство врлина и узрастајући телесно напредовали и у духовном узрасту, поставши мудри и искусни у смирењу, послушању и одсецању своје воље, а немудри и неразумни у превазношењу, противречењу и лукавству: *Јер ће лукави бити истребљени, а који стрпљиво чекају Господа наследиће земљу* (Пс. 36, 9). Немојте дозволити да будете на саплитање једни другима у самовољном служењу, већ нека се свако стара да изабере и учини оно што не причињава штету ближњем. *Реч ваша, чеда моја, да бива свагда у благодати, сољу зачињена* (Кол. 4, 6). Нека она не буде показна, груба, горда, тешка, болна, нека не дише злобом или таштином, нека није непристојна, препирна, свадљива, натрпана, смешна, немарна и празна, већ увиђавна, кротка, предусретљива, простосрдачна, мирна, попустљива, смиреноумна, благопокорна, тиха, умерена, уредна, како бисмо њоме послужили међусобном спасењу и називању. Давите пориве ђаволске похоте и прогоните гомиле непријатељских помисли, те ћете имати душевно здравље и благостање, напредак и добро провођење живота, спремност и приправност за све добро.

28.

1) Ви као добра земља за једну или други врлину доносите добар плод; ја се тиме тешим; ја се такође дивим што су се неки од вас после угодног и знатног живота помирили са нашим оскудним и незнатним животом, те што су се сви одрешили од тираније сродничких расположења и других пристрашћа, што заиста представља мучеништво; 2) међутим, и награда је велика; ради ње је подношљиво злопаћење нашег живота, које је блиско са проливањем крви (1, 32)

1) Примајући реч мог смирења, ви као нека сочна и добра земља увек доносите и приносите добре плодове, слично рају украшеном разним красотама врлина. Јер, ја видим и препознајем шта се код вас ради и за шта ревнујете, те се код једног тешим кротошћу нарави, код другог - топлином усрдности, код једног безметежјем, код другог - читањем, код једног - трудољубљем, код другог - бдењем, или нечим другим. Код свих се, пак, тешим непобедивом, неослабном и несавладивом истрајношћу пребивања у порецима нашег општежића. И дивим се како су неки од вас раније живели сретно и у изобилју, да би потом, почевши да живе за Господа, постепено све заборавили и, поставши сасвим другачији, стали да храбро подносе садашње неудобности и лишавања, чиме изглађују и поништавају своје раније грехове. Заиста, љубав Христова може све: она наводи и подстиче високо[родне] да се смиравају, оне који раскошно живе - да се задовољавају малим, богате - да постају бедни и сиромашни. Ја се још дивим и

свима онима који су ради **Јеванђеља** Господњег оставили све: и родитеље, и браћу, и жене, и сроднике, и отаџбину, и куће, и обичаје. Свако је, наиме, нешто мило оставио. И често се дешава да је онај ко је жртвовао нешто наизглед мало и што не може да се упореди са [жртвом] неког високо[родног], у ствари поднео већи и огромнији труд. И већ само одбацивање превласти сродничке наклоности или произвољних пристрашћа довољно је да му се припише мучеништво и да стекне смелост да, слично врховном апостолу, ускликне Христу: *Ето ми смо оставили све и за тобом пошли; шта ће, дакле, нама бити*, те да се удостоји части да чује: *У новом животу ви ћете сести и сами на дванаест престола и судити над дванаест племена Израилевих* (Мт. 19, 27-28).

2) Нећемо ли се ми све више принуђавати на делање и чињење преподобног с обзиром да су нам припремљене толике награде? Како да не подносимо све скорбно и тешко у животу по Господу, тј. напоре уздржања, бдења, прекоре, послушања, поуке, исповести и све остало због чега се на нас могу применити пророчке речи: *Јер тебе ради усмрћују нас сав дан, сматрају нас као овце за клање* (Пс. 43, 23). Заиста, ви нисте далеко од тога. Зар се ви не кољете одсецањем својих прохтева, рањивим изобличавањима и узајамно послушним начином живота? И зар крв (премда не чулно, али свакако душевно) не тече из срдаца ваших у наведеним случајевима? Ипак, радујте се стога што не страдате бесплодно, већ себи припремате венац славе, као што говори апостол (1. Пт. 5, 4). Нека вас облиста светлост истинског познања, љубав према Богу, која одваја од света и жеља за вечним животом, која умртвљује похоту. Нека вас они све воде и узведу до вишег степена, до циља наше побожности, до крепости срца и непоколебиве чврстине помисли.

29.

1) Излазак [из тела] је близу; међутим, нека он буде са добрим залихама; 2) ви сте целог дана на трудовима послушања и молитава; и немојте попуштати, будући да се у њима налази ваше спасење; 3) живи трпељиво у киновији усред лишавања, у одсецању своје вол"е и прохтева, и унижењу и осталим чулним скорбима, што представља мучеништво 4) до краја треба трпети у очекивању учешћа у радости са свима светима и у гледању Владичице Богородице и самог Господа (1, 33)

1) Ја сматрам да се ја не трудим узалуд саопштавајући вам реч мог смирења, као што ни ви не губите узалуд време на њено слушање. Међутим, труд се неће отегнути до века. Доћи ће, наиме, време потпуног ћутања. Ми нећемо вечно живети, будући да ћемо у догледно време, по опредељењу Божијем, или ја или ви изићи из овога живота. Оно што се од нас иште јесте да при исходу одавде имамо добре залихе испуњавања заповести и угађања Господу нашем Исусу Христу.

2) Ја видим како сте ви увек усрдни у испуњавању својих послушања: једни у припремању и печењу хлеба, други у обрађивању винограда, једни на путу, други за рукодељем, тј. шивењем, преписивањем, прањем, печењем, кувањем, припремањем трпезе, у ковачници, у складишту, у болници. Уза све, ви без пропуштања идете на све црквене службе - на часове (први, трећи, шести, девети, на вечерњу и повечерје). Сабравши се, ви побожно стојите, певате и молите се без лењости и немара. Ја читав тај труд ваш, тескобу и тегобу имам у мислима. Ипак, немојте се предавати малодушности, будући да апостол говори: *Али у свему овоме побеђујемо кроз Онога који нас је заволео* (Рим. 8, 37). Наш труд јесте велики, али ће нам кроз њега засијати вечно спасење и безмерна радост. Стога треба да се при њему радујемо и веселимо, те да се упуштамо у још веће подвиге и да чврсто стојимо у борби и мученичком животу нашем по општежителном уставу, не падајући ни под каквом тежином, не окрећући се уназад и не уступајући ни пред чим скорбним и тешким.

3) Молим вас да стојите и да предузимате свако добро и сваку врлину, те да, по речи Господњој, трпљењем својим спасавате душе своје. Обновљате се свакодневно, гледајући на смртни час. Све сматрајући другостепеним, чувајте поредак, разумност и духовну љубав. На сваки начин се удаљујте од погубне дрскости како бисте једни другима били послушни, како не бисте роптали, препирали се, завидели и надимали се. Добро ближњега сматрајте својим, подносећи случајну непажњу брата и благоумно прихватајући могуће прекоре и увреде као душевна лекаства. Све делајте и чините кротко, искрено, откривено, без лукавства и смућења, као пред лицем свагда живог Владике нашег. Ето нашег мучеништва. Зашто понекад неке вруће главе ишту да пострадају за Христа од спољашњих мучитеља? Подносите храбро и по правилу овде (тј. у општежићу) муке, подвиге и исповести, не савијајући главу пред Ваалом, не приносећи душу на жртву страстима, не одричући се оног што сте обећали и не напуштајући до краја поприште којим ходите, ни место на коме стојите, те ћете имати једнак удео са

онима који су пролили своју крв у мучеништву, као што велегласно сведоче свети оци.

4) Немојте мислити да је спасен онај ко је једном, или неколико пута понешто претрпео. Спашће се, напротив, онај ко благодушно подноси све што се дешава до самог краја. Онај ко на средини или пред крај ослаби и откаже блажено послушање биће достојан жалости и ридања као при бродолому будући да не само губи сав ранији труд, већ неизбежно потпада под осуду на дан праведног суда Божијег. Стога будите чисти и непорочни у свему и у све дане свог живота ради славе Божије, ради спасења своје душе и ради доброг у дела на небесима са оцима вашим. Нека бисмо се удостојили да ликујемо и да се радујемо са Антонијем Великим, тј. са светлим светилником, са Евтимијем Богоносцем и Пахомијем Христоносцем, са многоопеваним Савом, са Теодосијем свеблаженим, са Доротејем богопросвећеним, са Доментијаном равноанђелским, са Акакијем свесветим, са Доситејем богоугодним, са Василијем увек живим (тј. послушним)[1]*), са Захаријом одевеним у Духа и са Атром, слугом Божијим. И зашто да говорим о осталима: са Петром и Павлом, врховним међу дванаесторицом апостола, са [сабором] јерараха, јереја и светих мученика. Чак и ако не успемо да станемо у ред са њима, ипак нећемо бити лишени њиховог виђења, беседе и заступништва. Надамо се даћемо видети и саму Госпођу, Свецарицу и Владичицу нашу Мајку Божију и приступити њеним стопама. Уосталом, ми очекујемо да видимо и самог Владика свих и Господа нашег, иако је [слично очекивање веома] смело. Јер, божанствени Павле је рекао да ћемо у новом животу бити узнесени на облацима у сретање Господу и да ћемо свагда са Њим бити (1. Сол. 4, 17). [Знајући] да нам предстоји таква слава, таква радост и такав живот, ко, дакле, неће заиграти, ко неће узревновати, ко се неће загрејати и окрилити љубављу према Богу и решеношћу да чини све неопходно, ма колико га коштало?

30.

1) Ради избегавања промењивости треба се потчињавати уставу општежића који искључује свако издвајање међу братијом, који све подједнако држи у делању и обезбеђује од падова; 2) и раније су бивала искушења међу вама, али је Господ помогао те сте их савладали; немојте се предавати ни сада и проћи ће; 3) стојећи као на суду пред Господом, држите се у монашким врлинама, и све више напредујте у њима (1, 34)

1) Видећи ваш напредак, ја прослављам Бога и радујем се у Господу. Ипак, бојим се промењивости и непостојаности човечијих решења због немоћи воље и лакомислености. Јер, није блажен само онај ко је започео добро дело, него онај ко се њиме одликује, ко га је стекао као навику и ко је достигао савршенство у њему. Међутим, врло је тешко увек бити у истом настројењу и не потпасти под превртљивост свезлобног греха. Стога молим и преклињем да ходимо истинским путем Божијим, царским средњим путем, не скрећући ни на десно, ни на лево. Напротив, по уставу, заповести и закону општежића увек чинимо оно што нам приличи у сваком моменту живота. Општежиће захтева да сви на свеједнако гледају и да сви све подједнако желе. Не треба да има ни посебних жеља, ни појединачних стремљења, ни саморазмишљања, ни самоизабраности, ни сакривених довијања и лукавстава, ни радозналих испитивања и упознавања, ни заносења многим, ни стремљења ка многоме, која доводе до изнемоглости и трошења снаге. Општежиће воли уздржање, молитву, скрушеност, спавање на голој земљи са осталим делањем, при чему је неопходно држати се једног правила блаженог слушања. Њиме све треба обухватати и у свему се руководити, као што заповедају оци.

2) Молим вас да бодро стојите на камену вере и да без саплитања ходите стазом врлина. И нека очи моје не виде ни једног од вас пленом ђавола због неког греха, због похоте тела, или болести властољубља, или надмености гордости, или таштине, или неке друге страсти. Ви сте се потрудили и у ризницу душа ваших сабрали богатство врлина. Нека се свако од вас сећа каквим и коликим искушењима је потпадао од свог ступања у монаштво, тј. како је изнемогавао, падао духом и губио наду да ће остати жив због напада и рана од сатанских помисли или због општежитељних напора и тешкоћа, те како га је благи Бог

пронео кроз све као преко таласа који се међусобно сукобљавају, свакоме пружајући прилику да наследи награду у складу са трпљењем. Гледајући, дакле, на те подвиге, тј. на све претрпљено и стечено, немојмо заборављати да своје очи окрећемо и на оно што предстоји у садашњости и шта нас очекује у будућности. Нека нас од наше добре намере не отргне никаква скорбна случајност, било да долази од људи или од лукавих демона.

3) Молим вас да увек гледате ка Богу и да замишљате да се налазите на последњем издисају, да видите сабор анђела, да дајете одговор свеправедном Судји, да добијате награду за добро и да вам се узвраћа за зло. Подвизавајте се добро, бацајте са вашег пута сваки камен и препреку и бодро усходите на гору небеског живота све док не дође очекивани час. Стекните [врлину] свеоткривања, избегавајте властољубље, [заволите] узајамно поштовање, једнодушност, усрдност за служење, за рукодеља, за псалмопојање, за бдења и за сва добра и преподобна дела. Ви већ имате речено. Ипак, ја говорим да бисте ви још више ревновали и да бисте се још више обогатили. Ви сте речено већ стекли, али ја вам напомињем да се ви устремљујете ка још већем стицању у Христу Исусу, Господу нашем.

31.

1) За све што овде претрпимо, тамо ћемо имати неописиву награду; нелењосно ходимо нашим напорним путем за светима који су њиме већ прошли, и који су били људи као и ми; 2) он детаљно набраја све који носе разне службе по манастиру и даје им заповест: "Чините дела своја као пред Богом, као дела Божија, у славу Божију" (1, 35)

1) Ви усрдно и пажљиво слушате моју смирену реч. Стога сам и ја пун усрдности да вам оглашавам [истину] и готово ненасит да у ваше свештене душе сејем речи мојих смиренних уста. Ми сада заједно предузимамо труд: ја говорехи, а ви слушајући и у дело претварајући и испуњавајући говорено и слушано. А тада ћемо са радошћу и весељем од праведног Наградодавца Бога примити награду за свој труд, уздахе, беду, замор, тугу, за незнање за покој, за спуштање главе, за падање духом, додаћу - и за гладовање, жеђање, остављање родитеља, другога, браће, сродника, родбине, отаџбине и сваког земаљског блага овог света. Какву награду? Неувениву и вечну славу и част, радост и весеље и необјашњиви и неугасиви живот, ненаситу ситост и насладу на насладу оним невиђеним, нечувеним и неизговореним добрима, Царство небеско, усиновљење и наслеђе Господа нашег Исуса Христа, истинитог Бога и Цара векова. Гледајући на речено, немојмо се разлењити нити падати у малодушност, ма какве невоље да нам се (овде) десе у нашим пословима и напорима, тј. када нам налажу да чинимо час једно час друго, и када се на послушању и при потчињавању деси да осетимо жалац у срцу. Напротив, по апостолској речи, *што је за нама заборављајући, а стремићи за оним што је пред нама* (Фил. 3, 13), ми треба да саревнујемо у божанственој љубави светима који су се усавршили или кроз мучеништво или кроз чисти живот. Шта, дакле? Зар они нису били људи као и ми и зар нису имали удела у истим страстима као и ми? Међутим, они су усхтели и изобилно заволели. И ми уколико хоћемо можемо да се приближимо Богу и да поживимо високим животом.

2) Молим вас, будите пажљиви према својим послушањима и прилежно се трудите у њима: краснописац у исправном и једнаком писању са љубављу и трпљењем; складишник у сређивању складишта и неуморном задовољавању телесних потреба, у давању и примању без лењости и са приличном мирноћом, пристојношћу и извињењем по потреби; земљоделац у копању винограда; или у ма каквом другом делању, тј. земљорадњи, преношењу терета и слично. Избегавајте роптање, не заборављајући стихословље (тј. понављање неког стиха из **Псалтира**), чувајући ћутање и бежећи од празнословља. Вртлар и баштован нека се труде обрађујући врт и башту и пружајући братији довољно поврћа и плодова. Кувар нека се труди у спремању јела, подносећи врелину огња и свако старање због свог дела без роптања. Болничар нека се труди у свестраном старању за успокојење немоћне братије, једноме пружајући погодну храну, а другоме реч утехе и умирења ради лечења душевних и телесних болести. Канонарх нека се труди око поретка и уредног и правилног појања и разговетног читања. На исти начин и кандилар, и онај ко припрема пергамент, и пекар, и ковач, и трпезарац, и златар, и котлар, и зидар, и кројач, а такође и вратари, и будитељи, и стражари, и учитељи, и најзад економ и помоћник економа и сви - вршите своје дело као пред Богом, као дело Божије и у славу Божију.

32.

1) Царски пут значи да се све чини по уставу; онај ко одступа од њега скреће или у сувишак или у мањак; могуће је и одступање, али са знањем игумана; у супротном оно неће завршити добром; 2) подвиг почетника се састоји у одвикавању од душевног и телесног и навикавању на духовно; међутим, кад он окуси духовну сладост, демони подижу друге и теже тешкоће; ко се, пак, преда руковођењу игумана неће бити у опасности (1, 36)

1) Приликом путовања понајпре непривикнутост на труд хођење чини тешким и напорним. У наставку, пак, након размрдавања мишића и тела, оно постаје мање напорно и тешко. Слично бива и на путу Господњем. По испитивању напора и искушења, Бог нам је већ дао да познамо и увидимо који је пут прав, а који погрешан, те како да дођемо до краја. Ходимо царским путем и меримо његове хватове, по речи отаца, избегавајући обостране стрмине, тј. и недостатак и изобиље, које се јављају при дејствовању мимо установљеног правила и заповести или у односу на храну, или на пиће, или на бдење, или на читање, или на изговарање (Псалама и молитава), или на молитву, или на ћутање, или на скривено делање срца. Наравно, дозвољена су и одступања од уобичајеног поретка, премда уз савет и знање [старешине]. И рећи ћу вам да је све што се чини са мојим знањем и све што ми се открива јесте светлост, премда и јесам грешник. Онај ко се скрива од мене ходи по тами и не види како се приближава стрминама погибли. Мислећи да угађа Богу, он га разгневује и за друге постаје виновник саплитања. Према томе, чеда моја, идите путем на који нас призива закон послушања, избегавајући да схватите оно што је тешко за схватање и не испитујући дело послушања које није за испитивање, као ни моје разноврсне игуманске налоге.

2) Подвиг за почетника јесте да одбаци светске навике и нарав, остављајући стремљења срца која су се раније образовала. Као од буре и узнемирености, он од непостојаних брига и страсних дела треба да ступи у пристаниште безбрижности и богољубља. Међутим, још је већи и тежи подвиг сачувати нерањивост након окушања покоја кроз бежање од светског метежа. Јер, на нас устају друге помисли. На нас на мору овог живота нападају други пирати, тј. демони, који покушавају да потопе лађу душе наше са свим добром које носи. Међутим, уколико се будемо усрдно користили благопријатним ветровима смиренуумља и не понизимо достојанство нашег кормилара кроз самовољну сагласност (на друго усмерење лађе), ми ћемо несумњиво достићи пристаниште Царства небеског. *Ето, ја вас шаљем као овце међу вукове.* Будимо, чеда моја, *мудри као змије и безазлени као голубови* (Мт. 10, 16), чинећи добра и преподобна дела и трудољубиво обављајући своје рукодеље. Блажени су они који трпе и који се смиравају, а не они који лутају као облаци и узалуд троше час за часом и дан за даном. Они нису угодни ни нама ни Господу.

33.

1) При сазнавању начина исправног живота из Речи Божије треба да се сећамо житија светих, који су [врлине] већ испунили, започињући страхом Божијим и завшавајући дубоким смирењем; 2) не треба да се превазносимо природним даровима - гласом, певањем и слично, већ да се сви украшавамо смиренуумљем, из кога проистиче свако добро, и ради кога се [дају] сви дарови благодати; 3) држећи се смиренуумља напредујте у свим врлинама; нарочито у борби са похотом, одбијајте прве прилоге и ограђујте се од њих (1, 37)

1) Речи мог смирења које су вам упућене нису ни законске, ни наредбодавне, ни празне, већ, како ми се чини, поучне и утешне, подсећајући на учење и живот наших божанствених отаца. Нама је божанствена благодат већ открила шта је преподобно и праведно и благочастиво. Ви тачно знате где и како треба усмеравати своје хођење како бисте добили Царство небеско. Из дана у дан се сећајте у чему се састоји спасење Божије икаква су била божанствена дела преподобних отаца. По њиховом обрасцу живо украшујући своје душе бојама побожности, подражавајте њихов живот. Они су као начело и сврху свог подвижништва имали најдубљи срдачни страх Господњи. Из њега је у њима засијало пред Господом високо смиренуумље, којим сатанске замке нису сматрале ни у шта. Напротив, они су њиме свезали самога саплитача, положивши га, по речи **Јеванђеља** (уп. Лк. 10, 19), савладаног и исмејаног, испод ногу својих. Од многих светих навешћу вам као пример онога о коме се јуче читало на јутрењи. Читало се о преподобном Силуану и ваше уши су пажљиво слушале слово. Ви знате како се он прекрасно показао после приступајућег изрицања завета, како је поразио ђавола оружјем смирења, како га је потопио у мору

суза и како је узишао на висину доброг живота, показавши у себи савршени образ великог оца нашег Пахомија. И премда је живео кратко, он се показао као виши од Теодора Освећеног, Петронија триблаженог и Орисија свеопеваног и читавог оног братства, будући одавде пренесен на небеса уз анђелске песме.

2) Ето колико је велики дар блаженог смиреноумља. И нема ни једног светог који је угодни Богу мимо те врлине. У њу се и ви обуците. И одвојивши се пажњом од лепог гласа, мелодије, пријатног читања и осталих природних дарова и способности, свеусрђе устремимо на достизање тог циља. Ја нећу да кажем да треба сасвим одбацити наведена добра својства, већ да их треба сматрати другостепеним: њих треба поставити иза господарице врлина. Јер, уколико се услед наведених добрих својстава величамо пред онима који су рђавог гласа, или се пре неким гордим, или се превазносимо пред онима који слабо и неуко читају, или подижемо обрве пред онима који немају глас и рђаво певају, мисе свакако узалуд трудимо и не пуштамо стреле у циљ, већ против себе самих, те због сличног пропуста постајемо плен звери из бездана, тј. ђавола. Немојмо тако, чеда моја. Напротив, са смирењем и разговарајмо, и радимо, и читајмо, и певајмо, и ходимо, и једимо, и одговарајмо. Све са смирењем радимо, те ћемо угледати слатки, мили и пресветли плод врлине која нас чини подражаваоцима Бога. Он, на име, говори: *Научите се од мене; јер сам ја кротак и смирен срцем, и наћи ћете покој душама својим* (Мт. 11, 29). У њој заиста обитава покој, ради ње се таласи благодати подижу у души, њоме исијава чистота срца, од ње долази обилно изливање суза, из ње избија скрушеност, у њој је мудрост, разум, побожност, уздржање, безметежје и свако друго видљиво и слављено добро.

3) Ето моје речи о преподобном смиреноумљу. Ви, пак, чеда Божија и чеда мог смирења, донесите добре плодове пошто га као семе примите као добра земља, неко по тридесет, неко по шездесет, а неко по сто, у складу са даром Божијим. Чувајте се од сваког злог и рђавог дела, бежећи од дрскости и иштући братољубље. Одвраћајте се од подмуклости и заволите безбрижност. Јер, каже се: *Незлобиви и праведни прилажу уз ме* (Пс. 24, 21). Нико нека нема посебну наклоност према другоме, нека безбради немају смело обраћење према безбрадима и нека не остају заједно у скривеним и тамним местима. Сви непоколебиво стојте против напада ђавола, гасећи пожар похоте божанственим молитвама и вапајима. Није необично што страсти долазе. Међутим, наша је дужност да их одмах, од прве појаве одбијамо. Дошао је непријатељ, пустио стрелу и побегао. Ти, пак, скупи очи своје душе уколико ти кушач наведе неко неприлично уображење. Одбаци далеко удицу сласти док горки ловац на грех покушава да мамац уведе у срце. Затвори уши своје када почне да ти нуди лажљиву реч онај који је Еви у уши нашаптао смрт. *Не додирни, не окуси, не опипај* (Кол. 2, 21) када ти приступи припремач и зготовитељ греховних сласти било да седиш или ходиш (тј. било да си у кући или на путу). Немој их примати: затвори се са свих страна и буди као ограђени град. Буди као гвоздена стена и непокретни камен како би остао непоколебив ма колико се на тебе устремљивали ветрови. Храбро одбијај демоне да би био добар војник Господњи, носилац Христових заповести и мученик благодати и како би имао смелости да кажеш са апостолом: *Добрим подвигом се подвизавах, пут заврших, веру одржах. Сад ме чека венац правде* (2. Тим. 4, 78).

34.

1) Ради предупредјења смућивања против поретка треба обавештавати настојатеља чим се примете замисли и узбуне; 2) нека свако по обичају врши своје дело, трпећи и борећи се са страстима и похотама (1, 38)

1) Пребивајмо у ономе у чему смо постављени и немојмо замишљати ништа што превазилази нашу меру. Ако се и деси нешто слично, немојмо бити упорни. Чедо, уколико приметиш посебна дружења и подвајања, удаљи се од њих. Уколико ти неко приступи са сличним предлогом, одскочи од њега и немој се сагласити чак ни да га чујеш. Бежи као од огња уколико чујеш неке речи које могу да поколебају твоју веру према настојатељу и ослабе твоју љубав према њему. Јер, штета од реченог, мало по мало улазећи у срце, доћи ће до самих основа спасења. Осим мене немојте имати ни једног тајника и тајноводитеља уколико хоћете да будете моји истински послушници. Немојте зле речи сматрати безопасним, говорећи: "Ништа не значи занимати се тиме". Није тако, децо моја, није. Уколико неко на општу штету скрене у неверје, ви треба да дођете и све кажете. Можда ће неко из незнања и неразумности рећи: "За тако нешто ће ме братија осудити и замрзети". Не, уопште. Јер, уколико они нису моја истинска чеда, зашто би и имао похвалу од њих. А истинска чеда ће ићи за тобом и похвалити те. Једном речју, ја вас молим и напомињем вам да се свецело и у свему ослоните на мене, те да нико ништа нема утајено и сакривено од мене. У супротном ће се створити жестока рана.

2) Настављајући ваша ранија добра дела, саподвизавајте се и једнодушно доводите до краја ваше хоћење у Господу. Све храбро подносити: и увреде, и напоре, и тескобу, и распаљивање тела, и помрачење помисли, и наилазак лењости и мрзовоље и све друго што нам се обично дешава имајући јединствену помоћу непостидном уздању у Бога и строгом испуњавању заповести Господњих, те сећању на смрт и одсецању својих прохтева. И удостојићете се мученичког венца и ликоваћете са анђелима у Царству небеском.

35.

Пројављивања дејства Духа Светога и духа лажи на нама, на која се указује да бисмо знање користили ради ревновања (за прво) и избегавања (другог) (1, 39)

Непријатељ се свагда са бесом устремљује на нас. Међутим, он се увек окреће назад божанственом силом и молитвама мог и вашег оца. Он себи налази плен једино уколико му неко да место, тј. уколико од себе одагна Духа Божијег и прими туђег духа, који га учи да чини и говори оно што сам воли. Како бисте научили да распознајете оба дејства, ја ћу вам указати на њихове одлике. Они који имају Духа Светога пројављују радост, мир, дуготрпљење, љубав, те произносе речи које су слађе од меда и саћа, које, по речи Господњој, произилазе из сувишка срца и служе на просвећење и утеху оних који их слушају. Од њих се непрестано чује: "Опрости или благослови оче; ја сам неразуман и једини грешник; ја сам недостојан да се убројим у братство и гори сам од сваке твари". Онај ко слично говори и осећа свакако има Духа Светога. Хоћете ли чути какве су одлике и супротног духа? Срце онога ко га има избацује јарост, гнев, осуђивање, клевету, неверје, одбојност, мржњу, дрскост, непослушање, противречење, тврдоглавост. Од такве душе се удаљила светлост, светост и преподобност. Од ње је одступило смирење, скрушеност и трпљење. У њој су пресушиле сузе, плач и срдачни бол. Од ње се одвојило небеско зрење, сећање на смрт и на анђеле, који ће је пратити по смрти. Од ње су се у мраку заборавила сакриве мисли о свесветском стајању пред страшним судиштем Христовим, о грозном суду и о немогућности одговора за све што се мислило, говорило и чинило од самог рођења, а не само од времена ступања у монаштво. Ја вам све речено излажем како бисте видели чега да се држите и шта да избегавате. Јер, ја имам једну жељу и једну молитву, тј. да сви постанете синови светлости и дана, наследници Божији, сунаследници Христови, изабрани и освећени сасуди који су једним Духом сједињени како бисте на делу познали и срцем испитали оно што је рекао свети Давид: *Где, шта је добро, или шта је красно, него да браћа живе заједно* (Пс. 132, 1), мирно и једнодушно.

36.

1) Подвизи су неопходни; они мудре не задржавају у напредовању, с обзиром да за сваки постоји посебна награда; 2) уз моје руковођење прилажите и своје разумевање доброг и узајамно бодрење, будући да имамо заједничко дело; 3) пребивајте у добром, чувајте ревност, држите језик, чувајте оруђа и ствари и молите се (1, 40)

1) Нама је неопходан труд, духовни зној, божанствени подвиг, исправна ревност и душевно настојање како бисмо ступили на поприште и добро достигли до његовог краја, тј. како бисмо после преподобне смрти били овенчани венцем победе. Ви и сами знате да напори доносе покој, да се скорби награђују радошћу, да се стењање напаја душевном утехом, да тескобе отварају простор, да глад и пост саздају бесмртно ликовање, да жеђ и сувота грла точе воду *која тече у живот вечни* (Јн. 4, 14), те да уопште они који сеју у *сузама*, жању у *радости* (Пс. 125, 5), као што нас уверава псалмопојац свети Давид. Написано је: *Кад ово знате, блажени сте ако то творите* (Јн. 13, 17). *Човек безуман неће познати, и неразуман неће их схватити* (Пс. 91, 7). Ви сте, пак, умни, доброг срца, благоразумни, пажљиви и расудљиви. Ви сте понеке врлине већ достигли, понеке достижете, а понеке ћете, додаћу, још достићи. Јер, заповести немају мере и човек утолико сматра да је далеко од њих уколико боље познаје Бога.

2) Ја вам дајем законе и руководим вас, од једнога задржавајући, у другоме утврђујући и указујући куда да управљате своје хоћење. Ви ми верујте у свему и повинујте се свему што желим од вас по заповести као железно у рукама ковача. Од реченога ваше пловљење постаје безбрижно и ваш живот без невоља. Разумевајући шта је добро и корисно, и ви сами међу собом чините [неопходно] и напомињите једни друге. Јер, сви ми имамо у виду оно што је корисно за све. Ми као да се налазимо на броду који плови по мору, на коме је и кормилар и морнар заузет општим делом. У сличном односу стојимо и ми, тј. ја и ви. Моје је дело да држим у рукама кормило и да бодро управљам бродом, имајући очи обраћене на небо и

погледајући ка звездама правде ради усмеравања пловидбе. Међутим, и ви треба да сте бодри, те да свако чини своје дело. Ви треба да се обазирете лево и десно како не бисте налетели на нешто што изазива бродолом, тј. на плићак или подводне стене. Ужад треба да држите у приправности, понегде попуштајући и понегде затежући, те да чините све неопходно како би наш брод успешно стигао у пристаниште спасења душа наших. Стога сте ви и оставили свет, његове обичаје и сва телесна задовољства и утехе.

3) Братијо, истрајмо у подвизима, трпељиво се упражњавајући у дужностима и ја сам уверен да ћемо добити венце, постати грађани неба и блаженствовати у [месту] од кога је одбегао сваки *бол, туга и уздисање* (Ис. 35, 10). Будите чврсти, прихватите силу и светилник ваше ревности нека гори јелејем постојане приљезности како се не би угасио и како не бисмо нежељено пострадали као луде девојке (уп. Мт. 25). Оци часни, стекните безметежје. Не кажем да уопште не треба да говорите (што не би било изводљиво у вашем животу), већ да не говорите о неприличним стварима и да не побуђујете смех. Јер, мудрост каже да *причљивост неће избећи греха. Штедећи уста ти ћеш бити разуман* (Прич. 10, 19). Будите пажљиви у испуњавању ваших послушања и немојте бити немарни како не бисте кварили неопходне ствари, на пример кола, или рало, или секиру, или чашу, или тањир или нешто друго, услед чега би се десио застој и услед чега бисте време неопходно за духовно дело потрошили на испразности. Такође се свагда молите да вам се пошаље помоћ одозго против невидљивих и видљивих непријатеља у Христу Исусу, Господу нашем.

37.

1) Имајући веру и љубав према мени ви се трудите; нека они који налажу послове буду разумни, а потчињавање нека буде верно; 2) будите туђи смеху и узајамном огорчавању; једни према другима будите благи, учтнви и бежите од свега прекорног и саблажњивог (1, 41)

1) Ја молим Бога да се не умањи ваша вера и да не охладни ваша духовна љубав према мени смиреном, већ да сви будемо *утврђени у истом разуму* (1. Кор. 1, 10) и у једнакој ревности за испуњавање заповести Господа нашег Исуса Христа. Ја знам да се ви злоупатите, да трпите лишавања, да носите тешке напоре, да проливате зној. Ипак, немојте слабити, молим вас, ради љубави Господње, и продужите да се трпељиво подвизавате добрим подвигом како бисте са ликовањем били овенчани на небесима. И ја бих желео да се заједно са вама трудим, али ме омета болест ногу. И ја бих желео да заједно са вама излазим на дела и да радом смиравам своје тело. Јер, блажено је по силама се трудити заједно са братијом и преподобно је учествовати у пољским радовима. Ви сличним напорима освећујете своја тела и душе чините бестрасним као истински делатељи Господњи, наравно уколико на долични начин остварујете оно што вам је наложено, тј. уколико старији и распоређивачи са страхом Божијим и са саосећањем према братији чине наређења, а потчињени према старијим држе покорност и послушање. Ви распоређивачи пазите да не додајете труд на труд и да не наређујете без саосећања и старања, већ будите праведни, милосрдни, братољубиви и расудљиви, будући да сва братија нису једнаке нарави, узроста и снаге. Ви сте једино под тим условом добили старешинство над братијом. И блажени сте уколико дејствујете на [описан начин] с обзиром да ће велики дарови и добра бити ваше наслеђе у вечности. И сви потчињени пазите да смирено прихватате налоге старешина и да дејствујете благопокорно од срца.

2) Нека међу вама не буде смећа како не бисте растужили Господа, нека не буде празнословља како не бисте ожалостили Духа Светога, нека не буде мржње како се не бисте огорчавали. Јер, апостол је рекао: *Свака горчина и гнев и љутина и вика и хула са сваком злобом, нека су далеко од вас* (Еф. 4, 31), и још: *Никаква рђава реч да не излази из уста ваших, него само добра за израђивање онога што је потребно, да донесе благодат онима који слушају* (Еф. 4, 29). *А будите међу собом благи* (Еф. 4, 32), тихи, братољубиви, *подносећи један другог у љубави* (Еф. 4, 2). *Носите бремена један другог* (Гал. 6, 2) снисходећи, опраштајући и поштујући једни друге, уступајући другима предност у побожности и страху Божијем. Уколико ходите и живите на описани [начин], ви сте моји светитељи, или пре - Божији, ви сте анђели Његови на земљи, поклоници силе и служитељи славе Његове, наследници Царства небеског, сажитељи светих и житељи раја, којима је дано да се наслађују незамисливим добрима која су им припремљена. Стога се ја молим, иштем и умољавам да се ваше ноге свагда управљају према Богу, да напредујете у сили крепости Његове, да међу вама нема саблазни, ни саплитања, ни смртоносне непослушности, ни несретног роптања, ни усмрћујуће дрскости, ни прекорне жеље злог, нити било чега забрањеног и преступног. Нека вам Господ Бог да мирног анђела, верног наставника и чувара душа и

тела ваших који ће даноноћно одгонити од вас зле демоне и руководити вас у добром животу.

38.

1) Начин живота у послушности је виши од свих [осталих]: њега је и Господ изабрао; 2) ходите добро тим путем, трпећи и не знајући за умор; јер, близу је смрт и крај свему; немојте заборављати, међутим, ни друге врлине, нарочито љубав (1, 42)

1) Молим вас и преклињем стојте, трпите храбро, будите благодушни и крепите се сећајући се славе које су се удостојили триблажени и свети послушници. Наравно, у складу са начином живота којим је угодни Богу свако ће добити своје благо у будућем животу. Пазите. Велики су, наравно, они који су се ради Бога сакрили у горама, пећинама и јаругама земаљским, тј. стубници, пештерници и затворници и они који су неким другим начином живота прославили Бога. Нека вам је познато да ни сам Раздавач дарова по доласку на земљу није изабрао ни пустињски, ни стубнички, нити неки други начин живота, већ је благоволео да поживи у послушању, као што сам говори: *Јер сам сишао с неба не да творим вољу своју, него вољу Оца, који ме посла* (Јн. 6, 38). И опет: *Јер ја не говорих сам од себе, него Отац мој који ме посла Он ми даде заповест шта да кажем и шта да говорим* (Јн. 12, 49). Опасавши се убрусом и прихвативши дело служења, Он је омио ноге ученика и нешто касније рекао: *А ја сам међу вама као слуга* (Лк. 22, 27). Према томе, Господ и Владика свих је благоволео да прими наш послушнички начин живота, а не неки други. И није ли за нас утешно и радосно што проводимо живот који је сличан Његовом? И да ли је умесно да ми друге облике живота ублажавамо више од нашег? Уколико, наиме, долично и тачно проводите тај живот, ви ни сами нећете штети да ублажавате неки други. Стога и у **Старачнику** може да се прочита казивање да је по откривењу од три подвижника онај који се налазио у послушању претпостављен пустињаку и болеснику који са радосћу подноси болест. Да, братијо моја, заиста је велики живот наш и они који га проводе без сумње ће се прославити са Авраамом, узликовати са мученицима и населити са праведницима.

2) Ходите добро, немојте се заустављати и нека вас не вара завидно око ђавола. Намажите ноге јелејем трпљења како бисте, распламтевши се душевним стремљењем, били у могућности да довршите свој пут. Обуците се у одору правде и радовања и пијте воду чистоте и здравоумља. И нека нико не говори: "Докле ћемо". Јер, та реч је реч лењивца. Ми нисмо хиљадугодишњи. Данас или сутра [ће доћи] смрт. Ми ћемо добро чинити и ходити отачким законом уколико је свакодневно стављамо пред очи. Тим законом су се управљали оци наши у малобројним данима овог живота. Нека међу вама по светој молитви мога оца буде милост, мир, љубав, послушност, благодет и узајамно помагање и нека се од вас удаљи завист, мржња и сујета. Тако живите и тако дејствујте.

39.

Гледајте Господа пред собом да се не бисте покренули ни на шта рђаво; принуђавајте себе на добро, сећајући се изласка [из живота], страшног суда и његових одлука (1, 43)

Чувајте међу собом љубав у свези мира и нека вам Господ буде с десне стране како се не бисте покренули ни на похоту, ни на гнев, ни на завист, ни на смех, ни на празнословље, ни на било шта друго чиме се доспева до дна ада. Сетите се шта говори ава Доротеј: "Орлу, који је једном канџом прикљештен, свакако је узалуд што је читавим осталим [телом] ван замке. Ловац без труда може да га ухвати или устрељи". Пазите на себе и подвизавајте се с обзиром да Царство небеско припада подвижницима. Какав ћемо страх и трепет сусрести при свом исходу уколико будемо немарно проводили свој живот, нарочито онога страшног дана када арханђелова труба пробуди све људе, сваки народ, свако поколење и свако племе. Помислите шта ће бити тада. Небо ће се поцепати, састојци изгорети и сва твар се изменити. Судија свих ће засести на престо суда и безбројни свети анђели ће стати око Њега. Потом ће **Он** пред свима изобличити дела, речи и помисли свакога по њиховој врсти, лицу, месту, времену и начину вршења. И све ће се десити у једном тренутку. Најзад ће, како говори **Писмо**, они који су чинили добро отићи у живот вечни, а они који су чинили зло - у вечну муку, где је плач и шкргут зуба, огањ неугасиви и црв неуспављиви, и друштво страшних, ружних и свезлобних демона. Где ћемо ми поћи? У живот вечни, тј. на вечно пребивање са Господом ћемо поћи уколико до краја живота сачувамо страх Божији и љубав према Богу, на основу којих ће из нашег срца излазити [речи]: *Ко ће нас раставити од љубави Христове* (Рим. 8, 35).

40.

1) Страх Божији одбија мачеве нашег непријатеља; 2) подносите увреде; 3) немојте се надимати спољашњим преимућствима, него будите смирени и покорни; 4) стога ћете бити са мученицима (1, 44)

1) Из дуговременог опита ви сте у потпуности познали богоугодни образ живота у монаштву. Стога се немојте колебати и иступати из нашег доброг разумевања. Заволите оно што вам се заповеда и чувајте га у свему. Пребивајте у љубави према мени као што вас и ја волим више од свега на свету. Међутим, непријатељ има много замки и међу нама и у нас лако сеје зло. И само они који су проникнути страхом Божијим далеко од себе одбијају његове мачеве (по свештеноречитом Давиду), бодро се предају подвизима побожности и свеусрдно припадају небеским зрењима и делањима.

2) Ето ја као да се налазим међу вама и видим и чујем да се истргла оштра реч против неког од братије, тј. прекор, увреда или нешто слично. Ти, пак, брате, који си примио увреду немој да се претвараш у љуту звер и немој бити малодушан, већ буди чврст и непоколебив. Јер, увреда и срамота падају на онога ко их изриче, док ономе ко их бестрасно прима припада победа. Он се показује као човек Божији, а онај други као непотребни слуга, који сам себе погубљује.

3) Упорно вас молим да се не свађате, да не вређате један другог, да не подижете високо обрве, да не говорите високо, да се не надимате што лепше певате, или се више трудите, или сте побожнији, или можда што сте по светски благороднији, или што сте лепши лицем. О томе је ружно и говорити. У свему се облачите у смиреноумље, кроз потчињавање и послушање се пружајући пред Господом и пред старешинама у обитељи.

4) Идите назначеним путем и ваш труд неће бити узалудан, нити ваши подвизи неуспешни. Ја вам пред лицем Господа Бога нашег, светих анђела Његових и пред свом твари благовестим да ћете, добро завршивши свој пут, ликовати са мученицима, да ћете се вечно уљуљкивати у наручју Авраамовом и да ће вас хор праведних примити у своју средину.

НАПОМЕНЕ:

1. Упореди Житије светог Теодосија Великог, 11. јануара, Прим. прев.

ДОБРОТОЉУБЉЕ СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

41.

1) Односећи се према економу као према самосталној власти, ви уводите двовлашће и раздељење; при раздељењу, пак, царство не може опстати; 2) ја читав припадам братству, и друго није ни потребно; 3) једновласни Господ је благоволео да и у људским заједницама постоји једновлашће (1, 45)

1) Ја не знам да ли из незнања или непажње или из зле мисли ви славите економа на моје бешчашће и истичете његово лице на моје посрамљење, често говорећи: "Кад би економ био присутан дотично дело би било много боље учињено. И где је економ? Кад би само он на то погледао". И ви речено говорите да ја чујем. Други говоре: "Сачекај. Економ ће све поправити и дотерати". Зар тако приличи? И да ли је то добро за њега, за мене и за вас? Ви сте себе показали као копилад непокорности, њега као способног да испуни из граница свог чина и власти, а мене као да нисам поступио по вољи Божијој, него по телесној привлачности, тј. по пристрашћу и претераном благовољењу према брату. Не видите ли да на тај начин уводите два господара, двоје владика, два начела. Глас Господа нашег Исуса Христа је изрекао: *Свако царство које се подели само у себи, опустеће* (Мт. 12, 25). Двојевлашће је већ многовлашће, а

многовлашће рађа поделе. Поделе су, пак, узрок раздељења и распадања. Зашто сами на себе навлачите беду, не стојећи у својој мери и у свом чину као што приличи и удаљујући се од приличног?

2) Ја сам грешан и неупотребљив. Ипак, одрешивши се и обнаживши се од свега, ја смело пребивам на светом месту и у свом безумљу се усуђујем да кажем да се ни у чему не удаљујем од дужности ни ради брата, ни ради деде, ни ради оца или мајке, ни ради сродства и уопште ни ради чега телесног. И чак кад би требало да предам своје тело и да пролијем крв своју ја уз Божију помоћ и молитве оца мога не бих одрекао само да не бих учинио нешто некорисно за вас и за себе.

3) Један је Господ и Законодавац, као што је написано, једна власт и једно Богочело над свим. Источник сваке мудрости, благодати и поретка, једноначелије се простире на све. Оно је од благодати Божије добило начело. Њега у поретку живота у творевини без њеног произвољења и по Божијем подобију треба да устројава произвољно само један човек. Божанствени Мојсије у опису настајања света наводи реч која је изашла из Божијих уста: *Створимо човека по образу и подобију нашем* (Пост. 1, 26). Отуда успостављање међу људима сваког начелства и сваке власти, нарочито у Црквама Божијим: један патријарх у патријархату, један митрополит у митрополији, један епископ у епископији, један игуман у манастиру, па и у светском животу, ако хоћеш да чујеш, један цар, један војсковођа, један капетан на броду. И уколико у свему не би управљала воља једнога ни у чему не би било реда и поретка, а ни добра не би било, с обзиром да различитост воље све руши.

42.

1) Четрдесетница не захтева само телесно, већ и душевно уздржање; 2) мера поста за општежиће је осредња, сваког дана по мало; 3) уплашимо се Бога, строгог Судије и нека нас смрт не затекне неспремне; 4) ја се крајње бојим смрти и свега што је са њом везано; 5) устанимо и устремимо се на богоугодна дела (1, 46)

1) Бог који свиме управља мудрошћу својом, који временом и годинама предобро и премудро руководи, и нама је током године одредио спасоносне и душекорисне дане пошћења, које ћемо посвећивати искључиво Њему и очишћењу од греховних оскрнављења. Нека је благодарност Ономе ко нам је установио такве дане и који нам је дао да сада доживимо до њих. Ми увек треба да живимо чисто и непорочно и да испуњавамо сваку заповест Божију. Ипак, [та обавеза] нарочито сада лежи на нама. Сада је време очишћења и ми треба да се очистимо. Сада је време уздржања и ми треба да га се држимо не само у односу на јело и пиће (што је недовољно), него и на сластољубље у срцу, и на срамно маштање, и на завист према доброј слави брата, и на гнев и незадовољство према ближњем, и на необузданост језика (коме се не може дозволити да лети по својој вољи, већ му се мора назначити граница, време и мера за разговор чак и о доличном), и на блудне погледе ока, и на слушање рђавих речи, које Богу нису угодне. Да, чеда моја. Молим вас да постанете оруђе и сладосни псалтир Духа Светога. Своје руке чувајте од неразумних покрета и од похотних додира како се не бисте растројили. Будите мирни међу собом.

2) Свечасна четрдесетница је донекле тескобна за тело. Ипак, немојте падати духом. Претрпите мало па ћете се привикнути и престати да осећате бремене, нарочито по проласку прве недеље. Нама је за исхрану довољан хлеб и вода и још понешто. Наши триблажени оци су, као што знате, живели готово без хране. Једни су се [уздржавали] по читаву четрдесетницу, други по недељу дана, једни по три дана, а други су јели сваког дана по мало. Ми, пак, сваког дана примамо храну, па чак и разноврсну, и нека нас се у *понижењу нашем* опомене *Господ* (Пс. 135, 23). И нека ову нашу маленкост прими као дело Антонија Великог. Јер, ми живимо у општежићу и ходимо царским путем, који су оци претпостављали свему. Само будите чисти увек у скривеној радионици душе и немојте дозволити да учините било шта погубно за душе ваше.

3) Убојмо се Бога који ће *осветлити што је сакривено у тами и објавити намере срца* (1. Кор. 4, 5) и који ће *дати свакоме* не само *по делима његовим* (Рим. 2, 6), него и по речима и помислима, па чак, што је још страшније, и по гресима незнања. И ко ће опстати пред јарошћу гнева Његовог? Ко ће се јавити довољно невин пред лицем Његовим? И ко после реченог неће да стекне ревност да ходи правим путем? Ко се неће напрегнути да одбаца немарност и своју сањиву лењост? Горе, покрените се. Ноћ је већ прошла и засјаће дан будућег награђивања. Нека нас смрт не затече неспремне и нека на нама не остави неку неисцељену и вечну рану.

4) Ја убоги и пре свих људи, или боље рећи, једини достојан сваког мучења, имам страх, ужасавам се и

трептим од помисли о разрешењу од тела, о доласку светих анђела по душу, о проласку кроз ваздушна пространства и о давању одговора Светодршцу, као што је написано у житију светог Антонија. О, немоћи моја. Шта ли ме очекује? И како непотребно трошим дане, предајући се дремању и сну у гресима својим. Како ћу стати пред Бога, Судије свих и Господа? Каквим ћу очима погледати на Њега који својим погледом исушује бездан и грозном речју руши горе? Шта ћу рећи у своје оправдање? Каквог ћу заштитника наћи? Како ћу умолити Оног ко је неумољив? Каквим ћу горким сузама, каквим милим речима и срдачним уздасима преклонити на милост Оног ако је неприступан по правди својој? Тешко мени, братијо моја. Ја већ одавде видим свој удео. Ипак, имам једну наду, тј. молитве нашег светог оца и ваше блажено заступништво.

5) Уосталом, устанимо и принудимо се на сва богоугодна дела, храбро подносећи садашње и тешећи се надом на будуће. Презримо тело, немојмо гледати на напоре, ни скорби, ни увреде, ни гладовање, нити на било шта друго осим на дело своје. Уколико будемо живели на наведени начин свакако ћемо се спасти и на небесима бити примљени у лик светих ради радовања са свима светима који су од века угодили Христу Господу.

43.

1) Општежитељни трудбеници се ублажавају: радујте се; 2) ми живимо тескобно; међутим, и древни подвижници су тако живели, и данашњи живе; немојте падати у нехајност; 3) испуњавајте заповести и уставе, помажите се међусобно, пазите на читање, са страхом градите спасење; избегавајте општење са женама (1, 47)

1) Нека је благословен Бог који нас је по изобилју милости човекољубља свог призвао у свето звање по свом свепредзналачком савету, тј. у свету схиму ову у којој му се свецело посвећујемо у најблискијем и најискренијем служењу и анђелоподобном славословљу. Он је срца наша расположио да се одрекнемо родитеља, сродника, отаџбине и свега другог, те да на себе узмемо благо и спасоносно бреме Његово. Он је и наше смирење удостојио да се објединимо са вама у заједничком животу. Десило се, међутим, да вас ја руководим и пасем, на што ја уопште нисам ни помишљао. Свагда се радујте у Господу, чеда љубљена, радујте се грађани небески и земаљски изгнаници, становници горњег Јерусалима и пресељеници одавде, наследници Царства небеског, будући ускраћени наслеђа земаљских добара. Радујте се брзи путници путем изгнанства и страдалног странтовања ради заповести Божије. Радујте сте јер сте последњи у свету и јер поседујете добра која су изнад ума. Радуј се добра и богосабрана дружино, једнодушни и јединосрдачни, оцелубиви и братољубиви саборе, други на земљи анђелски лику, обновитељу древног живота свепреподобних отаца наших. Радујте се посленици Божији, трудбеници који даноноћно делате својим рукама како не бисте никога оптеретили и како бисте послужили не само себи, већ и немоћној братији и потребитима међу спољашњима. Радуј се несакрушиви строје, богоподобни лику који нису нарушили ни претња цара, ни страх од кнезова, ни очекивана смрт. Радујте се радосници једни других јер добробит брата примате као своју и јер међу вама нема зависти, ни свађе, ни супарништва, већ само - мира, љубави и заједничког живота. Ја не кажем да ни немамо борбу. Јер, да ли се овенчава онај ко се не бори и кога не нападају, ко не прима стреле и не рањава онога ко их упућује. Ја само кажем да не падамо од сатанских удараца. Заиста, чеда моја богосабрана. Ви се храните даром Духа, пијете воду коју Господ даје и од које се више не жедни: она њеним причесницима јесте *извор воде која тече у живот вечни* (Јн. 4, 14).

2) Настала је зима и ми немамо довољно станишта. И она која имамо су рђава и тесна. Ипак, немојте падати духом. Јер, висте обилни и дивни у врлинама, ни у шта не сматрајући скорби и једино се старајући о угађању Богу. Уколико се, пак, сетимо древних светих отаца, или чак и оних који данас живе, схватићемо да живимо у палатама. Зар не видите да и сада слуге Божије живе под ведрим небом, у пећинама и гробницама, да носе вериге и врло мало једу, задовољавајући се само хлебом? Понеки се и од њега уздржавају једући само плодове са дрвећа сваки други дан. И сада заиста понеки чине речено. Ви немојте да се жалостите. Јер, ви уопште нећете бити иза њих, већ ћете бити признати једнаким, или чак и вишим, као што уверавају оци, уколико свагда без лењости будете спремни за свако дело. Све више се разгоревајте ревношћу, крепите се и храбрите се. Обарајте непријатеља својим смирењем, мачем исповедања и ножем послушања. Сунце правде нека увек сија у срцима вашим одгонећи таму страсти. Јер, када оно зађе, звери се сакупљају и лежу у *оборе своје* (Пс. 103, 22). Ви речено схватите на духовни [начин]. Излазимо на дело Господње од јутра живота до вечери смрти, испуњавајући делање своје. Још мало и победићемо.

3) Чувајте правила, заповести и установљења. Подигните оног ко је пао, поткрепите оног ко је ослабио, у свему се међусобно помажите, и нека се на вама испуни реч премудрог: *Брат коме помаже брат јесте као тврђ и висок град* (Прич. 18, 19). Пазите на читање и запажајте изреке које су најкорисније. Нека свако чини дело своје са марљивошћу као дело Божије и нека сви граде *спасење своје са страхом и трепетом* (Фил. 2, 12). Немојте забијати мач у срце своје и немојте бити немарни за душевно дело. Мени су нека братија открила да се у појединим случајевима не понашате добро. Јер, ви се загледате у жене и ступате у разговор са њима, које нас изгоне из раја. Или, зар не знате шта је Ева учинила Адаму? Бежите од њих као велики Мартинијан. И ако већ не бежите телом, бежите духом. И какве су само речи: "Због чега он или она није дошла у недељу? Свакако идуће недеље неће заборавити". Молим вас и преклињем да увек слушам добро сведочење о вашем држању. Бог и Отац Господа нашег Исуса Христа, који ме мишицом силе своје свакодневно вади из дубине прегрешења по заступништву светог оца мог и по вашим молитвама, нека и вама дарује да се држите истог правила и да исто мислите (Фил. 3, 16), да имате један дух, једно схватање и једну вољу како бисте се, поживевши преподобно и праведно, удостојили да добијете обећана добра са свима светима који су од века Богу угодили.

44.

1) Страх због настојатељства; 2) напредујмо у одрешености од свега, сећајући се суда; принуђавајмо се на добро и стећи ћемо лакоћу; 3) избегавај гледање на лица и страсне додире других и својих удова (1, 48)

1) Ја нисам лењ да вам говорим и утврђујем вас у речима истине колико је могуће чешће како се неко од вас из незнања или немара не би подвргао убуду жаоке смрти, тј. греха, преступивши заповест и учинивши нешто неприлично. Па ипак, и поред мог дела ја налазим да злоумешни стана успева да делује на понеког од вас, због чега имам плач и скрушујућу тугу. Јер, ма шта ко сагрешио, ја непотребни ћу да дам одговор у дан праведног суда и откриења свега што су људи учинили пред Господом уколико вам унапред не саопштим и уколико вас унапред не утврдим и научим. *И тешко мени ако не проповедам јеванђеље* (1. Кор. 9, 16). Нарочито тешко мени што заузима чин пастира иако нисам достојан да се назовем чак ни овцом. Јер, какво ми је оправдање и какво извињење што просвећујем друге, а сам сам тама и што лечим немоћне страстима а сам се њима заводим? Ипак, из љубави према вама и из послушања наредби оца ја се пре саглашавам да будем храна за огањ геенски, неголи да вас оштетим. Ја свакодневно приводем на мисао и размишљам о суду Божијем, о строгости којом Бог од сваког човека тражи да буде савршен у свему и да је испуњен свим врлинама, нарочито уколико је проповедник. Шта да радим? Кома да се обратим? Кога да узмем за саподвижника? Остаје ми једино да се ослоним на ваше молитве, заједно са молитвама мога оца, те да њима утврђиван узмогнем да вас добро руководим и подвизавам се против сопствених страсти, у свему се саображавајући са вољом Божијом.

2) Царство небеско стоји пред нама. Стекнимо га вршењем Божанствених заповести. Немојмо бити сластољубиви и лењиви, већ се све више учвршћујмо у свом одвајању од света и свега што је у њему. Побеђујмо лукаве духове све док се спасоносно не сакријемо у неузнемираваном пристаништу вечног живота. Какво, пак, горко мучење очекује немарне! Каква ће *јарост и гнев* доћи на *сваку душу човека који чини зло* (Рим. 2, 89), на сваку душу Хришћанина, а нарочито монаха! Јер, уколико смо више успоштовани, утолико више се од нас захтева чистота живота. Жалост због самопринуђивања је кратковремена, али је вечно наслађивање које из њега проистиче. Ми треба да стекнемо постојану благонастројеност кратковременим самопринуђивањем на свако добро и у односу на јело, и на сан, и на раздражљивост, и на зле помисли и на све друго. Јер, уколико заволимо добро и принуђавамо се на њега, Бог ће нам дати силу за његово вршење, услед чега ће пут врлина за нас постати лаган и доступан. Грех је за оне који му се предају испуњен тешкоћа, стрмина, жалости, мрака, мрскости и погибљи. Приђите, чеда моја, и потецимо путем Божијим, који је скорбан и бескорбан, тесан и широк. У вашим бдењима држите крепку настројеност, добро појте, добро се молите, имајте љубав према братији и извесно устезање без дрскости.

3) Дрска смелост је велико и убиствено зло. Многоискусни ђаво користи нашу непажњу и при њој брзо напада, лоповски се прикрадајући унутра и рањавајући душу стрелом своје злобе. Он нас наводи да гледамо лепа лица младих, те слатким осмесима побуђује разгоревање страсти. Уколико успе једног да обузме и подстакне на нечисту љубав, он покушава да и оног према коме је окренута његова страст опристрасти и страсно расположи према њему. Потом ће почети узајамни поклони и размењивање погледа и посматрања, душевна изливања и сладострасне ватре. И најзад, уколико се не јави посебна

помоћ Божија, отачки покрови свест о искушењу код самих искушаваних, доћи ће до погибли, до содомског изгарања и гоморског погубљења. Бежимо сви од реченога. И ја први, који сам већ био искушан, простирем руку ка вама искушаванима. Велика заштита и ограда у реченоме јесте чување очију и искрено исповедање. Међутим, и у односу на саме себе не треба да допуштамо непажљиву смелост. Јер, и ту се крије смрт, што онима који не знају не треба ни откривати. Ви, пак, који сте пострадали знате о чему говорим. Ипак, и сви треба да се чувају. Немој додирнути и дотакнути и немој гледати на своју наготу како не би потпао под Ханаанову клетву. Јер, пустињски стуб о коме говори Антоније Велики пао је управо реченим падом. Пазите, дакле, како ходите да не бисте загрлили смрт. Јадан је човек. Знате шта говори апостол: *Ко ће ме избавити од тела смрти ове* (Рим. 7, 24). Ми са својим телом живимо као са дивљим звером и са лавом. Уколико на њега не пружимо мач, оно ће нас ухватити, сатрти и убити.

45.

1) Демони нас заводе и погубљују буђењем страсти: треба да се боримо; 2) ако си пао, устани, плачи и покај се и Господ ће те исцелити; 3) послушајмо Његов глас; немојмо бити малодушни и наоружајмо се; 4) избегавајте све прекорно у општежићу и напредујте у свему што се тражи (1, 49)

1) Како ћемо исправити ми пут свој? Чувајући речи Божије и судове правде Његове (Пс. 118, 9; 7). Међутим, ми имамо и заиста непрестану борбу са господарима таме овог века, који гаје велику и непрестану горчину против нас, као што је написано у **Лествици** (Поука 4, 35; 26, 126). Они нападају, смућују, муче похотама, голицају подстомачним покретима, распаљују пећ похоте, умножавају зло и чине га разноврсним, при чему су им опијања смртоносна. И уколико не пази на себе, сваки човек се кукавно плени или завишћу (која се упоређује са убиством), или таштином, или тајноједењем, или сагласношћу са злим помислима (што је и само довољно да душа пође у ад). Човек који је уловљен ма чиме од реченог већ више нема Бога, нема Царства небеског, лишава се вечног живота, губи бесконачно радовање, наслеђује неугасиви огањ, неуспављивог црва, најкрајњу таму и боравак са демонима. Братијо, нека нико не пострада на сличан начин. Постарајмо се да избегнемо замке непријатељске и крепко се боримо. Претрпимо огањ похоте и он ће се свакако угасити. Јер, свесилни миг Божији неће дозволити да изгоримо у том огњу уколико се боримо. Ми ћемо изаћи у хладовину росе чистоте, славећи Бога са светим младићима. Наоружајмо се против зависти која напада и она ће после кратког времена проћи. Продужиће се један или три часа, или можда и читав дан, али ће на лежају ишчезнути. Изборивши се на тај начин, ти ћеш се убројати у војнике Христове који ће добити венце, а не мучења.

2) [Дешава се] да си рањен, али и да сам рањаваш, па и да падаш (не било). Ипак, устани што пре. [Дешава се] да си се повео речју за оним што је неприлично, да си искушан погледом очију, да си заробљен маштањем због неделатности ума и да си се препустио смеху. Опет се врати ка доличном, васпостави свој поредак, постани покајник, дај славу Богу, пружи исповест, проли топле сузе из срца своје душе, испусти уздах из дубине свога срца, застењи, обори главу, скруши се и препусти смиренуумљу. Ето лекаства душе. Јер, написано је: *Када се вратиш и уздахнеш, спашћеш се и схватићеш где си био* (Ис. 30, 15), и: *И док још говориш рећи ће ти: Ево дођох* (Ис. 58, 9), и још: *Ожалости се и пође оронуо и исцелих путеве његове* (Ис. 57, 17). Погледај како имамо благог, умилостивљујућег, утешитељног и брзоуслишујућег Бога. *А он је жртва помирења за грехе наше* (1. Јн. 2, 2). Он је ради нас осиромашео, ради нашег спасења се унизио, прихватио ране, увреде, срамоћења, изругивања и излио своју свесвету Крв. Написано је: *Раном Његовом ми се исцелисмо* (Ис. 53, 5). Дођите, приступимо и *и припаднимо Њему и плачимо пред Њим јер је Он Бог наш, и ми смо народ паше Његове и овце руке Његове* (Пс. 94, 67).

3) Данас послушајмо глас Његов и немојмо га више огорчавати. Немојмо се саплести као древни (Јевреји у пустињи) на роптање због неверја, већ потецимо без лењости у обећану земљу у коју се долази тесним и скорбним путем. И да су ондашњи послушали Исуса Навина и Халефа Јетонијина свакако би наследили оно што је Бог обећао. Међутим, они су се оптерећивали и били малодушни због тежине пута. Они су се бојали и противљења народа које ће сусретати, без обзора на помоћ непобедиве силе Божије. Стога су били предани истребљењу и њихов спомен је нестао са буком. И са нама ће се исто сада десити. Уколико, пак, будете слушали нас недостојне, уколико се не повучете, уколико не заседнете око котлова телоугађања, уколико не помишљате о ропству египатском и о ропству страстима овог света, од кога сте ослобођени благодаћу и благовољењем Божијим, уколико се, напротив, заједно са нама ободрите и бодро устанете са срцем које пламти ревношћу, обукавши ноге у приправност за благовештење мира, узевши штит несумњиве вере и у свако време се духом молећи сваком молитвом

(Еф. 6, 14-18), ми ћемо заједно успешно проћи духовни пут сатирући и побеђујући инородне и варварске страсти које сусрећемо. Ми ћемо и Јордан мислено прећи путем суза и наследити земљу на којој ниче бесмртни живот и плод добара која превазилазе ум.

4) Ја малобројне и недостојне речи и сада као и увек сејем у вас ради упражњавања душа ваших. Примите, уосталом, и оскудну реч [коју вам упућујем] и вашим добрим делањем је умножите по тридесет, шездесет и сто. Да, молим вас, благодушно подноситe тешкоће свог живота и свеусрдно испуњавајте наложена вам послушања. Радујте се и сарадујте се са мношвом сви и сви будите успешни. Нека нико не ропће, нека нико не жели друго (послушање), нека се нико не горди пред ближњим (с обзиром да би представљао мрзост пред Господом и људима), нека нико не чини срамна дела ни душом, ни телом, нека нико не једе тајно, нека нико не лаже, нека нико не осуђује, нека нико не прекоревач, нека нико не буде без дела, нека нико не измишља оправдања за грехе, нека нико не буде двојезичан, дошаптач, разметљивач, велеречив, притворан, братомрзац, лењив, тврдоглав. Напротив, на путу Божијем сви будите брзи, покретни, подједнаки, уздржљиви, неуморни, са савијеном главом, послушни, доступни, мрзиоци дрске смелости, дружељубиви, простосрдачни. Држећи се као што је наведено ви ћете успешно извршити подвиг који вам предстоји и, угодивши Богу, наћи обећана добра.

46.

1) Ми смо призвани на високи живот: да ли, међутим, живимо у складу са својом намером и са очекивањем других; 2) останемо неизмењиви у добру и немојмо се прелешћивати страстима ни на делу, ни маштањем; 3) зашто смо напустили свет да бисмо живели у лишавањима и у нади (1, 50)

1) По речи апостола Павла, *јави се благодат Божија спасоносна свима људима, која нас учи да се одречемо безбожности и земаљских пожуда*, нарочито ми који водимо монашки живот, *и да поживимо разборито, преподобно, праведно и побожно у садашњем веку, очекујући блажену наду и јављање славе великога Бога и Спаса нашега Исуса Христа* (Тит. 2, 11-13). Он ће једнима, који су истрајни у добрим делима, дати Царство небеско, а другима, који се *покоравају* вољи тела и одричу од добрих настојања и дела - *гнев* и непрестану муку у огњу вечном (Рим. 2, 78). Погледајте како ми живимо? Да ли живимо по намери коју смо имали у почетку? Добивши име и назив светих и подвижника, немојмо првобитно посрамити каснијим делима, немојмо се уподобити тамјану који најпре шири мирис, а потом гарезом вређа [чуло] мириса, и немојмо личити на светилник који у почетку светло гори и све осветљава, а потом се ставља под суд или гаси.

2) Особена црта истинске врлине јесте све време чувати свој карактер: у томе се састоји наш труд. Јер, ми људи смо некако лако промењиви и измењиви на неприлично, по негде изреченом божанственом слову: *Човекова мисао од младости његове приљезно стреми злу* (Пост. 8, 21). Одрекавши се света, ми не треба опет да се јавимо његови приврженици, као уосталом ни његових страсти. Згазивши славу, ми не треба да је опет из злоумља прихватимо. Исповедивши да смо се обнажили од свега, ми не треба опет да приступимо жељама за добрима која су нам туђа. Заборавивши на свој завет, који смо дали пред анђелима и људима, ми иштемо првенство, учитељство и покој. Други изјављују крајње незадовољство уколико им не указују пажњу и уколико их не поштују као најпреподобније мужеве. Они пред собом не гледају смрт, ни страшни суд, ни осуду њихових дела и помисли, већ оно што их привлачи и што жели њихово срце, што им слика мисао која се обратила низини и која у машти једног уводи у клир, другог узводи до настојатеља, једног облачи у реч мудрости, другом уручује уређивање и старање о манастирским потребама. Међутим, не ради ли се о сатанској прелести и обмани? Ми не прекоревачо све, али постоје понеки такви. Наша реч је упућена свима на утврђење у добрим помислима и осећањима.

3) Ми смо све урачунали у другостепено и опростили се са свим земаљским. Стога и треба да се подвизавамо у ономе чему смо приступили. Због чега смо изашли из света? Да будемо сиромашни, да плачемо, гладујемо, жеднимо, да будемо чисти срцем и миротворци, да нас вређају, прогоне, клеветају, да будемо сметлиште света, па ако устреба и да се предамо на смрт за Онога који је ради нас умро. Јер, и они који су решени и увек на смрт готови постају део оних који су заиста пострадали и са њима се прослављају, те сацарују са јединим Богом нашим и Свецаром Христом.

47.

1) Буди чврст у предузетом животу и немој се лишавати радости које ти предстоје; 2) шта можеш претрпети што већ пре тебе и за тебе није претрпео Господ; 3) жалост због бегунца из обитељи и савет старешинама; 4) призив на молитву за бегунца(1, 51)

1) Умољавам вас љубављу Господа нашег Исуса Христа, који се предао за наше грехове, да будете чврсти и непоколебиви у верном испуњавању светих и животворних заповести Његових. Нико не треба да дрема како се не би оклизнуо на грех. Нико не треба да се предаје искушењу ђавола који нас искушава. Нико не треба од нас лукаво да сакрива грех, једно нам објављујући, а другим се јављајући пред Богом, који надгледа путеве човечије и прозира у скривено. Немојте сами себе лишавати предстојеће радости у вечном животу. Спасевајте се од овог ропотљивог и развратног рода и замрзите свет и оно што је у свету, тј. свакакве пристрасности, слатке утехе, своју вољу и самоугађање. Ми смо се одвојили од света и приступили страху Божијем. Ми смо умрли за грех и не треба да допуштамо ништа од онога што смо одбацили. Ми не треба да опет трчимо за њим, нити да га прихватимо. Ти си дошао овамо побегавши од света и од светскога. Стога прихвати добро и дивно решење да се предаш у слуге послушања, те да све радо трпиш ради Христа чак до крви. Уосталом, речено си ти већ обећао у свом одрицању пред лицем Бога и Његових анђела. Да ли си такав, ти сам знаш. Међутим, човече, пази с обзиром да се *Бог не да обмањивати* (Гал. 6, 7). *Кад неко преступи Закон Мојсијев, по исказу два или три сведока, има да умре без милости; замислите колико ће сада тежу казну заслужити онај који газу Сина Божијега, и Крв Завета којом је освећен за несвету држи* (Јев. 10, 28-29).

2) Господ је за нас пострадао. Чиме би ти, слуго, могао да пострадаш како би се изравњао са Господом? Због чега се ти, љубимче, раздражујеш? Зашто излазиш из себе? Због чега се смуђујеш? Наругали су ти се. И Господ твој је претрпео изругивање. Ударили су те у образ. А зар Он није свој образ предао на ударање? Исмејавали су ти се. Исто се десило и твом Владици који је преко пророка говорио: *Ругања оних који тебе руже падоше на мене* (Пс. 68, 10), и још: *Прободоше руке моје и ноге. Избројаше све кости моје* (Пс. 21, 17-18). И које се камено срце неће смекшати помишљајући на животворне страсти Христа Господа и на Његову смрт за нас. И зар ви нисте произвољно решили да се свакодневно приносите на жртву за Њега? И заиста се жртвујете на делу. Ја мислим да ви нисте туђи ревновању за речено, већ подражавате Спаситеља и иштете да састрадавате са Њим с обзиром да ћете се и прославити заједно са Њим у Царству небеском. Наравно, неки од вас се издвајају због изузетне врлине и бољи су од других. Међутим, нека би Господ Бог свима вама дао силу и крепост да достигнете меру узраста пуноте Христове.

3) Када се радујем нечему хтео бих да се и ви радујете, а када се жалостим хтео бих да се и ви жалостите са мном. Сада ја имам велику жалост због брата Орсисија. Он је јуче ишчезао од наших очију? И једини узрок [његовог одласка] јесте грех мој. Као лош пастир ја нисам ни предвидео, ни предупредио, ни унапред исцелио болесног. Тешко мени. Ја ћу се праведно подврћи суду и бити осуђен и предан на муке и патње. Сажалите се на мене, а и сами се побрините да моје настојатељство над вама не постане узрок моје вечне погибљи. Нека се свако од вас утврди у неопходним правилима и решите да неизоставно све говорите на исповести. Нека свако пребива у ономе на шта је призван. Нарочито ви који сте међу првима и који сте се пре других одрекли од света [пазите] да се не деси да нешто по вашој несавесности, с обзиром да себи дозвољавате да пређете границе приличности и да се не држите у свему поретка који сам успоставио за сваког потчињеног. Ја, наиме, чујем да ви тучете. Ја, пак, тако нешто нисам наредио с обзиром да је забрањено **Божанственим Писмом**. Свети оци су додуше дозвољавали [ударце] из нужде у појединим случајевима, премда без буке и преко другог, наравно не из задовољавања страсти. Ви се, пак, неприлично свађате, те сте чак себи и навику створили. Напротив, братију треба доводити у ред убеђивањем, кротошћу и указивањем на врлину. Наша власт, наиме, није тиранска, већ уважава слободу и призива на радо потчињавање. Увредљиве речи "неразумни балване", "глупане" и "породе ехиднин" и слично нека се не чују међу вама, премда строга реч речена без смућења и страсти са умереношћу и љубављу заиста јесте спасоносно лекарство. Јер, и лекар се користи са ланцетом и опалјивачем ради лечења болести. Наша ланцета и опалјивач јесу епитимија и реч изобличења. Ми се њима користимо једино са намером да устане пали и да се опет лати свога пута, наравно, употребљавајући их са милостивошћу особито у односу на несавршене. Ни у односу на сан, ни на храну, ни на одмор и остало не могу да се изједначе они који су се привикли [на врлину] и они који нису. Стога желим да се почетницима чине уступци док се не навикну и док сами не науче да све усрдно делају. Зар је наша братија само за посао, за виноград и маслине? Никако. Њима треба помоћи да граде своје спасење. О

томе старешине понајпре треба да се старају, а потом већ о вештаственом. По **Јеванђељу** свака смирена и скрушена душа из добре ризнице свога срца износи добре речи. Таквој души су изобличења и прекори слађи од слатког пића. Срце, пак, гордога рађа свађу, горке и грубе речи, које прати бесни поглед очију, ширење ноздрва и зверско окретање лица. Зар се брат који је погрешио може излечити на тај начин?

4) Молите се да се Господ умилостави и открије нам где је брат стога што је речено на мене навело тешку жалост и постало узрок горких суза. Немојте мислити да је бекство Орсисија неважно дело с обзиром да је био међу последњима. За мене је оно значајно будући да је Христос за њега умро.

48.

1) Смрт је близу: припремајте се, чистећи се од страсти; 2) треба да напредујете; 3) избегавајте празнословље и смех, заволите ћутање; уколико и говорите, говорите о корисном (1, 52)

1) Дани журе једни за другима и теку као река која стреми напред и не застаје. А потом [долази] и смрт. И *који је човек који ће живети и неће видети смрти* (Пс. 88, 49). *Човек је као трава, дани његови, као цвет пољски, тако процвета* (Пс. 102, 15). Немојмо дозволити да будемо исмејани што нас је час доласка светих анђела дочекао неспремне. Ми треба да смо пажљиви према сваком поступку, покрету и речи као да ћемо сваког тренутка бити узети одавде. Ми треба да смо добро припремљени и да са нестрпљењем очекујемо миг од Бога свих и Владике који нас позива на престављење. Уколико се будемо држали на [описани начин], никакво зло се неће привезати за нас, заборав од нас неће скривати судове Божије, нећемо ратовати једни против других, нећемо заподевати свађе, нећемо тражити већу част од других, нећемо се жалостити што се нечему нисмо научили, што нешто нисмо научили напамет или што се нисмо умудрили. Напротив, све речено сматрајући за *трице* (Фил. 3, 8), само једно потражимо, тј. да очистимо душу од страсти и да се усвојимо Богу. Ја вам не говорим да не учите (с обзиром да сам вам сам дао подробна правила шта и како треба да учите), већ вам указујем шта треба да буде прво, а шта друго, шта дело, а шта узгредица. Господ Бог наш, који силом опасује немоћне и *који подиже са земље сиромаша, и са ђубришта уздиже убогога* (Пс. 112, 7), који и нас новорођене у побожности из дана у дан преображава у *човека савршена* (Кол. 1, 28), нека и нас испуни мушком силом и јави савршенима и изнад нашег достојанства.

2) Апостол нас учи да иштемо све веће савршенство (Кол. 3, 1). Немојмо престати да иштемо оно што нам још недостаје и постарајмо се да све више напредујемо, богатећи се сваким добром. Уколико си звезда, постарај се да постанеш сунце; уколико си већ у дворишту Божијем и уколико си прибројан онима који се спасавају, постарај се да будеш постављен над пет или десет градова. Умножи свој таланат како би стао изнад многих; заволи много да би ти се и дало много; буди верни слуга Господњи како би првенствовао над свима у дому. Ето какви су божанствени гласови: страшни кад их слушаш. Па ипак, кад размишљаш о њима [увиђаш] да преуказују на славу.

3) Борите се против ђавола и одбијајте његове нападе. Ја сам чуо да се многи од вас препуштају празнословљу, тј. да се навечерњим сусретима без смућења предају смеху, што је погубно и за онога који чини и за онога који учествује. Неко од вас изговара смешну реч и бесловесни смех се одмах шири на све. И ђаво се радује с обзиром да је на том месту командир и да му се реченим угађа. Међутим, Господ се са својим светим анђелима стиди вашег рђавог делања. Убојте се Бога и тргните се. Уколико говорим неправду, пружите ми доказе да лажем и ја ћу ућутати. А уколико је праведно, почните да се чувате. Због чега ви не обуздавате склоност ка причљивости и због чега не ћутите и не избегавате говор све док вас нешто не упитају? Очигледно је да не знате за сладост ћутања које душу ћутљивца испуњава радошћу која је изнад сваке радости. Наиме, такав има Духа Светога за сабеседника. Ви мислите да је речено нешто незнатно и не знате да се у њој [тј. причљивости] крије свако зло. Божанствени Јаков је изрекао да је *језик немирно зло, пуно отрова смртоноснога*, те да је онај кога обузда *савршен човек* (Јак. 3, 8; 2). Ви се немојте огорчити на мене иако вас огорчавам. Ја сам ваш отац и рећи ћу речима апостола Павла: *Ко је тај који мене весели, ако не онај кога ја жалостим* (2. Кор. 2, 2). Десило се да разговарате? Добро, но говорите о тропарима и стихирама, причајте свете историје, расуђујте о корисним стварима и о делима која вам предстоје. А о неком пољу или башти, о бику или штали или нечему сличном ви уопште не морате говорити. Ко може о реченоме да пита и ко може да да исправан одговор? Међутим, један је низашто питао, а други је поновио питање и заподело се незадрживо празнословље. Боље је, пак, да седите у келији и ћутите. Онај ко ћути, понављам, има Духа Светог за сажитеља, као што је и супротно очигледно.

1) Слика страдања Спаситеља ради нас: слава му и благодарене; 2) поводом промене послушања: реч онима који ропћу и који су непокорни; 3) на речима су сви спремни на делање, а на делу - не сви: прекор (1, 53)

1) Ми поново улазимо у Свету и Велику Седмицу стварног сећања на страсти Христове и поново учимо шта је, колико и ради чега за нас благоволео да претрпи Господ славе и Бог и Спаситељ наш. И зар се окамењена душа неће скрушити и дирнути када представи како Господа издаје ученик, како се предаје у руке безаконика, како га везује војничка рука, како се води на судиште, како се окривљује премда је Истина, како слуша: "Лажљивче и злочинче"? Спаситеља свих ударају у образ и Он трпи, ударају га и не противи се, болно га овенчавају трновим венцем - и не спаљује дрзнике, одевају га у порфиру као цара и као злочинца га ударају трском. И најзад га распињу и пробадају копљем, те Женик свих окуша смрт. Он, међутим, ускоро устаје, те и нас подиже од нашег пада, постављајући нас у непрекидну бесмртност. О, Господе Боже наш и Саздатељу. Шта ћемо ти ми, који смо прах и пепео, достојно принети? По безмерно богатој благодисти својој ти ниси презрео своје саздање које гине, већ си благоволео да дођеш и спасеш нас путем крајњег и неизрецивог смирења. И ето, саосећањем спасења и силе коју смо од тебе примили, грешним и недостојним устима приносимо ти хвалу и благодарност који нас испуњавају.

2) Код вас се десила промена послушања: један је постављен на једно, а други на друго, ново. По отачком предању, на тај начин се најбоље чува и укрепљује братољубље, једнодушност и једномислије. Међутим, неки су [промену] примили без оптерећења, а неким се показала тешком. Јер, једни су привикли да одсецају своју вољу, док се други нису припремили. Једни нису имали пристрашће према послушању и њима је све једно где ће их поставити, а другима се једно послушање допада, а друго не, те једно сматрају поштованим, а друго понижавајућим. И од ових других једни су се, ожалостивши се на кратко, помирили са новим назначењем, а други су још увек тврдоглави и истрајавају на својој вољи, не потчињавајући се новом поретку. Ја своју смирену реч упућујем свима вама. Они који су нашу наредбу примили као да долази од Бога и који су, одсекавши своју вољу, са спремношћу прихватили оно што им је назначено јесу блажени, угодни Господу и нама и истински (а не привидно) равни мученицима. Они који су назначење најпре прихватили са незадовољством и жалошћу, а потом се убрзо са смирењем окренули на боље, показали су да су добри борци који су Богу принели проливање крви. Трећи, пак, који још увек остају у непокорности и који плету самооправдања која им намећу страсти представљају отпаднике за које је праведно рећи да нису наши и да нису ни били наши.

3) Господ је рекао: *Неће сваки који ми говори: Господе, Господе, ући у Царство небеско; но који твори вољу Оца мога који је на небесима* (Мт. 7, 21). И још: *Ако ме љубите, заповести моје држите* (Јн. 14, 15). Слично вам и ја кажем да није сваки који ми говори "Оче, оче", мој ученик и да ме воли само онај ко испуњава моје наредбе. Немојмо бити мудри на речима, а на делу се показати туђи оном што говоримо. Често сам од вас слушао: "Ако хоћеш, пролићемо своју крв и умрети за тебе, и бацићемо се у море, и ходићемо наги, и јешћемо камење, и предаћемо удове своје на одсецање". Слушајући, ја сам се радовао и благодарио Богу. Међутим, кад сам потом видео да се не слажете са својим речима ја сам плакао и ридао, приговарајући: "Ови људи ме устима благосиљају, а срце им је далеко од мене". Ипак, ја не говорим о свима на тај начин с обзиром да сам испитао благопокорност многих који су као анђели Божији. Ја говорим о другима, премда и они нису увек упорни у својим жељама. Ја говорим уопште како бисмо убудуће сви били исправни у свему. Тражите праотачка правила којима су оци наши увек били верни пред Богом. Уколико не будете делали на наведени начин по свом исходу се нећете удостојити праћења светих анђела и нећете бити постављени међу оце ваше. Јер, свако ће тамо бити онакав какав је био овде. Ја знам да ви сви желите да се спасете и да се налазите у броју спасаваних. Добро тецимо и падајући у искушење немојмо дозволити да падамо. А ако се и спотакнемо брзо устанимо, те ако задремамо пробудимо се. Ја вас не осуђујем већ сматрам слугама Божијим и носим вас у срцу свом.

50.

Поука при погледу на умрлога: старати се о небу, а не о телу (1, 54)

О каквој се тајни ради међу нама? Какво обиталиште очекује све? Гроб од три аршина[1]*). Од земље смо узети и у земљу ћемо се вратити. Тело остаје овде, а душа се подиже горе. Шта смо ми били раније и шта смо постали по преступању заповести? Оно је породило и смрт и због њега смо постали трулежни. Таквима треба и ми да се видимо с обзиром да ћемо умрети. Шта нас очекује? Где ћемо поћи? Шта ћемо срести? Због чега ми толико негујемо ово тело које је и наше и није наше, које је и пријатељ и непријатељ, које је и клеветник и старатељ, које је и погубно и спасоносно? Ма колико да га хранимо, да га одмарамо и да га наслађујемо, оно ће се ипак превратити у црве и смраднo блато. И каква је корист да се старам за пепео и да се борим за прах? *Тело и крв не могу наследити Царства Божијега* (1. Кор. 15, 50). Стога се добро побринимо о себи и немојмо дозволити да живимо као што живи стока. Бесловесним животињама је својствено да воле тело, да проширују црева, да подржавају телесна стремљења, да имају врелу крв, да дебљају телом и да наслађују сва чула. Човеку, пак, који је успоштован образом Божијим и који хоће да живи онако како је саздан ништа од наведенога није својствено. Његово дело је анђелско дело, тј. да сагледава небеска добра, да разматра слику стварања света, да гори љубављу према истинитом Богу, да мрзи демоне, да се унеколико брине и о телу, дајући му само неопходно и под меру. Да, молим вас, исправно мислимо и у будућем веку, када се свима буде давало према делима и намерама (тј. праведнима живот вечни, а грешнима - огањ неугасиви), ми ћемо познати да нисмо погрешили што смо делали на [описани начин].

51.

1) Сви у обитељи се труде, доносећи своју жртву у опште; стога свима припада оно што се чини у манастиру; 2) свима се предлаже општа храна, пиће и вино, али свако има слободу да се уздржава; 3) у ком смислу је добро да се братија умножи; са каквим мислима настојатељ треба да их прима; и братија у томе има удела; дужност је примати и престареле и озлеђене (1, 55)

1) По речи апостола, *дајте уде своје да служе правди за освећење* (Рим. 6, 19). Прихватите божанствено мишљење још изобилније и познајте истинско анђелско достојанство часног образа нашег живота. Ви сте га, уосталом, већ познали предавши се Богу савршено са смирењем и благодушно носећи свакодневне осетне напоре у вашим духовним и телесним делима, која су подједнако благопријатна и међусобно се допуњују. Један се занима читањем, други се моли, један седи за рукодељем у кући, други ради негде на отвореном ваздуху, један копа виноград, други копа бразде, један се замара на послу, други се бави столарством. И нико није без посла и нико не седи скрштених руку, већ сви доносе труд по силама својим. По мени не треба презирати ни вратара који гледа на оне који улази, ни чувара винограда који плаши птице будући да и они помажу целоме телу заузимајући незнатно место ноге или палца. Сви смо ми једна душа и једна воља. На тај начин се и пројављујмо свагда и нека се нико не одваја од сатрудништва и састрадавања са братством. Руке ваше се освећују и Богу се вашим трудом приноси жртва и принос. Зар нисам у праву? Зар ви не храните престареле? Зар странце не подмирујете хлебом, поврћем, чашом студене воде или вина и свим другим што имамо у манастиру? Зар не угошћујете пријатеље који долазе? Зар не издржавате сами себе? Зар не храните и нас? И шта је све речено, ако не приношење Богу? Јер, написано је: *Милости хоћу, а не жртвоприношење* (Мт. 9, 13). Ви сте милостиви када се нешто даје из манастира. Јер, дајући новац, одећу или нешто друго, не поклањам ја сам, већ сви ми. Ви сте чеда моја и саучесници у свему моме - и душевном и телесном. Моје срце гори за вас и *вама није тесно у нама* (2. Кор. 6, 12). Ја свакога од вас грлим духовном љубављу, са сваким састрадавам и настојим да свакога загрејем и успокојим. Стога знајте да онај ко има нешто против некога има и против мене, с обзиром да је он - ја. Стога нека међу вама буде мир и духовна љубав, међусобно поштовање и

узајамна помоћ. Нека последњи поштују прве и највеће као мене самог и нека их у свему слушају са страхом и љубављу. Јер, онај ко не слуша није чедо моје.

2) Крепите се душевном храном, трезвоумно и бодро испуњавајући установљене службе и свештене молитве, а потом, услед тежине послова - и телесном храном, тј. вареним поврћем ивином по установљеној мери. [Речено се односи] на оне који нису крепког здравља. За оне, пак, који имају жељу да се уздржавају[ми узносимо] благодарност Богу: нека се уздржавају. Онај ко пијене треба да се смућује [мислећи] да је пао, као што ни онај ко не пије не треба да се надима [мислећи] да чини нешто велико. Јер, *јело нас не поставља пред Бога* (I. Кор. 8, 8), нарочито уколико смо још и ташти. Да ли ће неко противречити [мишљењу] да је за младе некорисно вино? Нико ме, уосталом, ко је крепак телом није корисно да пије вино. Ипак, на кратко време ја намерно дајем да пију вино по уставу како би се смириле њихове помисли.

3) Вама је познато да нам скоро сваки дан сваки дан долазе они који желе да ступе у нашу обитељ. Ипак, ја не примам све с обзиром да се не старам да вас буде више него у другим манастирима. Ја тиме нећу да се надимам, премда и јесам сујетан. Ми желимо да се ви умножите али само у славу Божију и по вољи Његовој. Наравно, већи број оних који су се сабрали заједно већу хвалу узносе Богу премда једино уколико су их сабрали у име Божије. Мени није непознато да се Бог радује због једног грешника који се каје. Колико се тек Он радује због мноштва сличних! Он је међу двоје или троје који су сабрани у Његово име (Мт. 17, 20). Није ли утолико пре и међу многим сличним? Знајући, пак, своју немоћ и многострасност ја не желим да начелствујем над многим. Ја, наиме, ни сам над собом не умам да управљам. И једино ради заповести која наређује да онога који долази не изгонимо (Јн. 6, 37), и ради [реченога]: *Пустите децу нека долазе к мени. . . јер таквих је Царство Божије* (Лк. 18, 16) ја попуштам и примам и неодраслу децу и младиће, и остареле, и ожењене и нежењене, и здраве целим телом и повређене, и једноруке и хроне. Ја речено не чиним по свом произвољењу или као нешто велико, већ као потчињени и обавезан да се држим божанствених отаца. Јер, ја ћу бити преступник заповести уколико не чиним тако. Шта ћете, пак, ви рећи? Да ли сте сагласни са мном и да ли ћете учествовати у томе? Да или не? Нека ми свако одговори како бих био усрднији на том делу. Јер, они треба да се хране плодом нашег труда, или боље даром Божијим, који испуњава *све живо благовољењем* (Пс. 144, 16), *који даје животињама храну њихову, и птићима гавранова који га призивају* (Пс. 146, 9), и који је рекао: *Погледајте на птице небеске како не сију, нити жању, ни сабирају у житнице; па Отац ваш небески храни их* (Мт. 6, 26). Уосталом, ја се уздам на ваше добро расуђивање и надам се да ћемо заједно увек усрдно испуњавати све заповести и да се ни у чему нећемо показати достојни осуде. Јер, уколико не примим престарелог и не успокојим повређеног, ја ћу бити прекршилац закона не само у односу на једну заповест, с обзиром да заповести представљају нераскидиви ланац и држе се једна за другу. Уколико нарушимо и најмању заповест, ми ћемо се назвати најмањи у Царству небеском (Мт. 5, 19). А бити најмањи по светом Златоусту значи потпасти под вечно мучење. Примајмо и децу и престареле и повређене и благи Бог нас неће презрети, већ ће нам дати све неопходно и за душу и за тело, као што смо већ од Њега примали све од првог дана до данас.

52.

1) Нека траје братољубље; спасавајте се сви, чистећи се; избегавајте причљивост и смех; боли ме кад чујем да је међу вама нешто неисправно; 2) немојте једни другима давати било шта за јело без дозволе старешина, будући да чините саблазан; ко не испуни речено, добиће епитимију, премда не из гнева, него из љубави; 3) уколико хоћете да у свему увек будете исправни сећајте се смрти (1, 56)

1) Немојте себи дозволити да се зло односите међу собом, већ показујте добру саревност и одговарајуће братољубље. Ја вам говорим са жељом да се сви спасемо. Јер, Господ наш Исус Христос говори: *Није воља Оца нашег небескога да пропадне један од ових малих* (Мт. 18, 14). Према томе, спасавајте се сви. Принудите се и узревнујте да се пред Бога јавите чисти као што сте и саздани у почетку, носећи подобие божанственог образа. Немојте бити јустри и немојте се предавати расејаној причљивости. Састајући се увече иемојте изазивати смех, као уосталом ни кад радите заједно, повлачећи једни друге на пад. Велегласни Јеремија негде у својим богопоучним речима говори: *Утроба ме моја боли и осећања срца мога се незадрживо смућују* (Јер. 4, 19). И ја нечисти и кукавни вам вапијем да ме обузима смртна болест и да ме рањавају стреле помисли када чујем да се рђаво владате.

Убојте се страшнога Бога, чеда моја, и немојте некаквим немаром губити ваш дуги подвиг и блажени

труд. Ми смо савршили велику пловидбу: зар ћемо у пристаништу доживети бродолом. Ми смо већ прошли дуг пут: зар ћемо већ у предверју божанствених обитељи задремати. Схватите шта говорим, с обзиром да вам је Бог дао разумевање. *Храбрите се, и нека се укрепљује срце ваше* (Пс. 30, 25). Подвизавајте се и обуците се у смиреноумље. Немојте попуштати својој вољи већ показујте да са радошћу испуњавате моје наредбе. Онај ко је умрвено своју вољу не одбија, не занемарује и не оптерећује се наредбом, ма колико била тешка, већ радо слуша и покорава се, саглашава се и не противречи, као што се, по речи **Писма**, неразумно завинче [покораваша] ономе ко га веже (Пс. 72, 22). Нека свако од вас испита себе и свој однос према послушању. Уосталом, по спољашњим покретима и ја могу да приметим шта се налази унутра. По светом Доротеју онај ко нема своје воље све што се ради у манастиру сматра својим делом и увек је спокојан. Онај, пак, ко није такав, увек изгледа уморан и растројен будући да га вуче његова воља, прелешћујући се и попримајући разне видове. Нека међу вама нема ни једног таквог, већ сви чистог срца служите Богу у једном духу. Уколико сам ја једно, а ви друго, свакако ће [настати] рат и деоба. Међутим, зашто бисте ви ратовали против мене уколико је добро оно што вам говорим? Зашто ми задајете напор и бригу?

2) Имам нешто да вам кажем, братијо моја. Због чега не испуњавате једну моју заповест као остале? Она можда изгледа незнатна. Па ипак, њено нарушавање руши све ваше велике исправности. А и зашто бисмо говорили "велика" и "мала" заповест? Свака заповест Божија треба да се испуни и свака непослушност праведно доноси казну. Ја сам много пута говорио са строгом претњом да није дозвољено да једни другима дајете нешто од хране или пића. Тако нешто приличи само мени, економу, подеконому, складишнику или и неким другим старешинама којима сам дао налог по том предмету. Према томе, поново потврђујем да од данашњег дана више нико не чини тако нешто, с обзиром да ће подлежати епитимији као за тајноједење. Пазите и немојте да упадате у наведени грех из лакомислености. Ви се једни других стидите премда не у добру, бојећи се у ономе у чему нема страха. Ви кажете да не желите да ожалостите брата, али жалостите Бога и мене недостојног. Авај због такве ваше савести, која је знак лакомислености, одсуства љубави према Богу, самовоље и телесног пријатељства. Усудићу се да кажем да не треба да примате ништа чак ни од анђела. Ето, ви често примате поврће по благослову: *њег а једите сви*. Онај, пак, ко не може да га једе нека га врати складишнику, или, пак, нека каже уколико жели да га да некое. Онај ко поступа на такав начин неће пасти под осуду. Зар ви не знате да се од реченога успоставља непотребно дружење? А може бити да ви дајете баш онима према којима имате нечисто расположење. Међутим, ништа слично не треба да постоји. Јер, саблажњиво је већ и само дејство. Не рађа ли оно дошаптавање и огорчења, с обзиром да један прима, а други само гледа? Други свакако може помислити да га не воле. Уколико наведете да не дајете у присуству другог свакако ће бити неопходно да тражите нарочито време и место, што значи да успостављате скривено дружење и састанке. Шта говори свети Василије Велики? [Он каже] да намигивање очима и шаптање на ухо ближњему даје повод да се помисли да се сакрива неко рђаво дело. Према томе, вама се не дозвољава да чините нешто слично без знања лица која су постављена да [брину] о реченоме. Онај ко се покаже крив у томе подлежаће епитимији. Ипак, немојте мислити да ће се [она дати] из гнева и раздражености. Не. Ја сам их давао и дајем вам их из љубави према вама. Ја се старам да подражавам Господа, о коме апостол сведочи: *Јер кога љуби Господ онога и кара; и бије свакога сина кога прима* (Јев. 12, 6), као и самог апостола који о себи говори: *Које тај који мене весели, ако не онај кога ја жалостим* (2. Кор. 2, 2).

3) Да ли хоћете да сте увек и у свему исправни? Сећајте се смрти, одвајања душе од тела, стајања пред анђелима (у часу смрти), дугог хођења и странствовања (по митарствима), сусрета са Господом Богом и Спаситељем нашим Исусом Христом, страшног одговора за сва дела наша, вечног мучења, Царства небеског и обећаних неизрецивих добара.

53.

1) Ја се одвајам, али душу своју остављам са вама; и без мене будите као што сте били са мном; 2) поуке економу; 3) савети братији тим поводом (1, 57)

1) Одвајајући се привремено од вас ја своју душу остављам са вама и предајем вас молитвама мог и вашег оца, које могу да вас сачувају тврде и непоколебиве на свагда. Ви имате заповести Господа и Бога нашег, предања светих отаца наших и моје смирене поуке и савете. *Пазите добро како живите, не као немудри, него као мудри* (Еф. 5, 15). Ја као да се не одвајам од вас, него као да сам са вама. Одсуство учитеља лажним ученицима пружа радост, а истинским жалост. Господ кроз причу говори у **Јеванђељу**: *Благо томе слуги кога господар његов, дошавши, нађе да чини како му је наређено* (Мт. 24, 46). Ми

нисмо достојни да на себе применимо наведене речи, али се ради нашег утврђења у добром животу принуђавамо да говоримо оно што је изнад нас. Ја бих желео да вас нађем како иштете Бога као и сада када вас остављам и да сте сједињени у једнодушности, једномислију и у једном срцу.

2) Ви знате да сатана има много искушења, да је време пролећно и да су дани пријатни. Пазите да у некога од вас не улети стрела греха. Ти чедо, који уместо мене примаш настојатељство над братијом буди у свему користан, снисходећи им, задовољавајући њихове духовне потребе, строго држећи правила у псалмопојању и молитвама. Једно дозвољавај кад је могуће, а друго забрањуј по потреби. Немој бити ни превише благ, ни претерано строг, већ мешај обоје, те једним и другим дејствуј на добро. Са болеснима саосећај, са скорбнима буди жалостан, трудољубивима помажи. Чуј шта говори Павле, велики васељенски учитељ: *Ко ослаби, а да и ја не ослабим? Ко се саблажњава, а ја да не горим* (2. Кор. 11, 29). Да ли разумеш шта говорим? Нека ти Господ да разум у свему. Ти имаш и општег нашег оца: његове савете и наредбе прати у свему. *Онај ко изводи достојно из недостојног биће као уста моја*, говори Господ у **Божанственој Речи** својој. Настојатељ који достојно управља потчињенима, тј. братством назваће се велики на небесима. Шта говори Господ светом и великом Петру? *Љубиш ли ме више него ови. . . Напасај жагањце моје* (Јн. 21, 15).

3) Ви сте овце Христове, чеда моја и братијо. Молим вас именом Господа нашег Исуса Христа, који је себе дао за грехе наше, да се покоравате најстаријем међу вама. Нека се нико не противи његовим наредбама. Јер, онај ко се њему противи, противи се Божијој наредби. Са њим ће бити подеконом: и њега слушајте и нека га нико не презире због младости његове. Јер, старост се не састоји у броју година, као што говори **Божанствено Писмо** (Муд. 4, 8). Стар је онај ко је стекао старачку мудрост. Сви будите мудри, сви будите старци разумом. Нека нико није младенац познањем, већ познајте *шта је добра и угодна и савршена воља Божија* (Рим. 12, 2). По њеним указањима и живите.

54.

1) Угађајте Богу; старајте се једни о другима; немојте бити мудри за себе; будите једнодушни; 2) монаштво захтева труд, а нарочито смирење; покој [се очекује] у будућности, премда и овде постоји плод труда; сви манастири са трудом живе; смирено се покорављујући реченоме, мирно живите док не пређете [у други живот]; 3) брат Пахомије је починуо; сећајте се његових врлина: одсуства смелости, уздржања, смеха само до осмеха, трезвоумља и подражавајте га; благодарим Богу који нам показује достојне људе (1, 59)

1) Ви знате да Бог од нас захтева да живимо богоугодно, принуђавајући се у садашњем веку на подвижничко притешњавање у очекивању да добијемо живот вечни. Убојте се Онога који је једини страхан у судовима својим и добро се понашајте једни према другима. Немојте свему претпостављати своје телесне жеље, један другог увлачећи у своје страсти. Ја сазнајем да сте ви свадљиви у својим беседама и да не расуђујете и не иштете оно што је свима корисно, већ оно на шта свакога вуче његово расположење ка самоугађању. Ви, дакле, не испуњавате апостолску заповест о међусобном старању с обзиром да сте удови једног тела (1. Кор. 12, 25-26). Уколико сте сви сагласни у нечем добром, ваше дело ће бити благоуспешно. Уколико сте, пак, разних мисли и, следствено, самољубиви и паметни за себе саме ви ћете потпасти под пророчку претњу. Јер, велегласни Исаија говори: *Тешко онима који су паметни сами за себе и пред собом разумни* (Ис. 5, 21). Добро живи онај ко не настоји ни на чему и онај ко не говори или дела по свом особитом размишљању и решењу, већ према дотичној потреби. Уколико будете такви ви више нећете ратовати међу собом, те нећете дозволити сукобе међу собом, ни горђење, ни исмевање. Колико је било верујућих у Јерусалиму. Па ипак, код свих је, по писаноме, била једна душа и нико није имао ништа своје - ни жељу, ни имовину.

2) Чеда моја, живот монаха има много напора и трудова, те захтева зној и трпљење, а понајвише смирење. Онај ко се одликује том врлином по светим оцима нема опасности од пада. Он је погодан за свако дело и постаје драгоцен као очишћено злато. Ја знам да се ви до умора трудите на свом делу. Нека вам Господ да милост и добар живот по проласку овог живота, тј. у другом животу. Ми и овде налазимо плод од труда у утеси и покоју за тело. Знајте да не добијамо само ми оно што је неопходно за живот [својим] трудом. Да, и сваки манастир трудом и знојем одржава свој живот. Јер, можемо ли ми учинити лажном реч истинитог Бога нашег који је праоцу рекао: *У зноју лица свога јешћеш хлеб свој* (Пост. 3, 19). Никако. Онај ко се смирено покоравом овом закону живота добро ходи путем Божијим. Нека вам као утеха и укрепљење послужи благослов оца нашег. Имајте и усрдну молитву мог смирења којом, иако грешан и недостојан, свакодневно умољавам милосрдног Бога да се сачувате у узајамном миру, у

попустљивости, у срдачности и љубави како бисте у време разрешења од тела са неосуђујућом савешћу и добром надом прешли из овог у други живот и добили вечну блажену награду.

3) Јуче је починуо наш брат Пахомије. Сетите се врлина тог мужа, тј. како је био далеко од дрскости и до које мере је био уздржљив. Наш отац говори да он, док је био баштован, није себи дозвољавао да се мимо онога што се даје на трпези дотакне ни најмањег плода. Од других сам слушао да он ни оно што се давало да би се појело ван трпезе није јео у башти како га нико не би подозревао на своју штету. Свима нама је такође познато да се он никада није смејао и да никада није ишао преко осмеха, свагда чувајући строгу пажњу према себи и трезвоумно настројење. И делатељ Божији је заиста био неуморан, трудећи се, као што знате, даноноћно, те је отишао блажен. Немојте престати да га поштујете најпуним поштовањем. Поревнујте да подражавате и његове врлине како бисте после одласка оставили добар спомени поучан пример за цело братство. Јер, у вашој је власти да вас по вашој смрти поштују у складу са вашом жељом, тј. да сте блажени, или свети, или преподобни или да вам приличи неки други назив. И речено ће бити могуће уколико већ се овде будете понашали у складу са [жељом]. Примери оних који су тако нешто пожелели и остварили показују да не постоји никаква непремостива препрека и никаква немогућност која се не може савладати. Ви пожелите да будете названи блажени, равноанђелски и богоугодни и заиста ћете постати такви уколико се будете уздржавали од својих жеља, уколико заволите да се принуђавате па свако добро и уколико изаберете да будете смиреноумни у свему. Ја сам уверен да сте такви и да ћете остати такви, те се многи из наше обитељи приносе као часни принос Богу. Ја се усхићујем и испуњавам сваком утехом стога што ми је Бог, без обзира на моју превелику недостојност, даровао такву братију која, усуђујем се рећи, ни мало не заостају за древнима. И они су се подједнако одрешили од света, и потчинили се послушању, и себе предали за име Божије до смрти. Нека је хвала Богу који је и у последње дане ове призвао и пројавио такве изабранике своје. Јер, свагде и по свој земљи има много оних који му угађају. *Служите Господу са страхом, и радујте се Њему са трепетом* (Пс. 2, 11). Тражите га и достићи ћете Онога ко вам даје Царство небеско.

55.

1) Он изражава своје благовољење према ревносним трудбеницима и моли да се ревнује и за духовна дела и за манастирска послушања; 2) журите на дела, подстичући један другог и не чекајући други позив; савлађујте страсти: и премда ћете имати ране од њих, нећете се лишити награда добрих војника; 3) будите милостиви не само према људима, него и према стоци; 4) чувајте ствари, чак и старе ситнице; 5) увек очекујте смрт; подигавши једра пловите пазећи да негде не процури вода, тј. искушење кроз чула (1, 63)

1) Свети Василије Велики је рекао да је свеблаги Бог човеку дао дар слова да бисмо једни другима откривали савете и помисли срдаца наших. И ето, и ја вама откривам шта је у срцу мог смирења. Премда сам кукаван због мноштва грехова својих, ја остављам своју немоћ и опасност свог положаја те сво своје старање окрећем на вас, бојећи се и трептећи за вас и због вас се подвизавајући у свему. Стога је онај ко се међу вама изнад свега стара о свом спасењу заправо мој господар, владика и отац, а не чедо и ја му се мислено бацам пред ноге. Онај ко је брз и усрдан у делању свог дела јесте моја сила и крепост. Онај ко је ћутљив, смиреноуман и ко трепти од речи Божијих јесте душа моја, срце моје и ум мој. Међутим, ја се раздражујем због оног који ништа не чини с обзиром да, по божанственом Павлу, није достојан ни да једе (2. Сол. 3, 10), као уосталом и због оног ко оклева, због лењивог, због оног ко ропће, сањивог и дремљивог за делом. Стога вас молим да устанете, чеда моја и братијо, саподвижници и сапутници на путу који води на небеса. Понајпре се латите духовних дела топло и крепко, разгоревајући се као огањ и журећи на ноћна псалмопојања и дневне молитве. Потом се окрећите и на телесна дела која су вам у рукама, устајући што раније и не допуштајући да сунце некога затекне на одру, као што је заповедио свети Василије Велики. У топле часове дана може се одспавати, премда на један сат да бисте брзо опет устали. Почуј шта се каже у **Божанственим Јеванђељима**: [Жене] *дођоше врло рано на гроб* (Лк. 24, 1). Врло рано су ходили и Петар и Јован, а у поноћ су на молитву устали Павле и Сила (Дап. 16, 25), подражавајући оно што се поје у Псалмима (Пс. 118, 62). И шта још о себи говори Павле? *Дан и ноћ смо радили да не бисмо били на терету икоме од вас* (1. Сол. 2, 9). Видиш ли да се апостол и проповедник **Јеванђеља** и ловац васељене после служења словом окретао ка занату и ручном раду, дајући нам образац живота по Богу.

2) Немојте бити заборавни слушаоци (Јак. 1, 25), него делатељи закона и испуњивачи онога што вам је саопштено по божанственом савету. Ревнујте међусобно и подстичите једни друге. Које бржи од других

на послушању? Онај ко не чека другу реч од наредбодавца. Ко је виши у смирењу? Онај ко код прве речи падана ноге тражећи опроштај и примајући на себе сваку клевету. Уколико сте такви, добро знам да се радујете и веселите, да се узносите надом на бестрашће и очекивањем небеског блаженства, да пребивате чисти душом, те да немате зависти и страсти. И премда вас убадају и шкакљају страсти, ви сте наоружани духовном одважношћу и одбијате демоне који вас нападају. Уосталом, и онај ко односи победу у борби задобија ране. И да је сав у ранама, њега ће Цар небески овенчати с обзиром да није умртвљен грехом.

3) Будите, дакле, милостиви као и Отац ваш што је милостив (Лк. 6, 36). Написано је: *Унутрашњост нечастивих није милостива, а праведник милује душе стоке своје* (Прич. 12, 10). Понајпре јављајте милост једни према другима, а потом и према животињама, не остављајући их гладне и жедне, већ им у своје време дајући храну и пиће. Ухрањеност и снага теглећих животиња и јесте очигледни знак да припадају монасима. Уколико нису такве, очигледно је да нису манастирске, већ злих и неразумних световњака.

4) Будите тачни испуњивачи правила нашег живота, чак до најмањих ситница. Ви ревнујете за речена правила у другоме, али ревнујте и у односу на ствари: немојте било како одлагати поврће, немојте дозвољавати да труле плодови, немојте се одвраћати од старих парчади или одрезака величине педља, као уосталом ни одеће. Као што је написано у Старачнику, монах треба да носи одећу коју нико не би узео чак и да је три дана избачена иза врата. Утолико пре он не треба да се гнуша одеће која још стоји на плећима. Још вам говорим да ни суварке не пренебрегавате и не спаљујете узалуд, као ни комаде даске који можда још могу бити употребљени. Немојте проливати вино и угље, што није долично.

5) Свакодневно очекујте разрешење од свога тела, када ћемо се јавити пред страшним лицем Господњим. Стога нека вам *сузе буду хлеб дан и ноћ* (Пс. 41, 4). Сећајући се реченога измивајте пред Њим срца своја. И ја се надам да ћете *проћи кроз место шатора дивног, до дома Божијег, с гласом радости и духовног исповедања одјека празнујућег* (Пс. 41, 5). Према томе, немојте се предавати тузи и немојте се смућивати због страсти, чак и да вас силно узнемиравају. Напротив, дигавши једра душе, ви благодушно продужите пловидбу и постарајте се да препливате велико и опасно море овога живота, управљајући се молитвама оца нашег. Уколико и уђе зла вода кроз пукотине, тј. кроз чула вида (уколико нешто страсно погледаш, премда и ненамерно), или слуха (уколико примиш пријатну реч или мелодију), или мириса (уколико осетиш мирис намашћеног тела), или укуса (уколико се насладиш неким јелом), или додира (уколико се намерно или случајно дотакнеш свог или туђег тела и упаднеш у плен), постарај се да је брзо избациш напоље кроз исповедање и сузе. А уколико страст дуне сувише силно, треба спустити једра, тј. прихватити истинско смирење. Уколико пукне уже, тј. крепост трпљења, брзо га дотерајте кроз васпостављање силе ума. Уколико дејствујете на [наведени начин], ви ћете безбедно са товаром врлина ући у тихо пристаниште вечног живота.

56.

1) Почетници имају јака искушења због остатка грешних пристрашћа и навика; 2) велики је образ нашег живота уколико га упоредимо са светским и у односу на оно што сада имамо, и на оно што очекујемо; 3) када устају искушења у сну или од тела и страсти, ви стојте и борите се све док не победите; 4) он набраја помисли десне и леве стране, предлажући да се другим противимо, а првим прилепљујемо (1, 64)

1) Немојте се чудити што се дешава да се неко од вас оклизне или сасвим отпадне од нас, нарочито од оних који још проходе искушеништво и недавно су ступили у обитељ. Они не подносе лагано време Христово због рђавих расположења и склоности које су остале у њима, тј. због одсуства трудољубља, због светољубља и греховних навика. Они се опет враћају назад, као то се *лас враћа на своју бљувотину* (2. Пт. 2, 22). Истинита је реч Господња да је мало стадо према коме има благовољење Његов Отац (Лк. 12, 32). Мало је оних који тесним вратима и скорбним путем иду у Царство небеско (Мт. 7, 13-14). Јер, *ако неко дође мени и не мрзи оца свога, и матер, и жену, и децу, и браћу, и сестре, па и душу своју, не може бити мој ученик* (Лк. 14, 26).

2) Велики је и надсветски образ анђелског живота нашег. Блажен је онај кога је Господ за њега изабрао из баналне ништавности света и ко је, притекавши на Његов глас, прихватио висок чин живота, чекајући да зрењем ума још угледа Царство небеско. Јер, у доњем свету је тама и мрак. Човек који уместо вечних и нетрулежних добара бира сујетна, трулежна, брзопролазна [добра], која наслађују само овдашњи

живот, у ствари као да се налази у ноћној битки и не зна и не види одакле добија ударце и због чега се стварају непријатне околности, ударајући га као таласи. Онај ко је угледао и разумео речено [решава] да се истргне из гомиле оних који су заробљени ђаволским замкама, те као птица полеће горе и диже се на мислену гору богоугодног живота, имајући испод себе исмејаног и сатрвеног ловца, тј. сатану, по речи Господњој: *Ево вам дајем власт да стајете на змије и скорпије и на сву силу вражију* (Лк. 10, 19). Газите и сатирите многобројне главе његове и сву његову горделиву ратничку силу, обукавши се у подвижничко свеоружје. Ето шта сведочи о вашем усиновљењу Духом Светим и шта вас чини синовима Божијим.

3) Немојте се колебати ни због чега што се дешава са вама ради испитивања вашег богољубивог расположења. Немојте се растројавати када се на вас подигне унутрашња или спољашња борба, већ се држите у свом чину до крви, несумњиво очекујући да ћете се кроз трпљење удостојити венаца. Храбрите се, супротстављајући се лукавој змији која вас напада. Ви знате за устајање тела, тј. за домаће успаљивање против дома вашег, против часне душе ваше. Ви знате страсти тих арапских вукова који се споља представљају у овчијој одећи, а унутра су злобни губитељи. Ви их препознавајте по плодовима њиховим, као што каже **Свето Јеванђеље**, и тврдо стојте на своме.

4) [Понекад] у вама ничу помисли богољубља, здравоумља, побожности, скрушености, трпљења, сећања на смрт, на исход, на сусрет са анђелима, на стојање пред анђелима, на стојање пред Господом, на одговор пре Његовим судом, а на крају ћу додати и оно што је на првом месту - помисли послушања, смирења, одсецања своје воље, подношења подсмеха и слично. Знајте да се ради о помислима десне стране, помислима Царства небеског, које табају пут усхођења ка њему и прате га. Супротне помисли су светољубље, грехољубље, сластољубље, дрскост, празнословље, поспаност, таштина, непослушност, неверје, самовољно служење. И ко би набројао све страсти? *Избројају их, и већма од песка умножиће се* (Пс. 138, 18). Знајући, дакле, шта припада десној, а шта левој страни, од другог бежите што даље и терајте га у бекство противећи му се, као што учи апостол Јаков: *Успротивите се ђаволу, и побећи ће од вас* (Јак. 4, 7), а са првим се спајајте, општите, сапостојите и стекните оно што је обећао исти апостол: *Приближите се Богу, и Он ће се приближити вама* (Јак. 4, 8). Уопште не допуштајте самољубље, саморасуђивање, својеумље, што отачка реч сматра источником свих прелести за послушника. Напротив, увек се држите братољубља, простоте, попустљивости, послушности, богомудрости, богочашћа, савршене преданости Богу и избегавајте лукавост, љубав према свету и претварање.

57.

1) Ми смо у борби, у којој сам ја војвода и подстичем вас речима да стојите; 2) наши подвизи нису мали; ипак, немојте гледати на видљиво, него на невидљиво и радујте се, будући да је награда велика; 3) Господ је себе предао за нас; предајмо и ми себе за Њега, чврсто стојећи у свом чину (1, 65)

1) Ми се налазимо у рату који је тежак и тешко савладив. Јер, шта говори божанствени апостол? *Јер не ратујемо против крви и тела, него против поглаварстава, и власти, и господара таме овога века, против духова злобе у поднебесју* (Еф. 6, 12). Пред сукоб са непријатељем начелник војног одреда речју охрабрује војнике који су му подвласни и подстиче их да се храбро устреме на победу. И ја, премда сам немоћан, ипак имам дужност, обавезу и жељу да вас, војнике Христове, свагда, а не само повремено, подстичем и ободрујем на одбијање демонских пукова и различитих страсти бешчасћа.

2) Труд и зној у вашим духовним подвизима није мали, већ крајње напоран, борилачки, диван и натприродан. Јер, ви свакодневно носећи [терет] одсецања своје воље као да изливате крв, и [подносећи] прекоре и увреде - као да [примате] дубоке ране, и [прихватајући] налоге послушања - као да [предузимате] напор битке. И никоме од вас није дозвољено да преступи границу дозвољеног и наложеног. Ви сви заједно ступате у борбу и злопатите се до изнемоглости, стремећи и принуђавајући се на све што је својствено подвижницима, тј. на глад и жеђ, на хладноћу и наготу, на славу и бешчасће и на све остало чиме се хвали апостол (2. Кор. 6, 48; 11, 27). Па ипак, радујте се чеда моја, радујте се гледајући на невидљиво, а не на видљиво. Јер, видљиво је привремено, а невидљиво вечно (2. Кор. 4, 18). Сетите се да је живот сакривен са Христом у Богу. А када се у препороду [тј. новом животу] *јави Христос, живот наш, онда ћете се и ви јавити* (Кол. 3, 33) као што јесте, тј. вечно ће се веселити будући да ће вам Подвигоположник ваш Владика дати вечне и непроцењиве награде за ваше подвиге у телу.

3) Господо моја и владике, останите у љубави Божијој. Он нас је заволео и себе предао на осуду крсне

смрти. И ми треба себе да предамо за човекољубивог Владуку, узносећи му благодарност за [чињеницу] да нас је удостојио да се у име Његово одрекнемо свих светских дела и послова, сваког телуогађања и свега што је од овог века. И шта бисмо ми узвратили Богу који нас је укрепио на речено? Једино [одлучност] да због немарности и неосетљивости не изгубимо оно што смо већ учинили, да нисмо малодушни пред оним што долази и да се не плашимо будућности, већ да смо спремни да радо и са срчаномшћу чак и крв пролијемо уколико је неопходно. Будите чврсти и све више се учвршћујте делајући све усрдније, живље, богоугодније и дружељубивије од сада и до века.

58.

1) Сећам се смрти и свега што се тада дешава и молим се да ми се да да се очистим и не окусим огањ; ви се, пак, радујте гледајући на награде, иако је ваш садашњи [удео] скорбан; 2) ево четрдесетнице: сусретнимо је са радошћу као време очишћења и душевног покоја; немојмо такође заборавити да је она и време духовне сетве; заузмимо се, дакле, за то благотворно сејање; идући, пак, царским путем умерености у свему, више се постарајмо о напредовању у смирењу (1, 66)

1) Сетивши се смрти једног од поштоване братије, ја сам застењао и ожалостио се душом мојом помишљајући на престављење, на раздвајање и одељивање душе од тела, на узимање у другу земљу, на ступање на неки други пут, на прелажење у други, необични, неиспитани, непознати, необјашњиви и неизрециви свет. Јер, ко може рећи какве ћемо тамо имати сусрете, какво хођење, какав приказ и догађаје? И какве ће слуге Божије бити послане да нас одавде узму на небеса? И да ли се можда посланство неће састојати из злих анђела. Убојмо се таквог случаја. Ко ће путовати са нама и спровести нас на ону страну? И где ћемо ући? Да ли у страну упокојења, у *место шатора дивног, до дома Божијег, с гласом радости и исповедања одјека празнујућег* (Пс. 41, 5)? Или, напротив, у огањ и таму, ка црвима и у друга безбројна мучилишта? Помишљајући о реченоме, ја се избежумљујем, ужасавам, трептим и молим да ми овде буде дано да сузама омијем безбројне грехе моје и да се унеколико очистим пре него што испитам онај свепождирући и бесконачни огањ. Ви се, пак, налазите у подвизима и борбама за врлине. Стога слушајући и размишљајући о реченоме ви имате радост и цветате живећи у Господу. И премда је оно што вас окружује тужно, ви гледајте на вечну награду, ревнујте без лењости и малодушности и приведите крају ток свој.

2) Ево наступа света четрдесетница, тј. просвећујући и очишћујући период часних дана. Нека се нико не страши и не лењи. У ово време су слатки умиљење, узвишавање свештених помисли, изобраење небеских зрења, очишћење срца и тела, одбијање скверни страсти и сузно омивање пред Богом у скрушености. Орасположимо се да ове дане примимо као време телесног и душевног упокојења и утехе, чак више душевног неголи телесног. Ово време јесте време сетве. Све што се сеје у тело преокреће се у трулежност, од чега остаје само потпаљивање похоте које производи животињску и бесловесну узаврелост крви. О, колико смо ми људи у заблуди што се старамо о пролазном и што смо приљезни за непостојано! У душевној, пак, сетви не пропада ништа од оног што се прими, ништа не одлази узалуд, ништа се не губи, већ се све чува и све храни заиста бесмртном храном ваше часне душе. У њој је радост, мир, вера, нада, љубав, просвећење, очишћење, освећење и најзад обожење. Немојмо, уосталом, дозволити да се у односу на тело пружамо у претераности и да скрећемо од установљеног поретка, већ идимо царским путем и у односу на храну, и на пиће, и на бдење, и на усамљивање, и на спавање на голој земљи и на остало. Нарочито будимо ревности у смиравању божанственим смирењем, те да нелицемерно слушамо и са кореном одсецамо своју лукаву вољу, као што је и одсецамо. Дејствујући на описани начин у тихости и љубави, ви ћете, испуњени Духом Светим, ући у светле дане Светог Васкрсења Христовог. Ето шта вам напомињем као дужник и шта ћу напомињати. Испуните заповести и смирену реч моју те ће вас запечатити Дух Свети својим печатом.

59.

1) Пошто сам пребивао у светској сујети, ја сам заблагодарио Богу што сам заједно са вама побегао од ње; 2) нема ништа блаженије од нашег стања и по ономе што је [наш] циљ, и по ономе што се даје сада; 3) заволимо Бога: јер, има ли кога достојнијег љубави, и има ли уопште блаженије љубави; ви сте томе приступили и започели, али је крај далеко; 4) тело треба умртвити, нарочито његове похоте избегавањем свега што може да их изазива (1, 67)

1) Прекјуче сам по наредби нашег владике изашао из манастира и попео се у патријаршију, а потом

[отишао] на царску Литургију. [Код њих] сам провео читав дан и видео призоре и лица, кружење светских дела и ујурбаност која гони људе, као и њихову многопричљивост, многобрижност и светске разговоре. И све се дешавало у време свете четрдесетнице. Мене је [оно што сам видео] удаљило од обичног настројења. У ушима мојим су одзвањале страшне речи и очи моје су се расејавале многим и разнообразним фантазијама. И сада се речено осећа у мени, те ја користим садашње време да вам га саопштим. Из згуснутог облака падају капи кише, а због притешњеног срца мог капљале су сузе из очију мојих. Ја сам испустио уздах из дубине срца мог и утишао узбурканост мојих помисли. Молитвеним усхођењем горе, ја сам заблагодарио Господу и ублажио вас који сте изашли из средине сличних и одлучили се од њих, одрекавши се чак и самог додиривања са светском нечистотом. Ви пребивате на попришту потчињавања свакодневно се борећи са искушењима трпљења и духом усходећи на висину врлина богоугодним настројењем и понашањем.

2) Има ли шта блаженије, пожељније и лепше од вашег положаја и стања? Ви сте заиста чеда Христова и слуге Бога и Оца, који сте се одрекли од тела и крви. Циљеви житејских људи су у земаљском, а ваши - у небеском. Њима је својствено да се овдашњем радују без радости, да се овдашњим богате без осећаја богатства и да се овдашњим наслађују без утољавања глади наслађивања. Ја о њима не могу да говорим другачије. Код вас је, пак, весеље које истиче из наде, радовање због обећаног у будућем веку, обогаћење у вечном при сиромаштву у временом и окушање незамисливо слатких духовних добара при скорбном уздржању. Немојмо ублажавати, гледати, посматрати и желети ништа осим онога што нам је даровано по горњем уделу и чиме нас је обогатио Дух Свети.

3) Дођите и узнесимо славу Ономе који нас је призвао. Приђите и заволимо Онога који нас је заволео. Дођите и ропски послужимо Њему како бисмо се удостојили господарења над свиме. Приђите и убојмо се Њега како би нас се уплашио свет и заволео нас анђелски ликови. Дођите и очистимо се од злих дела и помисли како би нас неприступна Светлост облистала муњом Духа и узвела нас на високу гору божанственог живота, показавши нас људима као божанствени град. Слушали сте шта неко од светих отаца говори у **Старачнику**: уколико успоштујемо Јединог, тј. Бога, сви ће почети да нас поштују, као што ће нас сусрести супротно уколико га ожалостимо својим гресима. И ко не би заволео Господа? И ко се не би прилепио уз велику и непрестану Светлост? Ко неће појурити према великом Подвигоположнику и Венцедавцу? Ко не би хтео да сацарује са Свецарем векова? Ко свему неће претпоставити усиновљење Ономе од кога је свако очинство на небу у на земљи, Оцу штедрости и Владици свих? Ко неће поревновати да заједно са Господом нашим Исусом Христом наследи општење са Оцем које се не може речима описати, у слух сместити и мишљу испитати? Ви сте изабрали речено и заволео, изашли на позив и дошли, започели течење и довршавате га. Ипак, још није крај подвига, још није крај трчања, још треба напорно трчати, још није истекло време такмичења, као штосу изрекла велика и златна уста Духа. Зар не чујемо шта говори Павле, светлост свету и васељенски апостол: *Ја, дакле, тако трчим, не као на непоуздано; тако се борим, не као онај који бије ветар; него изнуравам тело своје и савлађујем га, да проповедајући другима не будем сам одбачен* (1. Кор. 9, 26).

4) Видиш ли шта је изрекао човек Божији? Неопходно је умртвљавање и снажно поробљавање неукротова коња тела. Притеснимо га и обуздајмо га. Ја многострасни и многогрешни вас молим да он не поједе узде, да не збаци коњаника, тј. ум и да нас не учини подсмехом за непријатеље наше. Избегавајмо стрма места како бисмо безбедније путовали. Схватите, уосталом, шта говорим. Тешко лукавом погледу који у душу пушта отров греха. Тешко кукавној дрскости која брзо спаљује дом врлина. Тешко младичким узајамним осмесима безбрадих или и брадатих, који у једном трену свргавају у најдоња места страсти. Тешко ситом стомаку и многим спавању, који порађају и умножавају злоплодно семе похоте. Тешко онима који се удружују по двоје и тајно се састају ради седења и беседе, који међусобно откривају срамне помисли наводно ради узајамне користи и помоћи, с обзиром да је међу њима сатана, а не Христос. Оградите себе страхом Божијим и изнад свега се узвишавајте у свом небеском усхођењу.

60.

1) Устаните и потражите исцелење код Свелекара Господа; 2) наш живот је узвишен - анђелски, а ми смо телесни и земни; стога се за успех у животу од нас захтева велики подвиг (1, 68)

1) Устаните и исправите се, те ходите добро вашим путем. Нека се онај ко дрема у немару пробуди за радиност. Онај чије сусе руке опустиле и ноге храмљу на обе стране нека почне право да ходи по стазама заповести Господњих. Онај ко је слеп због страсних помисли нека очи умије у купелји суза и,

прогледавши бестрашћем, прослави Господа. Онај ко је као губавац покривен греховним крастама нека топло приступи Господу и свакако ће чути: *Хоћу, очисти се* (Мт. 8, 3). И очистивши се, већ се убудуће чувај губе. Онај ко је глув душом и слеп умом нека иште слух и говор и наћи ће с обзиром да Божанствено Слово исцељује све који су рђави по унутрашњем човеку. Ову реч ја упућујем онима који су немоћни међу вама. Јер, *здрави немају потребу за лекаром него болесни* (Мт. 9, 12).

2) Чин нашег живота јесте велики и преславан. Ипак, до савршенства се не долази једноставно, него уз многи зној и подвиг. И с обзиром да је божанствен и анђелоподобан, он захтева и велике напоре и усрђе. Јер, ми телесни хоћемо да се уподобимо бестелеснима. Налазећи се у свету, ми ревнујемо да живимо као да смо на небесима. Свезани са телом и крвљу, ми се принуђавамо да живимо као бесплотни и бескрвни. Јер, по апостолу, *тело и крв не могу наследити Царства Божијега, нити распаљивост наслеђује нераспаљивост* (1. Кор. 15, 50). Стога је нама неопходна велика чврстина, велика пажња и усиљена марљивост будући да, апостолски говорећи: *Тело жели против Духа, а Дух против тела; а ово се противи једно другоме* (Гал. 5, 17). Пазите да не дозволимо да се у нама боље потчини горем, те да

оно што треба да је господствено у нама не буде надвладано ропским страстима тела како се не би показало да ходамо на глави држећи ноге увис.

НАПОМЕНЕ:

1. Мера за дужину која износи 0, 71 м. , - Прим. прев.

ДОБРОТОЉУБЉЕ СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

61.

1) Преполовљење великог поста; ми смо се потрудили и милошћу Божијом видим плодове; благодаривши, кренимо даље; 2) Бог и анђели и сви свети гледају на течење наше; потрудимо се, савлађујући препреке и гледајући горе (1, 69)

1) Благодат Духа Светог нас је добро довела до половине часне четрдесетнице у крепости и великој одважности. Ја верујем да ће она и убудуће да иде са нама све до самог животворног и светлодавног дана Васкрсења, доводећи нас до остављења грехова и до већег напретка. Окрените се назад и погледајте какво је некада било ваше стање и какво је постало сада. Једанпут стекавши ревност за спасење, душа се неосетно креће напред и усходи на висину врлина, узлећући на небеса. И ми смо, братијо, са ревношћу ступивши заједно у ове дане и одстранивши све тешкоће и препреке, добро и право ходили до сада поставши други, заволевши поредак и тачно испуњавање заповести. Ми од раније стеченог нисмо ништа изгубили и само смо се новим обогатили. Моје срце се развеселило и обрадовао се дух мој стога што су се умножили плодови нашег божанственог дела и што се ваша свештена ревност удостојила бољег удела, Апостол би рекао: *Сверечено, није до онога који хоће, ни до онога који трчи, него до Бога који милује* (Рим. 9, 16). Њиме немоћни постају силни и слаби се *опасује снагом* (Пс. 17, 33). Ипак, немојмо се задовољити оним што је већ постигнуто, већ се младићки устремимо напред. Нека се као у орла обнови *младост* наша (Пс. 102, 5). Увек се крећимо даље и напредујмо, не сматрајући ни у шта меру стеченог добра или степена до којег смо достигли све док вратима смрти не пређемо од временског ка вечном. И ми ћемо, братијо, заиста бити блажени и добићемо удео блажених анђела.

2) Ми имамо велику славу и част уколико живимо као што треба по нашем образу. Гледајући на нас, Владика свих се радује и веселе се сви свети. Као што ми телесним очима посматрамо оне који се такмиче на тркалишту и Бог и сав анђелски чин и сав сабор светих гледају на нас и одређују достојанство онога што чинимо. Ходимо, братијо том великом путањом на стази од земље на небо, савлађујући супарника нашег и поражавајући га кад се усуди да нас нападне, одбијајући га храбром одлучношћу. Он је плашљив, немоћан и презрен, услед чега брат Божији Јаков узвикује: *Успротивите се ђаволу, и побећи ће од вас. Приближите се Богу, и Он ће се приближити вама* (Јак. 4, 78). Немојмо се враћати назад ни у чему, што би било несвојствено онима који усиљено ходе. Немојмо наступати млитаво, што би било неприлично за оне који журе да одрже победу. Обнаживши се, напротив и од дела и од жеља својих и усмеривши поглед ка небесима, довршимо своје течење како бисмо могли са Павлом да кажемо: *Добрим подвигом се подвизавах, пут заврших, веру одржах. Сад ме чека венац правде* (2. Тим. 4, 78).

62.

1) Наш положај је сређен: чувајте га; 2) нека свако испуњава своје дело, нарочито ти, економе, а затим и сви после тебе: старешине нека добро наређују, а потчињени нека радо слушају; 3) волите епитимије и промене послушања; страховања светог Теодора у вези са разрешењима (1, 70)

1) Нека је слава и захвалност Господу који нас је сабрао и уклопио у једномислију и једној вољи. Стога се усуђујем да кажем да је глава наша Христос. На Њега као на Начелника и треба све да усмеравамо и све да обраћамо у Његову славу. И нико неће бити блаженији од вас уколико до краја не отпаднете од доброг настројења. Нека вам Господ да да увек добро међусобно општите, све више се чистећи, просвећујући и непрестано крећући напред, макар малим додацима врлина. Ваш положај је сређен и ви треба да га чувате.

2) Нека свако испуњава послушање као што му је заповеђено. Нека свако пази на себе и нека не устаје на друге. У свему чувајте поредак. Нарочито ти, чедо економе, на коме лежи велико старање, пази да ништа не чиниш из пристрашћа или гнева, *са кротошћу карајући оне који се противе* (2. Тим. 2, 25), тј. непослушне. Апостол говори: *[Настој] у време и у невреме* (2. Тим. 4, 2). "У невреме" разуми као: "У свако време", тј. у свако време буди пажљив и бодар. Уосталом, буди као и ја, премда сам оскудан у свему. Оно што ја допуштам, допуштај и ти, и што ја остављам, остављај и ти: уколико тучем, туци и ти; уколико штедим, штеди и ти; уколико сам милосрдан, и ти буди милосрдан; уколико милујем, и ти милуј; уколико волим, и ти воли, како би чуо: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свога* (Мт. 25, 21). Нека слично поступа и онај ко следи после тебе, а потом и они који следе иза њега. Прекрасан је закон да се потчињени угледају на начелнике, те да код старешина изобилује разумно старање за све, а код потчињених да изобилује покорност, непротивречење, смирена послушност и хитро испуњавање наређеног.

3) Заволите епитимије и промене послушања и рукодеља са увереношћу да они који вас распоређују у виду имају вашу корист. Падајући у прегрешења због моје несавесности и због мојих грехова, немојте од мене тражити превремено разрешење. Јер, иако сам грешан, ја сам постављен за чувара везивања пред Господом, који ми је кроз [речи које је упутио] великом и врховном апостоли Петру рекао: *И што свежеш на земљи биће свезано на небесима; и што раздрешиш на земљи биће раздрешено на небесима* (Мт. 16, 19). Помилујте ме, чедо моја. Како ћу ја било како разрешити оно што је неразрешиво и раздвојити свезано? Зар не видите са каквим страхом сам ја дужан да чиним поменуто како бих увек имао помоћ божанствене подршке у везивању и разрешивању? Како ћемо угледати светлост расуђивања која би учинила да наше налагање епитимија и расуђивање буде у складу са [вољом] Божијом? Можда је смело, али ја ћу рећи да по суштини ствари тако заиста и треба да бива. Мене хвата страх и покривам се стидом кад говорим нешто слично, молећи се да се не отвори земља и прогута ме, или да се не подигну горе и покрију ме. Тешко мени! На какво сам дело постављен? Знајући речено немојте ме приморавати. Јер, може се десити да ја разрешим, али да Бог не разреши, већ одбаци моју молитву, с обзором да Пречиста Сила неће служити мојим неразумним поривима и разрешењима. Напротив, Он може да не одобри моје дејство и да ме узме из средине живих, као Илија. Нека вас Бог увери, братијо моја, да не говорим да бих вас ожалостио и да бих вас притиснуо и стеснио влашћу, чувајући *стадо Божије принудно* (1. Пт. 5, 2). Небило, Господе. Какву бих имао корист од тога? Моја читава брига се односи на изналагање свих начина за спасење вас, тј. јагањаца Христових и оваца Божијих. И Господ је у својим питањима божанственом Петру ту бригу означио као први и највећи знак љубави према Њему (Јн. 21, 15). Сличне

речи слажући у срцима својим и чувајући их верно на своје изграђивање ви добро ходите, радујући се у Христу Исусу, Господу нашем.

63.

1) Отпразновавши Пасху кренимо даље у духу четрдесетнице како не бисмо потрошили оно што смо стекли за њено време, већ га умножили; 2) представљајући себи где идемо и шта ћемо достићи не треба да попуштамо сластољубљу и да се прилепљујемо за телесну лепоту; 3) ми смо много стекли за Пасху и пре ње: стога није разумно бацати се на супротно; 4) братија одлазе један за другим, а ни ми нећемо остати: стога пазимо на своје дело (1, 71)

1) Ми смо отпразновали царицу дана, тј. Свету Пасху, просветили се Божанственим Тајнама и примили освећење Духа у савезу мира и љубави духовној. Сада опет започињемо ход у друге дане године. И у њима се мењајмо добром изменом, постајући бољи него раније. Немојмо допустити да се у било чему враћамо назад, бешчастећи подвиг и духовни труд претходног четрдесетодневног времена, већ пре остваримо усхођење на усхођење и на претходне врлине додајмо друге. И оно што смо добро стекли и задобили у побожности и безметежју, у здравоумљу [тј. чистоти] и простосрдачности, у посту или некој другој ревности свакодневно ће не само остајати цело, већ и добијати на величини и савршенству.

2) Ми ходимо ка Богу и пружамо се ка Царству небеском, ка светлости, животу, неизрецивој радости, сладосном и блаженом рају, вечним обитељима, дивним местима славе, анђелским хорovima, ликовану светих и вечном наслеђу. Немојмо дозволити да заборавимо циљ који је пред нама, да ослабимо у усрдности у хођењу нити да се поведемо за неумесним помислима. Немојмо бити сластољубиви, ни светољубиви, ни телољубиви. Немојмо да нас зароби лепота лица, хода и осмеха. Гледајмо у себе, као што говори Григорије Богослов. Зар не видите како је пострадала Ева повевши се за красотом греховног плода? Немојмо да и ми пострадамо слично. Најзад, шта добијамо од попуштања похотама и страсним привлачностима? Ништа добро, већ само унутрашње растројство, те стид и срам пред Богом и људима.

3) После великих посних дана Бог те је увео у Свету Пасху и оживотворио причешћем Светим Телом својим и Крвљу. Како се кукавни усуђујеш да Господу узвратиш супротно? Како себи дозвољаваш да се окрећеш ка неприличним делима? Зар ти Бог није дао ум? Зар те није створио разумним? Зар немаш мислене очи? Због чега да будеш бесловесан? Због чега да не гледаш надесно у незамисливу красоту Господњу, устремљујући се ка њој свом душом? [Због чега] да свој поглед скрећеш на леве ствари, на срамоту греха, на нечистоте скверних страсти? Будимо трезвоумни и ум занимајмо оним што води вечном блаженству. Њему окрећимо своје намере и напоре.

4) Ја своју реч вама не упућујем непрестано да бих чешао ваше уши, нити да бих испунио труд оглашавања, нити да бих чуо плесак похвале, већ стога што, обузет страхом због свог настојатељства, трептим за ваше спасење. Ми служимо живогa Бога и нама се припрема неумитно и непоткупљиво судиште, као и бесконачна пресуда: *Црв њихов не умире, и огањ се не гаси* (Мк. 9, 44). Стога вам узвикујем и као да припадам ка стопама вашим молећи вас да не допустимо да нас последњи час затекне неспремне, нити да крај нашег живота обузме нерад. Ја непрестано видим дејство тајне смрти. И пред лицем нашим, као што видите, пролазе наша братија. Видећи речено, говорите себи у својој помисли: "Шта смо ми? Зар и са нама неће бити исто? Да ли ћемо још остати? И ако останемо, докле ћемо живети? Зар и нас не чека гроб? Зар се не види и наш гроб, тј. последње лежиште и станиште наше, пуно црва и несносног смрада". Јер, *који је човек који ће живети и неће видети смрти* (Пс. 88, 49).

64.

1) Ми смо се удостојили високог звања; радујмо се, захваљујмо и радимо, те нека свако подиже свој труд и све трпи; 2) нека је много лишавања; међутим, нама предстоји вечни живот и Царство небеско; заволимо та лишавања и тецимо са одушевљењем; 3) гледајте на примере светих узорних отаца; 4) гледајте на примере оних који су се прославили у послушању; 5) подражавајте их да бисте се удостојили и њиховог удела (1, 72)

1) Ми треба да се радујемо стога што нас је Бог призвао и изабрао за свет живот. И радујући се треба да заборавимо на труд подвижништва, те да сматрамо лаким све скорбно што се сусреће на путу врлинског живота, очекујући будуће наслађивање. Ми нисмо добили и немамо војничко звање, ни грађански чин, ни достојанство војсковође, ни царску власт коју тако многи желе, већ нешто много више од свега, тј. на

делу, а не на речима - највиши небески живот. Апостол говори: *Ако трпимо, с Њим ћемо и царовати* (2. Тим. 2, 12). Добивши, дакле, од Бога велико преимућство на дар, тј. без нашег усрђа, ми треба да се радујемо и веселимо, да благодаримо и молимо се, да све чинимо и говоримо како бисмо га сачували и учинили недирнутим за многообразне нападе које на нас упућује преисподњи светодржац. Нека нам стога, братијо моја, на делу испуњавања дуга који лежи на нама, свака скорб буде пријатна и сваки труд сладак и пожељан. Примајмо свако подвижничко лишавање као наслађивање, удаљавање од света - као приближавање Богу, отуђивање од задовољстава - као причешће небеским добрима, тескобу уздржања - као широку трпезу.

2) Ми, додуше, пијемо воду и једемо суварке, премарамо се радећи својим рукама, изнемогавамо у помислима, горимо на искушењима тела, раздиремо се жељама, умртвљавамо лишавањима и у животу пребивамо без другова и пријатеља, без сродника, без оца и мајке. И због чега? Стога што нам предстоји живот вечни и што нам се припрема Царство небеско, наслађивање многим и незамисливим добрима, свеблажена бесмртност, богатство славе и части и мноштво других добара које људски језик не може изобразити. Ходимо, дакле, бодро и усрдно, заволимо подвиге самоодрицања и зној доброг делања како бисмо добили венце и стекли богатство које око није видело, за које ухо није чуло и које у срце човечије нише дошло (1. Кор. 2, 9).

3) Ми треба да се саобразимо са животом древних отаца наших, да идемо стопама њихових врлина, да заволимо њихова дела и да у себи изобразимо њихов начин живота. Велики беше наш зачетник Антоније Велики, који је први савладао нашег непријатеља и пропутио пут ка подвижничким победама. [Велики] је и блажени и равноанђелски Арсеније који је достигао највиши степен подвижничких врлина и који је слава наша. [Велики] је и свештени и божанствени Пахомије, кога именујемо праоцем нашим. [Велики] је и божанствени Иларион који је засијао врлинама као зорњача која исијава свако јутро. [Велики] је и доброславни и свесвети Евтимије, који је истог имена са благочашћем, а са њим и преподобни Сава Освећени, свештени и равноанђелски Теодосије и остали најсветлији светилници васељене.

4) Пређимо речју и на оне који су показали најсавршеније примере послушања. Уосталом, и наведени су се прославили пошто су се претходно припремили благодаћу послушања. На послушање без размишљања нас саветује син светлости Доситеј, богодани отац наш. Нашу љубав према оцима руководитељима поткрепљује Доментијан, богоспросвећени отац наш. У трпљењу увреда и подсмеха учвршћује нас Авакир, богоизабрани отац наш. На смиренуумље нас подстиче Захарија, свечасни отац наш. Добром изменом нас мења Силуан, многоплачевни и многосмирени отац наш. На усрдност у рукодељу нас побуђује Јона трудољубиви, образац испуњавања заповести Господњих. Да ли се без жеље за подражавањем може поменути богољубље блаженог Петронија, брзопослушност божанственог Атре и светог Марка, и простота Павла свечасног и смирене врлине свих сличних?

5) Ни један час не би био довољан да све њих набројимо. И наведени су довољни да би нас побудили на ревност и на подражавање њихових дела. Почнимо да дејствујемо као што су они дејствовали и да се трудимо као да смо уз њих, те ћемо добити њихову помоћ. И обогатићемо се слично њима праведним и преподобним делима, а затим се јавити причесници и њихове славе и венаца у небеском Царству Господа нашег Исуса Христа.

65.

1) Помишљајући на оно што су претрпели пророци, апостоли и други свети ради Царства небеског и ми будимо ревностни; 2) шта све [човек] неће предузети ради телесне љубави; зар ми ради Господа нећемо све поднети (1, 73)

1) Немојте мислити да је незнатно дело достићи Царство небеско. Ради њега се, као што је речено, сви свети *потуцаше у кожусима и козјим кожама, у оскудици, у невољама, у патњама*. Ради њега се *они којих свет не беше достојан потуцаху по пустињама и горама и по пештерама и по јамама земаљским* (Јев. 11, 37-38). Исаија је пререзан тестером, Јеремија је спуштен у блатњави ров, Јона је погружен у море и био прогутан од кита, Данило је предан лавовима да га поједу, три младића су бачени у огњену пећ, Захарија, Претечин отац је убијен мачем, сам Претеча је такође обезглављен мачем. И мени би недостаало времена да приповедам о божанственом Павлу, који каже да је бивао у *труду и напору, у гладовању и жеђи, у зими и голотињи* (2. Кор. 11, 27), као и у другим безбројним оскудицама, те о светом Стефану који је убијен камењем, о брату Божијем Јакову који је убијен код храма. Како бих ја набројао страдања осталих апостола, светих мученика и подвиге преподобних отаца? Њима нема броја.

Ето како су се они удостојили да добију обећана неизрецива добра на бесконачне векове. И ми смирени се слично подвизавајмо. Јер, по божанственем Василију Великом, почасту припадају онима који се труде, а венце наслеђују победници. Останимо борци и обнажимо се као они који су увек спремни за борбу, супротстављајући се противнику. Немојмо одступити пред тешкоћама, немојмо одустати због удараца и немојмо се окренути назад. Нека ревност као огањ гори у нашој унутрашњости и ништа се неће задржати пред очима нашим. Побећи ће и демони који се, по писаноме, топе као *восак пред лицем огња* духовног (Пс. 67, 3). И људи ће се уплашити, или барем постидети. Прешавши све, ми ћемо узићи [на место] нашег живота и нашег неизрецивог покоја.

2) Ми често видимо како онај ко је обузет телесном љубављу све трпи и предузима сваки напор имајући у виду једино зближавање са лицем које је зло пожелео. Он се не насићује храном, нити се задовољава пићем, нити се успокојава сном. Он не жели ни ништа друго пријатно и утешно, већ је, бедни, готов и на све друге напоре и лишавања чак до крви. И шта ће стећи и уризничити? Само погибао душе своје у геени бескрајног огња. А зар ми ради топле љубави према добром, прекрасном, неизрецивом и најжељенијем Христу Богу нашем нећемо покорно да пребивамо под игом блаженог и светог послушања све до старости, подносећи сваку скорб и сваку стрелу помисли, или страсти, или увреде, или напада, или искушења, или лишавања, или вређања, или презира, или понижења, или оцрњивања, или било чега сличног? Ми смо словесна бића и не треба да се уподобљавамо бесловесној стоци. Као што смо започели и доведе ходили са успехом, достигавши извесну меру, ми треба и даље бодро да течемо како бисмо благоуспешно окончали свој пут у Господу.

66.

1) Мени је Бог вас уручио; стога и ревнујем у вашем поучавању; 2) молим вас да се спасавате: спасавајући се и мене спасавате (1, 74)

1) Могу ли ја имати неки важнији посао од вашег благоустројства, с обзиром да сте моје стадо, мој удео и моје наслеђе? Онај коме смртни цар повери власт над народом или војском показује свакодневно старање како не би допустио нешто неугодно цару и доживео неку штету или казну. Како бих се и ја убоги, који сам примио старешинство над вама, заиста Христовим војницима, могао предавати немару чак и на један час (а да не говорим о једном дану, месецу или години), и како да не показујем сво старање о вама речју и делом, премда и јесам оскудан у свему? Ето због чега ја, премда и недостојно и скромно, напомињем, и саопштавам, и саветујем, и настојим, и молим вас, који сте моје срце, моја светлост и моја похвала да ходите достојно вашег звања.

2) Ја осећам велику радост када помишљам на спасење свих вас и на велику награду због тога. Са друге стране, мене обузима велики страх и трепет када представим себи какав ми предстоји одговор за сваког од вас. Помозите ми, чеда моја, и спасавајте се, без обзира на убогост и слепоћу руководиоца како бисте заједно са собом спасли и мене убогог. Спасавајте се ревносно испуњавајући све што вам се налаже и што се полаже на вас. Чувајте послушање без размишљања, богоподражавајуће смирење, крепку веру, просвећујуће откривање [помисли], истрајну ревност у делању, побожну пажњу на псалмопојању, неоптерећујуће уздржање, скромност у одевању, избегавање дрскости, удаљавање од смеха и спорења, одбацивање [жеље] за истицањем и узајамну љубав.

67.

1) Волећи вас, ја се радујем кад напредујете и жалим кад видим некакав неред; 2) ви сте се удостојили великог звања и ради њега сте све оставили; стога ће свако од вас чути: Уђи у радост. . . ; 3) много је оних који би желели да буду као ви, али не могу; стога дајте славу Богу и будите исправни (1, 75)

1) Једном ћу бити дужан да заћутим савршеним ћутањем. Ипак, док је дисања у ноздрвама мојим ја нећу престати да вам по свом дугу напомињем оно што смо дужни, премда са топлом љубављу према вама. Ви сте чеда моја по произвољењу и благодати Божијој. Стога ме обузима велика радост када видим ваш поредак и благообразност, те ваш спасоносни живот. Тада се ја окриљујем добром надом и ходим као неки цар, славећи Бога. И тада ме ништа друго не весели. Када, пак, видим неред међу вама, мене као да покрива нека гора, те покуњене главе ходим као убијен, жалећи и прекоревајући се због рђавог настојатељства над вама. Тада говорим сам себи: "Од таквог настојатеља може ли бити шта добро, као

што се некада говорило о Назарету". Пожалите ме, чеда моја, и дајте ми да се увек радујем и славословим Бога за вас, за ваш напредак и ваш добри удео.

2) Ви сте ступили у заиста свето звање, обукавши се у преподобни живот, прибројавши се анђелском чину и чувши и пошавши за Божанственим гласом: *Ако хоћеш савршен да будеш, иди продај све што имаш и подај сиромасима*. . . па хајде за мном (Мт. 19, 21). На тај начин сте се распели свету и већ нисте од света. *Кад бисте били од света, свет би вас љубио, а како нисте од света, зато вас можда мрзи свет* (Јн. 15, 19), по речи Господњој. У онај дан ви ћете се са светим апостолима похвалити Господу, говорећи: *Ето ми смо оставили све и за тобом пошли* (Мт. 19, 27). Ми ни оца, ни мајку, ни браћу, ни сестре нисмо заволели више од тебе, већ све сматрасмо за трице (Фил. 3, 8), држећи да је веће богатство стећи тебе јединог. Да ли ја лажем? Зар не говорим истину? Зар ви нисте тако поступили на делу? Стога ћете чути: *Ходите благословени Оца мога; примите Царство које вам је припремљено од постања света* (Мт. 25, 34), или: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свога* (Мт. 25, 21), или нешто друго подобно.

3) И зар се ви не радујете што сте се удостојили тако великог блага и што сте ступили у дивни и небожитељски живот? Зар не певате са Давидом: *Шта ћу узвратити Господу за све што мије дао* (Пс. 115, 3). Да. Но, додајте и остало: *Чашу спасења примићу* (Пс. 115, 4), што означава спремност да се пролије мученичка крв уколико је неопходно. Заиста, много је лица који би желели да виде оно што ви видите, да чују оно што ви чујете и да добију оно што сте ви добили. Међутим, или ради везаности са женом, или ради деце, или ради телесног дружења, или ради светске славе, или ради богатства, или ради житејских обичаја, или ради других разних уобичајених поредака спољашњег живота они немају снаге да се одвоје од земаљског и да се устреме ка небескоме. Они по спољашњој видљивости јесу сретни, док су по унутрашњем стању обременени многим жалостима. Узнесимо славу Богу и будимо ревносни да свагда добро додајемо добру и богоугодно богоугодно како бисмо се усавршавали и пребивали у узајамном миру и сагласности, у добром устројству чак до најмање речи, лаког покрета, погледа, корака и како бисмо увек били спремни за блажени исход вратима смрти у блажено наслеђе наше на небесима.

68.

1) Свет се састоји од ништавне сујете; наш, пак, циљ је висок и трудови много плодни; 2) ко нам је дао силу да се одрекнемо (света); Бог је благословио нашу жељу; стога будимо верни изабраном путу (1, 77)

1) Нека је слава Богу који нас је изабрао из утробе мајке наше на свето звање и призвао на дивну и блажену висину монашког живота. Смело је рећи (премда не и туђе циљевима монаштва) да је нама заиста дано да разумемо тајне Царства небеског више неголи они који живе у свету. Међу њима многи гледајући не виде и остају слепи умом због земаљских дела која их заносе. Јер, шта је с њима? Они ублажавају богатство и брзопролазну славу, радују се утехам и задовољствима, наслађују се мирисима и мастима, вином, меканом одећом, лепим коњима, мноштвом робова, величанственим кућама, бљеском драгог камења и другом разноврсном сујетом. Они се смеју, играју, скачу као козе, пресићују се и дебљају се као [животиње] које се спремају за заклање. Ја се нећу дотаћи мноштва њихових других греховних обичаја, нити говорити о ономе што изазивају и проузрокују. У њима они имају своју похвалу, гордост и утеху, али не и они који су, по апостолу, распели тело своје са страстима и похотама, тј. они који су Христови, који су, као и ми, слуге и чеда Господа нашег Исуса Христа (Гал. 5, 24). Наше жеље су другачије и наше расположење је усмерено на друге ствари. Ми иштемо утехе и сладости које су исконски човеку назначене у рају и којих смо се лишили због своје несавесности. Ради њих ми прихватимо начин живота древних отаца који су се потуцали у *кожусима и козјим кожама, у оскудици, у невољама, у патњама, којих свет не беше достојан* (Јев. 11, 37-38). Ми се удаљавамо од прелесног света и приступамо Богу, гледајући и стремећи горе. Одвајајући се од свега, ми постајемо господари над свиме. Ето узвишености нашег звања.

2) Ко нас је отргао од тела и крви, од родитеља, сродника и познаника, градова и села и од свега са чиме

смо се сродили од детињства? Ко нас је орасположио да се предамо у слуге духовним оцима и игуманима и да ступимо у свакодневне подвижничке напоре у уздржању, бдењу и спавању на голој земљи? Ко нас је просветио и научио да не ценимо ни злато, ни сребро, ни украшеност, ни узвишеност, ни царску круну и порфиру, те да сматрамо часнијим да се обучемо у дроњке и крпљењу одећу неголи у бљештаве одоре? Ко нам је дао силу да се одрешимо од свега чулног и телесног и да почнемо да се уподобљавамо горњима кроз девственост, остајући чисти и непоковани слично анђелима? Све нам је даровао Бог стога што смо заволели Њега јединога и пожелели будућа добра, вечну славу, неизрециву радост, непрестано весеље, непотрошиво богатство и све што је од вајкада обећано блаженим оцима нашим и припремљено за све који су ревновали да му угоде. И кад смо се већ решили и определили и кад смо изабрали, потрудимо се да истрајемо строго пазећи на себе како се не бисмо вратили назад и у дан невоље се нашли иза световњака. Постарајмо се да останемо чисти и све више се утврђујмо у девствености, не допуштајући распуштеност ни у уму, ни у оку, ни у срцу, ни у телу.

69.

- 1) Треба трпети све непријатно што сусретнемо, те ћемо бити достојни да станемо у ред мученика;
2) иштите Бога, будући задовољни униженим стањем на земљи, слично Спаситељу (1, 78)**

1) Ја сам дужан да бдим над душама вашим, даноноћно се бринући о вама и називајући вас речју и делом како бих вас узвео у неопходну меру савршенства. Ипак, ни ви немојте спуштати руке. Јер, уколико ја, који се недостојно именујем ваш учитељ, нешто трпим ради вас, и ви сте такође дужни да ради мене и једни ради других трпите, сазлопатећи се и саневољујући. Ви речено не треба да сматрате нечим страним и не треба да бежите и падате духом при надолазећим скорбима. Ми се још нисмо супротставили *до крви борећи се против зреха* (Јев. 12, 4), ми још нисмо прошли *кроз огањ и воду* (Ш. 65, 12) као свети мученици и још нисмо изранављени и озлеђени као преподобни и праведни. Како ћемо се ми у будућем веку похвалити да смо страдали за Христа када храбро и благодушно не подносимо чак ни мале непријатности које нас сусрећу: ни прекор, ни постиђење, ни оскудицу у храни, ни бешчасће, ни презир, ни сухоједење, ни оскудно пиће, ни одрпану одећу, ни напор послушања, ни рано буђење на службу, ни стојање на псалмопојању, ни испуњавање наложене епитимије? Да, чеда моја, благодушно трпимо све тешко и непријатно како бисмо по правди певали са Давидом: *Трпећи потрпех Господа, и како бисмо се по милости Божијој удостојили да кажемо: И обрати на ме пажњу, и услиша мољење моје* (Пс. 39, 2). У будућем веку примеће се разни плодови: триблажени мученици [ће принети] крв, преподобни оци - своје велике подвиге и врлине, а ми - смирено трпљење свега реченога. И ја добро знам да нећемо бити лишени њихове части, као што нас уверава божанствени Антоније.

2) *Тражите Бога изнад свега и жива ће бити душа ваша* (Пс. 68, 33). *Тражите лице Његово свагда* како би се одразило у вашем чистом срцу (Пс. 104, 4). *Спомињите чудеса Његова која је учинио* (Пс. 104, 5) међу нама ранијих година и која сада чини, умножавајући наше братство, хранећи нас и не лишавајући нас ничег неопходног за живот. И за све што нам чини ми треба да му долично узвратимо. Он од нас једино иште да га се бојимо и да га волимо свим срцем и свом мишљу својом, по могућности подражавајући Његов живот у телу. Он је сишао са небеса и био странац на земљи како бисмо се и ми својим помислима одвојили од својих похота. Он је послушао свог Оца како бисте и ви без роптања слушали мене недостојног. Он се смирио чак до смрти како бисте се и ви уразумили да исто делате, понижавајући себе и смиравајући се у мислима, речима, делима и покретима. Истинска и божанствена слава се састоји у [околности] да смо неславни међу људима Бога ради. Част и добро име монаха се састоји у [околности] да га бешчасне ради Бога и да га убрајају међу бешчасне. И Спаситељ наш и Бог је носећи тело изабрао смирено и понижено [стање] како би посрамио славне и богате међу људима. Стога се рађа у пећини, полаже у јасле, назива сином дрводеље, именује назорејем, одева у хитон са простим плаштом, ходи пешке и умара се. Стога му Јевреји прете каменовањем, стога га вређају, хватају, распињу, пробадају копљем, полагају у гроб. Потом Он васкрсава како би нас подстакло да слично Њему све подносимо пред лицем анђела Његових и како би нас најзад овенчао у Царству небеском.

70.

- Шта од вас Бог захтева: одрицање од своје воље и покораване једној вољи настојатеља; стога немојте да се усуђујете да се одвајате од других ни у чему, чак ни у добру (1, 79)**

Шта ја од вас тражим, или пре - шта од вас захтева Владика свих и Бог наш? Ништа друго до да се добро

потчињавате и да без премишљања показујете послушање чак до крви. Ви уопште не треба да се уклањате од послушања с обзиром да сте пред светим анђелима обећали и настројили се да по њему живите и делате. Ви сами знате шта су изрекла ваша уста и какве сте завете дали када сам постригавао сваког од вас и облачио у одећу весеља и радости, те разрешавао ваше падове који беху неразрешени са несумњивом надом да мојим доњим смиреним разрешењем и Бог горе разрешава. Откуда су, пак, међу вама неразумне помисли, нерасудљиви судови, бесловесне речи и неумесни прохтеви изузев заповеђеног и установљеног у име Господа нашег Исуса Христа посредством мог и вашег оца и са сагласношћу и ваших претходника? Један жели да пости како хоће, други да се држи безметежја како му је угодно, један да се учи ономе што му се свиђа, други да заузима дужност око које се прегања. Затим, постоје самовољни планови и лично предузетништво, услед чега долази до општег распадања. Зар смо се ми ради тога сјединили? *Зар се Христос подели. . . Или се у име Павлово крстите* (1. Кор. 1, 13). Ове речи се добро односе на оне који, повучени својим посебним жељама, не гледају и не обраћају пажњу на јединство на које указује моја смиреност уз потпуно разматрање дела. Бог од нас не иште и не жели ништа велико и дивно, већ једино да чувамо општежиће на које нас је призвао и да, и поред све моје недостојности и многогрешности, живите и делате сагласно са вољом и руковођењем пастира кога вам је дао у славу Његовог многопоклањаног имена. Ето попришта на коме може да се пројави ваша величина и дивота, или, боље рећи - мученички подвиг ваших часних душа. И није чудо што се подвргавате искушењу. Ипак, немојте дозвољавати да оно овлада вама на угодној ђаволу и немојте обраћати пажњу на лукава и зла наговарања нашег и Божијег непријатеља. Напротив, пазите једино да све трпите до краја, да се богатите смирењем и напредовањем у љубави, да се не истичете, да не подижете обрве, да се не гурате напред, да не нисте сурови, да не покрећете свађе и препирања на штету слушаца. *Стојте, дакле, опасавши бедра своја истином и обукавши се у оклоп правде, и обувши ноге у приправност за благовештење мира* (Еф. 6, 14-15). И нека вам Господ Бог буде на помоћи и нека вас спасе.

71.

1) Узроци греха су гордост и непослушање; од њих долази свака невоља; напротив, од смирења и послушања долази свако добро; 2) ви који сте нам дошли од знатних и богатих немојте да се уздигнете, него се смиравајте и подражавајте Господа, који се смирио ради нас; 3) ухватимо се богоподобног живота (1, 80)

1) Пазимо да се не разболимо душом и удаљујмо се од узрока који рађају болести, чиме ћемо избећи и зло које их прати. Први узрок душевне болести јесте гордост, због које је и Даница (који исијава изјутра) отпао. Други узрок је непослушност, због које је из раја сладости био изгнан првосаздани. Из два узрока су произашли многи родови и видови мрског греха. Онај ко жели, дакле, да се наслађује добробити нека буде даље од гордости, обукавши се у смиреноумље и послушање без премишљања. И он ће имати радост и весеље у глави. Колико ће добара привући та добра риза? Мир, кротост, поштовање, поверљивост, уступање без препирања и све добро, пријатно и пожељно што иначе одликује истинског човека Божијег.

2) Ви који сте дошли из гордељивог живота немојте мислити високо. Поставши смирени у животу по Богу немојте се величати што сте нам дошли из знатног рода и немојте се хвалити оним што је код вас било раније. Јер, можда сте ви сиромашни и оскудни Божанственом благодаћу. Гледајући на Христа, Господа и Бога нашег, истински богатог Владику свега, *дружите се са смиреним* (Рим. 12, 16) помислима и осећањима, подражавајући га. Он је био сиромашан по спољашњости и послушан родитељима. Он је ходио пешке, често се умарао, *вређан, не узвраћаше увредом и страдајући не прећаше* (1. Пт. 2, 23). Он је подносио ударце у образ, не истичући се оделом и задовољавајући се једним хитоном са плаштом. Спавао је на трави или на голој земљи. Хлеб и текућа вода су задовољавали Његову потребу за храном. И какви смо ми подражаваоци Господа уколико се оптерећујемо и исцрпљујемо премда сада имамо свега у много већој [мери]?

3) Стога вас молим да се храбро латимо богоподражатељног живота. Ми који смо дошли из (светски) незнатне и сиромашне околине уопште немамо извињења уколико се оптерећујемо и скорбимо због хране, или одеће или других потреба које удовољавамо подједнако са другима. Нека се свако сећа шта је био и шта је постао. Уосталом, је ни прве, ни друге не желим да одвојим и разликујем. Јер, ви сте сви једно. Ја вам говорим [са циљем да вас убедим] да сви подједнако и радо испуњавате оно што вам се налаже и да не расуђујете о узроцима мојих наредаба.

72.

1) Епитимије и друге мере исправљања су спасоносне: оне су пут у рај; 2) уопште, наш послушнички живот у општежићу је најспасоноснији (1, 81)

1) За нас је боље да се овде укратко ожалостимо, да будемо кажњавани и осетимо тескобу, а да се тамо радујемо и поживимо у весељу и пространости. Ми треба радо да се потчињавамо казнама и да волимо оне који нас исправљају. Јер, када се уклањамо од пута Божијег ми треба да примимо спасоносна лекаства због зла које нам је причињено. Мени изгледа да су стога наши свети и човекољубиви оци, покретани божанственом љубављу, употребљавали разне строге мере како би спасли своје послушнике. Они су налагали епитимије, одлучења [од Светог Причешћа], па чак и телесне казне имајући у виду не само спасење онога ко је згрешио, него и његових савремених и потоњих сведока. Јер, многи се и због страха од људи враћају на добро. Према томе, уколико претрпите мој терет уверавам вас пред лицем живог Бога да ћете се спасти у Царству небеском, из кога је побегао бол, туга и уздисање. Уколико поднесете бреме потчињавања ослободићете се од греховних страсти и потећи ка усиновљењу Божијем. Угасите распаљивање плоти и удостојићете се да пијете прохладну и животворну воду у вечном животу. Добро завршите пут послушања и добићете победне венце од великог Цара.

2) Велико је и славно општежиће. Његово бремене је тешко и лако, као и Христово бремене, по Његовој речи. О реченоме сведочи само дело и истина. И нека нико не ублажава и не назива истинским послушником ни стубника, ни затворника, ни пустињака. Ја сам рекао "истинским" с обзиром да је истински послушник само онај ко је душу своју предао настојатељу и пребива под његовом вољом све до крви. И ми треба да се радујемо и славимо пошто смо добили такво благо: оно је веома дивно. Ономе ко живи засебно не треба се дивити, премда и живи исправно. Поштујмо наш живот и чувајмо искрено послушање до смрти. И немојмо гледати да ли нас други хвале или куде. Уколико се бојимо Бога, нећемо се бојати људи и нећемо бити побеђени њиховим нападима. Имајући у виду свој високи циљ ходимо путем Господњим и Он ће управити наш ход.

73.

1) Пут је тежак и скорбан, али [нас] стога очекују безмерне утехе; потрпимо; 2) и сви оци су трпели; сада се они теше, заборавивши [на скорби]; подражавајмо их; 3) уколико си чуо оштру реч, претрпи: и Господ је трпео; сматрајући себе последњим, ти ћеш и речено и све друго скорбно поднети (1, 82)

1) Стојте у борби, у свом подвигу потчињавања и у свом мученичком послушању. Из дана у дан проходите време садашњег живота и обогаћујте душе своје врлинама као залог за Царство небеско, ризничећи обећана и неизрецива добра. Тесан је и скорбан пут Божији, али је широко и пространо спокојство које нас очекује. Демонске стреле су распаљене и једна за другом падају на дом наше душе, али их роса Духа гаси и на нас усмерава воду која тече у живот вечни. Тескоба и скорб, мрзовоља и малодушност, напор и зној, умор и изнемоглост, понекад и изобличавања и прекори јесу наш удео. Међутим, због њих се нама ризнички неизрецива радост и безмерно весеље. Дођите и храбро претрпимо малобројне дане борбе да бисмо се овенчали венцем правде.

2) Наши триблажени оци су, проводећи своје дане, подигли [велике] напоре у посту, бдењу, сузама, молитвама и сваком злопаћењу. Сада, пак, код њих нема никакве жалости због прошлости: они су примили неизрециву радост и свеблажени покој. И ми треба благоразумно да гледамо на скорби које понекад наилазе на нас, сматрајући их ништавним или сном и пролазном сенком. Немојмо допустити да од њих падамо духом. Напротив, уопште их не гледајући, ми са младалачком бодрошћу треба да испуњавамо заповести Господње. Нека нас не жалости борба, нити понижава увреда, нити смућује изобличење, нити ломи огорчење, нити надима гордост. Доле спуштајући очи, ми горе треба да устремљујемо душу и да смо благи, тихи, трпеливи и међусобно попустљиви.

3) Десило се да је неко рекао оштру реч. Зашто се, пак, ти скорбиш због увреде? Зар Христос Бог наш није чуо: *Демон је у теби* (Јн. 7, 20) и прећутао. Он је био врећан [тврђом] да *демоне изгони помоћу Веелзевула* (Мт. 12, 24), али се није смутио. Ми се, пак, иако смо по природи ништавни и по животу достојни сваког прекора, при најмањој увредљивој речи одмах кострешимо као жежеви. Због чега радије не окушамо од сладости смиреноумља? Због чега не стичемо опит доброг потчињавања? Због чега се не

лаћамо оружја истинских монаха? Та оружја нису чисто писање, ни слатко певање, ни беле руке, ни висина раста, ни уредност, ни разнеженост, ни надмено светско наступање, ни велеречитост, ни смела реч, ни противречење нити нешто друго слично, већ - осећати се последњим, све сматрати вишим од себе, бити спор на речи, а нарочито увредљиве, не бити лакомислен, већ пажљив, трудити се око онога што је смирено и њиме се управљати, бити помирљив, љубазан, а нарочито без зависти. Ви, уосталом, све знате јер вас Бог учи и ви увек творите оно што му је угодно. Останите такви и будите свиме задовољни, свагда искрено радосни, окриљујући се надом вашег звања.

74.

1) Сви журе када цар зове на вечеру; нас је позвао небески Цар; зар нећемо по журити, подносећи све; немојмо бити малодушни, већ се бодро боримо са свиме; 2) сећај се свега што је претрпео Господ у животу на земљи; радуј се ако ти упадне у удео да претрпиш нешто слично (1, 83)

1) Људи без лењости, свеусрдно и радосно журе када их цар призове ка слави, добробити, богатству, утехама и задовољству. Зар ми утолико пре не треба да са радошћу и неуморним стремљењем свакодневно и свакочасовно ходимо на позив Бога свих и Цара ка Царству небеском, непрестаној светлости, бесконачном животу, неизрецивом блаженству, усиновљењу и наслеђу вечних добара (а не ка наведеним трулежним и ништавним стварима), по Његовом указању избегавајући све препреке, ничега се не плашећи, ни пред чим се не заустављајући (ни пред скорбима и тескобама, ни глади и жеђи, ни смртним опасностима и мачем), већ храбро, бодро и сведушно идући подвижничким путем и све подносећи као лако ради предстојеће свеблажене наде? Падање духом и малодушност због подвига дешавају се због успаваности душе. Стога вас молим да гледате на крај вашег дела и да се подстичете да трпељиво преживљавате свој трудан положај потчињавања, пројављујући и његове изузетности: одрицање од властитих жеља, брзопослушно дејствовање, ћутљиво подношење скорбних сударања у многобројном братству, а понекад и увреда нижих и приговора виших, како би се и на вас заиста могле применити апостолске речи: *До овога часа подносимо и глад и жеђ и голотињу*, не знамо за покој и премарамо се, *али у свему побеђујемо кроз Онога који нас је заволео* (1. Кор. 4, 11; Рим. 8, 37).

2) *Јачајте у Господу, и у сили моћи Његове* (Еф. 6, 10), те уз раније ваше подвиге и подношење искушења додајте и садашње и будуће, сматрајући великом радошћу што сте се удостојили да [све] радо поднесете за Христа Спаситеља и да постанете подражаваоци Његових страдања. Они који разумеју управо у реченоме виде највећу награду за себе. Сетите се колико је Он пострадао за нас. Зар није био младенац у плоти? Зар није бежао од убиственог Иродовог лукавства? Зар се није потчињавао родитељима? Зар са дванаест година није изобличавао оне који су се сабрали у храму иако није био поучаван? Он је речено учинио да они који нису прошли науке не би били жалосни. Зар није ходио пешке, умарао се и тражио храну на смокви? Зар га Јевреји нису вређали? Зар није слушао: *Демон је у теби* (Јн. 8, 48), и: *Помоћу Веелзевула, кнеза демонског, изгони демоне* (Лк. 11, 15)? Зар нису хтели да га заспу камењем и зар се није сакрио од њих? И још раније за време четрдесетодневног поста зар га као човека није ђаво искушавао? И зар потом није омио ноге ученицима као слуга? Зар га издајник није предао? Зар га Јевреји нису ухватили? Зар га Ана и Кајафа нису исмејали? Зар га рука слуге није ударила у образ? Зар га руке оних које је саздао нису бичевале? Зар није био овенчан трновим венцем ради поругања? Зар се није попео на Крст? Зар у Његове свете руке и ноге нису закуцали клинове? Зар на Крсту није чуо много увредљивих речи? Зар Његова ребра није проболо копље? Зар у жеђи није био напојен сирћетом? Зар није био погребен, и зар као Бог није васкрсао у трећи дан? Да ли ми за себе можемо рећи да смо слично пострадали? Покажи ми, брате, да ли су твоја леђа бичевана као Христова? Да ли се на твојим образима виде ударци? Да ли су твоје уши биле рањене безбројним исмејавањима, увредама и изругивањима? Да ли су сви твоји удови освећени страдањем? Наравно, ништа од реченог нема код тебе. Стога барем благодушно и са љубављу прихватај мале скорби које те сусрећу и Господ Човекољубац ће те по својој безмерној љубави прославити у [време] препорода [тј. новог живота]. Чини тако ради своје схиме, будући да је схима управо обећање да ће се претрпети крст и смрт ради Господа.

75.

1) Видећи добре плодове живота у нашем чину, држите га се строже, те ћете постати обитељ Трипостасног Бога; 2) руководећи се речима Писма, будите са свима исправни и богоугодни, удаљујући се од свега прекорног (1, 84)

1) Погледајте у какво вас је стање довело ваше једномислије и једнодушност, те ваше незнатно самопринуђавање на свако добро. И какве је само плодове донело? Отуда су мир и тишина, искрено међусобно поверење, нераскидиво јединство, спасоносна туга и пријатно исповедање, дубока скрушеност и смиреност која јој одговара, братска љубав и оцељубиво расположење. Говорећи апостолским језиком, ви сте у свему показали себе *чистим* у сличној *ствари* (2. Кор. 7, 11). *Благословен Господ Израилљев што походи и избави народ свој* (Лк. 1, 68). Јер, ви сте Његови људи и изабрани народ. Он вам *подиже рог спасења* (Лк. 1, 69) кроз ваше новостечено добро расположење. За вас је радост и весеље, част и добра слава, мудрост, разум и савршено познање да имате похвални и чисти живот пред лицем Божијим. И неко од спољашњих ([тј. нехришћанских аутора], који понекад расуђују у складу са нашим животом) говори: "Ја мудрим називам оног ко води непорочни и беспрекорни живот, чак и да није писмен и да не уме да расуђује о ономе чиме воле да се занимају Грци". Кад се, дакле, речено чини чак и онима који се занимају само говором и слушањем, шта да кажемо ми који треба да се држимо онога што су установили свети? Будите мудри и бојте се и трептите пред Господом Богом, чувајући заповести Његове. И благодат ће вас показати сасудом за *част*, припремљеним за *свако добро дело* (2. Тим. 2, 21). Јер, где се насели Отац и Син и Свети Дух ради душевне чистоте, тамо је и свако добро, мудрост, горење духа, уразумљење, назидавање и руковођење. Где, пак, њих нема, тамо су само хладне речи, показивање и самоистицање, а често и прелест и заблуда и увек бескорисност.

2) Пазите на читање и реч **Писма** нека не излази из вас (тј. нека се не заборавља). Уздржите језик свој од зла, нарочито млађи, који нису обучени да га обуздавају. Јер, он је непостојан и испуњен смртоносним јадом, од кога већина увек упадају у грехе. Нека код вас нема лукавих састајања, нека се не деси да се двојица удруже на нешто лукаво или јудејско, нека нема лажи и скривања по ананејски и сапфирски, нека нема речи "моје" и "твоје", које су, по светом Златоусту, испуњене безбројним залима. *Старо прође, гле, све ново постаде* (2. Кор. 5, 17). Стога прошлог треба да се сећамо само да бисмо избегавали страсти, а не да бисмо једни код других изазивали огањ помисли. *Али што се вас тиче, љубљени. . . убеђени смо да ствари стоје боље и да воде спасењу* (Јев. 6, 9). Може, пак, бити да смо упали у оно што је било раније како бисмо се, као од пучине и од буре и од велике узбурканости, устремили у наше мирно пристаниште. Ми више не треба да волимо да се упуштамо у опасно пловљење усред валова, већ да без таласа безметежујемо у овом смиреном пристаништу у Христу Исусу, Господу нашем.

76.

1) Код оног ко живи свето свагда је празник; хоћете ли тако нешто - будите ревносни у богоугађању и све трпите за Њега 2) сећајте се разлога због кога сте изашли из света и њега имајте као свој циљ; нарочито чувајте чистоту, удаљујући се од општења са оним ко греша против ње (1, 85)

1) Онај ко свето живи увек има празник и никада не престаје да празнично проводи дан, будући да се свагда просвећује, чисти, узводи горе и будући да је увек богоносан и обожаван. Хоћете ли да будете такви? Будите, молим вас и преклињем, самопокретни, саморевносни и самоподстицајни на свако добро и на свако угађање Богу, подижући своје очи на зрење вечних добара. И све што наилази примите, подигните и поднесите: и скорби, и тескобе, и насиље, и невоље, и увреде, и вређање, и напоре, и зној, и све слично како бисмо добили оно што желимо и нашли оно ради чега смо изашли из света. О, како је блажено, оци моји, живети исправно, сврсисходно и поуздано. И како је преподобно проводити дане у скрушености, смирењу и побожности, припремајући се за исход, за сусрет страшног Судије свих - Бога и за одговор пред Њим.

2) "Арсеније, ради чега си изашао из света", обично је говорио сам преподобни ради спасоносног подсећања. И ми треба да знамо ради чега смо изашли из света и да се свеусиљено напрежемо за достизање циља, украшавајући свој живот лепотом врлина и припремајући своје душе за невесте Владици Богу кроз чување красоте пресветле девствености и истрајавање у чистоти, непорочности и неоскрвњености. Јер, ми се називамо храмовима Божијим. А **Писмо** говори: *Ако неко разара храм Божији, разориће њега Бог* (1. Кор. 3, 17). И ја и плачем и ридам због неких који *не марише да спасоносно познају Бога*, те их предаде у *покварен ум да чине што је неприлично* (Рим. 1, 28). А избегававам да кажем да сте и ви *надувени, уместо да плачете, да би се избацио између вас онај који је учинио то дело* (1. Кор. 5, 2). Јер, отуда долази небрига, а потом и иста страст, будући да се не уклањате од њега као што би требало. Ви се састајете са њим и смејете се, уподобљавајући се ономе кога избличава пророк: *Ако видиш лопова, помажеш му, и са прељубником удео свој имаш* (Пс. 49, 18).

Немојте се, уосталом, гневити на мене због сличног изобличења. Јер, тешко мени уколико престанем да вас изобличавам и да стојим за праведно делање. А тешко и вама уколико се не будете удаљавали од оних који рђаво живе.

77.

1) [Наш] живот је многопожељан; ипак, понајпре се молите да ваш управитељ буде бодар и мудар; потом се веселите уздањем да ћете достигнути добар крај; 2) чујем да међу вама бива много речи због ситница услед недостатка смирења; 3) свети Доротеј, Доситеј, Акакије и други су ћутећи све примали и били спокојни; 4) нас смућују наше жеље и узнемирава њихово незадовољавање, будући да смо заборавили на награду за одрицање од њих; 5) многи од нас се разбољевају: болесни трпите а болничари нека се смирено труде; пазите да не буде нереди при примању лекара; и по оздрављењу немојте остајати празни и самовољни (1, 86)

1) Истрајте у благодужности, потрпите и будите храбри у подношењу надоласећих невидљивих и видљивих напасти од демона и људи. Ко не види да је наш живот препун борбе? Ко неће посведочити да је наш пут многоскорбан? Са једне стране се на нас свакодневно подиже борба, а са друге нас сналазе мучне невоље од сударања са братијом или од испуњавања послушања. Нас са свих страна нападају непријатности, ударци и притешњавања. Нас као да носи пучина док пловимо по великом и многоопасном мору света подигавши једру наде и управивши се ка небесима. Ви се, пак, молите да ваш кормилар Божанственом силом и отачким молитвама увек има отворене очи свог ума, да види и буде бодар како би добро управљао вашим бродом и вером га усмеравао ка пристаништу живота. Потом се радујте и веселите што трудом опловљавате море овога живота и наслеђујете живот вечни. Ви ни у ком случају не треба да дозволите да се колебате, да се заустављате или задржавате, већ благодужно, живо и усрдно треба да наступате, ходите и дохватате се свега што може да сатре древну змију, тј. ђавола, испуњавајући заповести Господње. Ти си можда млад и почетник? Прихвати смирење и послушање и држи их се како би, након доброг почетка, постепено усходио ка савршенству. Ти већ можда дуго носиш схиму? Уосталом, пре би требало да истакнеш превасходност врлина неголи година.

2) Ја вам говорим стога што чујем да међу вама постоји празнословље и спорови, смутње и раздраживања, мржње и свађе, препирање и раздори, премда и не код свих. Питам вас, братијо, одакле то међу вама. Ја сматрам да се узрок крије у недостатку смирења. Молим вас речима апостола: *Браћо, немојте бити деца умом, него злоћом детињите* (1. Кор. 14, 20). Немојте причати испразно без користи и желећи да буде по нашем, немојте бити красноречиви и безумни. Немојте свашта износити и истицати свакакве разлоге. Пророк пита: *Који је човек који жели живота, који љуби да види дане добре!* Он сам и одговара: *Уздржи језик свој од зла, и уста твоја да не говоре лаж. Уклони се од зла, и чини добро; тражи мира и иди за њим* (Пс. 33, 12-14).

3) Због чега је свети Доротеј видео добре дане и проводио безметежни живот? Због чега се наслађивао и дивни Доситеј, и увекспомињани Акакије и сав сличан сабор? Или због чега су и неки из нашег братства (што не треба сматрати за дрскост), тј. од оних који још живе и од оних који су се преставили, проживели блажено, без смутње и узнемирења? Стога што је свако од њих себе сматрао ништавним и био спреман да се покурава свакоме и у сваком делу.

4) Мени, пак, (да не кажем и вама) таштина, својевољност и сластољубље не дају да живим спокојно, да мирујем, да у простоти и незлобивости проводим малобројне дане овог века. Према томе, онај ко се узнемирава и оптерећује нека прекореваче себе, а не ближњег. Онај ко хоће исправно да ходи и да мирује нека не настоји на својим жељама. И прекратиће се туга, умукнуће спорови и дивље звери ће, по Јову, бити у миру са њиме. Осим тога, познајте и верујте да вама предстоји Царство небеско због ношења одеће коју не желите, због подеране обуће, због нежељене мантије, због промене послушања, због претрпљене борбе, због подношења клевете као и због осталих ништавних ствари. Стога се подвизавајмо да према силама угодимо Господу. И блажен је онај ко своје служење обавља, врши и испуњава као да га Бог гледа.

5) Сада је код нас време болести и многи од братије су се разболели. Болничару, храбри се јер је за тебе дошло време делања. Немој пропустити случај да сабереш што више награда за успокојење болесних, које су веће од злата и драгог камења. Ви, пак, болесни, саберите плодове трпљења и не тражите више неголи што вам се даје како заједно са телом не бисте боловали и душом. И због чега сте још неуди те чим се појави лекар журите да се распитујете, да показујете своје удове и да именујете болести? Зар вас

није стид пред светским човеком? Можда он други пут уопште и неће доћи. Стога ја и принуђавам себе да вам приметим речено и да вас поправим. Због чега не чувате поредак? Ви сви по реду можете да кажете о себи и својој болести, а у случају потребе можете [поруку] пренети и преко болничара или његовог помоћника. А ваш наред је једино зло. Немојте тако, децо моја. И убудуће немојте тако чинити. Са друге стране, немојте да вам болести буду повод за нерад. По оздрављењу немојте да лутате узалуд, нити будите неузддржљиви како се не бисте опет разболели на терет других. И ви здрави трпељиво послужите и понесите немоћи немоћних Господа ради и ради љубави братске.

78.

1) При наиласку Арапа ми се на сваки начин старамо да не паднемо у њихове руке: на сличан начин се чувајмо и од мислених непријатеља, обукавши се у духовно оружје; 2) немојмо се предавати, већ се храбро боримо и достићи ћемо мир бестрашћа (1, 87)

1) У садашње време страх наводе на нас Арапи који изненадно нападају и отимају не само имање, већ и људе одводе у заробљеништво. Оне, пак, које не заплене, они немилосрдно истребљују, убијајући мушкарце и жене, старе и младе. Уколико, пак, пажљивије погледамо приметићемо да се ми подвргавамо подједнако страшним нападима и тиранији и од демона, а не само од људи. Они са нама воде непрестану и жестоку борбу која никако не престаје и која нема никакво одређено време. Они једног погађају стрелом греха, другог вежу узама страсти и одводе у плен у мислени Египат, од [трећег] отимају семе спасоносне **Речи Божије** и муче га глађу. Грабљивац и тиранин се на различите начине изругује над нама и мучи нас. И блажен је војник Христов који се наоружа духовним мачем вере, те поражава, наноси ране и заробљује, избегавајући пораз, рањавање и заробљеништво. Укрепимо се и ми и прихватимо духовна (а не телесна) оружја нашег ратовања, одбијајући оне који нас нападају, држећи се у строју и помажући се међусобно. Нека нико не остаје без оклопа, тј. без добре вере, по апостолима, нити без штита, тј. смирења, нити без мача, тј. божанствене молитве, нити без кациге, тј. послушања, нити без душевног коња, тј. живе спремности на свако добро дело, нити без осталог наоружања којим се чува наш унутрашњи човек. Немојмо допустити да нам непријатељи наносе ране, да нас савладавају и да подвргавају под ноге своје. Силан у биткама, Господ је оружјем Крста поразио поглаварства и власти и господаре овог света, давши нам *власт да стајемо на змије и скорпије и на сву силу вражију* (Лк. 10, 19).

2) Пазите да не будете дрски. Јер, они који се препуштају дрскости бивају прободени копљем и умиру. Пазите да не делујете по страстима, будући да они који дејствују по њима умиру вечном смрћу. Немојте да вам се у уму врте лукаве помисли од којих се пада у ропство. Немојте упадати у непослушност будући да непослушни себе излажу стрелама непријатеља. Немојте се гордити стога што се кроз гордост налазите под мачем греха. Немојте бити лењиви и немојте остављати псалмопојање и рукодеље стога што ћете се иначе предати у руке ђавола. [Нарочито избегавајте] да скривено дејствујете рђаво, те да се споља показујете другачијим неголи што сте унутра. Апостол говори: *Дакле, пазите добро како живите, не као немудри, него као мудри, користећи време, јер су дани зли* (Еф. 5, 14-15). Ми смо већ остарели и треба већ да имамо довољну војничку вештину. Онај, пак, ко је научио да ратује не боји се непријатеља. Стога вас молим и преклињем, часно војништво Христово, свештени народе Његов, изабрани борци Његови да не будемо плашљиви и да се не предајемо. Уколико смо добили ране излечимо се покајањем; уколико смо заклани оживимо се помоћу суза и епитимије; уколико смо одведени у мислени Вавилон ослободимо се кроз причешће Часним Телом Господа нашег Исуса Христа. И уколико истрајемо са трпљењем у борби, напади ће постепено да се одстране, непријатељи ће побећи и мир бестрашћа је засијати у нама, те ћемо се назвати синови Божији, будући да је речено: *Блажени миротворци, јер ће се синови Божији назвати* (Мт. 5, 9).

1) Време жури: треба да сте пажљиви, као што и јесте и нарочито да се старате о смирењу и кротости, подражавајући Христа; 2) анђели и свети [нас] гледају; срамота је не живети прилично; иако је тешко [живети прилично], ипак се припремају велике награде; 3) и рај и ад су пред нама: свако ће добити оно што изабере; 4) дело онога ко делује по страстима јесу дрво и слама: они ће вечно горети и неће изгорети (2, 1)

1) Време жури приводећи нас крају садашњег живота. Међутим, ко је онај ко разуме и испитује речено и ко неће потрошити време живећи равнодушно према делу свог спасења ухваћен у ђавољу замку и лукавство? Ко ходи пазећи на себе и не предајући се немару? Ко се свакодневно припрема за смрт, свако своје дело, и духовно и телесно, стављајући пред лице Сведржитеља Бога? Ко сву своју љубав преноси на жељу тамошњег, око своје душе подижући горе у небеса и разматрајући красоте тамошњих призора? Ко лебди заједно са горњим силама, ни у шта не сматрајући тешке непријатности, већ благодушно подносећи и увреду, и понижење, и злопаћење, глад и жеђ, хладноћу и врућину и крећући се у братству, по писаноме, као драго камење? Међу вама ја не видим једног или двојицу, већ многе који са искреном вером и ревношћу траже исправно, будући покорни, послушни, трпељиви, искрени, поверљиви и верни, без обзира што нису стекли научно образовање, нити његов недостатак допунили многим читањем, и размишљањем и учењем напамет. Они имају оно што је највише потребно, и чиме се уподобљавају Христу, тј. смирење и кротост, слушајући речи Господње: *Научите се од мене; јер сам ја кротак и смирен срцем* (Мт. 11, 29). Својом пажњом се окрените ка светлости и истини, ка исправности и кротости, ка смирењу и благодати. Уздржавајте се, молим вас, од сваког раздраживања и негодовања. Свети Давид узвикује: *Синови људски, докле ћете бити тешкосрдни? Зашто љубите сујету, и тражите лаж* (Пс. 4, 3). *Докле ће, Боже, да вређа непријатељ, да раздражује противник* (Пс. 13, 10).

2) Опростите ми. Ја се стидим светих анђела стога што, као чувари наши, виде како је код нас. Ја се стидим светих и преподобних отаца чији начин живота смо узели на себе и живот којих проводимо. Братијо, трудимо се да преподобно вршимо оно што је преподобно, и свето - оно што је свето. Немојте бити, молим вас, огорчени, непокорни, пргави. Немојте бити груби на речима, гневљиви, надмени, подсмешљиви, клеветници, увредиоци. Немојте бити причљиви, изазивачи смеха и дрски. Будите богољубиви а не блудољубиви, ћутљиви а не говорљиви, задовољни скромном одећом а не љубитељи украшавања. Нека су вам очи доле, а ум горе. Пазите да вас не рани стрела греха због ваше немарности. И шта ће доћи потом? Уместо труда се припрема покој, уместо подвига - венци, уместо увреда - част и слава, уместо понижења - похвале, уместо пробадања - радост сусрета, уместо ропства - власт над десет градова, уместо одвајања од родитеља и сродника - наслеђе и сунаслеђе са Господом нашим Исусом Христом, уместо одсецања своје воље - насељавање са првомучеником Стефаном. Осим тога, прво је привремено, брзо тече и пролази, а друго - вечно, бесмртно и бескрајно.

3) Уколико желите, вама је доступно, дохватљиво и пред рукама да добијете Царство небеско, да окусите живот вечни, да стекнете усиновљење, да будете становници раја, да се упокојите у наручју Авраама, да уђете у нерукотворену ложницу. Међутим, уколико желите, (небило) ви можете да сусретнете и супротни удео, тј. бесконачни огањ, неуспављивог црва, геенски пламен, шкргут зуба, удео коза, удео проклетих. [Супротни удео ће нас задесити] уколико не будемо живели добро, уколико не стекнемо добру настројеност, уколико се не одржимо у свом чину. Исправан стиче и душу своју и братију своју и мене убогог. Онај ко добро чини и богодолично ходи јесте частан пред Господом, а часна је и реч његова и лице његово. Блажен је он и оставиће блажен спомен иза себе.

4) Какву корист огорченоме доноси огорченост, и непокорноме непокорност, и непослушноме непослушност, и гордоме гордост? Не сабира ли он себи гнев у дан гнева и откривања праведног суда Божијег? Зар се његово дело не уподобљава дрвету, и сени и слами и зар се на њему неће испунити [речено]: *Ако чије дело изгори, биће оштећен, а сам ће се спасти, но тако као кроз огањ* (1. Кор. 3, 15). У будућем веку он ће мучитељним огњем бити очишћен од телесне злоће, гореће вечно и неће изгарати, гледаће са чежњом славу светих и због лишености ће плакати и ридати без користи. Нека такав удео не постигне никог од вас. И чистимо се овде огњем страха Божијег како не бисмо окусили будући пламен.

80.

1) Ја похваљујем вашу послушност: останите такви; и делитељи потребности и послушања и њихови примаоци нека дејствују богобојажљиво; 2) богатите се делима милости подражавајући Бога, не гордећи се уколико успете понешто учинити и не падајући у нехајност уколико не успете (2, 2)

1) Гледајте како узрастате, као се узвишујете, како се усавшавате, како приносите плодове Богу и нама и како, устројавајући се у вашем добром животу, послушањем стичете душе ваше. У свом смирењу ви сте уздигли живот ваш, а у послушању сте показали сведочанство ваше савести да га проходите без лукавства и лицемерја. И увек останите такви. Онај ко се назначи, на пример, на једну потребу нека је врши, молим вас, без пристрашћа, без непријатељства, без немарности, као пред лицем Бога свевидећег. Један нека наређује, а други нека прима благоразумно, добросавесно и похвално како би у онај дан чуо: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свога* (Мт. 25, 21). Таквог гласа су, опростите ми, недостојни они који без страха Божијег и пристрасно издају оно што је братији потребно, тј. одећу, обућу, или који деле послушања. Напротив, њима [приличи други глас]: *Нека је проклет свако ко дело Божије врши са непажњом* (Јер. 48, 4). Јер, колико се само зала рађа из реченога. Са једне стране улагивање, а са друге стране роптање и распадање мирних односа. Ја вам не говорим да би примаоци устајали на уручиоце, већ да би уручиоци са страхом Божијим и братском љубављу деловали на најбољи начин у власти управљања, која им је уручена. Уколико будете дејствовали на наведени начин благоустројство, мир и тишина ће се све више укрепљивати и укоренивати у љубљеном братству нашем.

2) Молим вас и преклињем да срца ваша испуните сваковрсним добрим намерама, да се предате узајамној љубави, да се радујете због напредовања других и да скорбите због саплитања ближњег. Апостол говори: *Какав је земљани, такви су и земљани; и какав је небески, такви су и небески* (1. Кор. 15, 48). А свети Давид пева: *Бог небески љуби милостињу и суд* (Пс. 32, 5), и: *Милости Његове пуна је земља* (Пс. 118, 64). И ми га подражавајмо. Данас завршимо једно, а сутра се простримо ка нечем другом, али пазимо да због неуспеха не паднемо у малодушност, нити због успеха у таштину. За успех благодаримо Господу будући да [напредовање] *није до онога који хоће, ни до онога који трчи, него до Бога који милује* (Рим. 9, 16). При неуспеху, пак, трпимо и успећемо будући да Господ уверава: *Сваки. . . који тражи, налази; и који куца, отвориће му се* (Мт. 7, 8). На тај начин ћете из дана у дан градити спасење душа својих, усходећи ка све већој висини. Сада је време истинске, а не трулежне трговине, време духовног натецања, време обогаћења вечним добрима. Блажен је онај ко трчи, триблажен који трпи, а свеблажен - који се свакодневно разгорева огњем чежње за Богом и љубави према Њему.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

81.

1) Устајање страсти је страшније од мача: пазимо, ограђујући се заповестима и наоружавши се одвратношћу према греху; 2) сада устаје један, а сутра други демон: но све их треба одгонити именом Господњим и принуђавањем себе на добро; немојте бити малодушни када вам налажу епитимију (2, 4)

1) Нека на мени брусе мачеве, нека задају ране, нека прогоне, нека прете смрћу. Ја се више бојим када грех, који царује у мени, као неку наоружану војску против врлина пошаље мноштво бесних страсти. Јер, тада ми страшна стрела греховне сласти рањава срце, а не тело. Тада ми је страшна и крв која се не излива на земљу, него на душу од невидљивог мача. Ето чега се бојим и од чега трептим. Пазимо на себе, братијо моја, и гледајмо да се некако у град наше душе не прокраде злобник, тј. горда помисао, или сласт греха, наиме грабљивица, или смуђујуће непослушање, или погубна самовољност, или огорчена непокајаност, или несаломљива тврдоглавост, или непоколебиво самооправдање, или нешто друго што узнемирава душу. Ми као неким опкопима треба да се оградимо Божанственим заповестима, те ћемо увек бити читави и заштићени. Уколико се понекад и деси да такав грабљивац уђе, чим га приметимо пожуримо да га ухватимо, вежемо и избацимо даље од себе. Нарочито се наоружајмо против страсти, прихвативши недоступност срца и крепост духа, како не бисмо падали када се боримо, већ како бисмо одбијали и далеко одбацивали невидљиве непријатеље који нас нападају.

2) Јер, данас нас напада један демон, сутра други, па опет неки други, тј. час демон блуда, час стомакоугађања, час високоумља, час гордости, час дрскости, час самовоље и других безбројних страсти. Ми треба да се свима противимо, да са свима водимо борбу и да све побеђујемо именом Господа нашег Исуса Христа, који ће нас украсити венцима победе у дан награђивања. Блажен је, брате, онај ко слуша речено и разумева и испуњава, а додаћу - и принуђава себе свакодневно на мислену борбу. Јер, за дело спасења је неопходан подвиг, и Царство небеско само подвижници добијају. Стога не треба да се чудите кад вам се дешавају искушења, која бивају ради испитивања и обучавања у борби. Немојте бити малодушни када вас уразумљују, изобличавају, налажу епитимију, вичу, вређају и, уколико је нужно, и жалосте. Будите благодушни, бодри и са великом ревношћу се лађајте дела. Јер, у реченоме је ваше спасење, напредовање, мучеништво и венци.

82.

1) Брат је отишао; због чега; није пазео на себе и предао се прелесним помислима; да је пазео на себе, псаламске поуке би га уразумиле; није имао ни чврсту вољу; 2) војници земаљског цара због земаљских предности су му верни; зар ми нећемо бити верни небеском Цару ради Царства небеског; будимо такви, подражавајући оце (2, 5)

1) Ја сам вам наговештавао да се чувате од напада непријатељских. А сада ћу указати на рђави плод непажње. Несретни брат Авакум је побегао од нас. Наравно, [он је побегао] стога што није пазео на себе и што се мислено није чувао. Он није задржавао помисли које су верне Богу и благочастиве, и које нису могле да га нападају, већ прелесне помисли, које су Бога и Његову правду сакривале од душе. Стога је и пострадао, сам себе одвојивши од нас и пошавши за ђаволом. И где он сада лута као овца коју су ухватиле звери, без руководства и напасања? Како сад он може да пева Богу, од кога је отпао нарушавањем својих завета? Ступивши на пут [нечастивих], како он може да пева: *Блажен човек који не иде на веће безбожника* (Пс. 1, 1). Или како може да говори: *Он је почивалиште моје у век века, овде ћу се настанити, јер њега изабрах* (Пс. 131, 14). Од њега су далеко и речи: *Трпећи потрпех Господа, и обрати на ме пажњу, и услиша мољење моје* (Пс. 39, 2). И њему више одговарају псаламске речи: *Проклети су који скрећу од заповести твојих* (Пс. 118, 21). Он је проклет и биће проклет уколико га Господ Бог, на молитве оца мог и нашег и садејство ваших, не приведе обраћењу. Зашто се тако нешто дешава са нама? Зашто нас сатана налази доступне и отима? Због чега дозвољавамо да нисмо обузети

страхом Божијим и да нисмо обучени у оклоп љубави према Христу Богу нашем? Зашто дозвољавамо да нас савладају наше похоте и да се показујемо хладни, прелјубници, непостојани и, рећи ћу управно, бесплодни? Где је вера према оцима? Где је љубав према братији? И како ћете се спасти од чулних и мислених искушења кад одмах изнемогавате чим вас дотакну скорби и кад се окрећете у бекство чим ступите на поприште борбе?

2) Да ли видите како војници цара земаљског чувају верност своју према њему, како се туку за њега и крв своју проливају? И због чега? Да би добили почести или чинове. Наши подвизи су другачији. Они су ради јединог вечног и невидљивог Цара свега, Бога, а не ради било чега земаљског. Они су ради стицања Царства небеског, ради [наде] да постанемо сунаследници Христа Господа, ради окушања онога што око није видело, и ухо слушало, и што на срце човеку није долазило. Па ипак, ми му не остајемо сви и увек верни: нас могу да поремете, прелесте и заведу. Зар ми не треба да смо трезвоумни? Зар да се не крепимо? Зар да се не противимо до крви? Зар наше рођење није одозго? Нисмо ли ми синови Светлости? Како да се не јавимо као чеда послушања? Како да не покажемо да смо свето семе? Како да не покоравамо сваку помисао на послушност Христу? Како да се не пружамо изнад светских мудровања? Како да не умиремо за Христа, чак и кад би требало више пута на дан умрети за Њега? Да, чеда моја. Будимо синови силе, војници Христови, истински Божији народ, анђелски хор, непобедиви пук, по примеру светих отаца наших и блажених који су живели под њиховим руководством. Нека сатана буде згажен и поруган под ногама нашим, као што је био и код светог Силуана, преподобног Доситеја, увекспомињаног Захарије и свих преподобних послушника. Јер, је прослављен само Доситеј, или само Силуан, или само Захарија, а не и сви верни ученици њихови? И њихови следбеници су припојени слави њиховој. Будимо и ми, молим вас, као и они. Немојмо да нас савладају напади непријатељски, немојмо се уплашити страха њиховог, немојмо допустити да нас умртви смрт греховна. Напротив, све остале дане и часове живота нашег поживимо угађајући Господу Богу нашем.

83.

1) Нека нас ништа не одвоји од љубави Божије; напротив, истрајмо у подвизима и врлинама све док не достигнемо у меру Христову; 2) ми смо учинили велико дело одрекавши се од света; немојмо тај подухват посрамити немаром и самоугађањем, већ подражавајмо оце (2, 6)

1) Уколико се деси нека народна беда и сви се нађу у смутњи, ми треба даноноћно да припадамо Богу са сузама и уздасима молећи га да свој гнев обрати у милост по неиспитљивим судовима своје премудрости, те да васпостави мир у свету. Ипак, ми не треба ни да остављамо своје духовно делање, већ да у његову корист окрећемо и оно чиме нас дотакне општа невоља. Јер, како каже апостол, *онима који љубе Бога све помаже на добро* (Рим. 8, 28). Наиме, изражавајући се апостолским речима, нас ни садашња невоља, па чак ни још страшнија, заправо *ни смрт, ни живот, ни анђели, ни поглаварства, ни силе, ни садашњост, ни будућност, ни висина, ни дубина, нити икаква друга твар неће моћи одвојити од љубави Божије, која је у Христу Исусу Господу нашем* (Рим. 8, 38-39). Узносећи се, дакле, ка Богу и гледајући на тамошња блага, која су нам припремљена, вршимо подвиг који нам предстоји са радошћу, чврстином и ревношћу. Немојмо се ослабљивати мрзовољом, нити изнемогавати од поста, нити се умарати од бдења, нити се засићивати молитве, нити обамирати од напора у испуњавању других заповести. Ка свему реченоме тецимо и журимо као на неки празник и веселје, или боље - као ка светлости и самом Богу. И узлазићемо из силе у силу у испуњавању заповести и из славе у славу у украшавању себе врлинама, све више се богатећи божанственим савршенствима *док не достигнемо сви у јединство. . . у меру раста пуноте* (Еф. 4, 13) Господа нашег Исуса Христа, ради кога смо се распели свету и свет нама (Гал. 6, 14). Ради Њега смо све оставили, и сматрамо све за трице да бисмо Њега добили (Фил. 3, 8).

2) Видите ли, чеда моја, какво и колико дело смо ми учинили побегавши од света и одрекавши се од свега светског, од сродника и родбине, од родитеља, браће, сестара, градова и домова и од свега уопште што пружа утеху телу и крви? Немојмо такво дело осрамотити својом лењошћу, немаром и непажњом, што ће се десити уколико почнемо да испуњавамо прохтеве тела и да дејствујемо по душевним страстима. Нису, међутим, такви били наши свети и преподобни оци, који су нам оставили примере богоподражавајућег смирења, послушања без размишљања, искрене вере, одбојности према свету, љубави према Богу, дивних подвига и преподобних дела. Њих подражавајмо, принуђавајући се да идемо њиховим стопама како бисмо се удостојили и њихове части.

1) Ко су безбожници: сви који рђаво живе, нарочито они који су, насупротив својим заветима, незадовољни оскудном опскрбљеношћу манастира; 2) треба да смо задовољни оним што се предлаже на трпези, сваку утеху сматрајући умањењем вечне утехе, као што и ја сам увек осећам; 3) наша трпеза није рђава; у болници је, пак, и трпеза и све остало врло добро; 4) додајем: "Сами нисте ништа донели у обитељ, а [тражите] једно или друго; осим тога, готово ни за шта нисте способни, а други који су бољи од вас се труде у потпуности и трпе; на вас ће [доћи] праведан гнев Божији" (2, 7)

1) Господ говори: *Трудите се не зајело које пролази, него за јело које остаје за живот вечни* (Јн. 6, 27). Испуњавајте, наиме, заповести, поучавајући се у закону *Његовом дан и ноћ*, како бисте, по речи божанственог Давида, били као *дрво засађено крај извора вода*, како бисте дали *плоду време своје*, и како *лист* вашег спасења не би отпао у будућем веку. *Нису такви безбожници, нису такви, него су као прах који ветар размеће са лица земље* (Пс. 1, 34). Безбожници за нас нека не буду само они који неисправно верују, него и сви који преступају заповести Господње. У односу на наш чин, безбожници су непослушни, горди, причљиви, ташти, дрски, они који тајно једу, роптачи, они који воле да се украшавају, знатижељни (тј. сви који посматрају и распитују се), лењивци, немарни, дошапачи, својевољни, клеветници, а понајвише неблагодарни и они који ишту више од онога што је неопходно (тј. од онога што се свима нуди у обитељи), они који остављају старање о души и попуштају телу, они који ишту и захтевају јело и пиће којих нису достојни и буне се ради њих, правдајући се саставом свог тела, навиком и немоћи. Добро би било кад би се они заиста разболели: можда би се кроз болест избавили од своје највеће болести, тј. неблагодарности. Јадни, они као да су заборавили шта су при свом ступању [у манастир] обећали Богу и исповедили пред лицем многих невидљивих и видљивих сведока. Зар нису [обећали] да ће пребивати у глади и жеђи и да ће трпети сваку жалост, тескобу, мраз, прогањање, муке и смрт. А сада подижу рат ради вина и јестива. Они су се изругали завету, те ће и сами бити поругани. Како се не сећају да их је Бог гледао и слушао кад су давали обећања? Стога се бојим да их Бог не преда у *покварен ум да чине што је неприлично и погубно* (Рим. 1, 28).

2) Нека се отрезни онај ко је такав. Нарочито пробудите душе ваше из дремежа, из немарности према Божанственом, од склоности ка доњем, од [стања] - *ни студен ни врућ*. Распламсајте се божанственом љубављу и страхом. Примите прекор и обуците се у оружје правде. Дрхтите и бојте се, и немојте ратовати због онога што се поставља на трпезу. И имам у виде у не само кад је постављено вариво, риба и сир, него и кад се предлаже само хлеб са наквашеним поврћем, кувани боб или нешто слично: и њих сматрајте за велику утеху. Зар се смирени неће убојати, помишљајући да ће и због такве утехе бити лишен вечних добара? О себи могу рећи да свако јело и пиће сматрам путним трошком на путу за ад, нарочито оно које ми се давало у време немоћи. Верујте ми, премда и говорим у безумљу, да до саме смрти не бих мењао обичну меру хране и пића кад ме не би обузимао велики страх због непослушности општем оцу нашем и кад ме не би убеђивала ваша расуђујућа реч. Само из тог разлога сам ја јео и пио разном. Рећи ћу, пак, још увек у безумљу, да сам то чинио са болом у срцу, стењањем и огорчењем са једне стране због моје недостојности, а са друге, због бриге за вас немоћне и због оскудности у обитељи.

3) Уосталом, по благодати Христа Господа код нас постоји неопходно. Стога узнесите славу Богу, неблагодарни. Ми и вино пијемо, и уље и рибу једемо, и у болници се покојимо и лечимо, чак не једном или двапут, него сваки дан. Код нас је изабрани брат, који је стекао искуство у лечењу болести, главни болничар. Он има три, четири и пет помоћника. Постоји посебан кувар, посебан складишник, нарочити старатељ о мастима, облогама, завојима и везивима. Они ни на тренутак не прекидају свој посао. И расходи нису мали: сваки дан се даје риба која се узима или од три, четири заказана риболовца, или на тргу. Колико је само и каквог вина употребљено и још се употребљава, колико маслина, меда, чистог хлеба и много другог. Како да за све то, неблагодарни, не благодаримо? Како да не узносимо славу Богу? Како да му не запевамо хвалу?

4) Додајем још да сами ништа нисмо донели у манастир и да од нашег рада нема никаквог добитка, па ипак тражимо: "Дај нам једно, или дај нам друго". Ми нисмо способни ни за шта, ни да стојимо код врата, ни да служимо за трпезом. Ми неосетљиви и неразумни нисмо свесни да смо можда последњи и да су други, тј. часнији оци и братија, једни напоље, а други унутар обитељи на мразу и ветру, на врућини и припеци, као неки робови, те копају, ору, обрезају виноград, перу, шију, кују, иду пешке послом по градовима, по пољима, по горама премарајући се и изнуравајући се и уједно све спокојно трпећи. Заиста,

таквих је Царство Божије. Ти, пак, слепи, огорчени, лукави и очајни, пази да не чујеш у онај дан: *Свежите му руке и ноге, па га баците у таму најкрајњу* (Мт. 22, 13). Тешко вама. Ви не марите за карање Божије, видећи да не кажњава одмах. Заиста, за вас је речено: *Рече безуман у срцу своме: Нема Бога* (Пс. 52, 2). Због чега? Стога што сте се распали и огадили у *поступцима (својим)*, што нема онога који чини добро, нема га ниједнога. *Бог с неба погледа сваки дан на синове људске да види има ли који разуман или да га (који) тражи* (Пс. 13, 12). Такве Он уписује у књигу живота, а остале испушта. Бојим се да не дође свети Давид и да не запева о вама: *Раздели их у животу њиховом* (Пс. 16, 14). Кога? Те зле од оних који добро ходе. Међутим, *разумите ово који заборављате Бога, да (вас) не зграби, и неће бити избавитеља* (Пс. 49, 22). Опростите и мени неразумноме, чеда моја љубљена, што вас штедим и што сам из љубави са сузама навео речено. Наиме, ја мислим да је боље да вас сад бичујем речима, неголи да се касније подвргнемо вечним бичевима, од којих нека бисмо се избавили благодаћу Господа нашег Исуса Христа.

85.

1) Жао нам је што су двојица отишли; 2) не треба се поуздати ни у себе, ни у друге; 3) чим нешто мало учинимо ми се уздижемо, услед чега и падамо; 4) пазите на себе, а за њих се молите (2, 8)

1) Опет се десило искушење и опет саблазан. Опет ја кукавни плачем и сетујем што су се одвојили љубљени (што су два брата побегла), што су се сурвали они који су високо живели, што се помрачише они који су говорили *да су мудри* (Рим. 1, 22), што су они који су поднели велики и многогодишњи подвиг и зној благочашћа у једном трену све изгубили и што су за мене уместо винограда постали трње, уместо веселја - огорчење, уместо очекиване среће - несрећа. И не знам шта бих рекао и шта бих проговорио о паду и краху наше братије. Могу само да седнем и да плачем, говорећи: *Господе, ко се, дакле, може спасти* (Мт. 19, 25).

2) Човека не треба хвалити све до самог његовог исхода. Јер, пут спасења је врло тешко проћи. И ко ће само избећи толике замке ђавоље? И зар човек не мора да се брине о себи све до самог исхода свога? Речено је добро знао онај свети отац који је већ при самим вратима смрти на реч ђавола: "Измакао си ми", одговорио: "Не знам". Он је, дакле, био врло опрезан: ни у последњи свој час он није смео да има чврсту увереност у своје спасење, без обзира на високу меру својих благочастивих напора.

3) Ми, пак, проживевши пет или десет година у манастиру и навикавши на манастирски устав, или научивши напамет неколико изрека из **Светог Писма**, или учинивши одређени број поклона, или помоливши се дуже и попостивши - већ сматрамо да смо све испунили и почињемо да високо мислимо о себи. Стога и *падамо као лишће* (Прич. 9, 14), и наше кости се расипају *до пакла* (Пс. 140, 7) и *пре него што се истргнемо, сушимо се* (Пс. 128, 6). Ми себе сматрамо мудрима иако смо неуди, и словеснима, иако смо бесловесни. Ми сами себе постављамо за учитеље, за ревнитеље благочашћа и његове верне представнике, сматрајући да се једино код нас задржала истина. Стога се са нама и десио такав случај, стога и примамо таму као светлост, стога смо и постали изгнаници из Христовог дворишта и Његовог стада као из раја.

4) Пазите на себе, братијо моја, и не трошите мало по мало врлине ваше и доброверје ваше, како не бисте потпуно осиромашили и упали у руке пропасти. О заблуделима који су отишли свеуздано се помолимо како би их Господ уразумио и вратио код нас.

86.

1) Тешим се вашом чврстином и постојаношћу; напредујте још више, принуђавајући се и благослов Божији ће бити на вама; они који нису такви нису Божији; 2) у крштењу, покајању и у нашем завету ми смо се потпуно изменили и постали нови; немојмо поново зидати оно што смо срушили и поново се окретали свету из кога смо изашли, слично Израиљцима који су по изласку из Египта уздисали за њим; нека вас на речено подстакне моја реч и нека вам Господ помогне (2, 9)

1) Ја сваког дана благосиљам Бога оца мога који вам је дао силу и крепост да чврсто стојите у свом подвижничком послушању и смирено се молим да вам Господ све више открива мислене очи ваше да видите све путеве Његове како бисте прихватили чежњу за Његовом Божанственом љубављу, за успављивањем телесне похоте и за узвишавање над влашћу страсти, будући *савршени и испуњени*

сваком вољом Божијом (Кол. 4, 12). Наравно, као што знате, речено не бива без напрегнутог усиљавања, без злопаћења и одједном, већ уз велики труд и даноноћно самоизнуравање, уз принуђавање и притешњавање природе и подношење свих скорби које се дешавају у нашем општежићу од људи или демона. И онај ко не изнемогава под њиховом тежином, већ уз помоћ Божију све подноси и трпи, заиста добија *благослов од Господа, и милост од Бога Спаса свога* (Пс. 23, 5), удостојавајући се Царства небеског. Стога је добро и блажено носити страдања, бити страдалник за Христа и не избегавати невоље. Да ли, пак, онај ко се ваља у левим стварима, тј. у гневу и свађи, у дрскости и надмености, противречењу и непријатељству, непотчиљавању и спорењу, огорчењу и оговарању, клеветању и лажи и смењу може да се назове Христовим [слугом]? Зар није он пре син противљења, чедо гнева и наследних бесконачних мука, а не вечних добара?

2) Зар ви немате анђелски чин, братијо? Зар ваш живот није свет? Зар ваш пут није богоизабран? Шта говори апостол? *Јер ако опет зидам оно што развалих, показујем се да сам преступник* (Гал. 2, 18). Ми смо свукли старог човека, који трули услед прелести многолике змије. Ми смо се одрекли оног што је било плод првог горког залогаша и непослушности достојне изгнања, кроз коју је у свет ушла многоскорбна смрт. Ми смо кривицу свог рђавог понашања скинули најпре у крштењу водом и Духом, а потом, по великом човекољубљу Божијем, у другом крштењу покајања и одрицања од света. И ваши завети су по сведочењу светих анђела записани код Бога, а и код мене убогога. Ви сте се, дакле, омили, осветили, разрешили од греховних уза и обукли у новог човека који је саздан по Богу у преподобију и правди. Због чега онда опет бежите назад? Зашто се опет враћате на своју блјувотину? Због чега, по речи Господњој, нисте приправни *за Царство Божије, међући руку своју на плуг па се базирајући назад* (Лк. 9, 62)? Господ је сведок да говорим са љубављу, штедећи вас и мучећи се болно. Говорећи о Израиљцима у **Старом Завету, Писмо** [наводи] да су се својим срцем окренули ка Египту, сећајући се лука, мяса и котлова египатских, као и свог бедног живота (Изл. 16, 3). И ми се слично окрећемо свету и ономе што је у свету. И оно што смо раније чинили и сада чинимо овде. Тешко мени! Како се дешава да ми, који смо позвани да будемо равни анђелима, нисмо слични ни са побожним световњацима, због немарности долазећи чак и до правих падова? Нека буде, молим вас, моја смирена поука утврђење за оне који нису пали, лекарство за пале, опомена за немарне, подстицај за ревносне, подстрек за мрзовољне, помоћ за нападане и уопште *свима - све, да се како неки спасу* (1. Кор. 9, 22). Јер, ради вас имам и реч и дисање, а по себи сам бесловесан и чак уопште нисам човек. Нека Бог и Отац Господа нашег Исуса Христа исправи наше погрешке, утврди наше успехе и допуни наше недостатке. И као што нас је извео из светског Египта и провео нас кроз греховну пустињу, нека нас преведе и преко лукавог мора страсти. Нека га расече и исуши и учини проходним пут врлина. И нека нас назове својим *родом изабраним и народом светим* (1. Пт. 2, 9). Нека нас усели у добру земљу врлина и кроз смрт у земљу кротких.

87.

Неразумно и погубно поступате ви који сте се одрекли од света и опет гледате на њега: молим да се отрезните (2, 10)

Као словесни људи ви сте ради Бога оставили све - и сроднике, и браћу, и свет, и све што је у свету. Узевши на себе лако бреме Христово због чега се, међутим, опет осујећујете, посветовњакујете, или чак сатанизујете својим делима? *Кад неко преступи Закон Мојсијев, по исказу два или три сведока, има да умре без милости; замислите колико ћете сада тежу казну заслужити* (Јев. 10, 28-29) ви који нарушавате завет Духа и који, по светом Василију, кроз нарушавање послушања, *Крв завета*, којом сте се помазали у дан одрицања од непријатеља и света и сједињења са Христом, *за несвету* држите (Јев. 10, 29). Зар тако приличи? Зар ви један час овога живота (који је заиста час у поређењу са бесконачним вековима) нисте могли да побдите са Господом? Зар је то ваш завет пред Сведоком Богом и пред слушаоцима светим анђелима? Зар су то означавале маказе које сте ми дали вашим рукама као рукама Господњим? Где су дејства тадашњих савета, тј. сузе, смирење, ниско држање и гледање? О, чеда, чеда. Како сте залутали и одступили од ранијих ваших одлука? Ипак, милим вас и преклињем, чеда моја, утробо моја, удови моји, да се сви отрезните, да се сви обновите духом, да се сви сједините у једној мисли, у једној нади, у једно срце, ви са мном и ја са вама, пред лицем Господњим, те да почнемо да живимо и ходимо како бисмо стекли Царство небеско.

1) Радујем се што сте се средили; то није моје дело, него дар Божији; ја се радујем с обзиром да сам једно са вама: нека вас Господ чува и помогне да напредујете; 2) ми смо рђавом и ништавном претпоставили боље и драгоценије: немојмо падати у нехајност; 3) мученички венци су пред нама: храбримо се; носимо бреме послушања и исцрпљивања тела гледајући на почаст горњег звања (2, 11)

1) Добро је да се добротина Божија не скривају, него да се разглашавају у погодном време како бисмо постајали још ревностији на делу своме. Ја видим једно добротина на вама. Ви сте, наиме, благодаћу Христовом кроз честе поуке и напомињања о нашем делу, као и кроз свакодневна наговарања ступили на пут духовног напретка са добрим настројењем и богољубивом ревношћу. И ви сами собом сведочите да говорим истину. Сведочим и ја јер сам добио олакшање у напорном боловању за вас. После многих брига ја сам ступио у безметежје вашег поретка као у тихо пристаниште са душевном радошћу. Заиста је истинита реч да *свако карање, док траје, не чини се даје радост, него жалост, али после даје мирни плод праведности онима који су кроз њега извежбани* (Јев. 12, 11). И речено није плод мог дејствовања, ни мог старања и боловања, него дар Божији уз ваше старање и отачку помоћ. И зашто се ја непотребни веселим и радујем, улазећи у туђи труд? Стога што смо ми свецело једно: ви у мени и ја у вама. И посебна дела обојих рачунају се обојима. Нека Господ, који је страхан у сили и силан у крепости, од сада и убудуће и мени дарује да будем ревностан и силан за долично испитивање, тражење и објашњење светих заповести, те да вас чувам у нераскидивом потчињавању, у нелицемерном послушању и у непромењивој вери, показујући вас све више врлинским, све ревностијим и све спремнијим да са храброшћу и усрдношћу [кренете] на сваки духовни подвиг, тј. на подношење скорби и тескоба, глади и жеђи, на подизање сваког труда и на трпљење свега тешког и жалосног како бисте се јавили непобедиви и примили венце трпљења у дан награда праведног Судије.

2) Заиста је добра ваша трговина. Јер, оставивши трулежно, ви сте добили нетрулежно; лишивши се родитеља, стекли сте Господа за Оца; удаљивши се од браће, за сажитеље сте стекли свете. *Ви сте род изабрани, царско свештенство* (1. Пт. 2, 9). Уместо отаџбине која вас је родила и васпитала, ви сте за отаџбину добили горњи град, *коме је неимар и творца Бог* (Јев. 11, 10). Уместо нестабилног и разрушеног дома ви сада имате шаторе преподобних и праведних; уместо сујетне славе и пролазне части - божанствено и равноанђелско достојанство; уместо вештаственог изобиља и части - насладу вечним добрима; уместо потчињавања и одсецања својих жеља - ликовање са мученицима; уместо уједињења и странствовања без родбине - најближе сродство са свима светима. Зашто да сте мрзовољни? Зашто да падате духом и да се жалостите? Нека свако узвикује са божанственим Давидом: *Зашто си жалосна, душо моја, и зашто ме смућујеш? Уздај се у Бога, јер ћу се исповедати Њему* (Пс. 41, 12). *Пошто с Њим страдамо. . . у подвижништву, с Њим ћемо и царовати* (Рим. 8, 17; 2. Тим. 2, 12).

3) Венци мучеништва се и овде стичу. Начин општежитељног живота се са правом назива попрештем борбе. Стога је блажен послушни, диван исповедник (који све о себи открива), преподобан трпељиви, богоблажен верни и неизмењиви у испуњавању заповести. Немојмо се одвраћати и уклањати од започетог, немојмо се ослабљивати у установљеном поретку, немојмо дозволити да се враћамо назад или да се заустављамо, немојмо показати леђа непријатељима својим, о, савојници, о, сапутници, о, саборци. Немојмо штетити тело. Време је кратко и живот је за кратко време. Чак и да се продужи седамдесет или осамдесет година, живот је ипак ништа у поређењу са бесконачним вековима. Пошаљимо бакарушу и добићемо хиљаде златника; пошаљимо моменат времена и стећи ћемо бесконачне векове; поднесимо труд од једног часа и добићемо бесконачни покој; заплачимо да бисмо се вечно радовали блаженим радовањем; заридимо ради Христове љубави да бисмо ликовали у бесконачним веселима. Гледајући на почаст горњег звања подвизавајте се добрим подвигом са радошћу све док не достигнете време своје кончине и из овог пређете у вечни живот у Христу Исусу, Господу нашем.

89.

1) Ми смо, обративши пажњу на призив Божији, све оставили; немојте бити тужни, него се подстичите надом и све подноситe: венци су пред вама; 2) немојте чинити ништа неприлично и немојте красти, што се нигде не уклапа и не остаје без казне; 3) месопусно (је време): немојте стомак чинити богом, већ се пуните врлинама (2, 12)

1) Шта прилично да кажем вама, чедима Божијим, који се повинујете речи јеванђелској, који сте оставили свет и на себе узели велико, блажено и пожељно дело послушања? Нека Бог који теши смирене и вас утеши посетом Духа Светог, нека учини да верно ходите путем заповести Његових, и нека вас учини наследницима Царства свог. Да, братијо моја. Како сте добро дело учинили, како сте донели мудро решење када сте, на позив Божији по примеру праоца Авраама, изашли из земље своје, од рода свога, из дома овца свога и дошли на ово место подвижничтва, које вам је указао и до кога вас је руководио сам Господ. Ви сте победили плотско мудровање и уздигли се изнад њега. Ви ради Бога нисте дозволили да вас задржи сродничка љубав, ни да вас заустави уобичајени живот, ни да вас веже праотачко наслеђе, нити ишта друго да вам направи препреку. Стога сте блажени и преблажени. Немојте бити мрзовољни, ни жалосни и немојте падати духом. Напротив, надом на припремљена добра уздигите се изнад садашњих скорби и подвижничких тескоба. Веселећи се и радујући се проходите пут свој и у трпљењу храбро и бодро живите дан за даном, недеље за недељама, месеце за месецима и године за годинама. И шта ће бити на крају? Ви ћете бити украшени нетрулежним венцем славе када Господ призове небу и земљу да би судио народу своме.

2) Немојте се предавати лењости, немојте дремати, немојте бити млаки, немојте се свађати, ни препирати, ни злословити, ни празнословити, ни угађати стомаку, (и додаћу нешто што није достојно слуха и што се само неких тиче) ни красти. Онај ко почне да краде орахе доћи ће и до великог и онај ко привикне да отима оловке (тј. гушчје перје) пружиће се и на одећу. Међу нама се дешава крађа одеће, појасева, обуће и другог. Да ли је то добро? Зар су то Христове слуге? Зар су то туђи свету? Не ишту ли они земаљско уместо небеског наслеђа? Зар се они називају светима и благословенима, примајући поклоне поштовања од људи? Зар је такво ваше старање, напредовање и усавршавање? Уосталом, не ради се о општем греху. И не чудите се што ја од похвала прелазим на прекоре: за једне се производи једна, а за друге друга реч. И уколико је тога било, од сада молим, преклињем, наређујем и опомињем да више не буде. Уколико неко и после садашњег савета учини нешто такво биће туђ Цркви Христовој, наравно ако покајањем и исповешћу не умилостиви Бога. Наравно, и онај који је раније крао може да се излечи једино уколико призна и открије свој грех. Некада је Ахан отео и сакрио неколико ствари, што је довело до његовог каменовања (Нав. 7, 21; 25). И онога ко је заробљен наведеном страшћу и не призна, побиће невидљиво камење. Стога нека устане пали и нека оживи у Господу.

3) Ево и месопусног [времена]. Немојте обраћати мисли своје на своје некадашње препуштање сујети, нити се усличујте онима који се хране као за дан заклања. За оног ко је поробљен стомаком, трбух представља бога *и слава је његова у срамоти* његовој (Фил. 3, 19). Узми неког од таквих за пример и погледај какав је по души и по телу. Кажи ми зар је тако нешто пожељно. Зар је он достојан подражавања? Наравно, није. Напротив, достојан је сваког удаљавања и презира. Ти, пак, буди задовољан скромним удовољавањем потребе за храном, остајући без меса и вина. Немој се старати да тело напуниш, него да душу препуниш плодовима Духа Светог, тј. миром, љубављу, надом, вером, молитвом, псалмопојањем, стихословљем, смирењем, бдењем, раним буђењем, незлобивошћу, простотом, чистим помислима, скрушеношћу, очишћујућим сузама. Ето вашег сталног стола.

90.

1) На мени је дуг да вас увек подстичем на борбу, а на вама - да увек будете духовно наоружани и да се борите; 2) није умесно да се жалимо на дуготрајност борбе; он наводи примере бораца и саветује храброст; 3) не треба да се плашимо привида: неустрашивост и молитва су најбоља средства против њих (2, 13)

1) Ја по неопходности морам увек да се обраћам са речју утехе и савета вама који се трудите до премора на делу Божијем, тј. на вашем блаженом и многонапорном послушању. Кад би се ваш подвиг и ваша борба са нападима непријатеља прекидала у било које време, и моје тешење и саветовање би се

прекидало. Међутим, они никада не престају, те ни дању ни ноћу не дају покоја. Стога по свој праведности и на мени лежи дуг да сразмерно у ваше душе додајем и утеху, и подстицај, и наду, и силу, и бодрост, и ревност за истребљивање невидљивих пукова који су се подигли против вас. Војник, као што знате, увек треба да дејствује као војник, строго се држећи свега што захтева његово звање. Стога и ви, истински Христови војници, увек треба да гледате да ли је ваше оружје у реду, да ли имате мач послушања, оклоп вере, кацигу наде на спасење, штит смирења, лук молитве и све друго што је неопходно за наше духовно војниковање. И много је лепше и дивније видети војника Христовог који има све наведено, неголи телесног војника у његовом пуном наоружању. Стога се, чеда моја, [постарајте] да се наоружате, оградите, дотерате, ратујете и побеђујете ђавола који вас напада. И немојте се чудити ничему што се дешава са вама, тј. ни ударцима које примате, ни стрелама, ни поклизнућима, ни падовима. Једино [се постарајте] да брзо устанете.

2) Неки се буне, чуде или чак падају и у очајање стога што их тиранише или срамна похота, или непријатељство, или хула, или завист, или измењивост или нешто друго слично. Ја се, пак, дивим њима самима. Кажите ми, брате, зар очекујеш да ћеш венце добити без труда и невоља, без борбе и победа. Међутим, неко говори: "Ја имам већ толико година, толико пута сам се спремао, исповедао и причешћивао, изобиловао сузама и уздасима, био користан и братији и онима који живе са мном у њиховој немоћи". Авај, каква мудрост. Кажите ми колико се година налазиш у борби. Три, пет, десет. Блажена ама Сара се четрдесет година храбро борила са демоном блуда и све храбро подносила. Смем да поменем и аву Пахомија, који се обнажио у цркви и једног другог кога је поткрепио ава Аполос. А и зашто бих наводио безбројне примере подвига и борби из којих су искрени борци излазили као победници без огорчења, без малодушности, без губитка храбрости, надвладавши своје немоћи и мигом одозго одбијајући непријатељске нападе. Ми малодушни, пак, деламо и говоримо малодушно, немарно и необучено. Ја и напомињем да бисмо се подигли из малодушности и постали бодри и стамени, уздајући се у Бога и појући у себи: *Ако се построји на ме табор (непријатеља), неће се уплашити срце моје; ако се подигне рат на ме, ја ћу се и тада надати* (Пс. 26, 3).

3) Немојте се бојати застрашивања и страшилишта која понекад демон ноћу изазива, показујући једно или друго и преображавајући се и мењајући изглед по жељи. Понекад он пушта звук, или зове по имену, или поприма изглед лава. Ти га, пак, смело рани неустрашивошћу и видећеш како ће се распасти као прах. Уколико ти се учини висок и раван са кровом и велики, обрати се молитви па ћеш, као и Антоније Велики, видети како ће нестати. Нека он иде на тебе и напада, или нека тресе твоје станиште и гмиже ка теби. Ти се немој плашити и све ће проћи као машта. Слично се дешава онима који се боје страха где нема страха (Пс. 13, 5). Пазите и немојте се плашити онога што уопште није страшно. Нека се пре вас плаши онај који наводи страх због силе вашег уздања на Бога и молитве Њему.

91.

1) Дошло је пролеће: чувајте се; саветујем да се уздржавате од вина, да не једете до ситости, да будете опрезни кад идете у град и да светске речи не уносите у манастир; 2) уснут он говори о онима који иду у башту и ишту поврћа мимо правила (2, 14)

1) Стојте чврсто и непокретно у уздању у Бога те ћете растргнути многобројне замке ђаволске и бити изнад страсти, газећи сласти и похоту тела, чувајући девственост и штитећи душевну и телесну чистоту. Видите, сада је пролећно време и ускоро ће свака одушевљена природа бити покренута ка рађању. Саображавајући се са реченим, ми треба да ограничавамо свој сан и храну. Апостол говори: *Добро је не јести меса и не пити вина и не чинити оно на шта се брат твој. . . саблажњава* (Рим. 14, 21). Стога и ја, братијо моја, здрава (а не болесна) саветујем (и не узаконјем) да ради ваших часних душа не пијете вино, нарочито млади, будући да се од њега разгоревају страсти. Ми и без њега у себи имамо покрете сласти који су својствени нашој природи. Због чега бисмо још у себе уносили и побуђивање од вина? Окусите и видите како је добро уздржање од вина. Онај ко се уздржава од њега видеће да га не носе помисли, да се не распаљује душом, већ да је свагда трезвоуман у љубави према Богу и ревносан на све добро и на оно што потпомаже спасење. Онај ко се уздржава од вина у себи носи Духа Светога. Онај ко пије воду облачи се у одећу умилења. Ја вам, чеда, исто саветујем и у односу на храну. Избегавајте бесловесно преједање и свагдашње насићавање, од којих се појављују семена блуда и содомије. При свим другим опрезностима, ви употребљавајте храну и пиће [у мери] која ће вам [омогућити дај] владате над сластима, а не да будете под њиховом владавином, те да сте господари тела, а не да сте под његовом влашћу. Најбољи поредак у односу између душе и тела се успоставља када ниже не врши

насилје над вишим. У односу на излазак из обитељи чврсто се држите правила, тј. немојте у њу уносити светске разговоре који би могли смутити братију.

2) Ја сазнајем да неки од вас свраћају у башту и од баштована траже поврће. И пошто им по правилу не даје, они се свађају са њим. То је сатанско дело и не треба да се дешава. Они ће бити подвргнути епитимији. Зар оно што се предлаже није довољно? Како ћеш ти победити страсност када те побеђује поврће? Бићеш лакши од пера, смирени брате мој, уколико се уздржањем не укрепиш у помислима. Од неузддржљивих су постајали уздржљиви, и од страсних бестрасни. И са нама ће бити слично уколико се не олењимо да се строго држимо у свему. Нека вас Господ укрепи и утврди.

92.

1) Наша прва врлина јесте одсецање своје воље; 2) време тече и ето смрти, па и суд на коме ће бити одобрени само добри; будимо добри, избегавајући све рђаво; 3) неразумно је роптање што се деца васпитавају у манастиру (2, 15)

1) У Царство небеско воде многи путеви и само један пут. Пут је један стога што је једна врлина, премда се остварује и до дела доводи кроз разна добра дела. Прихватимо њу једину и свемоћну, те један нека ходи путем богоподражавајућег послушања, други путем Христоносног смирења, који је најравнији и најкраћи, а обојица нека воле одсецање своје воље као непорочну жртву. Ја ћу са пророком запитати: *Који је човек који жели живота, који љуби да види дане добре* (Пс. 33, 12), и одговорити: онај ко истински одсеца своју вољу. Он ће *живети и неће видети смрти* (Пс. 88, 49) пада, већ ће душу своју избавити из руке адове. Он је син светлости и његова душа је очишћена од сваке страсности. Јер, он са кореном истрже сваку страст. Откуда су код нас огорчења, непријатности, сукоби, спорови, зависти? Од настојања да чинимо по своме и да заступамо своја решења и прохтеве. Да, заиста је тако. Једини, дакле, начин да се избавимо од замки ђавољих јесте да одсецамо своју вољу.

2) Пролази дан за даном и одлази. Наш живот жури као поток и приближава се смрти. Ви сте блажени што ништавним и привременим стичете вечно и небеско. И доћи ће дан када ће Господ засести на престолу славе своје са светим анђелима око себе и позвати нас и увести у насеља праведних. Какве, међутим? Послушне, покорне, побожне, врлинске, чисте срцем, скрушене, плачљиве, трудољубиве, оцелљубиве, братољубиве, љубитеље безметежја и молитве и све друге који усрдно проходе божанствено делање. Међу вама има и оних који су украшени не само једном, већ многим врлинама, који су лепши од свих синова људских, сијајући многим благодатним даровима Духа. Немојмо дозволити да се приближимо ружним и кварним греховним срамотама. Напротив, бежимо од погубне дрскости, од злог међусобног посматрања, од разузданих осмехивања, од сатанског роптања, од злобног огорчавања, сва примајући са добрим срцем - и храну, и пиће, и одећу и послушање, ма какви били. Ето нашег доброг подвига, ето сведочанства ваше добре савести, ето нашег војниковања у духовном напредовању, ето, најзад, нашег увенчавања.

3) Ја чујем да неки неразумни [монаси], видећи децу која се васпитавају код вас, говоре: "Ето због чега ћемо погинути. Ето од чега се распадају манастири". Какво безумље! Оно осуђује и самог Господа који говори: *Пустите децу нека долазе мени, и не браните им; јер је таквих Царство Божије* (Мк. 10, 14). Зар Христос није био младенац? Зар није био дете? Зар није био дечак од *дванаест година* (Лк. 2, 42)? Зар није био зрео човек *око тридесет година кад поче* (Лк. 3, 23) да чини чуда? Зашто је он бесловесан и због чега се не жали пре на самог себе, с обзиром да је његова погибао у њему самом? Он је мудрији и разумнији од игумана, иде деснијим путем од десног и препире се [тврдећи] да воли Бога више од своје користи, у ствари лутајући изван опредељених правила. Ја ћу, међутим, додати да ова реч треба да прође као налет ветра уколико нема никога ко би говорио на сличан начин и ја никога нећу изобличавати. Уколико, пак, постоји такав, нека се исправи како не би упао у замку ђавољу. Шта је рекао онај свети старац? "Ја ћу примити и оно што ми нареди дете као да ми наређује Син Господа мога". Или ви можда не разумете оно што читате.

93.

1) У свему се добро подвизавајте; велики је труд, али је награда већа; све више напредујте; 2) ви имате много искушења, али немојте бити малодушни: Господ је близу; имајте на сећању будући покој и никада немојте губити храброст (2, 16)

1) Господ говори: *Трпљењем својим спасавајте душе своје* (Лк. 21, 19). И ви подноситe напор и вршину подвижничког живота без малодушности и у закону *Његовом* поучавајте се *дан и ноћ* како бисте били *као дрво засађено крај извора вода* (Пс. 1, 23). Код нас постоје многи напори, али је дарова Божијих још више. Ми проливамо много зноја, али је оно што стичемо вечно. Ја знам да се подвизавате, да се на сваки начин принуђавате, да живите мученички, да се пробијате копљем и распињете одсецањем своје воље. Ипак, радујте се стога што вам се припрема Царство небеско, блажена бесмртност, усиновљење, санаслеђе са Христом, благибиће, блаженство, радовање, покој без краја. Ко може да је мрзовољан с обзиром да предстоје толика добра? И ко се може зауставити пред било каквим трудом и подвигом све док га смрт не пренесе ка очекиваноме? Знајући да *страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се открити* (Рим. 8, 18), ви сте понели врелину похоте, тежину мрзовоље, муку од напора, глад уздржања и у свему другом тескобу и оскудицу. Стога и можете да кажете са апостолом: *Ради тебе нас убијају ваздан, сматрају нас овцама за клање* (Рим. 8, 36). Напредујући и усходећи на висину врлина ви се немојте плашити демонских маштања и подизања похоте. Ипак, ова реч није неопходна само ради лењивих, колебивих и подељених, већ и ради вас како бисте се утврдили и наоштрили у довршавању тока своје побожности. Дођите сви и додајмо страх на страх, будући једни према другима тихи, љубазни, покорни, срдачни и избегавајући завист, пристрашће, гордост, таштину, смутњу и роптање. Нека основа вашег доброг живота буде трпљење.

2) Ја не поричем да ви свакодневно имате многе скорби. Међутим, зар оне нису ради вашег спасења и ради наслеђа вечних добара? Ради њих су труд и умор, усрђе и хођење, зној и глад, тескоба и стењање, пометња помисли и таласи искушења које наводе невидљиви непријатељи на мору овога живота. Стога не треба да смо малодушни или да се плашимо, или да падамо у безнађе. Христос је са нама. Он ће пружити руку и рећи мору: *Ћути, престани* (Мк. 4, 39), те ће настати велика тишина. И ми се напрегнимо да ходимо, да пожуримо, да се крећемо напред. И ја сам уверен да ћемо добро завршити пловидбу, да ћемо се спасти од беда и успешно достићи пристаниште Царства небеског, у коме је *одбегао сваки бол, туга и уздисање* (Ш. 35, 10). И има ли шта блаженије од дела и труда из кога ће засијати светлост, живот, радост, мир, утеха и бесмртни покој? Онај ко са таквом вером и таквом надом ходи путем врлина никада не изнемогава, не зауставља се и не окреће назад ни због понете тежине и скорби, ни због предстојећих [напора], чак ни због смрти, пробадања ребара или проливања крви. Стога су се мученици предавали на мучења и трпели све видове злостављања. Стога су и преподобни искали преподобност и прихватили сваки подвижнички труд. Стога и ја вас призивам и убеђујем да ступимо на подвиг како бисмо се и овенчали због блаженог потчињавања и мученичког послушања. Да, молим вас, немојмо допустити да се лишимо неизрецивих и незамисливих добара. Немојмо [допустити] да се не назовемо синовима и наследницима Царства небеског, или да се лишимо радости Христове ложнице и стајања са десне стране, на којој сви свети у бесмртном весељу ликују и наслађују се неописивим божанственим добрима.

94.

1) Ви знате зашто смо дошли у обитељ: немојте допуштати ништа што је супротно; ви тако и чините; немојте дозволити да узалуд пропадну ваши напори; 2) ја се старам о вама и указујем вам на боље; због чега ви самовољно себи измишљате подвиге, тј. вериге и пустињу; то није добро; наше општежиће је најпогодније за подвижништво; 3) онај ко хоће да буде виши од других нека се постара да све превазиђе у подвижничким врлинама (и телесним и душевним), у којима је најлакше напредовати у општежићу; 4) он набраја врлине у којима [монаси] напредују и призива ревнотеље да их подражавају (2, 17)

1) Због чега смо ми дошли овде изашавши из света, отуђивши се од родитеља, сродника и пријатеља по телу, градова, родбине, села и домова? Зар не да бисмо спасли душе? Зар не да бисмо се удостојили отпуштења грехова које смо раније учинили? Зар не да бисмо угодили Богу? Зар не да бисмо стекли вечна добра? Зар не да бисмо поживели анђелски, ревнојући са бесплотним умовима и светим и триблаженим оцима нашим? И како ћемо после свега чинити супротно? Зар ћемо се смејати уместо да

плачемо, или се веселити уместо да се скрушавамо, или се предавати нечастивости уместо побожности, или сујети уместо молитви, или лутању уместо покоју, или трчању уместо безметежју, или прљању уместо чишћењу, или дрскости уместо тихости, или неуздражању уместо посту, или осуђивању уместо псалмопојању, или самовољи уместо послушању, или надмености уместо смирењу? Наш супарник обично на сличан начин наводи оне који заборављају свој завет на дела која су му супротна. Међутим, ви добро знате због чега сте се сабрали овде и ревнујете око достизања својих циљева. Ви се чистите од греха и освећујете. Молим вас, чеда, и преклињем да не допустите да се ваш труд покаже узалудан. Како и колико сте постигли? Колико сте били усрдни за бдење? Колико сте поднели увреда, жалости и лишавања? И уопште, колико сте већ учинили уређујући свој живот? Немојте дозволити да се охладите или да нека тренутна наслада погуби многоплодна и многожељена дела ваша. Напротив, на раније напоре додајте нове како бисте добро завршили ток свог кратког живота и са добром надом ступили у тихо пристаниште бесконачног живота.

2) Господ зна како се старам око успокојења сваког од вас и како душу своју располажем према вашем стању, тј. са жалоснима се жалостим, са онима који изнемогавају изнемогавам као немоћан душом, са малодушнима сам малодушан, са нападанима се борим, са несретнима сам несретан и са искушаванима се разгоревам. Због чега ми онда сметате и не саображавате се са оним што вам наређују, већ се противите и наводите своје жеље, или боље - своје штетне похоте и гордељиву вољу насупрот закону послушања и општежителном устројству живота? Зашто из самовоље проналазите нова правила и доказујете да су света и божанствена, премда су нечастива и безакона? Једни се из својевлашћа, или пре - по наређењу ђавола тајно и без мог знања покривају веригама и друге наводе на слично. Њима у греху помаже ђаво. Други похваљују пустињачки живот, поковавајући се ђаволу који хоће да их учини пустима. Други, опет, по наговору душегубног непријатеља нашег измишљају и предлажу нешто што не желим ни да поменем. Зашто тако чине, не обраћајући пажњу на свој прави, сврсисходни, богоугодни и спасоносни живот? Зар је неко од преподобних тако чинио? Ако је и чинио, решење је доносио услед неког указања одозго или по благослову свог духовног оца. Не очистивши се, пак, од ранијих грехова, или очистивши се, али не умиривши се још унутра и не окусивши сладост разликовања ствари, те будући слепи несавесношћу и самовољом, ви се пружате на речено као кугла по стрмини, будући гурнути прелешћу змије. Не треба тако, чеда моја. Верујте да је за вас најмудрије, најсветије и најблагодотворније да пребивате у звању у коме вас је призвао Господ, тј. у општежићу под руководством оца, у општењу са братијом, у богоспасаваном духовном тору. Онога ко излази из њега лови звер, а онај ко остаје у њему поприма његова својства, тј. једнодушност, једномислије, саборилаштво, сатрудништво, састрадавање, сапрослављање Бога. И ви не треба да измишљате ништа што би вас одвојило од других.

3) Онај ко жели друге да превазиђе у врлини, нека се у мислима спушта испод свих, нека никоме не противречи, нека се у његовим устима не нађе лаж или роптање, нека буде спор на гнев, брз на послушање и још бржи да каже "опрости" при сусрету упорности у речи, нека буде светло радостан у лицу услед унутрашњег доброг настројења и молитвеног обраћања Богу, нека су му очи оборене доле, а ум устремљен ка Богу, нека се увек уздржава од смеха и нека се не простире преко простог осмеха, нека буде уздржан и у речи, не допуштајући ни једно покварено слово и ни једно које не служи на називавање, нека је задовољан оним што се предлаже на општој трпези, не једући чак до ситости, нека је задовољан одређеним временом за сан, трезвоумно и бодро стојећи на служби и старајући се да ни један стих не пропусти без пажње, нека сваког дана изнова започиње и чак ни до вечери да не удаљује крај свог живота, већ да је увек спреман за исход душе из тела, нека реке суза точи свакодневно, а нарочито увече нека орошује образе своје са уздисањем при помисли на дела која је учинио у немарности и на одвајање душе од тела у часу смрти, на [час] кад ће је узети и повести анђели, на пролажење демонских митарстава, на одговарање за све што је учинио у животу речју, делом и помишљу, на место које ће потом кукавкој души бити одређено, тј. десно, у недрима Авраама у покоју и блаженству у ложници Христовој, или са козама са којима ће чути: *Идите од мене проклети, у огањ вечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт. 25, 41). Ето како сваки од вас без лењости треба да ревнује да превазиђе друге. А у реченоме најбоље можете успети у општежићу које је, по светом Василију Великом, радионица свих врлина.

4) Хоћу да вам објавим врлине неких од вас, не називајући их по имену како бих побудио саревност код оних који не живе као што треба. Међу вама постоје они који у понеке дане из искрене вере и пламене љубави према Богу уопште не спавају; има и делатеља плача код којих ни један дан не пролази без врелих суза; има и оних који не приступају Светом Причешћу пре него што се оросе обилном водом суза; има и љубитеља чистоте који уопште не гледају на лица да се не би повредили; има и оних који потребу за сном испуњавају седећи; има и оних који ван трпезе ништа не пију и не једу; има и оних који ми се

никада нису обратили са искањем одеће, или обуће, или нечег сличног, већ само да бих им одредио меру поста, бдења или неког другог премарања на спасење. Ето правих срцем, ето оних који заиста ишту горње, ето оних који се са ревношћу старају о свом спасењу и који не само да настоје да не чине штету ближњем, него и да им на сваки начин користе, самим својим делима напомињући о исправном и побуђујући лењиве на марљивост, а пале на устајање. Онај ко жели, нека подражава такве. А ако нема такве жеље, будите задовољни опште установљеним добрим делима. Јер, умереност је спасоносна и они који је се држе са добром савешћу несумњиво ће добити венце од милосрдног и штедрог Бога.

95.

1) Ми смо војска Христова; видите да ли је наше оружје спремно, јер непријатељ не спава; борите се; 2) нека свако носи своје послушање; наш живот је трен, али њиме можемо стећи вечно блаженство; трудите се и немојте се лењити (2, 18)

1) Ми смо војска Христова и од свега света изабрани данак Господу, који је посвећен Богу на принос. Наша борба није са крвним и телесним непријатељима, већ са поглаварствима, и властима, и господарима таме овога века, против духова злобе (Еф. 6, 12). Стога је неопходно да се сабирамо, да се саветујемо, да расуђујемо непрестано, а не само једном, или двапут, или трипут годишње. Јер, и борба са непријатељима је непрестана и без прекида се подвргавамо искушењима. Војници Христови видите да ли су душе ваше опкопане рововима, да ли имате оклоп вере, да ли имате штит смирења, држите ли спремним копље послушања, да ли вас покрива кацига наде на спасење, да ли се у рукама вашим налази мач храбрости, и пре свега, да ли је покорно часно тело ваше и покретно, да ли је обучено и обуздано како не би загризло узде и збацило јахача, тј. ум пред лицем непријатеља. Ви све наведено имате, одговорићу ја са вас. Ипак, све више га стичите стога што је много оних који нападају с висине (Пс. 55, 3), што су распаљене стреле лукавог који ни једног тренутка не стаје, не једе, не пије, не спава, већ се даноноћно бори, као што је негде рекао један од светих отаца. Његов беживотни живот и погубно дејство се и састоји у обарању *сиромаша и убогога*, у заклању правих срцем (Пс. 36, 14). Међутим, *мач његов да уђе у срце његово, и лукови његови да се поломе* (Пс. 36, 15). Како? Уколико га будемо одбијали наведеним оружјем. Сам свегубитељ је признао да га сатире смиреноумље, да га убија послушање, да га тера у бекство молитва, да га исцрпљује пост, да га обара братољубље и вршење свих осталих врлина.

2) Ја, заробљеник грехова, молим вас да ходимо достојно звања на које смо призвани. Држите се трпљења и нека сваки подигне труд у делима руку својих, у обрађивању поља, у окопавању винограда, у припремању одеће, у писању књига, у столарници, у пекари и у свакој другој радионици и послушању. За све речено вам се на небесима припрема велика награда. Наш живот брзо протиче и лети као птица. Па ипак, ми братијо можемо да начинимо добру трговину. У једном временском тренутку ми можемо да постанемо наследници блаженства свих векова. Јер, читав ток нашег живота заиста је један тренутак у поређењу са бесконачном вечношћу. И блажени су они који су се умудрили у једином на потребу, триблажени су они који су омрзели свет, и свеблажени су они који су ради Господа оставили родитеље, сроднике, пријатеље, браћу и све што је у свету. И ви ћете бити прослављени с обзиром да се исто учинили. Јер, Господ је рекао: *Прославићу онога који ме прославља и понизићу онога који ме бешчасти*. Ви заиста прослављате Господа у удовима својим. Ви сте освећени удови Христови, себе приносите на жртву и непрестано доносите плодове кроз своје послушање. Нека нико не прекида своје добро течење, нека се нико не предаје мрзовољи, нека се нико не разлењи, нека нико не дрема и нека се не предаје се сну. Сви будите сапутници везани савезом љубави, сви једновољни, сви једног срца. Будите добри тркачи по Богу, брзопокретни и увекпокретни.

96.

1) Сећајмо се какви смо били раније, какви смо призвани и какви смо сада, те благодаримо Богу и речју и још више исправношћу живота; 2) изашавши из Египта света, трпељиво проходимо пустињу овог живота под Божијом заштитом и руковођењем, чекајући да уђемо у Обећану земљу (2, 19)

1) Имајући у себи као светилник који гори осећање према Господу и жељу за вечним добрима, ми непрестано треба да доливамо уље како се светилник не би угасио и оставио нас у таму и како не бисмо, лутајући у таму, упали у погубни ров страсти. Шта представља јелеј? Сећање, размишљање и расуђивање о ономе што је било, што јесте и што ће бити. Сетимо се дана наше младости док смо

ходили у незнању као по тами, или се замајавали сујетним делима као у таласима морским, или се погружавали у телесна задовољства као у водени бездан. Потом се сетимо како нас је призвао благи Бог, како је пружио руку и истрао нас, како нам је показао миран пут, навевши нас да приђемо овом светлом и светом начину живота. Сетимо се и оно што је између, тј. колико је наших сродника, познаника, пријатеља и другова остало у истом горком положају, док смо једино ми избављени као од египатског ропства и узведени на високу гору овог живота, одакле видимо како се људи окрећу као у најдубљем рову, како се узалудно мету, како се сударају, како једни друге саплићу, како у зноју лица траже нешто наводно велико, тј. непостојана земаљска добра која брзо пролазе и која су трулежна, и што је још жалосније као награду имајући да упадну у ад и вечне муке. Колико само велику благодарност ми треба да осећамо и приносимо Добročинитељу нашем Богу? Непрестано узносимо Богу благодарне хвале, громкије од Израилља појући и певајући: *Певајмо Господу јер се славно прослави, коња и коњаника врже у море* (Изл. 15, 1). Међутим, благодарене ће бити непотпуно уколико на одговарајући начин не искористимо добročинство, тј. уколико се строго не држимо на удаљености од света, уколико се не отуђимо од својих, уколико не ниподаштавамо земаљска добра и уколико нисмо у блаженој покорности уставима нашег живота.

2) Ослободивши се од света, од прелести и похота његових, ми треба добро да проходимо пустињу овог живота, тј. да будемо покорни, послушни, трпељиви, великодушни, љубитељи чистоте и заповести Господњих, да никако не ропћемо као онај древни народ, да нисмо тврдоглави, телољубиви, сластољубиви, дрски, да се не препиремо, да не устајемо против самог Законодавца при сећању на египатске котлове од којих смо се благодаћу Божијом одрекли и удаљили. Молим вас да не буде тога. Напротив, као народ свети, будимо послушни, радо трпимо да идемо ма где нас пошаље миг одозго, увек ходимо по вољи Божијој и благодушно подносимо тешкоће пута, тј. недостатак хране, оскудицу пића и свега неопходног. Уколико будемо благопокорни, анђео Божији ће ићи пред нама и Господ ће за нас савладати страсти као туђе народе, те ћемо ући у земљу у којој тече свети мед и млеко, у земљу кротких и праведних (а не у земљу Амореја, Хананеја, Фарезеја и Евеја) и наследити сва обећана добра, сацарујући са Владиком Христом. Видите, братијо, предстојеће награде, познајте и утехе које су вам припремљене, као уосталом и супротне казне и муке које очекују оне који немарно живе. Ходимо путем који нам предстоји са свом радошћу, са свим старањем и непоколебивим трпљењем ревносно испуњавајући послушање као свештено дело, као што су некада синови Ката и Мерарија (Број. 4, 15) уздизали свештене сасуде. Нека нико не буде непослушан, роптач, дрзак, лажљивац, смехотворац, завидљив, клеветник, немаран, лењив. Нека нико ни у чему не посрамљује наш свети живот, већ нека се сви усрдно старају да чине оно што је угодно Богу како бисмо добро завршили наш добри подвиг и најзад примили венац правде у Христу Исусу, Господу нашем.

97.

Ви ћете несумњиво наследити вечно блаженство због вашег одрицања од света, мученичког послушања и борбе са страстима и невидљивим непријатељима: истрајте (2, 20)

Нека бисмо ми после смрти узлетели у небеске и пренебеске области, одакле је *одбегао сваки бол, туга и уздисање* (Ис. 35, 10). И ја недостојни очекујем да ви одете тамо и да се нађете [на месту] где је станиште свих који се веселе, где су хорови радосних и глас оних који празнују, те да добијете оно што је обећано свима светима који су од вајкада Христу угодили, с обзиром да сте добро ходили, да сте имали похвалан живот, да сте одсецали своје прохтеве, да сте истрајавали у свакодневној борби и трпели мученичко послушање у коме заиста исповедате Господа и одричете се исконски злог ђавола, дајући и примајући ударце који вам се непрестано наносе и мислено и чулно од телесне похоте, од демонских напада, од сударања са братијом, од прекора и приговора од стране економа, начелника радионица и распоређивача осталих послушања, никада и ни у чему не нарушавајући своје завете пред Господом, већ смело и храбро идући путем спасења уз посрамљење и одбијање демонских војски које излазе на вас. Ето вашег подвига. Ви са апостолом можете узвикнути: *Ко ће нас раставити од љубави Христове? Жалост или тескоба, или гоњење, или глад, или голотиња, или опасност, или мач? Као што је написано: Ради тебе нас убијају ваздан, сматрају нас овцама за клање* (Рим. 8, 35-36). Ви сте блажени и триблажени. Ипак, немојте заборављати да до краја вршите подвиг непромењиво пред лицем Господњим. Вама свакодневно предстоји борба, и свакодневно добијате венце.

98.

1) Ми смо сиромашни, али нас Бог храни; ми смо му благодарни; ипак, ни ми не треба да лежимо; нека свако ради по свом послушању: тада ће и Бог умножити нашу маленкост; 2) код нас је све опште; труд једног прелази на све и обратно; и све од Бога очекује награда по труду и усрђу; они који раде напољу и телесно неће добити мање од оних који раде унутра и духовно; болесни ће бити награђени за благушно избегавање роптања (2, 21)

1) Први предмет мојих старања и молитава јесте да останете чисти, усрдни и непоколебиви делатељи у свом светом и врлинском животу, те да се нико не оклизне због напада непријатељских, већ да сви пребивају трезвоумни и бодри у делању часних и поштованих дела блаженог послушања. Јер, кад је речено у доличном реду, за све остало се не бринем, иако се обично жалостим имајући у виду тескобу телесног живота који водимо. Уосталом, ту тескобу ја сматрам ширином, сиромаштво богатством, оскудицу изобилљем, руковођен надом која даје увереност да Господ неће уморити гладом душе праведних и да неће оставити преподобне своје (у које и ви спадате благодаћу Христовом). Јер, Он их чува горњим промислом, поји, покрива и загрева и душевно и телесно. И зар би се толико мноштво (које се већим делом састоји од сиромашних и оних који немају никакву људску помоћ) могло исхранити како приличи и имати све неопходно кад прст Божији не би помогао? Подигните очи ваше и погледајте колико нас је ушло у царски град и колико је међу нама немоћних, болесних, стараца, дечака и деце. Па ипак, Господ све подмирује у потребама. Зар речено није дивно? Зар није достојно ублажавања? Да, братијо моја и чеда. Ипак, ми не треба да лежимо на боку, већ и да са своје стране приносимо труд и зној ради задовољавања потреба братства. Јер, Бог се преклања на милост када види да Његове заповести испуњава сво братство заједно: тада Он из невидљивих источника шаље све неопходно. Стога молим и напомињем да свако на делу на коме је постављен усрдно и марљиво ради и донесе многи плод и духовно и чулно. Јер, једно се познаје из другог: марљиви на телесном је усрдан и на духовном, као што је бесплодан у духовном немаран и у спољашњем.

2) Код нас је све заједничко: не само телесно и чулно, него и духовно и мислено. Врлине и добротинства једних постају општи за све, као уосталом и напори, што се може видети на примеру тела по указању светог апостола Павла: *Тело је једно и има удове многе, а сви удови једнога тела, иако су многи, једно су тело. . . И ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови* (1. Кор. 12, 12; 26). У телу се од главе до ногу, сдесна и слева у сваком уду осећа побуђујућа потреба и њено задовољавање. Сличан је и однос разума према души. Мој и ваш отац је први уд, ја други, а потом по реду сви до последњег. И сви заједно ћемо у дан награђивања имати или похвалу или прекор. Знајући речено, чеда моја, сви тецимо, сви се подвизавајмо, нека свако у опште дело уноси свој део труда, нека нико не буде немарнији у односу на друге и у служењу и мери снаге која му припада. Наравно, ви знате да Бог у онај дан неће одредити меру коју ми сада одређујемо. Јер, друго је суд Божији, а друго човечији. Може бити да ће Он тристотог поставити као трећег или четвртог, десетог одвести у средину, а последњег поставити на прво место, свакако према његовом старању и врлини. И премда је страшно, може се десити да неког потпуно искључи из нашег састава и пошаље у ад, на име онога који је и овде био другог духа, другог мудровања и настројења. Ипак, ја се усуђујем да вас уверавам да се нико од оних који се труде не труди узалуд: ни онај ко оре, ни онај ко копа, ни онај ко кува, ни онај ко пече хлеб, ни онај ко складишти [ствари], ни остали. И нико од њих неће бити мање награђен од оних који се у усамљености упражњавају у псалмопојању и стихословљу, ни од оних који седе у келијама за својим делом, наравно уколико са усрђем служе Господа ради. Свакоме ће се одмерити у складу са мером коју он одмерава трудећи се и старајући у односу на братство. Знајући речено, они који служе унутра не треба да понижавају оне који се труде напоље. И они који се труде напоље не треба да су мрзоволни стога што су наводно омаловажени. Нека свакоме мера буде труд и усрђе. Неко ће питати: "А која је мера болесних", с обзиром да не могу да раде. Његова мера је благодарност, трпљење и избегавање роптања.

99.

1) Поуке нису некорисне: оне буде оне који спавају, а бодре укрепљују и руководе; на тај начин сви ми се по мало крећемо напред; 2) ми исповедамо милост Божију што се рђаво међу нама умањује, а добро укрепљује; има оних који падају, али они и устају и исправљају се; чувајте своје добро настројење и ревност (2, 22)

1) Неко ће рећи да нема користи од поука стога што се не испуњава оно што се у њима говори. Често

слушајући, наине, да не треба да се смејемо, ми се ипак не исправљамо; често поучавани да не треба да празнословимо ми све више празнословимо; често саветовани да не завидимо ближњему, нас све више савлађује та страст; често опомињани да не треба непажљиво и сањиво да стојимо на дневним и ноћним псалмопојањима и молитвама ми ипак лутамо мислима и дремамо. Једном речју, ми се готово ни у чему не исправљамо. Ипак, они који тако говоре нису у праву. Најпре, не може бити да се нико ни у чему не исправља, као што је немогуће и да се сви у свему одједном исправе. Напротив, данас један, а сутра други започиње и наставља свој труд над собом. Затим, при пењању мердевинама не може се одједном са прве преграде коракнути на последњу, већ се постепеним успињањем пењемо на врх. И у делу врлина се постепено напредује и достиже врх. У оба смисла поучно напомињање је веома корисно, побуђујући и подстичући ревност на успех и наводећи начине и поступке који воде ка њему, чиме се часним душама помаже да постепено усходе из силе у силу и са земље на небеса. И још се нешто може рећи. Обуздавање страсти се не види и поред честог говора и слушања о ономе што смо дужни и шта треба да исправимо. Шта би тек било и до какве би се рђавости дошло кад би царовало ћутање и кад се не би указивале и објашњавале дужности? Мене су оци научили да су речи пут ка делима: добре ка добрима и рђаве ка рђавим. И ја добро знам да је заиста тако. Говор о бољем начину живота увек подстиче на боље. Ја вам сведочим, чеда моја, да се од читања **Богонадахнутих Писама** и унеколико од слушања мојих смиренних поука ви подижете и пружате напред: страсни се буде од успаваности и приступају ка исправљењу, а они који добро ходе подстичу се на још веће напредовање.

2) Ја исповедам благодат Божију и не скривам милост Његову. Јер, погледајте. Код нас готово да нема препирања, као ни клевета, осуђивања, увреда, непослушности, тајног једења. Чак и ако се нешто деси, с обзиром да носимо тело које је склоно злу, они који су сагрешили се одмах освешћују, кају и исправљају установљеним епитимијама, тј. одлучивањем од трпезе, сухоједењем, стајањем и поклонима, што се примењује у складу са оним што је пригодно за лечење постојеће немоћи. Стога нека нико не говори да нема користи од поука. Кроз њих ми стичемо корист и напредујемо благодаћу Христовом и садејством молитава мог и вашег оца. Усходећи, ми добро усходимо на гору врлина, будући просвећивани, освећивани и обожавани кроз велики труд и зној. Молим вас и преклињем да истрајемо у добром произвољењу и настројењу, одсецајући сваку двоједушност. Малодушност прогнајмо за свагда и подстичимо се добром надом и очекивањем будућих награда и вечних добара. [трудимо се] док је дисања у ноздрвама нашим како бисмо се после садашњих скорби и тешкоћа, тј. после смрти удостојили наслеђа Царства небеског у Христу Исусу, Господу нашем.

100.

1) Тешко је управљати; ипак, ја трпим ради Господа који је ради нас страдао до крсне смрти; трпите и ви; 2) погледајте мислено како су трпели древни; 3) подражавајмо их (2, 23)

1) Кад бих чулним очима гледао на скорбне непријатности које нам се дешавају скоро сваки дан, ја бих давно изнемогао и другоме предао узде настојатељства. Међутим, с обзиром да мој смирени ум погледа на Бога ради кога сте и ви овде призвани и ради кога сам и ја себе предао вама, ја не отказујем и не очајавам, будући готов да све претрпим и будући укрепљиван Христом Господом по молитви оца мог и вашег. [Ја не отказујем] ради вас, љубљени моји, и ради Господа мог и Владике. Он који је све створио, ради мене је у тајни домостроја благоволео да буде и искушан, и осрамоћен, и понижен, и изруган, и распет, и прободен копљем и погребен. Шта, дакле, и ја све не треба да поднесем? Или боље - чему ја са вама све не треба радо да се подвргнем? Нека долазе скорби, тескобе, ране, лишавања, смрти. Шта је све речено при несумњивој вери да ћемо стећи награду вечних добара уколико будемо добро ратовали, уколико будемо бодро стојали и уколико се будемо храбро противили. Уколико немоћно тело почне да изнемогава и уколико усхтемо да му попустимо, ми треба да се сетимо да ћемо наследити гнев у дан гнева и откривења праведног суда Божијег, те да се подстакнимо на одушевљену храброст.

2) О, где су сада оне древне свете душе? Како се сада изгубило њихово одушевљење и ревност. За њих је радост и весеље била телесна скорб, а слава и величина - крајње унижење. Њих је испуњавала пламена љубав према Господу и изједала ненасита жеља да не испуњавају своју вољу, а не да је испуњавају. Они нису искали да начелствују, него да буду под влашћу и у послушању до саме старости. Где је она блажена престарела глава која је смирено престојала до свршетка трпезе? Где је онај многиоискусни бисер послушања током тридесет година? Где су и остали? Као хор звезда пред мојим умом стоји тај свештени сабор светих, који су просијали врлинама сваке врсте. Протецимо мислено њихове свете обитељи. Ето утврђења великог Пахомија. Погледајмо и на увекспомињаног Јону, на

преславног Петронија, на Теодора Освећеног. Пређимо потом ка обитељи Теодосија Великог, погледајмо и на вечноживог Василија, на Аетија дивног или на остале. Потом пређимо на свештена подвизалишта блаженог Теоктиста, Евтимија Великог, Саве Освећеног. Скраћујући реч још ћу рећи да мислено прођемо све што је било код древних, средњих и последњих, [испитујући] како су се добро подвизавали да доврше своје течење.

3) На сличан начин и ми треба да ходимо уколико хоћемо да нађемо живот и истинску светлост. Ми треба све да подносимо, да трпимо, *никако ни у чему не дајући спотицање, да се служба нашег дела не куди* (2. Кор. 6, 3). *А изнад свега узмите штит вере, о који ћете моћи погасити све огњене стреле нечастивога* (Еф. 6, 16), пребивајући непобедиви, радујући се и сарадујући се једни другима у благовољењу и довођени у склад једним дисањем Духа као једно Тело Христово.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

101.

Ми смо призвани да се трудовима, лишавањима и невољама чистимо од грехова; јесте тешко, али нам је обећан вечноблажени живот; радујмо се свему реченоме (2, 24)

Хтео бих да вам укратко поменем о подвижништву на које смо призвани, којим чистимо раније грехе своје и због кога се свакодневно злопатимо. Јер, наш пут је заиста узан и скорбан, по речи Господњој. Међутим, пошто је њему обећан живот вечни ми треба да се радујемо и ревнујемо око његовог успешног окончања. Ми добром ревношћу треба да саревнујемо једни другима, трчећи као на тркалишту и побеђујући свог противника како бисмо добили венац правде у дан награђивања. Стога тешко нека се код нас сматра лаким, непријатно - пријатним, скорбно - радосним, оскудица - угодношћу, бешчасће - чашћу, увреда - похвалом, недостатак - изобилјем, коришћење воде - коришћењем вина, касно јело - раним јелом. Ето мученичке црте нашег живота, на којој се заснива очекивање и нада на будућа добра. Немојмо, молим вас, плакати, нити бити малодушни гледајући како наш живот жалости и мучи срце. Напротив, гледајући на [обећање] да нам он доноси усиновљење, Царство небеско и блажену бесмртност, ревносније га се латимо и непрестано га обнављајмо, додајући труд на труд, подвиг на подвиг, марљивост на марљивост, послушање на послушање, одсецање властите воље на одсецање, молитве на молитве, бдење на бдење, богомислије на богомислије, сузе на сузе, љубав на љубав. Наш живот се разликује од брзопролазног живота и виши је од њега. Он је чудан за оне који размишљају светски, који се управљају телом и који садашње претпостављају будућем. Ви сте оставили свет и све што је у свету: родитеље, браћу, децу и све житејско, те сте свагда спремни да, из љубави према Господу, будете у невољама, да страдате, да носите увреде, муке у смрт. И ви ћете се из света преселити ка Богу. Остављајући временски живот, ви ћете прећи ка бесконачном животу уколико до краја будете пројављивали опит верног слушања.

102.

1) Ја вас ублажавам због вашег искреног и успешног пребивања у подвизима општежића; 2) немојте веровати онима који говоре да свагде има таквих; 3) наше прво оружје јесте откривање помисли; 4) њиме се украшује свако наше подвижничко делање (2, 25)

1) Ја вас ублажавам што ви у овом роду и у ове дане иштете Господа, што сте бодри над срцима вашим и што верујете да је дух ваш са Богом. Ја вас ублажавам и стога што живот проводите искрено и исправно, заиста се одрекавши и истински се извукавши из света, на самом делу пројављујући свој назив. Ви сте се истински раздвојили од свега и пребивате једино са Богом, Њему јединоме служећи

својим прекрасним животом. Отуда ваше општежиће којим нико ништа не назива својим, отуда ваше неповратно отуђење од родитеља и сродника по телу, отуда нелажна вера према мом смирењу кроз откривање скривених срдачних покрета, отуда простор у тескоби, задовољство у оскудици, утеха и весеље и поред лишавања у телесним потребама. И зашто много говорити? Отуда слава вашег живота и [разлог] што се на језику свих.

2) Ја не говорим да бих вам ласкао, већ вам напомињем да бисте остали чврсти и крепки, да бисте се на сваки начин старали да не паднете са висине, како не бисте ослабили у добром решењу свог произвољења, како не бисте напустили своје послушничке борбе или се раслабили поквареним надмудривањем и наговорима људским и убеђивањима да наводно има много оних који се боје Бога и који му служе још боље од вас. Ето саблазни. А због чега? *Да се покажу који су постојани међу вама* (1. Кор. 11, 19). Према томе, држите се доброг решења своје воље и немојте бити немарни да љубите Господа кроз добра дела и да тражите оно што потпомаже ваше спасење. Јер, много тога није видљиво за нас и ми падамо и не знајући како, чак и не знајући за пад, као што уверава Давидова реч: *Прегрешења (моја) ко ће схватити* (Пс. 18, 13).

3) Хоћу да знате да за спасење нема дејственијег лекарства од откривања помисли, што сте и сами испитали. Господ нам је дао тај дар и такво лекарство нам је под рукама. Због чега, дакле, неки од вас касне да приступе исповести и откривању [помисли], давећи се ћутањем, варајући се и пунећи се неоткривеним помислима као црвима? Ма ко били, ја жалим због вас и болујем због ваше немоћи. Због чега се подвргавате [опасности] кад имате средство да оздравите, да се просветите и развеселите? Бог све види. Јер, *нема твари сакривене пред Њим, него је све обнажено и откривено пред очима Онога коме ћемо одговорати* (Јев. 4, 13). Осим тога, ја треба да вас познајем. Да бих познао моја чеда, и они мене, ја имам потребу за вашом отвореношћу.

4) Ето истинског духовног сродства, правог послушања, безбрижног хођења, слатке молитве, непрестаног напредовања и усхођења ка савршенству. Добра је суза скрушења која се лије из очију, добра је чиста ноћна и дневна молитва, добро је трпљење скорби, добро је бављење рукодељем, добро је будно слушање читања, добри су спорост у речи и беседа без смеха, добро је умерено уздржање, добро је сећање на смрт и умерено подражавање житија светих, добро је избегавање страсти дрскости и чување божанственог смирености. Ипак, најбоље је откривање и исповедање помисли без жаљења себе. *Све испитујте, добра се држите* (1. Сол. 5, 21).

103.

1) Мисли и чула, речи и дела у свету су сасвим другачији од наших: код нас све као да је у рају; 2) Бог је дао да је код нас и унутра и изван све другачије, неголи у свету; 3) ипак треба да пазимо да не постанемо гори од световњака (2, 26)

1) Слава Богу који нас је изабрао од утробе матере наше у ово свештено звање. Нека је благодарност Господу који нас је призвао на блажени и дивни образ монашког живота. Ја ћу рећи нешто што је смело, али није далеко од истине: нама је заиста дано да разумемо тајне Царства небеског више неголи онима који су у свету, од којих многи не виде о чему се ради. Погледајте само њихова расуђивања и стремљења. Они ублажавају богатство и пролазну славу, радују се утехам и насладама, усхићују се мирисима и драгим камењем, лепим стаништима, вртovima, гајевима и осталим испразностима, смеју се, шале се, играју, дебљају се као животиње које се припремају за заклање и чине много другог што не треба ни помињати. Не треба помињати ни рђаве последице које се рађају из реченога, којима се они ипак хвале. Ето шта хвале, чиме се хвале и чему се радују. Ипак, све речено је ништавно и достојно презира у очима оних који су *тело* разапели *са страстима и жељама* (Гал. 5, 24). И ви сте у Господу Исусу Христу по светом апостолу распели тело своје. Код нас постоји друга жеља и друго расположење према стварима. Ми иштемo и настојимо да стекнемо добробитије које је постојало у рају сладости, одакле смо изгнани. Стога ми и прихватамо начин живота који личи на првобитни, удаљујући се од прелесног света и прилазећи Богу. Ми скидамо житејску таму и облачимо умну светлост, од свега се одричући и постајући господари над свиме.

2) О дивног ли и великог звања. Ко нас је одвојио од плоти и крви, од родитеља, сродника, родбине, од житејских обичаја и свега светског? Ко нас је убедио да се игуманима и духовним оцима предамо као робови, те да прихватимо напорни подвиг уздржања, бдења и спавања на голој земљи? Ко нас је просветио да на ствари гледамо без расејавања и прелешћивања, те да не сматрамо нечим великим ни

злато, ни сребро, ни лепоте, ни светске величине, па чак ни царске круне и свилу. [Ко нас је просветио] да сматрамо достојнијим и већим облачење у дроњке и закрпе, те да се њима величамо више неголи бљештавим плаштом? Ко нам је дао силу да побегнемо од свега вештаственог и телесног и да се сјединимо са вишим поретком живота, слично анђелима преко девствености пребивајући чисти и непорочни? Ето наших похвала. Нама их је даровао Бог, кога смо заволели. Ми смо пожелели будућа добра, неприступну светлост, вечну славу, неизрециву радост, непрестано весеље, вечно наслеђе, Царство небеско, неисцрпно богатство и сва обећања која су изречена преко анђела и отаца.

3) Стога гледајмо и пазимо добро како се опет не бисмо обратили на супротно и како се касније не бисмо нашли иза оних који живе светски. Све више се чистимо и утврђујемо у девствености, старајући се умом и срцем да не попуштамо демону. Реч изазива реч, поглед привлачи поглед, немар потпомаже нерад и ми се постепено срођујемо са њима, они нас освајају и ми се налазимо у положају ноћне вране, рађајући греховну смрт. Немојмо, пак, тако, чеда моја. Пазите се једни од других с обзиром да од ближњега долази и живот и смрт. Незнатни немар и извесна безбрижност гурају у бездан греха. Пазите и гледајте и мали и велики, предњи и задњи, начелници и руковођени. Горе смо били ублажавани, а овде смо у бешчашћу; горе смо личили на анђеле, а овде се усличујемо сатани. О некоме је речено да би му било боље да се није родио (Мт. 26, 24). Исто је пригодно рећи и о наведеном. Но, довољно је о томе. Ја ништа нисам рекао да бих вас ожалостио, већ да бих предзнањем одвратио наилазећи мач греха.

104.

1) Ја имам дужност да говорим, а ви да слушате; 2) ви ме устима поштујете, али је ваше срце далеко; кад сам вам говорио о тескоби у потребама и указао на узроке, ви сте се помирили са нашим положајем, али сте потом почели да ропћете, нарочито због примања многих; 3) ја вам објашњавам да је Бог Хранитељ и да ће помоћи; 4) немојте роптати, иначе нећете ући у Царство Божије, као што Израиљци због роптања у пустињи нису ушли у обећану земљу; 5) када је нешто слично било код отаца наших; напротив, сви они су трпели невољу, не одбијајући друге; 6) и ви сте овде прихваћени иако сте дошли без ичега; због чега сада не желите да укажете милост другима; ни псе који умиру од глади не терају, а ви хоћете да прогнамо оне за које је Христос умро; 7) нисте ли обећали да ћете заједно са мном све трпети; или сте заборавили да је страдање наш удео; 8) покајте се, будући да се ја нећу променити; осим тога, и ви сте учесници у тим делима, будући да смо једно; 9) сетите се колико нас је пута Бог избављао из невоље; чега да се бојимо уколико делујемо по заповестима (2, 30)

1) Моје дело и мој неуморни подвиг се састоји у изношењу речи за вас, у напомињању дужности и тешењу у трпљењу у вашем добром животу по Богу. Пастири бесловесних оваца по неопходности предузимају труд неспавања и бриге око чувања стада које им је поверено, изводећи га на пашу. И ја грешни, који сам недостојно примио начелство над вама, тј. Христовим овцама, морам да имам неуспављиво душевно око и да вам оглашавањем речи, као некаквом свиралом, указујем на дужност и корист, предупредујући вас од неприличног и погубног. Од мене се, дакле, тражи речено, али и ви треба да се према мојој речи односите пажљиво, слушајући мој пастирски глас. Господ говори: *Овце моје слушају глас мој. . . и за мном иду. . . А за туђином неће поћи, него ће побећи од њега, јер не познају глас туђинаца* (Јн. 10, 27; 5). Речено се може применити на вас и на мене.

2) Због чега сам вам изрекао сличан предговор? Унапред вам кажем да не бих [желео] да вам моја реч буде тешка. Јер, неки од вас ме поштују устима, док им је срце далеко од мене. И објаснићу због чега. Код вас се појавила тескоба у телесним потребама због рђавог рода прошлих година, због прилива лица које Бог из пучине света шаље у пристаниште наше обитељи на спасење и због додавања странопримница и других уточишта, с обзиром да се налазимо у царском граду. Ја сам о реченоме све обавестио, изјављујући дубоку скорб и оптерећујућу бригу око начина задовољавања потреба за текућу годину. Ја сам искао и молио да се загрејете усрдношћу за увећање уобичајене мере ваших рукоделних производа, напомињући да нама, који иштемo Царство небеско, приличи да идемо тесним и скорбним путем, на коме се налазе невоље, притешњавања, глад и жеђ, напори и зној, нагота и сиромаштво и све слично. Још сам додао да Бог често попушта да се подвргнемо незнатним искушењима како би испитао нашу љубав према Њему, тј. да ли радо подносимо скорби које нас сусрећу ради Њега. И ви сте се

показали као што треба, оправдавши моје очекивање. Међутим, немајући истинско срце у односу на Бога, ви сте му заблагодарили само устима, да бисте потом зароптали, оптерећујући се оним што се десило и устајући на мене грешнога, као некада на Мојсија. И ви сте приговорили: "Зашто их сакупља толико кад не може да их нахрани? И због чега? И ко га принуђава да сабира толико мноштво".

3) Од тих речи ја треба да се оградим и да огласим правду Божију, указавши на мач Божији који долази на такве. Од мојих грешних руку се неће тражити крв њихове погибли. Као неистински синови моји, они најпре нису заједно са мношвом рекли: "Зашто их примамо", већ су као туђа и рђава деца рекли: "Зашто их примам", сами себе искључујући из општења са мношвом. Они су криви. и достојни осуде стога што, као што се пева у **Псалмима**, *клеветаше на Бога, и рекоше: Не може ли Бог спремити трпезу у пустињи* (Пс. 77, 19) таквим мноштвом. Зар ја достављам храну, или доносим плодове, или пуним житницу? И опет, зар ја самовољно и самовласно примам оне који долазе и умножавам братство? Није ли сам Господ и Бог Хранитељ света, који отвара *руку своју, и испуњава све живо благовољењем* (Пс. 144, 16)? Не говори ли Он сам: *Иштите најпре Царство Божије и правду његову, и ово ће вам се све додати* (Мт. 6, 33). Не побуђује ли и сам малодушне, говорећи: *Погледајте на птице небеске како не сију, нити жању, ни сабирају у житнице; па Отац ваш небески храни их. . . . Колико ће више вас, маловерни* (Мт. 6, 26; Лк. 12, 28). Не саветује ли Он преко једног мудраца: *Ко верова Господу и постиде се? Или ко је истрајао у страху Његовом и био остављен? Или ко га призва и би презрен* (Сир. 2, 10). И не обећава ли Он опет кроз **Јеванђеље**: *И онога који долази нећу истерати напоље* (Јн. 6, 37). И не наређује ли Он: *Пустите децу нека долазе мени, и не браните им; јер је таквих Царство Божије* (Мк. 10, 14). И много других места из **Писма** је сагласно са реченим. Зашто ви устајете на мене бедног и својим вређањем говорите безумље?

4) Ви сте, као што се види, Израилџци који су избављени из руке невидљивог фараона, од горког прављења цигли у ропству страсти и од мрачног Египта светске сујете, да би потом, при пролажењу пустиње подвижничког скорбног живота и сусрету са тешким невољама, пропустили да заблагодаре Богу, услед чега је изостало и добро расположење које је требало да изазове јављање потребног по Божијем промислу. Да, ви сте узроптали на Бога и као да сте рекли: "Боље би било да смо умрли у Египту", сећајући се египатских котлова, тј. онога што је свакога највише наслађивало у свету. Међутим, ви знате да су тад пострадали они који су роптали, да се нико од њих није удостојио да уђе у обећану земљу и да су им кости остале у пустињи. Бојим се, чеда, да и ми не пострадамо на исти начин с обзиром да чинимо што и они. Међутим, тада је било дејство шатора и закона, а сада - савршенство благодати и истине Христове. И речено нису учинили световњаци, него они који су међу нама, тј. који су се попели на висину анђелског живота.

5) Где је и када се код наших преподобних отаца појавило роптање? И да ли су они икада ради оскудице у телесним потрепштинама одбили некога од оних који су желели да се спасавају у општежићу? Нису ли, напротив, њихова врата свагда била отворена не само за оне који желе да се одрекну од света, него и за све потребите сиромаше? Зар нису они и после своје смрти остављали посебна завештања у вези са реченим? Ви знате какви су у вези са наведеним били налози великог светила нашег Евтимија. Ви сте читали како је било код увекспомињаних отаца наших Саве и Теодосија Великог, као и код преблаженог Пахомија. И да ли се код њих догодила оскудица? Јесте, и то вишестрано. Код једног за Ускрс није било неопходног чак ни за вршење Литургије, што је уосталом и код других бивало. Они су често имали свега у изобилју, а понекад су и оскудевали. У оба случаја они су, пак, благодарили Богу и благодушно трпели. Са њима су страдала и њихова истинска чеда са радошћу и весељем. Они, пак, који нису слични потпадају под клетву и гину. Стога треба да пазимо, чеда моја и братијо.

6) Ви који ропћете треба да се сетите да се не издржавате од свог труда и да приликом доласка овамо нисте са собом ништа донели. И ви сте тада благодарили и славили Бога и нас што се нисте вратили назад. И као неразумни ви сада нећете да укажете другима оно што сте тада сами добили. Ви сте шкрти да другима уручите дар који сте сами добили. Недружељубиви, несаосећајни и неосетљиви. Ми бисмо били достојни одобравања чак и кад бисмо примили бесловесне псе који умиру од глади. Јер, написано је да *праведник милује душе стоке своје* (Прич. 12, 10). А зар нећемо примити словесне људе, учеснике у заједничкој природи, братију нашу који нас моле да их примимо у пристаниште после бродолома и да их спасемо од крајње невоље, оне за које је Христос умро? Међутим, безумници не помишљају о реченоме.

7) Зар ви нисте обећали да ћете заједно са мношвом умирати за име Господње? А сада се при малој тескоби у напорима и по требама одричете и повлачите назад. Због чега напротив ви мене не подстичете да ни једног од сиромаша који долазе не отпустим гладног, жедног и без тражене помоћи? Међутим, ви волите једино да се сами насићујете, па чак и пресићујете, да једете рибу, пијете вино не само по две или по три

красовуље, већ и са додатком, што оци забрањују. И на вама се остварује [реч] да нико не може служити два господара, тј. и стомакоугађање и богољубље. Неразумни и спори срцем схватите да (по заповеђеном светим оцима нашим и по непрестаним напоменама мене грешног) ми треба да пострадамо и да кроз многе невоље уђемо у Царство небеско.

8) Према томе, покајте се што сте много сагрешили пред Господом. Ја нећу одбити [никога] и нећу се променити, већ ћу наставити као што сам започео да са свом срдечношћу и ватреним срцем примам свакога ко долази. И не [примам] их само ја, већ и Бог који заповеда [љубав] и ви заједно са мном, будући да смо сви једно. Ви сви делате са мном када одевам наог, загревам промрзлог, обувам босог, бескућника уводим под кров, храним гладног и појим жедног у име Исуса Христа, истинитог Бога нашег, који је себе дао ради нашег избављења од грехова. И ми верујемо у Његова обећања да *неће убити гладом праведну душу* (Прич. 10, 3). Такве су и ваше душе које не рођу (јер ја не окривљујем све) и које се радују због испуњавања заповести Божијих и умножавања братства, будући трпељиве у искушавањима Божијим, одрекавши се од свега и решивши се да до смрти стоје на делу Божијем.

9) Погледајте ненаучени, којима се поново обраћам, колико нас је пута Бог избављао из крајње невоље. И каквих добротинастава нас је удостојио ради молитава мог и вашег оца. Није ли нам дао жита и вина у доба оскудице? Није ли Он подигао добре људе и није ли отворио њихове житнице ради наше прехране? Није ли нам до сада из села, градова и острва слао мед, маслине, сир, покриваче, одело и злато од епископа, начелника и од оних који су одевени у порфиру? Нека вам Господ опрости и нека учини да убудуће будете крепкији како бисте све поднели и претрпели са осталом братијом и заједно са њима се удостојили да добијете венац правде.

105.

1) Сада је лажљиво време (пролеће): држите тело на узди; 2) мера пијења вина и мера хране; 3) за уздржање ће се (добити) небеска добра, према којима садашња уопште нису добра; 4) погледајте на скупину врлина која вас окружује; гледајте на небо и све ће бити подношљиво (2, 31)

1) Добро се стиче трудом, али га непажљиви лако губе. Оно што је стечено дугим временом може да се изгуби због кратковремене небриге. Стога нарочито пазите на себе у садашње време пролећа када тело почиње да се буди и када плот, будући од земље, тражи да дејствује по земаљском. Наводљавана и ђубрена, земља даје растиње по своје роду. И тело које се гоји разним јелима и пињима само од себе ускипи страстима које су у њему сакривене. Узмите га у своје руке и притесните га. По речи апостола, *старање за тело немојте претварати у похоте* (Рим. 13, 14). Напротив, пружајући му неопходно у разумној мери, пребивајте и живите у духу.

2) Нека постоји мера и у јелу и у вину. Вино нека се прима ради мале утехе на празничне дане, при крајње заморним телесним напорима, при болестима и при предстојећем дужем путовању. У друго време треба бити задовољан једном чашом, највише са две. Јер, ви знате шта се о реченоме каже у **Старачнику**. У односу на јело навешћу вам речи апостола: *Јела ће се укинути* (1. Кор. 6, 13). Ја не говорим са намером да вас сасвим одвратим од њега, већ са жељом да једете и пијете благообразно, богодолично, спасоносно за душу и укрепљујуће за тело, које треба да врши наложена му дела.

3) Зар не знате да вам се за слично уздржање и лишавање светских задовољстава, тј. месојеђа, пијења вина, бања и топлих башта припрема божанствени рај, који има дрво живота и воду бесмртности, сладост Духа и неизрециву красоту вечних добара? За вас је тамо припремљен покој и свака утеха. Још мало па ћете кроз врата смрти стићи тамо и почети да ненасито и вечно окушате и пијете. Овде, пак, ни добра из царских дворова нису сладост, већ храна за црве. Њихово окушање није добар живот, већ беживотност, наслађивање њима није радост, него туга, њихово поседовање јесте лишеност и њихово наслеђивање јесте заиста сујета над сујетама, као што је рекао најмудрији Соломон, који се у потпуности насладио утехама света.

4) Ви имате уздржање као другарицу, послушање као супругу, непорочност, девственост и милостињу као кћери, скрушеност и смирење као свештене девојке. Погледајте горе на небо и угледајте где је наше

станиште, где је наша Глава и општи Отац свих - Христос Господ, где је наш град - горњи Јерусалим. Заиста, ви ћете победити уколико све претрпите. Ви ћете се овенчати уколико будете задовољни са свиме. Уколико скончате на наведени начин, вама ће се отворити врата Царства небеског.

106.

1) Све трпимо са надом на вечно блаженство, по речи и примеру светог Павла; 2) јер, и ми, као и он, сваког часа сусрећемо прилику да трпимо; 3) уколико будемо трпели, Божије благовољење ће бити на нама (2, 32)

1) Трудите се и подвизавајте се. На скорби вашег живота у Христу које наилазе на вас немојте гледати као на нешто туђе, страни и неочекивано. Зар дошавши овамо из света нисте пред Богом и Његовим изабраним анђелима исповедили да ћете благодушно трпети сваку скорб и тескобу у гладовању и жеђању, у студени и наготи, у увредама и подсмевањима и у другим подвижничким тешкоћама ради Царства небеског. И боље је да уопште не гледате на речено, већ да трпите и да мотрите на блажени крај свега. Какав крај? Наслеђе Царства небеског, радост због вечних добара, окушање бесмртности, блаженство непрестаног живота, усиновљење, рајску сладост и сваку другу утеху. Заиста је достојно и праведно велики апостол рекао да *страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се открити* (Рим. 8, 18). Он је тада ходио по свој васељени као усред лавова и тигрова, вучен и цепан неверним, у глади и жеђи и у даноноћним напорима, радећи својим рукама како не би никога оптеретио и својим трудом зарађујући оно што је било потребно њему и онима са њим.

2) Благо нама уколико будемо благодарно и трпељиво подносили све у околностима у којима се налазимо с обзиром да нећемо бити лишени његовог удела. Уколико се, пак, покажемо малодушни, незадовољни и ропотљиви, ми нећемо имати општења са онима који су се до крви подвизавали против греха. И нећемо ли се ми показати достојни сваке срамоте онога дана с обзиром да ни најмању ствар (тј. послушање без противречења, труд без роптања, служење без гордости, благовремено ћутање, разумни говор, случајно превођење на друго послушање које одговара пажњи и ревности, одсецање властите воље, благодарно ношење наложене епитимије [тј. казне], неослабно стојање на псалмопојању и ноћној и дневној молитви и трпељиво читање дневно установљених **Псалама**) нисмо могли испунити спокојно и прилично?

3) Уколико будемо благопокорно, благодушно и радо примали, трпели и испуњавали и све друго што се не може ни набројати, наш живот ће бити прекрасан и Бог коме угађамо свакако ће на нас гледати са благовољењем и благосиљати нас. Немојмо одступати од реченог начина живота, чак и кад би следило да свакодневно умиремо због њега. [Служимо] радосно, *никако ни у чему не дајући спотицање, да се служба не куди* (2. Кор. 6, 3).

107.

1) Сада је четрдесетница: нека се свако припреми као што приличи; 2) не захтевају се само спољашње умртвљење тела и телесни подвизи, него понајпре одсецање свега рђавог и властите воље, смирење и послушање (2, 33)

1) Сада је, као што знате, света четрдесетница, која од нас захтева духовне подвиге још више неголи у обично време, тј. усрднију спремност на све добро, благодушност, храброст, трудољубље, трпљење, небоузлазну молитву, сузоточно умиљење, смирење скрушеног срца, умерено уздржање не само од јела и пића, него и од зависти, гнева, надимања, роптања, гордости, добромрзне страсти. Погледајте се пажљивије и очистите се по наведеном указању, припремивши себе као изабране сасуде, као богогласне свирале како бисте примили Духа Светог. На речено нас призива време и оно је прави пост.

2) Нека ми нико не говори: "Ја појем и читам стихове [из Псалтира], молим се, врло мало једем, мало пијем, седећи по мало одспавам, чиним поклоне, подижем своје руке према небу много сати". Наравно, све је то добро. Ипак, кажи ми да ли имаш смирено мудровање, скрушен дух, да ли одсецаш своју вољу како би увек био послушан и како никада не би противречио, ни роптао, ни препирао, ни завидио брату, ни мислио и говорио сујетно, нити био знатижељан. Кажи ми да ли постављаш питања због чега један има један положај, а други - други, мењајући се у срцу и попримајући зверско лице, те из злог, а не доброг скровишта срца износећи речи неверја, [рђаве] неустрашивости и несређености, које и оне који слушају могу да вргну у ров пада. Нису таква дела поста и нису таква упражњавања у уздржању.

Напротив, онај ко има смирење и послушање као са два крила усходи на небо и постаје сабеседник Богу.

108.

1) Немојмо дати места разлењености сећајући се да служимо Богу, који ће и узвратити по усрдности и ревности; 2) чувајмо у савршенству и сво остало устројство живота и споља и изнутра; 3) храбрите се имајући Бога за Помоћника, и Пресвету Богородицу, и светитеље Божије, а нарочито наше - светог Претечу и Богослова, којима припада манастир; 4) уздржавајмо се од неприличних разговора и разговарајмо само о душекорисном (2, 34)

1) Пазите да наша срца не буду оптерећена мрзовољом, ослабљеношћу и неумесним помислима, што доводи до беде унутрашњег пада у души. Напротив, са младићком бодрошћу и ревношћу се постарајмо да заједно проживимо остало време краткотрајног живота нашег, који се стално умањује како бисмо, по завршетку добрих подвига, свештених упражњавања и часних врлина прешли у будући век и удостојили се добијања нетрулежних венаца правде од Наградодавца Господа. Стога нека свако гледа како проходи своје служење. Нека се до старости свако труди да служи Господу као да је присутан, избегавајући немар, малаксалост, лењост и притворност и знајући да не би ожалостио човека, већ Бога, коме се посвећује служење. Ми смо овде само саслуге, који напомињу о заповестима Владике. Они који их испуњавају и они који их нарушавају нису криви пред нама и не угађају нама, него благом Владици и Богу, који их је дао. Нека свако своје дело ради као пред лицем Бога, а не људи, било да преписује књиге, било да служи, или оре, или копа градину. Нека свачије дело буде чисто, будући да Срцезналац Бог мери напрегнутост силе и усрђа који се у њега улажу.

2) Језик треба чувати од празнословља, око ограђивати од неприличних призора, срце чувати од нечистих помисли и сва чула трезнити страхом Божијим. Једни према другима треба да се односимо са смиреноумљем и са љубављу без дрскости. Ми треба да водимо доличне разговоре, да гледамо на корисно, да слушамо само оно што је прилично, да се додирујемо са скромношћу, да помишљамо на Божанствене ствари, да се радујемо и да се сарадујемо у испуњавању заповести Божијих како бисмо душеспасоносно окончали дане нашег странствовања на земљи.

3) Будите храбри јер имамо Бога за Помоћника и Заступника у свом животу, те крепки покров, тј. заступништво Пресвете Богородице и молитве господе наше, великих светитеља Претече и Богослова, у чијим манастирима живимо. *И ако је Бог с нама, ко ће против нас* (Рим. 8, 31). *Ако је Господ заштитник живота мога, кога ћу се плашити* (Пс. 26, 1). Ко ће нас савладати уколико имамо помоћ од Богородице и светих? Нико и никада. Демони ће бити далеко од нас, људи ће нас хвалити, непријатељи ће се избезумити и нико неће опстати пред лицем нашим. Уколико, пак, не будемо такви, све ће са нама бити другачије.

4) Стога ми треба да истрајемо у доличном устројству, нарочито живећи у оваквом граду. Уздржавајмо се од разговора о предметима који су нам туђи. Нама је туђе беседити, разговарати и распитивати се и о царевима и о начелницима. Премудри говори: *Схватај оно што ти је наложено* (Сир. 3, 22). Ми имамо другу бригу и друге беседе. Световњаци разговарају о световном и телесни причају о телесном, док ми [говоримо] о Богу, Спаситељу нашем, и о ономе што је душекорисно, о врлинама, о животу преподобних отаца наших, о смрти, о престављењу, о сусрету светих анђела, о одговору пред престолом Христовим, о праведној награди, о Царству небеском. Разговарајући о реченоме, ми се анђелски просвећујемо, а просвећујемо и световњаке. Уколико, пак, упаднемо у сујетне разговоре, ми и себи штетимо и други нас подвргавају подсмеху и осуди. Од сада пазите и чувајте уста своја од неприличних беседа. Трудите се у својим добрим делима, распламсавајући још врелију ревност за љубав према Богу и имајући готовост да за Његову истину чак и смрт поднесемо. Вашу одлучност Бог ће примити као дело и у онај дан вас украсити мученичким венцима.

109.

1) Ревносно и из све снаге иштите неземаљско и Бог ће вас благословити; уколико тако чините, напредоваћете; јер, тако су живели сви оци; 2) опет прекор крадљивцима стварчица (2, 35)

1) Једни бирају један предмет искања, а други други: један иште господство, други славу од спољашњег чиновништва, један задовољство и многа имања у домовима, слугама и пољима. Многообразне су похоте светске. Оставивши све слично и душевно се преселивши у други свет, ви желите и иштете

надсветско и небеско, у чему и пребивате својим срцем. Око реченога је све ваше старање и труд. Вас не брине и не занима ништа осим савршеног очишћења страсти и стицања скрушеног и смиреног срца и потпуне безбрижности не само у односу на другове и познанике, већ и на родитеље и сваку сујетност. Такво је Божије благовољење о вама. И ја видим како се сваки од вас труди, подвизава и принуђава да одбаци страст која га мучи и да расположењем пребива само са јединим Богом. Уколико истрајете у мученичком подвигу, Христос Бог наш ће вам дати силу и крепост да одбаците сваког страшно и сатанско противљење, те да успешно завршите триблажени подвиг који вам предстоји, као уосталом и свети и богоносни оци који су раније живели. Зар су они, обучени у тело и имајући једнаке прохтеве као и ми, без труда и подвига прошли овај живот? Никако. Они су многообразно страдали и побеђивали, ходећи путем сваког послушања и смирења, уздржања и других врлина, потчинивши тело духу, узишавши на висину светог живота и прославивши се. Ради изграђивања душа наших сетимо се врлина преподобног оца нашег Саве (чији спомен славимо). Као послушник, као што знате, он беше веома послушан, брз, услужан, прихватајући последња послушања и радујући се као да врши нешто славно. Он је даноноћно био у трудовима, носио воду и дрва, први долазећи на псалмопојање и последњи излазећи. О њему је написано и много другог, што се због недостатка времена не може набројати. Подражавајмо га и ми, чеда, с обзиром да није немогуће да га подражавамо један у једном, а други у другом, помажући и саревнујући један другом. Изнад свега треба да се чувате да не поступате по својој вољи и да без доличног распитивања не [чините] чак ни оно што изгледа добро.

2) Не могу да прећутим једну ствар коју, не знам како, међу вама чине неке незналице и презирачи сваког поретка. Наиме, ради се о веома прекорном делу честог нестајања или пре - крађе [ствари]. На пример, онај ко у својој келији остави сандале или оловку, или друго оруђе за рукодеље и изађе на кратко или на дуже због свог посла, по повратку не налази остављено. Ради се о савршено ђаволском делу, које вређа и смућује братство. Почеће да се јављају подозрења, клевете, огорчења па и непријатељства вероватно више према невинима, неголи према виновницима. Ви лопови почујте грозну претњу блаженог апостола Павла: *Ни лопови. . . ни отимачи, неће наследити Царство Божије* (1. Кор. 6, 10). Рекавши *отимачи*, он није додао "сребра или злата, или драгоцене одеће", већ је изрекао опште одређење. Ма на шта да се односи отимање, и макар се радило и о најмањој ствари, отимач неће наследити Царство небеско. Да ли чујете лопови и отимачи? Молим вас да престанете да крадете и отимате конач, игле, шила, оловке, лончиће, чаше, ножиће, појасеве и слично. Јер, понављам, ни они који чине слично неће наследити Царство небеско. Зар се не бојите апостолске опомене? Зар ја бедни изричем такву опомену? Стога вас молим да ходимо достојно звања на које смо призвани, тј. чисто, преподобно и праведно, удаљујући се од наведеног порока како бисмо били наследници вечних добара.

110.

1) По вашем општењу добро свакога прелази на све, и добро свих на свакога; 2) немојмо бити ни лењиви, ни својеглави; живећи општим животом постарајмо се да се уздржавамо од рђавог и да ревнујемо за похвално; 3) оно што чинимо и доживљавамо бива и пролази и више се не осећа; оно, уосталом, остаје унутра и на дан суда ће се појавити на оправдање или осуду (2, 37)

1) Свако, по писаноме, има свој дар, један једно, други друго. Ви сте, пак, братијо, свезани савезом љубави услед чега чините својим и напоре и врлине свих других. Ти, на пример, благодушно подносиш бешчашће, други се одликује трудољубљем, један изобилује ћутањем, други покорношћу. Међутим, због општења свако од вас осим свог поседује и оно што имају други. Стога се радујте и сарадујте једни другима. Нека свако напредује у дару који поседује, избегавајући таштину и врлину брата сматрајући већом. И уколико смо сливени једни са другима и спојени сједињењем љубави, потрудимо се да све више напредујемо, услед чега ће се Бог прославити у нашем делу и већи део васељене ће чути за наш начин живота.

2) Нико нека не буде својевољан и својеобразан. *Тешко онима који су мудри за себе и разумни пред собом* (Ис. 5, 21). Нико нека не буде немаран и лењив да не би чуо: *Иди код мрава, лењивче* (Прич. 6, 6). Нека нико не буде двоједушан у расуђивању да не би чуо: *Двоједушан човек је непостојан у свима путевима својим* (Јак. 1, 8). Увек будите покретни и брзи на делање заповести, искрени, без саплитања приликом исповедања својих скривености, слободни од таштине и далеко од своје похоте, која чини да је [човек] као *морски вал што га ветар подиже и витла* (Јак. 1, 6), будући да се није утврдио и да нема основе у срцу својем. Нека све слично буде далеко од вас. Ви се старајте да стекнете, да уризничите и да се обогатите свим што је часно и похвално ради добијања Царства небеског.

3) Све оно што сваки од вас чини, било похвално, било прекорно, заиста пролази и нестаје као поток водени, при чему чак ни у осећањима не остаје готово ништа од онога што је било јуче. Страдање због заповести, труд, плач, трпљење, зној, раздирање срца, притешњавање, изнемогавање, подвргавање увредама осећа се само тренутно, да би потом nestало. Међутим, код оног ко је речено окусио све остаје и чува се у векове ради добијања награде. Онај, пак, ко се теши, смеје, наслађује, прави неред, игра, лењствује, никога не слуша, предаје се лакомислености, завиди, гневи се, бесни, прави сплетке, држећи се високоумља и слично не само да сада не стиче никакву корист, већ стиче и непорециву осуду у дан награђивања и праведног суда Божијег. Размислимо о реченоме, братијо, и латимо се врлина, старајући се да на сваки начин избегнемо грех као несретно и свепагубно зло, те да богоугодно окончамо дане нашег живота и удостојимо се обећаних добара са свима који су угодили Богу.

111.

Поуке се говоре да бисте ви, слушајући их, исправљали себе; ви, међутим, остајете исти: немојте више бити непажљиви и неделатни (2, 38)

Питам вас ради чега се говори поука. Да ли да би се само прочитала у одређени час и почешала наше уши, или да бисте ме похвалили, или без неког одређеног циља? Наравно не, него да бисте ви схватили оно што се говори, свом душом прихватили смисао речи и донели плод благодаћу Христовом, те уз помоћ молитве мог и вашег оца. Међутим, ја видим да из вашег сећања, чим се заврши поука, одмах све ишчезава без трага као да се уопште ништа није ни говорило. Стога чим изађемо са службе напоље одмах падамо у иста сагрешења као и обично. Један почиње да разговара у невреме, други ропће, један преде осуде, други се сакрива у угао како би заспао и преспавао час за рукодеље, а и кад се јави руке му се показују као *немоћне, а колена ослабљена* (Сир. 25, 26). Нећу говорити о осталом. Не треба, пак, тако чеда моја. Иначе се може десити да чујете: *Овај народ уснама ме поштује, а срце им је далеко од мене* (Мк. 7, 6). Напротив, када чујете спасоносну реч у мојој поуци или из **Божанственог Писма** које читамо нека се у вашим срцима породу кретање страха Божијег, искра љубави према Њему, жеља за напретком и намера да се верно испуњавају Његове заповести како бисмо се удостојили Царства Његовог.

112.

1) Ми смо на духовној трци; ко су, пак, гледаоци; на шта треба да обрате пажњу тркачи; како се трчи по правилу; 2) не треба завидети обичним предностима у манастиру; неразумно је све што незадовољни у таквим случајевима говоре; нека се исправе они који тако чине (2, 39)

1) Ви сте тркачи Владике Бога, премда ваше трчање није по земљи, него од земље ка небу, имајући за посматраче анђеле и светитеље, а не људе. Венце, пак, (неувенљиве) даје сам Господ. Блажени сте ви што сте ступили на то поприште такмичења, примивши [монашку] схиму. Међутим, ви сте тек ступили на поприште, а венци се дају онима који заврше трку. Нека свако од вас добро гледа како трчи и нека примећује знакове на тркалишту који одређују успех трке (тј. напредовање у врлинама), нека пажљиво гледа на препреке (тј. искушења тела, света и ђавола) и нека се напреже да их савлада (примајући силу од Духа Светога). Нека нико не гледа на страну, већ на једну тачку испред себе, тј. на циљ трке, ка њему устремљујући све своје силе. Трка још није окончана. До сада сте добро трчали. И од сада трчите са једнаком усрдношћу и напрезањем, ревнујући једни са другима и помажући једни другима. И ко ће све престићи? Онај ко буде најсмиренији од свих. Ко, пак, најисправније трчи? Онај ко је најпослушнији, најпобожнији, ко у највећој мери избегава роптање, ко највише поје Псалме, ко се највише држи безметежја, најтрудољубивији, најмолитвенији, ко највише открива [помисли], ко највише избегава дрскост, најнезлобивији, ко највише избегава завист, највернији, ко највише воли [свог] оца, ко највише поседује и остале особине савршене врлине и по души и по телу. Ето у чему се састоји ваша трка. Ето чиме усходимо из силе у силу и од света ка небесима.

2) Нека љубав буде ваша главна особина, која вас одликује као ученике Господње. Пребивајући у љубави, радо примајте свако издвајање братије, њихово претпостављање и напредовање у службама, рукодељима, месту стојања и редоследу. Нека од вас одступи завист, љубомора и гнев. Благостање братије нека сваки прима као своје благостање, радујући се њиховом успеху, чиме се угађа Богу и стиче потпуна победа над свиме. Љубав је венац врлина. Огорчавати се, пак, што је некеме дата предност у служењу јесте покварено и штетно дело, тј. знак супротне стране. Не треба тако чинити, чеда моја. Није праведно говорити: "Требало је да мене претпоставе њему", или: "Ја сам старији од њега и мени приличи више место". Бежите, молим вас, од сличних замки ђавољих. Напротив, иштите и старајте се да стекнете оно што је добро, што је часно, што приличи светима, што [показује] братољубље, смиреноумље и што вас упућује на крај. У свему поступајте као деца, незлобиво, искрено, као изабрани народ Господњи, не допуштајући ништа мимо заповеђеног. Уколико се и деси неко поклизнуће, пожурите да се исправите и да [ствар] загладите прихватањем епитимије како бисте на дан награђивања чули жељени глас: *Ходите благословени Оца мога; примите Царство које вам је припремљено од постања света* (Мт. 25, 34).

113.

1) Ви сте предузели добру намеру; она вас, уосталом, не изабавља од искушења непријатеља, која вас и сналазе; ипак, будите верни свом завету и Бог ће вам помоћи да истрајете; 2) одбаците дела таме и напредујте у делима светлости: прва, наиме, привлаче карање Божије, а друга - благослов; 3) сада је код нас много болесних: здрави, послужимо болесним, а болесни - будите трпеливи и задовољни свиме; ми немамо слуге: братија служе из љубави по послушању; подстичите се трудбеници: Бог све види (2, 40)

1) По благовољењу Божијем сви се ви налазите у броју спасаваних, сви сте ступили на пут спасења и сви имате само једно искање, тј. да се спасете. Међутим, постоји ђаво који је противник сваког добра и који многе подвргава искушењима и без њихове жеље: једне распаљује на похотне сласти помажући се жељама младости, друге обара властољубљем због кога је и сам спао са неба, неке опет ослабљује немаром, или веже мрзовољом, или растројава неверјем, или плени својевољношћу, или учи неумесним делима. И зашто набрајати све чиме он свакодневно покушава, настоји и очекује да нас саплете чим дозволимо да се ослабимо и чим се предамо распуштености? Међутим, нека му запрети Господ Бог, који је рекао мору: *Ћути, престани* (Мк. 4, 39) и нека га отера негде далеко од нас, што се и дешава када се ми усредсредимо у себи самима и непрестано пазимо на први циљ нашег ступања у обитељ. Ми смо, наиме, пред Богом који сведочи обећали да ћемо подносити сваку скорб и тескобу све до смрти.

2) Стога сви одбаците све што је противно искању спасења: малодушни - малодушност, сластољубиви - сластољубље, горди - гордост, ташти - таштину, дрски - дрскост, неуредни - неред, причљиви - причљивост, светољубиви - светољубље, телољубиви - телољубље, жалосни - неразумну жалост, завидљиви - завист, брзоплети - брзоплетост, свадљиви - свадљивост, лењиви - лењост. Ето дела таме, видова зла и проналазака и наговора лукавог. Благоме, пак, Богу су угодни мир, кротост, смирење, послушање, незавиђење, трудољубље, марљивост, бодрост, љубав, нада, поредак, молитва. Ето дела светлости, оружја правде и врлина светих. Ради љубави према Господу, ја молим да се пробуде успавани од страсти и да прихвате бодрост дремљиви од обузетости непријатељском прелести. Уколико желимо да живимо добрим животом и уколико волимо да видимо добре дане послушајмо оног ко говори: *Уклони се од зла, и чини добро; тражи мира и иди за њим* (Пс. 33, 14). На шта очи Господње гледају са благовољењем? *Гле, очи су Господње на онима који га се боје* (Пс. 32, 18). На шта се, пак, гневи лице Господње? *Лице пак Господње је на чинитеље зла, да истреби са земље спомен њихов* (Пс. 33, 16). Уколико желимо да пазимо, и све остале речи тога Псалма представљају прекрасне савете.

3) Ових дана је код нас много болесне братије. Време је нездраво. Ми здрави помогнимо болеснима. Болесни нека приме карање Господње као спасоносно и нека благодушно подносе болест, благодарећи за све што нам се даје. Избавивши се од болести немојмо лутати узалуд, него опет приступимо својим делима. Јер, ми немамо унајмљене робове који су одређени једино за служење, као што бива код светских људи. Ми смо сами и робови и господари, и они који служе и они који примају услуге. Ипак, нека сваки гледа да више служи, неголи да без потребе прима услуге. Бог види сваког од вас и његово дело и служење. Он види шта је био раније и шта је сада, како је ко живео у свету и како живи у обитељи, како ко на све принуђава себе и трпи, у шта се одева и обува и какав труд подиже при испуњавању свог посла. И у своје време Он ће свакоме дати по делима његовим. Нека нико не буде малодушан. Ми ћемо се јавити Богу и предстати пред страшним судом Његовим. Давши одговор о проживљеном животу ми ћемо добити

оно што нам приличи.

114.

1) Обрађујмо своје душе делајући у духовном смислу све што чине земљорадници када обрађују своје поље; 2) држимо се и ратујмо као што војници држе себе и ратују; трпимо све у нашим послушањима ради Царства небеског, као што војници у рату све трпе у очекивању награда (2, 41)

1) Обрађујући своје поље, земљорадник не гледа на тежину труда, не опушта руке и не лењи се, већ има у виду будућу добит. Ради ње он се предаје труду, зноју и исцрпљујућим лишавањима. И сваки од нас је добио душу као неко поље које треба да обрађује у овом веку. И ми на њој треба да обављамо духовна дела. Бог, наш Саздаатељ ће у дан суда од нас да захтева одговор о реченоме. Стога вас молим и преклињем да сви уопште усрдно обрађујемо поља својих душа и да их обновимо по законима благочашћа како не бисмо сејали трње страсти. Очистимо најпре оранице своје од сваког короа греха и бацимо на њих семе, оросимо их кишом духовних суза скрушености, оградимо снажном оградом страха Божијег како усева не би уништавале мислене звери, осветлимо их и загрејмо сунчаним зрацима љубави како бисмо потом напунили наше умне руке прегрштима и сабрали мноштво жита, тј. светих дела по заповестима Христовим. Ради реченога је Господ Бог сваку душу призвао у живот, а нас нарочито и на анђелски образ живљења. Молим вас да свако од вас у добром понашању покаже своја поља како цветају, дају плод и миришу мирисом који је угодан Господу. [Речено ће се постићи] кроз савршену измену телесне нарави и односа, кроз покорно послушање и христолико смирење, кроз свакодневно усавршавање и преображавање из славе у славу, кроз бљештаво одевање добрим делима, кроз одбацивање сваке непослушности, кроз покоровање сваке помисли на послушност Христу, кроз саображавање са општим уставом братства и кроз свагдашње самоукоревање којим се лако сатире и умртвљује многоглава аждаја гордости и самовоље.

2) На које дело смо ми, братијо, нарочито призвани? На борбу и рат. Не на лаку борбу са ништавним лицима, већ на жестоку борбу са страшним силама невидљивих духова, као што говори божанствени апостол: *Јер не ратујемо против крви и тела, него против поглаварстава, и власти, и господара таме овога века, против духова злобе у поднебесју* (Еф. 6, 12). Према томе, нека нико не остане неприпремљен за борбу, нека нико не излази ненаоружан и нека се не одстрањује од војничких знакова. Не треба да се чудиш када добијаш ране и повреде или када сусрећеш сукобљавање. Све речено и њему слично неодвојиво је од војника. И не умире онај ко је једном добио рану или пао под ударцем. Не умире чак ни онај ко се много пута и безброј пута подвргао реченоме, већ онај ко се добровољно предаје својим непријатељима на заклање. Стога братијо и оци треба да будемо пажљиви и да крепко стојимо у борби као војници Христови. Ви знате да сваки војник одлазећи на војни поход сусреће мноштво неудобности, напора и непријатности или због сунчане јаре, или због кише, или због хладноће. Он не проводи разнежен живот с обзиром да понекад жели да поједе комад хлеба или да попије чашу хладне воде којих нема. Он је читав дан или ноћ у покрету и прелази из места у место у блату и прљавштину, уморан и исцрпљен. И ради чега? Да би угодни војводи који га је записао у војску, да не би допао у списак побеглих, да би у време дељења награда без препирке био признат као достојан. Слично се дешава и код нас, премда на други начин. Њихове награде су привремене и брзопролазне, а наше вечне и нетрулежне. Њих даје Бог који царује над свима. Стога потрпимо и подвизавајмо се у служењу које лежи на нама, чисто и беспрекорно служећи Господу. Онај ко наређује нека разумно и пажљиво наређује, а онај ко служи нека служи без роптања и лењости. И ми треба да подносимо време глади и жеђи, увреда и понижеља, сукобљавања и ожалашћења, а нарочито исцрпљености и ослабљености у време ноћног псалмопојања и молитви, те сваковрсне непријатности од оних који нас видљиво и невидљиво нападају и свакодневно притешњавају у време рукодеља и испуњавања осталих послушања. И подвизавајући се добрим подвигом и завршивши трчање, ми ћемо на молитве оца нашег да се удостојимо венаца правде у дан онај у Христу Исусу, Господу нашем.

115.

Одбацивши све похотно и гневно, прилепимо се уз Господа, нелажно радећи на делима нашег послушничког звања (2, 42)

Слушајте и разумите шта нам говоре и шта нам заповедају свети оци. И ја недостојни вам предлажем исто у својим поукама. Оно што они говоре и полажу у наше душе ја ћу сажети кроз две поуке из **Речи**

Божије: *Не варајте се: ни блудници, ни идолопоклоници, ни прелјубници, ни рукоблудници, ни мужеложници, ни лакомци, ни попови, ни пијанице, ни опадачи, ни отимачи, неће наследити Царство Божије* (1. Кор. 6, 9-10), и опет: *Свака горчина и гнев и љутина и вика и хула са сваком злобом, нека су далеко од вас. А будите међу собом благи, милостиви, праштајући један другоме, као што је и Бог у Христу опростио вама* (Еф. 4, 3132). И други [праведник] *призива: Ходите поклонимо се и припаднимо Њему и плачимо пред Господом Створитељем нашим* (Пс. 94, 6), и још: *Уђите на врата Његова у хваљењу, у дворове Његове у химнама* (Пс. 99, 4). Према томе, утврдивши се опоменама и призив примивши к срцу, дођите сви заједно и поклонимо се Господу. Заплачимо се пред Њим због нашег претходног живота и због свакодневних сагрешења у знању и незнању, делима, речима и помислима и уђимо у дворове Његове за песмама и славословљем, а не са псовкама, бесом, непослушношћу и надменошћу. Онај ко ропће чини грех. Стога немојмо роптати, нити излазити из себе, ни ружно говорити и немојмо бити сујетни будући да смо земља и пепео, прашина и прах, нарочито они који из неразборитости мисле да су славни због телесних или духовних дела. Ја видим да је прошло *обличје овога света за нас* (1. Кор. 7, 31), будући да смо ми нешто друго у односу на световњаке: ми смо одевени у другачију одећу, живимо необичним животом, тј. као безбрачни, безимени, без наслеђа, као неуловљиви, скоро бесплотни, распевши се свету. Јер, *који су по телу не могу угодити Богу* (Рим. 8, 8). Ми треба да носимо знаке који одговарају животу који смо узели на себе како бисмо истински (а не лажно) били оно чиме смо се назвали. Будимо, дакле, послушни, брзи, богобојажљиви, благи, побожни, дружељубиви, трпељиви, благодарни за све што нам се даје како бисмо добро поживели и постали наследници жељеног и траженог Царства небеског.

116.

Поводом случаја бежања неколицине: "Стојте и усавршавајте се, на сваки начин се бојећи да дејствујете по својој вољи, чак и у добру" (2, 43)

(Нека [братија] је побегла из обитељи и свети отац изражава своје жаљење, додајући. . .). Ви се поучите њиховим примером и схватите да је на вама Господ чудесно показао милост своју [сачувавши] вас од замки ђавола, услед чега сте остали непоколебиви и нисте одступили од свете заповести послушања која вам је предана. Немојте да им се уподобљавате, молим вас. Будући синови светлости, немојте постајати синови таме и противљења. Немојте да ваше многе и блажене напоре узалуд распете и своје душе предате на вечну осуду. Јер, речено је: *Кад неко преступи Закон Мојсијев, по исказу два или три сведока, има да умре без милости; замислите колико ће сада тежу казну заслужити* (Јев. 10, 2829) онај ко згази завете, исповедања и обећања светог звања нашег, исмејавши тајинство нашег савршенства. Стога пазите на себе, молим вас, и право ходите путем Божијим, молећи се да се и они пробуде и врате из душегубне и смртоносне прелести ђаволске. Уосталом, познато је да свако од вас својим настројењем показује да ли ће бити изабрани сасуд или сасуд погипли. Јер, онај ко мимо општег устава, мимо опште користи и мимо наредбе настојатеља у односу на читање, салмпојање, уздржање или бдење чини нешто што му се чини добрим или приличним, покренут самовољом (услед чега у свем братству обично произилази смућење), свакако представља оруђе злог непријатеља, раскидајући свезу потчињавања и послушања и ходећи у таму за трагом својих прохтева. Треба имати у виду да се по праведном суду нечастиви раздвајају од благочастивих, кварни од правих, криводушни од праводушних, лукави од искрено побожних, злонаравни од благонаравних. Јер, *какву заједницу има светлост с тамом? А какву сагласност Христос са велијаром* (2. Кор. 6, 14-15). Ми [понекад] такве из снисхођења и очекивања исправљења не одсецамо [од себе]. Међутим, својим бекством они сами себе одсецају и одвајају. Ако хоћете, сетите се онога што је написано у **Старачнику**: "Само место изгони оне који не чине дела [која му приличе]".

117.

1) Опет су неки побегли; како избегавати такав пад; не треба обраћати пажњу на наговарања непријатеља и на речи оних које је саблазнио; 2) понеки увече ван поретка ишту хлеба и вина: ја ћу о томе дати општи налог; престаните да се држите своје воље; 3) други самовољно прелазе са послушања на послушање: нека тога не буде; властита воља је пропаст (2, 44)

1) (Опет поводом побеглих). Како да се избавимо од сличног пада? Не треба да се прима савет змије, нити да се сама змија крије у срцу. Напротив, треба је брзо изобличити и она ће побећи као од огња. Да

су наши бегунци испунили наведена правила уопште не би пострадали. Ви, пак, чеда моја, пазите се и чувајте се. Као овце стада Христовог немојте се самовољно предавати у плен ђаволу. Уведени у рај заповести Христових, немојте се прелешћивати мамцима зле змије ни на који начин како не бисте били вргнути у мрачну таму греха. Живећи анђелски немојте допустити да вас покрије мрак самовољног бекства. Напротив, трпите и испуњавајте заповести. Нека нико не општи са скупином лукавих и са нечастивима нека не седи (Пс. 25, 5). Нечастив и лукав је онај ко се везује са другим и договара о бекству или о задовољењу неке друге страсти на своју погибао, и на погибао оног ко га следи. Према томе, уколико такав [покуша] да те одвоји од других и да са свог језика у тебе улива отров зла, ти одскочи, стани подаље од њега и затвори своје уши како би спасао и себе и њега. Чак ни кад те види ожалошћеног од искушења које се десило, ти га не примај. Ти си се праведно ожалостио и узнеговао, али ти он лукаво поново приступа. Јер, он је змија која покушава да те привуче на своју страну. Уколико почне да осуђује твој рај, тј. општежиће или да окривљује оне који живе са тобом, тј. твоју братију говорећи да је један овакав, а други онакав, или да је код вас нешто лоше, ти га одгурни и изобличи као што приличи како би и њега оздровоумио и себе спасао. Шта, наиме, говоре такви? "Одвојимо се од овдашњих. Игуман је тежак. Начелник над радионицама је безосећајан. Краснописац је неразуман. Посла је много, а издржавање ништавно. Сви наређују и сви заповедају. Немамо снаге да поднесемо напор труда. Нема начина да се овде спасемо. Побегнимо одавде. Куда? Где нас очи воде. Само да изађемо одавде". Када би неко од здравомислећих могао да види њихове душе угледао би их мрачним, ужасним, демонским, без ичега здравог, тј. и воље, и ума, услед чега и блуде лево-десно као залутале овце. И немојте мислити да говорим са намером да их посрашим. Не, напротив. Код њих је још много горе, него што се може изрећи. Уосталом, молите се усрдно да се нађу и да се врате или сами, или нашом руком. А наше дело је да будемо чврсти, избегавајући узроке сличног пада и да се подвизавамо добрим подвигом ради небеског венца. До мене је, пак, дошао слух да неки од вас неопрезно штите оне који су се поклизнули, иако су недостојни не само заштите, него чак и простог помињања. За вас је умесно једино да их једноставно спомињете са сажаљењем. Јер, ни апостоли издајицу више нису називали апостолом, већ само Јудом, издајником и лоповом.

2) Ја чујем да међу вама опет постоји неред у вечерње сате, тј. да неко тражи хлеба, или вина, чак и у време четрдесетнице. Вама је познато да смо ми, дошавши у овај град, већ донекле изменили начин живота који смо имали ван њега. Ја мислим на употребу јелеја, вина, варива у дане четрдесетнице, а такође и средом и петком. И било би довољно. Међутим, с обзиром да саосећам са вама, а и због моје сопствене немоћи и због напорности уздржања у граду ја одређујем да од сада у наведене дане увече сви који желе могу да добију чашу вина и комад хлеба. Најзад, нека не буде нереди и жустрости, нити свадљивих речи: "Ја треба да добијем нешто јер сам се потрудио више од других". Нарушитељи поретка неће избећи одговарајуће епитимије и одлучења. Ви који надзирете радионице, чувари поретка и управитељи са осталим начелницима других делова будите предострожни како се опет не би десило исто.

3) Поменућу још нешто. Неки не остају на послушањима на која су одређени, већ прелазе са једног на друго из лакомислености и непостојаности. Стога су и сами себи на штету, и онима који се држе поретка. И самим надзорницима радионица и рукодеља они причињавају излишно неспокојство и труд. Нека се сличне ствари убудуће не дешавају. Нека свако буде трпељив у послу на који је постављен и нека ради као што је установљено. Јер, свакако је знак нереди, незнања и непослушности када [човек] сам себи измишља занимање и покушава да испуни своје прохтеве. Пошто смо указали и забранили зло, нека више нико не поступа на тај начин. У супротном ће добити епитимију за неред. Зар не знате шта говори свети Доротеј? Онај ко је достигао одсецање своје воље постигао је пуну меру унутрашњег покоја. Стога, онај ко хоће да се наслади унутрашњим покојем треба да се држи наведеног пута, тј. одсецања своје воље. И постићи ће покој и у време овдашњег пребивања, и у вечне векове у будућности. Бог и Отац Господа нашег Исуса Христа нека вам свима да да исто мислите и да сте у свему сагласни како бисте трпељиво издржали све подвижничке борбе као залог вечног живота и наслеђа Царства небеског.

118.

Подвизи су кратки, али су добра за њих вечна; сласти греховне су брзопролазне, али су муке за њих бесконачне: њих неће избећи лењиви (2, 45)

Садашњи живот јесте време подвига, време скорби и зноја. И они нису привремени и уопште краткотрајни, већ даноноћни, дуговремени и непрестани све до краја живота. Међутим, немојмо

заборављати да се та битка не води ради ништавних, последњих и људских циљева, већ ради божанствених и небеских добара. И уколико постојаним трпљењем и усиљеним чувањем светих заповести у њој будемо имали успеха, ми ћемо наследити Царство небеско, бескрајно блаженство и сладост неизрецивих, нечувених и несхватљивих вечних добара. Уколико, пак, због немара и лењости (небило!), због пристрасности и наклоности према трулежним задовољствима овог века у њој не будемо имали успеха, наследићемо вечне муке, безмерно посрамљење и стајање са леве стране уз слушање оног страшног гласа: *Идите од мене проклети, у огањ вечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт. 25, 41). Немојмо допустити да се деси да чујемо тај страшни глас и окусимо најужасније одвајање од светих и праведних, који ће се узети у неисказану радост, у неизрециву светлост, у ненаситу сладост. [Немојмо допустити] да нас по одлуци Господњој заједно са демонима одведу у огањ вечни, на шкргут зуба, у најмрачнији тартар, у неразрешиве узе на бесконачност и на свагда, а не само на кратко време, на неколико година или на неколико стотина или хиљада година. Где ће тада, како говоре свети, бити брат, или отац, или мати да избаве и заштите? Међутим, *брат неће избавити; хоће ли избавити човек? Неће дати Богу откуп за себе* (Пс. 48, 89). Ја ћу запитати нешто другачије: "Где ће тада бити небрига безбрижних и немар немарних? Где ће бити противречење оних који су противречили и непослушност непослушних? Где ће бити гордост гордељивих и дрскост својевољника? Где ће бити стомакоугађање стомакоугодника, измишљотине лажљиваца и одрицање оних који су се одrekli завета које су дали пред Богом, који су згазили Сина Божијега, и Крв Завета држали за несвету, помисливши да нема ни смрти, ни васкрсења, ни суда, ни награђивања, који су се одвојили од братског општења у Духу Светом и лишили се Духа Светог, лутајући тамо-амо по стрминама и јаругама своје сластољубиве похоте".

119.

Ми смо изашли из света: стога није чудно што страдамо у свету; међутим, речено није штета за нас, него помоћ; трпимо, време брзо тече и ускоро ће му доћи крај; Господ све види и за све ће дати награду (2, 46)

По телу ви сте остали без рода и без града. Међутим, ви имате Једнога Оца, Бога свих и један град - Горњи Јерусалим. Ви имате и суграђане - свете од [почетка] века. И шта је чудно што се овде злопатимо у подвижничким лишавањима и невољама, понекад [трпећи] скорби и увреде? Ипак, немојте се смућивати, с обзиром да речено не омета, већ помаже да у нама засија правда и мноштво мира, светлост и живот, неизрецива радост и анђелско весеље. Стога вас преклињем и молим да своје душе укрепите у трпљењу и да своје мишљење утврдите у Господу, благодушно подносећи и преживљавајући све у очекивању добијања великих будућих добара. Време брзо пролази и ми се приближавамо смрти, или пре - ка нестаривом животу, будући да над вама смрт неће имати власт с обзиром да сте унапред умрли произвољењем кроз одрицање од света. Латимо се за своје дело са старањем и нека се свако напреже да чисто и преподобно испуни послушање које му је наложено, са добром савешћу га приносећи Наградодавцу Богу. Јер, Господ види сваког и његово дело, и његову усрдност, или лењост и одлагање. Он све надзире и свима ће у Царству небеском дати одговарајући награду.

120.

У нашем духовном животу ми треба да одражавамо црте Господњег живота у телу на земљи (2, 47)

Шта ћу узвратити Господу за све што ми је дао (Пс. 115, 3). Сећају се [добročинстава] и благодарићу му? Јер, погледајте шта је било. Са какве висине и у какво унижење је Он ради нас себе спустио? Будући Бог и Владика свега, Он је примио обличје слуге. Њега је у утроби носила Пресвета Богородица, да би, по рођењу као Младенац примио повијање пеленама и полагање у јасле. Он је био дојен као дете, постепено растући и од детета поставши дечко. Потом је постао потпун човек и благоволео да прими крштење, свима нама точећи купељ препорода. Он је, најзад, завршио своје служење прошавши кроз издају, кроз животворна страдања, распеће, смрт и тридневну Васкрсење. И све речено је било ради нас, тј. да бисмо и ми духовно проходили исти пут. Он се бестелесно родио од Оца пре векова, да би се потом ради нас телесно родио од Пресвете Дјеве. И ми се спочетка рађамо телесно, а потом духовно, тј. уопште кроз свето крштење, а монаси и посебно, наине кроз свету схиму. Стога ми треба да будемо као деца (нарочито новопострижени), тј. да подражавамо једноставност деце како се не бисмо гневили као дивље звери када нас оскорбе и увреде, већ како, попут младенаца, не бисмо ни примећивали [увреду].

Христос Господ се у свему повиновао својим родитељима. И ми треба да се повинујемо својим духовним родитељима - оцима. Ступивши на своје дело, Христос Господ је био вређан и злостављан од бесних књижевника и фарисеја слушајући: *Демону теби* (Јн. 8, 48); *помоћу кнеза демонског изгониш демоне* (Мт. 9, 34); *није ли ово дрводељин син* (Мт. 13, 55), као и друге увредљиве речи. Потом је трпео пљување, ударце и бичевање. Па ипак, Он ни речи противљења није проговорио, већ је само благодарио и молио се: *Оче, опрости им, јер знају шта чине* (Лк. 23, 34). Нека речено подржавају они који желе да се спасу и да буду сунаследници са светима. Пазите на себе сви - од првих до последњих. Нека код вас ништа не бива из зависти, самовоље или непокорности, већ у свему божанствено и усрдно испуњавајте своје дело како бисте угодили Христу и како бисте га прославили. Нека вам Господ да силу и крепост да се све више чистите, усавршавате и просвећујете, те да сијате као светилници у свету.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

121.

1) Нека се нико не одваја и нека не губи поверење према свом оцу; немојте слушати непријатеља, искусног проналазача зла; 2) речено ћете достићи откривањем помисли, за шта вас молим спасењем вашим (2, 49)

1) Ја се радујем и веселим гледајући на ваш напредак. Ипак, мене са друге стране обузима страх и трепет да некако не дође до неког нереда који би срушио све што је уз многи напор и зној стечено. Стога се свима обраћам са уопштеном речју: чувајте се, бдите и молите се. Нека нико не помишља да се усами и да ходи засебно, нека нико своје ноге не помера са тврдог камена вере свом духовном оцу, нека нико не слаби у својим подвижничким напорима. Нека нико ни на који начин не пушта код себе многоглаву змију, која је свелукава и вешта у навођењу на грех под благовидним изговором. Она је многоискусни проналазач греха и сејач зла који је свргнут са небеса. Павши на земљу као муња, она се прокрала у рај и нашег праоца прелестила, да би све до сада људе учила свакаквом бешчашћу и гресима. Она је и хришћански род научила јересима и неприличним делима, те и нас покушава да рани и умртви стрелама греха.

2) Стога вас преклињем и молим да чврсто ходите својим путем, обукавши се у свеоружје своје и никако јој не дозвољавајући да приђе и приближи се, што ћете, као што сам рекао, постићи добром вером према оцу, непоколебивим исповедањем и потпуним откривањем својих тајни, те смирењем, нелицемерним послушањем и благодушним трпљењем. Да, братијо, молим вас и преклињем да се ради Бога, ради награде, ради вечног живота и његове радости, те ради страха од супротног, тј. неугасивог огња и других безмерних мука још више потрудимо, да бодро ходимо, да право идемо, борећи се и присиљавајући се да безбедно препливамо велико море овог живота како бисмо по смрти добили венце правде и блажену бесмртност.

122.

1) Гледајући на крај пута, путници радо подносе све тешкоће које их сусрећу на њему: и ми треба све да трпимо ради Царства небеског; 2) и сви прослављени свети су трпели: другачије не може (2, 50)

1) Они који ходе дугим путем прелазе из места у место, при чему је пут понекад раван и утабан, а понекад испресецан рупама и блатњав од кише. Проживљавајући овај живот и ми прелазимо из дана у дан, из године у годину понекад сусрећући непријатности и тешкоће, а понекад пријатности и радост. Гледајући на крај пута они се не оптерећују његовом дужином, нити се заустављају због тешкоћа које их сусрећу. Подвизавајући се добрим подвигом послушничког и испосничког живота и ходећи добром стазом која води у Царство небеско, ни ми не треба да смо мрзовољни, ни да се враћамо назад, ни да изнемогавамо због непријатности, препрека и скорби које нас сусрећу и које ради наше користи на нас попушта благонаклони промисао Божији. Због незнатних и неважних добитака привременог живота они се не заустављају пред напорима путовања који им предстоје. Утолико пре ми ради вечних и неизрециво великих добара треба све да трпимо. Да бисмо се удостојили да добијемо оно на шта се надамо ми треба све да благодушно примамо и подносимо. Да, братијо моја и чеда, храбрије и благодушније подносимо све што нас сусреће и што је нераскидиво везано са нашим подвижничким начином живота: напоре, тешкоће, пост, бдење, коленопреклоњења, спавање на голој земљи, врућину и хладноћу, глад и жеђ, сиромаштво одеће и обуће, извесну неуредност због напора, неизбежност послушања и молитвословља. Ви сте блажени и преблажени што се трудите у својим духовним подвизима и што са љубављу сусрећете мислена и чулна искушења која вас сусрећу.

2) И да ли је ико од светих који су просијали од вајкада овдашњи живот провео без зноја и туда, без искушења и скорби? Поменимо Авраама, великог међу патријарсима, пророцима и учитељима, или похвалу апостола - Павла са осталим апостолима, или оце који су се потом прославили - Стефана Првомученика и све друге који су после њега мучени за Христа, или Антонија Великог и све преподобне који су се са њиме и после њега подвизавали: код свих ћемо наћи безмерне напоре, зној, борбе, умарање, скорби, гоњења, нападе, клевете и сваковрсна искушења. Свети Павле говори: *Потуцаше се у кожусима и козјим кожама, у оскудици, у невољама, у патњама; они којих свет не беше достојан, потуцаху се по пустињама и горама и по пештерама и по јамама земаљским* (Јев. 11, 37-38). И са свима је било тако. Иначе се и не може угодити Богу. Без напора се не може остварити пут спасења, нити се без подвига може одржати жељена победа. Ми смо се подухватили истог дела као и они, услед чега морамо водити начин живота којим су и они провели свој брзопролазни век.

123.

Чиме треба да ревнујемо једни пред другима, чиме треба да превазилазимо једни друге, и у чему да се међусобно слажемо (2, 51)

Приђите и одбацимо мрзовољу и лењост, те прихватимо марљивост и ревност за испуњавање свих заповести Господњих. Дођите и потрудимо се да делом (а не речју) превазилазимо једни друге у избегавању упорне својевољности, те у уступању [другима], у трпљењу скорби, увреда и подсмеха. Хајдете да ступимо у надметање у избегавању смућивања других и себе, подизања обрва пред нижим и гордог забацивања главе пред вишима (што одликује гордост која се подиже против Бога Сведржитеља, која је са небеске висине збачена на доње крајеве земље), те у труду око личног мира и умиривања других, око личне кротости и укрођавања других, око смирене нарави и смиреног мишљења (што одликује Сина Божијег, који се из послушности и смирења очовечио, те Крстом и смрћу спасао човечанство). Приђите и почнимо да подражавамо једни друге у избегавању лењости и одсуствовања са дневних божанствених служби и ноћног псалмопојања (што је својствено ленштинама и недораслима), те у напору да стекнемо усрдност да дело Божије, за предухитравање других у долажењу у храм Божији пре почетка псалмопојања (што је својствено ревнитељима благочашћа и врлине). Међутим, да не бих набрајао све једно за другим, рећи ћу уопштено: сви се међусобно подражавајмо у добру, удружимо се у љубави без дрскости, у мирном расположењу и у благом смиреноумљу, избегавајући лукавства и узајамна подозрења и духовним јединством утврдивши душе у узајамном поверењу. Нека нико не буде Јуда издајник, нити двоједушан, ни непостојан, ни неуздржљив, ни склон на блуд, ни суров, ни тврдоглав. Нека нико не чини и не поступа на наведен начин, него нека свако напредује само у преподобном,

праведном и богоугодном, из дана у дан очекујући своју кончину и чекајући дан доласка Господа нашег Исуса Христа, када ће се све претворити и преобразити. Ми ћемо стати пред страшним престолом Судије у присуству свих бесплотних чинов ањелских и дати одговор за сва дела, речи и помисли.

124.

1) Будите у свему исправни - и у унутрашњем и у спољашњем; 2) у обитељ примајте не само грађане, него и сељаке (2, 52)

1) (Писмо из заточења). Радујте се као истинске слуге и делатељи Христа Господа. Он вам је припремио венац и Царство своје уколико будете чували срдачно благонастројење и усвојени начин живота, држећи се мира и чувајући заведени поредак, истрајавајући у непорочности и чистоти, покорности, смиренуумљу, трудећи се у рукодељу, псалмопојању, читању, откривању помисли и свему другом што вам је наложено.

2) У вези са примањем нове братије желим да [кажем] да треба да се допуњујете не само са грађанима, већ и са сељацима, који су пригоднији и навикнутији на труд и послове који су код нас заведени. Умножавање грађана, како ми се чини, за нас неће бити здраво и благотворно ни у телесном, ни у духовном смислу.

125.

Сви као један човек се држите заповести Божијих и поредака наших, подражавајући древне (2, 53)

(Писмо из заточења). Нека вас Бог укрепи, братијо моја најчаснија, у делима руку ваших и у вашим душевним подвизима силом коју дарује Дух Свети, у свему вас чувајући непорочним и нерањивим, готовим на испуњавање свих заповести Његових и на сваковрсно послушање. Гледајте пред собом на добра која су припремљена онима који су заволели јављање Господње и који ни у шта не сматрају све овдашње, тј. славу, задовољства, утехе и покој тела, који су се распели свету и ум усмерили на зрење небеског. Слично су живели и сви древни оцу наши, одрекавши се света и свега што је у свету и служећи Господу у свештенном и ањелском чину нашем. Држите, чеда моја, предања као што сте их примили, пламен страсти гасећи росом здравоумља и чистоте, те своје прохтеве одсецајући мачем послушања. Будите искусни делатељи заповести Господњих и дела руку ваших [нека буду] у складу са назначењем онога ко управља вама. Све ваше братство као једна душа и као један човек нека бодро, благодушно и једнодушно врши сва своја духовна и телесна дела као пред лицем Господњим.

126.

1) Остављајући земаљско, устремите се ка небеском, борећи се нарочито против гнева и похоте; 2) поуке потчињеним и старешинама (2, 54)

1) (Писмо из заточења). Ви сте се разапели свету и свет вама. Одвојите се од земаљског и узвисите се ка небеском животу, живећи јединоме Богу и умревши свему другом. Нека ваше очи буду окренуте [циљу] ка коме је [окренута] и вера ваша. Нека ваше срце буде бодро у ономе чиме се заробљени, по речи Господњој: *Јер где је благо ваше, онде ће бити и срце ваше* (Мт. 6, 21). Видите ли да сте се удостојили ањелских добара и ањелског живота? Стога као ањели и ходите, не потчињавајући се утицају случајности. Против греха се борите кротошћу, а против похоте здравоумљем. Нека те не победи мала сласт, која те свакодневно и свакочасовно узнемирава. На оружје против ње указао онај ко је рекао: *Трпећи потрпех Господа, и обрати на ме пажњу, и услиша мољење моје* (Пс. 39, 2) и избави ме од страсти, премда је прошло прилично времена.

2) Вама потчињенима су познати закони послушања, а вама начелницима - закони начелствовања. Ви, наине, произвољењем треба да будете последњи стога што сте први, подстичући се састрадавањем и љубављу. Треба снисходити, али и усходити; проговорити, али и ођутати; весело и љубазно се осмехнути ради духовне утехе, али и попримити строги изглед, здравоумно не дозвољавајући претераност ни на једној страни. Нека очи ваше буду неуспављиве у чувању правила и приступачне при давању одговора. Ноздрве ваше нека се не шире гневљиво, обрве нека се не подижу гордељиво, језик нека се не изврће сујетно. Свако чуло нека се држи смирено и сваки уд пристојно. Уста нека буду оруђе псалмопојања, ум нека помишља само о небеском, а руке нека делају само дела благочашћа и љубави.

Нека нико не буде непослушан, својевољан, жестокосрдан. Сви се сједините у једнодушности, заволите се без дрскости и међусобно пружите деснице ради вашег спасоносног живота.

127.

1) Радујем се што сте се опет сабрали из расејаности и што сте се средили као што приличи; останите верни свом чину и унутрашње и спољашње; 2) поука намеснику Софронију нарочито и свим другим старешинама и потчињеним уопште (2, 55)

1) (Писмо из заточења). Економ који је дошао обавестио ме је да сте се опет сабрали сви, и старешине и потчињени, и поново успоставили обичан поредак. Старешине су почеле да распоређују и деле одговарајуће послушање свакоме, а потчињени су их прихватили покорно и смирено и приступили делу. При томе сте сви сједињени љубављу, сви имате једну душу, једну мисао и жељу усред мирног и уређеног живота. И ја не могу изрећи како се обрадовала моја смирена душа и заблагодарила Господу. Јер, за мене је најпријатније и најутешније под небом да ви живите добро, испуњавајући заповести Божије и пребивајући верни уставима вашег анђелског чина. Пошто је све речено сада код вас васпостављено, молим и преклињем да свако пребива у благодушном трпљењу, душеспасоносно проходећи дан за даном у нелицемерном послушању. Нека међу вама нема разних жеља, самовоље, својеглавости, поклоњења властитој вољи, роптања, шаптања, сакупљања, размажености, дрскости, смеха, лењости, малодушности, гордости и ничег неугодног Господу. Ми смо ставили свет и све у свету: родитеље, браћу, пријатеље, познанике, села, градове, тргове, гледалишта и све друго страшно и сластољубиво како бисмо задобили Христа и живели небески, како бисмо истребили страсти и обогатили се врлинама, како бисмо преподобно и праведно поживели у садашњем веку и подражавали преподобне оце наше, те се удостојили добијања обећаних добара. Ето нашег звања и очекивања. Такво треба да буде и дело ваше, и обраћање, и понашање, како би имену одговарао и живот. Нека он сија добрим делима, дајући благодат лицима истог чина која вам се приближавају, као уосталом и световњацима, како би се прослављало име Оца нашег који је на небесима и како бисмо се и ми смирили радовали знајући и гледајући вас.

2) Чедо моје, Софроније. Ја сам међу многима изабрао тебе да начелствујеш над братијом. Пази да се не покажеш неискусан на моје посрамљење и постиђење. Нека се светлост твојих врлина светли како би се твоје име славило не само међу братијом, него и напоље. Онај ко има Бога у себи кроз испуњавање Његових светих заповести постаје знаменит и на небу и на земљи. Буди пажљив према братији, благ, поучан. Разумно напомињи о дужностима, љубазно изобличавај безобразне, праведно налажи епитимије онима који греше, очински лечи немобне, уразумљуј незналице и све чини на корист братству. Стога сам ти и дао власт коју и ја смирили имам од Бога по Његовом промислу. И сву други, и старешине и потчињени, верно вршите своје дело у страху Божијем како би се Бог са светим анђелима радовао због вас. Трудите се усрдно, ходите у незлобивости, општите у простоти. Немојте прекидати откривање скривених помисли и жеља, у коме се налази спасење душе и избављење од страсти. Чувајте псалмопојање као што је установљено. Стихословље, бдења и читања нека буду по уставу. Учење **Псалама** и тропара напамет нека буде по указању духовних отаца. Најзад, молитите се за моје смирење, тј. да ми Господ да утеху и крепост да претрпим предстојеће скорби.

128.

Ви добро живите; и нека међу вама нема ни једнога са рђавом нарави; трудите се да као делатељи винограда добијете награду од Господара; ратујте као војници да бисте се удостојили венаца од Подвигоположника (2, 56)

(Писмо из заточења). Ви сви живите у Господу и сабирате обилне плодове спасења, удаљујући се од сваког лукавства и сваког нереда. Нека међу вама не постоји несретно дрски, немарни, сластољубиви, грехољубиви, телоугодник, срамни душом, мрзилац, отимач чак ни најмање ствари, завидљивац, препирач, надмени, роптач, лењив, нерадан, непослушан, горд, осоран, лажљивац, високоуман, спорљив, изелица, поспан, роб тела и света, Јуда који замишља издајство своје душе и одвајање неког брата из братства. Такви сами себе отимају од Бога и беже од Њега, лутајући по беспућу греха. Они неће да трпе врелину дана, због чега неће добити ни награду од виноградаря. Иако војници Свецара Бога, они

неће да понесу војне напоре како би, храбро се борећи, угодили Владици, услед чега ни награду не добијају. Они се уносе у спискове бегунаца: пошто их ухвате они добијају казну. Према томе, добри војници, саборци, саподвижници и сапутници, потецимо, напрегнимо се, куцајмо и све претрпимо. Господ је близу и увенчаће нас. Он гледа са неба на сваког ко трчи и плете венце онима који претрпе до краја. Стога сви будите чисти преко исповести, мирни кроз смирење и лакопокретни из љубави према делању. Глава као глава треба да гледа шта је потребно сваком уду. И одредивши шта коме да се да, она све и свакога треба да приводи у покрет.

129.

1) Он призива све да благодаре Богу што је изведен из тамнице; 2) "наше искушење је, каже, братију поделило на праве и неправе"; 3) он жали због других и моли се за њих у очекивању да ће се исправити, а првима саветује да буду чврсти и благодаре Богу за свој успех, старајући се да успеју у ономе што им недостаје (2, 57)

1) (Писмо из заточења). Брз на милост и богат у штедрости, наш свеблаги Бог је на заступништво Владичице наше Богородице, на молитве наших покровитеља - светог Претече и Богослова, као и на ваша искања одагнао искушење и извео нас из закључане тамнице. Стога сви заједно узнесимо благодарствену песму Богу Добročинитељу који је скорб претворио у радост и срушио замке лукавог које су против нас спремљене. Уосталом, ја сам пострадао због грехова својих, а не због чега другог. Стога сам ја благодушан верујући да ће ми претрпљено бити на очишћење грехова мојих.

2) У нашем искушењу сви ми смо већ искушани као злато у топионици, а нарочито овдашњи. Они који су раније живели у Духу Светом и са несумњивом вером остадоше исти и уопште се нису изменили, него су се, напротив, још више укрепили и утврдили невољом која се десила. Они, пак, који су пребивали у хладноћи срца, у двоједушности, у телољубљу и немару, чим их је дотакао ударац зла одмах отпадоше као лишће, као плева из сита, сами искочивши из манастира како би се показали они који су били слични чистој пшеници. Имајући речено у виду, божанствени Давид говори у **Псалму: Раздели их у животу њиховом** (Пс. 16, 14), тј. грешнике и немарне од врлинских и преподобних. О, пада. Због властите немарности *расуше се кости њихове до пакла* погинули (Пс. 140, 7).

3) Уосталом, ја болујем и плачем због њих и нећу престати да их призивам да се врате све док у мени буде дисања. Може бити да ће се неко од њих распалити од мале искре богопознања и обратити ка покајању, те се ослободити од уза греха и као заблудела овца напустити пут лукавог. Ви, пак, немојте бити страшљиви због њиховог пада, већ са још већим смелошћу стојте у подвигу благочашћа, у подвижничким упражњавањима, у труду рукодеља, у зноју борбе, у храбром сусретању свакодневних скорби и напада све до крви и чак до смрти, што смо и обећали, као што знате, кад смо примали свету схиму. Нека сада сваки погледа и расуди шта је испунио од онога што је обећао, и шта још није. И за прво нека узнесе благодарност Ономе који му је дао силу да све поднесе, а на друго нека употреби своје усрђе како би оно што недостаје остварио на делу. На тај начин ћете ви достојно бити украшени мученичким венцем, будући да Господ говори: Мој верни слуга није онај *који ми говори: Господе, Господе*, него онај *који твори вољу* моју (уп. Мт. 7, 21).

130.

1) Ми смо оставили све да бисмо угађали Богу; речено и чинимо подражавајући свете и идући царским путем на коме се умножавају све врлине и прогоне све страсти; 2) уколико сте такви, Бог је у вама, а са Њим свако добро и свака помоћ и заштита (2, 58)

1) (Писмо из заточења). Будите здрави у Господу и свој добар живот продужите на уобичајени начин, испуњавајући заповести Господње и ходећи у саветима Његовим. Једино имајте у виду и једино желите да угодите Богу кроз умртвљивање страсти и прихватање врлина. Ви сте стога и изашли из света и ступили у манастир, оставили житејску сујету и свако пристрашће, свако дружење и љубав (и родитељску, и братску, и синовску, и сродничку), као и све телесне сласти, житејску славу и све друго пролазно и сујетно. Ми треба, дакле, и да дејствујемо у складу са нашим решењем и жељом да тако живимо, тј. у складу са циљем, идући трагом житија светих, следећи њихове поуке и саображавајући се њиховим примерима. Ми не треба да се обазиремо лево-десно, већ да ходимо царским путем који одликује послушање без расуђивања, богоподражавајуће смирење, небеско беспристрашће,

божанствена чистота, равноанђелско бестрашће, кротост, исправност, љубав, мир, ревност, трпљење, трудољубље и свако друго богоугодно расположење и дело. Насупрот наведених врлина стоје непослушност, роптање, гордост, таштина, нерад, дрскост, пристрашће, телољубље и друга зла дела.

2) Врлине се рађају од Бога, а страсти и греси од сатане. И нема никаквог општења између светлости и таме и никакве сагласности Христа са велијаром. Будите синови Божији, синови благопокорности и послушности, а не синови гнева, противљења и погипли. Нека се нико не одваја од других жељама и мислима, нека нико не воли лењост, нека нико не ропће, нека нико не буде лицемеран. Напротив, сви будите брзи на добро, благодарни, брзопокретни, скрушени, доступни, сарадосни, дружељубиви, незавидни и мирољубиви како би Господ могао да се сматра присутним међу вама. Јер, Он је међу двојцом или тројцом који су сабрани у Његово име (Мт. 18, 23). Утолико пре ће бити међу вама многима уколико неодступно ревнујете и свагда испуњавате заповести Његове. И шта ће вас ожалостити, или притеснити, или обесхрабрити уколико је Бог у вама? Ништа. Све ће бити подношљиво, макар се и радило о нечем тешком душевно или телесно. Јер, *ако је Бог с нама, ко ће против нас* (Рим. 8, 31). И ако Он. . . *свога Сина не поштеде, него га предаде за све нас, како да с Њим и све не дарује* (Рим. 8, 32). Стога стојте не колебајући се у уверености да ћете бити наследници Царства небеског уколико сачувате неизмењен ваш добри живот. Да, чеда, усрдно вас молим и преклињем да у себи запалите огањ божанствене љубави, да се испуните ревности, да се укрепите храброшћу, да се учврстите у чистоти и непорочности, да се осветите молитвама, мољењима, псалмопојањима, бдењима, скрушеношћу, исповедањима, сузама и уздасима.

131.

1) Он на путу у обитељ тражи њихове молитве, а њима - Божију помоћ у њиховим трудовима, будући да је жетва; 2) Атанасију и Филипу напомиње да добро руководе братијом, саображавајући се са нарави и немоћи сваког; 3) свима саветује да верно иду за својим циљем; 4) чувајмо отачке заповести подстичући се страхом од суда и смрти; он прича о смрти неког писара и изводи поучне закључке (2, 59)

1) (Писмо из заточења). Ја идем ка вама и журим у обитељ. Понајпре иштем молитве ваше да нам Господ помаже у путу на копну и на мору и да учини да се јавимо благоугодни пред Њим и душом и телом. Потом вам напомињем да нисмо били без бриге за вас, нити равнодушни за ваш положај, већ смо вас све време имали у својој смиреној души са добрим жељама, нарочито сада када сте, због жетве, у великом кретању и труду. Нека вас укрепи Господ Бог и у унутрашњем и у спољашњем човеку и нека вам да силу да храбро поднесете и спољашње и унутрашње тешкоће. Осим тога, ко ће разумети замке ђаволје, заседе и саблазни?

2) Пазите бодро, чеда моја, Атанасије и Јефреме, и богоугодно управљајте братијом. Свима пружајте неопходно - и духовно и телесно. У обраћању се прилагођавајте карактеру и нарави свакога, будући да није свима исто потребно. Једноме је неопходна бодља, другоме узда, једноме епитимија, другоме опроштај, једноме изобличење, другоме савет. Свако има своју страст и своју навику, са чиме треба усагласити и начин лечења.

3) Сви ви остали, братијо, јесте чеда Божија. Ради Њега сте оставили свет и дошли овамо, ради Њега сте раскинули свако општење са телом и крвљу, ради Њега сте на рамена своја узели крст Његов, из љубави према Њему све сматрате за трице и ништа временско нисте претпоставили добрима у будућем веку, која је обећао. Ви сте у обитељ дошли као странци и дошљаци и примили образ монашког живота. Благословен је избор ваш и свето решење ваше. Ипак, братијо, молим и преклињем да водите живот који је достојан великог чина како се не би десило да, налазећи се ван света, делујете као да сте у свету и како не бисте, побегавши од тела, живели по телу. И ви знате да се речено дешава чак и да вам не кажем. Јер, зар ми нисмо телесни уколико смо страсољубиви, уколико настојимо на својим жељама, уколико се отимамо око првенства, уколико се споримо око мантија и друге одеће, око места стојања, око оловке и других ништавних ствари? Није ли наша борба светска? Немојмо дозволити, братијо, да наше најсветије звање спадне до смешних детињастих спорова. Слава монаха је кад [трпи] бешчашће, увреде и клевете Бога ради, не чинећи ништа достојно осуде и прекора. Украс монаха се да се одева у најружнију одећу. Нећу више говорити о сличnome.

4) Чувајте отачке заповести, слушајте речи светих и ради тренутне сласти немојте презирати вечно блаженство. Доћи ће најзад и неће закаснити Онај ко ће судити свима. Може се, пак, десити да пре

Његовог доласка дође страшни анђеоло који одваја душу од тела, тј. време немоћи и последњег издисаја. А речено је страшно и потресно, услед чега и умиремо немајући снаге да издржимо. А шта ће бити по исходу душе, тј. када по њу дођу анђели? Која страна ће победити и узети нас? Испричаћу вам један случај који се, додуше, није десио са лицем из нашег чина, али је веома користан. Кажу да је чувени писар Ставрикије при свом задњем часу и последњем издисају почео да се зноји, тресе, шкргуће зубима и узвикује силним гласом: "Помозите. Спасите. Господе помилуј. Гомила црних и ружних демона излази из мора и иде ка мени". Он је живео на морској обали. Нико од присутних није ништа видео. Но, он је видео и горко жалио, и сам будући према многима неосетљиви писар. Ко ће, дакле, победити и при нашој смрти - анђелски или демонски хор? Тада ће нас одмах загрлити они које смо овде волели. Уколико смо волели чистоту, послушање, смирење и друге врлине, [прићи ће нам] анђели, а ако смо волели таштину, непокорност, противречење, раскош, смех, гледалишта, [прићи ће нам] демони. Јер, страсти су демони, а врлине анђели. Ко ће, дакле, победити? Ко ће узети душу моју? Помилујте ме, братијо моја. Међутим, сви заволимо врлине како би победили анђели и узели нас, а не страсти, тј. демони. Авај, тада би боље било да се нисмо родили. Јер, силнији ће силније бити испитани (Муд. 6, 6), нарочито они који су у нашој схими, јереји, игумани и остале старешине међу нама. Немојте се љутити због мојих речи. Ја их не говорим да бих вас неправедно заплашио. Напротив, ја говорим оно што сам дужан, испуњавајући своју обавезу, љубећи вас и желећи вам добро.

132.

1) Он Софронију саветује да прати испуњавање отачких устава, од чега долази свако добро, док од супротног [долази] свако зло; 2) треба се држати средње мере у душевним и телесним напорима; 3) не треба остављати без казне никакву неисправност; 4) та строгост је дело љубави, а не гнева (2, 60)

1) (Писмо из заточења). Чедо и брате Софроније. Лати се свој служења брижљиво, са марљивошћу и усрђем. Ја налазим неопходним да ти увек пишем о истом како бих побуђивао твоје усрђе. Пази бодро и у свему руководи братију своју, имајући као помоћника и саветника аву Акакија, чедо моје. Посматрај и прати излазак сваког, тј. како опште, како дејствују, како пребивају, како би се све окретало у славу Божију и како би се живот ваш устројавао у границама и правилима светих отаца наших и по заповестима мог смирења. Јер, [на месту] на коме живе и дејствују слично угађа се Богу, сија светлост, влада мир и сатана нема места с обзиром да страсти стоје далеко. [На месту], пак, где не маре о реченом и не дејствују у истом духу гнезди се све супротно, тј. уместо добра - зло, уместо светлости - тама, уместо Христа - велијар. Стога буди бодар и пази посматрајући срца братије посредством исповедања и упућујући их на свако добро дело.

2) Држи се средине. Ни безметежју, молитви и читању немој допуштати да растроје дела телесног живота, ни опет прекомерним трудом у [телесној] области немој спуштати ум доле од сећања на Бога и од зрења Божанствених ствари, погружавајући га у вештаствено. Ето закона истинског благочашћа. И уколико сам живиш на речени начин, и братија ће, следећи те, прихватити исто и почети слично да делује. Јер, ми нисмо оставили свет да бисмо овде спокојно јели, пили и одевали се. И зар је у реченом наше спасење? Са друге стране, ми се нисмо обукли у схиму ни ради седења без дела и покрета, без хране и одеће. Ми треба и једно и друго у своје време разумно да вршимо, по апостолској речи: *А све нека бива бдагообразно и уредно* (1. Кор. 14, 40). Стога велики апостол о себи говори да никада није забадава јео хлеб, већ да је његовим потребама и потребама оних који су били са њим било довољно оно што се стицало напором његових светих руку (2. Сол. 3, 8; Дап. 20, 34). То чини и у томе пребивај. *Нико да не презире твоју младост* (1. Тим. 4, 12).

3) Немој остављати без пажње оно што захтева испитивање како кроз наводну доброту неки мали пропуст, остајући недирнут, не би братију довео до велике неиправности. Уколико неко тајно једе нека добије епитимију. И онај ко има нешто лично без благослова, па чак и најбезначајнију ствар, нека такође добије епитимију. И ономе ко другоме даје нешто за јело, ко се са другим мења за неку ствар или нешто слично ради такође треба дати епитимију. Ако ропће - такође. Ако покаже непослушност такође. Ако неће да ради, *нека и не једе* (2. Сол. 3, 10). Онога ко дели братију или краде треба одлучити, и остало, као што је установљено у епитимијама.

4) Слушајући моје речи, братијо и чедо моја, немојте их сматрати тешким и немојте мислити да се речено установљује из безосећајности. Напротив, речено се чини из очинске љубави и од бола за душе ваше за које ми треба да дамо одговор. На нама лежи тежак суд уколико вам не саопштавамо оно што смо дужни,

уколико вас не одвраћамо од неприличног и не утврђујемо у добру. Осим тога, дело доброг оца је да своју децу не оставља без карања, већ да им малим претњама и ударцима таба пут ка добијању вечног живота. Илије је био отац достојан осуде и прекора стога што није изобличавао и кажњавао своје синове који су нарушавали закон, услед чега је заједно са њима био лишен живота.

133.

Наши напори нису велики, а награде су безмерне; стога ревнујмо, побуђујући себе сећањем на смрт и на све што је прати (2, 61)

(Писмо из заточења). Блажени смо ми, чеда, што добро чинећи и добро живећи незнатним и ништавним злопаћењем стичемо утехе Царства небеског. Јер, по речима отаца, читав монашки труд је лаган и није достојан да се помене пред бесконачним блаженим радовањем. И ви треба да се радујете уколико трпите напоре с обзиром да је велика ваша награда на небесима. Ипак, неопходна је пажња и непрестано помишљање ума на [место] нашег пресељења, на исход из овог света, на сретање анђела, на стајање пред Богом, на пресуду Судије и слање на десну или леву страну. Ето у чему да освајујете, о чему да размишљате, чиме да се бавите. Пред лицем Бога и Његових изабраних анђела ја вам сведочим да ходите достојно свога звања, да не скрећете на лево, да се не поводите за грехом, да не падате у замку дрскости, Ја вас опомињем и нећу престати да вас опомињем. Отворите ваше уши, разгорите се срцем и схватите шта говорим, те останите непорочни како бисте, као делатељи винограда Божијег, добили велику и безмерну награду.

134.

Будите у свему исправни како бисте били добри квасац за оне који ће тек ступити у обитељ; пред очима имајте Бога, смрт и решење суда Божијег; идите или приђите; пред [одлуком суда Божијег] све је ништа (2, 64)

(Писмо из заточења). Строго испуњавајте завете моје, које сте примили при ступању у монаштво. Ви сте обећали да ћете их чувати док сте живи, те употребите сво старање да под руководством игумана створите благоустројство како бисте постали закваска за братију који ће тек ступити ка вама. Својим устројством ви ћете их заквасити и испећи огњем љубави, представљајући их Богу на небеској трпези као благоугодни хлеб. Немојте трошити време на телесни покој и испуњавање своје воље, већ иштите небеску утеху и душевно спокојство, након чега је умесна и умерена телесна утеха. Јер, уколико претходи духовна утеха, ни телесна потом није за прекор. Ходите у преподобију и правди, имајући мир међу собом. Имајући увек Бога пред својим очима, сећајте се непрестано и смрти, и скидања одеће тела, и изласка из света, и стајања пред Богом и слушања коначне пресуде суда Божијег, тј. или: *Идите од мене проклети, у огањ вечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт. 25, 41), или: *Ходите благословени Оца мога; примите Царство које вам је припремљено од постања света* (Мт. 25, 34). Пред реченим су ништа и свет, и земаљска блага, и људска слава, и лепо одело, и мирис уља, и гозбе, и шетње, и утехе и све. Ви се насићавајте Богом и Божанственим стварима, опијајући се благодаћу Дуга Светог, наслађујући се речима **Писма**, које су слађе од меда и саћа, украшавајући се одећом здравоумља [тј. чистоте], правде и уздржања, богатећи се добри делима, славећи се смиреноумљем, усходећи на небо бестрашћем, величајући Бога са анђелима и устрељујући противника страхом Божијим и светом молитвом. Све се више просвећујте, чистите и постајте небески да би се и за вас као из уста Господњих рекло: *Нисте од света* (Јн. 15, 19).

135.

Подвизавајте се, сећајући се изласка [из тела] и суда; указују се неопходна делања и нарочито оно што је неопходно за борбу са телесном похотом (2, 65)

(Писмо из заточења). Подвизавајте се, чеда моја, и теците духовним путем, горе подижући очи ума, гледајући на небеско и мотрећи на вечно. Мотрите када ће и како, тј. да ли у зиму или у [време] жетве, дању или ноћу, сада или под старост, ове или идуће године, овог дана или часа доћи мој последњи издисај. Јер, смрт ће свакако доћи, доћи ће и супарник-непријатељ и одредиће се победа или губитак свега. Подстичући се сличним помислима ви нећете бити брзи на грех и нећете пасти у бездан зла, већ

ћете најзад угледати добра горњег Јерусалима. И њих ћете гледати у све дане вечног живота. Обављајте и телесна дела. Старајте се и о једном [телесном] и о другом [духовном], устима хвалите Бога, језиком говорите истину, рукама радите по сили својој и ногама ходите путем мира. Све ваше тело је свето и сви ваши удови јесу Христови удови. Апостол говори: *Хоћу ли, дакле, узети удове Христове и од њих начинити удове блуднице? Никако* (1. Кор. 6, 15). Удаљујте се од дрскости. Нека нико никога не рађава и нико никоме не говори рђаво. Од Бога се нико не може сакрити, будући да су *очи Господње хиљаде пута светлије од сунца, те прозиру све путеве људске и разматрају тајна места* (Сир. 22, 2228). Немојте се смејати неумесно. Немојте седети близу један другог кад разговарате. Немојте распаљивати крв пресићавањем стомака. Као добар савет здравима предлажем да не пијете вина. Довољна су за нас унутрашња узнемирења и довољан је природни огањ. Уколико се споља дода огањ од вина, запалиће се несретни пожар, те тело неће издржати, већ ће ускипети и пожелети своје. Ја вас предупредујем, указујући вам на погубне последице. Бог је установио дан за испитивање, када ће осудити и предати незамисливим мукама са демонима оне који чине слична дела. Предупредите Господа у исповедању, откривајући наговарања која подмеће ђаво. Све чините благообразно и умерено прихватајте сан. Брзо се пробудивши, вршите установљени чин бдења. И бићете блажени уколико вас Господ нађе да чините као што рекосмо.

136.

1) Питањима о степену поретка код њих и о уклањању ка неприличном, он подсећа на читаво устројство обавезног живота; 2) потом саветује: "Ако сте се трудили трудите се још, ако сте се борили - борите се још и немојте допустити да узалуд пропадну ваши напори"; он их подстиче обећањем доброг рода и Божијег одобравања на суду (2, 66)

1) (Писмо из заточења). Поздрављам вас све писмено и питам како иду ваша дела. Како вас ограђује мир Божији? Како вас чисти страх Божији? Како се савети Његови усељавају у срца ваша? Како вас сједињује стројност поретка? Како вас утврђује искрена вера? Како вас везује утврђени завет потчињавања? Како вас узвишава нелицемерно послушање? Какво је ваше христоподражавајуће смирење? Какво је улажење и излажење ваше? И како иде исповедање скривености? Затим, како иду дела руку ваших? Да ли је започела жетва? . . . Обавестите нас и о свему осталом и обрадујте нас. Ме се надамо у вас, али се и бојимо. И у неспокојству понекад размишљамо да ли неко међу вама не чини неред, или можда ропће, или угађа телу, или упада у дрскост, или се удружује са ђаволом и замишља исто што и они који су се сабрали на Господа и на Христа Његовог, говорећи: *Раскинемо окове њихове, збацимо са себе јарам њихов. Онај који живи на небесима подсмејаће им се, и Господ ће им се подругнути. Тада ће им одговорити у гневу своме, и ујарости својој потрешће их* (Пс. 2, 35). Јер, ја сам постављен над вама по вашој слободној сагласности и ви сте ми се сами предали у послушање. Стога вам и говорим слично, саопштавајући вам наредбе Господње.

2) Ви сте се потрудили и још се трудите, борили сте се и још се борите. Ви чекате Господа у свом подвижништву, у својој послушности, у одсецању воље, у притешњивању прохтева својих. Немојте губити оно што сте већ учинили. Пошто сте сејали и сејете у сузама, уздисањима и свакаким лишавањима, ви ћете пожњети у радости када Судија свих буде свакоме давао по делима његовим. *Чуј небо и пази земљо јер Господ проговори*. Нека, братијо, нама не буде упућена слична реч: *Родих синове и узвисих их и одвојише се од мене. Во позна свога господара и магарац јасле господара свога, а Израилъ ме не позна и људи моји ме не разумеше* (Ис. 1, 23). Нека, напротив, реч буде [другачија]: *Синови твоји су као младице маслинове око трпезе твоје* (у духовном смислу). *Ето тако ће се благословити човек који се боји Господа*. (Пс. 127, 34). Слушајте, молим вас. Исто мислите и у свему се саглашавајте, следећи руковођење свога игумана. Живите као они који свакодневно умиру. Због хране и пића се немојте смућивати, огорчавати или роптати. Шта говори апостол? *Ако јело саблажњава брата мога, нећу јести меса до века, да не саблазним брата свога* (1. Кор. 8, 13). Немојте бити синови противљења, ни синови блуда, ни чеда гнева и греха, гневехи Бога срамним делима. Нека буду горе срца ваша. Нека око ума вашег буде горе. *Бог праведног судије Господ* (Пс. 93, 1). *И нема твари сакривене пред Њим, негоје све обнажено и откривено пред очима Његовим* (Јев. 4, 13). Ко се неће ужаснути? Ко неће устрептати? Ко се неће предати на угађање Богу до проливања крви?

137.

Поуке о вршењу служби, о поткрепљивању храном и одмору, о провођењу ноћи и уопште о понашању за време жетве (2, 67)

(Писмо из заточења). Ја знам да се сада ви налазите у великим напорима опаљивани сунчевим зрацима и обливани знојем због жетве и бербе грожђа. Стога сам сматрао да је благовремено да вам нешто прилично кажем баш о вашим напорима. Нека благослов Господњи буде на вама, чеда моја, и нека вас благослови Господ Бог ваш са висине славе своје, оживљујући вас и крепећи душе ваше и тела ваша како бисте имало довољно силе и за духовна служења и за телесне послове и вршили их без крајњег замарања. Ја знам колико су врели летњи дани на жетви и колико замарају. И кад нарочито усрђе трудбеника не би додавало силу, једва би ко могао да их поднесе. Молим вас ради љубави Христове да стојите у једном и у другом подвигу. Благообразно и са добрим настројењем завршивши рано изјутра обично псалмопојање и молитву Богу, ви приступајте предстојећем делу и радите, мислено читајући Псалме све док не наступи трећи час. Потом прекините посао и запевајте Господу са разумом трећи час, подижући руке своје к небу и иштући благодат Духа Светог на укрепљење душа и тела ваших, Затим начините три и четири, или више коленапреклоњења са пажљивом молитвом, те поједите оно што је Господ послао, изузев у среду и петак, као што је код нас установљено. Пазите само да у време јела не буде буке и гурњаве. Ни у време рада на жетви не треба да буде спорова или самовоље, од које настају борбе и вика, а ни разговора, смеха и препирања. Ништа слично не треба да буде међу вама. Напротив, ваше дело треба да буде благословено, као да се врши пред лицем Божијим. Помажите једни другима. Уколико онај ко ради поред тебе заостане због одсуства снаге или неке тешкоће, ти му помогни како би жетва текла равно и како бисте се сви држали једне ревности. Када по налогу надзорника посла будете одмарали у подне или ноћу спавали под дрвећем или настрешницом, пазите да ваша тела не буду близу међу собом или да се не додирују, као и да се нека двојица не одвоје од других у скровито место. О реченом морају да пазе надзорници посла. Јер, сејач плеве је невидљиво присутан. [Треба пазити] да се он скривено не поткраде и не стави свој отров у некога, чиме би се прогневио Бог, наш Владика. Стога бдите. На служби треба да пазите да се не журите и не збуњујете с обзиром да је псалмопојање кратко. Напротив, [служба] треба да је пажљива како бисмо могли стећи настројеност за свако добро дело. И нека на њој буду сви, тј. нека нико није одсутан. И макар радио за десет руку, одсутни није достојан да једе тога дана. И ја говорим због старања о спасењу вашем, напомињући вам да неко не би скренуо са пута Божијег. Онај ко има извесну жалост не треба да је скрива, већ да је објави старешинама, који ће расудити и исцелити оно што захтева исцелење. Нико не треба да остаје без посла. Јер, такав нема удела са братијом и није међу онима који ишту Господа. Уколико не можеш или не умеш да сечеш дрва, скупљај снопове. Уколико не можеш да сакупљај снопове, бери виноград, носи воду или чини нешто друго неопходно на отвореном ваздуху или у дому. И Бог ће примити твоје усрђе као две лепте.

138.

Чувши добре вести о братији он се радује и саветује да још више напредују, изображавајући како треба да чине почетници и какви да буду сва братија (2, 68)

(Писмо из заточења). Дошли су братија и рекли ми како су ствари код вас, чиме су ме неисказано обрадовали. Јер, за мене је велика радост да чујем да се сви благодаћу Христовом спасавате, задржавајући своје добро настројење и испуњавајући Божанствене заповести, којима се просвећујете, постајете синови светлости и наследници Царства небеског. Да, чеда моја. Тако мислите, тако ограђујте себе, тако проводите дан за даном, будући загревани Божанственом љубављу и обнављани Духом Светим који обитава у вама. Умртвљујте сваку сласт и сваку похоту развратног тела и уместо њих, као рај Божији, насађујте и узрастајте увекживе врлине. Све покривајте, све трпите у потчињавању, у послушању, у добротинству, у љубави, у саосећању, једни према другима будући благи, радујући се једни другима и носећи терет једни других. Понајпре, ти чедо Варсануфије, чувај беспрекорним служење које сам ти предао пред лицем свеоживљавајућег Бога. Немој дејствовати по пристрашћу, ни по дрскости, ни по негодовању, ни по неразумном смиравању, ни по надмености ума, већ мудро и благо, као дојиља која греје чеда своја. Буди спреман и душу своју да предаш за братију своју и чеда моја. Велико је дело пасти стадо Христово. Шта је Господ рекао апостолу Петру? Ако ме љубиш, паси овце моје. И ти, чедо моје, ако љубиш Христа Господа и мене грешног добро паси чеда моја, или боље - јагањце

Христове. Уколико неки од њих скачу као козе (јер, чујем да има и таквих), ти их укроћуј и објасни да ће у дан суда, уколико остану козе, бити постављени са леве стране Христа Господа, на страну оних који гину, у сатанином уделу. Уплаши срца њихова и порази их грозном речју како би постали јагањци. Јер, јагњад су кротка, незлобива, смирена, послушна, тиха, а козе брзе, неукротиве, свадљиве и злонаравне. Тешко таквима, с обзиром да их очекује осуда на вечни огањ. Нека нико од вас, чеда моја, не буде такав, молим вас. У супротном, пастир је приморан да их мори глађу или да их одлучи од свога стада. Схватите шта говорим и творите вољу Божију. И ти, чедо моје Данило, схвати како треба да се понашаш међу братијом својом. Просвећуј их, осолјавај, уразумљуј. Немој допуштати неред, нове ствари, вику. Воли благонаравне, побожне, кротке, умерене, трудољубиве, послушне, смирене, оне који не ропћу и не смеју се. Оне који су другачији мрзи без мржње и исправљај, указујући им на добар пример. Нека нико међу вама не буде туђ Богу и неугодан Њему. Туђ и неугодан Богу јесте онај ко прави неред, ко шапуће, ропће, изазива смех и тајно једе. Нико такав нека не буде међу вама. Напротив, сви будите боголики, богопокретни и богоходни. Господ нека вас чува, чеда моја.

139.

1) Страх Божији и љубав распламсавају ревност и одржавају на добром путу; они који их немају предају се немару и падају; 2) треба се бринути о њиховом повратку на прави пут и молити се за њих, а себе држати још строжије (2, 69)

1) (Писмо из заточења). Благодат вам и мир у добром вашем устројству, у послушности, смиреноумљу, побожности, благодати, у даноноћним песмама вашим и стихословљима. Пазите да код вас све пребива без измене као што је речено, што ће и бити једино уколико будете имали страх Божији и уколико се огањ Његове љубави не угаси у срцима вашим. Јер, када се он угаси у некој души, почињу да се појављују малодушност и лењост, као и друго трње и коров страсти, тј. ослабљеност и распуштеност тела, лењост и мрзовоља, неумерени сан, ненасито једење и сваки други вид греха, нарочито ватра похоте, помрачујуће помисли, расположења и дела погубног живота. Знак да свети и невештаствени огањ није угашен јесте свагдашње ревновање душе за добро и усрдно вршење свега доличног без слабљења и малодушности, наиме, потчињавања, послова, стихословља, исповедања, рукодеља, молитве, утврђених уздржања и свих осталих дела која се подразумевају под блаженим послушањем. Такав је блажен, Богу угодан и свима мио, из добре скривнице свог срца као свеће износећи пројаву Божанствене благодати, која се одражава и на његовом боголиком лицу и у свим покретима и речима. Они, пак, које савладају неумесне помисли постепено скрећу од доличног, да би потом потпуно отпали од свог исповедања (завета), постајући плен ђавола.

2) Молимо се, међутим, да Онај ко свакодневно призива све који су скренули са правог пута и њих врати у њихово стадо како их грех не би сатро до краја. Ипак, ни сами немојте занемарити покушај да помогнете ономе који гине. Тешко се подноси губитак бесловесне животиње. Утолико пре они којима је поверено да напасају словесне овце треба свеусрдно да се старају о помоћи онима који гину међу њима. Они су се подвргли паду, али остали треба утолико снажније да се држе доличног, као што је написано: *Праведници се страше када падају нечастиви* (Прич. 29, 16). Прихватите страх и пажљивије наставите хоћење с обзиром да вам ђаво са обе стране припрема провалију. Стога нико не треба да остаје са неисповеђеним помислима, нити да дејствује по својој вољи. Нека нико није спастољубив, ни самољубив, иначе ће се, савладан рђавим расположењем, оклизнути у ров погибли и побећи. Слични и сада у жалосном стању лутају као заблуделе овце. Молитва је одступила од њих. Јер, коме ће они уздизати руке кад су побегли од Бога. **Псалми** и песме замиру на устима њиховим. Како ће они запевати: *Трпећи потрпех Господа* (Пс. 39, 2), кад су се погубили малодушношћу? Стога се ви молите за њихов повратак. Ипак, истовремено се молите и за своју чврстину: *Ако се подигне рат на ме, ја ћу се и тада надати* (Пс. 26, 3). *Много пута нападаху ме од младости моје, и не надјачаше ме* (Пс. 128, 2). *Он је почивалиште моје у век века, овде ћу се настанити, јер њега изабрах* (Пс. 131, 14). Борећи се као војници Христови и не падајући, ви ћете се удостојити да добијете венце правде.

140.

Он тугује због оних који нарушавају завете и напуштају обитељ, на сваки начин их убеђујући да се врате на добри пут и да буду постојани у монаштву (2, 70)

Сазнавши сада шта се чини код вас ја сам се порадовао и оскорбио: порадовао сам се због здравља и

благостања ваших проигумана и због братије која добро ходи и која је добро ходила, због благочастиве покорности, доброг трпљења и богоугодног живота, а оскорбио сам се због оних који су скренули са пута и побегли, премда су и опет призвани. Нека вас Господ чува и утврђује у испуњавању вашег истинског живота. А онима који скрећу са пута обратићу се речима пророка: *Синови људски. . . зашто љубите сујету, и тражите лаж* (Пс. 4, 3). Зашто иштете испуњавање своје воље по побуђивању страсти и не постављате пред очи страх Божији, ни суд неумитни, ни огањ неугасиви, ни таму најкрајњу, ни шкргут зуба, ни неизобразиво страшни тартар? Зашто без страха и дрско, лажљиво и лакомислено судите о Богу у својим беспутним подухватима? Докле ћете заборављати судове Божије? Докле ћете избегавати осећање покајања? Докле ћете полагати лукаве савете у душе своје, измишљајући извињења за грехе и предајући се сујетним очекивањима? Подигните се, најзад, од пада, прогнајте таму која вас окружује и пресеците безумна стремљења душе. Од кога ви бежите? Од кога се одричете? Зар не од Духа Светога, кога сте примили у дан избављења? Ипак, довољно је сада. Немојте више додавати, немојте давати да се ђаво радује због вас и престаните да угађате свом непријатељу. Заволите Господа који вас је заволео и примите у себе доброг Владика. И дошавши као сведобар, Он ће вам опростити ради вашег смирења. Исправите, молим вас и преклињем, неисправности душа ваших, утврдите основе срца ваших и саберите расејаност мисли ваших. Сетите се завета ваших. Чак и кад би вам претио огањ и мач, чак кад би вам предстојале муке и злостављања, ви никако не треба да се уклањате. Ви сте, пак, због ништавне ствари зле жеље своје згазили божанствени завет и свештена обећања, скочивши као уједени теоци, устремивши се у безводна и непроходна места, населивши се у селу, општећи са женама и мушкарцима и једући и пијући као [стока] за заклање. Какви се плодови добијају из сличног семења? Тешко мени несретноме. Боље да ме је прогутала земља. Време је да грешан и безакон кажем са пророком: *Падните на мене горе и покријте ме брда* (Ос. 10, 8). Јер, они које сам родио оставише закон Божији, оскврнише плот своју, издаше девственост и одбише послушност, поставши подсмех демонима. Зар сатана не води тамо-амо оне који су му послушни, да би их потом прогутао устима греха? Ипак, отрезнимо се најзад, опоменимо се, прогледајмо, скрушимо се, припаднимо са исповедањем и постепено прихватимо ранији прекрасни живот. Да, молим вас све који стојите у дому Господњем, у дворовима Бога нашег да стојите храбро, да ходите неуклоно, да будете покорни вашем старешини и другим начелницима вашим. Они који се одвајају од њих, од мене се одвајају, а они који их примају мене примају, или још пре - Бога, ради кога ја јесам оно што јесам и ви оно што јесте.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

141.

Он убеђује да оставе своје мудровање и своју вољу те да се са вером предају руковођењу ради стаменог напредовања у исправном животу (2, 71)

Гледајући на борбу која се одасвуд подиже на нас, ја могу да кажем речима апостола: Заиста нам се даде. . . *жалац у тело, анђеосатанин, да нам пакости, да се не поносимо* (2. Кор. 12, 7), него да се смиравамо и да, кажњавани, прибегавамо под крепку руку Божију, с обзиром да иначе немамо спасења. Уколико са марљивошћу покоримо наше непокорно мудровање и уколико познамо сами себе, тј. да смо потпуно кукавни и да без Божије помоћи и посредништва некога ко нас руководи ништа долично не можемо да учинимо, у пећ наших страсти ће, као некада у вавилонску пећ, сићи анђеосатанин и из нашег срца истргнути пламен похоте, те духом који веје росом нашим душама донети дар чистоте. Стога се смиримо и нека су нам доле и наше мудровање и наше очи. Нека се смири наша реч и нека се скрати причљивост, те ће милост човекољубивог Бога бити близу. Нека нико не буде неверан, ни лукав, ни покварен. Нека нико не благосиља устима док му је срце удаљено, као што чини онај ко следи своју нарав и свој разум. *Нико нека не тражи што је његово, него сваки оно што је другога* (1. Кор. 10, 24). Свецело будите светлост, искреност, истински синови. Ходимо као деца, као браћа, као сунаследници. Немојмо примати

ништа што би могло послужити на штету другоме и немојмо допустити никакав нови неред.

142.

Он позива на радост због прохођења оскудног живота, пуног лишавања и невоља, уз подвижничке напоре и напуштање свега светског, што [одликује] истински пут ка наслеђу Царства небеског (2, 74)

Иако је донекле смело, рећи ћу вам апостолском речју: *Радујте се свагда у Господу, и опет велим: Радујте се* (Фил. 4, 4). Ради чега? Стога што вршите дело Божије, што сте се обукли у монашку схиму, што стојите под законом послушања и испуњавате га свакодневно, што скорбите, што трпите тескобу, што патите, што сте тужни, што постите, што бдијете, што спавате на голој земљи, што сте у напорима и заморима на делу вашег послушања, што одсецате своју вољу, што прихватате неочекиваност заповедања, што не перете тело, што носите дроњке, што имате прљаву одећу и обућу, што (додаћу) [прихватате] епитимије [тј. казне] и одлучења, што сте у непрестаном сукобу, под ударцима и убодима, уједима и устрелима којима вас видљиво и невидљиво подвргавају демони, тј. блуд, лењост, преједање, непостојаност мисли и жеља и друге неизбројиве страсти. Судите сами да ли сам исправно рекао: *Радујте се свагда*. Да, братијо моја, ви сте блажени и триблажени стога што сте изабрали и што волите да све трпите ради Бога. А шта произилази из реченога? У будућем веку ће у вашим срцима засијати правда и мноштво мира, живот, радовање, вечно успокојење, усиновљење и наслеђе Царства небеског. Ви благоумно, благопохвално и богоблажено тражите и иштете да замрзите свет и све што је у свету, ви сте се отргли од родитеља, браће, сродника, пријатеља и познаника, ви сте оставили градове, села, поља, домове и отаџбину, ви сте се прилепили уз јединога Бога, служећи, предстојећи, радећи и непрестано појући благом и преблагом Владици, ви не говорите о оцу и мајци, ви се не старате о жени и деци, ви не бринете о робовима и робињама, ви се не узнемиравате због стицања и имања, ви се не борите око чинова и одликовања, ви се не паштите око јела и искричавих вина и других телесних задовољстава. Ви [не бринете] ни о чему земаљском и трулежном, него једино о богоугодном животу и наслеђу вечних добара на небу, која су нам обећана. Нисте ли достојни да вас Бог заволи? И зар вас неће достојно назвати синовима? И зар неће у онај дан да вам достојно каже: *Ходите благословени Оца мога; примите Царство које вам је припремљено од постања света* (Мт. 25, 34). Такви су подвизи ваши, таква ваша искања и такве наде. Стога ћу опет рећи: *Радујте се свагда*.

143.

Он подвижнички живот упоређује са тркалиштем, дајући подробне поуке о успешном завршетку трке и добијању награде (2, 76)

Наш подвиг је сличан трчању на тркалишту, као што указује свети Павле (1. Кор. 9, 24). Међутим, на њему се одређује незнатно пространство и кратко време. У нашем подвигу се, пак, пут простире од земље до неба и време одређује целим животом, после кога се раздају венци победницима. Посматрачи нашег такмичења су хиљаде светих анђела. Подвигоположник је сам Владика свих, који седи на неприступном престолу славе своје. Противници су нам подмукли демони који се на сваки начин старају да нам поставе препреке, да нас саплету и погубе. Судећи по свему, ви и сами видите да мора да будемо пажљиви и опрезни, брижљиви и неуморни како бисмо добро започели трчање и како бисмо га довршили. Ми немамо користи уколико само започнемо и уколико са младалачком живошћу и мушком постојаношћу не наставимо даље? Па ни речено не означава победу уколико са истом ревношћу и напрезањем не будемо трчали до саме смрти, чак и ако нам се живот одужи. Братијо и оци, трчимо и стремимо напред, иштући помоћ и силу одозго од човекољубивог Бога како бисмо добро претрчали и успешно достигли назначену црту и циљ. Реч Божија нам је указала на страхан подвиг, обећавајући неизрециву радост и славу онима који добро трче и побеђују, а немарним и лењивим, који се не мичу са места, који се заустављају пред препрекама и самовољно скрећу са пута - претећи најжалоснијим и ужасним уделом. Господ говори: *Ко има уши да чује, нека чује* (Мт. 11, 15). Чујте чеда и пазите. Ходите бодро и пазите са опрезношћу, знајући да су лукави демони увек спремни да нам препрече пут и припреме нам саплитање. Знајте да нико не може да трчи добро уколико се не обнажи од свега изузев напрсника вере. Ја не мислим само на остављање свега спољашњег имања, већ и на одстрањивање унутрашње разноврсности и земаљских жеља. У нашем такмичењу нико неће имати успеха уколико не обучи тело да је задовољно незнатном храном и пићем, уколико се уместо јелејем не умасти чврстином и

неуморним трпљењем, уколико пред примање схиме не прође испитујућа упражњавања као неки гимнастички курс. У време трчања нико не треба да смета другим саподвижницима, да им завиди или да их клевете. Ум и очи треба да су устремљени ка успешном достизању циља трчања. Треба усиљавању додавати усиљавање, ревност ревности, одушевљење одушевљењу, не базирајући се ни на десно, ни на лево, не гледајући на похвале, не заводећи се таштином, не падајући у малодушност због умора, препона и судара, не падајући духом због саплитања како би се све испунило преподобно, смиреноумно, братољубиво и искрено и како би се по успешном окончању трке удостојили обећаних награда од Господа нашег.

144.

1) Поревнујмо за сваку врлину и чувајмо се од свега рђавог, нарочито од онога што личи на добро; 2) непријатељ има многе заседе; најбоље средство за њихово избегавање јесте откривање помисли; 3) против сваке страсти треба се наоружати противстрасном борбом; као пример даје се начин борбе са завишћу; 4) савет да се у свему држи поредак (2, 77)

1) Приђите, и мали и велики, и почетници и старци покренимо се жељом за општом користи и прихватимо најватренију ревност за спасење, почнимо да чинимо оно што приличи, иштимо оно што је благотворно. Очистимо се од сваке скверни плоти и духа, постанимо изабрани сасуди чинећи светињу у духу, бежимо од случајева за грех, немојмо допуштати гордост, непослушност, сластољубље, телољубље. Стремимо да се обогатимо врлинама смирења, послушања, чистоте и братољубља. Одбацимо далеко од срца телесне и сластољубиве склоности, пресецимо односе који их омогућавају не само са спољашњим, већ и са својим унутрашњим, тј. немојмо имати ни према једном брату већу љубав неголи према другима. Јер, таква љубав је лукава и мрска Богу. Иако је по изгледу братска, она је по суштини сатанска.

2) Ви знате колико замки има ђаво и како су веште његове подвале. Од њих ће се избавити само онај ко исповеда помисли и жеље и ко има веру према свом руководитељу, праћену смирењем и послушањем. Они који не ходе наведеним путем падају, а падали су и раније, као што читамо. Они, пак, који су следили наведени закон постали су блештаве светилке у свету, избегавши таму греха и сатрвши ђавола умртвљивањем својих прохтева.

3) Молим вас љубављу Господа нашег Исуса Христа да се умудрите на спасење своје. Нека сваки предузме подвиг против страсти која га напада. На пример, против страсти зависти нека узме противзависни подвиг, тј. мржњу према овдашњој краткотрајној слави, с обзиром да се она рађа из жеље да се покажемо бољи од ближњег у живости ума, или мелодичности псалмопојања, или пријатности читања, или неком другом духовном или телесном способношћу. Зачевши се, она сажиче спорим огњем, исцрпљује и изједа. Међутим, као удови једни других и с обзиром да смо сви једно тело, ми треба да се радујемо једни другима сматра

јући својим све чиме се одликују други. Сваки се нечим одликује и сви чине једно тело братства, које се свиме одликује и показује као савршено, док његова част прелази на сваког појединачно. Један је лепог гласа, а ти си јаког гласа; један чита пријатно, а ти брзо схваташ оно што се чита; један је способнији умом, а ти си способнији на делу; један је кориснији у распоређивању послова, а ти си усрднији на послушању. И друго је много боље од првог с обзиром да је оно што само изгледа да је нешто пред оним што заиста јесте нешто - у ствари ништа, Јер, шта је мелодија, или добар глас, или читање, или брзо делање, или лепо писање, или музика у односу на блажено и најпожељније смирење и послушање, благост и простодушност, кротост и тихост, незлобивост и неропотљивост, богољубље и дејствену молитву и друге врлине, чије стицање јесте дело произвољења и искања. [И онај ко их имај, може бити и без гласа, и без умећа певања, и слабог читања, и спорог језика, и косих очију, и ружног лица, и хром. На тај начин је наш благи Бог свима учинио достижним и доступним доброврлина, поставивши га у зависност од душевних расположења (у којима се сеје, узраста и достиже савршенство), а не од телесних преимућстава.

4) Будимо задовољни са ониме што имамо и радујмо се ономе што поседује сваки од братије, сједињујући се међусобно и спајајући се у животу по Богу са сваким благоустројством. Видите ли, братијо, да се множимо. Стога је неопходно да све међу нама буде у поретку. Јер, уколико и нешто незнатно иступи из свог поретка, читав састав братства се покреће и колеба, губећи своју красоту врлине, као што бива и са сваким другим друштвом. За нас, који смо се заједно окупили у име Господа нашег Исуса Христа и који се налазимо у чину анђелског живота свакако је неизбежно обавезан потпун поредак

у свему, тј. да без шума и смућења певамо и молимо се, стојимо и мењамо место, седимо и устајемо, спавамо и будимо се, улазимо и излазимо, питамо и одговарамо, састајемо се и растајемо се, тражимо и дајемо, служимо и примамо услугу, полагамо и држимо, одевамо се и скидамо се, што се свакодневно чини код нас. Уколико се у свему очува ред, сво наше братство ће личити на покојно море које се покреће кротким валовима које наводи Дух Свети. Уколико се, пак, из непажње појави неки неред, оно ће се подићи као од силног ветра и урагана, премечући се и кипећи таласима. Слично се види и код нас кад се подигне шум, вика, смех и говор, као недавно при раздавању свете водице и у време одласка са трпезе, када су четири умиривача једва успели да успоставе нормалан поредак међу вама. Не треба тако, братијо и чеда моја. Ви знате шта је речено о вољи Божијој, тј. да је не само *добра*, него *и угодна и савршена* (Рим. 12, 2) на благоустројство многих. Ја вам уосталом, нисам изрекао прекор, већ напомињање о ранијем како би се унапред избегли слични случајеви. Господ мира и Бог сваке утехе, који у поретку држи све небеско и земаљско, нека вам дарује силу и крепост за свако добро дело и покрет, за сваки мир и једномислије, за сваки поредак и тихост у искреној међусобној љубави како бисмо се у дан откривења Његовог показали као лик светих и сабор освећених са свима светима који су му од века угодили.

145.

Трпељиви живот у општежитељном послушању јесте право мучеништво (2, 78)

Чувајте се лукавог општења, самоуверене самовоље и погубног нарушавања обитељских установа. Напротив, у свему се саображавајте са уставима који су предани од отаца. Јер, оно што је код нас установљено није утврђено било како, него после испитивања од давних времена, после многих напора и зноја, по захтеву и суштини нашег анђелског образа живота и на изобличење оних који другачије мисле о заповестима Господњим. Продужите вашу добру трговину и доведите до краја ваш пут у Господу, мажући се јелејем кротости и трпљења и подносећи свакакве подвижничке тескобе, за које вам се припрема широко наслађивање вечним добрима. О каквим се тескобама ради? О онима које сваки дан сусрећете: о бдењу и псалмопојању, труду руку, умереном јелу, умереном пићу, постепеном прохођењу послушања, о поретку у цркви и при хођењу, у поступцима, одећи, обући и покривалима, о скорбима од лишавана, од претпостављања, од презрења и свега сличног. И исправно сведоче свети оци, а пре свих свети Василије Велики, да је стање послушања право мучеништво. Ипак, погледајте каква ћемо добра и какву награду због њега добити. Неувенљиве венце, наслеђе Царства небеског, усиновљење, нетрулежност, бесмртност и свако друго незамисливо блаженство. Имајући таква обећања, братијо, све више поднесите предстојећи труд подвижничтва, не страшећи се могућих поклизнућа понеких и не падајући духом због тешкоћа и жалости ради живота по Богу. Јер, уколико се овде не жалостимо, у онај дан нећемо бити обрадовани. Уколико овде не претрпимо тескобу и не застењемо, у будућем веку нећемо сусрести простор и весеље. И уколико више овде будемо жалосни и скорбни, оневољени и угњетени, утолико ћемо веће утехе сусрести. Уместо жалости добићемо радост, уместо сиромаштва - богатство, уместо малих земаљских имања - многа имања небеских ризница, уместо телесних болести - душевно благоустројство, уместо остављања света Господње призвање. И како ће нам бити када чујемо онај блажени глас који нас зове и говори: *Ходите благословени Оца мога; примите Царство које вам је припремљено од постања света* (Мт. 25, 34). Ми треба да претпостављамо љубав Христову чак и кад би нам предстојало да свакодневно умиремо. Предајмо себе и на бијење, и на ватру, и на сечење, и на трпљење свакаквих мука, као што су трпели и свети мученици. Јер, није само њима приличило да воле и љубе, него и нама. И њихов подвиг и стремљење нису различити, с обзиром да смо једне природе, тј. Божија стварања, која су у свет уведена ради једног циља - прослављења Бога кроз испуњавање Његових светих заповести. Одсецање удова, проливање крви и муке тирана нису увек и свуда постојали. Ми смо се удостојили да ступимо у садашњи подвиг високог живота у послушању и прихватимо мучеништво на други начин: уместо одсецања удова ми одсецамо своју вољу, уместо проливања крви ми избацујемо греховне помисли и жеље, уместо тиранских мука ми трпимо нападе демона и непријатности од стране света. Стога није испразна наша нада да ћемо у будућем веку добити исти удео са светим мученицима.

146.

Поводом земљотреса он помиње потрес неба и земље последњег дана и даје одговарајућу поуку (2, 79)

После јучерашњег земљотреса нама је најумесније да управо о њему говоримо, тј. да кажемо због чега се он дешава. Међу Јелинима једни говоре једно, а други друго. Нама, пак, божанствени Давид објашњава, говорећи о Богу: *Он који погледа на земљу, и чини да се тресе; који се дотиче гора, и оне се диме* (Пс. 103, 32). Када господар свој гневни поглед окреће на роба, роб почиње да дрхти. И када истински Владика свега и Творац, пред којим све творевине стоје као роб и робиња, усхте да покаже своје праведно негодовање због наших грехова, Његово свевидеће око грозно погледа на твар *и чини да се тресе* како бисмо се уплашили и устрептали као робови који су на себе навукли гнев, те како бисмо постали здравоумни и окренули се испуњавању Његових заповести. Ето, братијо моја, колико је страшна сила Његова, какво је пројављивање Његовог негодовања и каква је јарост гнева Његовог. И кад је садашње такво, какво ли ће тек бити будуће, у време окончања свега? Јер, Он сам говори са опоменом: *Још једном ћу потрести небо и земљу* (Аг. 2, 7) и показује неуобичајеност [онога што ће се десити]. Какав страх ће се угледати и какав трепет када земља да све од века умрле, када се небо савије као свитак, када спадну звезде, када се измене светила, када се звук арханђелске трубе пронесе над свима који живе на земљи, када сам Бога наш отворено приђе са хиљадама анђела и арханђела и горњих сила, које ходе пред Њим, када се поставе престоли, када заседне судилиште и када непоткупљиви Судија и Владика открије све скривено и све што смо преживели? Како ће бити када се по свршетку свега у трен ока прогласи велика и страшна одлука која праведнике призива у Царство небеско и вечни живот, а грешнике шаље у огањ вечни, у страшни бездан ада, у мрачни тартар, ка неуспављивом црву, на шкргут зуба и све друге грозне муке? Ко ће све поднети, братијо? Ко ће поднети такав страх и ужас? Ко ће опстати пред догађајем који притиска и приводи у иступљење, тј. пред призором неба које се раздире, земље која се тресе, мноштва анђела и самог Господа и Бога, који на облацима долази да суди свој земљи? Међутим, оно што се очекује није далеко, већ близу. Судија је пред вратима. Ето Женика. Излазите у сусрет. И благо нама уколико имамо светле светилнике чистоте и јелеј милостивости и љубави у довољној мери. Ми ћемо сусрести Женика са радошћу и ући у Његову ложницу. Уколико, пак, немамо речено, бићемо одбијени од врата. Она се неће отворити на наше куцање јер смо зло мислили, дремали и остали неприпремљени. Да се речено не би десило са нама, они који спавају треба да се пробуде од сна немарности, ослабљени да устану од мрзовоље, пијани да се отрезне од срамних помисли, нечисти душом да се очисте од неумесне похоте која их скрнави и поколебани двоједушношћу, измењивошћу и телољубљем да утврде срца крепком вером. Они, пак, који добро ходе нека још боље ходе, светли нека се још више просвећују, чисти нека се још више чисте, ревности нека још више ревнују, врлински нека још више заволе чињење добра, смиреноумни нека још више постану смиреноумни, послушни нека буду још послушнији. Сви све добро чинимо и испунимо сваку заповест да бисмо постали достојни да уђемо у ложницу Женика душа наших не бесконачну радост.

147.

Све више напредујмо, ревнујући у свакој врлини и избегавајући све рђаво, украшавајући се подвизима анђелског општежића по примеру отаца и у очекивању великих обећања (2, 80)

Немојмо садашњим делима посрамити подвиге које смо већ прошли. Напротив, као да тек почињемо, ревносно испуњавајмо сваку дужност и сваку врлину, примајући светлост на светлост и усходећи из славе у славу. Речено ћете достигнути уколико се исправно понашате, уколико се обучете у одећу смирења, уколико се украшавате послушањем, уколико пројављујете делатну љубав и кротост, уколико избегавате самовољу и самоугађање (од којих долази смрт), лукавство, истицање и славољубље (од којих долази брза погибао и од којих су пали сви који су одвајкада пали на попришту послушања). Сада, пак, кад сте се већ очистили од сваког трња, плевне и чичка, будите доброплодни и покажите нови живот, ништа не уносећи од мудровања оних који се саплићу како иначе не бисте једнако пострадали. Сви будите искрени и чисти и благодушно подносителe увреде, понижења и нападе. Сви пројављујте чврстину у

борби за добро, уздржање и истрајност, у чему се састоји мучеништво живота у послушању. И сви који га претрпе добиће венац правде. Горећи љубављу према Христу и будући опробани напастима и невољама, храбро подносите све што се свакодневно дешава и проходите заиста златан живот наших отаца, који не зна за непослушање, гордост, противречење, дрскост, увреду, смутњу и у коме влада мирно анђелско стање, успокојено вејањем Духа. Ви знате да је оно што вам говорим истинско добро. А ако је добро, онда је и пожељно. Ако је, најзад, пожељно, зашто га не бисмо заволели, пожелели и постарали се око њега?

148.

1) Добро се тешко везује уз нас, а рђаво - лако; 2) добри пут је пењање на гору, а грешни пут је спуштање са горе; 3) треба да гледамо горе и да не силазимо на земаљске помисли; 4) ми имамо разне дарове и разне помисли; награду ћемо, пак, добити по усрдности и труду; 5) благодушно подносимо сва лишавања, неудобности, тешкоће и скорби; јер, ми смо се и решили на њих; они су истински пут ка спасењу (2, 81)

1) Обично се дешава да онај ко говори о грешном једном или двапут, слушаоце подстиче на зло. У односу на добро [је другачије]: онај ко много пута каже нешто спасоносно једва да успева да привуче понечију пажњу и расположење. Добро се тешко привија уз људску природу, а зло врло лако.

2) Ићи добрим путем исто је што и пењати се на гору: колико се само среће напора, тешкоћа и непријатности. Напротив, грешни пут личи на силажење са горе: он је лаган и препреке се не виде услед брзине хода. Стога је на добром путу неопходна и нарочита марљивост, и руковођење и предострожност. Ништа земаљско и трулежно не треба имати увиду, него само небеско и вечно, уколико желимо да усходимо, а не да силазимо. Код оног ко се пење на гору долази до неког помрачења уколико погледа наниже. И код оног ко усходи путем врлина долази до помрачења духовног ока уколико се пажњом прилепи за земаљске утехе. Ми треба да гледамо горе с обзиром да је наша Глава - Господ Христос горе и да је горе и наша ризница и вечни живот. Немојмо слабити у усхођењу, ни падати духом видећи висину [на коју се треба] попети. Ми сами немамо снаге да дођемо до краја, али је близу помоћ Божија и Његово заступништво.

3) Ми смо ступили на тај пут и напредовали, те свако од нас, сагласно својој ревности и труду, стоји на једном или другом степену врлине. Ми се међусобно душевним расположењем разликујемо више неголи изгледом тела. Јер, један са мање, а други са више топлине воли смирење и послушање. Један се, опет, одликује даром љубави према ближњем, а други усрдним старањем за многе, или за послушање рукодеља, или за пољске и домаће радове, или за удовољавање потреба, на пр. економ, складишник, трpezар, обућар, кројач и други. Међутим, свако од нас иде путем Господњим, који свакога приводи нетрулежним венцима.

4) Трпељиво и смирено подносимо напоре, зној и тешкоће делања, бдења, поста, псалмопојања, као и зиму, неугледност одеће и остале неудобности. Бог је сведок да ми није свеједно, да вас жалим, да саосећам са вама и да се према снази трудим да вам свима пружим покој. Међутим, и сами видите да није једноставно оденути, обући и успокојити толики број. Уосталом, ми смо и пошли да гладујемо, жеђамо, наготујемо, сиромасујемо ради Христове љубави, по којој је и божанствени апостол живео у *гладовању и жеђи, у зими и голотињи* и другим лишавањима (2. Кор. 11, 27). Заправо, и сви свети су се у *кожусима и козјим кожама, у оскудици, у невољама, у патњама*. . . *потуцали по пустињама и горама и по пештерама и по јамама земаљским* (Јев. 11, 38). Зар ћемо се ми, који другачије живимо, удостојити једнаке части са њима? Никако. Стога онај ко види да се налази у неком од набројаних лишавања треба да се радује што се приопштио части светих. Сви тако треба да гледају на све и да све примају са благодарношћу, тј. као да Бог удељује преко оних који вам удељују [неопходно], избегавајући свако роптање или омаловажавање. Блажени смо, братијо, уколико делујемо на [описани начин], будући да **ћемо** се удостојити покоја на [месту] где нема ни болести, ни труда, ни лишавања, ни жалости.

149.

Он изобличава оне који уступају наговорима непријатеља и падају, убеђујући их да им се супротстављају и уливајући им наду на помоћ Господњу (2, 82)

Зачевши се, немар постепено повлачи у ров погибли онога ко не пази на себе. Онога коме постаје тешко

да преузима своја дела, ко противречи при назначивању послушања, ко скреће од њиховог испуњавања, непријатељ пуни својим наговарањима и побуђивањима на вршење преступних дела. И приставши на њих, пада не само он, него и друге навлачи на исто. Авај, шта се ради? Како демон побеђује? Како постићемо своје чуваре, свете анђеле? Како се пребацујемо на страну непријатеља, на постићење великог Бога нашег, доброг Пастира, који је себе дао на Крст и смрт ради нашег избављења? Како ћемо погледати у лице Његово? Како ћемо претрпети гнев Његов? Неће се, наиме, наћи мука која је сразмерна нашој нечастивости. Други стичу Царство небеско, а нас отимају наши душегубитељи. Други пројављују чврстину мученика, а ми се подвргавамо паду одбачених. Други се уздижу до небеса, а ми силазимо до дубина земље. Други у срца своја полагају усхођење по степенима врлина, а ми предузимамо силажење по степенима погибли. Нећемо ли се отрезнити? Нећемо ли доћи себи? Да, молим вас, пожуримо на дело, латимо се подвига, потецимо путем Божијим, избегавајући узроке који доводе до пада и све чинећи боголепно и преподобно, тј. послушање без расуђивања, неослабни труд у рукодељу, смирену веру, откривање свега што се чини и мисли на исповести и брзо одбацивање неприличних помисли. На самом почетку напада демона ми треба да говоримо: "Иди од мене, сатано", било да нас привлачи ка похотној сласти, или да нас побуђује на одступање, или да нас наводи на лењост, или да нас подстиче на нетрпељивост, или да нас наговара против вере. Јер, он увек и свагде припрема заседе, поставља замке, копа ров. Он не спава и није лењив, те не тражи ни храну, ни пиће, нити било шта друго. Његово једино дело и дању и ноћу јесте да погубљује душе наше. Прво и главно оружје наше против њега јесте откривање помисли уз Божију помоћ и заступништво. Немојмо се предавати ослабљености и паду. Нека је он велики силом греха, нека је подмукао у начинама навлачења на зло, нека је злобан по природи и проналазач и виновник наше погибли. Ми не треба да се бојимо. Јер, од како је Христос Бог наш примио тело наше и очовечио се, он је ослабио и ми певамо: *Непријатељу нестаде мачева на крају* (Пс. 9, 7). Јер, Господ га је победио и нама дао власт да наступамо на његову главу. Будући храбри вером, ми треба да га сматрамо једнаким са немоћним врапцем, или ништавним гмизавцем који се гази ногама.

150.

Одредивши шта смо, због чега смо, где смо и куда ћемо отићи, он изображава одлуку страшног суда и удео десних и левих, изводећи поучни закључак (2, 83)

Напомињем вам да ми треба да размишљамо, расуђујемо и разматрамо шта смо, због чега смо, где смо и куда идемо. Ми смо творевина Божија, дело руку Његових, саздани по образу и подобију Његовом. Ми имамо власт над свиме што постоји под небом, као што је писано: *Све си потчинио под ноге* наше (Пс. 8, 7). Ми смо други после анђела, с обзиром да су они први по природи. Због чега смо? Ради славе силе Његове, слично анђелима, путем верног испуњавања свих заповести Његових. Јер, ми смо само нешто мало умањени од анђела (Пс. 8, 6). И бићемо још мање умањени када се свучемо од трулежности и обучемо у нетрулежност. Где смо ми? У месту изгнанства због прародитељске несавесности, непослушности и сластољубља, који су прешли и на нас, њихове потомке. Стога треба да плачемо и ридимо, жалостимо се и стењемо, помишљајући да смо избачени из прелепог обиталишта, из анђелског пребивања и из блажене рајске утехе. Где ћемо отићи? У тамошњи свет, у триблажено анђелско пребивалиште, у светлу страну, у невечерњи живот пошто на страшном свесветском суду Судија свих и Бог у једном тренутку расуди све и свакоме да по делима његовим. Онима који су чували заповести Он ће дати стојање са десне стране, неизрециву радост, окушање вечних добара и Царство небеско, док ће оне који га нису послушали и који су из немара и сластољубља чини зло, тј. блуд, прељубу, отимање, завист, убиство, распуштеност, нечистоту, одступништво, гордост, таштину и све друге видове зла, предати вечним мукама, огњу најкрајњем, отровном црву, најцрњој тами и тартару без дна у сагласности са њиховим гресима. Онај ко премудро [реши] да добро принуди природу и све храбро претрпи, па чак и умре за добро, уколико је неопходно, у онај дан ће се просветити као сунце. Он ће се наћи међу светима, у сабору анђела, у веселу мученика и у наслађивању пророка и апостола. Међутим, тешко ономе ко због тренутне телесне сласти, због светољубиве нарави, због брзопролазних и ништавних задовољстава допадне у несретни удео стајања с леве стране, тј. под немилосрдну одбаченост и неповратно слање на бескрајне муке и неразрешиве узе, где се једино чује: "Авај", и: "Тешко нама". И [тамо] нема избављења, измене и човекољубља ни од Бога, ни од анђела, ни од светих у векове векова. О реченоме помишљајте сви, братијо моја, и они који добро ходе и они који се саплићу, и силни духом и малодушни, и они који су напред и они који следе, и врући и хладни, и богати и сиромашни врлинама, и уопште - сваки човек, сваки род и сваки језик. Побринимо се и ми о реченоме, прихватимо добре одлуке и потецимо путем Божијим бодро и напрегнуто, одбацивши сваку страст као заразу. Подигнимо руке наше Богу који спасава,

изјављујући спремност да свакодневно трпимо мучеништво, тј. проливање крви, одсецање удова, стругање тела, ломљење костију, а не само лишавање од хране или слатког пића, лепе одеће, добро сашивене обуће, части предстојања и осталог сличног, о чему је смешно и говорити. И добро поживевши овде у чину нашег звања, у смирењу и послушању и верно очувавши своје завете, ми ћемо из овдашње тамнице изаћи са радошћу и са смелошћу стати пред лице Божије да са добром надом добијемо добра која су обећана онима који су живели у славу Његову.

151.

Из припрема за натецања на светским поприштима он изводи поуке и за оне који се подвизавају у невидљивој духовној борби (2, 84)

Погледајмо како се припремају за такмичење на светским тркалиштима како бисмо се у понечему поучили у односу на наше подвиге. По наступању времена за народно гледалиште, па чак и много раније, они који ће се такмичити време не проводе узалуд, већ се унапред вежбају у ономе у чему ће се такмичити, стичући искуство у свему што предстоји, држећи одговарајућу умереност у храни и избегавајући јела која не доприносе успеху, као што се и њихови разговори тичу једино будућег натецања, тј. [разматрања] како да се иступи и начини први корак, куда се потом упутити и ко на кога да напада. Колико је само код њих старања и брига. И због чега? Да би победом стекли трулежне венце и добили установљене награде, те да би гледаоцима и пријатељима пружили задовољство при посрамљењу побеђених. [Видите] ли колико је код њих претходних напора и разматрања? Какав тек ми треба да имамо подвиг, какво старање и опрезност и какву непрестану бригу о свему! Јер, наш непријатељ, противник и супарник није неискусан, нити незналица, нити немаран. Напротив, стојећи насупрот нас, он размишља какву замку да нам спреми, како да нам приђе, како да нас нападне, како да нас одбије, како да нас устреми и како да обори бедног монаха. Зар нам стога не предстоји велики подвиг? Зар не треба да имамо велико старање и марљивост? Не треба ли да, подигавши руке горе, призивамо: "Господе, погледај из светог станишта свог и *подигни силу твоју, и дођи да нас спасеш* (Пс. 79, 3)." И заиста, [треба призивати] са смирењем и скрушеношћу срца, са уздањем и храброшћу, са искреном вером и провереним послушањем. И неће оставити Господ подвижника врлине који га призива у помоћ речима: *У Њега се поузда срце моје, и поможе ми, и процвета тело моје* (Пс. 27, 7). И ко ће се противити уколико Он помогне. Ко ће имати силу да обори? Нико. Чак и да буде хиљаде непријатеља, такав се неће уплашити, већ ће их именом Господњим одбити и растерати. Будите храбри.

152.

Примером земљорадника, морепловца, трговца и путника он подстиче на ревност око стицања духовних добара; поменувши сметње од стране непријатеља он улива наду у успех уз помоћ Господа Спаситеља, који припрема и устројава наше спасење, уколико се покажемо достојни Његове помоћи (2, 85)

Земљорадник, морепловац, трговац и путник се труде и старају даноноћно, умарају се и изнемогавају са жељом да достигну свој циљ. И достижу га. Међутим, наша земљорадња, наша пловидба, наша трговина и наше путовање је од њихових удаљено као исток од запада, или боље - као небо од земље. Стога и наши напори, подвизи и зној треба да су много превасходнији, ревноснији и непрестанији. Стога и свети Давид са чуђењем узвикује: *Ко ће узћи на гору Господњу, и ко ће стати на месту светом Његовом* (Пс. 23, 3). И опет: *Ко ће ми дати крила као голубу, и полетећу и починућу* (Пс. 54, 7). Ми се трудимо, мало једемо, мало спавамо, одстојавамо службе и молимо се у келији, читамо, слушамо, певамо, вршимо рукодеље, смиравамо се, вршимо послушање и све трпимо. Због чега ми ипак не достижемо жељено и немамо успеха? Због преграда нашем спасењу које поставља наш непријатељ - ђаво. Од дана овога века па све до данас он устаје на наш род сметајући му да се успне на небо, са кога је он ринут због превасношења. Ипак, братијо, немојмо бити мрзовољни и немојмо падати духом због тешкоћа нашег живота. Јер, ми имамо Бога као Помоћника и Заступника, *који подиже са земље сиромаша, и са ђубришта уздиже убогога* (Пс. 112, 7), који *опасује снагом* немоћ наше природе (Пс. 17, 33) и побеђује нашег кушача, непријатеља. Немојмо бити малодушни видећи колико мало можемо учини својим силама. Јер Владика свих, Бог више брине о нама неголи што женик воли своју невесту или што се родитељ стара о својој деци. Он се стара о нашем спасењу и радује се нашем добром понашању. Он отвара очи нашег ума, показује му светлу красоту своју и своју жељену лепоту, под анђелским светловодством га

узводећи ка зрењу неба и свега што је на небу и чувајући га од невидљивих непријатеља под кровом крила свог Божанственог промишљања. И зашто много говорити? Из љубави према нама грешнима Он је благоволео да остави Очева недра, да преклони небеса, да у унижењу сиђе ка нама и да постане Човек, будући Господ свих. Све држећи словом својим, препрослављен и преузнесен, Он је постао Младенац, рођен од скромне Мајке, премда је Онај који све богати. Врхунац тајне је Његово примање Крсне смрти за нас после страшних страсти, као и тридневно Васкрсење, којим нас је избавио из руке змије и дао нам силу да је сатиремо као скакавца који пузи. Који је отац толико заволео сина, или мати кћер, или муж жену, или пријатељ пријатеља? Јер, Он је за нас љубљене толико претрпео и пострадао. Словом не може да се изрази и умом да се измери Његова превелика љубав и благостиња према нама. Заволевши нас и пострадавши за нас, Он ће свакако бити и наш Помоћник сваког дана и часа. Он је наш Заступник и Прибежиште уколико сами не одступимо од Њега. Знајући речено, побринимо се да будемо верни Господу, да понесемо сваки подвиг, да храбро подносимо све скорбно и чинимо све што нам је заповедио и Он ће нас учинити победницима у борби са непријатељем, дајући нам да без препрека достигнемо жељени крај.

153.

Он показује како је блажено служити Господу; поменувши да су братија због тога и ступили у обитељ, остављајући све, подстиче их речима Господњим: *Тражите и наћи ћете. . . трудећи се смирено у манастирским послушањима, која су по изгледу житејска, а по духу - духовна (2, 86)*

Има ли шта красније и блаженије од служења Богу живоме у преподобију и правди, од чишћења душе и тела, од чувања од сваког греха, од жеље за будућим добрима, од свагдашњег узношења од света ка небеском, од поседовања душе коју није уловила ни једна страст и која попут птице прелеће све замке ђавоље, летећи у висинама? Такав се увек весели и радује, наслађује и усхићује, већ одавде започињући са окушањем зачетака будућег свеблаженства. И ви сте ради тога изашли из света и дошли овамо, ради тога сте се одрекли света и свега што је у свету, ради тога сте постали странци и дошљаци и отуђили се од домовине, рода и сродника, ради тога сте постали други по изгледу и начину живота и одвојили се од свих брига и старања житејских. Прихвативши благи подвиг, ви треба да иштете да бисте добили и да стремите да бисте достигли оно што је пожелела душа ваша. Јер, Господ говори: *Који тражи, налази; и који куца, отвориће му се (Мт. 7, 8)*. Ви иштите и ни о чему другом се не старајте и не марите. И премда се занимате обичним својим послушањима, ви немате световна и житејска занимања будући да не делате из страсти и по својој вољи и ради угађања телу, већ ради светог духовног братства, по послушању и заповести и понајпре ради богоугађања. Бог ће примити ваш труд као жртву и свепалјеницу. И блажени сте ви, братијо, што сте изабрали анђелски начин живота који води у небески Јерусалим, чији је Саздатељ и Створитељ [сам] Бог. Ходите добро укрепљивани благодаћу и украшавајући се врлинама скрушености, послушања, смирења, спремности на свако дело, избегавања роптања, те бдења и молитве.

154.

1) Поменувши да га оптерећује бремене настојатељства, нарочито при мисли да треба да да одговор за свакога, он моли да му помогну; чиме - напредовањем у монашком животу; 2) потом одређује шта се може сматрати напредовањем; 3) најзад призива да се размотри да ли напредују, указујући на обележја напредних и ненапредних (2, 87)

1) Шта мислите како се смирена душа моја односи према мом настојатељству над вама? Може бити да мислите како се узносим због својих кратких поука које вам упућујем, надајући се да њима у потпуности испуним дужност настојатељства. Ипак, рећи ћу вам да у исцрпљујућем и мучном неспокојству проводим дане бедног живота свог, не успокојавајући се само говором о узорном животу, већ желећи и да на делу видим сам живот. Стога свакодневно идем међу вас и гледам на ваше понашање, тј. како се обраћате једни другима, како се држите, како питате и одговарате. Из свега реченога и из погледа ваших очију и изгледа лица ја сазнајем настројење душе свакога. И радујем се, тешим се и одушевљавам надом кад нађем некога исправног, а жалостим се, скорбим и уздишем кад нађем супротно, претпостављајући да га је страст надјачала. И ја не могу другачије. Зар ја нисам дужан да дам одговор за сваког од вас? Ко може остати равнодушан уколико помисли на речено? Ко неће заплакати, уплашити се и устрептати? Велико је и страшно да човек стане пред Богом, неумољивим Судијом и да пружи одговор о својој пастви, тј. да ли

се сачувала у чистоти и непорочности, да ли је исправно ходила у свим саветима Божијим и у свему дужносном и у односу према Богу и у односу према ближњем. Ја сам вам све рекао да бисте сазнали за скорб моје душе, да бисте се сажалили на мене и помогли ми. Чиме? Све већим стремљењем ка напретку у равноанђелском животу нашем.

2) Ми не треба да се задовољимо [чињеницом] да се разликујемо од световњака, већ треба у савршенству да следимо живот отаца наших, Ми не треба да се задовољимо [чињеницом] да превазилазимо понекога из нашег чина, већ треба да ревнујемо да се изједначимо са најсавршенијима. *Јер су многи звани, али је мало изабраних* (Мт. 22, 14). Такође, свој напредак не треба да меримо дужином времена, мислећи на мноштво година које смо провели у монаштву, већ треба да гледамо да ли дуготрајности времена одговара и број и степен наших врлина. И не треба имати у виду да је још један дан прошао, него [се питати] да ли је још неко дело смештено у небеску скривницу на утврђење душе у будућем животу и да ли је макар нешто мало дотато у чишћењу душе и побеђивању страсти која нас мучи. На тај начин монах по имену долази до монаха на делу, ослобађајући се таме страсти и уза навика, чиме души и уму даје могућност да слободно стреме ка Господу, Њему јединоме пружајући љубав и једино са Њиме желећи општење.

3) Нека свако размотри да ли у себи има оно што тражи, или је још роб страсти, узник грехова, заробљеник помисли, услед чега је неуравнотежен у речима, делима и помислима, што се пројављује у непослушности, гордости, роптању, свадљивости, самооправдавању, својеволжности и првом од зла - неверју. У ономе, пак, ко се креће ка жељеноме и ко успева у борби са страстима пројављује се свако добро дело и сваки савршени дар, тј. кротост, мир, љубав, саосећање, избегавање роптања, смиреност, избегавање зависти, благодарност, трпљење, молитва, псалмопојање, бдење, скрушеност, проливање суза и свако друго похвално дела ње и расположење. Он не иште првенство, већ бежи од њега. Он не жели допадљиво рукодеље, већ оно које назначи отац. Он одсеца своју вољу и [прима] и послушање у кухињи, и у башти, и у пољу, и свако друго. Он се не препире због одеће, обуће, јела и пића, већ стрпљиво све подноси, макар био одевен у рите, макар се смрзавао и гладовао. Он само на једно устремљује поглед - на стицање тамошњег покоја.

155.

1) Срчани грађанин се радује кад га цар позове да добије награду; [радује се] и наш брат Харитон, кога је позвао Господ, окушајући сада од неописивих небеских добара због подвига и манастирских трудова које је понео; 2) помишљајући о томе, ко од нас се не подстиче на слично, не обраћајући пажњу на ђавола који нас обично (ма какво послушање носили) својим наговарањем или одвраћа од добрих дела, или оно што је учињено помрачује рђавим помислима и осећањима; 3) немојмо заборавити да врлина још у овом животу добија награду, понекад видљиво, а увек - невидљиво, будући зачетак и предокушање будуће славе и блаженства (2, 88)

1) У грађанском животу човека који је осуђен на смрт због великог преступа обузима страх и трепет када му саопштавају: "Изази, дошло је време". И за грешника вест о преселењу у други живот обично бива страшна и ужасна. Напротив, онај ко очекује награде и венце од цара за изузетна дела која је учинио, свакако осећа радост када чује глас који га призива на уручење. И праведник се радује када му анђеоској смрти саопшти да се сели одавде будући уверен да одлази на примање добре награде. И ми се нешто слично усуђујемо рећи о брату нашем Харитону. У

складу са својим именом, он је са радошћу и весељем изашао из тела и отишао на место покоја. Ето како је, братијо, добро подвизавати се, ето како се плодно присиљавати природу, ето како је

благодворно трпељиво проходити подвижништво, ето како је блажено водити борбу у потчињавању до последњег издисаја. Јер, за мало година, или боље рећи - за готово један дан (и шта је, наиме, друго садашњи живот у поређењу са бесконачним) речено је нашем брату пружио неисцрпно богатство, незамисливу славу, неупоредиво весеље и бесконачно Царство. И сада се он радује и празнује, немајући никакво осећање туге због предузетих напора ради добра, већ се весели у хоровима преподобних, у шаторима праведних, у дворовима мученика, у горњем Јерусалиму, мајци свих светих. Он сагледава необјашњива и неизрецива добра, неприступну светлост, бесмртан живот и неисказиво блаженство.

2) Помишљајући о реченоме и ми, који се још налазимо на попришту борбе, треба да се подвизавамо, подстичемо смелом надом, ревнујемо, разгоревамо срцем, уздигемо умом, окрећући се расположењем од света ка небесима и дајући завет да ћемо све чинити и претрпети из љубави према Господу. Да бисмо

достигли оно што иштемо ми треба да претрпимо не само пост и бдење, спавање на голој земљи, хладноћу и врућину, напор и умор, понижење и бешчашће, него, уколико је неопходно, и проливање крви, одсецање удова, повреде тела и ломљење костију. Да, братијо, добро је на тај начин мислити и мудро је на тај начин дејствовати. Ђаво је отимач и стално се врти околу како би од ума нашег отео прекрасне помисли и увукао га у сујетне светске помисли. Немојмо му дозволити да нас прелести. Напротив, имајући на уму божанствена обећања о којима свакодневно читамо, која у песмама хвалимо и у молитвама изображавамо, проводимо дан за даном, недељу за недељом, месец за месецом и годину за годином у старању да своја дела пред Бога изнесемо чиста, мирна, мила, неоскрнављена гордошћу или таштином или човекоугађањем. Било да оремо, било да копамо, кувамо, тешемо, чувамо, товаримо, садимо, преписујемо или се бавимо неким рукодељем, тј. шијемо или плетемо котарице, ми треба да се старамо да наше дело Бог успоштује као савршено, уносећи га у небеску скривницу ради добијања вечне награде. А кварити своја дела роптањем, дрскошћу, таштином, смутњом и противречењем уопште није разумно, па чак ни људски, тј. није својствено истинском човеку. Јер, прави човек је нешто велико, слично увекспомињаном Јову, који беше *истински и благочастив, удаљавајући се од сваке зле ствари* (Јов 1, 8).

3) Нека свако обрати пажњу на [чињеницу] да марљивог и врлинског човека сви воле, поштују и славе, не само његова братија, већ и сви који слушају о њему. Јер, врлина, чак и кад је скривена и кад је врши невидљиви човек, по природи не може да се не пројави. Реч о њој ће се прочути и прозвучати свагде, по речи Господњој: *Не може се град сакрити кад на гори стоји* (Мт. 5, 14). Уколико унеколико потрпимо у добрим делима и подвизавамо се, доћи ће време покоја не само у часу смрти, него и раније, тј. кад се у нама утврди бестрашће. Наиме, по речима светих отаца, душа која је свецело заволела Господа и кроз послушање умртвила своје жеље, достиже покој и већ одавде почиње да окуша будуће благодобиће.

156.

У Далматској обитељи су изабрали новог настојатеља једино због његовог смирења; смирење је истински вредно, смештајући у себе и чувајући свако добро; не тражећи да буде познато, оно само по себи постаје знаменито и слави се (2, 89)

Сматрам да би сада било добро да са вама поговорим о јучерашњем догађају. По налогу нашег владике ја сам морао да одем у Далматску обитељ ради избора новог игумана. Требало је да се распитамо кога хоће братија обитељи и игумани који су се сабрали. И сви су једнодушно и једногласно указали на аву Илариона. Због чега и због каквих одлика? Свакако, не због његовог знања и због чувености по животу, већ само због његовог смирења, богољубља, избегавања људске славе и прикривања врлине послушањем. Постојао је и други [монах] који је више знао и био старији по годинама, али је био слабији у наведеним врлинама. Стога су аву Илариона сматрали угоднијим Богу и способним да словесно руководи братију. Видите ли, братијо, колико је пожељан дар смиреноумља? Оно је свеобухватна врлина којом се изнутра пресеца свака самоумишљеност, којом се прогони гордост, којом се сатире славолубље, којом се побеђује самовоља, којом се умртвљује сластољубље и којом се уводи кротост, мир, љубав, састрадавање, трпљење и мудрољубље. Оно је извор врлина из кога извири свака доброта. Оно је богонасађени рај који даје плод бесмртности. Међутим, по речи Господњој, *не може се град сакрити кад на гори стоји* (Мт. 5, 14). Ни онај ко је стекао речену врлину не може за свагда да се скрива, чак и кад би у обичном поретку био последњи, чак и кад би се сакрио под земљу, чак и кад би га неки клеветали из зависти. Он се, наиме, све више препознаје као светлост која засија на гори и која на себе привлачи очи свих. Слично се десило и са садашњим изабраником, услед чега су и многи спољашњи изјавили своје одобравање са избором братије.

157.

1) Дошао је пост и довео у ред и спољашње и унутрашње; гледајући на речено, не могу да се уздржим да вам не кажем: "Обратите у постојану навику такав начин живота, иначе нећемо моћи да се спасемо"; 2) непријатељ непрестано тражи начина да нас погуби; ми, пак, непрестано треба да му се противимо, за шта нам је Господ дао силу; 3) најбољи начин да се победи непријатељ јесте подражавање Господа у ономе ка чему нас призива: *Јер сам ја кротак и смирен срцем; сав земаљски живот Његов беше поприште Његовог смирења ради нас* (2, 90)

1) Уздржање је прекрасно, као уосталом и поредак у дејствовању по Божанственим заповестима, који се кроз њега пројављује. Ми смо ушли у часне дане свете четрдесетнице као у тихо пристаниште,

избегавши таласе претходних дана. Ми сада мирујемо, безметежујемо, тихујемо, марљиво похађамо храм, побожно псалмопојемо, трезвоумно проходимо молитву, за трпезом се држимо неразноврсности у јелу и оскудице, и све друго чинећи на спасење душе. Нама више не долазе световна лица и ми више не идемо њима. Овде не могу да се уздржим од жеље да ви, узевши у помоћ здраво поимање добра, речени начин живота обратите у свагдашњу навику како бисте се и касније удаљавали од свих путева који воде греху. Јер, [ја не желим] да ви само пет или десет дана водите добри живот, а да потом занемарите добро и опет рушите оно што сте раније зидали, као што говори апостол (Гал. 2, 18). Нека не буде са вама тако, братијо. Немојмо се лако мењати да се не бисмо лако окретали по наговору кушача. Пожелимо да

задржимо врлине, додајући све више добрих дела у свом добром делању. Ми треба да знамо да за спасење није довољно да се кратко време добро живи, већ да се током читавог живота истраје у делима спасења.

2) Кушач, пак, ни дању ни ноћу не престаје да нас напада устројавајући подле заседе на нашу погибао. Он свагде поставља замке и на душу пушта безбројне стреле: час голицање сласти, час распаљивање похоте, час узнемирење и противан ветар помисли и прохтева. Он смућује постоље ума нашег као на неком мору, те је свако принуђен да исповеда: *Да ми Господ није помогао, умало се не настани душа моја у аду* (Пс. 93, 17). Потом се он привремено умирује, пуштајући стрелу похоте и нудећи отров таштине. Ослабивши са једне стране оштрину жучи, он са друге погађа стрелом зависти, а понекад са свих страна подиже прашину на смирење наше. Јер, он има ненаситу жељу да нас погуби. Он иде против нашег Владике и бесни када види да усходимо на небеску висину, одакле је сам спао због гордости. Стога су неопходни велика брига и настојање, марљивост и усиљени подвиг да би се победила змија. Господ говори: *Ш бојте се, ја сам победио свет* (Јн. 16, 33). После Његове победе и због Његовог светог Оваплоћења, и ми смо добили силу против непријатеља, као што је сам рекао: *Ево вам дајем власт да стајете на змије и скорпије и на сву силу вражију, и ништа вам неће наудити* (Лк. 10, 19). Ми, дакле, можемо да газимо сва његова устремљења на нас и све многобројне греховне сласти.

3) Како, наине? Подражавајући Онога ко га је победио. Ми ћемо бити Његови подражаваоци уколико се обучемо у смирење и кротост, као што је сам говорио: *Научите се од мене; јер сам ја кротак и смирен срцем* (Мт. 11, 29). Цар и Владика свих, једини преславни и преблаги по природи, прихватио је смирење и био послушан до смрти, и то до смрти на крсту (Фил. 2, 8). Шта да кажемо ми? Или колико ми бедни и ништавни треба да се смиримо да бисмо му се уподобили? Он се одвојио од небеса и сишао на земљу. Колико ми треба да се одстранимо од свега свога да бисмо макар као сенка подражавали Њега? Он је постао Младенац и био дојен млеком, испунио све законско и покоравао се родитељима, као што је писано. Колико тек ми треба да смо деца злобом и да се повинујемо игуманима како бисмо макар једном цртом личили на Њега? Он је гладовао и жеђао, ходио пешке и умарао се. Колико и ми сличног треба да претрпимо да би се помислило да преживљавамо нешто као и Он? Најзад, Он је примио вређања и ударце, подсмехе и изругивања, издајство и стојање пред судом, бичевање и распеће, хулу и пробадање ребра. Шта све ми треба да претрпимо да би се могло рећи да га подражавамо? Ми реченога треба, братијо, свагда да се сећамо и да гледамо на Њега, те да се безмерно смиравамо. Прихватимо радо оно што нас сусреће и што нам може омогућити да га подражавамо. Уколико, пак, не сусретнемо нешто такво, потражимо глад и жеђ, подсмехе, увреде, понижавања, невољу, сиромаштво у одећи, у обући и у свему другоме. Покрећући се унеколико напред, усходећи, уздижући се и узвишавајући се, ми ћемо достићи у човека савршена, у меру раста пуноте Христове (Еф. 4, 13).

158.

1) Он ублажава монахе који су кроз одрицање од света напустили насладе и утехе, сличне месопусним [данима], и који су призвани на служење Богу у светости и правди, у чему се састоји истинско весеље и непрестани празник; 2) он их призива да се мишљу и жељом више не враћају котловима египатским, уверавајући их да је наш удео најблаженији; 3) ми треба да желимо једино да нам Бог да да благодушно подносимо све скорбно и тешко у нашем животу (2, 91)

1) Сада су месопусни [дани], када се световњаци предају јелу и пићу, шетању, играма и сваком весељу. И шта? Зар ми себе треба да оплакујемо што немамо нешто слично? Никако. Заблагодаримо, напротив, Господу за себе, тј. што нас је извукао из блата и пропасти сличног живота и увео у наше право и светозвање, у служење Њему у преподобију и правди. Над њима се, пак, подсмехнимо, или пре - заплачимо стога што се заводе ништавним утехама и лишавају неизрецивих небеских радости. *Ходите,*

обрадујмо се Господу, ускликнимо Богу Спаситељу нашем; претекнимо лице Његово и исповедању и у псалмима ускликнимо Њему (Пс. 94, 12). Ето добре светковине, ето похвалног веселја, ето радосног празника. И ми можемо не само једном или двапут, већ увек слично празновати и веселити се у дому Божијем. Такво веселје је предукус тамошњег блаженог удела и његов весник. Блажени Давид говори: *А ја ћу се у правди јавити лицу твојем, наситићу се када угледам славу твоју* (Пс. 16, 15).

2) Молим вас да се својим срцима не враћамо обичајима општег живота као у неки Египат, нити да се сећамо мяса и котлова тамошњих. Напротив, обратимо поглед на себе саме и на прекрасан живот који проходимо и остварујемо. Јер, у њему је понајвише *Господ* заповедио *благослов и живот до века* (Пс. 132, 3), те истинско радовање, нелажну наду и спасоносно празновање. Уколико питају о напретку - ми више напредујемо, уколико питају о уделу - ми смо изабрали добри удео, уколико питају о блаженству - ми смо постали блажени. Побегавши од света и од свега што је у свету, одбацивши све срамне и сујетне утехе, одрекавши се брака, рађања деце и стицања ми смо прихватили девственост, лишавање и одрицање од своје воље, у чему се и подвизавамо, свакодневно распињући тело своје и распињући се свету и свему што је у свету. Стога са правом можемо на себе да применимо апостолове речи: *А који су Христови, разапеше тело са страстима и жељама* (Гал. 5, 24).

3) Ко је сада блаженији од нас? И шта бисмо још у животу пријатније и утешније могли искати? Ништа осим да све остале дане нашег овдашњег странствовања трпељиво и храбро подносимо све тешко и непријатно, те да, сачувавши се од падова при сусрету са видљивим и невидљивим искушењима, са добром надом добијемо припремљена нам обећања. Стога будите храбри, крепите се, утврђујте се и све благообразно и уредно чините схватајући величину тајне наше схиме и живота који она захтева. [Сећајте] се и живота увекпомињаних светих отаца наших и угледајте се на њихове примере. По њима се обликујте и преображавајте како бисте се заиста називали синовима њиховим и како бисте потом постали саучесници њихове радости.

159.

1) Бдите над собом; јер, непријатељ може изненада да нападне и да вас погуби; 2) неки од вас се понашају распуштено; 3) нека се то не дешава убудуће; учитељи саветујте да се уместо руководиоца не бисте показали као кваритељи (2, 92)

1) Нека сваки гледа и примећује да ли чврсто и непокретно стоји на камену вере у испуњавању свог завета и на мученичком путу општежића, не скрећући ни на десно, ни на лево, већ ходећи царским путем и не дремајући душом како се не би саглео о камен пада својом ногом и како ништа не би чинио из самоугађања или пристрашћа. Ја вас видим, али не увек и не свагда, што је својствено једино Богу. И ја не знам да ли се неко од вас, делујући сакривено по својој вољи, или пре - по страстољубљу, ринуо у пропаст греха на погибао душе. Бојте се и страшите се и кад пловите по благопријатном ветру, сећајући се на могућност бродолома. Јер, у тренутку може да се деси ветар, бура, ураган, погибао, смрт. Понекад се чини да је мир и поуздање, али се изненада јави узбуна, борба, рат и пробадање душе, а не тела (што је још горче). Лукави се притајава привремено да би довео до безбрижности и потом изненада напада, преокреће помисао и погубљује. За нас не сме постојати безбрижност, нити време за покој. Лукави непријатељ је потопио на дно многе који су достигли до самог пристаништа спасења. И оне који су достигли до самог свода небеса он је због извесног немара спустио на земљу греха. Он је опустошио многе ризнице врлина, покрао многе духовне подвиге и подвижнике оставио пустима. Знајући речено, бдите и немојте дозволити дремеж својим очима.

2) Ја чујем да се неки од вас из самопоуздања држе безбрижно. Они бестидно гледају на друге, празнослове и смеју се. Други се хватају за руке, устима додирују уста и образима образе, што је достојно плача. *Да ли ће ко ставити огањ у недра а да не изгори своју одећу? И да ли ће ко ићи по распаљеном угљевљу а да не опече ноге* (Прич. 6, 27). Ни онај ко чини слична дела неће остати без пада. Рђаво је такође што понеки укравашају своје лице, штосе улепшавају, дотерујући трепавице и обрве и бојећи се као блуднице. Они имају шивене појасеве, дотерану одећу, у ходу попримају модерне покрете и извештачено изговарају речи.

3) Свима сличнима кажем да убудуће не чине ништа слично. Иначе ће *уздом и жвалама вилице њихове* зауздати реч (Пс. 31, 9). Јер, нас је Господ поставио на изграђивање, а не на разарање тих људи. Стога испуњавајте законе. Учитељи, саветујте оно што је долично својим ученицима и исправљајте их. Ја не говорим из подозрења према вама, или што је неко тровач уместо лекара, што је помрачитељ уместо

просветитеља, што је заводник са правог пута уместо путеводитељ или што је губитељ уместо спаситеља. Учители су пред ученицима изображење побожности, пример спасења и слика сваког доброг дела. Уколико се дешава супротно, нека се узму и од стране такви како своју краставост не би пренели здравима. Ја све наведено не бих хтео да говорим, али ме неопходност присиљава. Желим да сви право ходимо како би се и Бог порадовао нашем добром животу.

160.

Радујући се поретку братије и [чињеници] да код њих све иде по уставу, при чему су сви задовољни манастирском опскрбљеношћу, он додаје да је, уосталом, главно живети [са циљем] да се по смрти уђе у покој Божији, чему и треба све усмеравати (2, 93)

Видећи да му се зелени поље, које је својим рукама обрадио и засејао, земљорадник се радује и весели. И ја се веселим и радујем због ваших духовних плодова, премда и не као о плоду мојих напора. Ја налазим праведним да исповедам истину да благодаћу Божијом све више напредујете и постајете бољи. И ви сами можете посведочити речено. Зар не видите поредак, мир и тишину који [владају] међу вама? Зар нисте сви чврстом вером и нераскидивим савезом сједињени као једна душа и једно срце? Зар не ревнујете сви око све потпунијег испуњавања Христових заповести? Међу вама нема појединачног удруживања, које разделяје и дроби једно братство на угађање непријатељу ђаволу. Код вас нема самоугађања и самовоље којом би свако живео и делао како хоће, већ влада једнообразни живот по Богу. Код вас нема [случајева] да неко равнодушно лута тамо-амо, на разорење и растројство читавог тела братства, већ по благовољењу Божијем све тече по уставу и у јелу и у пићу, и у бдењу и у спавању, и у труду и у одмору, и у уласцима и у изласцима, и у разговорима и у ћутању, и у читању и у псалмопојању, и у молитви и у безметежју, и у одећи и у обући. Додуше, не даје се свима подједнако будући да нису сви исти по узрасту, васпитању, стању, способностима, врлинама и мери здравља. Ипак, свакоме се указује дужна пажња и пружа неопходно, будући да су сви удови једног тела, премда се и не удостојавају подједнаке части (1. Кор. 12, 23-24). Ипак, речено није прво. Најглавније је да, добро свршивши своје дело, кроз смрт уђемо у покој Божији после зноја и напора овдашњег живота и окусимо неизрециву радост вечних и неописивих добара. Очекујући речено, потрудимо се да све више напредујемо, да пазимо на себе, да смо трезвоумни, да смо бодри, да као по дану благообразно ходимо, да се радујемо у уздању, да трпимо скорби, да се принуђавамо на све добро, да тело потчињавамо духу, да сматрамо чашћу бешчашће за Христа, да првенством сматрамо последње место и да се радујемо унижењу Господа ради. И савршивши пут ми ћемо се настанити са мученицима и удостојити се да се у бесконачне векове радујемо са преподобнима.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

161.

Ми певамо: "Примићу чашу Господњу"; та чаша је прихватање мучеништва које се за нас састоји у мучној борби са страстима; ми стојимо на том путу; добро ратујте да бисте се удостојили одговарајућих венаца (2, 94)

Шта ћу узвратити Господу за све што ми је дао (Пс. 115, 3)? Шта ако не да [запевам] Давидову песму са истинском решеношћу за оно што се пева у њој. *Чашу спасења примићу и име Господње призваћу (Пс. 115, 4).* Чаша је прихватање мучеништва. Ипак, наше мучеништво није у проливању крви, него у унутрашњој добросавесној борби. Она се састоји у одбијању да преклонимо колена пред Ваалом, тј. да се не предајемо телесној похоти, да савлађујемо све што се видљиво и невидљиво наводи на нас, тј. искушења, буру помисли, ватру похоте и жеља, тешкоћу лишавања, невоља и понижења. Ето добрих мученика. Ето војника Христових. Ето подвижника и отимача Царства небеског. Радујте се, будите благодушни, храбрите се, добро ходите, узлазите из силе у силу, пењите се на сами врх врлина и лебдите у високим зрењима. И у реченом пребивајте непрестано, све док не дође крај живота и преведе

вас ка веселу и радовању које вам је припремљено од постања света. Блажен је и преблагословен онај ко слуша речено и приводи га у дело, додајући огањ на огањ у своме срцу и запаљујући у себи пламен Божанствене љубави који досеже до небеса. Међутим, кукаван је онај ко затвара своје уши, ко воли сујету и тражи брзопролазне телесне насладе. Нека нико не тражи само своје, већ нека гледа оно што је ближњег, сматрајући га сопственим, будући да смо удови једни другима, чиме радујемо Господа, а себе чинимо бољим и савршенијим.

162.

1) Он описује изглед покојника и спомиње оно што се види у гробници; 2) потом излаже кратки обзор доброг живота покојника; 3) најзад изводи закључак о чувању чистоте тела и душе како би постали достојна невеста Христова (2, 95)

1) Сећање на смрт свагда делује спасоносно, нарочито кад стојимо пред лицем умрлог брата, као у садашњем случају. Опет пред собом видимо чудну тајну. Онај ко је пре једну минуту био са нама духом већ више није са нама. Онај ко је са нама говорио својим устима умукао је потпуним ћутањем иако звук његовог гласа још одзвања у нашим ушима. Какав чудан призор. Ми га видимо и не видимо. Његово тело се види, а његов дух је одступио од нас. Он лежи без покрета и дејства: нема ни дисања, ни гледања, ни речи. Сва чула су видљива, али ни у једном нема живог дејства. Он је као камен и као нека бездушна ствар. Погледајмо на место почивалишта раније преминулих. И шта ћемо видети, братијо? Погледајте и поучите се. Прах и пепео. Иструлела тела. Исушене лобање. Обнажене кости. Само непријатна ружноћа и жалосна и одвратна гомила. Може ли се разликовати брат од брата, леп од ружног, млади од престарелог? Не, све је иструлело и изгубило свој изглед. Нека изволи ко хоће да размотри где је похотна сласт, где наслађивање јелима, где успокојавање сном и све друго што се чини ради угађања телу. Где је стезање руку, где загрљај, где пољубац? Све је прошло овде и све је са собом преузео онај ко је, као богаташ из приче, речено послао у ад на потпаљивање неугасивог огња.

2) Нека нико од наше братије не пострада на сличан начин. Неће пострада ни наш сада преподобно почивши брат Рафаило, који је прешао у бесконачни живот добро проведши садашњи у беспрекорном повиновању и послушању. Млад годинама, он је био сед мудровањем. Мали узрастом он беше велики духом. Његово унутрашње добро настројење је познато мени, док је његово спољашње понашање и вама познато. У њему је све било врло добро и достојно сваке похвале. Он беше заиста добар и благородан, сачувавши богоподражавајући образ. Усуђујем се да кажем да је достојно носио име једног од анђелских предстојатеља. Ето какву увереност имам о свом чеду. Имајте је и ви, јер је он заиста достојан. Но, обратимо се започетој речи.

3) И ми ћемо након незнатног времена прећи тамо. Умрећемо и нас ће уредити, опојати и сахранити. Јер, *који је човек који ће живети и неће видети смрти* (Пс. 88, 49). Стога вас молим и преклињем да живимо преподобно и непорочно и да се понашамо невино и беспрекорно, чувајући чистим не само тело, него и душу. Тело потчињавајмо духу како не би побеснело и устајало подстомачним покретима. Обуздавајмо га страхом Божијим како би покорно и смирено било задовољно мером хране, пића, сна и одмора која је одређена уставом и посебном наредбом. На душу пазимо како се не би слагала са скверним помислима и покретима. Нека она сва узлеће ка Богу, сагледавајући једино Његову красоту стога што је и сама једина заиста прекрасна и достојна љубави. Све остале красоте су привид и ништа. Ограђујући је молитвом и псалмопојањем, ми треба да је представимо као благоугодну добром Женику, Христу Богу. Благо нама уколико на наведени начин окончамо своје хођење. Ми нећемо умрети, већ ћемо бити живи, праћени утешном отходном песмом: "Блажен је пут којим данас идете јер вам је припремљено место покоја".

163.

1) Наша борба је са духовима злобе и са њиховим вођом ђаволом; 2) они непрестано праве замке на нашу погибао; и ми треба да се неуспављиво чувамо и да им се супротстављамо на радост Господу и Његовим анђелима; 3) тако неизбежно треба да чинимо уколико желимо да достигнемо бестрашће и да за борбу добијемо мученички венац; 4) за успех у томе неопходни су смирење са послушањем, неуспављива молитва, пажење на себе, сви подвизи самоумртвљавања и откривање помисли (2, 96)

1) *Јер не ратујемо против крви и тела, него против поглаварстава, и власти, и господара таме овога века* (Еф. 6, 12), против непријатеља нашег ђавола, који је од почетка злобан и који се на самом почетку постанка света прокрао у рај и прелестио нашег праоца на преступно окушање забрањеног плода, чиме је постао виновник његовог истеривања из раја сладости на ову земљу. Од тог времена из покољења у покољење он гони род људски, учећи га сваком злу. Он нас и сада свакојако напада, пузећи шишти имаше репом улагујући се како би лакше преварио. Он лоповски улази и излази и лови душе које нису утврђене и пажљиве. Стога су нам неопходни велико трезвоумље, знатна будност и огромна опрезност и марљивост како нас не би напао и ранио.

2) Знајући његове замисли и замке, наоружајмо се на сваки начин и почнимо да му се супротстављамо и одбијамо га не лењећи се и не попуштајући ни себи, ни њему, као што уосталом и он не одступа и не попушта тражећи нашу погибао. Премда много пута дневно напада и трпи неуспех, он и даље настоји на своме као да још и није започео да се бори. Он изнова напада још силније, узевши са собом и друге духове злобе. Ни ми не треба да одступамо и да попуштамо при свакодневним и свакочасовним нападима на нас. Иако смо показали већ много пажње и напрегнутог усрђа са успехом, ми не треба да се мењамо. Напротив, увек се против њега држимо исте ревности, пробуђености и противљења како би се, видећи наше силно супротстављање непријатељу, Бог радовао и веселио због нас, као уосталом и свети анђели Његови, који нам помажу на Његов налог и миг.

3) Јер, ми још нисмо достигли меру бестрашћа и са њом слободу од борбе, чиме би наш ум безметежовао у самом себи далеко од сукобљавања. Њу су после многих напора, зноја и подвига наследили и наслеђују неуморни ревнитељи. Ми, пак, који смо још обузети страсношћу, треба упорно да пребивамо у подвигу и непрестаном умарању без мрзовоље и опуштања руку. Имајући увиду своју измењивост и промену тактике непријатеља, ми свакодневно и свакочасовно морамо изнова да започињемо. Ето дела оних који се искрено подвизавају. А какав је крај? Свето је достигнути висину бестрашћа, а блажено је не бити побеђен у борби и увек опстајати, крећући се постепено ка висини и савршенству. Такав ће примити мученичку круну. Јер, војника који се са поља сукоба враћа са ранама цар не презире и не осуђује, већ напротив похваљује, дарива и одликује.

4) Подвизавајмо се као војници Христови и своје време сматрајмо временом борбе са непријатељима, у коме се само чује зујање стрела и ударци мачева. Јер, написано је: *Многи нас нападају с висине* (Пс. 55, 3), сваки дан наилазе и воде борбу, стављају замке, копају ровове, припремају заседе и свакакве друге подвале. Ко ће их избећи, ко ће се сакрити од њих, ко се неће саплести ногом и ко неће упасти у њихове замке? Једино онај ко има смиреноумље у заједници са послушањем, неуморном молитвом, усрђем на делу, покорношћу без противречења, покретношћу без роптања, неуспављивом трезвоумном пажњом у одбацивању срамних помисли и у прихватању добрих зрења, бдењем, псалмопојањем, поклонима и изнад свега и заједно са свиме - исповедањем властите скривености, избегавањем дрскости и умереношћу у речи. Свим наведеним се наш унутрашњи човек затвара у тврђаву, услед чега непријатељ нема силе да делује против њега, те најзад одлази.

164.

Опис спољашњег изгледа човека Божијег, тј. истинског монаха (2, 97)

Пазимо на себе, братијо, и немојмо трошити своје дане и време узалуд. Ето, дан је већ прошао и ми га више нећемо видети, Међутим, дела која смо у њему учинили [свакако] су записана. Благо нама ако су добра, и тешко нама ако нису. Чувајмо своја чула од крађе, већином држећи погнуту главу. Нека око буде пажљиво, нерасејано и нека се не креће тамо-амо. Јер, оно што се види у оку види се и у души: спољашњи човек јој све црта. Нека лице не буде мрачно, нити расејано, већ прилично и кротко, већином

тужно и орошено сузама скрушености. Ход нека буде смирен, без надмености и гордости. Нека нема подизања рамена и мрштења обрва, ни шумног наступања, ни тресења стаса. Реч нека буде пријатна, ни превише гласна ни сувише тиха, праћена озбиљношћу у очима и другим удовима, без ширења ноздрва, махања руку и окретања лица. Јер, човек Божији је срећен у свему, будући оруђе Духа који обитава у њему и који га упућује и у говору, и у гледању, и у јелу, и у пићу. И ми треба да поступамо срећено и по правилу у свему: и у оделу, и у обући, помишљајући да је са нама увек и у свим случајевима и при свим делима присутан Господ Бог наш.

165.

1) Навевши реч апостола: *Ево сад је најпогодније време, он објашњава да апостол побуђује нашу ревност на грађењу спасења; 2) потом додаје: "Ви тако и чините, благо вама" (2, 98)*

1) Чему нас учи свети Павле и шта саветује када говори: *Ево сад је најпогодније време, ево сад је дан спасења* (2. Кор. 6, 2). *Одбацимо, дакле, дела таме и обуцимо се у оружје светлости* (Рим. 13, 12). Као добри отац и учитељ, он нас буди из лењости и одгони душевни дремеж од мислених очију наших, добро управљајући наше кораке по Богу и наводећи их на стазу доброг делања. Послушајмо његово божанствено учење, живахно устанимо, отрезнимо се и потецимо још усрдније стога што се дан живота сваког од нас већ примиче крају. Потрудимо се да се припремимо да нам буде добро и да поживимо у векове, наслађујући се неизрецивом радошћу. Јер, тешко нама уколико нас крај живота затекне са неспремном и неприпремљеном душом. Ко ће нас тада извући из руку душегубне змије? Или, у чему ћемо наћи олакшање када будемо мучени због немара у коме смо провели овдашњи живот? Стога нека нас оставе они који нас остављају и нека се предају безакоњу они који чине безакоње, тј. они који су отишли од нас. Или боље - помолимо се за њих и постарајмо се да их позовемо назад, будући да *Бог неће смрти грешника, него да се обрати и буде жив* (Јез. 33, 11).

2) Ви који благодаћу Божијом пребивате у подвигу послушања и чувате своје завете пред Богом и људима треба да се радујете и веселите, будући да вам је припремљена велика награда на небесима. Ви само треба до краја да пазите на себе и да верно испуњавате све што вам је заповеђено у Христу Исусу, Господу нашем, као војници које је Он сакупио. Јер, ви Њему војникујете и Њему служите даноноћно, сећајући се Његове речи: "Мој је онај ко твори вољу Оца мог небеског, а не онај који ми говори "Господе, Господе"", и апостолског савета: *Хоћеш ли пак да се небојиш власти? Чини добро, и имаћеш похвалу од ње* (Рим. 13, 3).

166.

1) Будите чврсти у животу и све трпите како бисте добили вечно блаженство; и када га се удостојите, вама ће бити жао што нисте још више трпели; 2) сећајте се и снажно осећајте дан суда и награде и никада нећете пасти у лењост и роптање; 3) онај ко се другачије понаша поробљен је страстима и има зверску нарав, а онај ко није - [личи] на анђела (2, 99)

1) Вама не треба да се говори онако како се говори код древних пророка: *Чућете слухом и нећете разумети, и гледајући нећете видети. Јер, одебља срце тих људи и ушима својим тешко чују и очи своје скупеше* (Ис. 6, 9-10). Јер, ви сте трезвоумни и бодри, *откривеним лицем* одражавајући славу Господњу (2. Кор. 3, 18). Ви сте отресли нечистоту пристрашћа према свету са душевних очију кроз ваш свештени послушни живот и почели сте да чисто видите ствари, тј. животну сујету и непрестано таласање људских дела у разним правцима. Ви сте разумели да је једино чврсто и пожељно добро вредно љубави заправо Бог, коме треба тежити врлинским животом. Нека је благословен Господ и Бог отаца [наших], који нас је удостојио да будемо причесници те части и да водимо такав мудрољубиви живот. Стога гледајмо горе, где је Глава наша - Христос. Ми умом не треба да представљамо некакве трулежне и брзопролазне лепоте, већ небеске и наднебеске красоте и окушање и тешење тамошњим неописивим и неизрецивим добрима, о којима ни ум никада није помишљао, ни ухо слушало, ни срце маштало будући да су немисливо превасходна. Њих ћете, ја вас уверавам, и ви достићи уколико вам Господ да силу да до краја трпељиво подносите предстојећи подвиг. И ви ћете се упокојити [на месту] где нема ни болести, ни жалости, ни уздисања. Тада ви велегласно заблагодарите Господу који вас је призвао на тај свештени живот. О претрпљеним скорбима не само де неће бити помена, већ ће вам бити жао што нисте имали прилику да поднесете још много веће подвиге, скорби и тескобе неголи што сте поднели.

2) И шта ћемо угледати оног страшног дана јављања Господа нашег Исуса Христа, у који ће откривено доћи са безбројним милијардама анђела и арханђела и сести на престо страшног суда, сабравши са четири краја земље све народе и сваку душу, откривајући дела таме и објављујући помисли срца? Једни ће бити узети у радост са десне стране Господа, а други отићи са стидом на леву страну. Једни ће бити уведени у светле обитељи, у рај сладости, у Царство небеско, а други послани у огањ неугасиви, на храну црвима, на шкргут зуба, у таму најкрајњу, у дубину тартара, у неразрешиве узе и свако мучење, сагласно са својим гресима? Тада ће једни засијати као сунце и почети да се радују и веселе пуним срцем, неућутним песмама прослављајући Господа и схвативши каквом благом Владици су добро послужили. То су мученици, који су за Његово исповедање пролили крв, апостоли, пророци, исповедници, преподобни и праведни. После њих су архијереји, јереји, монаси и световњаци који су показали душевно мучеништво и који су поживели у добрим делима, подухватима и подвизима. А други ће почети да стењу и ридају, "авај" на "авај" додајући и проклетство на проклетство призивајући на своју несавесност, везивани, бијени и вређани одбаченим духовима, и још више себе осуђујући и жигосући, трзајући се у очајању и не очекујући краја неиздрживим мукама, које су одређене на вечне векове, као што им је гласно речено: *И ови ће отићи у муку вечну, а праведници у живот вечни* (Мт. 25, 46). Примајући к свести све речено, можемо ли се разлењити у нашим трудовима и зноју? Можемо ли бити малодушни у тешкоћама садашњег живота? Нећемо ли се, напротив, одушевити срцем и разгорети ревношћу која је пламенија од огња, до краја пребивајући верни уставима нашег самоодречног послушничког живота, ма колико да кошта?

3) Примимо све речено у свест и истрајмо у њему, усрдно чинећи све на шта нас буде побуђивало. Јер, онај ко је према реченоме равнодушан, свакако је, будите уверени, уловљен страстима, те дрема у немарности. Он има оптерећено срце, он је сластољубив, он завиди, он је лакомислен, он је лењив, он се као медвед загњурио у снове, он једино тражи шта ће да поједе и попије, он риче као лав који није задовољио своје зле прохтеве, он као леопард скаче са једног задовољства на друго, он као лисица смишља како да достигне оно што му срце иште, он постаје зао као камила у [намери] да се освети ближњем за неко случајно ожалосћење, он рже као коњ из похоте према женским телима и стварима, он постаје бестидан као вук у дрскости на своје погубљење и на погибао братске душе. И зашто много говорити о разним страстима, због којих се понеки уподобљавају не само зверима, већ их и много превазилазе својом зверском нарави. Онај, пак, ко стоји на страни добрих помисли сија као анђео, лученосан је као херувим и многоочит као серафим. Он пази да на њега случајно не скочи душегубна аждаја. Он је храбар као војник који огњени мач задивљујуће помисли износи на грех и који демоне опаљује жежењем уз помоћ благих помисли. Он као сталнотекући извор точи чисте токове суза скрушености и као храм Божији се изграђује од златних каменова врлина. Он као јагље незлобиво (подражавајући свог Владику) неће противречити нити викати, већ ће ићи и повиновати се оцу и братији, чак и да му смрт предстоји. Ето, показан вам је живот и смрт. Нека свако изабере шта жели.

167.

1) Наша борба је са злим духовима; стога треба да пазимо и да се обучемо у свеоружје врлина на које указује апостол, којима је дата сила да одбијају и побеђују противнике; 2) та борба је мислена и одбија се супротним мислима и молитвом Господу; 3) она се изненада подиже и наше унутрашње стање чини промењивим, као што је промењиво стање ваздуха; речено, пак, није страшно за оне који пазе на себе и красе се врлинама са уздањем у Бога (2, 100)

1) По апостолу ми *не ратујемо против крви и тела, него против поглаварстава, и власти, и господара таме овога века, против духова злобе у поднебесју* (Еф. 6, 12). Стога ми треба да имамо трезвоумље, бодрост, брижно старање, напрегнуто усрђе и самоограђивање духовним оружјем, тј. несумњивом вером као кацигом, непритворним послушањем и нелицемерним смирењем као штитом и сваком другом врлином која може служити као оружје против варалица наших и која има силу у одбијању невидљивих непријатеља наших.

2) Борба је велика и страшна, као што знате, и увек на дејству, не престајући чак ни у време молитве и Светог Причешћа. Она приводи у кретање и подиже помисли о којима није лепо чак ни говорити. Смирена, пак, душа, помисли које је рањавају одгони са мржњом, противречећи им светим помислима и истовремено се молитвом обраћајући Господу. И помоћ од Господа долази одмах, те Исток са висине поражава и прогони аждају. Стога не треба да смо малодушни нити да уступамо при нападима. Јер, при неустрашивости срца, ум пребива недоступан за нападе не само у време Причешћа, него и у свако друго

време.

3) Непријатељи нападају у свако време, чак и кад их не очекујемо. Када смо у добром и мирном настројењу у духу или одскрушености која нас је обузела, или од чисте молитве, или од читања, или од неког другог свештенословља, он нас напада, смућује и колеба нам срце, тј. као да нас из пристаништа избацује на таласе и из светлости дана - у ноћну таму помисли. Са нама се дешава исто што и са атмосфером у току дана: она је јасна при сијању сунца, тамна при наиласку облака, па се опет осветљава и опет омрачује због промена у ваздуху. Не дешава ли се исто и са нама? Ми час светлимо, слично светлом дану, од добрих помисли, час се помрачујемо рђавим помислима, да бисмо се опет вратили у област светлости предавши се молитви или неком другом добром упражњавању. [И промене] се не дешавају једном на дан. Промене у ваздуху се не дешавају исто као код нас. Оне су природне и дешавају се по законима које је мудрост Божија установила. Код нас, пак, оне зависе од нашег произвољења и самовлашћа. Ђаво додуше покушава да нас лиши светлости доброг стања посредством прилога, али ми имамо силу да га одбијемо и да Сунцеправде увек осијава наш ум, као што је било и код светих и код свих који добро живе. Јер, и сада има много светих који се, као драго камење, крећу по земљи. Они се не одликују чињењем знамења и чуда (с обзиром да се светост не састоји само у њима), већ чувањем праве вере и тачним испуњавањем заповести Божијих, искреном љубављу према братији (у којој нема зависти), радовањем због благостања ближњег, стојањем изнад људске славе и сваком другом врлином. Ето како се пројављује светост у сваком човеку. Ви, пак, који сте изашли из света и распели се свету поред осталог треба да се одликујете и нестицањем и девственошћу, одрицањем од своје воље и благодушним трпљењем свих лишавања и скорби, који су неразлучни од образа нашег живота. Живећи на наведени начин, ви сте свети и бићете убројани у свете, сабор преподобних ће вас примити у своју средину и ви ћете се вечно радовати у шаторима мученика.

168.

1) Ходећи својим путем немојмо гледати на земаљско и брзопролазно; свој поглед учврстимо на небеско и вечно; јер, једно ослабљује, а друго испуњава храброшћу; 2) тако су рекли сви оци; тако и ми треба да ходимо, украшавајући се сваком добротом, одвајајући се од свега рђавог и чистећи се; нека наш живот буде у складу са нашим именом (2, 102)

1) Наш живот је неки пут. И он се не пролази за дан, за два или за много дана, већ током читавог живота, све док се не преселимо из овдашњег у будући век. И неопходно је велико напрезање, сила, пажња и усрђе како се не би изгубила храброст и како се не би престало са хођењем. Јер, велико је растојање и постоје непријатељи и противници који припремају сваковрсне препоне и саплитања за наше кораке по Богу. Па ипак, са друге стране ми за Заступника, Руководитеља у подвизима и Сапутника имамо самог Господа и Владика свих и за чуваре и старатеље свете анђеле. *Гле, неће задремати, нити ће заспати чувар Израилев* (Пс. 120, 4). Стога се свога пута латимо усрдно, са усрдном напрегнутошћу, са пламеном жељом, не гледајући доле, већ горе устремљујући очи. Јер, уколико будемо гледали доле ми ћемо се разболети лењошћу, малодушношћу и ослабљеношћу услед лутања наше мисли и прилепљивања нашег срца за сујетност и сласти овог живота, тј. за блуд, стомакоугађање, лакомот, гледалишта, сујете, украшавања, маштања и за све остало брзопролазно и погубно. Уколико, пак, наш поглед утврдимо на небеском и вечном, наша садашњост ће бити скорбна и болна, пуна труда и умора, поста и бдења, одсецања воље и лишавања и свега што је неизбежно у нашем подвижничком животу и напорном послушању, али ми ипак нећемо изнемогавати под тежином надолазећи скорби, нити уступати пред страстима које се подижу. Напротив, ми ћемо са смелим мудровањем трчати и ходити гледајући на небо и уперивши поглед на Бога, стремићи ка Царству небеском и рајској утеси, ка нетрулежној сладости, ка невечерњој светлости и анђелском блаженству.

2) Сви оци су слично трчали и победили: мученици, преподобни, праведни, благочастиви, богољубиви, монаси, световњаци, мужеви, жене, младићи, старци. Они су оно што се овде дешава сматрали извесном обуком. Уколико желимо њихову славу и блаженство, и ми треба радо да пострадамо у нашем богољубљеном образу живота. Заволимо га, братијо, и решимо да све претрпимо и поднесемо са храбрим мудровањем и неослабним настојањем, имајући очи у глави, као што наређује мудри (Проп. 2, 14) и не устремљујући их ка ногама. Јер, они који помишљају о небеском и њиме занимају ум заиста

имају очи у глави, док они који се приклањају сујетном и њиме се занимају - спуштају очи ка ногама. Било би жалосно и чудовишно кад би неки човек ноге имао на врху, а главу доле. Међутим, још је жалосније и нечовечије пострадали слично на душевном [нивоу]. Ходимо као што приличи мудрима и онима који очи имају на глави, помишљајући о Богу и Божанственим стварима и саобразно њима делајући. Очи у глави су вера, нада и љубав, од којих долази крепко трпљење, чистота, братољубље, мир, кротост, скромност, храброст, добро устројство, уздржање, свака доброта, свако цветање врлина и плодноност. Код оних који мисле и чине супротно бива супротно: неверје, безнадежност и мржња, од којих долази нетрпељивост, малодушност, блуд и прељуба, дрскост, сластољубље, стомакоугађање, лакоумност, украшавање, смех, сукоб, завист, убиство и свако друго сатанско дело и дејство. Ми који смо Божији треба да се трудимо око Божанског, чисти - око светог, непорочни - око девственог, благочастиви - око преподобног, мирни - око братољубивога, скромни - око небеског, несветољубиви - око надсветског. Нека се поредак не претвара у неред, наиме као светли немојмо се трудити око таме, ни као чисти - око блуда, ни као благочастиви око непоретка, ни као славомрски - око таштине. Иначе ћемо бити лукави, богоборци, бесољупци, додајући ватру на адски огањ. Као Божији иштимо Божанско, у складу са својим именом и звањем. Ми смо монаси, странци, одвојени [од света], девственици, називајући се слугама Божијим и анђелима. И сви подразумевају да смо заиста такви. Нека се не деси да неко од нас није Божији, да није туђ свету, да није девственик. Нека нико не ропће, нити чини блуд, нити се свађа, нити је мрзовољан, нити малодушан. Јер, велики гнев Божији је близу и узвратиће. Бог се не гневи толико на оне који су у свету рђаве душе, колико на нас који свецело треба да му припадамо. И господар више негодује на слуге који пред његовим очима греше, неголи на оне који су далеко од њега. Гнев Божији се не распостире подједнако на све нас, већ пројављује разнообразност. Другачији је према онима који постојано пребивају у злу, другачији према онима који се час исправљају, час опет падају, другачији према онима који су тек примили схиму, а другачији према онима који су остарели у схими. Јер, онај ко дуже пребива у схими свакако треба да пројављује изузетност у животу. Уколико ничему не служи, старост је достојна осуде и подсмеха. Јер, заиста је смешно видети седог човека како учи у школи заједно са децом.

169.

1) Ви сте Христови војници; вама приличи да сте у свако време под пуним наоружањем; каквим; 2) корен свег зла јесте гордост; треба, међутим, ратовати против онога што нас напада тренутно, будући да није код свих исти [случај]; 3-16) разне мисли о духовној борби (2, 103)

1) Ви сте војници Христови. У рату, пак, треба размишљати, тј. [видети] шта је неопходно за борбу, те своје оружје држати у поретку како бисте у свако време били спремни да се ухватите у коштац са непријатељем. Видите да ли сте и ви готови и у каквом су стању ваша духовна оружја, тј. да ли су откочена, очишћена и изрибана. [Ја мислим] на мач послушања, на оклоп вере, на кацигу спасоносне наде, на штит смирења, на тоболац добрих помисли и најзад - на колесницу, тј. часно тело ваше, које је уједно и коњ који треба да је добро обучен за све, који не треба ни да је превише угојен (иначе неће бити погодан за трчање), ни превише танак (иначе ће бити слаб за неопходно кретање) и који треба да добро носи узду страха Божијег када је употребљавају како не би скретао са исправног смера пута и како не би збацио коњаника, тј. ум својим необузганим скоковима. Ето каквим вас увек жели **Реч Божија**, будући да је код вас непрекидан рат, непрестани коштац и свако тренутно стрељање.

2) Ко је међу вама срчан, ко силан, ко војник, који противничке помисли сече на хиљаде и који је понајпре оборио горди ум, као некада божанствени Давид Голијата? Јер, шта бива из реченог? Одбијање духовна злобе, тј. многобројних и разнообразних греховних страсти. Гордост ума је прво и последње зло. Због ње је са небеских висина и анђелске светлости пала аждаја, која нас сада све искушава. Из ње су, као из неког корена, израсле хиљаде греховних лоза. Ми треба да се подвизавамо и боримо против оног што нас сада напада, будући да сваког часа једног напада једна страст, а другог - друга. Један болује од блудне страсти, а други од стомакоугађања, један од лењости, а други од зависти, један од гнева, а други од неверја, један од непокорности, а други од самољубља, један од нерада, а други од јарости. Све наведено јесу дејства једног духа сатанског.

3) Велики је и разноврсан наш подвиг: одасвуд треба да имамо око, са сваке стране надзор, унаоколо

ограду како се не би прокрао непријатељ, како нас не би ранио и узео у плен, како неби на нас ставио руку, тукао нас и убио.

4) Ми треба и да осматрамо и да се са своје стране хватамо у коштац и да ратујемо против [непријатеља]. И дешава се да добијемо један ударац и да дамо десет, или да добијемо малу рану и да узвратимо поразом до смрти.

5) Онај ко има рањено тело иште лекарство. И онај коме је рањен дух треба да тражи одговарајући лек. Тај лек је исповест са епитимијом. Потом опет треба да излази на борбу.

6) Онај ко победи у телесној борби добија награду. Онај, пак, ко победи у духовној борби добија мноштво венаца. И уколико је свакодневна борба, свакодневни су и венци и награде.

7) И блажени сте ви уколико се држите и не предајете се. Крепите се и немојте падати у малодушност, све док се битка не заврши вашим пресељењем одавде.

8) Будите храбри, чеда моја љубљена и братијо, будите храбри будући да имате Бога као Помоћника, анђела као старатеља о вашем животу, свете (које призивате) као заступнике и знамење Крста Христовог као непобедиво оружје.

9) Немојмо се бојати од мноштва невидљивих непријатеља који нас нападају унаоколо кроз рђаве помисли, немојмо преклонити колена пред Ваалом телесних сласти, немојмо предати непријатељима своје здравоумље [тј. целомудреност], које је Христос уневестио себи у светињи, немојмо своје удове (који су удови Христови, тј. пречистог и бесмртног Женика) учинити удовима блуда и судовима нечистоте.

10) Немојмо за саветника имати змију, која покушава данас изагна из наше рајске киновије. Немојмо отворити врата непријатељима демонима и немојмо дозволити да украду ризницу наше душе.

11) Како је за нас добро да пребивамо у граду који је за нас устројио Господ Бог од разних врлина. Како је блажено сачувати достојанство наше душе слободним од греха. Душа која није поробљена страстима јесте сва слободна, сва боговидна, сва господствена, сва светловидна, сва обрадована, богосабрана, богоиспуњена, небеска.

12) Другачија је, пак, душа која је поробљена и надвладана страстима - тиранима. Може се видети како много и ужасно страда, вучена на разне стране на робовање свакој страсти и сваком срамном делу. Добијајући наређења од демона, она без приговора извршава наређено. Над њом влада демон телесне сласти, демон зависти, демон мржње, демон надмености, демонстомакоугађања, демон лењости, демон неверја, демон хуле, демона гнева, демон гордости, демон лажи, демон отимања и демони свих других страсти чија се имена могу набројати.

13) Свако служи демонима којима је прелешћен. Његова бедна душа се мучи под њиховим бременом. Јадан је живот њен. Она је сва бедна, сва тамна, сва мрачна, сва помрачена, сва безбожна, сва безобразна, сва одвратног изгледа за све добромислене.

14) Немојмо понизити наше достојанство, чеда, немојмо продати нашу слободу. Поставши господари, немојмо бити робови (1. Кор. 7, 22-23). Немојмо променити нашу светлост у таму, немојмо претворити нашу красоту у ружноћу, немојмо одвратити лице наше од Бога да бисмо га обратили на срамни лик греха, немојмо скинути светлу одећу врлина да бисмо се обукли у срамне дроњке безакоња. Будући синови Божији, немојмо се обратити у пород ђавољи.

15) Да ли ће онај ко има здрав ум решити да се, будући господар, преда у ропство? Да ли ће онај кога је Бог усиновио пристати да се назове ђавољим породом? Да ли ће неко одбацити неизрециво благородство врлина и изабрати да се приопшти нискородном страсном животу? Да ли ће ко потражити да од духовног богатства пређе у душевну беду и оскудност? Да ли ће ко претпоставити да изгуби Царство небеско да би стекао огањ и таму и друге страшне вечне муке? Такво дело не приличи здравоумним и онима који нису изгубили смислене кораке, већ безумнима и неосетљивима. Јер, њиме они који су саздани по образу и подобију Божијем ради наслеђа вечних добара кроз бесловесно сластољубље произвољно силазе у дубине ада на вечну осуду.

16) Пробудимо се дремљиви, отворимо очи жмиркави, послушајмо непослушни, примимо силу ослабљени, решимо се на храброст, подигнимо се и ступимо на спасоносни пут. Завапимо Господу - и Он ће учинити. Јер, *Близу је Господ свима који га призивају. . . и истини. . . и смирене духом спашће* (Пс. 155, 18; 33, 18).

170.

1) Старање о души он пореди са старањем о винограду; 2) он призива на такво старање на радост нашем Виноградару, Господу; 3) он нас бодри [говорећи] да смо се већ прилично потрудили у свом чину; ипак, говори да треба још да се потру димо, ходећи непорочно у манастирском поретку и подвижничким напорима (2, 104)

1) Јуче сте, берући грожђе, благосиљали лозу која је имала богат плод и жалили због оне на којој није било грожђа. Шта хоћемо да кажемо? И ви сте постали виноград Господњи. Имајући духовне плодове и будући пуни грожђа, ви сте достојни дивљења Делатеља душа ваших. Немајући, пак, плода, ви сте достојни клетве и одсецања, као што говори Господ: Свака лоза која не рађа рода одсеца се и у огањ баца (уп. Јн. 15, 6). Виноград није случајно плодан: он се најпре са великим трудом насађује, те узраста, сазрева и најзад доноси плод. Пошто принесе плод, он се орезује, окопава, ограђује, треби од сувих грана и чисти од свега што може да омета плодност, као што знају опитни виноградари. И потом он поново даје плод. Слично се може видети и код нас. Да ли ће ико донети плод уколико није преживео нешто слично, тј. уколико није насађен и узрастао, уколико не порасте до пуног духовног узраста у Христу, уколико није окопан, отребљен и ограђен заповестима Христовим? Онај ко није прошао све наведено свагда се показује као незрео и неплодан. На њега и погледају сви погубни демони који пролазе путем.

2) Стога се прихватимо, молим, обрађивања душе и марљивог старања о њој, тј. подвижничког делања и обичног поретка аскетског живота. Прихватимо тегобу уздржања, труд бдења, стид исповедања унутрашње рђавости, ране епитимија, чување уста, срце без маштања, непоколебиву веру, несмутиво стање помисли. И не може донети плода онај ко све наведено не чини. Они не треба да се назове лозом Христовом. Због чега смо ми дошли овде, братијо? Да донесемо богат плод и да Господа хранимо својом плодношћу. Наш благи Владика је гладан нашег спасења. Уколико види да се спасавамо, Он се радује и окуша од плода. Неплодну, пак, смокву, Он ће проклетити. Он свакодневно долази овамо и гледа какви смо. Стога су неопходни подвиг, марљивост, ватрена душа, старање, смирење, послушање, пажња, песмословље, кротост, разумност, трудољубље, братољубље, трпљење, чврстина и уздање како бисмо постали изабрани сасуди и усавршени у Духу Светоме.

3) Ја признајем да сте се ви у прошлом времену потрудили, победили, много поднели, прешли довољно пута, посрамили лукавог, одбили битку, одрешили се од пристрашња, сачували заповести, очували отачку веру, престали да страхујете људским страховима и од срца се припремили за смрт ради љубави према Господу. Код вас је све богоугодно и похвално, свештено и небеско. Ипак, још мало потрпимо, молим вас најчаснија братијо, истрајмо непоколебиво у вери, издржимо без страха при нападима невидљивих и видљивих искушења и немојмо уступити пред велијаром ни у једној његовој борби, говорећи: *Господ је мени помоћник, и ја ћу погледати смело на непријатеље моје* (Пс. 117, 7). *Господ је заштитник живота мога, кога ћу се плашити? Када се приближују на ме злостављачи да поједу тело моје, тлачитељи и непријатељи моји, они ослабише и падоше* (Пс. 26, 12). *Они се сметаше и падоше, а ми устасмо и исправисмо се* (Пс. 19, 9). Певајмо мислено и храбримо се душевно, усрдно проходимо наша послушања, у свему чувајмо побожност не изговарајући покварену, ропотљиву, свадљиву, осуђујућу, бунтовну и дрску реч. Радо се стичимо на посао, на бдење и псалмопојање, саглашавајући се међусобно у кротости и смирењу, у добромислију, у одстрањивању од света, у стремљењу ка небу, у краткословљу, у избегавању смеха, у побеђивању уступањем. Говоримо: "Опрости", у незлобивости и мирољубљу, чиме се стиче велико оружје против ђавола.

171.

1) Треба да пазимо да не скренемо са пута заповести; непријатељ се на сваки начин стара да нас скрене са њега; ради успеха у томе треба да чувамо чула; 2) уколико тако будемо чували себе, непријатељ ће одступити побеђен и жалостан, а душа ће се радовати; у противном ће следити супротно; 3) нека тога не буде са вама; а ако се и деси, пожуримо да се исцелимо покајањем, чувајући се потом од пада (2, 105)

1) Ми треба увек да пазимо на себе и у сваком случају да се одржимо у закону Божијем, не уклањајући се од заповести ни надесно, ни на лево, већ ходећи царским средњим путем на коме пребива спасење, незаблудивост и успешност. Речено треба имати у виду и пазити и познавати. Јер, варљива змија,

грабителъ душа, ђаво свагда будно гледа како да нас сведе са тог пута, како данас баци низ стрмину страсти и узме у кукавни плен. Победимо га и пребудимо без прелести будући бодри и трезвоумни и чувајући своја чула. Око не треба да гледа оно што не приличи, ухо не треба да прима варљиве речи и нашаптавања аждаје, руке не треба да додирују ни своје ни туђе удове из страсти или кретања похоте, ноге не треба да ступају на путеве противљења и на скривена места ни чулно ни мислено.

2) Уколико будемо поступали и чували се на наведени начин, држећи се доличног исповедања, неопходног смиреноумља и дужне настројености, аждаја ће бити побеђена и лукави одбачен од срца. И он ће, свезлобни, шкргутати зубима стојећи издалека с обзиром да никада не пада у мрзовољу ма колико пута био побеђен и отеран. Душа ће се, пак, радовати и храбрити, усходећи све више ка Богу, налазећи се у светлости и највишим и најтанинијим зрењима и будући обожена и небеска. Уколико чини супротно од реченога, она ће супротно и претрпети, тј. биће савладана и поробљена страшћу којом је побеђена, помрачиће се злим помислима, спустиће се у дубину зла, мучиће се и трзати, нигде и ни у чему не налазећи покоја и још овде окушајући плод горчине који је очекује у будућем веку.

3) Нека се не деси да некада претрпимо нешто слично. Немојмо дозволити да нас привлачи прелест греха. А уколико се и деси речено, најбрже га одсецајмо и одбацујмо као стрелу која нам је нанела рану. Рањено, пак, место лечимо лекарством покајања, било да је погрешило око, ухо или рука. И потом се марљиво чувајмо. Јер, и неразумне животиње избегавају или пажљиво заобилазе место на коме су се једанпут или двапут оклизнуле како не би упале у исту невољу. Ми смо, међутим, почаствовани образом Божијим и научени речју мудрости и не треба да се покажемо гори од бесловесне природе, волећи страст од које се десио грех и тражећи исту стрмину и исти ров у коме се десио пад. У супротном би се десила ужасна и најжалоснија ствар. Међутим, ми као мудри ходимо мудро и као чисти девствено поживимо како бисмо се показали јачи и силнији и од спољашњих искушења. Душа која се чува и постаје непобедива пред нападом страсти уопште се не боји ни огња, ни мача, ни звери, ни царева, ни власти, ни скорби, ни тескобе, ни прогона, већ је увек спремна да узвикне: *Зато се нећемо уплашити кад се земља затресе, и преместе се горе у срца мора* (Пс. 45, 3). Чувајмо се од унутрашњих напада и нећемо се бојати спољашњих.

172.

1) Наша храна треба да буде вршење воље Оца небеског, уз живот по правилима подвижништва и порецима манастирског послушања; 2) непријатељ бесни видећи такав наш добар поредак и тишину, не налазећи приступа к нама; 3) храбрите се противећи се непријатељу и не слушајући његова нашаптавања; пре обраћајте пажњу на вашег анђела чувара (2, 107)

1) Господ говори: *Јело је моје да вршим вољу Онога који ме је послао, и извршим Његово дело* (Јн. 4, 34). О, братијо. Он нам је даровао власт да Бога назовемо Оцем. Стога и наша храна треба да буде да творимо вољу Оца нашег небеског. Шта заправо треба да чинимо? Шта да радимо? Ви сте одговор већ показали својим ранијим животом, живећи по завету који сте дали. И ја могу да одговорим: "Живите као што сте живели. Продужите да са благодуним трпљењем подносите трудове уздржања, тежину послушања, изнемоглост од бдења, невидљиве стреле помисли, огањ похоте, помрачење мрзовољом, ране од зависти и свега осталог чиме губитељ душа наших, тј. ђаво покушава да нас гурне у дубину ада".

2) Будите храбри јер он напада. Њега одбија сила Божија у вама и он не може да вас сруши. Он шкргуће зубима гледајући како водите миран и постојан живот, не будући у стању да вам учини штету. Он се напреже да се убаци међу вас и да улови душу вашу у погибао, али не налази места видећи да сте као стеном ограђени законом Господњим. Он припрема замке и заседе, старајући се да вас намами у њих, али се цепа од злобне гриже што види да исповедањем раскидате све његова лукавства. Уопште, он нема места где је јак страх Божији, где се пази на заповести, где су на дејству обични устави нашег живота и где се радо прихватају и испуњавају епитимије.

3) Стога се радујте и будите одушевљени, благодунски и храбри. Крепите се и напредујте, уопште не дајући места бесном демону. Уопште немојте дозвољавати да до ваших ушију дођу нашаптавања лукаве змије. А уколико и дођу, одгоните их и одбацујте. Ви знате како је он прелестио првог човека и како и сада успева да прелести оне који се предају његовим преварама. Он предлаже само зло, ма како га иначе прикривао добрим изгледом. Он наводи само на оно што води гордости, зависти, телесној похоти, неузддржању и свему што оскрнављује душу. Ипак, ви више слушајте оно што вам добро напомиње Хранитељ нашег живота, саветујући здравоумне, храбре, општеприхватљиве помисли о смрти, о прелазу

у други живот, о будућим вечним добрима, као и о бесконачним мукама. Он напомиње како једних да се удостојимо и како да избегнемо друге како бисмо се све више утврђивали у чињењу добра и ревностије ходили путем Господа Бога нашег, све док нам не дође одређени крај живота. И Владика, коме смо угађали, превешће нас одавде ка вечном покоју.

173.

1) Неговање душе не захтева посебно време и припреме као обрађивање земље; оно је изводљиво у свако време и читава припрема се састоји у жељи и решености да се гуши све рђаво и да се подстиче све добро; 2) предузмимо речено, подражавајући оце који су искали и налазили, куцали и наилазили на отворено (2, 110)

1) За обрађивање душе је погодно свако време, за разлику од обрађивања земље. За њега нису неопходни ни волови, ни плугови, ни друго земљорадничко оруђе, већ само произвољење и усрдна жеља, којима се сеје добро семе и жању добри плодови за вечно наслађивање и покој. Оно [се спроводи] не само дању, него и ноћу, и изјутра, и у подне, и за јелом и за пићем, и у седењу и устојању, и у разговору и у ћутању, и у хођењу и у стајању, и на делу и у доколици уколико смо трезвоумни и бодри. Неопходно је да не блудимо и да се не прелешћујемо помислима, кружећи умом или телом, да не иштемо задовољење својих телесних жеља, да се не споримо међусобно, да не падамо у непослушност и роптање, у таштину и гордост, нити у искушење да истрајавамо на својој и изабирамо прво место ни на шта се не обазирати. Јер, речено нашем уму не дозвољава да буде са Господом, да помишља о доличном, да буде смирен и скрушен, те да све скорбно штосе дешава прима покорно и са радошћу.

2) Немојмо дозволити, братијо, да дане свог спасења трошимо у нераду, лењости и немару, те да време свог живота проводимо без користи. Напротив, ступимо у трговину врлина и иштимо богатство небеских добара, умудрујући се мудрошћу светих отаца наших који ни дана нису губили узалуд, већ су се чврсто и напрегнуто устремили на очишћење душе, на прогањање страсти и прихватање небеских расположења, не штедећи ни труд, ни зној и свим срцем иштују јединога Бога. Они су искали и добили, куцали и наилазили на отворена [врата]: отворена су им врата љубави, врата правде и улаз ка Христу путем бестрашћа. Они су ушли у вечну и неувенљиву радост и весеље. Дођите, спасавани, и потецимо путем отаца наших, сачувајмо њихова завештања, очувајмо чиста и непорочна срца. *Немој ревновати лукавима, нити завиди онима који чине безаконје; јер ће се као трава брзо осушити, и као лишће зелени брзо ће отпасти* (Пс. 36, 12). Немојмо гледати на оне који су бројнији али живе немарно, већ на оне који су ретки али ревнују за своје спасење и богоугађање. Њих подражавајмо, за њиховом врлином пођимо, њиховим очима гледајмо на све, њиховим умом расућујмо о свему и њиховим језиком говоримо како бисмо се удостојили и њиховог блаженог и радосног удела.

174.

1) Добивши силу за богоугодан живот ради остављања света и ступања у манастир са заветима, благодарите Господу који вас је призвао; и немојте благодарити речју, него делом живота који сте изабрали, у чему се и састоји победа над светом; 2) Господ је победио страдањем, Крстом, смрћу, указавши нам на пут потпуне победе; за њим су на исти начин свет победили апостоли, затим мученици и потом преподобни; 3) такав је пут ка Богу; и нема никога који њиме није ишао; 4) стога се немојте чудити што сусрећете тешкоће, већ се пре радујте и храбрите (2, 111)

1) За мене је најпожељније и најрадосније да чујем и видим како ходите у побожности и како се богодолично понашате, испуњавајући све заповести Господње и нелицемерно чувајући монашки живот, у коме сете се поново родили духом и кроз који сте се ослободили ранијих сагрешења. Штавише, њиме сте добили и духа силе против видљивих и невидљивих непријатеља и за неустрашиво сусретање свега што наилази у служењу Богу живоме и чувању Његових заповести. Заблагодарите, прославите и запевајте Господу који вас је призвао, као уздарје приносећи трпељиво пребивање у подвижништву. И убудуће наставите да се подвизавате у добру, разгоревајући се љубављу према Богу. Вама Господ свакодневно плете венце уколико у свом добром произвољењу одржите чврсту решеност да све претрпите и да не

издате ништа од онога што вам је заповеђено. Јер, заповест Господња јесте вечни живот, а њено нарушавање - смрт. Ми треба да исповедамо истину и да се не слажемо са онима који су против ње, жртвујући сва животна преимућства и славу и част код царева, архијереја и других. Јер, написано је: *Каква је корист човеку ако сав свет задобије а души својој науди* (Мт. 16, 26). Ето ради чега су неопходни наша чврстина и подвизи.

2) Господ говори: *Немојте се бојати, ја сам победио свет* (Јн. 16, 33). Он га је победио да бисмо и ми, следећи га, такође победили. Као Бог, Он је свагда Победитељ света. Сада, пак, Он говори да га је победио и као Човек. И одмах су за Њим свет победили и апостоли, и мученици, и преподобни, и сви који су благодичиво и богодолично поживели. Како су, пак, одржали победу Господ и Његови свети? Без борбе, без мучења, без проливања крви и без прогонства? Не. Напротив, уза све још и крстом и смрћу. Ви знате за скорби Господње, за увреде и подсмехе, за издају, осуду, ударце, плување и распеће. Ипак, васкрсавши, Он је спасао свет. На сличан начин су пострадали и апостоли. И ко ће изрећи страдања и мучења мученика, као и подвиге и лишавања преподобних?

3) **Реч Божија** каже: *А и сви који хоће да живе побожно у Христу Исусу биће гоњени. А зли људи и опсенари напредоваће од зла на горе, варајући и варајући се* (2. Тим. 3, 12-13). Тесан је и скорбан пут који води у Царство, а широк је и утабан пут погибљи (Мт. 7, 14). На другом су светска радост, утехе и телесне страсти, презирање закона Божијих, небрижност за смрт и људски страх, а на првом су скорби од света, произвољни напори и сваковрсна лишавања, као што говори апостол: *У оскудици, у невољама, у патњама. . . потуцајући се по пустињама и горама и по пештерама и по јамама земаљским* (Јев. 11, 37-38). И нико од светих по њему није прошао без страдања.

4) Стога се немојте чудити када сусретнете скорби. Напротив, још више се радујте што ни вас нису мимоишле и још силније се разгоревајте у љубави према Богу, чиме ћете и похоту изморити и демоне прогнати. Јер, онај ко воли Јединога, све остале оставља позади и онај ко се боји Јединог никог другог не може да се боји. Здравом расуђујте, чувајте побожност и чините молитве и мољења за све. Нека је Христос међу вама. Он је присутан и међу само двојцом или тројцом. Утолико пре ће бити међу вама толиким, који испуњавају Његове заповести.

175.

1) Одвајајући се привремено, он моли старешине и потчињене да дејствују и живе по уставу, указујући и начин; 2) као побуду за речено он нарочито истиче [чињеницу] да Бог све види и да ће за све тражити одговор (2, 112)

1) Одвајајући се привремено ја вас молим љубављу Господа нашега Исуса Христа да за малобројне дане мог одсуства чувате обичне општежитељне поретке у послушању и смирењу. Начелници нека не наређују самовласно, нити дрско, нити као трговци и не на људски начин, већ богодолично, благотворно, спасоносно, као пред Божијим очима и као они који ће бити суђени и који ће му дати одговор за све што говоре и чине. Потчињени и послушници покорно и без препирања испуњавајте оно што вам нареди и мој намесник и остали начелници. Ви сте чеда Божија и као чеда светлости треба да ходите. Ви сте јагањци Христови и напасајте се тихо и смирено. Нека нико не прави неред и нека не скаче као коза, хранећи се трњем страсти. Нека нико не поступа као Јуда, тј. међу братијом будући као брат, а напољу замишљајући издају на погибао своје душе. Нека нико не буде као Исав, презирући своје спасење и своје преимућство продајући за украдено јело и пиће. Нека нико не остаје без дела, лутајући тамо-амо и нека не губи дане узалуд, док се друга братија усиљено труде, трпећи врућину дана и хладноћу ноћи било на вратима, или у болници, или у ципеларници, или у столарској радионици, или на неком другом послушању служећи. Сличан преступ је страхан и по апостолу такви *нека и не* једу (2. Сол. 3, 10).

2) Сви ходите по путевима Божијим. По скривеним местима и на зла саветовања и сујетне замисли нека не ступају ноге ваше. Јер, *очи Господње, које су хиљаду пута светлије од сунца, посматрају све путеве* ваше и *разматрају тајна места* (Сир. 23, 27). Чак и да си на скривеном месту, неуспављиво око види са киме си, шта говориш и шта радиш. Пази да те оно не види како разговараш са сатаном, како замишљаш срамна дела или како чиниш нешто срамно. Господ ти неће истог тренутка узвратити по заслуженој мери, али ће наредити да се запише грех твој и означити пад твој, безгласно и невидљиво ти узвикујући: *То си чинио, и ја ћутах; смислио си безакоње - да ћу ти бити сличан! Обличићу те, и метнућу пред лице твоје грехе твоје* (Пс. 49, 21) на дан суда. Где ћемо побећи од руке Онога који влада свиме? Да ли можемо учинити нешто рђаво а да се не сазна? На леву страну не одлазите чак ни у

мислима, већ у свему дејствујте спасоносно и богоугодно како би се Господ радовао и веселио гледајући вас и како би у књигу живота унео ваша добра дела, у дан откривења свега увенчавајући вас неувенљивим и вечним венцем правде.

176.

1) Стојте срчано, гледајући горе и божанственим зрењем као стрелама одбијајући непријатеље спасења; 2) онај кога смућује страст не треба да се предаје, помишљајући на срамоту којој се подвргава онај ко се предаје и [знајући] да га непријатељ прелешћује, представљајући му рђаво као добро; 3) и уопште, према унутрашњим покретима закључуј који је дух близу тебе - добри или зли, те једног слушај, а другог терај (2, 114)

1) Стојте храбро *опасавши бедра своја истином и обукавши се у оклоп правде, и обувши ноге у приправност за благовештење мира* (Еф. 6, 14-15), гледајући горе, ка горњем стремећи, горње иштући, ум занимајући небеским, старајући се за исход из тела и за сусрет са Судијом и одговор пред Њим. Истражујте Божанствена Писма и житија светих, те оно што је душекорисно и спасоносно окрећите против непријатеља као стреле.

2) Онај кога узнемирава страст не треба да се предаје мрзовољи и да јој се препушта, будући да је *Господ близу свима који га призивају* (Пс. 144, 18) и с обзиром да ће га пронаћи душа која га иште (уп. Сир. 6, 16). Само нека она стоји чврсто, нека уздише и стење, нека пролива сузе, уздиже руке своје к небу, бије се у груди, те помишља о срамоти којом греховно дело покрива већ пред самим собом и људима, а не само пред страшним престолом Божијим. Нека се реченим одвраћа од греха и утврђује у добру. Јер, написано је: *Сине, немој пренебрегавати поуке Господње, нити слаби када те изобличава. Господ љуби онога кога кара и бије сваког сина кога прима* (Прич. 3, 11-12). И на другом месту опет [пише]: *Немој бити брз у време наиласка* (Сир. 2, 2). Господ, наиме, испитује нашу љубав и њену чврстину. Он [испитује] да ли Његовој љубави претпостављамо срамну, несретну и убиствену сласт, која је слатка само на укус, а у ствари страшно горка када се прогута. Наш душегубитељ показује супротно, тј. таму показује као светлост. Он наводно сеје духовну љубав, док се у ствари ради о најмрскијој мржњи. Војниче Христов немој да су ти непознате његове замисли, ни његова лукавост. Уколико иштеш живот тражи светлост, тј. Бога и Његова заповест.

3) По стању своје душе можеш да препознаш да ли ти је пришао неко од наших или од непријатеља. Уколико ти душа остаје безметежна, непоколебива, са старањем за небеска зрења и пуна жеље за припремљеним добрима можеш да отвориш врата срца и да га примиш и вечераш са њим да би те нахранио ради још веће љубави према Богу и Божанственим стварима. Уколико, пак, његова близина смућује твоју душу, пуни је гомилом помисли и твоје очи окреће ка телу и крви, ка светским везама и пристрашћима, ка предручном задовољству, до беснила те узбуђујући и распаљујући сласном похотом стани даље и одбиј аждају. Она је дошла да би у једном тренутку уништила твоје многогодишње напоре, твоје подвижничко усрђе, многе сузе, молитве и храбре борбе и савлађивања непријатеља. Она је дошла да тебе, војника Христовог, покаже пленом тренутне похотне сласти и да храброг мужа напоји чашом отрова греховне сласти и умртви на векове. Ја вам не пишем као бестрасан, већ као искушавани, или још пре - као многострасни. Нешто сам сазнао из онога што сам прочитао, а нешто из поука мог оца и онога што сам слушао од других.

177.

1) На нас по дејству непријатеља нападају многе страсти; треба да се боримо, обукавши се у духовно свеоружје; 2) од тог оружја није последње познање божанствених истина путем слушања поука, којима се ми, на жалост, рђаво користимо; 3) стога смо и неисправни и прилепљујемо се за рђаво, премда треба само пожелети и читав дан чинити једино оно што је прилично; 4) почните да тако поступате (2, 115)

1) Стојте храбро у свом многотрудном животу, трпећи дневну врућину и ноћну хладноћу и мислено и чулно. И мислено морате више да трпите с обзиром да се у нама налази огањ похоте који још више од халдејске пећи распаљује невидљиви Навуходносор. На нас нападају и друге страсти, једна за другом

наилазећи на кукавну душу: гнев, јарост, злопамћење, гордост, лењост, ослабљеност, пристрашће, самољубље и највеће од зала - неверје. Нама је неопходно много храбрости и великодушности, много нелењосне крепости и силе, трпљења и благодужности, трезвоумља и бодрости како бисмо могли да одбијемо искушења која се подижу против нас и лукавства ђавола, како не бисмо преклонили колена пред Ваалом похоте, како се не бисмо поклонили идолу страсти, како не бисмо уништили оно што смо добро сабрали, како не бисмо разорили оно што смо уз Божију помоћ саздали. Наведене страсти се иначе могу избећи једино уколико се свесрдно поуздамо у Господа и обучемо у сва духовна оружја ради поражавања непријатељских сила.

2) Духовна оружја су молитва и уздање, смирење и послушање, љубав и вера, беспристрасност и савршено одвајање ума од свега светског, свагдашње поучавање и разговор о спасењу, пажљиво и разборито гледање и слушање, као и употребљавање уста и руку, свагдашње ограђивање себе страхом Божијим и помишљањем на Бога са незадрживом жељом будућих добара. Уколико се наведено не налази у нама ми ћемо свакако упасти у греховну погибао и упасти у руке непријатеља који нас мрзе. Авај! Колико ми само слушамо, колико нам саопштавају **Писма** и колико нас уче богоносни оци. Ми ипак све заборављамо и уопште се не старам о реченоме. Семе које земљоделац посеје по површини земље купе птице пре него што га плуг сакрије под земљу. И лукаве непријатељске птице као да из наших уста отимају божанствену реч, услед чега духовна семена остају без дејства и ми остајемо бесплодни, не доносећи изданке врлина. И шта би се друго могло помислити с обзиром да се ми одмах пошто чујемо оце који говоре о здравоумљу [тј. чистоти], о храбрости, о правди или о некој другој врлини показујемо у сасвим супротном [светлу], као да ништа нисмо слушали. Нама говоре о суду и сузама, а ми излазећи почињемо да се смејемо и кикоћемо. Наше душе обуздавају строгим речима о чистоти, а ми се одмах предајемо похоти, блудно посматрајући једни друге и говорећи и примајући најдрскије речи. Нас убеђују на смирење и покорност, а ми се одмах надимамо, показујући се зверолики и непослушни. Нас убеђују да постимо, а ми се предајемо стомакоугађању. [Нама говоре] о бдењу, а ми се одмах предајемо сну, о кротости - а ми се одмах предајемо јарости, о ћутању - а ми празнословимо, о послу - а ми се извлачимо. Једном речју, ми као да се нарочито окрећемо путу који је супротан од оног на који нам указује поука. И ја не говорим само о новодошавшим, већ и о онима који мисле да су нешто и који су призвани на начелство у некој области, па чак и о онима који свештенодејствују. Авај! Колико страдамо од сатане варалице?

3) Због чега ми одвраћамо лице своје од Бога живог, тј. онедостижне красоте и обраћамо се ка сујетном и брзопролазном? Зашто волимо и љубимо горко и привремено, остављајући најслађе и вечно? Очигледно је да наше душевне очи и слух нису очишћени, да слабо видимо истинско благо и да се лишавамо његовог окушања. Дођите и опет приступимо делу, иако смо се већ сасвим ослабили, опет оживимо иако смо већ сасвим обамрли, опет починемо са бодрошћу иако смо већ сасвим уснули. Ми треба само да пожелимо и све ће бити. Оног дана када положимо добру и крепку намеру ми ћемо достићи и меру спасења. Јер, ми нисмо везани за житејска дела која би нас ометала да се латимо добрих дела. Уколико усхтемо, нама је лако да се читавог дана занимамо делима спасења. Изјутра је разумно певати Давидову песму: *Ујутро ћеш услышати глас мој, ујутро ћу стати преда те, и видећеш ме* (Пс. 5, 4); у трећи час: *Духа твога Светога не одузми од мене* (Пс. 50, 13); у шести час: *Нећеш се бојати. . . од стреле која лети по дану. . . од сусрета и демона подневнога* (Пс. 90, 56); у девети час: *Приклони, Господе, ухо твоје, и услыши ме, јер сам ја сиромах и убог* (Пс. 85, 1); увече: *Благосиљај, душо моја, Господа* (Пс. 103, 1) и остало. Уколико свакодневно поступамо као што је речено и подстичемо једни друге, уколико се просвећујемо добрим речима и делима без ослабљивања и помрачивања безбрижном равнодушностју и празнословљем, ми ћемо се спасти с обзиром да од јутра до вечери можемо да вршимо једино оно што приличи. Наравно, ни најпажљивији човек не може да избегне неразумну реч, или неумесну жељу, или неки други страсни покрет. Ипак, због скрушене молитве Бог ће нам опростити. Проходећи дан за даном на описани начин, ми ћемо ходити путем Божијим, очекујући време разрешења од тела када ће доћи венци, радост и весеље за све који се подвизавају и принуђавају ради Господа.

4) Пазите на свој труд, на своје подвиге и борбу, одгонећи немар и преузимајући усрдну ревност у уверености да свако ко жели може да живи добрим животом, да усходи ка савршенству и да се украси сваком врлином. Веома је пожељно стремити ка Богу, искати живо општење са Њим и достићи га с обзиром да је светлост, живот и истина. И зар пристајање на наговарање сатане није смрт, тама и погибао, с обзиром да је он заиста смрт, лаж и пропаст? На тај начин се пред сваким од нас налази живот и смрт. Прихватимо живот, латимо се светлости и преузмимо бесмртност. Бежимо од таме, мрака и погibli како бисмо се удостојили Царства небеског у Христу Исусу, Господу нашем.

178.

1) Ви сте сада добро завршили свету четрдесетницу и обогатили се духовним плодовима; 2) чувајте их, строго пазећи на себе, нарочито у пасхалне дане, када се по уставу разрешавају извесне утехе (2, 116)

1) Ви сте се подвизавали добрим подвигом за време светечетрдесетнице. Ви сте постили по сили и изнад сила, вршили одговарајућа бдења, трезвоумно се поучавали, служили без лењости, чували ум у чистоти, језик уздржавали од осуђивања, уста од празнословља и све своје удове од сваког греха, изложивши их као оруђа правде и богоугодног живота. Изгледа да никада раније нисте тако добро и благопријатно прошли пут поста. Због чега? Због ваше строге пажње према себи и делу свог живота, те због нарочите милости Божије коју сте привукли и од које, по писаноме, исходи *сваки дар добри и сваки поклон савршени* (Јак. 1, 17). На тај начин сте ви успели у животу и обогатили се духовним плодовима.

2) Нека ваше богатство буде сакривено и ваша ризница духовних добара недоступна за отимачке нападе непријатеља. Нека би вам се дала благодат на благодат и богатство на богатство до краја живота. И биће као што је речено уколико не ослабите у строгости ваше пажње и не допустите немар и небригу у време после Свете Пасхе, када се по уставу остављају псалмопојање, обични часови, коленопреклоне молитве, напорна ноћна бдења, када се на трпези разрешава вино, уље и варива, те [дозвољава] подневни сан, двократно обедовање, шетња и остало. Према томе, уколико се не буде држао трезвоумља и уколико не буде све чинио са строгим пажњом, ум ће бити у опасности да изгуби све што је добро стекао и да од богаташа постане сиромаш, са висине славе се ринувши у јарак неславног пада. Стога вас молим и преклињем да се држите строго као под кључем све док не избегнемо овдашње непријатеље и клизаве случајности, тј. све док се не преселимо на [место] где ћемо бити безбедни од пада и поткрадања.

179.

1) Немојмо обраћати пажњу на наговарања непријатеља: наш праотац је обратио пажњу и био истеран из раја; 2) непријатељ и нама у свакој прилици подноси своја [надри]лекарства; будимо увек готови да их одбацимо (2, 117)

1) *Отпочините, и познајте да сам ја Бог* (Пс. 45, 11). Дакле, од нас се захтева да отпочинемо од свега и да се упражњавамо у једином на потребу. Нама су у делу нашег живота неопходни ненасита жеља за добром, неослабно трезвоумље, крепко трпљење и непрестано противљење нашим непријатељима. Јер, увек су близу мислене звери, грабителји наших душа и демони од којих долазе греси, безакоња и свака неприличност. Неко нико из немарности не ослабљује подвиге, нека нико не лута својевољно, вучен сластољубљем и самољубљем, нека се нико не [повинује наредбама] туђинца, већ нека се у свему повинује заповестима Господњим. Јер, сам Господ говори: *Овце моје слушају глас мој. . . А за туђином неће поћи. . . јер не познају глас туђинаца* (Јн. 10, 27; 5). Где је Христос, ђаво нема места. Где Његов глас сазива овце, шиштање змије се не чује. Док је имао здрава чула своје душе и док је слушао Божанствени глас, праотац наш Адам се налазио у рају и добијао висока зрења. Прихвативши, пак, нашаптавање змије и окусивши од дрвета греха, он је одмах осетио срамоту наготе и сакрио се од Бога. На питање: "Где си", он је одговорио: "Чуо сам твој глас и сакрио сам се јер сам наг". "Ко је у тебе положио тај страх, Адаме, и ко ти је показао да си наг". Лукави глас и одступање од заповести Божије. Потом је следило изгнање из блаженог места и осуда на труд, скорби и лишавања у овом животу. Стога се држимо даље од савета змије.

2) Немојмо примати наговарања страсти које она злобно припрема. Тај одвратан припремач сваког безакоња је уготовио сасуде са разним понудама, као што је видео неко од светих (свети Макарије Велики). И он свакоме приноси јело у складу са страшћу којој је наклоњен. И окусивши, [човек] се распаљује страшћу. Једном он даје да окуси од блуда, другом од зависти, једном од стомакоугађања, другом од самовоље и од склоности за сакупљање. Братијо, треба да будемо пажљиви и увек спремни да одбијемо нападе бесног непријатеља. Стога треба да смо наоружани духовно, тј. да носимо оклоп вере, штит смирења, кацигу послушања и свих осталих врлина. Знајући своје стање нека свако дејствује са чистом савешћу. Волимо једни друге по души, а не по телу. Очи треба да имамо доле, а ум горе.

180.

Пост је угодан Богу, уколико се уздржавамо и душевно и телесно; уколико се [уздржавамо] само телесно, он му није угодан; потрудите се да будете исправни у томе (2, 120)

Већ долази време краја поста. Испитајте да ли сте испунили све што је приличило, тј. да ли сте стекли послушање без противречења, нелицемерно смирење, скрушену побожност, непрестану молитву, богоугодни плач, дубоко уздисање, веру без саплитања, непостидну наду, благодушност без роптања и свестрано уздржање од препирачке речи, од увредљивог слова, од свадљивости, сукобљавања и самовоље. Уздржање захтева све наведено. И уздржавајући се од реченог ми ходимо путем благочашћа и подвизавамо се добрим подвигом у очекивању вечних неизрецивих добара. Уколико се, пак, нађе нешто од супротног, тј. непослушност, гордост, роптање, дошаптавање, самовоља, распуштеност, свадљивост, огорченост, мржња, гнев и неприличност осталих скверних страсти, ми Богу нећемо приносити угодни пост. Иако ћемо постити телесно, наш пост ће бити нечист, неугодан и одбачен. Схвативши речено, потрудимо се да непорочно сачувамо све заповести Господње, да одбацимо све прекорно, стидно и срамно и да све чинимо благообразно и правилно. Јер, добро није добро уколико се лоше изговара или чини. *Због тога немојте бити неразумни, него схватите шта је. . . добра и угодна и савршена воља Божија* (Еф. 5, 17; Рим. 12, 2).

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

181.

1) Трудите се на испуњавању заповести Божијих и општежитељних завета, те ће вас Господ обрадовати неизрецивом радошћу; 2) таква је суштина нашег звања и његових нада; немојмо бити немарни у испуњавању послушања; 3) та послушања нису испразна; нико од нас не служи човеку, него Богу, који прима служење и награђује га; трудите се у том духу и савршено испуните дело свог звања; 4) на тај начин ћемо постати подражаваоци отаца и самог Господа; 5) нека вас у реченом утврди и сачува Господ (2, 123)

1) Молим и иштем да непоколебиво и непокретно стојите у светом звању на које сте призвани, испуњавајући заповести Божије и судове Његове. Свагда пребивајте у најревностијој и најтоплијој љубави према Господу, изгонећи сваку туђу страст из срцаца ваших. Крепите се у подвижништву свом, сваки дан све усрдније и трезвеније ходећи у бдењу и псалмопојању, у послушању и смирењу, у служењу и пошћењу и у свему осталом. Нека вам као доказ успешности грађења нашег спасења буде поседовање упорности у труду и борби и зној нашег живота. Крепите се јер ће на крају за вас уместо садашњег злопаћења и скорби засијати вечни покој и непрестано радовање. И апостол нас подстиче, саветујући нам да не гледамо на садашње, које је привремено и трулежно, већ на будуће, које је вечно и блажено (2. Кор. 4, 18).

2) Ми смо се удостојили дара анђелске схиме, пожелели вечни живот и нетрулежне венце, заволели жељено усиновљење и Царство небеско, услед чега пред собом имамо и место и време [за борбу] и поприште и слављеништво. Немојмо бити немарни и немојмо штедети снаге, већ се сведушно са ревношћу устремимо на стицање Царства небеског и небеских добара још више од оних који ишту злато и сребро, драго камење и остале трулежне драгоцености. И нећемо имати успеха уколико не будемо непрестано пазили на себе, непрестано се поучавали у божанственом и старали се да на најбољи начин испунимо послушање које је наложено на нас. Јер, оно није телесно и људско, већ свето и спасоносно, уколико се долично испуњава.

3) Јер, код нас нико не служи телу и крви, него Господу Богу, што Он и прима као пријатну жртву. И Он је обећао да ће нам у будућем веку узвратити доличном наградом. Нека нико не мисли да служи човеку, чак и ако добије последње послушање. Напротив, нека мисли да служи самом Господу, који прима служење преко служења братији. Стога са страхом и трепетом испуњавај служење, имајући Њега самог за Надзиратеља. Јер, Он ће *осветлити што је сакривено у тами и објавити намере срца* (1. Кор. 4, 5) ваших. И ми ћемо савршено испунити све дело нашег звања уколико будемо слично помишљали (што уосталом и јесте истина) и уколико међусобно служење будемо вршили као божанствено служење.

4) Отуда ће на вас засијати луче свих врлина, тј. љубави, мира, кротости, тихости и покорности. И познаћемо да заиста следимо по стопама преподобних отаца наших, будући саревнитељи њиховог живота. Сећајте се блажених оних житија и њиховог хођења путем покорности и послушања, те изузетне превасходности њиховог смирења и потчињавања. Ревнујући, они су поревновали за Господа, који је сам рекао: *Научите се од мене; јер сам ја кротак и смирен срцем* (Мт. 11, 29). По апостолу, *Он није сматрао за отимање то што је једнак са Богом, не гоје себе. . . унизио. . . и био послушан до смрти, и то до смрти на крсту* (Фил. 2, 68). Погледајте ко се налази међу спасеним и ублажаваним. Само они који су га подражавали, смирили се, били послушни и покорни и који су претрпели све долазеће скорби, понижења, изругивања, подсмехе, ударце, прогонства и тамницу. И неки од вас су претрпели речено, или чак и сви, с обзиром да се у једном уду сво тело прославља или трпи бешчашће.

5) Нека нас Господ све више чува као своје добре војнике, као своје верне слуге, као жељене мужеве, као изабрани народ, као свештени сабор. И показавши се као делатељи заповести Божијих у овом заиста прељуботворном и грешном роду, ми ћемо се удостојити да будемо наследници Христа Господа и Царства небеског.

182.

1) Ви не слушате ни моје поуке, ни савете отаца, ни Реч Божију и остајете без исправљења, што за узрок има телоугађање и немар за спасење; 2) ми треба да будемо ревнитељи за све добро; међутим, какви смо; 3) зашто смо немарни и зашто смо се опустили, поправимо се барем од сада (2, 124)

1) Зар земљоделац не сеје да би потом пожњео? Зар се трговац не труди да би стекао добит? Зар се и онај ко је постављен да шири реч учења не труди са надом у напредовање и усавршавање слушалаца? У односу на вас, пак, ради грехова мојих, реч моја је остала савршено недејствена. Ја много сејем и много се трудим, али не видим никаквог плода. Ја говорим, оглашавам и напомињем и понекад на кратко сила моје речи долази до вашег душевног слуха, да бисте потом ви све одмах заборавили и остали у истим сагрешењима. Ја стога плачем и раздире ми се срце, немајући силу да прекинем ваш неред. Наравно, неуспешност долази од немоћи мојих смиренних речи. Нека је, дакле, у реченоме кривица са моје стране. Међутим, зар ви не слушате и речи **Божанственог Писма**? Не оглашавају ли оне свакодневно вашем слуху спасоносне догмате? И свети оци шта наглашавају? Шта саопштавају? О чему сведоче? Чиме опомињу? Зар они пред очи ваше не доводе онај страшни и неумитни суд, потресно и коначно решење Божије, поражавајуће одбацивање и бесконачне муке, неугасиви огањ, отровног црва који не умире, најгушћу таму, тартарску преисподњу и остало што се успут замишља? Не указују ли они, напротив, и на Царство небеско, бескрајан живот, неприступну славу, неизрециву светлост, незамисливе красоте раја, Аврамова недра, шатор светих, дворове праведних, анђелске чиновне и необјашњиво радовање? Па ипак, код вас се не примећује никакво исправљење, па чак ни кајање. И какву ћемо ми уопште реч послушати када једино иштемо да задовољимо своје телесне страсти и пристрашћа, када смо се сасвим опустили, када нам је на уму само како да нешто поједемо и попијемо, какву смешну реч да кажемо на штету своје душе и душе онога ко слуша и како да сакријемо своју кривицу или да је свалимо на другог и уопште, када ми своје душе не чинимо радионицом преподобија и правде, него сваког безакоња и неправде?

2) Требало би да ми гледамо на горе, да мислимо на горње, да иштемо вишње, да видимо у какво смо се звање обукли, коме смо се обавезали, за колике смо грехе ранијег живота добили опроштај и за какве смо се кривице немарности после примања схиме удостојили опроштаја. Требало би да трептимо, стењемо, смиравамо се и скрушавамо се, да ходимо са отежалим срцем и погнутим погледом, сећајући се смрти која је увек спремна, стајања пред Судијом по исходу из тела и сретања страшних анђела. Требало би да подражавамо наше свете оце који су према себи били крајње строги и у свему опрезни, искрени, уредни, незлобиви, кротки, мирни, миротворни, безметежни, песмољубиви, благодарни, послушни, смиреноумни, избегавајући дрскост и телољубље. Они беху заиста изабрани сасуди, спремни за свако добро дело и имајући у себи Духа Светог.

3) А шта радимо ми несретни? Зашто смо лењиви? Зашто смо се опустили? Зашто се **Реч Божија** не дотиче душа наших? Зашто не точимо сузе? Зашто не смекшамо своје окамењено срце? Зашто се не изменимо савршеном изменом? Зашто се свакодневно не покрећемо ка бољем како би се видело да смо побегли од света и уздигли се изнад обичног људског мудровања? Доћи ће и неће закаснити страшни дан који приводи у трепет и час представљења. Тада ћемо застењати горко, болно и неутешно, немајући

храбрости да кажемо: *Готово је срце моје, Боже, готово је срце моје* (Пс. 107, 2). Међутим, уколико ме слушате, дођите, поклонимо се и припаднимо самоме Христу, Цару нашем. Застењимо и поболујмо пред Њим из свег срца. И као Онај који је близу свима који га призивају у истини даће нам помоћ и силу да одбацимо греховне навике и ступимо у поредак врлинског живота не избегавајући никакве жртве. Ја не говорим да не једете, да не пијете, да не лежете да одморите, да немате утехе и да се не састајете са братијом ради беседе, већ тражим да све буде благообразно, умерено, у угодно време и на приличном месту, да се врлина додаје на врлину и успех на успех, те да поживимо мирним и анђелским животом.

183.

Многи од вас су исправни: али зашто не и сви; приђите и ободримо се сви, док је још време (3¹/, 2)

Понеки од вас одговарају захтевима **Речи Божије**, премда само малобројни. Због чега не бисмо устали сви и пробудили се од дубоког сна немарности, потекавши ка светлости познања и жељи за вечним блаженством? Због чега не умртвимо *удове своје који су на земљи: блуд, нечистоту, страст, злу похоту* (Кол. 3, 5) како бисмо постали храмови Божији у које би благоволео да се усели Отац, Син и Дух Свети? Због чега не чувамо монашки чин и речју и делом са свом строгом пажњом избегавајући и смех, и лукавство, и роптање, и гордост пред ближњим, и надменост којом се говори: "Ја сам био нешто и имао нешто"? Докле ће демон празнословља да влада нама? Докле ћемо бити оруђе лажљивог духа непослушности? Докле ће се надимати наше срце, будући ташто због малих и ништавних ствари и вређајући братију због тога што их немају? Дођите, чеда, и послушајте ме. Прихватимо страх Божији и дајмо деснице једни другима ради грађења спасења свим силама. Док смо још у телу, док се још продужава време нашег странствовања, док су још умесне молитве и мољења, сузе и покајање потецимо да постигнемо презир према свету, да одбацимо свако телесно мудровање, да умртвимо све земаљске жеље, те да све наше расположење пребацимо на свето, добро и божанствено.

184.

Образ подвижништва у општежитељном послушању је виши од сваког другог: он је христоводобан; идите тим путем (3¹/, 9)

Стојте храбро, крепите се и трпите све поретке живота вашег. Узнесите се мишљу горе и сагледавајте небеско, где ћете са Исаијом угледати Господа како седи на високом и узнесеном престољу, окружен херувимима и серафимима и свим збором анђела. Таквим ћемо га угледати и у дан страшног Његовог другог доласка. Они који су добро завршили подвиг одбацивања телесних задовољстава и који нису дозволили да њима овладају сласти овог века тада ће чути преблагословени глас Његов. И праведници ће се просветити као сунце од неизрециве радости јер ће Подвигоположник, Господ и Бог наш поделити дарове према достојанству свима и свакоме. Да, братијо моја, сви свети ће се удостојити да окусе блаженство и добију тамошња добра према чину у коме су благоугодили овде.

Велики су, наравно, они који су се ради Бога сакрили у горама, пећинама и јаругама земаљским, тј. стубници, пештерници и затворници. Ипак, ни наш чин уопште није нижи од њиховог. Нека вам је познато да ни сам Раздавач дарова по доласку на земљу није изабрао ни пустињски, ни стубнички, нити неки други начин живота, већ је благоволео да поживи у послушању, као што сам говори у **Јеванђељу**: *Јер сам сишао с неба не да творим вољу своју, него вољу Оца, који ме посла* (Јн. 6, 38). И опет: *Јер ја не говорих сам од себе, него Отац мој који ме посла Он ми даде заповест шта да кажем и шта да говорим* (Јн. 12, 49). Опасавши се убрисом и на тајној вечери прихвативши дело служења, Он је омио ноге ученика и нешто касније рекао: *Аја сам међу вама као слуга* (Лк. 22, 27). Према томе, оваплотивши се, Господ је благоволео да прими наш послушнички начин живота, а не неки други. И није ли за нас утешно и радосно што проводимо живот који је сличан Његовом? И да ли је умесно да ми друге подвижничке облике ублажавамо више од нашег? Уколико, наиме, долично и тачно проводите тај живот, ви ни сами нећете штети да ублажавате неки други.

Стога и у **Старачнику** може да се прочита казивање да је од три подвижника по откривењу онај који се налазио у послушању претпостављен пустињаку и болеснику који са радошћу подноси болест. Да, братијо моја, заиста је велики живот наш и они који га проводе без сумње ће бити прослављени са Авраамом, са мученицима и праведницима.

Ходите добро. Нека вас не заустави ђаво који вам завиди, нити се сами заустављајте због лењости. Намажите ноге јелејем трпљења, обуците се у одору радовања, пијте воду чистоте и здравоумља. И нека нико не говори: "Докле, ћемо". Јер, та реч је реч лењивца.

185.

1) Упоредивањем подвижника са плодном виноградском лозом, он побуђује на ревност за доношење плодова врлина; 2) он закључује: "Тиме бих једне желео да обрадујем, а друге да уразумим" (3¹/, 13)

1) Виноградар се радује када се лоза шири. Радујем се и ја кад видим да неко од вас доноси духовне плодове. Благословена је грана која је богата духовним гроздовима који дају вино скрушености, које весели Бога и људе. Међутим, нека се не деси да о некоме од вас буде речено оно што је у име Божије изрекао пророк Мојсије: *Чокот њихов је од Гоморе, зрожђе им је жуч и пуца су им горка* (Пон. 32, 32). И у **Јеванђељу** је изречена страшна опомена, тј. да ће се свака лоза која не даје добар плод одсећи и бацити у бесконачни огањ. Благодаћу Божијом у нашем богонасађеном винограду постоје различите лозе. Један, на пример, поред сладости делања има и реч која је зачињена сољу Духа Светог, док се други украшава дубоким смирењем. Један се, опет, све више разгранав због многоплодности, тј. снажи се и расте духовно, додајући подвиге на подвиге, а други је дубоко са многим корењем урастао у земљу, тј. постао многогранат и бујан, услед чега пружа расад и за друге лозе. Он је утврђен на добром путу, те користи и другој братији који падају или су ожалостњени непријатељским нападима. Ипак, немајући осећања, виноградне гране не саосећају једне другима. Ви, пак, као осећајни и богонасађени треба да саосећате једни другима, да заједно растете и доносите плодове како нико не би остао бесплодан, већ како би сви били препуни плодова од божанственог делања и љубазни ради мноштва духовних гроздова, тј. врлина.

2) Сличним поређењима бих хтео једне да обрадујем, а друге да уразумим. За све бих, пак, хтео да подигнем лествицу од земље до неба мојом смиреном речју како бисте усходили до виших зрења и силази до дубина срца, до разумевања непостојаности и брзопролазности људског живота, те сујетности и крхкости људских дела. Ја бих речју желео да вас пренесем у тамошњи свет и да вам покажем тамошња неизрецива и безбројна добра. Желео бих да вас ставим пред лице Бога живог, Творца свега и Владике и да вам омогућим да разумете каква је тамошња страна, тј. какав је вечни покој, какво је неописиво радовање, ненасито веселје и свеблажено пребивање са анђелима и свима светима како бисте се, узневши се и просветивши се, одвојили од свега сујетног, како бисте истинским сматрали само вечно добро које вам је припремљено и како бисте све садашње, што долази и одмах ишчезава, сматрали ништавним.

186.

Сећајући се разлога напуштања света и доласка у обитељ, ревнујмо да достигнемо [свој циљ], усвајањем опомена избегавајући саплитања (3¹/, 15)

Сада изричем реч блаженог Арсенија: "Арсеније, због чега си дошао овамо". Ја и вас и себе призивам да се питамо због чега смо изашли из света и дошли овамо. И одговорићу за све: наравно, да бисмо стекли Бога, да бисмо постали синови Божији, да бисмо наследили Царство небеско и да бисмо престали да будемо *тело и крв који не могу наследити Царства Божијега* (1. Кор. 15, 50). Господ нас је призвао на свето звање. Узмите, дакле, крст Христов и нелицемерно идите за Њим, не двоумећи се између Њега и света, већ свецело све Њему јединоме предајући и посвећујући. Подвизавајте се добрим подвигом. Подвизавајте се и довршите свој пут, храбро подносећи све тешко и скорбно што сусретнете. Олакшање себи црпите у нади на наслеђе обећаних добара.

Мноштво злих духова нам се приближава и напада на нас и изнутра и споља. Господ говори: *Јер изнутра, из срца људског, излазе зле помисли, прелјубе, блуд, убиства, крађе* (Мк. 7, 2122). Против ветрова тих духова подигнимо једра наше душе како бисмо пловили својим путем са опрезношћу, како не бисмо одмах упали у невољу насукавши се на спруд и подводно камење, тј. на незнање и скривање помисли. Места која су опитом обележена као опасна треба свакако избегавати како не бисмо погинули. Не треба скретати ни десно, ни лево, већ ићи царским средњим путем.

Ми не треба да оклевамо на добро као да смо обамрли, нити да сувише журимо због врелине крви и да скрећемо са средњег пута, као да може бити деснијег пута од десног. [Са нама се речено, пак, дешава] када хоћемо да се покажемо бољи од других и када се распалимо самопоуздањем, наслеђујући пророчку опомену: тешко, тешко онима који су *мудри сами себи и разумни сами себи* (Ис. 5, 21).

187.

Сви заједно складно ходимо, напредујући свако у својој врлини, не иштући ништа своје и не одбијајући никакав труд у уверенисти да ћемо несумњиво добити Царство небеско (3¹/, 15)

Дођите да заједно потецемо. Нека један потече послушањем без премишљања, други непоколебивим трпљењем, један христоводним смирењем, други чувањем помисли, један болном скрушеношћу, други очишћујућим сузама, један братољубљем без зависти, други поучном речју или изграђујућим псалмопојањем по дару благодати Божије, и други опет указивањем на начин вршења [врлина]. Нека свако чини оно што може: онај ко може да учи нека се учи, онај ко може да псалмопоје нека псалмопоје, онај ко може да се моли нека се моли, онај ко може да чини поклоне нека чини поклоне. Нека само све буде са побожношћу и трпљењем. Нека нико не тражи само своје и нека нико не следи само своје расположење, с обзиром да би се отуђио од доброг послушања. Нека се међу вама не чује: "Ће могу, не мили ми се, нисам здрав", чак и кад би речено било истинито. Кажем вам истину пред невидљивим Богом и Његовим изабраним анђелима да ће само они који принуђавају себе (по речи Господњој, *Царство небеско с напором се осваја, и подвижници га задобијају* - Мт. 11, 12) и који се стешњавају у свему (јер су *уска врата и тесан пут* Мт. 7, 14) прећи из *смрти у живот* (Јн. 5, 24), из трулежности у нетрулежност, из таме у светлост, из ропства у усиновљење Богу, из долине плача у пресветло и сверадосно Царство небеско.

188.

Нашег праоца је преварио непријатељ; он и нас прелешћује, варљиво нам зло представљајући као добро; послушавши га, праотац се преварио; преварићемо се и ми уколико га послушамо; немојмо га слушати, већ затварајмо уши од сваког његовог наговарања (3¹/, 16)

Да ли да се сетимо нашег првог пребивања у рају и изгнању, или васпостављања свега у будућем веку? Оба предмета знања су за нас веома важна. Нама није непознато како је наш праотац Адам истеран из раја. Какав је, пак, био узрок? Гордост и дрска непокорност пред Богом који му је дао и само биће и живот. Он није остао веран даној заповести, већ се очима очарао у души жељом за чулним задовољствима. Помишљајући да је плод добар за јело и красан изгледом, по наговору жене или пре - на превару змије, он је окусио забрањено и од светлости доспео у таму. Горко окушање слатке по изгледу непослушности њега је истерало из раја и спустило у овај живот, пун напора и скорби.

Ми, пак, треба да се побринемо да избегнемо његово страдање, пазећи да не упаднемо у исте замке. Немојмо дозволити себи да се поведемо за привлачношћу чулног задовољства, лепоте и красоте ни унутрашњим мисленим маштањима, ни случајним утисцима о телу и чулима. Јер, оно што видимо понекад може да изгледа прекрасно и добро, иако је на делу другачије. И уколико га окусимо, оно ће и у нама, као и у Адаму, изазвати смрт, трулежност и осуду. Он је поверовао змији која му је шаптала: *У дан у који окусите од дрвета познања добра и зла отвориће вам се очи и постаћете као богови* (Пост. 3, 5). И нама слично шапуће аждаја да ћемо, уколико остваримо похоту, задобити безмерну радост и пуну слободу од свега оптерећујућег. Послушавши је, он се обмануо у очекивању, изгубивши сасвим и оно што је имао, жалосно отпавши од Бога. А ми? Зар ћемо је ми послушати? Међутим, њене нам *намере нису непознате* (2. Кор. 2, 11), као уосталом ни варљиви мамци.

И ма колико да нас мами, да нас зове, да изазива покрете у душама нашим, ми треба да је далеко терамо од себе. Јер, она покушава да нас лиши божанственог и блаженог дејства, да нас истера из раја заповести Господњих и да са нас скине богодани анђелски образ како би нас потом сурвала у преисподњу земље. Оградимо оквире наших помисли и затворимо врата, не ступајући у разговор са њом. *Кад устане грешник, тј. ђаво наспрам мене, постадох глувонем и понизих се* (Пс. 38, 23) пред Богом. Уопште чак не помишљајући да нам је приступио непријатељ, ми треба да се запечатимо непобедивим оружјем крста и речима **Богонадахнутих Писама**, укрепивши се у грађењу свог спасења.

Постарајмо се да свакодневно напредујемо, не знајући за ситост у добром делању и подвижништву. Немојмо се успокојавати [мишљу] да напредујемо, да нешто знамо и да некога у нечему превазилазимо. Напротив, поревнујмо да све заповести Божије савршено испунимо. Ето нашег доброг подвига. Ето нашег блаженог усхођења и похвалне трговине, непропадљиве ризнице и залога будућег наслеђа вечних добара.

189.

1) Искуство рђавих последица од задовољавања прохтева самоугађања треба да нас научи уздржавању; 2) најзад, нека нас њему научи сећање на смрт која је увек спремна; она је подстицала мученике и преподобне оце, крепећи их у строгостима самоумртвљавања (3^{1/}, 17)

1) Радујте се и веселите се. Ходите добро и будите изнад варљивих привлачности света, мишљу стремећи горе ка небесима и гледајући тамошњу неизрециву славу. Ви знате да читав наш подвижнички труд није ништа у поређењу са Царством небеским, те да садашња скорб и невоља у односу на вечно спокојство личе на непријатно снено маштање. Ми смо добро расудили и добро учинили што смо изашли из света силом Онога који нас је позвао у своје небеско Царство. Међутим, ми треба и да живимо добро, постепено напредујући у врлини и из онога што нам се дешава учећи се да не допуштамо да нас савлађује сујетност. Колико пута смо се предавали задовољствима? И ништа није остало. Колико пута смо насићавали стомак? И задовољили смо жељу стомака, али нисмо ништа од ситости задржали као залиху, изузев што смо отежали телом. Уколико смо попуштали срамним помислима, потом смо проклињали себе, жањући скорб уместо утехе. Уколико смо се насићавали сном, потом смо кукали за собом као за бесловесним. После грубости ми смо се прекоревали и после смеха смо плакали. Уопште, човек нема никаквог добра од чулних задовољстава. Уколико свагда желимо да окушамо утеху и растерећење чувајмо заповести. У њима налазимо истинско задовољство, приносећи обилан плод правде са осведочењем савести.

2) Почујте, братијо. Немојмо се предавати сну и немарности, нити узалуд трошити своје време. Долази час престављења. И није ли већ и дошао? Бог ће послати анђела који ће одмах узети душу и одвести је. Куда? Зар се не ужасавамо слушајући? Зар не дрхтимо помишљајући о реченоме? Сећајући се реченога, свети мученици су радосно предавали своје тело на гребање, на одсецање удова, на ломљење костију, заиста поставши *призор и анђелима и људима* (1. Кор. 4, 9). И они су потом били увенчани. Наши преподобни оци, свети монаси су се подвизавали и тело сматрали непријатељем. Они су се наслађивали гладовањем, зиму сматрајући топлотом и лишавања трпећи као изобилје. Њих није савладала љубав према родитељима нити их је привезаност за децу одвајала од намере. Њих није реметила наклоност према браћи, нити им је злато и сребро било привлачно, као уосталом ни добра одела, ни храна која распаљује тело. Они су јели и одевали се само да би преживели, свакаква лишавања трпећи као бесплотни. Узревнујмо да их подражавамо. Злопатимо се на сваки начин, подносећи и глад, и хладноћу, и увреде, и подсмехе и све друге непријатности како се не бисмо лишили Царства небеског.

190.

1) Нама је тешко с обзиром да непријатељ свагде припрема замке да би нас прелестио; знајући речено, пазимо на себе и супротстављајмо се; 2) подстичимо се [мишљу] да ћемо ускоро ући у покој; 3) уразумљујмо се из Речи Божије и списка отаца (3^{1/}, 19)

1) Наш подвиг је велики. Тешко је савладати нашег непријатеља будући да је његова злоба против нас велика. Он ноћу не спава и дању не дрема, нити се занима било каквим другим бригама. Он се само шуња око богоизабраног стада нашег како би уловио неку неопрезну и неутврђену душу и прогутао је. Вама су познате његове замке. Стога се и чувајте. Он побуђује на грех, набацујући помисао као удицу и прикривши је слашћу. Ви, пак, немојте бити неразумни као рибе. Говорећи апостолски, *његове нам намере нису непознате* (2. Кор. 2, 11). Стога се немојте варати спољашњим изгледом, већ изобличите његову подмуклост и отерајте га. Лишивши се успеха, он ће са горчином да се повуче. Ево његових искушавајућих наговарања: једном он предлаже завист, другоме лењост, једноме прелазак на друго место, другоме гордост. Он понекад све предлаже једноме, на сваки начин нас вукући у замку смрти.

Пазимо на себе и имајмо Господа са десне стране душе. И са Њиме љубљеним и жељеним ми ћемо избећи заробљавање. Нека вас не тиранише гнев који је дат једино против непријатеља змије. Нека огањ похоте код вас нема слободу да вам срца распаљује на срамна и неприлична дела. Ви љубите једни друге украсивши се кротошћу и обукавши се у прекрасно бестрашће.

2) Још незнатно се принудите и назваћете се блаженима. Још незнатно се натерајте да трчите и достићи ћете небески, пресветли и прекрасни град, где је неописиви брачни храм девствених душа, где је наручје Авраамово, где је божанствени рај и Царство небеско. Имајући у мислима тај град, подстичимо се на брже трчање по путу ка њему, не обраћајући пажњу на труд и умор.

3) Пазите на богонадахнуте речи **Јеванђеља, Апостола, Пророка** и душекорисних списа отаца. Њима храните и насићујте своје душе. У делима која су вам предана благодушно пребивајте са трпљењем, братољубљем, узајамним помагањем и састрадавањем како би се у свима и кроз све славило име Бога нашег, коме служимо и коме се поклањамо.

191.

1) Трпљењем победимо непријатеља и удостојимо се неизрецивих добара ради којих су се мученици предавали на муке, а преподобни на све строги самоумртвљавања; 2) подражавајмо их удаљавајући се од свега рђавог и ревнујући за свако добро, чиме и усходимо ка савршенству

(3¹/, 24)

1) Ви на попришту послушања стојите у непрестаној борби, примате ударце лишавања и бичевање у нападима скорби, те проливате крв у одрицању од своје воље. Ипак, будите храбри стога што себи припремате венце, почаст и награде за добру победу. *Успротивите се ђаволу, и побећи ће од вас. Приближите се Богу, и Он ће се приближити вама* (Јак. 4, 78). И велики учитељ васељене Павле наређује: *Обуците се у свеоружје Духа Светог. . . да бисте се могли одржати непоколебиви против лукавства ђаволскога* (Еф. 6, 11). Он се вашим трпљењем одбија, савлађује и обара као немоћан. Ви га њиме газите ногама, услед чега се на вама испуњава обећање: *[Дајем вам власт] да стајете на змије и скорпије и на сву силу вражију* (Лк. 10, 19). Да, чеда моја. Уколико се још незнатно будемо подвизавали добићемо блага, радовање и славу коју уста не могу изрећи, нити ум постићи. Стога су мученици себе као овце предавали на заклање, стога су се преподобни обукли у најстроже подвиге и вршили их.

2) И ми их подражавајмо, подстичући једни друге и помажући једни другима. Молим вас смирено да међу нама не постоји непослушање које је Адама истерало из раја, ни горђење пред Сведржитељем Богом, које је са неба свргло Даницу која је засијала на самом почетку, ни стомакоугађање, које је Исава навело да прода своје првенаштво, ни сластољубље, које је преко лукаве Далиде учинило да непобедиви Сампсон постане подсмех пред непријатељима, ни завист, која је Каина учинила братоубицом. Напротив, прихватимо врлине, од једног усвајајући кротост, од другог - ревност, од једног - трпљење, од другог - непобедивост, од једног - братољубље, од другог - смирење, послушање и богољубље како бисмо били синови светлости и дана и сунаследници са онима чији сте живот подражавали. Усходите, братијо, на високу гору врлина и у срца своја полажите усхођења Духа. Будите небеске лествице и узвисујте се као кедри ливански, иштући горње и горње мислећи. Сабирајте свој ум како би вас крај живота затекао у сличном настројењу и право превео у блажени рај на бесконачни живот.

192.

1) Призовимо и Господ ће нас избавити из ропства греху и непријатељима; 2) но, пошто будеш избављен, држи се; иначе ћеш опет упасти у ропство; да не би пострадао, држи се страха Божијег и љубави према Господу, подржавајући их сагледавањем дивних дела Божијих, тј. стварања, промишљања и избављења; 3) уколико живо себи представиш Господња страдања ради нас, никакве скорби и лишавања те неће поколебати и одвојити од пута Божијег (3¹/, 25)

1) Све више *иштимо Бога и биће жива душа наша* (Ис. 55, 3). Приљежно га призовимо и Он ће погледати на нас као на древни Израил, уследивши наш вапај и стењање душа наших које тугују. И Он неће послати Мојсија, него ће сам доћи да нас отме из руке мисленог фараона и горког ропства његовим страстима. Све док се налазимо у греховном Египту, нас неизбежно прогоне помисли које су му потчињене. Видевши, пак, наше трпљење, благи Бог нас знамењима и чудесима свог присуства у нама и

бројним ранама изводи у земљу бестрашћа. И због свог ослобођења ми му са пуним радовањем певамо победничку песму.

2) Знајте, међутим, да се понеко предаје својим непријатељима уколико је немаран и не одржи се чврсто у првом настројењу, које је њиме владало у време обраћења и после обраћења. Нека се, пак, речено не деси ни са једним од вас. Начело и подстицај унутрашње добре измене и чврстине у нама јесте уселење страха Божијег у срце од познања и зрења дивних дела и судби Божијих, тј. Његовог извођења свега у биће из небића, стварања светлости једном речју, распростирања неба као свода, сабирања као мех воде морске (Пс. 32, 7) по писаноме, разливања ваздуха за дисање свега живог, постављања сунца и месеца као нека два ока са мноштвом разнообразних звезда, извођења из земље плодносног дрвећа, траве и цвећа, наређивања да се из земље појаве све звери, а из мора све рибе и птице, стварања нашег праоца Адама властитим рукама и његово смештање у рај сладости, одређење сунцу да излази и залази, чиме постоји дан и ноћ и чиме се мери ток нашег живота, и нарочито Његове узвишености и бездана Његове мудрости. Њега јединог треба да се бојимо и једино пред Њим да трептимо. Међутим, ми треба и да га волимо стога што је ради нас постао Човек и у свему се уподобио нама осим у греху, што је за нас био предан и одведен на суд, што је ради нас претрпео ударце, плување, подсмевање, бичевање и најзад распеће и смрт. Све је Он то претрпео као Човек и потом васкрсао као Бог, победивши душегупца ђавола и спасавши своје омиљено створење.

3) Има ли кога ко, после размишљања о реченоме, не би примио свако исмевање не само без смућења, него и са радошћу? Сећајући се увреда и клевета које је претрпео Господ, неће ли сваки радо поднети сваковрсно злословље? Видећи да Господа ударају у образ, неће ли свако пожелети да и сам са радошћу претрпи ударац у десни образ, те да окрене главу и ради ударца у леву страну? Мислено представљајући Господа који је распет, прободен копљем, који је окусио жуч и сирће, неће ли свако бити спреман на сваку смрт? Да, чеда моја, молим вас да се разапнемо свету и страстима. Уколико буде неопходно, предајмо се и на ударце, или барем кротко претрпимо ране и убоде које причињавају речи осуде и увреде, те изливање крви од одсецања својих прохтева. На тај начин ћемо бити слични Христу, који је пострадао из човекољубља. Сви се подстакните на нелењосно испуњавање својих послушања, окриливши се молитвама и разгоревши се огњем Духа, те изливањем суза и уздасима смирења.

193.

1) Памтећи чиме ће завршити наш живот, ревнујмо да угађамо Богу, подражавајући оце наше; 2) општим саветовањем и узајамним садејством ми нећемо остати далеко иза њих, иако на делу многи речено не примећују; 3) за речено нема непремостивих препрека, с обзиром да зависи од нашег произвољења (3¹/, 28)

1) Познајмо, чеда, шта је живот наш, коме служимо у телу овом и чему приводи тајна нашег разрешења са телом. И држећи речено у уму, будимо марљиви у испуњавању заповести Божијих, те неуморни у грађењу свог спасења. У овом немарном роду се покажимо као ревнитељи богоугодног живота, као што су у древна времена оци наши, цветајући овде као крин пољски и као рај богонасађени и будући орошавани водама Духа, приносили плодове свих врлина, удостојивши се да се назову пријатељима Господњим. Они су угодили Богу, пребивајући исти у животу. Хранећи се високим зрењима, они су стекли небо. Мудро се

користећи својим странствовањем на земљи, они су са анђелима постали један хор и населили се са Богом.

2) Ко, пак, сада тако ходи? Ко ће узлићи на гору Господњу (Пс. 23, 3), као што је написано. Ко ће ми дати крила као голубу, и полетећу Духом и починућу на гори савршенства (Пс. 54, 7). И чија ће правда засијати у дане његове (Пс. 71, 7)? Међутим, и ми општим саветовањем и општим узајамним поучавањем предузмимо напорда не заостанемо за њима.

Немојмо допустити да нас назову поквареним и преогорчујућим нараштајем (уп. Пс. 77, 8), који није исправио своје срце, већ напротив - покољењем *правих*, које ће се благословити (уп. Пс. 111, 2). Покажимо се достојни примања награде за врлине. Пођимо светим путем отаца наших, по ступњевима њиховим ходимо, меримо хватове њиховог течења, испитујмо њихово житије, узревнујмо њиховим делима и подражавајмо начин њиховог делања макар незнатно и делимично, по мери ученика који пројављује опит подражавања свог учитеља. Они су изображаватељи богоподобног образа и уметници

врлина. Ми [се потрудимо] да изобразимо макар сенку њихову. Они су туђинци и ми будимо туђинци. Њихова отаџбина је небо те нека и наша постојбина буде горњи Јерусалим. Њихово имање су заповести Божије, што и ми треба да иштемо. Они нису били везани (сродничком) љубављу према телу и крви, нити су се наслађивали сластима овог века, па их немојмо пожелети ни ми. Они су се постарали и постали такви уз труд, те и ми употребимо труд да постанемо слични. У древна времена се због њиховог дивног живота свуда разглашавало о њима, те је глас дошао и до нас. Нека и наше име постане познато потоњим нараштајима ради подстицаја на добро ревновање. Има ли чега блаженијег и утешнијег?

3) И уколико хоћете [речено], нећете имати никакве сметње. Ондашњи Бог је и сада исти, **Јеванђеље** није застарело, заповести се нису измениле и време се није изокренуло. Онај који је онда промишљао и сада се стара о свима. Зар и сада нису исти ноћ и дан, сетва и жетва? Неизмењиви и непромењиви Бог наш је увек исти те и сада као од почетка чува своје саздање. Он истим зрацима љубави осијава све људе и неће смрт грешника за свагда. Једнакост или измењивост за свој узрок имају наше произвољење, тј. од нас зависи [скретање] и на добру и на лошу страну. Према томе, шта нам смета за узревнујемо у подражавању отаца, те у прихватању њихових подвига и сјаја њиховог живота? И ми који живимо у општежићу можемо да заблистамо на тај начин уколико заједно са другима пројавимо живот који је једнак са животом отаца. И речено ће се и збити уколико на сваки начин чувамо своја срца од најмањег скретања од заповести Господњих.

194.

1) Ви као добри воћњак донесите разне плодове; 2) сада су свети дани (поста) и све потпомаже наше духовно оживљавање: и уздржање, и службе, и читање, и саревновање; 3) користите се свиме, а изнад свега будите мирни (3¹/, 29)

1) За добру земљу је веома корисно благовремено орошавање кишом, које потпомаже њен принос обилних плодова за храну живих створења. Нека би и наше недељне поуке које излазе из мојих смиренних уста такође биле корисне за умножавање и раст врлина које чувају ваше часне душе. Ви ми заиста личите на рај који је испуњен различитим растињем: један ме наслађује смирењем и послушањем, други ме храни приљезношћу за своја дела, један ме обасипа благоухањем побожне нарави, други ме усхићује високим врлинама, као чемпрес узвисујући своје гране. Једном речју, сваки од вас се одликује неком врлином, чинећи и

дела која јој одговарају. Пазите, чеда, да нико ништа не остави без рашћења. Нека нико не увене од врелине похоте и нека нико не буде бесплодан због гордости која уништава сваки плод. Уз

ревнујмо и међусобно се подгревајмо, једнодушно правећи стуб од земље до неба, те стекнимо врлину која достиже до небеса.

2) Сада су свети дани и ви се освећујете. За време поста и оскудног јела ви се чистите и душом и телом. Кроз правилно псалмопојање и читање ви постајете милозвучна лира којом се

служи Дух. Сабирајте се брзо на службе и чините анђелски хор. Обухватајте се љубављу, одбацујући завист, те једном жељом настојте да сви заједно будете записани на небесима. Избегавајући међусобне сукобе и искрено узајамно мирујући, ви подражавате једномислије бесплотних. Нека вам буде једна брига и око једног се међусобно борите: да најбоље испуњавате наредбе и да будете синови послушања. Немојте се богатити стицањем вештаственог добра, будући да све имате и да ништа немате као владари света и наследници Царства небеског.

3) Најглавније је да на делу пројављујете исправност пророчке изреке: *Гле, шта је добро, или шта је красно, него да браћа живе заједно*. Стога вас и ја називам миром миомирисним, које силази на браду Аронову и росом Аермонском, која силази на горе Сионске (Пс. 132, 13). Ето каквим се именима украшавате и каквим се похвалама венчавате. Пазите да покажете да не носите туђа имена или да живите недостојно похвала. Сада од мене [похвале] добијате на речима, а у будућем веку ћете на делу добити праведну награду од праведног Судије и свештедрог Наградодавца.

195.

1) Ви треба да добијате имена духовних отаца и да живите у једном монашком духу по установљеним правилима; 2) памтите завете при постригу и будите им сагласни и унутра и споља, што нека буде једина ваша разлика у односу на световњаке; 3) за речено ће вас Бог упокојити у својим дивним становима (3¹/, 30)

1) Оставивши родитеље, браћу, сроднике и читав свет, ви сте дошли овде и постали моја духовна чеда, преображавајући се у богоугодном животу. Стога више не треба да вас зовемо по имену онога ко вас је родио телесно, већ по имену духовних отаца и праотаца наших, показујући да сте се сасвим одвојили од природе и по произвољењу прихватили духовно рођење. Стога овде нико нема своје воље по свом мудровању, већ сви заједнички једнако мудрујемо, једнодушно се Богу устремљујући. И сада се на вама испуњује оно што се приповеда у **Делима**, тј. да у *народа који поверова беше једно срце иједна душа; и ниједан не говораше за имање своје да је његово, него им све беше заједничко* (Дап. 4, 32). Да ли разумете оно што слушате? Испитајте себе [и видите] да ли сте *чврсти и непоколебиви* (1. Кор. 15, 58). Ја желим да вам нагостим да ви не треба чак ни мисао да допуштате о одступању од монашких поредака у било чему. Јер, она је непријатељско нашаптавање. Напоменућу вам и још нешто: *Ако се ко и бори, не добија венац ако се не бори по правилу* (2. Тим. 2, 5). Монах који предузима подвиге који нису по установљеним правилима неће достићи савршенство и неће добити венац.

2) Ви знате и често сте слушали како се испитују братија који примају схиму. Смисао свега је да се даје и полаже завет између Бога и човека [којим се установљује да ће човек] гладовати, жеђати, наготовати, трпети увреде, подсмехе и злопаћења, па чак и крв пролити за Христа уколико је неопходно. Стога се немојте одвраћати уколико се деси да се претрпи нешто слично с обзиром да се подвргавате ономе што сте обећали подносити. Зар је оно што се тада говорило било дечија шала? Никако. То су биле свештене речи. Њихов сведок је Бог и Његови изабрани анђели. Напротив, сусрећући речено ми треба да се радујемо што нам се пружила прилика да испунимо делић обећаног. За оне који живе напоље пожељни су похвала, задовољства и удобност, а за нас је пожељно и радосно супротно. И сама схима нам указује на речено. Они се радују због светског, а ми због Божанског, они због телесног, а ми због духовног, они због насладе, а ми због уздржања. Шта нас одваја и разликује од њих? Не мислите ли ви да црна раса и дуга брада чине монаха? Никако. Не, прави монах је онај чији се спољашњи изглед слаже са унутрашњим настројењем и расположењем, услед чега може да каже: "Ја сам управо то и не мењам се". Да, молим вас, на тај начин размишљајте, те прихватите уздржање, безметежје, читање, узајамно поштовање, исповедање, трудољубље и сваку другу похвалну особину. Сличне црте умножимо у себи те ћемо принети добре плодове. Нека свако саревнује са братом у добру и нека га подражава без зависти.

3) "И жив сам ја, говори Господ, и прославићу оне који ме прослављају, и припремићу им место покоја, земљу живих, *место шатора дивног* (Пс. 41, 5)". Нека бисмо и ми чули речено и угледали Светлост света и Сунце правде, наслађујући се Његовом неизрецивом радошћу. Јер, **Он** је сав сладост и жеља. Помолимо се молитвом и ревности додајмо ревност да бисмо достигли онај светли дан на радост. Блажена је душа која је Господа стекла својим добрим животом и која га има као штедрог Добročинитеља, с обзиром да ће је примити у вечне обитељи.

196.

1) Поуке говоре о најважнијем делу, тј. спасењу душе; стога треба да их слушате са пуном пажњом и жељом; 2) у супротном њихови савети неће подејствовати на душу; а уколико и подејствују, неће се дуго задржати, већ ће испарити; 3) стога их и слушајте и чувајте и испуњавајте те ћете добре плодове пожњети и овде, а још више у будућности (3¹/, 32)

1) Уколико уђе у трезвоумну душу, која се бодро брине о свом спасењу, **Реч Божија** је одмах загрева и побуђује на још веће и савршеније испуњавање заповести. Уколико, пак, уђе у душу која, као код мене, спава и немарно пребива у злу, она остаје бесплодна, те се без дејства разлива по ваздуху. Стога вас молим да не гледате на мене ништавног, него на часност црквене поуке будући да предлаже општекорисне напомене управо о најглавнијем, тј. о делу нашег спасења. [Она објашњава] како да се спасемо, како да идемо путем Божијим, како да избегнемо замке ђавоље, како да се очистимо од страсти, како да успемо у врлинама кроз које достижемо врх савршенства, каква и колика добра дела треба да

учинимо да бисмо добили Царство небеско. Садржећи такве предмете, наша поука за вас треба да је пожељна и достојна поштовања.

2) И поред сличног односа, ви у нашим беседама тешко можете наћи и добити корист коју тражите стога што постоји непријатељ који нам се супротставља у свему и одбија нас од дужности уколико слушамо његова рђава наговарања. Утолико се дешава да наша природа поклизне ка неприличном, не чувајући једнако расположење према поукама и не ценећи их. Јер, чувши назифујућу беседу или размишљање о исходу одавде кроз врата смрти у други живот, о излажењу на суд, о слушању коначне одлуке о уделу за вечност, о награди за читав живот, она одмах долази до скрушености, уздише, плаче и стење да би, чим прође нешто времена, све опет заборавила и уместо скрушености [опет бирала] огорченост, уместо проливања суза - смех, уместо уздихања - расејаност, посвуда вртећи лицем и очима. И остаје да се само заједно са апостолом узвикне: *Ја јадни човек! Ко ће ме избавити од тела смрти ове* (Рим. 7, 24).

3) Немојмо тако, братијо моја. Напротив, ми треба да слушамо и да се скрушавамо, и да се устремљујемо ка бољем, да додајемо огањ на огањ, и да разгоревамо душе своје љубављу према Богу и једни према другима, међусобно се побуђујући и подстичући на послушање, смирење, трудољубље и на свако друго добро делање нашег анђелског живота. Ми за сада само сејемо, услед чега се трудимо, умарамо и плачемо. Међутим, ускоро ћемо се обрадовати стога што ћемо са радошћу пожњети засејано са сузама и почети да царујемо заједно са Владиком свих и Богом, наравно уколико усрдно пострадамо у нашем самоодречном послушничтву. Стога ја нећу престати за вас призивам да се подвизавамо све док има времена. Потрудимо се још мало, претрпимо још незнатно док прође овај живот који личи на сан. Ја се усуђујем да вас уверавам именованом Божијим да ћете бити увенчани и ступити у хорове небеских житеља, веселећи се и радујући се у бесконачне векове.

197.

1) Војници за време рата немају одмора, већ се одмарају тек кад се врате кући; и ми смо у духовном рату читавог живота и наш покој ће бити у другом животу; 2) стога ратујмо бодро, ни у чему не уступајући непријатељу и не бојећи се његових призрачних застрашивања (3¹, 33)

1) За оне који ратују не постоји готово никакав одмор све док траје борба, већ само већи или мањи сукоб са непријатељем. Они час припремају оружје, час се смењују на стражи, час иду у извиђање, користећи кратко време на сан и на јело и свагда будући спремни, оптерећујући се страхом од изненадног напада. Пошто се по окончању рата врате у постојбину, за њих ће настати време одмора, мира и радости, те ће се и награде за војничке заслуге и царски дарови разделити.

И код нас се може видети нешто слично. Зар и ми нисмо у сталној борби и не држимо ли се војничког поретка? Да, кажем, вам, још више неголи они. Јер, код нас је све нарочито: и оружје није обично, тј. *није телесно него силно Богом за рушење утврђења* (2. Кор. 10, 4), и непријатељ је посебан, тј. пали дух, ђаво, чија војска јесу све силе које су заједно са њим и кроз њега спале са неба. Према томе, садашње време није време покоја и немарне безбрижности, већ време борбе. Стога треба да се оградимо мисленим свеоружјем и да, прихвативши духовни мач, ступимо у битку. И пошто прође мање или више успешно одређено време борбе, Подвигоположник наш и Бог ће одредити крај битке и призвати нас из садашњег туђиновања и странствовања у наше истинско место обитавања и отаџбину, о чему пишу и објашњавају и закон, и пророци, и апостоли и учитељи.

2) Сада нам је, братијо, познато попрште, а позната нам је и борба. Стојмо храбро и боримо се непоколебиво. Ми имамо борбу са свим својим рђавостима: са мрзовољом, за стомакоугађањем, са многим спавањем, са нечистом похотом, са празнословљем, са лакомисленошћу, са смехом, са дрскошћу и са сваком другом нечистом страшћу. Онај ко неодступно стоји, бори се и супротставља се са упорношћу, непрестаном молитвом и откривањем [помисли], најзад ће надвладати непријатеља и победити, услед чега ће се, као борац Господњи, удостојити неувенљивог венца славе у Царству небеском. Молим вас, братијо и духовни саборци, да не окренемо леђа, да се не препустимо обмани, да не знамо за умор и да се, обарајући противника, не уплашимо његових немоћних застрашивања и

страшилишта.

Понекад он покушава да представи нешто велико и ужасно, што је, међутим, за пажљиве само ваздушни привид и сенка. Зар сличан није био и онај који је некада устао против Антонија Великог, појављујући се час као змија која пузи, час као лав или вук, или као нека друга опасна животиња? Пред тим храбрим младићем он се показао као тама и прелест, те је његовим молитвама био одбачен далеко. Стога ни ми не треба да се бојимо када непријатељ против нас наведе нешто слично, када подигне горе помисли и представи стрмине страсти. Напротив, осенимо се знамењем животворног крста у мирном настројењу и он ће побећи. Сада нам је, братијо, неопходно трпљење. Стога, као што је речено, трпимо и подвизавајмо се. Нека свако од вас пази где и како корача. И уколико дела по мојој смиреној заповести, по општежителном уставу и уз одсецање своје воље биће му добро. Јер, кушајући он не једе, пијући не пије, спавајући не спава и пребивајући у свету остаје изнад света, у граду пребивајући као у пустињи. И довољно је речено.

198.

1) Ми смо на попришту такмичења: треба да се напрежемо, иначе ништа нећемо добити; 2) не треба да дремамо; видите да један за другим одлазе; пожурите да припремите неопходно за онај живот; 3) ви тражите велико дело, тј. да budete у општењу са Богом; и постићи ћете тражено; како - верношћу заветима; 4) у пустињи речено није било лако; сада сте прешли у град и предстоји вам испит: немојте се посрамити; 5) ето, говорим вам како треба да се држите (3¹/, 34)

1) Знајући да нам предстоји куповина која нема цене (тј. наслеђе Царства небеског и бесконачног живота), немојмо бити немарни, нити се предавати сну лењости све док живимо у овом веку. Тркалиште је отворено, стазе су очишћене и измерене, награде су одвојене и оцењивачи су на местима. Ступите, борци, на такмичење. Марљиви и ревносни иступају напред и венчавају се, док се лењиви лишавају венаца и губе своју непроцењиву душу, одлазећи празни из овог живота у вечну муку.

2) Зар не видите како се свакодневно понеко узима одавде и, послуживши у овом животу, одлази ка Владици своје - и стар и млад, и цар и роб, и архијереј и јереј, и настојатељ и послушник? Онај ко је искао овде, наћи ће тамо. Онај ко је одавде послао ризнице, сусрешће их тамо. Онај ко се одрекао овдашњег, са изобиљем ће добити тамошње. А вама је дата благодат да побегнете од света и да се уједините са Богом.

3) Вама предстоји блискост са Богом и најискреније служење у радости и весељу. Ваше дело и ваш подвиг је да останете верни свом завету. Стога истрајавајте у чину и врлини у којој се налазите, не попуштајући више и своје душе претварајући у храм Владици и Свецару Богу.

4) Ја закључујем да вас Бог прима у вашем добром настројењу стога што остајете исти и што сте се из безметежних места (са гора) преселили у шумна и многољудна места (Цариград), тј. из пустиње у град. Уосталом, онај ко Богу приноси врлину као жртву свагде се поштује као злато, те слава од њега и ради њега усходи ка Богу. Она је се и одавде узнела. Неки су добронамерно или недобронамерно управо говорили: "Да видимо да ли ће се одржати у свом настројењу". Ја се, пак, надам да ћете се ви сачувати и задржати у њему и да ћете се и у граду понашати као у пустињи, и усред градског шума очувати мир и безметежје у својим душама. Ето вам правога испита. И ви ћете заиста бити достојни дивљења уколико издржите. Свети Богослов негде каже: "Није чудно што зима доноси мраз и што сунце сија. Они делују без свог произвољења". Ни код вас није за велику похвалу држати се безметежја у пустињи и у усамљености чувати неузнемиреност. Међутим, сасвим је друга ствар живети у граду као у усамљености и усред шумне гужве бити као у пустињи. Хвала Богу што вас, по молитвама мог и нашег оца, чува неповређене и чврсте у вашем чину.

5) Ваша слава и похвала је у вама самима. Стога се постарајте да, због дела излазећи из обитељи, [све] испуњавате у побожном настројењу, пројављујући богобојажљивост и у ходу, и у држању, и у погледу, и у опхођењу, и у разговору, и у свему. Да, чеда моја, молим вас. Немојте дозволити да о вама кажу нешто неодобравајуће. Много очију гледа на вас и много уста говори о нама и против нас. "Нека не кажу. . . Где је Бог њихов (Пс. 78, 10), где је врлина њихова, и ко њима руководи. Како се они бестидно понашају, вртећи очима тамо-амо и разливајући смех као нека блудница". Пазите да не учините несрећу своје братству и убојте се бесмртног Бога. Сваку реч говорите као да је слуша сам Господ и свако дело чините

као пред очима Његовим. На тај начин ће ваше стање бити исправно и ви ћете бити као светилник усред царског града.

199.

У изрекама се указује на врлине и монашке подвиге са саветом да се у њима напредује (3¹/, 35)

За монаха је уздржање велико оружје. Оно представља врата за сваку другу врлину. Ипак, онај ко је стекао послушање јесте Христов подражавалац, смиреноумни - анђелолик, а онај ко све своје открива оцу - чист као сунце. Стога нико не треба да се скрива, како не би постао неисцелјив.

Тражите оно што је корисно и оно што вас подстиче на смирење. Ништа супротно реченоме не дозвољавајте.

Ви знате где ћемо се ускоро преселити и шта ћемо бити по разлучењу од тела. Стога будимо пажљиви и држимо се трезвоумља. Нека наш ум увек усходи ка Богу и сагледава вечна добра и блажено наслађивање њима, као и горчину удела оних који су допали у ад, где су страшне и безмерне муке.

Жив је Господ и благословен Бог: ми се нећемо раскајати што смо примили ову схиму, што смо одбацили све светско и као мачем одсекли све телесно. И уколико истрајемо у нашем добром подвигу, ми ћемо славити и веселити се у све векове. Наш подвиг је пост, бдење, храбра спремност на све што захтева подвижнички живот, такође и благодушно трпљење свих скорби и увреда, прекора, удараца, прогона и издајстава ради љубави Божије.

Подвизавајте се сви, и велики и мали, и нови и стари. Сви добро теците и са готовошћу журите на бдења, на послушања и послове. Нека буду прогнани од вас лењост, гнев, свадљивост, завист, противречење, подозривост и све друге страсти. Нарочито напредујте у узајамној љубави, *будите духом ватрени; Господу служите; будите у нади радосни, у невољи трпељиви, у молитви постојани* (Рим. 12, 11-12).

200.

1) Ублаживши братију за строги монашки живот и указавши у њему на црте мучеништва, он их убеђује да продуже [подвиг], подстичући их надом да ће у будућности бити заједно са мученицима; 2) уверавајући нас да ћемо у будућности у савршеном виду добити све чега се сада лишавамо произвољно, он нас убеђује да се радујемо свим лишавањима и да се крепко држимо свог пута; 3) поменувши смртност, он призива да се припремамо за смрт и, назначивши поклоне, иште да се молимо за умрлог брата, који своју савест није очистио од среброљубља (будући да су у његовој келији нашли два сребрњака) (3¹/, 36)

1) Захваљујем вам, чеда, што из топле љубави према Богу из дана у дан напредујете у угађању Господу, непрестано пребивајући у побожности, доброј настројености, подвигу, уздржању, задовољавајући се оним што се даје, тј. хлебом под меру и незнатном [количином] вина, не заостајући за другима у ношењу напора на послу и не остављајући правило, тј. брзо се будећи и долазећи на сабрање, те трпељиво стојећи до краја службе, пројављујући кротост, незлобивост и избегавајући роптање (којим се неће избећи грех). Такви су подвизи оних који проводе послушнички живот у одсецању властите воље. Они су на мучеништву с обзиром да уместо огња, котлова са смолом, [железних] ноктију, мачева и крстова имају наведене подвиге, које прате и увреде, бешчашће, сохоједенење, изнуравање тела кроз уздржање, присиљавање себе, трпљење оскудице у свему - у одећи, у обући, у крову и у свему осталом неопходном за живот. Храбро носимо наш мученички подвиг у име Господа нашег Исуса Христа будући да нам предстоје венци за трпљење невоља и страдања и будући да ћемо се наћи у једном чину са светим

мученицима. Уместо садашњих скорби, лишавања и уздаха нама ће се дати вечни живот, неизрецива радост и неописиво весеље.

2) Ми овде немамо свог града с обзиром да смо се одрекли и отаџбине, али ћемо тамо бити грађани горњег Јерусалима. Ми никога не треба да зовемо оцем по телу, али ће нам стога у оном веку Бог бити Отац. Ми на земљи немамо наслеђе, али ће нам се тамо дати наслеђе са Христом. Ми одбијамо телесне утехе храном, пићем и свим другим чулним задовољствима, али је вама познато да ћете се тамо наслађивати оним што око није видело, ни ухо чуло, и што на срце човеку није долазило. Стога се радујте. Гледајући на речено, немојте падати духом, немојте се лењити и немојте се бојати ни садашњих, ни будућих тешкоћа, па биле и још теже. Но, шта ја говорим? Немојте обраћати пажњу ни на огањ, ни на мач, ни на смрт, држећи се крепко свог пута.

3) После упокојења наше братије видите да смо и ми сваки час ближи смрти: јуче је отишао један, други пре неколико дана, на вратима је још по неко, а после њих - ко? "Могу бити ја", нека каже свако и нека почне да се припрема. Хоћу да вам саопштим жалост моје душе због упокојеног брата Василија. Он је, наиме, отишао не очистивши своју савест, будући да су код њега нашали два сребрњака. Авај, какво слепило. На чему га је задржао ђаво? Два сребрњака је сматрао драгоценијим од Царства небеског. Ја сам му више пута говорио да [монах] испуњава сво место греха чак и ако узме само један овал, или једну иглу, или једну оловку или било шта друго и сакрије га код себе. Ви сте речено видели и сами код светог Касијана који говори да, по светом Марку, један грех испуњава место једанаест грехова (при чему се пунота грешности мери [бројем] дванаест). Сматрајући нешто својим и поседујући га, он је своју душу и срце положио у њега: јер, душа је где је и благо. А где је одрицање? Помолимо се за њега и једну недељу свакодневно за њега чинимо по три поклона и по тридесет молитава да му Господ опрости сагрешење његово.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

201.

Изобразивши братију која је савршена у свим монашким подвизима, он додаје: "Будимо увек такви, чинећи сваки у своје време своје дело" (3¹/, 37)

Нека би Бог погледао на ваш насад. Нека би вас Он, који је сам насадио ваш истински виноград, напојио водама Духа Светог и уздигао до мере савршенства и сваке истинске плодности. Такво дело, пак, јесте изнад мене и превишује моју немоћ. Мени приличи да кажем: *Ко сам ја, Господе, и шта је дом оца мога*, те си узвисио мене скверног и нечистог, недостојног да се нађем чак и у реду оваца. Међутим, Он ме прима и стрпљив је са мношвом, иштући и очекујући моје обраћење и исправљење. Јер, ко ће стати пред Њим и умилостивити га за грехе? Ко ће Његово стадо напасати у крепости? Ко је близак Богу и ко му може и друге приводити? Ја сам од реченога далеко као што је далеко небо од земље. Ипак, ја се радујем што ви право трчите и ходите по заповестима Божијим, једни друге подражавајући у добру и сви заједно се узвишавајући ка савршенству. Заиста у вама обитава Бог, кога благосиљате и коме служите, и Дух Свети почива у вашем сабрању. Ваш хор јесте анђелски хор, псалмопојање - појање бесплотних, и сво ваше држање - заиста небеско понашање, у коме нема ни сенке тела и крви, ни самоволне жеље, ни погубне бриге, ни сујетног старања, ни одвратне утехе ни ичег прелестивог. И међу вама нема прелешћеног, већ је све испуњено тишине и мира. Ви имате једну жељу и једну вољу, једну душу и срце, једно течење, једно стремљење (да достигнете Бога), један живот. Ви сте заиста богозвано анђелолоко братство. Иако у телу, ви сте изнад тела. И премда сте у свету, ви сте по бестрашћу изван света. Ви сте достигли добру меру. Ходећи царским средњим путем, ви избегавате провалије и са једне и са друге стране. Богу су угодни ваши подвизи, ваше уздржање, ваш сан и ваша бодрост, ћутање и говор, труд и одмор, молитве и мољења. Понекад ми унеколико умереније и снисходљивије делујемо због своје немоћи, али се убрзо опет хватамо за строгост. Уколико нас један час унеколико растроји, други опет све поправља, јер долази јутрења, па Литургија, читање житија светог и поука. И опет долази до свог поретка онај који се унеколико одвојио од њега. Ми смо једни другима помоћ и ограда и уз помоћ Божију и молитава оца нашег ђаво нема места међу нама. Дођите и подухватимо се сваки свог служења. Нека

нико не врши дело Господње са немарношћу бојећи се опомене која је изречена за немарног и онога који ропће. У време напора се трудите, а у време одмора почивајте, у време сна спавајте и у време молитве се чисто молити, плачите и проливајте сузе будући да смо призвани на плач. У време одређено за поткрепљење храном једите оно што је предложено са благодарношћу, а у време говора говорите разумно. Јер, по **Речи Божијој**, за сваку ствар постоји време. Ето како ходи онај ко добро проводи своје дане. Нека вас у сличним делима и расположењима утврди, укрепи и одржи Господ Бог наш, у славу свог светог имена.

202.

1) Одсецањем своје воље ви себе приносите на жртву Богу; увек будите такви и у свему, и милост Божија ће бити са вама; 2) само све чините чисто, смирено и благообразно; 3) богатите се врлинама свако по своме дару; јер, не даје се све свима, премда у плодовима свега сви учествују, будући да смо сви - једно тело (3¹, 38)

1) Ја желим да добијете очекивана добра и да будете плодна и угодна жртва Богу кроз своје послушање. Ви, наиме, кроз одсецање своје воље увек кољете себе као жртву и приносите је на духовни жртвеник, тј. на благоугодан мирис Владици Богу. Стога и ја ревнујем божанственом ревношћу да ваш принос буде непорочан и да се ваше служење не одбаци и не буде лишено благонаклоног Божијег благовољења. И речено ће бити уколико будете ревносни, трпељиви и постојани у молитви, смирењу, скрушености, богомислију, уздржању и у борби са противницима њиховом савлађивању. Молим вас да будете такви и да трпите, да ходате стазама врлине, да се борите и побеђујете, те ћете добити небеске венце.

2) Ви не ходите и не трудите се узалуд. Ипак, пазите да се не спотичете, нити да због незнатног попуштања немару или малих поклизнућа не срушите са висине уздање ваше и не разорите до краја духовни дом ваших врлина. Стога, као чисти све чисто делајте за чистога Господа, те све невинно и непорочно посвећујте Женику Христу. *Реч ваша да бива свагда у благодати, сољу зачињена, да знате како треба свакоме одговорити* (Кол. 4, 6) и нарав ваша нека буде украшена благошћу како би пренела благодат онима који се приближавају. Нека вашим кретањем, ходом и говором управља Бог како би били на изграђивање онима који вас виде. Желео бих да сви будете као оци наши, као Акакије, Доситеј, ава Кир, Антиох, Петроније, Евтимије и Сава, па и као Антоније Велики, а не као ја, који сам нечист и неразуман.

3) Богатите се врлинама и по даној вам благодати пуните своју ризницу сузама, скрушеношћу, дуготрпљењем, напорима, скорбима. Јер, један има једно, а други друго по природи и Божијем дару. И немој се жалостити и завидети уколико у једном превазилазиш ближњега, а у другом заостајеш за њим. *Сваки [нека живи] по мери вере како му је Бог уделио* (Рим. 12, 3). Уосталом, нико се ничега не лишава. Јер, сви сте ви једно многобројно тело и ваше врлине прелазе са једног на другог по безмерној благодати Бога, који на сваког мисли као на све и на све као на сваког.

203.

1) Похваљујем вас што, оставивши све, ходите уским путем; 2) радујте се реченоме, с обзиром да је награда велика; 3) знајући речено, храбрите се и смирено трпите све што се деси у оквиру поретка нашег живота (3¹, 39)

1) Ја вас хвалим пред Богом и пред људима због ваше верности нашим правилима и вашег трпељивог следовања за стопама наших древних отаца силом Божијом и садејством молитава оца нашег. Ви сте узмогли да примите најбољи живот, одвојивши се од тела и крви и родивши се одозго, од Бога. Још живи, ви сте умрли произвољењем. Још се налазећи у телу, ви стремите ономе што је изнад тела. Љубав према родитељима вас није задржала и не задржава вас, као што вас више не занима ни дом, ни отаџбина. На вама се испуњава реч апостола: *Наше живљење је на небесима* (Фил. 3, 20). Осим тога, ви трпите скорби, злопатите се даноноћно, постите, вршите бдења, чувате се чистима, исцрпљујете тело и борите се са одсецањем својих прохтева. Ето тесног пута који води у живот, по коме само малобројни ходе. Напротив, по широком и пространом путу, који води у погибао, ходе врло многи.

2) Радуйте се и веселите се стога што вам се ризични велика награда на небесима. Има ли шта пожељније од добијања неизрециве светлости након трпељивог пребивања у послушању до краја? Има ли шта блаженије од удостојавања да живите са анђелима? Има ли шта дивније и чудесније од постајања обитаваоцима раја, у коме је нетрулежност и свако обиље вечних добара и где је вода која тече у бесконачни живот? Има ли шта узвишеније од сијања са свима праведницима и од сунаследништва Христу? И шта се може упоредити са радошћу и безмерним одушевљењем уколико се, при сабрању читаве творевине пред страшним престолом Христа Бога нашег и приликом Његовог јављања у слави са безбројним војинством анђела, нађете у броју оних који ће чути: *Ходите благословени*, [тј. далеко од оних који ће чути]: *Идите од мене проклету*?

3) Стога вам узвикујем да храбро подносимо све садашње скорби. Смело се противимо у телесној борби и гасимо огањ похоте који се распаљује у удовима нашим. Трпељиво носимо напоре бдења, поста, послушања и рукодеља. Радо одсецајмо своју вољу и смирено подносимо увреде од братије. Побожно истрајавајмо на црквеним сабрањима псалмопојања и молитве. Трпимо сиромашну одећу и обућу. Немојмо волети славу људску и гасимо гнев. Прогонимо мрзовољу и лењост, умеравајмо пориве душе и затварајмо многоречита уста, приучавајући их да говоре само неопходно и корисно. И све остало чинимо што приличи да деламо пред лицем свевидећег Бога. Нека вам изнад свега наш Господ Бог, силни и моћни и дивни у светима својим, по молитвама оца нашег дарује једну душу и једно срце, једним Духом вас чувајући непоколебивим пред Њим.

204.

1) Удаљујте се од свега што може да раздражи нечисту похоту и трпите све непријатно, [очекујући] велику награду; 2) колико само трпе световњаци, служећи сујети; а ми служимо Богу ради Царства; како да не трпимо све што нам се дешава на том путу (3/2, 1)

1) Ја бих хтео да видим сваког од вас лично и да по могућности са сваким поговорим, болујући због вашег спасења. Међутим, прогонство нам речено не дозвољава, услед чега писмено молим све вас (и оне који су још заједно и нарочито расејане) да марљивије пазите на себе, не дозвољавајући себи ништа осим оног што је наређено. Нарочито избегавајте дрскост у међусобним односима. Немојте дуго разговарати са децом, и особито са женама. Уколико се и јави неопходност да их видите или говорите са њима, будите у највећој мери пажљиви, имајући ум горе, а очи доле. Јер, **Писмо** говори: *Не загледај се у девицу. . . Немој остајати дуго са певачицом* (Сир. 9, 5; 4). Држите се и понашајте се као они који знају да је Бог присутан и да посматра сваки ваш покрет и дејство - и телесно, и душевно. Ма на које место да се упутите благодарно поднесите све тешкоће приликом прогањања у очекивању награде која вам је припремљена за трпљење. *Јер Бог није неправедан па да заборави дело ваше и труд љубави коју показасте за Име његово* (Јев. 6, 10) од првог дана свог одрицања, када сте оставили свет и све светско: родитеље, децу, браћу, сроднике и отаџбину, и само тело предавши на ношење тегиба послушања. Како је само велико ваше звање. И како вам је још већа награда припремљена.

2) Зар не видите да и они који живе у свету имају тешкоћа и невоља. Они који се баве сеоским газдинством подлежу народним порезима и захтевима, услед чега им једва самима остаје понешто за издржавање. Они који ступају у војну пешадијску или поморску службу нападају или бивају нападани, побеђују или су побеђивани. Ми смо, пак, слободни од свега наведенога и удостојавамо се да служимо јединоме живом и истинитом Богу. Зар нам речено није довољно да бисмо се утешили, благодарили и радовали? Јер, уколико будемо живели пажљиво, све чинећи пристојно и по правилу, уздржавајући се од телесних жеља које војују на душу, одмах одбијајући њихове нападе и чувајући чистоту душе ми ћемо се несумњиво удостојити вечних добара.

205.

У месопусно [време] се не треба предавати неузддржању, него се удубљивати у читано Јеванђеље, те имати одговарајућу намеру да се живи светије како бисмо наследили Царство небеско (3/2, 2)

Општи је закон да се данашњег дана код верујућих световних људи припрема месо. Шта ми видимо? Видимо како се они сада предају неузддржљивом једењу меса и пијењу вина, те разним играма и забавама о којима је *срамно и говорити* (Еф. 5, 12). Требало би, заправо, да једу умерено и да благодаре Господу за оно што је предложено, припремајући се за предстојеће још веће уздржање у

свему. Они се, пак, повинују наговарању ђавола и чине потпуно супротно. Вама ћу рећи да ми монаси не треба тамо да залазимо ни помислима, нити да желимо оно што они желе, будући да није достојно жеље, већ сваког порицања и одбијања. Ми треба да се окренемо пажњом и размишљањем ка **Јеванђељу** које је сада читано о великом и страшном дану другог доласка Господа нашег Исуса Христа, на коме ће Он, као најправеднији Судија, овце поставити себи са десне, а козе са леве стране. И онима који су са десне стране Он ће изговорити блажене и жељене речи: *Ходите благословени Оца мога; примите Царство које вам је припремљено од постања света* (Мт. 25, 34), док ће онима са леве стране изрећи горку и поражавајућу одлуку: *Идите од мене проклетци, у огањ вечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт. 25, 41). Помишљајући на наведену одлуку која је пуна страве, трепета и избезумљености, и ми и они са сузама треба да умилостивљујемо милостивог Бога пре него што дође час да на делу окусимо оно што смо чули. Они, међутим, по своме проводе ове дане. Ми, пак, дошавши себи од јеванђелског казивања које смо чули, ставимо у срце да са великим страхом и трепетом служимо Господу нашем, изгонећи свако зло из душе и уместо њега уводећи свако добро расположење, тј. штедрост, благост, смиреноумље, кротост, дуготрпљење и све што је похвално. И поживевши достојно Христовог **Јеванђеља**, ми ћемо се удостојити Царства небеског у Христу Исусу, Господу нашем.

206.

Премда је код нас увек пост, ипак нека свако дода понешто у наступајућем посту; изнад свега узмите штит вере и кацигу спасења (3/2, 3)

Немојмо из дана у дан одлагати своје исправљење, као што нас учи наш непријатељ. Јер, *ти не знаш шта ће породити данашњи дан* (Прич. 3, 28). Већ су пред вратима најжељенији дани свете четрдесетнице, који нам уводе дар поста. И Господ наш је исту количину времена постио. Тим оруђем Он је победио кушача који га је искушавао. Ми, пак, чинимо другачије, с обзиром да све дане свог живота проводимо у посту. Јер, код нас нема раскошних јела од меса, ми не журимо да сутра пијемо пиво, ми се не распитујемо где су гозбе, не спавамо на лежајима од слоноваче, не једемо козе које се још доје млеком, не пијемо искричава вина, што све велегласни Исаија приписује онима који мудрују телесно. Све наведено је далеко од благочастивих, и још даље од нашег часног општежитељног монаштва. Код нас је и једноставних јела мало. Ми немамо ничега што до безумља раздражује душу. Код нас је хлеб под меру и нешто мало биљне хране. Нас неће уплашити свечасна четрдесетница с обзиром да је њена исхрана готово једнака са храном осталих дана. Уосталом, нека и свако од нас понешто додаје у нашим испосничким врлинама: посту нека додаје усамљивање са рукодељем, послушању - одсуство смућивања, ћутању - попустљивост, псалмопојању - мирно устројство. Један нека се са великим усрђем лати посла, други нека ћутање украшава правременошћу, један нека буде на радост и утеху жалосној братији, други нека умножи поклоне или служење или неопходне налоге. Уопште, нека нико не буде лењ и без посла. И оно најмање што неко приложи биће угодно Богу уколико се учини са усрдношћу, као што су показале две лепте удовице. Напредујте и у бдењу, у псалмопојању и у сваком поретку. Изнад свега узмите штит вере како бисте могли да избегнете замке ђавола и да погасите све огњене стреле лукавог. И кацигом спасења покријте главу, утврђујући се у Христу Исусу Господу нашем.

207.

Један једно, а други друго приноси по уставу; опште, пак, нека вам свима буде: ништа не чинити по својој вољи и пазити на себе како кроз помисли непријатељу не бисмо дали улаз у себе и како бисмо без препрека напредовали у свему добром (3/2, 4)

Дајући нам живот, благи Бог наш нас из године у годину води путем овог живота. Он нас је по свом човекољубљу увео и у садашње време поста у коме свако ко је ревностан, као што је речено, умножава своје подвиге по свом произвољењу. Онај ко ревнује на уздржању пости по два или три дана; онај ко ревнује око бдења проводи много времена у бдењу; онај ко упражњава коленапреклоњења сада умножава њихов број. Слично је и са осталим подвижничким делима. Једноставно речено, у ове дане

може код свих да се види велика ревност и усрдност за подвиге. Истински, пак, послушник, који увек делује по закону послушања, свагда има једнак образ подвизавања, независно од времена. О чему се ради? Он никад не ходи по својој вољи, већ се у свом дејствовању управља налозима свог руководиоца, што и представља највише ревностно делање, које задобија мученичко одликовање. Ето како чине ревнитељи. Уосталом, свима је познато да се уставом и по древном предању у време поста мења одређена примена хране, умножавају поклони и увећавају псалмопојања. Стога молим да са радошћу и без мрштења примимо дар поста. Ми са веселим лицем треба да га проводимо у незлобивости, у неосуђивању, у безгневљу, у безазлености, у одсуству зависти, а нарочито у миру и међусобној љубави, у кротости, у послушности, у умножавању милости и добрих плодова. Изнад свега се држимо бодре пажње у односу на прилоге помисли како не бисмо отворили врата страстима и ђаволу допустили да уђе, као што учи **Писмо**: *Уколико те нападне дух владатеља, немој остављати свога места* (Проп. 10, 4). Јер, непријатељ има власт да подмеће помисли, али не и да улази. Ми смо сами своји господари: уколико не отворимо врата, он неће ући. Оградимо своју душу као невесту Христову и сачувајмо је нерањеном од стрела помисли, чиме ћемо постати станиште Духа Светог и удостојити се да чујемо: *Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети* (Мт. 5, 8). И уопште, апостол говори: *Што год је истинито, што год је поштено, што год је праведно, што год је чисто, што год је достојно љубави, што год је на добру гласу, било која врлина, било што похвале достојно, то мислите. . . и чините, и Бог мира биће с вама* (Фил. 4, 89).

208.

Испоснички напори се олакшавају навиком, при трпљењу и истрајности, а изнад свега богомислијем, чији предмети се наводе (3/2, 5)

Сваки почетак је тежак. И почетак поста је због промене исхране и начина нашег дејствовања обележен тешкоћом и напором. Ипак, трпљењем и постојаношћу тешкоће се олакшавају и смекшавају, као што је написано: *Јер свако карање [тј. обучавање], док траје, не чини се даје радост, него жалост, али после даје мирни плод праведности онима који су кроз њега извежбани* (Јев. 12, 11). Прошавши једну недељу поста, ми смо стекли извесан опит и треба још усрдније да се пружимо ка наставку, знајући да усрдност чини снажним и душу и тело, као што их, напротив, лењост чини тешким и тромим. Ипак, немојмо се напрезати преко мере у својим подвизима како бисмо заједно са духовним напретком и здравље сачували. Јер, зар је корисно најпре брзо трчати, а потом сасвим ослабити и зауставити се? Боље је трчати са одмереношћу и уздржаношћу, имајући у виду растојање до краја. Целодневно напрезање у труду и пажњи обично порађа потребу за попуштањем. Стога (и за време посла и после њега) душу хранимо добрим богомислијем и духовним зрењима, те помислима о небеском, сладосном и веселом, а не о светском, сујетном, смуђујућем и горком. У **Псалму** се пева: *Сетих се Бога, и обрадовах се* (Пс. 76, 4). Наш ум треба да је [обузет] Богом, небеским зрењима, красотом раја, вечним обитељима, анђелским зборовима и нашим пресељењем. [Он треба да помишља] где су сада душе праведних и грешних. [Он треба да помишља] како ће се десити јављање Господа нашега Исуса Христа, када ће, по **Речи Божијој**, небеса проћи, састојци се распасти, а земља и све што је на њој изгорети, те душа опет примити своје тело. [Он треба да помишља] какво ће бити сабирање људи од Адама до скончања века и како ће жељено и страшно лице Христа Господа бити светлије од сунца. Најзад, [он треба да помишља] каква ће бити коначна одлука, која праведнике позива у Царство небеско, а грешнике шаље у вечне муке. Ето о чему треба мислити и бринути се и у чему се треба кретати умом. Ми треба да будемо изван света и да ништа заједничко немамо са онима који живе у телу. Од наведених помисли ми треба да доспевамо до скрушености, суза и просвећења, учећи се да овдашњи живот проводимо мирно и безметежно, са надом на будућа вечна добра.

209.

1) Пре свега Богу треба благодарити за биће, за усиновљење кроз крштење, за монаштво, за исповедништво пред иконоборцима; 2) [треба благодарити] за веру од које је све и која се јавља у разним степенима, премда је свима доступна, без обзира на скромно порекло и незнање (3/2, 6)

1) Бог нам је указао на многе врлине које нам помажу у нашем спасењу. Једна од првих јесте благодарење. Апостол говори: *Прво, дакле, захваљујем Богу своме кроз Исуса Христа за све вас што се о вери вашој говори по свему свету* (Рим. 1, 8). И он увек и за све благодари Богу. И као што је сам

благодарио за све, он је и другима заповедао: *На свему захваљујте. И да неко не би помислио да се ради само о његовом добром савету, он додаје: Јер је ово воља Божија за вас у Христу Исусу* (1. Сол. 5, 18). И у **Лествици** се каже да у молитви свему треба да претходи благодарење: "На хартију наше молбе ставимо пре свега искрену захвалност" Богу. Казавши шта потом следује на молитви, свети Лествичник закључује: "Овај начин молитве је најбољи, као што је Господ преко анђела објавио једноме брату" (Поука 28). Заблагодаримо Богу најпре стога што нас је из небића привео у биће, саздавши нас за *дела добра, која... унапред припреми да у њима ходимо* (Еф. 2, 10). Заблагодаримо му што нас је усиновио кроз свето крштење, као што говори **Јеванђеље**: *А онима који га примише, тј. онима који верују у име Његово даде власт да буду чеда Божија; који се не родише од крви, ни од жеље телесне, ни од жеље мужевљеве, него од Бога* (Јн. 1, 12-13). Заблагодаримо му што нам је даровао да ступимо у монашки савршени живот, наговестивши га у својој речи једном младићу: *Ако хоћеш савршен да будеш, иди продај све што имаш и подај сиромасима... и дођи, узми крст свој и хајде за мном* (Мт. 19, 21; Мк. 10, 21). Заблагодаримо му и што нас је увео у предстојеће исповедништво (за иконопоштовање), не допустивши да се прелестимо и паднемо у јеретичку заблуду. Јер, ми смо познали и исповедамо да је Јединородни Син Божији примио тело, да се може описати по телу, да има икону и да у њој прима поклоњење. Колико се људи налази изван **Јеванђеља** у заблуди и неверју? Колико је, опет, оних који су прихватили **Јеванђеље**, али су заблудели у вери и претрпели бродолом као и иконоборци, који не исповедају да се Христос може описати по телу и да има икону, којој се треба поклањати, чиме се лишавају спасоносности Његовог домостроја? Помишљајући о реченоме, ми имамо због чега да срдечно захваљујемо Господу. Кроз благодарност, пак, долази скрушеност, од које се јављају сузе. Сузе, пак, [доносе] просвећење, које омогућује напредак у делу спасења.

2) Заблагодаримо Богу за веру и за меру вере коју имамо. Јер, сама по себи, вера је једна, али је у зависности од нашег загрљаја - велика или мала. И Господ говори Петру: *МалOVERНИ, зашто посумња* (Мт. 14, 31). Он на другом месту каже: *О жено, велика је вера твоја; нека ти буде како хоћеш* (Мт. 15, 28). И опет: *Ни у Израилу толике вере не нађох* (Мт. 8, 10). На тај начин је вера једном мала, а други пут велика. Нека нико не говори: "Ја сам неук и не могу да схватим веру". Свеблаги Бог, наиме, на све распростраире луче своје благодати. Апостол говори: *Јер гледајте, браћо, на нас позване: нема ту ни много мудрих по телу, ни много моћних, ни много племенитога рода; него што је лудо пред светом оно изабра Бог да посрами мудре; и што је слабо пред светом оно изабра Бог да посрами јаке; и што је неплеменито пред светом светом и понижено изабра Бог, и оно што је ништавно, да уништи оно што јесте* (1. Кор. 1, 26-28). Примећујете ли да се и на нас односи речено? Да ли се сећате макар блаженог брата нашег Тадеја, ако већ не других? Није ли он био Скит? Није ли служио као роб код људи? И није ли он у монаштво ступио после ослобађања од ропства? Какав је, међутим, он био и у претходном и у садашњем исповедништву? Обухвативши своју веру и обухваћен својом вером, он ју је достојно усвојио, јавивши се као савршен муж и удостојивши се украса венца мучеништва. Он се три дана после страдања одавде преселио у други живот. И ми треба да будемо слични. Немојмо као изговор износити своју неукост, већ тражимо, упознајмо и увеличавајмо своју веру. Јер, вера која дела кроз љубав остварује наше спасење. Од њих обе је спасење душе. Јер, ни вера, ни љубав саме по себи не спасавају, већ једино кад су сједињене и спојене. Нека бисмо се и ми настројили да достигнемо у савршеног човека, у меру раста пуноте Христове и удостојили се да са свима светима [добијемо] вечна добра.

210.

Као побуда на ношење бремена поста нека служи његова благодотворност (уз чување, уосталом, мирног и љубазног настројења) и велика обећања онима који носе његов терет (3/2, 7)

Пост је добар уколико се сачува и добро настројење духа, тј. мир, кротост, доброта, послушање, смирење, саосећање и свако друго добро расположење. Ђаво се, међутим, на сваки начин стара да у испоснике положи супротно, тј. да буду дрски, гневљиви, јаросни, надувени, чинећи да од поста имају више штете неголи користи. Ми, пак, којима *његове намере нису непознате* (2. Кор. 2, 11), треба да се понашамо мирно, тихо, кротко, пристојно, *подносећи један другог у љубави* (Еф. 4, 2) и знајући да је речено угодно Богу. И уколико не будеш имао такво расположење, ти Богу нећеш угодити чак ни да савијеш свој врат, да се обучеш у џак и да пепелом поспеш главу. Пост притешњује и исушује тело, али шири и увећава душу. *Због тога ми не малаксавамо, него ако се наш спољашњи човек и распада, ипак се унутрашњи обнавља из дана у дан. Јер наша пролазна мала невоља припрема нам преизобилно и неизмерно вечно богатство славе* (2. Кор. 4, 16-17). Гледајући на награду, ми можемо благодотворно да подносимо тешкоће врлине, *захваљујући Богу и Оцу који нас оспособи за удео у наследству светих у*

светлости; који нас избави од власти таме и пренесе у Царство Сина љубави своје (Кол. 1, 12). Не причешћујемо ли се ми често Његовим Пречистим Телом и Крвљу? И шта може од реченога бити пријатније и слађе, с обзиром да они који се причешћују са чистом савешћу налазе живот вечни. Не разговарамо ли ми свакодневно са божанственим Давидом и са осталим светим оцима кроз слушање онога што се чита? И има ли чега утешнијег за душе? Нисмо ли ми раскинули сваки однос са светом и са сродницима по телу? И опет, шта је блаженије и више од реченога? *Међутим, наше живљење је на небесима, откуда очекујемо и Спаситеља Господа Исуса Христа, који ће преобразити наше понижено тело, тако да буде саобразно телу славе Његове, по сили којом Он може све учинити и себи покорити* (Фил. 3, 20-21). Стога се радујмо и веселимо, презирући свако телесно задовољство. *Јер је свако тело као трава, и свака слава човечија као цвет травни: осуши се трава, и цвет њен отпаде* (1. Пт. 1, 24). Дело, пак, врлине остаје заувек. Брат Божији говори: *Злопати ли се ко међу вама? Нека се моли Богу. Је ли ко весео? Нека пева Богу* (Јак. 5, 13). Онај, пак, кога искушава зла страст (а кушач никада не престаје да искушава) нека трпи слушајући онога ко говори: *Блажен је човек који претрпи искушење, јер кад буде опробан примиће венац живота, који Господ обећа онима који га љубе* (Јак. 1, 12). *Кад ово знате, блажени сте ако то творите* (Јн. 13, 17).

211.

Поука о миру и сагласности, о пламеној љубави према Богу, о марљивом труду на грађењу спасења и уопште о приличном монашком животу (3/2, 8)

Радујем се због вас што ходите у једномислију, што мирно живите и трпељиво проходите време поста. Речено вам је на спасење и на учвршћење ваше наде. Велико је благо мир и једномислије у братству. По удаљавању зла нереди и непостојаности, противречења и осуђивања, непослушности и гордости и сваког другог лукавства, они доносе добро и себи самима и другима, којима дају пример врлине, услед чега је и сами још више стичу. Виновници саблазни ће наследити осуду, а они који подстичу на врлину ће наследити благослов. И нека се никада не деси да отпаднемо од добре настројености и од похвалног понашања, или да престанемо да волимо Бога.

Јер, написано је: *Љуби Господа Бога свога свим срцем својим, и свом душом својом, и свом снагом својом, и свим умом својим* (Лк. 10, 27). Онај ко воли на наведени начин не зна за ситост, ни умор, ни изнемоглост, већ непрестано додаје огањ на огањ и ревност распаљује ревношћу, усходећи из врлине у врлину у срцу своје и прелазећи из духовне силе у силу.

Зар не видите како се они који се труде око тела старају за оно што је пролазно и трулежно? Зар се пред вашим очима не налазе они који праве чамце по читаве дане, не дајући себи ни најмањи одмор како би зарадили нешто новца и своје домаће опскрбили неопходним за њихове потребе? А зар ми, који иштем да се обогатимо оним што је Божанствено, да добијемо Царство небеско, да се насладимо вечним добрима и да избегнемо вечне муке, нећемо све узети на себе са готовошћу и ревношћу? Зар радо нећемо жртвовати и своју крв уколико би било неопходно да је пролијемо ради Господа?

Да, братијо моја, стојмо бодро, радујмо се у нади, трпимо скорби и пребивајмо у молитвама. Пазимо на своја рукодеља, на псалмопојање, на стихове и на читање, уздржавајући свој ум сличним занимањима од скитања по сујетним предметима. Јер, нерад је мајка зла, а делање - чување ума. Немојмо иступати из своје добре настројености, већ поштујмо послушање, поредак, успокјавање ближњег и све што помаже наше спасење, увек се молећи за оне који овде пребивају и братију који су расејани на многим местима. Јер, мене боли срце стога што очима не видим како се спасавају.

212.

Поуке говорим по дужности; но, да би се јавио плод, помозите ми вашим напредовањем уз садејство поука; ваш напредак је и мој, будући да смо једно; ви сте га показали исповедништвом пред иконоборцима и трпљењем мука од њих; немојте посрамити ту своју одважност (3/2, 9)

За ваш телесни опстанак је неопходно једно, а за духовни друго. Прво вам даје економ, тј. храну, пиће, одећу, а друго - ја смирени кроз реч и поуку. Прво се не даје по прохтевима, а друго се испуњава по дужности. Говорећи вам кратке и оскудне поуке, ја, дакле, не чиним ништа велико. Напротив, ја се бојим и трептим, будући да за ваше душе нећу дати одговор цару, или властелину, или начелнику, већ Судији

свих и Богу, пред којим се поклања свако колена небеских, земаљских и преисподњих, и кога исповеда сваки језик.

Ви, пак, као братољубиви, помозите и мени и себи: самима себи напредовањем у свакој врлини, а мени својим молитвама. Уосталом, ваш успех је и мој успех, и обрнуто: *А ви сте тело Христово, и удови понаособ* (1. Кор. 12, 27); *и ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови* (1. Кор. 12, 26). Пошто се ја старам о вашем [добру], и ви треба да се старате о мом [добру]: ја сам у вама и ви у мени због наше узајамне љубави. Ето закона доброг уређења истинског братства.

Нека ваша послушност мени буде искрена и непоколебива, с обзиром да сте се у њему родили, узрасли, усавршили за овај нови живот, те благодаћу Христовом достигли меру Његовог исповедања (поводом иконоборства). Ви се нисте устрашили царева, ни заплашили начелника, ни одступили пред страдањем, ранама, прогонством, тамницама, смрћу. Стога сте постали знаменити, као што је свима познато. Немојте издавати своју врлину, немојте постидети своју похвалу, нека се ваше добро име не промени у ружни назив. Напротив, на похвалној прошлости назиђујте и будућност, свагда се чувајући и унутра и у споља. Ограђујте се чувањем заповести, побеђујући свако искушење и сваку скорб подносећи трпељиво. Знајте да се ми још налазимо у подвигу и прогонству, не знајући шта ће родити следећи дан. Уосталом, *ако је Бог с нама, ко ће против нас? Он који свога Сина не поштеде, него га предаде за све нас, како да нам с Њим и све не дарује* (Рим. 8, 31-32). Ето како да се надате и како да сте уверени. Живећи у наведеној нади и уверењу ви ћете, уверавам вас, стећи наслеђе са свима светима.

213.

Смрт је близу: треба да се припремамо; како; све треба чинити у славу Божију; треба да смо једномислени и узајамностаратељни, да чувамо чула, да обуздавамо мисли и да ревнујемо за добро у очекивању бестрашћа (3/2, 10)

Дан за даном наш живот се скраћује и ми се приближавамо смрти. Нама предстоји да се преселимо одавде и да се придружимо братији и оцима нашим. Стога се од нас захтева велико трезвоумље, пажња и срдачна припрема. Библијско казивање о потопу Господ упоређује са оним што ће се десити приликом Његовог другог доласка: *Слично као што беше у дане Лотове: јеђаху, пијаху, куповаху, продаваху* (Лк. 17, 28) *и дође потоп и однесе све; тако ће бити и долазак Сина Човечијега* (Мт. 24, 39). Ми се чудимо како су се тадашњи [људи] неосетљиво и безбрижно односили према долазећем потопу, не показавши ни страх ни трепет. Међутим, не налазимо ли се и ми у безбрижности због које њих осуђујемо. Код нас се не припрема ковчег који се градио сто година. Међутим, ми свакодневно видимо мртвачницу која се пуни и која ће и нас примити. Готово свакодневно смрт узима понеког од братије наше и он одлази. И оно што се при томе код нас дешава је далеко страшније од онога што се дешавало (при потопу). Стога и треба да смо пажљивији.

Ја не кажем: "Немојте јести, ни пити, нити се одевати", већ, по учењу апостола: *Ако, дакле, једете, ако ли пијете, ако ли што друго чините, све на славу Божију чините. Не будите на спотицање ни Јудејцима, ни Јелинима, ни Цркви Божијој* (1. Кор. 10, 31-32). Да, братијо, молим и преклињем, опет по речима блаженог Павла, да *употпуните моју радост, тј. да исто мислите, да исту љубав имате, једнодушни, једномислени, ништа не чинећи из пркоса, нити за празну славу, него смирењем* сматрајући *један другога већим од себе* (Фил. 2, 23). Оградимо своја чула, тј. гледање, слух, мирис, укус и додир, кроз које улази смрт. Обуздајмо ум како не би скретао у неприличност, како не би изображавао рђаве призоре, како не би порађао греховне жеље, од којих нема ни користи ни задовољства. Напротив, све више болујмо и скрушавајмо се, имајући у виду једино очишћење душе и напредак у бестрашћу, и у њима налазећи утеху и задовољство. Немојмо бити мрзовољни, већ се држимо наде да ћемо окусити бестрашће и обрадовати се због његовог стицања. Напрегнуто и непрекидно журимо за његовим трагом, будући да ревност допуњује оно што недостаје, имајући Бога за Помоћника. Господ је близу оних који га чекају, и душа која га иште наћи ће га. Проводећи живот на наведени начин, ми ћемо свакако добити Царство небеско.

214.

Сећајући се Бога, сећај се и смрти; немој се везивати за живот, нити за било шта што се у њему цени; речено се највише тражи од нас који смо се одрекли од света (3/2, 11)

Као спасоносно напомињање, поука је благотворна, будући да нас подстиче на трезвоумље и бодрост при вршењу обавезних послова. Она нас поучава да никада не престајемо да помишљамо на Бога, да га волимо или да се сећамо свог одвајања од тела. Јер, ми ћемо се одвојити од њега и умрети, као и сви оци наши, преселивши се у други свет и ступивши у живот који нема краја. Овдашњи живот личи на сенку и сан, и ограничен је са неколико година. Ја не мислим на време од настанка света, већ на живот сваког човека, који ретко долази до Давидске границе, и још ређе је прелази. Сви свети су сав живот размишљали о реченоме. Апостол сведочи: *У вери помреше сви они не дочекавши остварење обећања, али их видеше издалека, и поздравише, и признаше да су странци и пролазници на земљи. Јер они који тако говоре показују да траже Отаџбину, И да су мислили на ону из које су изашли, имали би времена да се врате; али сад желе бољу, тојест небеску. Зато се Бог не стиди њих да се назива Бог њихов; јер им је припремио Град* (Јев. 11, 13-16). Ето града нашег. Ето отаџбине наше. У њој су оци и братија наша и по телу и по духу. И зашто ми садашњи живот још сматрамо достојним пажње? Зашто се привезујемо за његове обичаје? Неразумно је не желети повратак из туђине у домовину или из рата у мир. Ми смо се, пак, вољена братијо, као разумни одвојили од света и свега што је у свету. Стога читав свој живот помишљајмо на смрт, одбијајући сваку похоту, сваки немар, сваку ослабљеност, сваку мрзовољу, свако зло како бисмо угодили Богу и постали наследници небеских добара.

215.

Господ нам је дао мир, који нас обавезује да споља будемо у миру са свима, а унутрашње да мирујемо у себи од страсти и гриже савести (3/2, 12)

Недељни [тј. васкрсни] дан је дан мира. У њему је Господ, победивши непријатеља, ученицима рекао: *Мир вам* (Јн. 20, 21). И својом речју Он није само њима дао мир и није им га дао само за један дан. Напротив, Он свима свагда изриче такав мир, па и нама смиренима. Имајмо мир и будимо мирни у себи. По спољашњем човеку немојмо дозволити да имамо мржњу ни према једном од братије, већ према свима будимо љубазно расположени. Јер, Господ говори: *По томе ће сви познати да сте моји ученици ако будете имали љубав међу собом* (Јн. 13, 35). По унутрашњем, пак, човеку чувајмо мир и спокојство од погубних страсти, како бисмо и ми са апостолом могли говорити: *Имамо мир у Богу кроз Господа нашег Исуса Христа, кроз кога и приступисмо с вером у ову благодат у којој стојимо, и хвалимо се надањем славе Божије* (Рим. 5, 12). Ми смо, међутим, измењиве природе, услед чега се дешава да се подвргавамо несретним и скорбним колебањима и узнемирењима. Ипак, ми одмах треба да пожуримо да се вратимо у пређашње стање, тражећи мир у Богу, као што говори апостол: *Јер Он је мир наш, који и једне и друге састави у једно и разруши преграду која је растављала, то јест непријатељство, укинувши телом својим закон са његовим заповестима и прописима, да оба сазда у самој себи у једнога новог човека, стварајући мир и да помири са Богом иједне, и друге уједном телу крстом, убивши непријатељство на њему* (Еф. 2, 14-16). Обраћајући се своме Оцу, и Господ говори о делу које је испунио: *Дело сврших које си ми дао да извршим* (Јн. 17, 4). Он је измирио земаљско и небеско, и нас чинећи синовима мира и љубави. Можда ће неко рећи: "Како, зар ми нисмо у непрестаној борби, као што говори и апостол: *Јер не ратујемо против крви и тела, него против поглаварстава, и власти, и господара таме овога века, против духова злобе у поднебесју* (Еф. 6, 12)". Ми ћемо одговорити да наведене речи указују на врсту и величину борбе, али не и на нас као њене носиоце. Јер, он на другом месту говори: *Јер оружје нашег војевања није телесно него силно Богом за рушење утврђења, обарајући помисли и сваку охолост, која устаје против познања Божијега, и покоравалујући сваку помисао на послушност Христу* (2. Кор. 10, 45). Онај ко се налази у наведеном расположењу очигледно поништава борбу и уводи мир.

216.

Треба слушати поуке и, верујући им, испуњавати њихове савете (3/2, 13)

Ја вам и сада приносим кратку и оскудну, али неодложну меру слова како сам не бих био осуђен за ћутање, и како се ви не бисте лишили поуке. Ви се, уосталом, већим делом поучавате читањем светих отаца. Па ипак, ви имате потребу и за мојим смиреним поучавањем. Усудићу се да кажем да у њему имате чак већу [потребу] неголи за њиме. Јер, тамо налазите општа расуђивања, а овде се говори управно о вама са изобличењем и исправљањем. Каже се: *Обличићу те, и метнућу пред лице твоје грехе твоје* (Пс. 49, 21). И Господ каже: *Да нисам дошао и говорио им, не би греха имали; а сад изговора немају за грех свој* (Јн. 15, 22). Наравно, нека се не деси да се речено односи на вас. Јер, ја са вама не говорим као са непокорним и грешним, већ као са синовима послушања, као са љубљеним чедима и као са једнодушним сателесницима и саборцима. Будите храбри и напредујте да бисте били *чисти и беспрекорни на дан Христов, пуни плодова правде кроз Исуса Христа, на славу и хвалу Божију* (Фил. 1, 10-11). Реч моја је за вас. Ја се надам да ће Онај ко је давно из камена извео воду за Израиљ и из мог каменог срца извести кратко слово како бисте се оросили и заблагодарили Господу, који храни, напаја и управља живот наш у садашњем живовању као у пустињи. Пошто сам се већ сетио древне повести, зауставимо пажњу и на оно што се тада десило са непокорнима, о којима апостол говори: *Али већина од њих не беше по Божијој вољи, јер бише побијени у пустињи. А ово бише примери нама, да не желимо зла као што они жељеше, Нити бивајте идолопоклоници, као неки од њих, као што је написано: Седе народ да једе и пије, и устаде да игра. Нити да блудничимо, као што неки од њих блудничеше, и паде их у један дан двадесет и три хиљаде. Нити да кушамо Христа, као што неки од њих кушаше, и од змија изгибоше. Нити ропћите као што неки од њих ропташе, и изгибоше од истребитеља* (1. Кор. 10, 5-10). Размишљајући о реченоме, братијо, бежимо од узрока гнева Божијег, бежимо од зле похоте, бежимо од роптања, избегавајмо да кушамо Христа. Како је могуће Њега кушати? Падајући у помисли неверја и говорећи: "Да ли ћемо имати све што нам је неопходно? Да ли ћемо издржати борбу са непријатељем? Да ли ћемо све претрпети". Немојмо чинити речено, братијо моја. То су речи неверја и сумње, које не треба допуштати. Јер, поверовавши чврстом вером, ми ћемо све моћи претрпети. И Ноје је поверовао и избегао погубао потопа. И Авраам је постао отац многих народа. И Мојсије је прошао кроз Црвено море као по сувом. И три младића и Данило су остали неповређени. Једном речју, вером су се сви свети оправдали. И ми ћемо, верујући све поднети и победити са Христом, удостојивши се и венца правде.

217.

1) Ослободивши се од житејских, светских и греховних веза, немојмо допустити да се опет вратимо на њих; 2) нека нико не мисли да споји служење Богу и ропство греху и страстима (3/2, 14)

1) Одгонећи наш нерад и подстичући ревност, апостол је рекао: *Господ је близу. Не брините се ни за што, него у свему молитвом и мољењем са захвалношћу казујте Богу жеље ваше* (Фил. 4, 5). Немојмо бити немарни, већ се крепимо и храбримо на делање на које нас је призвао Господ. Он нас је призвао из општенародног пребивања у монашки живот, Он нас је обукао у ризу спасења и оденуо у одећу весеља, Он нас је *искупио од проклетства закона поставши за нас проклетство* (Гал. 3, 13). Немојмо дозволити да опет постанемо добровољни робови страсти. Роб који је откупљен златом никако неће пристати да опет допадне ропства. Напротив, удаљивши се подаље од места свог ропства, он се радује што се удостојио да се ослободи од ропске тираније. Уосталом, ропство само по себи није неко нарочито зло, будући да апостол говори: *Јеси ли призван као роб? Немој да бринеш, него ако и можеш постати слободан, радије се стрпи. Јер који је као роб призван у Господу, слободњак је Господњи; тако и који је призван као слободњак, роб је Христов* (1. Кор. 7, 21-22). Па ипак је истина да онај ко се ослободио ропства не жели да опет живи под његовим бременим. Утолико више и ми треба да се држимо далеко од греха, будући једном ослобођени од њега. Или можда не знамо шта нам је направио? Није ли нас истерао из раја? Није ли нас учинио смртнима уместо бесмртним? Није ли нас увео у многоплачевни живот? Не постаје ли преко њега свако зло? Стога га избегавајмо као највећег непријатеља и замрзимо га као достојног мржње. Заволимо, напротив, врлину која нас чини анђелима, па чак и боговима, по писаноме: *Ја рекох: Богови сте и синови Вишњега сви* (Пс. 81, 6).

2) У чему се, пак, састоји суштина врлине? У одвајању од света и прилепљивању уз Бога. Господ говори: *Нико не може два господара служити. . . Не можете служити Богу и мамону* (Мт. 6, 24). Ми не можемо

стремити и врлини и греху. Јер, *какву заједницу има светлост с тамом* (2. Кор. 6, 14)? Стога су заповести Христове лаке и растеређујуће, а греси тешки и оптерећујући. Тешка је и [околност] да се ми напрежемо да спојимо супротности и да сматрамо да је могуће да смо благонаклони према телесној похоти и да можемо да се успешно бавимо духовним делима. Окренемо се себи [и закључимо]: уколико смо достигли меру савршенства заблагодаримо Богу од кога је *сваки дар добри и сваки поклон савршени* (Јак. 1, 17), те се потрудимо да останемо чврсти, страхом Божијим се чувајући неизмењивим и непоколебивим у добром расположењу нашем; а уколико смо, пак, у многоме непотпуни, пожуримо и напрегнимо се да достигнемо савршенство док још постоји време за делање, утврђујући се вером, окриљујући се надом, везујући се љубављу, украшавајући се смиреноумљем, веселећи се послушањем, испитујући се трпљењем, просвећујући се исповедањем и свим другим врлинама сведочећи да смо истински монаси, нелажни послушници и искусне слуге Господње у Христу.

218.

1) Треба пажљиво да слушамо Реч Божију, одакле нам долазе сва духовна расположења; 2) слично су поступали сви свети и пружили сведочанство кроз добре плодове; 3) и ми поступајмо на речени начин, сећајући се добротина Господњих(3/2, 15)

1) Сви људи имају очи и уши, премда и не виде и не слушају сви, већ само они који имају уво које чује и око које види. Стога је и Господ рекао: *Ко има уши да чује, нека чује* (Мт. 11, 15). О глувим ушима и пророк говори: *Даде им Бог дух неосетљивости, очи да не виде и уши да не чују* (Ис. 6, 9; Рим. 11, 8). Стога оно што се чита слушајмо пажљиво, а не немарно како не бисмо претрпели осуду. Напротив, ми треба да можемо да кажемо: *Наук Господњи отвори ми уши* (Ис. 55, 5). Онај ко слуша пази, скрушава се, чисти се, просвећује се, радује се и све овдашње сматра ништавним. Он само жели Христа да задобије, слушајући га како говори ученицима: *Нећу вас оставити сиротне; доћи ћу к вама* (Јн. 14, 18). И опет: *Ви сте пријатељи моји ако творите што вам ја заповедам* (Јн. 15, 14). И опет: *Још мало и свет ме више неће видети, а ви ћете ме видети, јер ја живим, и ви ћете живети* (Јн. 14, 19). И опет: *А ви сте они који сте се одржали са мном у искушењима мојим. И ја вама завештавам Царство, као што Отац мој мени завешта да једете и пијете за мојом трпезом у Царству моме* (Лк. 22, 28-30). Слушајући наведено, богољубац је спреман да свакодневно умире за Христа.

2) Ето како су живели сви свети и са каквом решеношћу и свечаношћу су изјављивали своју љубав према Господу. Јеремија говори: *Ја се не уморих идући за тобом и дан људски не пожелех* (Јер. 17, 16). Свети Давид говори: *Шта ћу узвратити Господу за све што ми је дао* (Пс. 115, 3). Апостол говори: *Јер је вама даровао не само да верујете у Христа, него и да страдате за Њега* (Фил. 1, 29). Дела апостолска говоре да су се сви апостоли радовали удостојивши се да поднесу срамоту за име Његово (Дап. 5, 41). Једном речју, свети су сличним узвицима изражавали своју велику љубав према Христу Господу.

3) И ми, братијо, пажљиво слушајмо оно што се чита и заволимо љубљенога Бога нашег, свагда му благодарећи за добра која нам је учинио, тј. што нас је изабрао од почетка за спасење у светињи нашег садашњег звања, што нам је даровао да му служимо у Православној вери и што нам је, као неку обилну трпезу, предано учење светих. И благовремено је да апостолски кажемо: *Ако је Бог с нама, ко ће против нас? Он који свога Сина не поштеде, него га предаде за све нас, како да нам с Њим и све не дарује? Ко ће оптужити изабране Божије? Бог је онај који оправдава. Ко ће осудити? Христос је онај који умрије, па још и васкрсе, који је и с десне стране Богу, који и посредује за нас* (Рим. 8, 31-34). Он ходатајствује пред Богом и Оцем и даје нам Царство небеско.

219.

1) Помене немојмо вршити само спољашње, него и духовно; 2) сећајмо се да ћемо и ми отићи; 3) тим сећањем се подстичимо на припремање за исход (3/2, 16)

1) Јуче смо прилично вршили помен оца нашег. Јер, духовна деца треба да указују поштовање према свом оцу. Ипак ми не треба да мислимо да је при помињању довољно да извршимо службу спомена и да се телесно утешимо. Напротив, ми треба да породимо и духовне утехе. Покренувши чула на кратко време, телесна утеха одлеће, док је духовна утеха ненасита и трајна. Онај ко је заплакао, ко се умиллио, ко се скрушио срцем заиста је добро извршио спомен свог оца или брата. Сетите се ранијих дана док је отац био присутан, док је беседио и општио са нама, а затим представимо себи [место] на коме се сада

налази, те са киме пребива и са ким општи, као и сва наша братија који су починули. Зар оно што се помишља и слуша неће свагда душу приводи ти у усхићење?

2) Окренимо се потом и себи самима и помислимо како ћемо након кратког времена и ми отићи одавде и како ће нас други спомињати као што ми сада помињемо своје претходнике. Да, такав је наш удео. Ми смо смртни људи и не знамо шта ће бити сутра. И шта је живот наш? Пара која се на кратко појављује и нестаје; пролећни цвет који изјутра ниче и увече вене. *Човек је као трава, дани његови, као цвет пољски, тако процвета* (Пс. 102, 15). *Човек се уподоби ништавности, дани његови као сенка пролазе* (Пс. 143, 4). *Свако тело је сено и свака слава људска је као свет траве* (Ис. 40, 6). *Јер огреје сунце са жегом, и осуши траву, и цвет њен отпаде, и красота лица њена пропаде* (Јак. 1, 11). И ми ћемо увенути и прећи одавде, као што су рекли свети, чија смо поређења навели.

3) Блажен је онај који је разуман и који тражи Бога (Пс. 13, 2). Блажен је онај ко се свакодневно присиљава на напоре и зној послушања, који не противречи, не ропће, који је покоран, спреман за делање, марљив у служењу, скрушен срцем и увек се спрема за исход. Јер, доћи ће крај и неће задоцнити. Доћи ће и царски весник силазећи са неба и говорећи души: "Ето, сада излази. Очекује те Цар и Бог свих". Нека бисмо се ми, молитвама оца нашег, обрели спремни, без страха прелазећи у вечни живот.

220.

1) Крај четрдесетнице нас поставља пред лице Пасхе; међутим, и читав наш живот стоји пред лицем Пасхе, премда не привремене, него вечне, која је неизмерно боља; 2) гледајте на њу, сећајући се шта је о њој рекао Господ, и подстичући се на подвижничке трудове, подражавајући свете; 3) немојте обраћати пажњу на лукаву змију, која покушава да нас обманом наведе на лепо и слатко за тело (3/2, 17)

1) Четрдесетница се приближава крају и душа се радује због приближавања Пасхе, која представља време предаха и окушања плодова од предузетих напора. Због чега сам, пак, ја проговорио о томе? Стога да бих вам напоменуо да је и читав наш живот окренут ка вечној Пасци и очекује њено приближавање. Иако је велика и значајна, овдашња Пасха је, по расуђивању наших отаца, само образ оне Пасхе. Овдашња Пасха траје један дан и пролази, а она је непрестана. Од ње се удаљио сваки бол, туга и уздах и у њој [пребива] радост, весеље и вечна утеха. У њој је глас оних који празнују и скуп слављеника, виђење вечнопостојеће светлости, блажена светковина Христова, трпеза пуна вечних добара и ново пиће, о коме је Христос рекао: *Кажем вам пак да од сада нећу пити овога рода виноградскога до онога дана када ћу пити с вама новог у Царству Оца мога* (Мт. 26, 29).

2) Пред своје Вознесење на небо, он је о том Царству рекао својим ученицима: *Идем да вам прапремим место. И ако отидем и припремим вам место, опет ћу доћи, и узећу вас к себи да где сам ја, будете и ви. И куда ја идем знате, и пут знате* (Јн. 14, 24). И на другом месту Он опет говори: *У онај дан знаћете ви да сам ја у Оцу своме, и ви у мени, и ја у вама* (Јн. 14, 20). И опет: *Оче, хоћу да и они које си ми дао буду са мном где сам ја, да гледају славу моју коју си ми дао, јер си ме љубио пре постања света* (Јн. 17, 24). Да би се схватило да те речи нису биле упућене само апостолима, већ и свим верујућим, Он је опет рекао: *Не молим пак само за њих, него и за оне који због речи њихове поверују у мене: да сви једно буду, као ти, Оче, што си у мени и ја у теби, да и они у нама једно буду да свет верује да си ме ти послао* (Јн. 17, 20-21). Шта је утешније од ових речи? И шта је убедљивије? Коју душу оне не могу смекшати? Какво срце оне неће скрушити? Такво срце би праведно требало назвати каменим, а не људским. Помишљајући о реченоме, свети су благодушно претрпели све што су подносили, скорби сматрајући радошћу, тескобе - ширином, страдања - насладом, подвижничке напоре - утехом, смрт - животом. С обзиром да тежимо истом циљу и будући да иштемo Пасху заједно са њима, и ми треба да храбро подносимо све непријатно што долази, не падајући под његовом тежином и избегавајући малодушност, све више се подстичући на пламенију ревност.

3) Немојте обраћати пажњу на лукаву змију која нам припрема разноврсне замке уз помоћ наших страсти, која се преображава у анђела светлости, која ствари показује онаквима какве нису, која таму представља као светлост, и горко као слатко. Она је прелестила нашег прародитеља, опчинивши његово гледање и ружно му показавши као прекрасно, да би га потом кроз окушање [плода] избацила из раја. Знајући, пак, из опита да је лажљиви обмањивач, ми немојмо изаћи из раја заповести. Када нам покаже прекрасан плод, ми немојмо на њему зауставити око душе и тела нашег, већ на сваки начин окрећимо поглед како

се не бисмо прелестили. И шта је заправо плод који изгледа леп? Телесна љубав и зла похота сваке од погубних страсти. Уколико их избегнемо, ми ћемо се спасти и удостојити да са свима светима празнујемо вечну Пасху.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

221.

1) После зиме цвета и даје плодове биљно царство; и душа после лишавања, скорби и тешкоћа духовно цвета и доноси духовне плодове, којима се радује и храни Господ; 2) подносимо све невоље и тешкоће нашег подвижничког живота како бисмо принели плод, радујући и хранећи Господа, од чега нема ништа блаженије; 3) за речено ће нас уверава сам Господ; како, дакле, да са сваком радошћу не подносимо сваку тешкоћу нашег живота (3/2, 18)

1) Зима је прошла и наступило је пролеће. Ми видимо како творевина Божија оживљава: растиње цвета, земља се покрива зеленилом, птице почињу да певају и све остало се обнавља. И ми се свиме наслађујемо и слаavimo премудрог Уметника свега Бога, који сваког лета као да пресаздаје и преображава сву твар своју, приметно нас уверавајући да оно *што је на Њему невидљиво, од постања света умом се на створењима јасно види*, тј. *Његова вечна сила и Божанство* (Рим. 1, 20). Ми, уосталом, не треба да се задржавамо само на реченоме, већ да и даље простиремо свој мислени поглед, те да и у самима себи видимо оно што се дешава у творевини. Како? Кроз поређење. Узрок обнове видљиве творевине јесте зима, у којој се земља и све што је на њој подвргава непријатном утицају снега, ветрова и бира. Слично бива и са душом: уколико најпре не претрпи зиму скорби, лишавања и беда, она неће дати цвет ни плод. Уколико, пак, претрпи све слично, принеће очекиване плодове и добити благослов од Бога, као што је написано: *Јер земља која упија дажд што често на њу пада, и која рађа биље корисно онима ради којих се и обрађује, прима благослов од Бога* (Јев. 6, 7).

2) И ми треба да подносимо сваку невољу, свако лишавање, свако видљиво и невидљиво искушење које нас напада у време поста који тече у гладовању и жеђању и у свим осталим злопаћењима како бисмо постали плодносни и како бисмо добили благослов од Бога. Ми треба да прихватимо као госта и нахранимо Господа Исуса. Ми се, наиме, наслађујемо гледањем зелене, расцветане и плодне творевине. И Господ се радује гледањем на нашу душу која духовно цвета и доноси плод. Какав плод? *Љубав, радост, мир, дуготрпљење, благост, доброту, веру, кротост, уздржање* (Гал. 5, 22-23). Ето чиме се Он храни и наслађује. И блажен је онај ко га тиме храни стога што ће и Он њега нахранити вечним добрима. Блажен је онај ко га прима као госта јер ће и Он њега примити у Царство небеско. Онај ко земаљског цара прими у свој дом има велику радост и весеље. Неће ли се утолико пре [радовати] онај ко прима Цара над царевима и Господара над господарима?

3) И ми га заиста примамо, као што се види из Његових речи: *Ако ме неко љуби, реч моју држаће, и Отац мој љубиће њега; и њему ћемо доћи и у њему ћемо се настанити* (Јн. 14, 23). И опет: *Ко има заповести моје и држи их, то је онај који ме љуби; а који мене љуби, тога ће љубити Отац мој; и ја ћу га љубити и јавићу му се сам* (Јн. 14, 21). Због наведених обећања ми све треба са радошћу да трпимо и чинимо, слушајући апостола који говори: *Сада се радујем у својим страдањима за вас, и у своје телу допуњавам што недостаје Христовим патњама, за тело Његово, које је Црква* (Кол. 1, 24). И свети Јаков говори: *Сваку радост имајте, браћо моја, када паднете у различна искушења, знајући да кушање ваше вере гради трпљење; а трпљење нека усавршује дело, да будете савршени и потпуни без икаквог недостатка* (Јак. 1, 24). Видите ли да се у искушењима налази радост и у скорбима - весеље? Светитељи су тако живели. И ми се напрегнимо да идемо њиховим стопама како бисмо заједно са њима наследили Царство небеско.

222.

Набројавши подвижничке врлине, у којима се понеки нарочито успевали у [време] поста, он додаје: "Будите такви увек не мењајући се са променом времена" (3/2, 19)

Већ се налазимо на самој граници поста, будући да се, као што видите, готово завршава, Писмена сведочанства која су до нас дошла из давних времена уверавају нас да су се у ово време у своје обитељи враћали блажени оци из околине Јерусалима. Они су време свете четрдесетнице проводили у пустињама. Они су као првине на дар многоштедром Владици и Богу приносили високе врлине у којима су узрапредовали у својим пустињским подвизима. Ни ви не приносите ништа мало и незнатно. Напротив, према својим силама ви приносите госпођу свих врлина, тј. љубав, затим богосветло смиреноумље, христоводобно послушање, неуспављиво трезвоумље у молитви и псалмопојању на бдењу, нарочито усрђе у испуњавању напора рукодеља. Није недостојно похвале ни пресецање расејаности, уздржање од неприличних погледа, скромност у ходу, благоразумност у одговорима и узајамном општењу. Нећу почети да говорим о обуздавању дрскости, одбацивању причљивости, уздржању у храни, одбацивању многог спавања, пажњи приликом читања и најзад, о блаженом и мученичком одсецању властите воље, које је требало поставити на прво место, будући да га Господ, као једину истинску жртву, изнад свега тражи од нас. Све наведене особине су добар и преподобан принос. Усудићу се да кажем да се од вас нико пред Господом неће појавити празан, већ ће сваки принети своје добро. Ви сте, дакле, на темељу свог подвижништва називали *злато*, *сребро* и *драго камење*, тј. дела која неће сагорети на огњу будућег испитивања, а не грехољубље, ропство страстима, срамни говор, стидне помисли, тајно једење, лаж, непријатељевање и друга дела, која апостол упоређује са дрвима, сеном и сламом (1. Кор. 3, 12). **Ви** сте за кратко време испосничких дана стекли духовну ризницу. Стога немојмо допустити да је са променом времена изгубимо, предавши се непријатељу и супарнику. Нека дође до промене времена и нека дођу други дани. Ви, пак, у својој покорности вољи Божијој и у својој љубави према Њему останите непромењиви. Или, промените се, али једино добром изменом, мање савршенство замењујући већим савршенством, од искре постајући светилник који гори и од месеца се преобразивши у сунце. Само се немојте заустављати и окретати назад ка утехам света, које пролазе као сан, премда и подвргавају вечном горењу у огњу. Према томе, молим вас да, настављајући досадашње пребивање у богоугодном настројењу, отпразнујемо и празник Цвети, да отворимо манастирска врата и примимо оне који нам дођу, виђење и беседу са њима уредивши на славу Божију. Нека они који нас виде по божанственом апостола кажу да је Бог са нама као у свом храму (1. Кор. 3, 16). Чинећи као што рекосмо, ми ћемо и Свету и Велику Пасху отпразновати богоугодно, саображавајући се страстима Христовим и обасјављујући се светлошћу Васкрсења.

223.

1) Он помиње неко искушење које су сви заједно добро поднели; 2) он указује како тече искушење на грех и како се треба противи греху, одбијајући прилог, и остало; 3) да не би било прилога, не треба да се враћамо на раније чак ни мишљу, док спољашње треба да се строго држимо поретка доброг понашања; 4) више од свега се чувајте напуштања обитељи; 5) уопште, нека код вас све буде благообразно и правилно; све чините као пред Господом; 6) завршен је пост, заблагодаримо Господу и немојмо престати да се поправљамо (3/2, 20)

1) Господ је у Јеванђељу рекао: *Симоне, Симоне, ево вас заиска сатана да вас веје као пшеницу. А ја се молих за тебе да вера твоја не престане* (Лк. 22, 31-32). Нешто слично се и са нама десило. Ипак, свеплаги Бог није дозволио да се ожалостимо преко мере, већ је учинио *са искушењем крај*, да бисмо могли *поднети* (1. Кор. 10, 13). Ви знате о чему говорим. Ја сам примио ваше братољубиво састрадавање као богоугодно, спасоносно и похвално, по речима апостола: *Јер гле, баш то што се ви по Богу ожалостисте, какву брижљивост створи у вама, па правдање, па незадовољство, па страх, па жељу, па ревност, па кажњавање! У свему показасте себе чистим у овој ствари* (2. Кор. 7, 11). Ваше расположење заиста беше братско, као што и захтева реч истине. Јер, каже се: *И ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови* (1. Кор. 12, 26).

2) Погледајте само какво је старање и напрезање код ђавола, како *као лав ричући ходи и тражи кога да прождере* (1. Пт. 5, 8), кога да ухвати као плен делимично или у потпуности. Ухвативши некога делимично, он није задовољан, већ се пружа на још горе све док не изазове греховну смрт. Он најпре

настоји да прихватимо прилог [тј. греховну помисао] како бисмо у срцу замислили нешто лоше. Оскрнавивши и заразивши душу, он је саблажњује да иступи из граница природе, чинећи је безумном, бесловесном и слепом. И она већ стреми ка неприличном, тј. уместо светлости - таме, уместо сладости - горчини, уместо животу смрти. Таква је несрећа од кушача. Ми, пак, братијо, на сваки начин чувајмо душе своје, не дајући места ђаволу. Ми одмах треба да одгонимо прилог. А уколико будемо савладани, у крајњој мери немојмо се оскрнавити саглашавањем. А ако и на том нивоу претрпимо несрећу, немојмо дозволити да дуго пребивамо у сличном настројењу како се не бисмо приклонили греху.

3) Са нама се речено дешава због наших ранијих пристрашћа и због присећања. Стога избегавајмо пристрашћа и младалачка присећања. Јер, залазити у њих и маштом пребивајући у њима значи враћати се срцем у Египат. Ми, пак, реченога треба да се чувамо по унутрашњем човеку, док по спољашњем треба да чинимо оно што нас учи апостол: *Никаква рђава реч да не излази из уста ваших, него само добра за израђивање онога што је потребно, да донесе благодат онима који слушају. И не жалостите Светога Духа Божијега, којим сте запечаћени за дан избављења. Свака горчина и гнев и љутина и вика и хула са сваком злобом, нека су далеко од вас. А будите међу собом благи, милостиви, праштајући један другоме, као што је и Бог у Христу опростио вама* (Еф. 4, 29-32).

4) Избегавајмо напуштање обитељи како не бисмо имали узрок за пад. Авај. Твоја братија је унутра, а ти си напоље. Твоја братија је у безметежју, а ти си у празнословљу. Твоја братија је спокојна, а ти прелазиш са места на место. Отуда су саблазни, отуда падови. Чему се подвргава овца која се одвоји од стада? Зар не постаје плен зверима? Слично је и са оним ко побегне из обитељи. Нека не буде тога, братијо. Нека све код вас бива благообразно и уредно, све сапажњом и опрезношћу, све као пред лицем Господњим, који види и скривено и откривено, и дневно и ноћно, и сваки телесни и мислени покрет. Немојмо, дакле, бити на саплитање ни Јудејцима, ни Јелинима, ни Цркви Божијој. И довољно смо рекли.

5) Четрдесетница се завршава. Узнесимо славу Богу који нас је удостојио да је довршимо и који нам је дао силу да понесемо њене уобичајене подвиге. Труд је прошао и награда остаје. Тело се стањило, али се поправио дух. Поправљајте га и освећујте и даље те ће *васцели дух ваш и душа и тело да се сачувају без порока за долазак Господа нашега Исуса Христа* (1. Сол. 5, 23).

224.

1) Немојмо престати да се сећамо страдања и Васкрсења Господњег, како нас страсти не би уловиле; 2) сада је пролеће, које оживљава све телесно; будимо опрезни и строги према телу; 3) потрудили смо се у посту; међутим, после краја поста није крај трудовима: читав живот треба да се трудимо над собом; 4) чинимо тако (4, 1)

1) Удостојивши се да благодаћу Христовом отпразнујемо Свету Пасху, прихватимо опет своја дела. Истовремено и радимо и сећајмо се животворних страсти Спаситеља нашег, Исуса Христа и Његовог славног Васкрсења. Јер, никако не треба дозволити да са проласком Пасхе прође и наше сећање на њих. Пред очи ума треба увек да приводимо спасоносне страсти Господње, Његово распеће, погреб и Васкрсење. Непрестано се занимајући таквим предметима, ми ћемо бити неуловљиви за страсти. Уколико нас понекад услед непажње улове, ми брзо треба да погледамо на распетог Исуса, Господа славе и одмах ће засијати исцелење душама нашим. Слично је у давна [времена] и Израилљ, кад су га уједале змије, погледао на бакарну змију и одмах се исцељивао (Бр. 21, 9). Вама је познато да зле помисли уједају као змије и у душу уливају отров, који са свим старањем треба одмах избацити како се одуговлачењем не би створила неизлечива рана.

2) Видите, сада је пролеће. Оно је родитељка [тј. будитељка] крви (а крв - тела). *Тело, пак, жели против Духа, а Дух против тела* (Гал. 5, 17), будући да снажење тела слаби дух, а снажење духа слаби тело. Будимо опрезни и у употреби хране, пића, сна и свега другог држимо строгу умереност како тело не би надвладало дух, већ како би душа одржала победу над телом.

3) Тркач на попришту се проглашава победником када претрчи све стадије (и први дотрчи до назначене црте), а не када претрчи само две стадије. Ни ми (нисмо победници уколико долично проведемо) само четрдесетницу или Педесетницу. Напротив, кажем вам да уколико сав свој живот не истрајемо у пажљивом подвигу ми нећемо избећи замке ђавола и нећемо добити победне награде.

4) Стога се стално подвизавајмо добрим подвигом, проливајмо зној ради стицања врлина, притешњавајмо тело, прогањајмо страсти, *свагда носећи на телу умирање Господа Исуса* (2. Кор. 4, 10)

и свагда *сами у себи осуду на смрт* доживљавајући (2. Кор. 1, 9). Јер, свакако ћемо и ми умрети као и оци наша и братија. И ми ћемо се преставити и отићи на непозната места, те угледати призоре које нисмо видели. Та реч је страшна и онога ко има ум приводи у иступљење. Пребивајући, дакле, у страху и трепету, држимо своја чула у строгом поретку. На сваки начин се чувајмо од испразног слушања, од штетног гледања, од мириса који размазују и од сваког опасног корака, свецело се посвећујући Светоме Богу како бисмо, угодивши му, послали наследници вечних добара.

225.

1) Прошла је Пасха и прошла је страсна [седмица]; међутим, пасхално радовање и сећање на страдања Господња треба да су увек живи у нама како не бисмо живели за себе, него Господу који је умро и васкрсао за нас; 2) стога и после Пасхе треба да пребивамо у духовним и телесним подвизима, не измишљајући никаква оправдања за њихово избегавање; 3) он их прекоревашто су се скупљали заједно на тајном месту иако им је говорио да тако нешто не чине; он им указује како да се понашају кад се јавно скупљају ради разговора и како да се држе у свако друго време; 4) он напомиње да се сећају добре упокојене братије и да их подражавају, наводећи пример брата Доментијана (4, 2)

1) Пасха је прошла и празник се завршио, али радовање или празновање, ако хоћете, није прошло. Јер, ми духовно треба да се увек радујемо и празнујемо, по речи апостола: *Радујте се свагда у Господу, и опет велим: Радујте се* (Фил. 4, 4). И **страсна седмица** је прошла, али сећање на страдања Христа Спаситеља нашег треба да је у нама увек ново и живо. [Ми увек треба да се сећамо] да се Господ славе за нас распео и био погребен и васкрсао у трећи дан, саваскрсавши и саоживотворивши и нас са собом како ми живи не бисмо више живели *себи, него Ономе* који је за нас умро и васкрсао (2. Кор. 5, 15) и како бисмо са смелошћу могли да кажемо речи апостола: *А живим - не више ја, него живи у мени Христос; а што сад живим у телу, живим вером Сина Божијег, који ме заволи и предаде себе за мене* (Гал. 2, 20). Закључак из наведене тајне јесте да треба да будемо мртви за свет и живи за Бога.

2) Према томе, и после Пасхе ми треба да смо трезвоумни и бодри, да се молимо и држимо умиљења, да точимо сузе и просвећујемо се, да увек умирање Господа Исуса на телу носимо, да свакодневно умиремо произвољем, да се свагда мислено раздвајамо са телом и одлазимо Господу кроз удаљавање од телесног мудровања. Немој говорити: "Сада није четрдесетница". Јер, за трезвоумног је увек четрдесетница. Немој говорити: "Ја се већ одавно подвизавам и имам потребу за одмором". Јер, овде на земљи нема одмора. Немој говорити: "Ја сам остарео у врлини и не бојим се". Јер, страх од измене и пада никад не треба да нас напушта, с обзиром да је сатана многе остареле у врлини сурвао у јаму греха у једном часу. *Зато који мисли да стоји нека пази да не падне* (1. Кор. 10, 12) и онај ко мисли да је добро заштићен нека се пази да не буде остављен без икакве заштите. Нека код вас увек постоји опрезност, пажња и строга мера и у сну, и у јелу, и у пићу и у свему другом како би тело свагда било под притиском и обуздавањем. У супротном ће оно, поскочивши као ждребе, да нас сурва у бездан греха.

3) Ја сам вам у недавној поуци саветовао да се не одвајате и не задржавате насамо на скривеним местима, па ипак су неки од вас чинили супротно. *Шта хоћете? Да дођем к вама са прутом или са љубављу и духом кротости* (1. Кор. 4, 21). Ја сам вам говорио и ви нисте послушали. Ви сте видели да је ваш брат за тако нешто добио епитимију и нисте се уздржали. Пазите да неко не падне у сличну врсту греха. Поуке се не говоре узалуд и у празно. *Јер Бог није Бог нереди, него мира* (1. Кор. 14, 33). *А све нека бива благообразно и уредно* (1. Кор. 14, 40) да би се код нас у свему прослављао Господ. Ви братијо, који се сабирате са разних [места], пазите где и како седате и како се опходите. Немојте бити као они који су добили разрешење на све, него као свезани Духом, не као они које нико не надзире, него као они које надзире Господ, који види сваки покрет и свако дејство ваше. Немојте лутати тамо-амо, као да вас неко вуче, већ будите као странци који се одмарају. Пазите на своје рукодеље, молитве и псалмопојање и ништа немојте среброљубиво сабирати овде, већ будите задовољни оним што поседујете. Јер, сам Господ је рекао: *Нећу те оставити, нити ћу те презрети* (Нав. 1, 5). Стога свако од нас са смелошћу може да говори: *Господ је мени помоћник, и нећу се бојати, шта ће ми учинити човек* (Пс. 117, 6).

4) Сећајте се братије ваше и *гледајући на свршетак њихова живота, угледајте се на веру њихову* (Јев. 13, 7). Такав је био блажени Доментијан кога смо опевали и чији је спомен са светима. Какву је он трговину остварио? Какав је он провео живот? Није ли он многим напорима и подвизима стекао вечно наслеђе? Он је био сиромашан човек и незнатан по телу. Међутим, с обзиром да је изабрао врлину и да

је заволео Бога, и Бог је њега узвисио, по речи **Писма**: *Прославићу само оне који ме прослављају и онај ко ме понижава биће без части* (1. Цар. 2, 30). Због такве братије треба да се радујемо и веселимо. Међутим, од тога ми нећемо имати користи уколико и сами са своје стране нешто не принесемо. И приневши нешто по својој сили, ми ћемо имати част са светима у Христу Исусу, Господу нашем.

226.

1) Чувајмо мир међу собом како бисмо затворили уста онима који су ради да хуле на наш начин живота; 2) подстрек за речено нека буде љубав према Господу, која је надахњивала све свете; 3) ми се понекад предајемо изазовима због хладноће љубави према Господу; њу, дакле, треба да обнављамо и снажимо (4, 3)

1) Ми смирени се радујемо кад видимо да сваке године долазите овамо и ваш долазак празнујемо као другу Пасху. Свако од вас нам приноси телесне [дарове по мери] онога што је његова рука сабрала. И ми ћемо стога, као неко уздарје, вама предложити духовне [дарове]. Према томе, молим вас именом Господа нашег Исуса Христа да ходите достојно монашког звања које исповедамо и гоњења које смо претрпели за Господа. *Владајте се добро у свету, да би за оно за што вас опадају као злочинце били посрамљени, видевши на делу ваше добро понашање* (1. Пт. 2, 12). Постарајмо се да и за саме себе и за оне који сеprotиве истини чврсто устројимо свој живот, одржавајући добро понашање у узајамним односима и у добрим подухватима држећи се добрих правила. Кад се сабирамо у цркву држимо апостолска правила. Апостол говори: *Сваки од вас има псалом, има поуку, има језик. . . и све нека буде за израђивање* (1. Кор. 14, 26). Када негде одемо по потреби ходимо побожно како би на нашем лицу сијала извесна благодат на назидивање оних који виде. Када се деси да говоримо са женом треба да имамо пуну пажњу и да скромно уздржавамо очи од гледања како не бисмо примили жаоку и стрелу у срце.

2) Једном речју, све треба чинити у славу Бога, који нас је заволео и предао себе за нас (уп. Еф. 5, 2). Љубав према Њему доводи до иступљења онога ко га воли, не допуштајући му да припада себи, већ једино Љубљеноме, што се може приметити и код оних који воле душевно или плотски. Муж који воли жену целог себе предаје вољеној: он као да дише њом и о њој непрестано машта. Он ни на сунце које му се указује неће да гледа, већ само на своју жељену. Он неће да узме учешћа у трпези му се предлаже због жеље да буде једино са својом љубимицом. Ко је, међутим, краснији од Христа? Шта је сладосније од Његове љубави? Зар Он није *красан лепотом већма од синова људских* (Пс. 44, 3)? Није ли Он *сав сладост и жеља* (Пес. 5, 16)? Показујући топлину своје љубави према Њему, свети узвикују: *Као што чезне јелен за изворима вода, тако чезне душа моја теби, Боже* (Пс. 41, 2), или: *Јер нас љубав Христова обузима па овако мислимо: да ако један за све умре, то сви умреше. И Христос за све умре, да они који живе не живе више себи, него Ономе који за њих умре и васкрсе* (2. Кор. 5, 14-15). Ето каквом је љубављу Бог заволео свет. И ето како су силно и незадрживо свети Њега волели.

3) Не волећи га пламено, ми постајемо плен злих помисли и телесних похота, уместо задовољства сусрећући скорби, уместо сладости - горчину и уместо мира - узнемиреност. Ми братијо треба да се пробудимо и отрезнимо, те да очистимо душу од сличних погубних жеља како би у нама обитавао Христос. Јер, где је чистота, тамо је и Христос. Такав је блажени и пожељни живот. Живећи на тај начин, ми ћемо наследити Царство небеско у Христу Исусу, Господу нашем.

227.

1) Ви сте постом сабрали духовна добра; сада се постарајте да их сачувате; 2) стога треба избегавати немарност, строго пазити на себе и дејствовати са бодром опрезношћу; 3) избегавајте случајеве који побуђују на грех, чувајте чула и нарочито кротите помисли; 4) уколико не будете тако чинили, пашћете у грех; грех нам је, пак, начинио и чини много зла (4, 4)

1) Време нас призива да после празника опет кренемо са беседама и обичним поучавањем. И ја им приступам са усрдношћу знајући да сам ради тога постављен и да ћу тешко [одговарати] уколико не саопштавам реч истине у складу са својим силама. Шта бих вам рекао у садашње време? Раније сте, тј. у време свете четрдесетнице, као у неко пристаниште сабирали духовно богатство како бисте ступили у Свету Пасху. И носили сте са собом многе и добре товари врлина, тј. пост, бдење, молитву, трудољубље и остала преподобна старања. Стога сада предмет наше изузетне бриге и старања треба да буде

очување свега наведеног.

2) Јер, не треба сматрати да у духовном пристаништу бива као у телесном. Наиме, чим ступи у [телесно пристаниште] и усидри се, [човек] се предаје недејствености и безбрижности у односу на морске таласе и друге непријатне случајности. Напротив, у [духовном пристаништу] од покоја страсти постају силније и свирепије и духови злобе (тј. дух блуда, дух стомакоугађања, дух лакомости, дух лењости, дух гордости) нападају са већом неукротивошћу као некаква бура. Стога је веома умесан страх да се и у пристаништу не потоне на дно. Некада је свети Давид неопрезно погледао на Уријеву жену и потом пострадао, што знају они који су читали (2. Цар. 11, 1; 4). **Писмо** говори: *Једе Јаков и насити се, и одметну се љубљени* (Пон. 32, 15). [Једном] је неко непромишљено додирнуо [нешто], те се распалио похотом и родио безакоње.

3) Слушајући шта се говори, ти треба да пазиш: бежи од места и призора који су опасни због побуђивања на грех, те очи, слух, мирис, укус, пипање, јело, пиће и сан свежи строгим правилима како те не би потопили валови страсти. Такође треба знати да се онај ко плови по чулном мору невољно подвргава бурама и таласима, док је онај ко плови по мисленом мору господар и буре и затишја. Јер, уколико храбро одгони неумесне помисли, он ће се испунити тишином, имајући Светога Духа као Сапутника, као што се прича о светом Арсенију. Међутим, онај коме су чула распуштена и ко не омета да се у њему подижу похоте као неки таласи - у ствари сам у себи подиже најгору буру. И уколико убрзо не укроти узнемирене помисли, он ће жалосним гласом завапити: *Дођох у дубине морске, и бура потопи ме* (Пс. 68, 3). Ја заправо хоћу да кажем да треба да господари добра помисао и да боље не треба да буде савладано од горег, тј. да дух треба да влада и да се управља ка бољем.

4) Или, зар не знате шта је учинио грех? Није ли он у свет увео смрт? Није ли искварио земљу? Није ли васељену испунио гробовима од почетка света све до сада? Јер, човек је био нетрулежан до престапа заповести и ништа од наведенога није било на делу све док је првосаздани непоколебиво остајао веран заповести која му је дата. [грех] је виновник и вечних мука; он је потпала неугасивог геенског огња; он је храна незауостављивог црва; он је човека који се налазио у части учинио сличним бесловесној стоци. Будући да је многобедствен и смртоносан, ми треба да бежимо од њега по својим силама, те да бирамо врлину која људе показује као анђеле, која се противи демонима, која прогони све страсти и која, најзад, као награду добија Царство небеско, које нека бисмо достигли сви ми благодаћу и човекољубљем Господа нашега.

228.

1) Немојте се предавати немарности, будући да је смрт увек близу, а по смрти суд и награда; 2) слуге земаљског цара са страхом се труде да испуне све - и велико и мало; зар нису утолико пре дужни да се труде они који служе небеског Цара; 3) усрдно испуњавајмо све и на богослужењима и на послушањима; нарочито будите искрено мирни међу собом (4, 5)

1) Дуготрајност овдашњег живота у нама не треба да рађа досаду, лењости или немар, већ усрдност и марљиво старање о богоугађању, с обзиром да смо увек близу смрти. Ни један роб се не препушта немару уколико се приближава свом господару, као уосталом ни посланик који треба да да одговор ономе који га је послао. Напротив, они су врло забринуте, услед чега изгледа као да су изван себе. А зар смо ми нешто друго? И ми се приближавамо нашем Господу, или, боље рећи, Господ се приближава нама, као уосталом и Његов страшни суд, на који ће сви изаћи наги и откривени да би дали одговор о проживљеном те да би или добили Царство небеско, или вечну муку. Ко ће се предати немару уколико помишља о реченоме? Зар се неће свако силније од огња распламсати ревношћу да чини вољу Господа свога како се не би показао као слуга који је био свезан за руке и ноге и избачен из свадбене одаје (Мт. 22, 13).

2) Уколико нас наведени примери не страше, постарајмо се да живље себи представимо будуће кроз упоредбу са оним што се дешава сада. Зар не видимо како се једни непријатељи цара муче у тамницама, док се други кажњавају бичевањем, како се једни шаљу у прогонство, а други лишавају очију, и како су понеки чак у опасности да се лише и самог живота? Не стоје ли и не служе ли са страхом и трепетом чак и они који нису ни због чега криви кад их негде пошаљу у рат и на друга тешка дела? И нема никога да се препире или да се не повинује. И тако је код смртног цара. Не приличи ли утолико пре да се код бесмртног и јединог Цара над царевима и Господара над господарима све чини са страхом и трепетом и да се чини једино оно што је наређено? Чујете ли шта говори **Реч Божија? Или презиреш богатство**

Његове доброте и кротости и дуготрпљења, не знајући да те доброта Божија на покајање води? Него својом упорношћу и непокајаним срцем сабираш себи гнев за дан гнева и откривања праведнога суда Бога, који ће дати свакоме по делима његовим (Рим. 2, 46).

3) Нека нас речено застраши. Сваки дан проводимо са сваком пажњом и будним самочувањем. Рано ујутру на знак одмах живахно устајмо прогонећи сан. После трезвоумне молитве у келији и на општем сабрању нека се сваки лати свога посла - складишник у складишту, кувар - у кухињи, и остали - сваки на свом месту. Нека [се нигде не нађе] роптање, ни непослушност, ни вика, ни противречење, ни злоћа, која се тајно чува и храни изнутра уз мирну спољашњост да би због незнатног повода ујела слично змији и осветољубивој камили. Десила се нека увреда и потом прошла. Међутим, да ли се искрено десило покајање и опраштање? Немојте се поново разгоревати помислима, нити покушавајте да враћате зло за зло, ни увреду за увреду; него напротив, благосиљајте, знајући да сте позвани да наследите благослов. *Јер који хоће да љуби живот и да види дане добре, нека уздржи језик свој од зла, и усне његове да не говоре преваре; нека се уклања од зла и нека чини добро; нека тражи мир и нека му стреми. Јер очи Господње обрађене су на праведнике, и уши Његове на молитву њихову; а лице Господње против оних који чине зло (1. Пт. 3, 9-12).*

229.

1) Сва творевина празнује Христово Васкрсење, покривајући се цветовима и ширећи мирис; и ми треба да празнујемо тај празник над празницима, ширећи из себе духовни мирис, припремивши га у себи сједињавањем свих врлина; 2) ипак, у ове дане пре свега треба да миришемо Православљем у односу на иконоборство, које посрамљује сам Господ; 3) држимо и праву веру и миришимо врлинским животом (4, 6)

1) У време празника Христовог Васкрсења и читава творевина као да одбацује умртвљеност, тј. као да одлаже зимски тужни покров и поново се расцветава и оживљава: земља се покрива зеленилом, дрвеће лишћем, животиње скакућу и играју, море се успокојава и све се преображава у боље стање. Због чега ја о томе говорим? Ето, кад се бездушна и бесловесна твар радује пресветлом Васкрсењу и поприма празнични изглед, не треба ли утолико пре ми, који смо почаствовани словесношћу и образом Божијим, да се украшавамо добрим животом и да миришемо духом? Заиста, Христов мирис је онај ко је украшен врлином, као што сведочи апостол: *Јер смо ми Христов миомир Богу међу онима који се спасавају и међу онима који пропадају: једнима мирис смрти за смрт, а другима мирис живота за живот (2. Кор. 2, 15-16).* Пригодно је да кажемо да је и Адам пре преступања заповести био мирис Божији, будући украшен бесмртношћу и нетрулежношћу, те обузет небеским зрењима. Он је био насађен у рају као неко цветно и мирисно дрво, миришући врлинама. Можемо поменути и да је патријарх Исаак, осетивши пријатан мирис од сина свог Јакова, рекао: *Ево мириса мога сина као мириса пуне њиве коју је благословио Господ (Пост. 27, 27).* Он је, наравно, мирис схватао духовно. И ми, братијо, миришимо благоухањем које ћемо себи, као искусни мирисар, припремити спајањем свих врлина? Такав мирис је благословен, такав мирис је пријатан Богу, такав мирис привлачи анђеле и прогони демоне. Таквим мирисом су чисте душе привучене да следе за Христом Господом, као што се пева у **Песми над песмама** (Пес. 1, 23). Тако увек треба да буде.

2) Међутим, у садашње време треба да миришемо првенствено Православљем усред иконоборачког бешчашћа. Иконоборци узвикују: "Бог је бестелесан и не може да се изображава". Иони мисле да изговарају неку велику мудрост. О, неразумних. Да ли ви исповедате да је Господ Исус Бог? Претпостављам да ћете рећи: "Да". Почујте, међутим, шта сам говори, јављајући се по Васкрсењу светим апостолима и посвећујући их у најскривенија и надумна тајинства спасоносне вере по свом неизрецивом снисхођењу. Ради уверавања у истину свог Васкрсења, Он је кушао храну премда Његово свето тело по Васкрсењу није у њој имало потребу. Он је јео и пио и био додирљив, те је онима који су мислили да је дух рекао: *Видите руке моје и ноге моје, да сам ја главом; опипајте ме и видите; јер дух нема тела и костију као што видите да ја имам (Лк. 24, 39).* Шта ће иконоборачки христорорац рећи на то? Да ли Господ има тело и кости? И може ли стога бити изображаван на икони? Уколико не може друго, ни првог није било. Говорећи да има тело, Он (ћутећи и са подразумевањем) сам сведочи да може бити изображаван на икони. Јер, те две црте подразумевају једна другу. Стога ће ти иконоборци заједно са манихејцима *бити осуђени на вечну погибао (2. Сол. 1, 9),* као што је написано.

3) Ми, пак, братијо, [пребивајмо] у православном мудро[љубљу], верујући да је могуће видети Господа нашега Исуса Христа на икони и поклонити му се на њој. Успокојавајући се на реченоме, ми сву своју

ревност обратимо на [напор] да у складу са достојанством наше вере показујемо и чисти, беспрекорни и непорочни живот како бисмо, не храмајући ни на једну ни на другу страну, искусно ходили и достигли Царство небеско.

230.

Помишљајући о мери узвишености наше природе Господњим Вазнесењем, немојмо дозволити да је помрачујемо недостојним животом (4, 7)

Нама је пред вратима празник над празницима - Вазнесење [Узношење] Спаситеља нашег Исуса Христа, тј. велико и натприродно тајинство. Наиме, наша природа се узима иза предела видљивог неба, као што је написано: *А Бог, који је богат у милости. . . нас, који бијасмо мртви због грехова, оживи са Христом. . . и с Њим заједно васкрсе и заједно посади на небесима у Христу Исусу* (Еф. 2, 46), *себи с десне стране на небесима, изнад сваког начелства, и власти, и силе, и господства, и изнад свакога имена што се може назвати, не само у овоме веку, него и у будућем; и све покори под ноге Његове, и Њега постави изнад свега за главу Цркви, која је тело Његово, пуноћа Онога који све испуњава у свему* (Еф. 1, 20-23). Видите ли на какву је висину славе подигнута природа људска? Није ли [подигнута] од земље на небо? Није ли из трулежности [пренета] у нетрулежност? Колико се само понеки [људи] труде да постану пријатељи земаљског и смртног цара? Ми, пак, који смо *некада били отуђени и свесно непријатељи у злим делима* (Кол. 1, 21), одједном постајемо не само помирени са Богом и Оцем Господа нашег Исуса Христа, већ се узвисујемо и до усиновљења. Сада је наша природа на небесима, при чему јој се поклања сва видљива и невидљива творевина. Ето величине неизрецивог човекољубља благог Бога нашег. Мислећи о њему и знајући његову несхватљивост за наш ум, блажени Павле се моли *да Бог Господа нашег Исуса Христа верујућим даде Духа мудрости и откривења да га познају. . . да би знали у чему је нада позива Његова, и какво је богатство славе наслеђа Његова у светима, и каква је неизмерна величина силе Његове на њима који верују по дејству силне моћи Његове, коју учини у Христу* (Еф. 1, 17-20). Шта је, међутим, било? Своблаги је дошао нама кроз девствено рођење, потчинио се одговарајућим законима природе, узишао на Крст, *приковавши* на њега *обвезницу која нас својим прописима оптуживаше* (Кол. 2, 14), сишао у најдоње пределе земље, разрушио смртне болове, васкрсао, са собом подигао људску природу и најзад се узнео у слави, показавши се као наш Заступник пред Богом и Оцем. Ето укратко значења овог светог празника. Сагледавајући га и схвативши да смо тело Христово, побожно успоштујмо дар и чувајмо своје благородство. Немојмо издати благодат и немојмо удове *Христове. . . начинити удовима блуднице* (1. Кор. 6, 15), већ се још више очистимо и у помислима и у делима, још више се одрешујући од телесних похота које војују на душу и *владајући се добро* (1. Пт. 2, 12). [Нека] наш живот буде миран, благопокоран, послушан, смирен, срђен, што га и чини блаженим. Утехе, пак, и забаве, смех и неуздражање треба да препустимо телољупцима и животољупцима, који гледајући не виде, слушајући не чују и који имају окамењено срце и оптерећене уши како не би разликовали добро од зла, светлост од таме и живот од смрти. Ми се, пак, братијо, држимо исповедништва у коме *стојимо и хвалимо се надањем славе Божије* (Рим. 5, 2). Латимо се подвижничких напора у којима су се подвизавали свети (међу којима и сада опевани блажени Пахомије), здравоумно гледајмо, здравоумно слушајмо, здравоумно пипајмо и свим удовима се здравоумно служимо како бисмо били наследници вечног живота по обећању.

231.

1) Господњим Вазнесењем је вазнесена наша природа: стога успоштујмо величину дара и украшавајмо себе свим врлинама; 2) онај ко није такав, није уд Христов; стога нека се покаје и упреподоби онај ко је потчињен било којој страсти; онај ко се повремено подвргава покретима страсти нека жури да увек обнови духовно настројење; 3) жури будући да је смрт увек близу, док по смрти [следи] осуда непокајаним (4, 8)

1) Ми празнујемо Вазнесење Господње, тј. довршетак домостроја Господа нашег Исуса Христа. Извршивши све по вољи Очевој, Он се узнео у слави, те ја и нас, васкрснвши нас, поставио на небеса у свом светом телу. *Какво је богатство славе Његове и каква је неизмерна величина силе Његове* (Еф. 1, 18) кад је смирену и ништавну природу нашу узвео на царски престо и кад јој се све небеске силе поклањају. Помишљајући о реченоме, испунимо се страха и трепета и побожно успоштујмо величину дара, те живимо достојно наше Главе, тј. као удови Христови и као сателесници и санаследници Његови,

у чистоти, у знању, у дуготрпљењу, у благости, у Духу Светоме, у љубави нелицемерној, у речи истине, у сили Божијој (2. Кор. 6, 6), са сваком послушношћу и смиреноумљем, са сваким старањем и пажњом, ништа неумесно не говорећи и ништа не чинећи против заповести.

2) Према томе, онај ко скрнави тело већ није уд Христов, ни онај ко злопамти више није уд Христов. Ни онај ко је обузет било којом другом страшћу више није уд Христов, услед чега није достојан ни да се причешћује Светим Тајнама. Јер, апостол говори: *Али човек нека испитује себе, и тако од хлеба нека једе и од чаше нека пије. Јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући тела Господњега. Зато су међу вама многи слаби и болесни, и доста их умире. Јер да смо сами себе испитивали, не бисмо били осуђени. А кад нам суди Господ, кара нас, да не будемо осуђени са светом* (1. Кор. 11, 28). Стога postanimo преподобни и очистимо се како бисмо достојно били названи удовима Христовим и како бисмо се достојно причестили Светим Тајнама. Међутим, немојмо се чудити уколико нам се деси да се услед немарности разгоримо злом похотом, или гневом, или завишћу, или мржњом, или нечим другим што је мрско Богу. Напротив, брзо обновимо своју ранију добру настројеност и немојмо одуговлачити у злу. Јер, произвољно задржавање у њему доноси неизвињиву осуду.

3) Осим тога, зар смрт не може да дође изненада? Ето, јуче смо посетили болесног епископа и нашли га у великој невољи. Он је био потпуно исцрпљен врућицом и окретао поглед лево десно, нигде не налазећи помоћ. Зар и ми не можемо да се одмах подвргнемо сличној [невољи]? Шта су, пак, те муке у поређењу са будућим? Сан и сенка. Онај огањ се неће угасити и онај црв не умире, мрак се не развејава, узе се не разрешују, шкргут зуба не престаје, као што су и све остале муке вечне. Заиста, братијо, размишљајући о томе престанимо да смо страстољубиви, да завидимо, да се гневимо, да осуђујемо, да клевећемо, те немојмо ништа друго рђаво чинити. Напротив, postanimo миротворци, држимо добро настројење, скрушавајмо се, чинимо добро, богољубазно волимо једни друге и све наређено чинимо радо и са усрдношћу како бисмо избегли вечне муке и добили вечни живот.

232.

1) Господ је обећао другог Утешитеља, што се и остварило на Педесетницу; ето великог [догађаја]; 2) шта ћемо ми узвратити; исповедајмо величину Цара; подстичимо се на свако добро и против свега страсног и телесног, у чему се налази једино горчина; свака утеха је једино у Богу; 3) бежимо од свега неприличног (4, 9)

1) Ми празнујемо Педесетницу и силазак Духа Светога, о чему говори Господ: *Ако ја не одем, Утешитељ неће доћи к вама; ако ли одем, послаћу га к вама. А када дође Он. . . увешће вас у сваку истину* (Јн. 16, 7; 13). Какво обећање! Чиме смо само удостојени! Он није обећао да ће послати анђела, ни човека, већ свог сопственог Духа. Према томе, испунивши Очево дело, Јединородни Син Божији узлази на небеса, а Дух Свети силази. И Он није други Бог, никако, већ други Утешитељ, као што је писано. О, неизрецивог човекољубља! Бог бива наша Утеха. Он теши скорбну и намучену душу како не би падала духом у тешким околностима, по сведочанству светог апостола: *Споља борбе, изнутра страховања. Али Бог који теши понижене, утеши нас* (2. Кор. 7, 56). Он теши срце које је застрашено демонским страшилиштима, кроз смело уздање узводећи га ка непобедивој храбрости, по сведочењу светог Давида: *Јер си ми ти, Господе, помогао, и утешио ме* (Пс. 85, 17). Он теши и призива непријатељски ум да стекне мир и тишину, по сведочењу апостола: *Уместо Христа, дакле, молимо, као да Бог позива кроз нас: Молимо у име Христово - помирите се са Богом* (2. Кор. 5, 20). Видиш ли несхватљиво снисхођење? Видиш ли неупоредиви дар? Горе се за нас Јединородни Син залаже пред Оцем, као што је написано: *Који је и с десне стране Богу, који и посредује за нас* (Рим. 8, 34). Доле, нас, пак Дух Свети теши многообразно.

2) Шта ћемо узвратити Господу за све? Нама остаје само да прихватимо псаламску песму и да узвикујемо: *Све ће кости моје рећи: Господе, [Господе], ко је сличан теби? Који избегаош сиромаша из руке јачих од њега, и сироту и убогог од грабитеља њихових* (Пс. 34, 10). И опет: *Помоћ је наша у име Господа, Створитеља неба и земље* (Пс. 123, 8). И још: *Да ми Господ није помогао, умало се не настани душа моја у аду* (Пс. 93, 17). И: *Господ је мени помоћник, и нећу се бојати, шта ће ми учинити човек* (Пс. 117, 6).

Имајући таквог Утешитеља, Духа Светог, непобедиву силу, Великог Заштитника, Бога и Помоћника, немојмо се бојати страха непријатељског и немојмо се устрашити противничких сила, већ храбро и чврсто пожуримо на подвижничке и исповедничке борбе, проживљавајући у њима дан за даном и не

прелешћујући се обманама змије. Немојмо изнемогавати под непрестаним њеним нападима, већ угасимо телесну љубав с обзиром да дом наше душе испуњава огњем.

Уверавам вас да она није задовољство, већ опасна болест, да није сласт већ иступљење ума и зло помрачење. Речено познају они који су укротили беснило плоти и омили њену скверну, те они који су се прилепили уз Бога свим срцем. Јер, шта је од Њега слађе и пожељније? Онај [ко га је стекао] и у телу живи изнад тела, у свету изнад света, овде пребивајући и живећи изнад видљивог: његову душу таласи благодати, које подижу тиха кретања Духа, испуњавају тишином по мери могућег.

3) Због чега допуштамо да нас сластољубље побеђује и квари, мењајући нас и спуштајући ка земљи, ка плоти и крви, сасвим нас отуђујући од свеблаготворног Бога нашег? Бежимо од сваке страсти: бежимо од среброљубља, извора издајства, бежимо од неверја, које нас одваја од општења са Господом, бежимо и од сваке друге страсти која опседа нашу душу, тј. од гнева, зависти, мржње, самољубља и одвајања, како нас смрт не би затекла неспремним и како нас не би одвојила од Бога. А одвајање од Бога јесте и одвајање од Царства небеског. Њега неће избећи нико од оних који не чине оно што је угодно Богу. Да бисмо, пак, узмогли да избегнемо гнев који долази на синове противљења, почнимо да неодступно угађамо Богу, те очистимо и обновимо своје душе. Будите смели. Господ је близу свих који га призивају.

233.

1) Празник је свих светих; ко су они; све мученици: једни мученици у крви, а други - подвигом самоумртвљивања; 2) убројмо се и ми међу њих; наши тирани (страсти, страсни људи и демони) хоће да одступимо од Бога и пређемо на њихову страну; с обзиром да се не слажемо, ми носимо тешкоће спољашњих лишавања и унутрашње борбе; 3) будимо чврсти до краја и удостојићемо се удела мученика (4, 10)

1) Ми смо се удостојили да отпразнујемо празник над празницима, Свету Педесетницу. Сада нам предстоји и празник свих светих. Колико се сада помиње светих и какви се само помињу? Ко ће избројати звезде небеске и песак покрај мора? Тако су безбројни и светитељи Божији, сведоци истине Божије и мученици, који су се верно противили непријатељској сили тирани и храбро и са радошћу претрпели муке свих врста: огањ, мач, звери, точкове, железне нокте и све друго што је могла да измисли злоба. Они су муке сматрали утехом, а проливање крви - радошћу. Са тим убеђењем они су ишли по усијаном угљевљу, гасили распаљену ватру, те својом природом извршили оно што превазилази природу, поражавајући тиране и царе. И шта су они сведочили? Они сведочаху да је Исус Христос Син Божији и да се Његовим именом дарива вечни живот, као што је написано. Међутим, да ли су сведоци истине само они који су пролили крв? Ће, сведоци су и сви они који су поживели божанственим животом, о којима апостол говори: *Потуцаше се у кожусима и козјим кожама, у оскудици, у невољама, у патњама; они којих свет не беше достојан, потуцаху се по пустињама и горама и по пештерама и по јамама земаљским.* И нешто ниже: *Имајући око себе толики облак сведока, одбацимо свако бремене и грех који нас лако заводи, и са стрпљењем хитајмо у подвиг који нам предстоји, гледајући на Исуса, Начелника и Савршитеља вере* (Јев. 11, 37-38; 12, 12). Видиш ли како он назива мученицима и све љубитеље преподобија, тј. оне који произвољно са трпљењем проводе скорбни живот?

2) На тај начин, братијо, и ми се прибројавамо мученичком збору. Јер, љубећи и трпељиво подносећи многоскорбни пут крстоносног живота, чувајући завет девствености и не одричући се многих борби које захтева послушање, ми сведочимо да је Исус Христос Син Божији, да постоји суд и награда, да пред страшним судом Христовим треба да дамо одговор о животу који смо водили и о противљењу ђаволу, Христовом непријатељу, који нас мучи и бичује навођењем рђавих помисли и смртоносних похота, којима нас наводи да се одрекнемо Бога. Заиста, они који су се покварили у незаконим помислима својим и осећањима, те се повинују и следе непријатеља, самим делима и својим настројењем говоре да за њих нема Бога, по светом Давиду који је рекао: *Рече безуман у срцу своме: Нема Бога* (Пс. 52, 2). Јер, уколико у душама људи најпре не произведе заборав Бога и извесно одрицање од Њега, непријатељ ум не може да наведе на похоту тела, на пристајање на грех, на вино, на разврат, на гозбе, на лакомост, на идолопоклонство и на сваку другу неприличност. Успевши у реченом, он овладава душом и одваја је од Бога, те гура у вечно мучење заједно са собом. Како је само бедна таква превара и како је страшан њен крај.

3) Ми, пак, као добри сведоци Христови, још треба да пружамо добро сведочење, још треба да

продужимо да исповедамо добро исповедништво, радујући се са свима светима што смо се удостојили да сведочимо о Христу не преклањајући колена пред Ваалом, тј. не пристајући на похоте тела и друге греховне сласти. Немојмо веровати непријатељу док нам буде подметао помисли одрицања од послушања, већ му се храбро противимо. Чак и да [понекад] поклекнемо, немојмо бити савладани. Ви знате какав је плод таквог мученичког сведочења. Ви знате да ће сведоци Христови, који су га пред свима сведочили и за истинско сведочанство поднели невероватне муке, у будућем веку бити објављени као Његова санаследници, као што говори апостол: *А када се јави Христос, живот наш, онда ћете се и ви с Њиме јавити у слави* (Кол. 3, 4). До краја живота продуживши сведочење, нека бисмо се и ми са њима удостојили добијања вечне награде и са Христом у векове пребивали у весељу и радовању.

234.

1) Нека наша недељна поука [тј. поука у васкршњи дан] буде сећање на добра која нам је Господ донео својим Васкрсењем; 2) сетивши се њих, ми не можемо а да не прихватимо подстицање на љубав према Господу који нас је толико заволео, пројављујући је испуњавањем Његових заповести и удаљавањем од свега што му је неугодно; 3) ради укрепљења тог побуђивања додајмо сећање на смрт; повод за речено нам даје и смрт брата Евдокима (4, 12)

1) Уколико смо пажљиви, и сам васкрсни дан, који сада празнујемо, већ нам даје довољну поуку. Јер, на данашњи дан Господ наш Исус Христос је подигао нас, који смо грехом били оборени доле; на данашњи дан Он је оживео нас, који смо били умртвљени сагрешењима и необрезањем нашег тела; на данашњи дан Он нам је опет отворио рај ради окушања од дрвета живота, које је Његово Животворно Тело и Крв; на данашњи дан ми, као подигнути из мртвих, пророчким гласом можемо да узвикујемо: *Где ти је, смрти, жалац? Где ти је, пакле, победа* (1. Кор. 15, 55). Њу је победио Онај ко је рекао: *Ће бојте се, ја сам победио свет* (Јн. 16, 33). Говорећи апостолским речима, на данашњи дан Бог и Отац нас *васкрсе и заједно посади на небесима у Христу Исусу да покаже у вековима који долазе превелико богатство благодати своје добротом према нама у Христу Исусу* (Еф. 2, 67). О, необјашњивог ли дара. Од чега и ка чему нас је Он привео? Од смрти у живот, из таме у светлост, из ропства на слободу, од непријатељства у искрено пријатељство. Његова милост се пружила све до [околности] да нас је учинио саобразним *лику Сина Његова* (Рим. 8, 29). Какве ли неизрециве благодати. Какве ли преизобилне величине Његове љубави према нама. Он је Јединородног Сина свог дао ради избављења свих нас. Како да због тога не узвикујемо: *Ко ће изрећи силе Господње, учинити да се чују све хвале Његове* (Пс. 105, 2)?

2) Заволимо Онога који је толико заволео нас, умримо за Онога који је умро за нас и немојмо се враћати телу и крви, немојмо се варати прелестима змије, немојмо се заносити житејским сластима и немојмо дозволити да окусимо плод греха, од кога [долази] смрт. Јер, написано је: *Ако ми грешимо хотимице и после примљенога познања истине, ту више нема жртве за грехе, него само страшно очекивање суда и јарост огња који ће прогутати противнике* (Јев. 10, 26-27). Стога са побожношћу и страхом служимо Господу, са разбором и добрим стањем проводимо живот, са благоразумним трпљењем испуњавајмо служења која се налажу на нас, са тачношћу се држећи наређеног не само у духовним, већ и у телесним делима, чак и у паљењу дрва и сипању воде.

3) Изнад свега се сећајмо да нам неизбежно предстоји смрт. Ето, сада је и наш брат Евдоким отишао Господу. И уколико нас смрт брата не уразуми, већ нас [ништа] неће преокренути. Шта ће нас задржати од погубних страсти, уколико нас тајна смрти не убеђује? Зар је непознато да нас страшни час смрти може застати изненада, још док говоримо или се саветујемо о једном или другом? Тај час је страхан и неподношљив за оне који су обузети гресима, који своје падове нису очистили покајањем, који живе неуредно, који су немарни и својенаравни. Међутим, он је сладостан и многожељан за богољубиве, за благочастиве и врлинске, за благопокорне и смирене. Стога молим и напомињем, братијо, да такве помисли примате к срцу, да се удаљујете од страсти према силама, да љубављу грлите Христа и да напредујете у врлинама како бисте, довршивши сво течење живота, наследили Царство небеско у Христу Исусу, Господу нашем.

1) Сетивши се да је неко умирући рекао: "Изнанађен сам", и испустио дух не успевши да заврши реч, он изводи закључак да треба да живимо у сталној спремности на смрт; 2) напоменувши да је речено лакше остварити у општежићу, он жали оне који живе усамљени и похваљује оне који живе удвоје или утроје, а највише оне који живе у заједници (4, 13)

1) Данас је васкрсни дан и мени предстоји да вам говоримо смрти. Видите ли како често братија и оци један за другим одлазе од нас? За нас је речено напомена да ћемо и ми скоро прећи одавде. Међутим, ми нећемо прећи у некаква земаљска и трулежна места, већ у невештаствена и вечна обиталишта, из којих већ нема повратка ономе ко једном у њих уђе. Заиста је страшна смрт када слушамо о њој. Ипак, неупоредиво је страшнија када је видимо очима, као што смо окусили пре шест дана при смрти халкитског игумана. Ми смо га затекли при последњем издицају и запрепастили се пред оним што се дешавало. Он је био са нама и у једном тренутку отишао од нас, будући предан смрти. Заиста је страшно оно што се чуло и трепетно оно што се видело. Још дишући, блажени је испустио глас: "Изнанађен сам". После те речи он је мало затресао главом и руком, те замукао, не успевши да каже о чему се радило. Међутим, ми смо осећали шта је значила та недоумица. Ја вам, уосталом, нисам навео [пример] да бих било какву сенку навео на почившег. Никако, већ да бих себе уплашио и вас подстакао да се побринете да вас последњи час не затекне изненада и да вам из грла не би у моменту исхода изашао сличан узвик. Будимо увек готови за тај час да га не бисмо срели са смућењем. Јер, написано је: *Припремих се, и не смутих се* (Пс. 118, 60). Међутим, ми речено нећемо постићи уколико не будемо увек пазили на себе и уколико не будемо крепко чували оно што чинимо добро, уколико се не будемо исправљали покајањем за оно у чему грешимо и уколико не будемо увек спремни да одемо на небо. Јер, коме тамо треба да предстанемо? Зар не Судији свих и Богу, коме се поклања *свако колена што је на небесима и на земљи и под земљом* и коме се *сваки језик* исповеда (Фил. 2, 1011). Икакав одговор ми треба да дамо? Зар не за све што смо у животу учинили делом, речју и помишљу?

2) Речено у мени изазива ужас сваки пут кад га се сећам, и скоро да ме доводи до несвести. Ви, уосталом, који сте благопослушни и који све старање полажете на силу послушања, о реченоме можете да помишљате без страха. Јер, живот у истинском послушању је заиста [неустрашив]. Међутим, какво ће оправдање пред страшним Христовим престоном припремити себи они који одбијају послушање и живе насамом, лутајући тамо амо и не налазећи где да чврсто стану својим ногама? Авај, каква несрећа. Како је зло привлачно. Како су се окренули уназад они који су право ходили путем монашког живота? *Јер боље би им било да не познаше Пут правде, неголи кад га познаше што се вратише од предате им свете заповести. Њима се догодило оно што вели истинита пословица: Пас се враћа на своју блувотину, и: Свиња се окупала па се у блату ваља* (2. Пт. 2, 21-22). А шта је са тобом, пријатељу? Ти вучеш јарам роба. Тиме се оправдавају они који напуштају обитељ како би живели насамом: они говоре да је у обитељи ропство. Ти си збацио јарам света и побегао од њега, ослободивши се од свих телесних обичаја. Нећеш ли, међутим, узети и жену. . . Јер, те две ствари су нераздрожне принадлежности света и онога што је у свету. За оне, пак, који воде крстоносни живот, туђе је и једно и друго. Међутим, разлог тога је, као и обично - грех. Пошто смо страстољубиви и среброљубиви, само по себи се уз нас везује и женољубље. Потом, да не би било сведока и изобличитеља онога што се дешава тајно, ми нећемо да имамо брата као сажитеља, већ изабирамо усамљеност, или тачније - ропство [у рукама] лакомости, с обзиром да смо се већ потпуно предали греху и постали робови тела и крви. Отуда распад унутрашњег поретка, отуда саблазни, отуда падови. А мени је одатле плач и сета. Ја изобличавам и претим, али ме не слушају. Нека, међутим, такви обрате пажњу на оно што говори Господ: *Да нисам дошао и говорио им, не би греха имали; а сад изговора немају за грех свој* (Јн. 15, 22). Ја сам чист од крви таквих. Требало би их у потпуности одсећи од наше заједнице по заповести (*нека ти буде као незнабожац*). Међутим, ја одлажем стога што је сада гоњење да би се како избавили из замке *ђавола, који их је живе уловио да врше вољу његову* (2. Тим. 2, 26). Благословени, пак, од Господа јесте ви који живите заједно удвоје или утроје, или (што је још достојније похвале) који живите по општежитељном уставу, седећи кући и не правећи неблаговремене изласке (изузев најнужнијих), нарочито не на тргове и празнике, већ служећи једни друге и господарећи над светом. Нека се вама, који све чините богољубазно и благообразно, умножи благодат и мир и нека угледате добра горњег Јерусалима у Христу Исусу, Господу нашем.

236.

1) Будимо бодри, оживљавајући се Речју Божијом и очекивањем изненадног доласка Господа, у коме ће бодри бити узети да га сусретну; 2) ко су украшени врлинама, на које се указује у Господњој речи о блаженствима; брижљиво градимо своје спасење на тај начин, не бојећи се наступајућих прогона, ма чиме да су пропраћени (4, 14)

1) Ми треба да говоримо и никада не треба дуго да ћутимо. Јер, ћутање наводи сан на душу, а сан је узрок смрти. Молећи се за избављење од њега, свети Давид говори: *Просвети очи моје, да не заспим на смрт* (Пс. 12, 4). Реч која се креће у срцу јесте извор воде која тече у вечни живот: шта може бити корисније од тога. Знајући за речено, блажени апостол говори: *Реч Христова нека обитава у вама богато и у свакој мудрости учите и уразумљујте себе* (Кол. 3, 16). Видиш ли како нам он наређује да се сами међусобно учимо и уразумљујемо, а не да се задовољавамо једино сопственим напомињањем. Ја смирени исповедам да сваки пут кад са вама беседим осећам велику корист: призивам се од метежа овог живота, постајем трезвоумнији и долазим до осећања својих сагрешења. Заиста, овдашњи живот је многометежан и свакодневно се у уши полагају зле речи и сујетно слушање, поред тога што ђаво напада помислима које су противне добру. Све то треба одагнати речју, чувати чисту савест и пазити на оно на што смо назначени. А на шта смо назначени? На служење *Богу живоме и истинитоме* (Јев. 9, 14), и на очекивање *Сина Његова с небеса, кога подиже из мртвих, Исуса, који нас избавља од гнева који долази* (1. Сол. 1, 10), као што је написано. Међутим, ни један роб не дрема, не одмара се и не спава у очекивању свога господара. Као одговоран његовом суду, он је трезан, бодар и неспокојан због сусрета са њим, о чему опет апостол јасно говори: *Јер ће сам Господ са заповешћу, гласом арханђела и са трубом Божијом, сићи с неба, и прво ће мртви у Христу васкрснути; а потом ми живи који останемо бићемо заједно с њима узнесени на облацима у сретeње Господу у ваздуху, и тако ћемо свагда с Господом бити* (1. Сол. 4Д617).

2) О којима се ради? О сиромашним духом, о онима који плачу, који су чисти срцем, кротки, миротворци, милостиви, о онима који носе бреме послушања и који чувају нерушиво исповедање. Они ће бити са Њим. Они, пак, који чине рђава дела, непослушни, непокорни, одступници од исповедања, они који одбијају послушање и који чине свакаква друга зла неће бити ни узнесени на облацима, нити ће са Господом бити, већ ће (што је најјадније) *бити осуђени на вечну погибао од лица Господњег и од славе силе Његове* (2. Сол. 1, 9). Тако нешто нека се о нама не помисли, нити каже. Стога треба на сваки начин да се старамо о делу свог спасења, знајући да је и гоњење пред нама и да нам се искушења приближавају. Немојмо се, пак, уплашити и немојмо се устрашити од искушења која устају на нас. *Ако је Бог с нама, ко ће против нас* (Рим. 8, 31). Уколико је у ранијим гоњењима био са нама, због чега и у садашњим не би био са нама смиренима, дајући нам крепост и силу за све, по својој обећању. Та и шта ће нам учини противници наши? Да ли ће нас опет прогнати? Међутим, *Господња је земља и пуноћа њена* (Пс. 23, 1). Да ли ће нас опет закључати у тамницу? Међутим, нема ничег слађег од тамнице уколико у њу доспеш због Христа. Да ли ће опет да нас бичују? Тиме ће нам, међутим, доставити веће венце. А шта ако нас усмрте? Та, и Господ наш је био усмрћен. Стога апостол и говори: *Ако с Њим умресмо, с Њим ћемо и живети; ако трпимо, с Њим ћемо и царовати* (2. Тим. 2, 11-12). Такав је био блажени Теодор, највећи Христов сведок, чији спомен сада вршимо. Он је све са радошћу претрпео за Христа. Са таквом вером и смирени послужимо Господу. Са таквим здањем претрпимо сваку скорб и тескобу невоља које долазе да бисмо се и због послушања и због исповедања удостојили наслеђа Царства небеског у Христу Исусу, Господу нашем.

237.

1) Прогонство; он саветује да се радују због тога; 2) он изобличава неприличност иконоборачког расуђивања; 3) он објашњава због чега говори против њих; 4) он призива да се служи истини не само речима, него и делом или достојним животом (4, 15)

1) Јуче смо празновали спомен светог Претече Господњег и споменули наш монашки живот. Тада смо, међутим, били сви заједно и у *дом Божији хођасмо једнодушно* (Пс. 54, 15). Сада смо, пак, расејани којекуда, по разним местима и насељима. Међутим, пошто смо расејани ради Бога, ми треба да се радујемо, по даној нам заповести. Јер, Господ је рекао: *Радујте се и веселите се, јер је велика награда ваша на небесима* (Мт. 5, 12). Осим тога, ми се тиме уподобљујемо и Господу, који је рекао: *Ако мене*

гонише, и вас ће гонити, ако моју реч одржаше, и вашу ће одржати. Али све ће вам ово чинити због имена мога, јер не познају Онога који ме посла (Јн. 15, 20-21).

2) Заиста, Јудејци су, на примајући Сина, показали да не познају Оца. И иконоборци, не примајући икону Христову, показују да не познају Христа. Истина је очигледна, али је постиже један од хиљаду. Погледајте како се код њих раздваја њихово зломишљење: они час говоре да никако не треба постављати икону Христову, час кажу да је могуће, премда само у истом значењу са знацима који се употребљавају у рату и у лову. Они, међутим, тврде да им се не треба поклањати, као што се не треба клањати лику коња, бика, лава, тигра, змије, рибе или птице. Ко неће застењати слушајући речено и ко неће пролити сузе што се не стиже да икону Христову, пред којом трепте анђели и дрхте демони, пореде са ликовима четвороножаца, гмизаваца, риба и птица ишто сматрају да је, слично њима, не треба поштовати. Какве ли страшне измишљотине, и какве ли још страшније дрскости. И шта још? Лик човека именују човеком, бика - биком, камилу - камилом, и уопште по имену сликаног именују лик. Међутим, они не дозвољавају да се икона Христа Бога Господа, Мајке Божије или неког од светих назове по имену, чак ни у преносном смислу, већ једноставно говоре "икона", избегавајући да кажу чија је како не би, по њиховом мишљењу, погрешили. Такве неразумности и такве хуле су они препуни. Ви, пак, братијо, пазите шта су рекли свети оци наши и знајте да је свето и поштовано и место где се Христос родио, услед чега свако прихвата, чува и поштује као свештену ризницу песак или камен који је са њега добио. Утолико је пре достојна поштовања и поклоњења икона Христова, на којој се Он, као у огледалу, јасно види и изазива осећања која су му својствена као да је присутан. Јер, својство изображења је да представља лице изображенога.

3) Жалећи срцем због иконоборачке заблуде и бојећи се казне због ћутања, ја смирени по неопходности говорим оно што говорим, премда мало и кратко. Инославни не престају насамом и јавно, писмено и усмено да покрећу свој хулни језик на Христа. Због чега да и ми, седећи кући, не поразговарамо међу собом о ономе што нам приличи у садашњим околностима? Јер, како бисмо претрпели гнев Божији уколико бисмо поступили другачије? Осим тога, какви бисмо били подражаваоци отаца наших, који су ћутање и сакривање у сличним случајевима праведно називали издајством истине.

4) Према томе, треба говорити и слушати, служећи истини и речју и делом. Носећи са собом само торбу и жезал, свети апостоли су не само божанственом проповеђу, него и непорочним животом покорили васељену, просвећујући помрачене и сољу мудрости солећи оне који су обљутавили. Уколико их подражавамо, братијо, и ми ћемо заслужити одобравање. Ми треба да смо задовољни оним што имамо и да нисмо среброљубиви. Ми треба да смо сиромаштвољубиви, да не излазимо без потребе, нити да се упознајемо са женама, од којих долази смрт. Уколико будемо поступали на наведени начин, у нама ће се прославити Бог, увећаће се предстојеће исповедање, а противници ће се бар мало посрамити и орасположити ка обраћењу. Уколико је другачије, постоји опасност да уместо ублажавања заслужимо вечну осуду. Сам Бог мира, који све преокреће и претвара на добро, нека умири Цркву своју, а нас нека сачува вернима истини и уведе нас усвоје Царство небеско.

238.

1) Сад је време жетве; на њу личи и наша духовна жетва; 2) наши плодови су врлине; 3) житница је смирење; 4) време је читав живот; 5) средства су сви наши подвизи и послушања (4, 16)

1) Садашње време јесте време жетве, време труда и зноја, у коме се испуњава псаламска реч: *Тад излази човек на дело своје, и на посао свој до вечера* (Пс. 103, 23), не дајући себи покоја све док не заврши жетву, не оврше пожњевено и добијено семе не унесе у житницу. Шта рећи на то? Када је за телесно стицање неопходан такав напор, није ли још неопходнији за духовно [стицање]? Нама предстоји жетва, као што се каже код апостола: *А ово велим: Ко шкрто сеје, шкрто ће и жњети, а ко са благословима сеје, са благословима ће и жњети* (2. Кор. 9, 6). И опет Господ говори својим ученицима: *Не кажете ли ви да су још четири месеца па ће настати жетва? Ето, велим вам: подигните очи своје и видите њиве како се већ жуте за жетву. И који жање прима плату, и сабира род за живот вечни, да се радује заједно и који сије и који жање* (Јн. 4, 35-36). Ето, указано вам је на жетву.

2) Изађимо са пуним усрђем на жетву и саберимо плодове, премда не телесне и пролазне, већ духовне и оне који остају завечни живот: освећење и мир, љубав и радост, благодушност и трпљење, милосрђе и кротост, и сваку другу врлину. Ето духовних плодова које треба сакупљати са расуђивањем, тј. са пажњом да се са добром не помеша и нешто зло. Наиме, ми треба да волимо без пристрашћа, да

ревнујемо за добро без зависти, да говоримо о брату без непријатељства, и уопште - да искрено чинимо добро и угодну и савршену вољу Божију (уп. Рим. 12, 2).

3) Уношење плодова у житницу за нас ће представљати њихово чврсто смештање у ризницу смиреност, по указању самог Господа, који говори: *Тако и ви кад извршите све што вам је заповеђено, говорите: Ми смо непотребне слуге, јер смо учинили што смо дужни учинити* (Лк. 17, 10). И апостол нас руководи, говорећи: *Шта ли имаш што ниси примио? А ако си примио, шта се хвалиш као да ниси примио* (1. Кор. 4, 7).

4) Ето каква је наша жетва и какав је наш труд који нам не предстоји само два или три месеца, него до самог краја нашег живота. Међутим, уколико се упореди са будућим веком, он ће изгледати као један дан. Јер, тамо неће бити краја, већ ће се свако хранити у векове од плодова свога труда, вечно се радујући.

5) Ми једино треба да *умртвимо удове своје који су на земљи: блуд, нечистоту, страст, злу похоту и лакомство* (Кол. 3, 5), и да смирено понесемо бреме послушања, подржавајући једне друге, носећи бремена једни других, и испуњујући *закон Христов* (Гал. 6, 2). Блажен је онај ко пред свима сагиње главу и ко се највише труди, будући да је награда већа уколико је труд већи. Онај ко на себе узме последње послушање биће успоштован првенством, као што говори Господ: *И пошто седе дозва Дванаесторицу и рече им: Који хоће да буде први нека буде последњи од свију и свима слуга. Јер Син Човечији није дошао да му служе него да служи, и да даде душу своју у откуп за многе* (Мк. 9, 35; 10, 45). Размислимо о реченоме, братијо, и принудимо се да дејствујемо на [описан начин] како бисмо се удостојили да чујемо онај глас: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свога* (Мт. 25, 21).

239.

1) Жетва је; сви се труде неуморно; и ми, свако на свом делу, треба да се трудимо; 2) тамо могу да се позивају на своје немоћи, а ми не можемо; јер, неопходно је само усхтети и потражити; 3) на тај начин су дејствовали оци и сада окушају од плодова (4, 17)

1) Време је жетве, као што видите, и сваки земљорадник се покреће на сабирање семена. Ни напоран труд ни сунце које опаљује не умара делатника, који се труди од јутра до мрака, час се савијајући, час се исправљајући, све док не заврши посао који му предстоји. А ми, који се називамо Христовим слугама и који проводимо монашки живот, да ли такође имамо жетву? Имамо је. На њу је Господ наш Исус Христос указао својим ученицима, говорећи: *Не кажете ли ви да су још четири месеца па ће настати жетва? Ето, велим вам: подигните очи своје и видите њиве како се већ жуте за жетву. И који жање прима плату, и сабира род за живот вечни, да се радује заједно и који си је и који жање* (Јн. 4, 35-36).

Очигледно је да и код нас постоји сетва и жетва, премда не у неко одређено време, већ увек и свагда. Стога, братијо, ми треба да жањемо усрдно: онај који учи треба да жање учење, предстојатељ старање о свима, економ - економију, служитељ - служење, послушник - послушање, безметежник - безметежје, молитвеник пребивање у молитви и сви - све по својим силама. Никако не би било прилично да телесни [људи] марљиво приступају својим пословима, а да духовни [људи] духовним делима прилазе лењо и немарно. [Не приличи] ни да они не одступају од својих напора иако се обливају знојем, а ми да имамо одвратност према подвижничком усрђу. Зар нама не предстоји Царство небеско, вечни животи неизрецива радост? И да ли је могуће стећи било шта велико и жељено предавајући се лењости? Никако. Према томе, треба се пробудити од сна лењости и немара, и са свом ревносту се латити посла, будући да се не иште нешто трулежно и брзопролазно, већ нетрулежно и вечно. На тај начин се и о нама може рећи: *Трудове плодова својих јешћеш; блажен си, и добро ће ти бити* (Пс. 127, 2).

2) Нека нико не говори: "Ја сам немоћан и не могу да жањем". Немоћни телом не може да поднесе телесне напоре. Међутим, у духовном делању је довољна воља да би се чинило добро: ти имаш сузу, скрушеност, чување ума, мир и светост [тј. здравоумље, чистоту], који су Богу најмилији (Јев. 12, 14). Нека нико не говори: "Разбио сам се од пада и не могу да устанем и ходим право". Ти само треба да усхтеш и покушаш, те ће те подићи Онај који подиже са земље сиромаша, и са ђубришта уздиже убогоса (Пс. 112, 7). *Зар не устаје онај ко пада? И да ли се не враћа онај ко зађе* (Јер. 8, 4). *Жив сам ја, говори Господ, и нећу смрти грешника, него да се обрати нечастиви од пута свога и буде жив* (Јез. 3, 11). Можемо ли имати оправдани разлог и образложено извињење што са свом ревносту не приступамо вршењу заповести како бисмо добили обећања добра?

3) Погледај како су се трудили свети оци, тј. како су сејали, жњели, сабирали у своје житнице и како се

сада радују, очекујући јављање последњег дана у коме ће засијати као сунце. Немојмо, братијо, дозволити да будемо одстрањени од тих блажених. Немојмо ради незнатних, ништавних и кратковремених задовољстава да издамо наше спасење, [наслеђујући] и бесмртно мучење. Напротив, у складу са силама напрегнимо се да идемо за њима, све подносећи и све трпећи како бисмо наследили Царство небеско у Исусу Христу, Господу нашем.

240.

1) Умирући, световњаци остављају завештање; и монаси имају завештање; какво да смо странци и дошљаци овде и да не треба да тражимо овдашње; 2) чујмо наведено завештање и латимо се његовог испуњавања; 3) подражавајмо оце, који су слично поступали (4, 18)

1) Време жетве [тј. врућине] ослабљује тело, бдење чини тешким, а понекад разлењује и за слушање поука. Међутим, по установљењу апостола, ми треба да будемо као они који свакодневно умиру. Онај, пак, ко умире обично говори своје последње надгробне и опроштајне речи, чиме слушаоце чини пажљивима. Ни ми се немојмо лењити да слушамо и пазимо на оно што се говори као да присуствујемо читању завештања. Завештање људи који живе телесно као телесно и говори о телесном, тј. о наследству које се оставља жени, деци, браћи и сродницима. Оно још даје понеке налоге, као што обично бива. У нашем, пак, животу завештање не објављује ништа слично. А шта, заправо? Оно [говори] да смо странци и дошљаци на земљи и да *ништа не донесмо на свет*, услед чега је *јасно да ништа не можемо ни однети* (1. Тим. 6, 7) прелазећи из трулежности у нетрулежност, из бешчасћа у славу, из смртности у бесмртност. Стога онај ко би такво завештање назвао Јеванђељем уопште не би погрешно, будући да је и апостол признавао да му је *умрети и са Христом бити*. . . *много боље* (Фил. 1, 23). На другом месту [он] опет каже: *Јер ја се већ приносим на жртву, и време мога одласка настаде. Дobar рат ратовах, трку заврших, веру одржах. Сада ме чека венац правде, који ће ми у Онај дан дати Господ, праведни Судија; али не само мени, него и свима који с љубављу очекују долазак његов* (2. Тим. 4, 68).

2) Видите ли како он говори о нашем престављењу одавде као да благовести Јеванђеље. Према томе, пошто је наше завештање Јеванђеље, са сладошћу послушајмо шта се говори у њему и ревносно се латимо подвига, не обраћајући пажњу и срце ни нашта житејско, ни према родитељима, ни браћи, ни сродницима, ни према ичему тварном, подражавајући једног од светих отаца који је, излазећи из своје келије, на своју главу стављао покривало да не би гледао сунчев сјај. Када су га питали за узрок, он је одговорио: "Зашто бих желео да видим привремену светлост". Иступивши из граница свега тварног, тај богољубиви муж се латио једино љубави према Богу и зрења. Он разматра и поднебесну твар, дивећи се и хвалећи највишег уметника - Бога. Ипак, ускоро прешавши све чулно, он се погружава у зрење невидљивих ствари, црпећи радост и опојно духовно весеље.

3) Сличан је био и патријарх Авраам, будући да је написано: *Вером се насели он у земљи обећаној као у туђој, и у шаторима становаше са Исаком и Јаковом, сунаследницима истога обећања. Јер очекиваше град који има темеље, коме је неимар и творац Бог* (Јев. 11, 9-10). Такав је и велики Мојсије, који вером остави Египат, не побојавши се јарости царева, јер се *чврсто држаше Невидљивога, као да га види* (Јев. 11, 27). Такви су и сви свети који нису гледали на видљиво, него на невидљиво и који нису стремили временском, него вечном, чиме су се образовали по божанственом подражавању по мери доступности. Такво стремљење треба да прихватимо и ми. Ми никада не треба да дозволимо себи да пожелимо лепоте овога века, нити да се дивимо онима који живе по телу. Напротив, застењимо због њих будући да су прихватили сујету стицања злата и сребра и телесних задовољстава, иако су примили блавест о наслеђу обећаних добара. Ми, пак, братијо, говорећи апостолски, који *откривеним лицем одражавамо славу Господњу* (2. Кор. 3, 18), иштимо горње и почнимо да мислимо о горњем, *где Христос седи с десне стране Бога* (Кол. 3Д) како би се и за нас могло рећи: *Ви нисте од света* (Јн. 15, 19), и: *Ваше живљење је на небесима* (Фил. 3, 20). Нека бисмо тамо и предстали без осуде на дан награђивања по праведном суду Божијем, тј. пред страшним престолом Христовим и нека бисмо чули жељени глас призивања на наслеђе Царства небеског.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

241.

1) Трпљење је највећа врлина; она је пут светих; напредујмо и ми у њој; 2) хоћеш ли да напредујеш - одсеци своју вољу те ћеш све лако трпети; осим тога, труди се у трпљењу; јер, уколико више претрпиш, утолико ћеш бити бољи и виши; 3) он обавештава да живе манастирски и примају оне који желе да дођу код њих, премда су у изгнанству; он додаје: "Старији и старешине пружајте млађима пример у свему" (4, 19)

1) Ревносно подносимо све напорно и скорбно ради Бога са надом на награду. Апостол говори: *А нада која се види није нада. Јер кад ко види нешто, како и да се нада? Ако ли се надамо ономе што не видимо, чекамо са стрпљењем* (Рим. 8, 2425). На тај начин је трпљење највећа врлина. Због трпљења су мученици украшени небеским дијадемама. Трпљењем су и преподобни стекли венце правде. И ми пројављујмо трпљење у послушању, у смирењу, у безгневљу, у испуњавању служења и у свему што захтева подвиг истрајности. На тај начин ћемо и ми са њима добити награду.

2) Мени је познато послушничко бреме и бол одсецања воље, али ми је позната и сладост таквог живота. Јер, по одсецању властите воље пут је лаган и спасење лако. Према томе, треба само одсећи вољу да би се одмах појавио спокојан и блажен живот. У општежићу има напора, али има у утеха. Онај ко се труди више од брата имаће и већу награду. Апостол говори: *Сваки ће примити своју плату према своме труду* (1. Кор. 3, 8). Онај ко се из љубави потчињава другоме биће у своје време успоштован првенством. Јер, Господ је рекао: *И који хоће међу вама да буде први, нека вам буде слуга* (Мт. 20, 27). Можда неко не може да се прихвати сувише тешког посла? Ипак, не треба да је немаран и за оне послове које може да изврши. Нека се у свему слави Бог и нека нико не буде неподесан за оно што је корисно братству. Ми смо о реченоме већ често говорили, али ни сада не напомињемо без потребе. Наиме, пред нама лежи велики подвиг. У **Писму** се каже: *Ето, ја сам пред лице твоје поставио живот и смрт* (Пон. 30, 19). Ми и говоримо, и тешимо, и учимо и саветујемо да бисмо се држали живота и избегавали вечну смрт. И ја знам и убеђен сам да оно што се говори није некорисно ни за мене смиреног, ни за вас који слушате.

3) Ја нећу да ви не знате да ми живимо као у манастиру, иако смо прогнани ради **Речи Божије**. Стога ми оне који долазе са жељом да се одрекну света не враћамо назад. Ми речено остварујемо преко наше братије која је расејана на све стране: ми њима заповедамо да примају такве и по могућности прибрајају братству. Истина, многи су отишли од нас, али су нам многи и приступили, услед чега се наше братство увећава. Бог се слави код нас. Он ће и нас прославити у себи, по обећању. Ипак, какво је старешинство, такви су и потчињени. Стога молим оне који су на[положају] главе да преподобно, праведно и побожно поживимо на пример другима, собом направљајући друге ка исправности и у речи и у животу. Нека међу нама нема ни неприличног узвика, ни препирачких разговора. *Никаква рђава реч да не излази из уста ваших, него само добра за изграђивање онога што је потребно* (Еф. 4, 29) како се наше дело међу њима не би оскрнавilo, већ како бисмо се, благоугодивши у свему Господу, благом Богу нашем, удостојили добијања обећаних добара.

242.

1) Преображење је образ будућег века; за ту светлост и красоту смо ми предначинени, будући за њу и створени првобитно; 2) пошто је тако, заволимо ту светлост и красоту, одвраћајући се од свега безобразног, страшног и нечистог; 3) уколико се деси нешто слично [тј. нечисто), пожуримо да се очистимо; нека нико не говори: "Ја не могу", с обзиром да је Бог обећао да ће речено учинити искатељима; постоји мноштво примера; 4) према томе, реченоме се остаје туђ само по произвољној равнодушности и немарности (4, 20)

1) Удостојивши се да сада празнујемо претпразништво Преображења Господњег, ми смо у вези са њим саставили и поуку, кратком речју испуњавајући свој дуг. Сви Господњи празници напомињу тајинство јављања у телу Спаситеља нашег Исуса Христа, наине, [чињеницу] да се родио, крстио, распео, био погребен, васкрсао трећег дана и узнео се у слави. Празник, пак, Преображења живописе стање будућег века. У Преображењу је лице Господње засијало као сунце, а одећа Његова је постала бела као светлост. На такав начин ће Он доћи опет са небеса као муња, у сили и слави многој да суди свима. Са Њим су на гори били свети Петар, Јаков и Јован. И тада ће са Њим бити изабрани у Царству небеском, наслађујући се неизрецивим богојављењем и необјашњивим радовањем. Ко је спреман за тако нешто? Ко је достојан да уђе у ту радост? Једино онај ко има чист и непорочан живот. Чист као најчистија светлост, Бог наш код себе прима само чисте. Он је у нас положио чисту душу, те је чисту и тражи од нас. Она је саздана по образу и подобију Божијем. Као изображење Божанствене лепоте, она у њој и учествује. Знајући речено, псалмопојац говори: *Господе, вољом твојом дај снагу лепоти мојој* (Пс. 29, 8), тј. красоти душе. Иначе ће она, скренувши у безобразне греховне страсти и поставши безобразна, отпасти од Бога и лишити се божанствених награда.

2) Ми, дакле, исповедамо да имамо прекрасну и прелепу душу и да такву, као залог, треба да је представимо Богу у последњи дан васкрсења. Стога молим и просим да заволимо ту њену красоту и да сачувамо такву њену лепоту, не обраћајући пажњу и срце на красоте овога века и на лепоте тела и крви. Јер, оне и нису лепота, већ кумир лепоте, или пре - прах и пепео. Речено ми видимо и на ономе што се дешава пред нашим очима: најлепши и најкраснији се сутра полаже у гроб, испушта смрад и све одвраћа од себе. Према томе, овде нема ничег лепог и достојног дивљења осим врлине, којој изнад свега и треба да стремимо.

3) Ми исповедамо да се често дешава да се слаба душа оскрнављује нечистим помислима. Јер, *ко ће се похвалити да има чисто срце* (Прич. 20, 9). Стога треба брзо да се очистимо и узведемо на раније добро настројење. У супротном, тј. закаснивши на злу, она ће привући смрт. Нека нико не говори: "Не могу да се очистим с обзиром да сам обременен многим гресима". Треба чути Господа који говори: *И ако греси ваши буду као скерлет, убелићу их као снег, и ако буду као црвена тканина, убелићу их као вуну* (Ис. 1, 8). Видите ли неизрециво човекољубље Божије, по коме не само да обећава да ће очистити покајника, већ и да ће га узвести на врх благообразне красоте? Примери за речено су пред нашим очима. Давид је био пророк, али је пао у грех блуда и убиства. Ипак, он није пао у очајање већ је, брзо прибегнувши покајању, опет добио пророчки дар. Цар Манасија је педесет пет година Израилџа удаљавао од истинског Бога, али се покајао и задобио спасење. По одрицању од Господа, врховни апостол је употребио лек суза и опет добио бремене апостолства. Прошавши ћутањем поред безбројних примера, [поменућу] да је Марија Египћанка дошла до крајње границе нечисте похоте, да би се потом долично покајала и узишла на сам врх врлине.

4) На тај начин, нема оправдања да се позивамо на немоћ и неспособност уколико искрено пожелимо да се спасемо и уколико са ревношћу приступимо делу. Речено је немогуће само ономе ко је потпуно неосетљив и произвољно се предаје у руке смрти. Стога и чујемо: *Због чега умирате, доме Израилјев, говори Господ* (Јез. 18, 31). Због чега ми изабиремо вечну смрт кад нам предстоји бесмртни живот? Наш благи Владика свакодневно вапије: *Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени и ја ћу вас одморити* (Мт. 11, 28). Међутим, ми нећемо да са себе збацимо бремене својих грехова. Он узвикује: *Ја сам светлост свету; ко иде за мном неће ходити у таму, него ће имати светлост живота* (Јн. 8, 12). Ми се, међутим, окрећемо на супротну страну и самим делима изричемо хулну реч: *Одступи од нас. Ми нећемо да знамо за путеве твоје* (Јов 21, 14). После тога нама само предстоји да чујемо пресуду и одбацивање: *Идите светлошћу огња вашег и пламеном који сте распалили* (Ис. 50, 11). Ипак, ми треба да знамо да, по речима апостола, *они који тако нешто чине неће наследити Царства Божијега* (Гал. 5, 21). Нека се не деси да се тако нешто с правом каже и за нас. Господ говори: *Ви сте пријатељи моји ако*

творите што вам ја заповедам (Јн. 15, 14). Чинимо све што је заповеђено како бисмо се удостојили да будемо пријатељи Господњи и наследимо Царство небеско.

243.

1) Преставио се блажени Михајло, синадски митрополит; успоштујмо његов спомен будући да је молитвеник за нас; 2) стекнимо и поуку од његове кончине, тј. да се увек спремамо за исход [из тела]; смрт, наима, може увек да нас затекне, као што видимо у безбројним примерима; 3) нека нико не говори: "Не могу", с обзиром да [речено зависи] од наше воље (4, 21)

1) Наш духовни отац, најсветији синадски митрополит Михајло се преставио Господу. Његов живот је био похвалан, а реч силна. Ми верујемо да ћемо и у предстојећем исповедништву, заједно са другим оцима и исповедницима, имати и његово заступништво пред Господом. Стога нека се не превазносе у себи злоименити иконоборци говорећи да су Христови исповедници растужени (због смрти светог Михајла). Напротив, нека знају даје престављење таквих лица за Цркву Божију непоколебива тврђава, за нас који смо остали - утврђење у истини, а за њихову помрачену прелест - изобличење.

2) Човека спасава *вера која кроз љубав дела* (Гал. 5, 6). Стога вас и сада и увек молим да верно испуњавамо Божанствене заповести и да увек будемо спремни за исход, тј. за смртни час, с обзиром на његову неизвесност. Ви, наима, знате да је отац наш, кога смо поменули, одједном био обузет силним боловима и врелом врућицом, да би следећег дана постао безгласан, а трећег дана предао дух свој Господу. Пре њега знаменити петропавловски игуман Атанасије није ни један дан прележао у болести, већ је готово одмах био узет из људске средине. Ми чујемо да неки умиру поражени муњом, а да се други утапају у мору. Једном речју, има много неочекиваних случајева због којих треба да пазимо на себе. Ми треба да се бојимо да нас ђаво из дана у дан не обмањује заборављањем смрти, те да нас изненада не приведе последњем часу у крајњој избезумљености, при чему нећемо бити у стању да било шта учинимо на делу покајања. Зар нас не плаше наведени примери? Зар не долазимо до трепета кад помишљамо да у том часу свезани језик ни гласа не може да испусти? Душа која излази, одвајана од тела, нема никог ко би јој помогао иако можда има много присутних који плачу. [Њој може помоћи само] добра савест. Стога вас молим и просим да се постарамо да увек пребивамо у исповедању, у сузама, у молитвама, у послушању, у смиреноумљу, у усрдном служењу и у сваком добром делању како нас последњи час не би застао у немару и небрижности и како не бисмо, по [речима] молитве светог Давида, заспали *на смрт* (Пс. 12, 4).

3) Но, можда ће неко рећи: "Ја желим, али не могу". Какве ли речи? Кад би се радило о нечему што излази из природног поретка, ја бих се сагласио да је немогуће, на пример, летети поваздуху, или ходити по мору, или говорити носом, или мирисати језиком. Све слично је немогуће и неприродно. Међутим, уколико се ради о ономе што је природно и што зависи од произвољења, слична реч је лажна. Јер, као што можемо да смо расејани и да се смејемо, ми можемо и да се смиравамо и да проливамо сузе. Као што можемо да се скрнавимо грешним жељама и плетењем неумесних помисли, ми можемо и да се сачувамо непорочним и чистим од страсти. Као што можемо да се огорчимо и да смо упорни у злу, ми можемо и да имамо умиљење и да се скрушавамо. Може да се деси да нас је зла похота, прешавши у навику, учинила немоћним за добро и силним за зло. Ипак, не треба очајавати, никако, већ треба опет да се радо лаћамо за дело и да се на сваки начин старамо да не само ни један дан, него ни један час не проводимо немарно. Напротив, увек треба да смо трезвоумни и бодри, непорочни и чисти и да се прилепљујемо уз Бога, како бисмо и ми могли рећи; *Прилепи се душа моја уз тебе, а мене прихвати десница твоја* (Пс. 62, 9). На тај начин, добро прошавши овдашње пребивање, ми ћемо се преселити са добром надом и добити Царство небеско.

244.

1) Вративши се са сахране халкидонског епископа Јована, он похваљује братију што их је нашао у обичном добром поретку и жели да увек буду такви; 2) потом изобличава неразумност неких гласина о којима је чуо; прва гласина: епископ је био свет и по вери и по животу - како је онда тако умро (од пролива); друга гласина: ми по васкрсењу нећемо препознавати једни друге, будући да тела труле и разносе се незнано куда; 3) на крају износи савет: "Чувајте веру, будући да видите колико има застрањивања, те живите свето, с обзиром да знате каквим и коликим ветровима на нас дува непријатељ" (4, 22)

1) На кратко се одвојивши од вас претходних дана, ја сам се опет вратио и затекао вас у међусобном миру и добром настројењу. И ја сам благодадио Господу због вашег поретка, који је својствен послушницима који су искусни и утврђени у добру. У њему се још више утврђујте благодаћу Господа нашег Исуса Христа како бисте и у мом смиреном присуству и у мом одсуству увек остајали здрави и неповређени. Узрок мог одвајања беше, као што знате, смрт блаженог халкидонског митрополита Јована. Добрим подвигом се подвизавајући, пут скончавши и веру одржавши, он је отишао Господу да прими венац исповедништва са ранијим светим оцима и братијом нашом.

2) Међутим, понеки су у недоумици што је он умро од исцрпљујућег пролива и [питају се]: "Да је био добар, зар би лоше завршио". Они су болесни од непознавања ствари, будући да се добра или лоша смрт не одређује начином кончине. Напротив, [добра смрт се одређује] очувањем Православне вере и беспрекорним животом. А покојни је управо такав био. Нема ничег прекорног у [чињеници] да је [човек] скончао од водене болести, од пролива или од нечег другог разорног, на сувом или на мору. Јер, [начин] не зависи од нас, већ од скривених судова Божијих. Бог зна шта је за кога корисније: Он устројава и продужетак живота и његову кончину.

Други неки се, на пропаст оних који слушају, споре [тврдећи] да се при препороду [тј. у новом животу], када Син Божији дође да суди свима, ми нећемо међусобно познавати. Јер, говоре, тако нешто неће бити могуће с обзиром да ћемо од трулежних, какви смо, постати нетрулежни и бесмртни, услед чега неће бити ни Јелина, ни Јудејца, ни варварина, ни Скита, ни роба, ни слободњака, ни мушкарца, ни жене, већ ће сви бити анђелолики. Ја, пак, тврдим да ће бити могуће да се препознамо. Најпре, сетите се да [је речено]: *Што је људима немогуће Богу је могуће* (Лк. 18, 27). Осим тога, ми ни само васкрсење не исповедамо на основу људских мудровања. Јер, за то мудровање је савршено несхватљиво како ће иструлело тело, које је посвуда разнесено, које су звери појеле, птице искљувале или рибе прогутале, последњег дана бити сабрано и васкрснуто. Па ипак, неизрецивом силом Божијом свако тело ће се сабрати у целину и васкрснути. И свака душа ће познати своје сопствено тело, са којим је проживела на земљи. А уколико позна своје тело, несумњиво ће познати и тело свога брата.

Осим тога, такво мудровање води одрицању будућег суда. Јер, суд не бива над непознатим лицима: нико не приводи на суд људе који не знају за себе и друге, већ познате, као што је написано: *Обличићу те, и метнућу пред лице твоје грехе твоје* (Пс. 49, 21). Према томе, уколико не будемо препознавали једни друге, нама се неће ни судити. А ако нам се не суди, ми нећемо добити достојну награду за своја дела. Према томе, како ће се испунити оно што је Господ рекао апостолима: *Сешћете и сами на дванаест престола и судити над дванаест племена Израилевих* (Мт. 19, 28), уколико они не буду знали оне које суде?

На тај начин се одасвуд доказује да је неумесна таква претпоставка и да је по нечастивости равна Оригеновом баснословљу. Ми, пак, братијо, верујмо да ћемо васкрснути и да ћемо препознавати једни друге премда не у својствима трулежности, као што смо сада, него у красоти нетрулежности по неизрецивом Божијем хтењу, као што су и наши прародитељи у рају и пре преступа препознавали једно друго, будући нетрулежни. Они су се и после преступа, тј. подвргнувши се трулежности, такође препознавали. Стога треба веровати да ће и у будућем веку брат препознавати брата, отац чедо, жена мужа, пријатељ пријатеља, додаћу - и подвижник подвижника, исповедник исповедника, мученик свог састрадалника, апостол апостола и сви све, како би станиште свих који се веселе било код Бога, који заједно са свим осталим даровима удељује и узајамно препознавање.

3) Молим вас да крепко чувамо свету веру, с обзиром да видите колико има скретања од ње. Ми смо дужни да благодаримо Богу што нисмо упали ни у какву заблуду, већ смо добили и држимо Православну веру. На исти начин и живот треба да нам буде непорочан, с обзиром да знате да ђаво даноноћно на нас

веје [свој] ветар. Ипак, он ништа не може да нам учини уколико нас свагда нас налази ограђене вером и љубављу према Христу Господу. Стога стојмо и од нас ће побећи та аждаја. Плачимо да бисмо погасили распаљене стреле похоте. Смиримо се под крепку руку Божију и Он ће нас узвисити. Истрајмо у савршеном трпљењу и ђаво ће ишчезнути, а ми ћемо спасени ући у Царство небеско.

245.

1) Постоји обичан и духовни празник; постоји обична и духовна трговина; 2) и ми смо трговци; наши бисери су врлине; најскупоценији бисер је Христос Господ; нека свако од нас буде мудар трговац; 3) наш трг су послушања, која су уједно и бисери, и куповина и цена (4, 23)

1) На неким местима се повремено дешавају празници, као и сада у Никомидији. На те празнике се скупљају људи и продају и купују. [Њихово скупљање] траје кратко, с обзиром да се брзо разилазе. Међутим, душевни празник јесте један и непрекидан, с обзиром да се распростире на читав живот. Предмети куповине и продаје у њему нису злато и сребро, нису одело и друге пролазне и трулежне ствари, већ спасење душе, вечни живот и Царство небеско. За њих људи треба да покажу свеукупно старање. Међутим, они се о њима незнатно брину, сво усрђе окрећући на сујетне и трулежне ствари.

2) Немојмо, братијо, дозволити да скренемо са нашег главног циља и од добре куповине, већ слушајмо Господа који говори: *Царство Божије унутра је у вама* (Лк. 17, 21). Свакодневно се најусрдније трудимо да га стекнемо, не сакупљајући злато и сребро, већ праву веру и непорочан живот, послушање, трпљење, смиреноумље, великодушност и љубав, која је свеза савршенства (Кол. 3, 14). Ви сте добри трговци који сте оставили све и уместо свега купили добри, предобри и најскупоценији бисер - Христа, у тренутку кад сте решили да узмете крст и да идете за Њим у преподобију и правди. Празник је време радовања и недремљиве бодрости. Стога и ми будимо радосни и бодри, на садашњем празнику купујући своје спасење. Дobar је продавац онај ко у свему дејствује са побожном пажњом и никада не излази из себе. Дobar је купац онај ко радосно прима бешчашће. Дobar је мењач онај ко даје крв и прима Дух кроз трпљење с којим остварује послушање.

3) Пошто се наша реч коснула послушања, успоштујмо оне који у кухињи испуњавају свој ред [службе] с обзиром да се више труде [од других] и да носе бреме осталих, љубављу испуњавајући закон Христов. Успоштујмо и оне који се старају о неопходним потребама братије као добре и искусне економе у Господу. Успоштујмо и оне који радо и побожно учествују у псалмопојању, јер су достојни велике награде. Погледај какав је живот наш, какво дејствовање, каква блажена куповина, коју су обављали и сви свети оци наши са пуном усрдношћу. Добро је обавивши и успешно окончавши, и ми ћемо се са радосћу вратити кући, по речи светога Давида: *Поврати се, о душо моја, у спокој твој, јер ти Господ учини добро* (Пс. 114, 7). Нека бисмо сви ми у час смрти испустили такав глас као молитву на одласку, како бисмо потом добили вечни живот у Христу Исусу, Господу нашем.

246.

1) Бог је Сина свог Јединородног послао у свет као Исцелитеља свих наших духовних и телесних болести и Дародавца свих добара; и свако по себи зна шта је Он учинио и шта сада чини; 2) и како да се не воли такав Доброчинитељ из све душе; и како, пак, да не мрзимо нашег злотвора и упропаститеља (4, 24)

1) Наступио је почетак нове године. На овај дан се у Јеванђељу читају следеће речи: *Дух Господњи је на мени; зато ме помаза да благовестим сиромасима; посла ме да исцелим скрушене у срцу; да проповедам заробљенима да ће бити пуштени, и слепима да ће прогледати; да ослободим потлачене; и да проповедам пријатну годину Господњу* (Лк. 4, 18-19). Пошто је Сина Божијег Јединородног Отац послао у свет као Исцелитеља, потражимо код Њега просвећење очију наших као слепи, ослобођење као заробљеници, утеху као скрушени. Ко је, пак, слеп? Онај ко је ослепљен пристрашћем. Ко је заробљеник? Онај ко се заводи неумесним помислима. Ко је скрушен? Онај ко је обременен гресима. Све такве исцељује Господ. Јер, Он није само Лекар тела, већ и душа. Он није био присутан телесно само са онима који су онда живели, већ је и сада уз све присутан невидљиво и такође чини добро узимајући грех света и лечећи сваку болест и сваки недуг. Нека стога нико не остане непросвећен и неисцељен, већ нека приступи са вером да би добио *благослов од Господа, и милост од Бога Спаса свога* (Пс. 23, 5). О, неизрецивог човекољубља. Он нас је из небића привео у биће, потом нас је пале подигао, да би нам, као

треће, даровао благодат монашког савршенства. Чак и ако још грешимо, Он се не одвраћа, већ прима оне који приступају. Када смо скрушени, Он даје утеху, када плачемо - теши, када трчимо маже уљем, када смо исцрпљени - крепи, када смо рањени - лечи, када смо готови да се ринемо на само дно ада - пружа руку и човекољубиво избавља из невоље. Стога би по правди свако могао да каже: *Да ми Господ није помогао, умало се не настани душа моја у аду* (Пс. 93, 17). *Гурнут посрнух да паднем, и Господ ме прихвати* (Пс. 117, 13). Свако зна у каква је падао искушења и како је одмах Бога налазио као Помоћника у својим скорбима. Осим тога, нас гладне Свеблаг телесно храни годишњим плодовима, а духовно - Пречистим Тајнама више неголи мајка и дојиља, желећи нас и грлећи са љубављу. Мајка млеком храни своје чедо неко време, док нам наш Владика и Отац своје сопствено тело увек даје на храну и пиће. О, неиспитљиве доброте. О, непревазиђеног дара.

2) Ко неће љубити таквог Доброчинитеља? Како да се Он не жели? И како да се уз Њега не вежемо до нераскидивости? И заиста, уколико према Њему не будемо на тај начин расположени, завапиће небо и застајеће земља на нас, док ће нас камење изобличити за неосетљивост. Да до тога не би дошло, латимо се љубави према Њему, крајње мрзећи ђавола и одвраћајући се од њега. Доброчинитеља треба волети и желети по мери Његових добротина, као што и лукавог треба мрзети по мери злодела и одвраћати се од њега. Јер, он је губитељ нашег живота. Он је, по речи Господњој, *човекоубица од почетка* (Јн. 8, 44). Он је род наш исекао на безброј секти, чијим мудровањем га као греховним стрелама рањава и иште да га сасвим прогута. И кад га не бисмо мрзели, не би могла да се нађе достојна казна која би нас мучила по заслуги: јер, ми бисмо били благодатници према свом непријатељу и убици. Бежимо, пак, братијо, од њега, бежимо према својим силама. Шта значи то бежање? Оно је уздржање од злих дела и помисли, као и прилепљивање уз Бога и посвећивање добрим делима. Стога се латимо добра са свим смирењем, кроташћу и благопокорно служећи Господу у уверењу да ни једно добро које није ограђено смирењем није зрело и трајно. Уколико постоје они који надмено мисле о себи, нека се смире под крепку руку Божију како не би узалуд трчали, већ како би се удостојили Царства небеског.

247.

1) Сада је време бербе винограда, одакле можемо извести поуку за себе, с обзиром да смо и ми виноград; као виноград Божији ми треба да приносимо гроздове врлина, свецело се посвећујући Господу; 2) немојмо се враћати назад, нити ходити двома стазама; 3) када непријатељ почне да нас искушава, ступимо у борбу и савладаћемо га (4, 25)

1) Данас ћемо се речју дотаћи онога што нам је пред очима. О чему је реч? Почело се са брањем грожђа. Ми видимо да се код грана које су обременене грожђем јавља радост и благослов, а код оскудних - туга и горчина. "Шта ми имамо са тим", рећи ће неко од слушалица. Имамо врло много, с обзиром да се преносно и ми зовемо виноградом Господњим. Господе, Господе, *погледај с неба и види и посети виноград овај, и утврди га, њега кога засади десница твоја* (Пс. 79, 1516). Не говори ли Господ и у Јеванђељу: *Ја сам чокот, а ви лозе. Ко остаје у мени и ја у њему, тај доноси многи плод, јер без мене не можете чинити ништа* (Јн. 15, 5). Будимо у нашем благом Владици с обзиром да је Његов насад сличан винограду и принесимо му грожђе врлина како бисмо се удостојили Његовог благослова. И нека се не деси да, доносећи трње и чичак страсти, потпаднемо под осуду: *Свако дрво које добра рода не рађа сече се и у огањ баца* (Лк. 3, 9). У односу на нас **сечење** се односи на смрт, а **бацање у огањ** - на огањ вечни, у који ће бити бачени сви који чине рђава дела, који одступају од исповедања [вере], који тела своја кваре пороцима, *облаци безводни, које ветрови витлају; дрвета јесења, бесплодна, двапут умрла, и из корена ишчупана; бесни таласи морски који се пенушају својим срамотама; звезде луталице, за које се мрак таме чува завек* (Јд. 12-13). Стога апостол Павле вапије: *Бежите од блуда, Сваки грех који човек учини ван тела је, а који блудници своје телу грешу. Или не знате даје тело ваше храм Светога Духа који је у вама, кога имате од Бога и нисте своји? Јер сте купљени скупо* (1. Кор. 6, 18-10).

2) Како да се не стидимо неба и земље уколико се поново враћамо назад ми, који смо купљени часном Крвљу Христовом? Како да не црвенимо пред самима собом што се споља показујемо светлима, а изнутра смо пуни сваке нечистоте? Докле ћемо храмати на оба колена? Када ћемо се, најзад, утврдити на једном путу? Јер, мудри говори: *Тешко грешнику који ходи на две стазе* (Сир. 2, 12), тј. по стази греха и врлине, с обзиром да оне немају ништа заједничко. Не може се благоумним назвати слуга који час служи свом господару, час његовом непријатељу. Ми треба у потпуности да се посветимо Богу, с обзиром да једино на тај начин можемо да постанемо причесници живота по Богу. Стога се немојмо

задржавати на чулном као бесловесне животиње, већ душевним силама узиђимо ка зрењу небеског, чула обраћајући од трулежног ка нетрулежном и од брзопролазног ка непролазном.

3) Немојмо, такође, допустити да наш мудријаш зла квари срца наша отровом злих помисли. Напротив, чим он посеје похотну сласт, или какво друго зло, ми треба да пожуримо да од себе брзо одгурнемо лукавог лажљивца. Како? Молитвама и мољењима, сузама и уздасима и срдачном скрушеношћу. Таква је наша невидљива борба и такво је необјављено сукобљавање. Подражавајући телесне војнике, ми треба да горимо духом и да прогонимо своје невидљиве непријатеље. Примајући ране, они не одступају имајући наду на награде. Ни ми не треба да се повлачимо чак и ако нас покрију безбројне ране, већ треба да стојимо и боримо се будући укрепљивани Божијом помоћи. Ја вас за то молим с обзиром да се ради тога и трудим, говорећи вам своје кратке поуке. Ја се радујем због оних који добро ходе и уздишем због оних који се поклизну. Стога сви треба да право ходимо, да чинимо добро, да смо трпељиви у псалмопојању и молитвама, у службама, у послушањима, у смирењу и Бог мира ће бити са нама.

248.

1) Добивши дар освећења, постарајмо се да га сачувамо, нарочито бежећи од телесне похоте: она је противна стању благодати, свргава у ропство и доноси страшљивост; 2) њено умртвљавање пружа све супротно (4, 26)

1) Ја се веома радујем када долази неки Господњи празник. И право је. Јер, улазећи у зрење тајинства ради кога је установљен празник ми се просвећујемо. Тако је и сада, на дан **Уздизања часног и животворног Крста**. Јер, велика је радост што смо се удостојили не само да видимо, него и да целивамо и загрлимо дрво на коме су стајале ноге Господа нашег Исуса Христа, и на коме је Он распет и пролио своју животворну Крв. Понеко се много труди да стекне много пропадљивог злата. А ми одједном имамо дар: тек што смо целивали Крст, ми смо примили просвећење, освећење и избављење. Тако је благодат брза и тако се дар вернима даје без труда. За чување, пак, такве благодати неопходан је труд молитве и бодре пажње, нарочито стога што се на оно што је лако стечено обично лако[мислено] гледа и не чува се као што треба. Ето због чега вам и узвикујем да се чувамо од сличне погрешке и да почнемо да марљиво чувамо дар.

Ми своја освећена уста не треба да скрнавимо лажним речима и сујетним разговорима. Ми своје освећене очи не треба да помрачимо блудним погледима, нити да своје обасјано срце оцрнимо скверним сећањима. Апостол вапије: *Да не царује, дакле, грех у вашем смртном телу, да га слушате у похотама његовим; нити дајите удове своје греху за оружје неправде; него предајте себе Богу, као оживљени из мртвих, и удове своје Богу за оружје правде. Јер грех неће вама овладати, пошто нисте под законом него под благодаћу* (Рим. 6, 12-14). Видиш ли да је грех царовао у закону, док нас правда, која се зацарила у благодати, избавља од сваког греха. Јер, написано је: *Али се опрасте и посветисте и оправдасте именом Господа Исуса Христа и Духом Бога нашега* (I. Кор. 6, 11).

Успоштујмо, молим, очишћење и сачувајмо освећење. Кад смо већ постали поштовани, због чега сами себе сурвавамо у бешчашће? Зашто се преко мере старамо о телу које ћемо ускоро оставити у гробу? Због чега похотну сласт сматрамо пријатношћу, када је заиста смртоносна болест? Сласт похоте јесте ђаволова удица и разгорева неугасиви огањ. Па ипак, ми људи стремимо ка њој као робови, сами себе предајући у плен.

Ја сам слушао како је један од оних који су били обузети том страшћу говорио да је боље ставити омчу на врат, неголи робовати том греху. Јер, он као жестоки господар своје робу наређује: "Иди", и он иде, "дођи", и он долази, "учини то", и он чини. На исти начин он свом потчињеном наређује да чини и горе [ствари]: "Говори срамно", и он говори, "учини рђаво", и он чини.

Такав обично стење и тресе се као Каин: пловећи по мору он подозрева бродолом, пролази ли по пустињи - боји се да не падне у руке разбојника, удари ли гром - чини му се да је ради њега [пукло], бљесне ли муња - боји се да га не опали. Видећи, он не види и слушајући не чује, имајући растројена чула. Шта је ужасније од таквог живота? Мени се чини да је боље бити предан зверовима, неголи погубним страстима, с обзиром да од првих гине само тело, а од других и душа и тело.

2) Код врлинског [човека] бива сасвим другачије. Будући слободан од греха (не само од сласти похоте, него и од сваке друге страсти), он се радује и окуша задовољство у самом себи. Он царује правдом и није му страшно ни на мору, ни на копну будући да у њему живи Бог, кога призива у опасним случајевима:

Ћећу се бојати зла, јер си ти са мном (Пс. 22, 4); нећу се уплашити од мноштва народа, који ме около нападају (Пс. 3, 7); зато се нећемо уплашити кад се земља затресе, и преместе се горе у срца мора (Пс. 45, 3). Видиш ли шта значи добар живот? Он је прави блажени живот. Њега смо и ми добили по Божијој милости. О њему сада треба да буде све наше старање и брига. Узревнујмо да још више напредујемо у њему, у свему се потчињавајући са побожношћу и на делу пројављујући свако послушање, смиренуумље и душевну чистоту.

249.

1) Гледајући како се засејавају поља, стекнимо поуку да се засејавамо семењем духовних расположења; 2) ноћ расте: побрините се да се уздржите од многог спавања, као и од сваког излишног задовољавања телесних потреба; 3) цар се вратио са похода; ипак, немојте падати духом: пребацимо на Господа тугу своју (4, 27)

1) Сада је код време за сејање вештаственог семена, тј. пшенице и другог. Ми видимо како људи од раног јутра журе на то дело и до ноћи се неуморно труде, на сваки начин се старајући да добро и довољно посеју за своје годишње телесне потребе. Због чега, пак, ми, сејачи духовне сетве, спавамо и остајемо незасејани са неопходним? И како ћемо потом издржати вечну глад? И какво ћемо оправдање навести за своју недејственост? Боље је да се пробудимо из сна и да почнемо да деламо још усрдније од оних који сеју вештаствено. *Ко шкрто сеје, шкрто ће и жњети, а ко са благословима сеје, са благословима ће и жњети* (2. Кор. 9, 6). Шта, пак, ми да сејемо? Молитве, мољења, искања, благодарења, веру, наду, љубав. Ето семена благочашћа. Ето чиме се храни душа. На вештаственој жетви земљорадник стрпљиво чека ујутру и увече да дође киша. У нашој духовној, пак, сетви ми сами смо господари кише и росе, тј. плача и скрушености. Пошто је дело у нашој власти, ја молим да сејемо много и да обилно заливамо, те ће се умножити пород наше правде, како бисмо, кад настане духовна жетва, могли руке и крило да напунимо духовним сноповима, те да се удостојимо да чујемо: *Благослов Господњи на вама* (Пс. 128, 8). *Благословисмо вас из дома Господњег* (Пс. 117, 26). *Трудове плодова својих јешћеш; блажен си, и добро ће ти бити* (Пс. 127, 2). Таква је наша реч о томе.

2) Хоћу да вам, братијо, напоменем да су ноћи код нас почеле да расту по мери смањивања дана. Вама је познато да бдење исушује тело, а да га много спавање дебља. Међутим, заједно са дебљањем тела и страсти се хране. Тим поводом имам нешто да вам кажем. Шта, наиме? *Сваки од вас има псалам, има поуку, има молитву*. Све нека се сразмерно обавља и све нека буде за *изграђивање* душе (1. Кор. 14, 26), на благоустројство духа, *да вас сатана не искуша вашим неуздржањем* (1. Кор. 7, 5). И ја не говорим само о сну, већ и о храни и пићу и о свему другом. Јер, прекрасно је све што је по мери, с обзиром да нас чува од скретања на једну или другу страну и од саплитања.

3) И сада ћу нешто рећи. Пошто се самодржац [цар] вратио са похода, у вашим срцима ће се можда подићи помисли о [смеру] којим ће поћи црквена дела, а посебно и наша. Ми о реченоме имамо руководство **Писма**: *Пренеси на Господа бригу своју* (Пс. 54, 23) и Он ће учинити. *Ако је Бог с нама, ко ће против нас* (Рим. 8, 31). Прошних година је Он чувао наш живот и избављао нас од разних искушења и скорби. Ми се надамо да ће нас и убудуће чувати. Ми само треба да живимо достојно **Јеванђеља**, да имамо небески живот и да смо на земљи као странци и дошљаци. Јер, ко је од оних који су одвајкада ушли у овдашњи живот остао у њему засвагда? Нису ли сви који су дошли опет изашли као из стране земље? Јер, наше овдашње пребивање јесте странствовање, а наш истински боравак и наслеђе јесте у другом животу. Преселивши се у њега, нека бисмо се удостојили да са свима светима постанемо наследници Царства небеског.

250.

1) Он указује на велико добро обнављања живота у Христу Исусу; 2) какво је назначење три силе душе и како их је искварио пад; 3) он призива да се исправно делује свим силама [душе] и да се чува благодородство којим смо у Господу облагорођени; 4) он закључује: "Тако су дејствовали оци, тако дејствујмо и ми" (4, 30)

1) Господ наш Исус Христос има велико и неизрециво човекољубље према нама. Он не само да је *дошавши* благовестио мир нама који смо далеко и онима који су близу (Еф. 2, 17), по написаном, већ је и, узишавши на небеса, оставио свете апостоле да нам слично блавесте, по писању блаженог Павла:

Молимо у име Христово - помирите се са Богом. Јер Њега, који није знао греха, учини грехом нас ради, да ми постанемо правда Божија у Њему (2. Кор. 5, 20-21). Ето безмерног старања о нама. Ето неизрецивог човекољубља. Њега, који није знао греха, учини грехом нас ради. Како и на који начин? Он не говори о греху као безаконном делу које се са правом осуђује. Никако. Јер, Он греха не учини, нити се нађе превара у устима његовим (1. Пт. 2, 22). [Он хоће да каже] да се Он обукао у нашу природу која је повређена грехом да би немоћи наше узео и болести понео (Мт. 8, 17), да би се за нас распео и подвргао се најсрамнијој смрти. Ето шта значи: Њега... учини грехом нас ради. Ради чега? Да ми постанемо правда Божија у Њему. Како? Кроз избављење од греха који је достојан осуде и кроз живот и кретање у Њему. Због тога [апостол] наводи: А сарађујући с Њим, молимо вас да не примите узалуд благодат Божију (2. Кор. 6, 1). Видите ли како [нас] уверава и убеђује. Шта значи: Да не примите узалуд благодат Божију. Значи да ми не треба да се враћамо назад, да се не предајемо страстима од којих смо се одрекли и да не нарушавамо завете које смо дали пред Богом и анђелима као сведоцима. Него шта? Да ходимо у новом животу (Рим. 6, 4), у чистом, непорочном, врлинском и небеском животу.

2) Дошавши доведе, хтео бих да вам покажем једну скривену силу речи. О чему се ради? Људска душа има три силе: словесну, раздражајну и желатељну. Дело словесне силе је да верује у Свету Тројицу. Дело раздражајне силе је да се гневи на змију кушача и да га не пушта у близину. Дело, пак, желатељне силе је да жели и воли Бога који нас је створио. Изменивши, пак, и преокренувши душевне силе, ђаво је преко њих почео да нам спрема пропаст. Како? Он је желатељну силу код нашег праоца саблазнио на окушање забрањеног, раздражајну силу је код Каина побудио на убиство брата Авеља и словесном силом је човечанство завео на идолопоклонство. Ето какав је начин деловања завидљивог непријатеља нашег.

3) Ми, пак, треба да останемо у ономе у чему смо створени: свима трима силама ми треба да се утврђујемо у добру и да се украшавамо Духом, не дозвољавајући да изгубимо благородство којим нас је облагодарио Господ, усиновљујући нас Богу и Оцу. Јеванђеље говори: А онима који га примише даде власт да буду чеда Божија (Јн. 1, 12). Пошто смо постали чеда Божија, немојмо допустити да постанемо деца гнева. Пошто смо именовани наследницима Божијим, немојмо дозволити да постанемо наследници неугасивог огња. Пошто смо признати за удове Христове, немојмо од себе начини удове блуднице. Немојмо се обазирати на свет и на оно што је у свету. Немојмо окретати очи на лепоту садашњег живота, која је сујетна и брзопролазна. Претпоставимо да смо се наситили задовољењем похоте тела и крви: Међутим, каква је корист у крви мојој, када будем силазио у пропаст (Пс. 29, 10). Погледајмо у гробове и увидимо чиме завршава похотна сласт. Претпоставимо да смо окружени имањима и новцем. И шта? Нисмо ли наги ушли у свет? Наги ћемо и изићи из њега, не носећи ништа осим исправних или рђавих дела. Стога свети Давид и вапије: Једно молих од Господа, и то тражах: да живим у дому Господњем све дане живота мога, да гледам красоту Господњу и да посећујем храм свети Његов (Пс. 26, 4).

4) Ето блаженог живота. Ето доброг удела који су изабрали свети оци наши, као и блажени исповедник Павле, кога сада помињемо. Ми смо нешто мало чули о врсти и величини његових борби и подвига. Подражавајући њега, и ми усрдно продужимо напоре нашег подвижничтва и подносимо терет гоњења кога смо се удостојили, не одступајући од уобичајених наших делања. Неуморно ходимо својим путем. Уколико се и спотакнемо, пожуримо да устанемо, савлађујући непријатеља свог ђавола како бисмо и ми добили венац правде са свима светима у Христу Исусу, Господу нашем.

251.

1) Он од своје болести прелази на мисао о смрти и од страдања у болести - на вечне муке; 2) он прича како су се у досадашњем гоњењу једни прославили, а други посрамили и сасвим изгубили; 3) другима он упућује реч жалости, изобличења и застрашивања последицама (4, 31)

1) Ја сам био болестан и вашим молитвама сам опет оздравио. Међутим, докле ћемо се ми на тај начин враћати здрављу? Наравно, доћи ће смртни час када више неће бити места за такво враћање. Доћи ће он и одвојиће ме од вас: он ће ме послати одавде на другу страну. Ипак, ви због тога не треба да помишљате о сиротанству. Наиме, не лаже Онај који је рекао: Нећу вас оставити сиротне (Јн. 14, 18), и: Ево, ја сам са вама у све дане до свршетка века (Мт. 28, 20). Осим тога, ми ћемо се угледати онога дана. Само када би било могуће рећи [да ћемо се видети] у неизрецивој радости и бескрајном животу. Шта сам, пак, препатио за време болести ви знате. Обузет језом, ја сам се подвргао неподношљивој дрхтавици, да бих ускоро био обузет палећом врућицом читавог дана. Страдајући, ја сам тада помислио неће ли тако и у будућем веку од мука у тартару преводити у геену огњену, с обзиром да ће бедни човек

бити осуђен на две (или и више) мука. И било да ће се човек подврћи једној или двома мукама, већ из садашњих страдања се може закључити да је неиздржив гнев Божији према грешницима. Обузевши се страхом и трепетом, ми стога треба на сваки начин да се потрудимо да не упаднемо у оне неиздржљиве муке.

2) Ето, и садашње гоњење је за поједине послужило као повод за пројављивање врлина, услед чега су просијали као светила васиони, држећи речи живота на моју похвалу, ако бих могао да кажем, за дан Христов (Фил. 2, 1516). Колико су добра они учинили? И какво су савршенство достигли? Они су се сами спасли и[друге] спасавају. Поставши опитни кроз трпљење искушења и очистивши се као злато у топионици кроз изгарање у огњу скорби и страдања, они и друге привлаче [страдању], поставши спаситељи многих - и својих, и туђих. За друге, уосталом малобројне, пак, гоњење беше повод за рђава дела због њиховог самовољног живота, који није био обуздаван законом послушања и који им је остављао слободу да врше своја стидна [дела]. Стога је за њих веома умесно рећи речима Писма: *Потамне као чађ изглед њихов* (Плач. 4, 8).

3) Таквим ћу и ја завапити: "Синови безакоња, ви сте оставили Господа, изменили законе монашког живота и не умете право да ходите, већ се као хроми клатите тамо амо. Ви сте се одвојили од својих сапутника и постали женољубиви. Једни од вас живе усамљени, а други узимају робове или се чак упуштају у трговину, побуђивани среброљубљем. Вас не плаши ни пророчко карање, ни апостолска опомена, ни савети мога смирења. Један од [вас] је, заробљен лепотом, склизнуо у отимачину и чак у одрицање од Бога. Шта чиниш, несретни сине погибли? Колико пута си певао: *Куда ћу поћи од Духа твога, и од лица твога где ћу побећи* (Пс. 138, 7). Или хоћеш, потпуно заведен, да се удружиш са змијом која је прелестила Еву и која је заједно са њом из раја изагнала нашег праоца Адама? Не мислиш ли да се још одрекнеш Христа, са којим си се сјединио кроз завет девствености, те да се спојиш са грехом, кроз који је смрт ушла у свет? Зар не чујеш шта узвикује **Јеванђеље** о онима који поступају на такав начин: *Црв њихов не умире, и огањ се не гаси* (Мк. 9, 44). Зар не обрађаш пажњу на оно што говори апостол: *А блудницима и прељубницима судиће Бог* (Јев. 13, 4) Шта стичеш вршењем греха? Зар не стичеш мрак и убуд срца мачем? Зар се не сурваваш у дубину очајања? Зар не добијаш самог сатану, који те сада, као некада Јуду, принуђава да се ухватиш за омчу? Отрезни се, помрачени. Бежи од смртне замке, изгубљени. Немој дозволити да се запетљаш у адску замку, која би те принудила да овде живиш Каиновим животом, стењући, тресући се и бежећи од сваког познатог лица, док би у будућем животу био осуђен на геену огњену, тј. *када дође Господ... да се прослави у светима својим и покаже се диван у свима* (2. Сол. 1, 10) који су верно ходили у заповестима Његовим. Он ће њима дати достојне награде, а противнике ће послати у бескрајне муке које су им припремљене".

252.

1) Богојављење на ум приводи величину добара од доласка Господњег на земљу у телу; 2) шта ћемо ми узвратити - ми дајемо свој живот у крстоносним подвизима и садашње исповедништво пред иконоборцима; само истрајмо чврсто и у једном и у другом (4, 32)

1) Ето, приближава се празник Богојављења. Дан радости је пред вратима, заиста велике радости, какве није било од века. Јер, Син Божији нам долази нисходећи нам кроз рођење од Дјеве и лично нам се јављајући, а не више кроз загонетке и симболе, као што су га виђали старозаветни оци. Ништа блаженије се није десило у свим поколењима и ни једно чудо Божије од века није било дивније. Стога анђели благовесте о тајни која се извршила, звезда указује да се на земљи родио Пренебески, пастири журе да угледају спасење које им је благовештено, мудраци носе царске поклоне и пева се необично нова песма о необично новом делу Божијем, којим се Бог на висини прославља и на земљи шири мир. Апостол сведочи: *Јер Он је мир наш, који и једне и друге састави у једно и разруши преграду која је растављала, то јест непријатељство, укинувши телом својим закон са његовим заповестима и прописима, да оба сазда у самој себи у једнога новог човека, стварајући мир; и да помири са Богом и једне, и друге уједном телу крстом, убивши непријатељство на њему* (Еф. 2, 1416). Речено су од века хтели да виде пророци и праведници, али нису видели осим у вери. Ми, пак, и *сагледамо и руке наше опипаше* Њега, по писаноме. *Видели смо... и објављујемо о Слову живота: Живот се јави* (1. Јн. 1, 1-2) и ми примисмо у синовљење.

2) Но, *шта ћемо узвратити Господу за све што нам је дао* (Пс. 115, 3). Предупређујући одговор, свети Давид је узвикнуо: *Чашу спасења примићу и име Господње призваћу* (Пс. 115, 4). И ми се, братијо, радујмо што смо се удостојили да узвратимо Господу за све што нам је дао. Какво је то узвраћање?

Крстоносни живот који смо прихватили и исповедништво у коме *стојимо, и хвалимо се надањем славе Божије* (Рим. 5, 2). И речено треба да празнујемо кроз читав живот, а не само један дан. Они који се управљају телом и налазе се у плену страсти не могу да празнују, чак и ако личе на оне који празнују, будући да су робови страсти и продани греху, као што је написано: *Сваки који чини грех роб је греху. А роб не остаје у кући вавек, син остаје вавек* (Јн. 8, 3435). Ми смо се удостојили да се назовемо синовима по благодати, услед чега ћемо у кући остати вавек *само ако првобитну веру до краја чврсто одржимо* (Јев. 3, 14). Укрепљивани Духом Светим, стојмо, дакле, у нашем монашком чину и *старајмо се један о другоме у подстицању на љубави добра дела* (Јев. 10, 24), у послушању, смирењу, кротости и у свим другим прекрасним старањима, не слабећи у својој решености, већ додајући усрђе на усрђе, утолико више што видимо да се приближава дан Господњи. Јер, приближава се велики и славни дан у коме ће Судија свих да се откривено јави и буде виђен у слави у којој су га видели апостоли при Божанственом Преображењу, свакоме дајући по делима његовим. Нека бисмо и ми са свима светима видели како са благопријатним лицем гледа на нас и како нас прима у Царство своје небеско.

253.

1) Израилју који странствоваше у пустињи беше обећан покој; међутим, нису сви ушли у њега; и нама је обећан покој; али може се десити да не уђемо сви у њега; 2) шта да радимо да бисмо ушли - не треба да поступамо као што су они поступали (4, 34)

1) Ето прелазимо из године у годину, из једног времена године у друго, од празника ка празнику и нема никаквог заустављања у овом животу. Свакако, ми ћемо морати доћи и до његовог краја и прећи у покој свој. Написано је: *Јер ко је ушао у одмор Његов и сам је починуо од дела својих, као и Бог од својих* (Јев. 4, 10). О каквом се покоју ради? О Царству небеском, на које нас апостол подстиче, говорећи: *Постарајмо се, дакле, да уђемо у тај починак, да не би ко пао по истом примеру непокорности* (Јев. 4, 11). Шта онхоће да каже? Бог је Израилјцима обећао да ће их увести у обећану земљу. Они, међутим, нису ушли стога што су се показали као непокорни и огорчили га. Ни ми, дакле, никада нећемо ући у Царство небеско уколико смо непокорни Његовим заповестима. Господ говори: *Четрдесет година негодовах нараштају оном, и рекох: Вазда се заблуђују срцем (својим), и они не познаше путеве моје, тако се заклех у гневу своје: Неће ући у покој мој* (Пс. 94, 1011). Тако је било код њих. Код нас се, пак, покорност од сваког очекује током читавог живота, а не само четрдесет година. Уколико се не постарамо да испунимо све заповести, Бог и за нас може рећи: *Неће ући у покој мој*. Кости оних који нису ушли пале су у пустињи. Уколико ни ми не уђемо, и наша тела и душе ће бити бачени у геену огњену. И та казна ће бити неупоредиво тежа, будући да је написано: *Кад неко преступи Закон Мојсијев, по исказу два или три сведока, има да умре без милости; замислите колико ће сада тежу казну заслужити онај који газди Сина Божијега, и Крв Завета којом је освешћен за несвету држи, и Духа благодати вређа* (Јев. 10, 28-29).

2) Који узрок је њима преградио улазак? Неверје, роптање, хула, противречење, огорченост, гордост, блуд. Ето шта их је погубило. Бежимо и ми од тих страсти као од огња, верујући обећањима Божијим, будући да је моћан да испуни оно што је обећао. Немојмо роптати (уп. 1. Кор. 10, 10), ни хулити, нити се огорчавати, ни противречити. Будимо *међу собом благи, милостиви, праштајући један другоме, као што је и Бог у Христу опростио нама* (ЕФ. 4, 32), *свагда носећи на телу умирање Господа Исуса* (2. Кор. 4, 10) и увек будући готови на смрт за Господа. Свагда се обнављајмо молитвама, мољењима, сузама, зрењима небеских виђења. Живећи на тај начин ми нећемо ући у земљу којом тече мед и млеко, као древни, већ у земљу кротких, где је извор живота и бесмртности, где је красота небеског Јерусалима, где је радост и веселје, где је блистање блажене и живоначелне Тројице...

254.

1) Девственост је изнад брачног живота; 2) благодарeћи Богу што нас је удостојио тог звања, пазимо да не паднемо; 3) које ћемо средство употребити - борбу и победу вишег над нижим, чему су усмерени сви наши подвизи; 4) додаћу јој једну реч: вратио се брат Мемнон; примите га са братском љубављу, као што је у причи отац примио сина који је био отишао од њега (4, 35)

1) Такмичари се на тркалиштима састају једном годишње на кратко време, а потом се натецање завршава: победници и побеђени, као и гледаоци се разилазе. Они, пак, који су на попришту девствености не ходе један дан, већ читав живот. Њихов пут и њихово хоћење по њему су невидљиви, као што је невидљива и борба коју имају са невидљивим непријатељима. Девственост је највиша врлина,

која досеже до самих небеса. Људи се по начину живота деле на две [групе]: на оне који живе брачно и на оне који живе безбрачно. Они који живе брачним [животом] састављају доњи свет, а безбрачни испуњавају горњи свет. Једни подлежу робовању трулежности, а други се удостојавају да блистају нетрулежношћу. Онај ко би видео човека са крилима са правом би се задивио, с обзиром да види изглед и човека и анђела. Слично иони који подвижнички чувају девственост представљају неко чудесно виђење и за анђеле и за људе. Јер, они су и у телу и изнад тела, у свету и изнад света. За онога, наиме, ко се одриче од света кажу да је изабрао надсветски начин живота. И Господ у **Јеванђељу** каже: *Јер има ушкопљеника који су се тако родили из утробе материне; а има ушкопљеника које су људи ушкопили; а има ушкопљеника који су сами себе ушкопили Царства ради небескога. Ко може примити, нека прими* (Мт. 19, 12). Видите ли да је за многе тај дар несместив. Он је остављен само за оне који се распињу начином свог живота.

2) Радујмо се и сарадујмо се међусобно, благодаримо и безмерно захваљујмо што смо по Божијем човекољубљу призвани да тако велико звање, којим се Бог прославља и коме се људи диве. Осим тога, трудимо се да водимо што пажљивији живот, с обзиром да су многи падали са такве висине и у давна времена, и данас. Једни су се били надули превазношењем, други су били поражени немарношћу и нерадом, што душу приводи у погибао.

3) Које је средство којим се избављамо од реченога? Птица у свом лету налази средство да се избави од беде. Јер, осетивши близину ловца, она раставља крила и прелеће на друго место, избегавајући уловљавање. И ми када приступи ловац душа наших, тј. ђаво треба да, окриљени духом, зрењем полетимо горе, тражећи *оно што је горе...* и мислећи *о ономе што је горе* (Кол. 3, 12). Уколико нам предлаже похотну сласт, ми треба да се постидимо благородства душе. Уколико покреће дејство греха, ми свом мишљу треба да замислимо строгост суда. Супротстављајући једно другом и помисли одбијајући помислима, ми ћемо се спасти од погубника. А какав је венац подвига? За телесне борце постоји трулежни венац, а за нас - нетрулежни. Они имају привремену радост, а ми - вечно весеље. И блажени смо ми *ако смело поуздање и наду којом се хвалимо до краја непоколебиво одржимо* (Јев. 3, 6). Стога молим да истрајемо у молитвама и мољењима, у скрушености и сузама, у смиреноумљу, послушању, исповедништву и у другим подвижничким делањима, те да, уз Божију помоћ, однесемо победу над непријатељем. О томе је довољно.

4) Сада [рецимо] нешто о брату Мемнону. Он се некако повратио и вратио, услед чега треба да га примимо, *како, , . не би био савладан од превелике жалости* (2. Кор. 2, 7). Хоћу ипак да вам кажем да је сваки који чини грех не само *роб... греху* (Јн. 8, 34), по речи Господњој, већ и мрзак љубитељима врлине. Они би се чак и постидели да га целивају како се не би окаљали његовим грехом. Међутим, пошто ни Господ наш Исус Христос није одбацио блудног сина који се вратио, пошто је све расуо са блудницама, ни ми нећемо одбити овог брата, већ ћемо га дружељубиво примити и са благодарношћу се развеселити се због његовог повратка, молећи се за његово спасење. Испуњавајући заповест као ученици Господа Спаса нашег, ми ћемо бити достојни да наследимо Царство небеско.

255.

1) Колико је код нас братије скончало у изгнанству за иконопоштовање и од мука; они су сведоци истине Православља; јеретици ништа слично немају, будући да осећају да им основе нису чврсте; ми смо, пак, назидани на темељу апостола и пророка; 2) за спасење је нама неопходно једино да на том темељу зидамо злато и сребро, и драго камење, тј. свет и непорочни живот, чистећи се покајањем чим се деси да сагрешимо у било чему (4, 36)

1) Починуо је брат наш Теодул. Он беше један од бољих: по послушању искусан и по исповедништву чврст. Он је примио ране за Христа, те је у тамници и у изгнању окончао живот. Шта може бити радосније од реченога? Много наше братије (преко сто њих) су били прогнани на [разна] места и, засијавши попут звезда, оставили своја свештена тела као сведочанство Православља онима који сада живе и потоњим родовима. И ја не говорим само о нашем братству, него и о братији из других манастира, који су свој живот завршили у изгнанству. Ето највећег утврђења Цркве Божије. Она има облак сведока о поклоњењу икони Господа нашег Исуса Христа, Пречисте Богородице и свих светих Његових. Чак и кад ништа друго не бисмо имали у рукама, речено би било довољно за доказивање истине онима којима имају ум. Нека се постиде противници, тј. инославни. Јер, ко је од њих, борећи се за своју веру, било када поднео таква страдања? Нико и никада. Они слично животињама у ноћи своје јереси царују и бивају смели. Међутим, када се појави светлост дана и када као Даница засија Православље, они се скривају у јазбине свог

лукавог мудровања. И нека плутају при светлости свог огња, који су сами зажегли. Ми, пак, који смо назидани на темељу апостола и пророка и богоносних отаца наших, останимо тврдо укоренењени и убудуће, ни мало се не колебајући људским застрашивањем.

2) По апостолској заповести, нама за стицање спасења предстоји да, на основи наше праве вере, зидамо злато, сребро и драго камење, а не дрва, сено и сламу (уп. 1. Кор. 3, 12), тј. храну за огањ. Онога ко је на тај начин утврђен, ништа не може поколебати у његовој вери у Господа. Написано је: *Христос нас је искупио од проклетства закона поставши за нас проклетство* (Гал. 3, 13). Немојмо допустити да опет потпаднемо под проклетство. Христос нас је омио у Крви својој, бањи препорода и обновљења Духом Светим. Немојмо дозволити себи да се поново вратимо срамним делима, од којих смо се одрекли. Уколико не учинимо тако, може се десити да нам у дан свог откривања каже: "Ја сам вас учинио својим сателесницима, а ви сте моје удове учинили удовима блуднице; ја сам вас омио од грехова ваших, тако да немате ни мрље ни боре, или што томе слично (Еф. 5, 27), а ви сте се опет обложили смрадом страсти и оцрнили са прљавштином грехова; ја сам вас обилно испунио умном светлошћу кроз Духа Светога, а ви сте свој ум начинили стаништем бесних страсти; ја сам вас учинио санаследницима вечних добара, а ви сте изабрали да будете санаследници мог противника: *Идите од мене проклетци, у огањ вечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт. 25, 41)". Нека ми никада не бисмо чули тај страшни глас, нити окусили такав неиздржљиви гнев. Стога са сваком ревношћу узревнујмо да стекнемо чистоту, сузе и срдачну скрушеност, испуњавајући своја послушања без роптања. Будимо бодри на делу Божијем даноноћно како непријатељ, прокравши се, не би прогутао непажљиву душу. Замке змије се једва избегавају при будности. При спавању, да ли ће се оне избећи? Међутим, неко ће рећи: "Наша природа је пала и немоћна". Ја сам са тим сагласан и налазим се у истој природи. Ипак, ево шта молим: чим се деси нешто [што је израз немоћи], нека се одмах јави покајање, исповедање, скрушеност срца и живо стремљење ка васпостављању ранијег доброг стања. Тако дејствујући свакодневно, ми ћемо достићи оно што иштемо. Достигавши, пак, оно што иштемо, ми ћемо се удостојити да чујемо и жељени глас: *Ходите [благословени]...*, и постати наследници Царства небеског.

256.

1) Празнике треба празновати са духовном утехом; 2) празници пролазе, а и читав живот ће проћи, што не треба да заборављамо, већ да увек будемо готови за исход; 3) за њега треба да уређујемо свој живот по спољашњем и још више - унутрашњем човеку; 4) ми не треба да одступамо ни од чега неопходног (4, 37)

1) Прошли су празници и **Божића и Крштења Господњег** [тј. **Богојављења**], које смо празновали у част Господа Бога нашег у оваквој крајности [тј. у изгнанству]. Немојмо, међутим, бити жалосни због тога, већ се врло радујмо што за Онога, који је ради нас *себе понизио узевши обличје слуге* (Фил. 2, 7), ми трпимо изгнанство и живимо у туђој земљи. Јер, празновати управо значи прилепљивати се уз Бога кроз удаљавање од вештаственог и непристрасност према свету и свему светскоме. Јер, шта ћемо рећи о онима који живе у пустињама, горама и провалијама земаљским? Зар они не празнују? Они још боље од других празнују у свом безметежју. Они празнују узвишеније и богоприличније од оних који имају могућности да празнике проводе у утехама, пировима, јелима и пићу, заборављајући да сами себе варају. Њих стога и Писмо оплакује, говорећи: *Наслађивасте се на земљи, и живесте раскалашно; ухранисте срца ваша, као на дан заклања* (Јак. 5, 5). Јер, такви су постали слични свињама које су спремне за заклање: *Њихов бог је трбух, и слава у срамоти њиховој* (Фил. 3, 19). Према томе, празници се боље празнују уколико пазимо на себе и уколико проводимо живот који је достојан нашег звања и исповедања Христа.

2) Немојмо, међутим, испуштати из вида да дани наши беже као на коњима, док време, као некакав точак који се окреће, једне уводи у живот кроз рођење, а друге изводи одавде кроз смрт. И она их не изводи само у једном узрасту и не само у једнакој правовремености, већ и старце пре младих, и младе пре стараца, и очеве пре деце, и децу пре очева, а понекад и многе људе заједно сваког узраста. Тако је благоволео да установи Бог како бисмо се ми, услед неизвесности смртног часа, сваког часа припремали за исход. Будимо трезвоумни и бодри како нас смрт не би, дошавши неочекивано, нашла неспремне. Јер, тада ћемо се раскајати, премда без користи и плода. Зар не знате да сам претходних дана ја неочекивано пао у болест? И умало се душа мојаније уселила у ад. И премда сам се сада поправио, ипак не за свагда. Јер, свакако ми, остарелом, већ предстоји да вас оставим и преселим се ка оцима и браћи мојој. Молите се да се речено деси у мојој пуној свести у Христу и у савршеном очишћењу савести за сав

мој живот. Пошто су ме обузеле муке у болести, ја сам помишљао и говорио сам себи: "Када је ова мука [тешка], каква ће тек бити у будућем веку? И кад ми не подносимо три или четири дана страдања, како ћемо претрпети вечне муке".

3) Ја вам саветујем да о реченоме и ви размишљате, те да свагда о њему размишљајући живите пажљиво. По спољашњем човеку [живите] са сваком побожношћу, смиреноумљем, трудољубљем и трпљењем, а по унутрашњем - са чувањем срца и са [настојањем] да вам велика, лукава и зла змија не нашаптава [зле помисли] и не напада вас, како од храма Божијег не бисте правили обиталиште страсти. На сваки начин се старајте да се покажете чисти пред Господом, још овде, пре будућег века, почевши да живите блаженим животом. Јер, шта је блаженије од живота са чистим срцем и у миру са Богом. Речено, уосталом, није могуће уколико не претходе напори, молитве, сузе, скрушеност, ревност, горење духа. И при свему томе, непријатељ не престаје да нас напада и да у нама распаљује изненадну, неочекивану и невидљиву борбу. Њу он покреће стога што види да се старамо да узиђемо на небеса и да се удостојимо неизрециве радости.

4) Међутим, *страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се открити* (Рим. 8, 18). Стога се са свом усрдношћу и са свом крепкошћу вере и наде подвизавајмо у вођењу борбе како бисмо разрушили све замке демонске. Ми треба да подражавамо такмичаре на тркалишту који се напрежу да трче. Они се при крају трке задишу и доспевају веома близу несвестице. Ипак, код њих је трка кратка и венац трулежан, док код нас битка траје целог живота, услед чега је и венац нетрулежан, као што су и све друге награде вечне. Нека бисмо их ми и добили благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа.

257.

1) Треба да подражавамо свете оце; међутим, подражавај оне који су истог рода живота са тобом, иначе ће произаћи штета; 2) потом он наводи примере; 3) немој се прихватати онога што није твоје; уколико си киновијат - подражавај киновијате; потом указује на лица; 4) пустиња припада пустињацима, а ти трпи општежитељне тешкоће, као и ја (4, 38)

1) Читајући житија отаца наших и разматрајући их, ми се дивимо. И право је. Јер, заиста су дивни оци наши будући да су у телу живели анђелоподобно са свим бестрашћем и угодили Богу. Међутим, ми не треба само да им се дивимо, већ и да их подражавамо према могућностима. Уосталом, треба да их подражавамо са расуђивањем, тј. коновијат - киновијата, безметежник безметежника, пустињак - пустињака, игуман - игумана. Јер, каква је корист да подражавамо онога ко не води исти начин живота са нама. Јер, ми не само да не бисмо имали никакве користи, већ бисмо очигледни имали и штете. Многи су из наводног богољубља остављали свој начин живота, устремљавајући се ка другоме. Ипак, они су само свој изгубили, док жељени нису стекли.

2) Као доказ реченога сетићемо се онога што се десило у нашем роду, остављајући древна казивања. Какву је корист појцу донело пењање на стуб? Нису ли га снели у извансебности? И сада он није ни киновијат, ни стубник. Какву је корист донео стуб и извесноме Саприту? Није ли он са њега сишао ради Православља, да би потом пао у јерес и постао издајник, те је сада најжешћи међу прогонитељима? Но, погледајмо и на наше братство. Наш Петар је остарео у послушничтву и добро у њему напредовао. Потом је отишао у пустињу вучен побожношћу? Како се, међутим, вратио оданде и какав је крај имао знате и сами јер сте видели својим очима. Није ли и Амфилохије, који још живи, најпре постао стубник, потом затворник, да би сада срамно лутао тамо амо.

3) Све речено је било и дешава се по ђаволском искушењу које наводи да се боримо за туђе, како бисмо и своје изгубили. Стога апостол вапије: *Сваки, браћо, у чему је призван у ономе нека остане пред Богом* (1. Кор. 7, 24). Ако си призван као безметежник, ти немаш шта да размишљаш о општежићу. Ако си призван као киновијат, ти немаш шта да нагађаш о безметежју. Нека свако у свом чину угађа Господу. Свако у свом чину има примере по којима треба да уређује свој живот. Ти подражавај оне који су просијали у општежићу. Које, дакле? Не само древне светитеље, него и оне који су у нашем братству били и јесу. Подражавај блаженог Доментијана, чија је вера огњена. Подражавај блаженог Зосиму, чије је послушање нелицемерно. Подражавај блаженог Марка, који је, примајући увреде и бешчасћа као почаст, умео да своје стање сачува непоколебивим. Подражавај Терентија, који се, служећи болесницима у кухињи, никада није предавао малодушности, нити уклањао од труда, већ се није слагао да пређе на друго послушање када су му нудили. Он је претпостављао да се злопати на старом послушању.

Подражавај и другу многу братију, који су изузетни у својим послушањима и чија имена се налазе у књизи живих. Ето кога да подражаваш, а не пустињаке.

4) Нека пустиња и горе остану за аву Јоаникија и њему сличне. Ти заволи послушање и одсецање своје воље. Он у садашње време не трпи гоњење, а ти си гоњен за правду. Он није закључан у тамницу, а ти пребиваш у тамници ради Господа. Он није тучен, а ти си претрпео ударце за Христа. Све што си ти претрпео јесте неупоредиво више од спокојног пустињског пребивања. Ја смирени ћу рећи нешто и о себи самом. Пошто сам недостојно постављен за вашу главу, треба ли да се удаљим у пустињу и да оставим настојатељство, или треба да започнем неки други начин живота. Међутим, глави и пастиру није својствено да тако поступа, будући да је дужан да своју душу положи за овце своје. Ни ви не треба да помишљате, нити делате нешто друго од онога што сада јесте. Јер, од тога долази бесплодност и неред предстојећег живота, а од трпељивог пребивања у поретку заведеног послушничког живота долази духовна плодност. Стога нека сваки ходи онако како га је Господ подарио и призвао. Нека тако живи и угађа Господу да би се удостојио да чује: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свога* (Мт. 25, 21).

258.

1) Он показује шта је монах; 2) потом изображава у чему су се садашњи монаси удаљили од ранијих; 3) потом напомиње да је то [одступање] противно Речи Божијој; 4) најзад (објашњава) како да се покажу исправни у реченоме и побуђује их на исправку (4, 39)

1) Ништа није блаженије и узвишеније од нашег живота. Једино треба да живимо по свом имену и да немамо супротно живљење. Монах је онај ко једино на Бога гледа, једино Бога жели, једино Богу стреми, једино Богу хоће да угоди и једино у Богу налази мир, постајући виновник мира и међу другима. Онај, пак, код кога постоји раздор, завист, деоба, по писаноме јесте *кратковид... заборавивши своје очишћење од старих грехова* (2. Пт. 1, 9).

2) Криви знају због чега сам ја то рекао. И нисам рекао да бих вас огорчио, већ да бих вас утврдио да убудуће не падате у иста сагрешења. Наши оци нису прихватили оговарање: онај коби чуо оговарање затварао је уши, или би га окретао на добру страну. Сада, пак, ми лако откривамо слух клеветнику и слушамо га са жељом са којом никада у цркви нисмо слушали читача. Код наших отаца се није говорило ништа непријатно, већ све тихо и пристojно, док сада говоре са гневом, виком и искривљеним лицем. Може ли шта бити ружније? Код наших отаца није било роптања, већ је свако са благодарњем примао оно што му се давало, услед чега је горко постајало слатко, и непријатно пријатно. Сада, пак, ми ропћемо и осуђујемо не само сами за себе, већ и пред свима, како бисмо створили што више роптача и више Бога ожалостили.

3) Не треба тако да буде, братијо моја, не треба. То није монашко дело. И није мали грех осуђивања и вређања. Јер, речено је да *опадачи... неће наследити Царство Божије* (1. Кор. 6, 10). Ни роптање није мали грех, будући да је написано: *Немојте роптати као што неки од њих (Израиљца у пустињи) ропташе, и изгибоше од истребитеља* (1. Кор. 10, 10). Ни празнословље није мали грех, с обзиром да је писано: *Никаква рђава реч да не излази из уста ваших, него само добра за изграђивање онога што је потребно, да донесе благодат онима који слушају. И не жалостите Светога Духа Божијега, којим сте запечаћени за дан избављења* (Еф. 4, 29-30). Видите ли чиме опомиње апостол? Ми, наиме, празнословљем жалостимо Духа Светога. Или, зар се не бојимо што ћемо на дан суда бити дужни да, по речи самог Господа, дамо одговор за сваку празну реч?

4) Зашто после свега не пазимо на себе? Због чега се не припремамо да будемо у добром стању пред оним што ће нас задесити? [Рецимо] да су те увредили. Поднеси увреду великодушно и подави у себи огорчење, као што је чинио свети Давид: *Смутих се и не говорих* (Пс. 76, 5). На тај начин ће увреда проћи, а твоја врлина остати вавек. [Рецимо] да је постављена храна која ти не одговара. Ти, међутим, благодари за оно што се има. Јер, оно што ти осуђујеш и сматраш лошим други би желели макар да пробају. Уосталом, кад се са нама не би дешавало нешто слично како бисмо могли доказати своју послушност? И каква је његова похвала? Ни уздржањем, наиме, ни бдењем, ни лежањем на голој земљи, нити са било којим другим подвигом ми не можемо да се покажемо искусни у животу као са одсецањем своје воље, тј. са мучеништвом које је нераздвојно од општежитељног живота. Свети апостол Петар заповеда: *Одбацивши, дакле, сваку злобу, свако лукавство и лицемерје, и завист и сва оговарања, жарко желите разумнога и правог млека, као новорођена деца, да о њему узростете за спасење, ако*

већ окусисте даје благ Христос Господ (1. Пт. 2, 13), ако желите вечни живот, ако не одбијате да следите добре савете и ако не се умарате и не падате духом, свагда се одвраћајући од сагрешења и падова. Постајући искусни на тај начин, ми ћемо се несумњиво удостојити вечног живота у Христу Исусу.

259.

1) Ми треба да се сећамо онога што нам је даровано домостројем Оваплоћења; 2) треба да живимо обновљеним животом, тј. по његовом духу; 3) треба да бежимо од ветхости, тј. од похотне сласти и зависти, од којих долази сво зло; 4) треба да ревнујемо за свако добро, волећи и невоље ради њега (4, 40)

1) Ми треба да смо жељни слушања Речи Божије као што жедни желе да пију, и гладни да једу. Јер, ми од слушања добијамо веома много: од немарних постајемо ревносни, од ревносних најревноснији. Какву реч ми сада слушамо? *Јер Бог тако заволе свет да је Сина свога Јединороднога дао, да сваки који верује у Њега не погине, него да има живот вечни* (Јн. 3, 16). И Он га није једноставно дао, већ га је [дао] до смрти, и то до смрти на крсту (Фил. 2, 8). Ми смо били робови ђавола због Адамове непослушности, савладани смрћу, продани греху и потчињени трулежности. Међутим, дошао је Јединородни Син Божији, као што је писано, и седе дао за избављење свих, те не само да нас је избавио од власти смрти, него нас је и омио од наших грехова својом Крвљу (Отк. 1, 5), начинивши нас наследницима свога Царства. Видиш ли Његову крепку и силну љубав? Видиш ли безмерну милост Његовог човекољубља? Како су непостижне Његове милости и како су неиспитљиве Његове штедрости, које је богато излио на нас кроз Исуса Христа, Спаситеља нашег.

2) Шта ћемо на то рећи ми, бедни и шта ћемо помислити? Да ли ћемо се опет вратити на грех? Хоћемо ли пожелети ропство? Хоћемо ли изабрати бешчашће, трулежност и осуду? Не било. *Ми који умресмо греху, како ћемо још живети у њему? Или зар не знате да сви који се крстисмо у Христа Исуса, у смрт Његову се крстисмо? Тако се с Њим погребосмо кроз крштење у смрт, да би, као што Христос устаде из мртвих славом Очевог, тако и ми ходили у новом животу* (Рим. 6, 24). Ходимо, дакле, братијо, у новом животу како што смо обећали изнова приликом примања схиме. Живимо у правди и преподобију, као што и доликује светима (Еф. 5, 3), у миру и једномислију, у часности, у благородству и побожности, у светости и бестрашћу, не поводећи се за пређашњим жељама из времена нашега незнања (1. Пт. 1, 14), већ као од огња бежећи од ранијих пристрашћа, будући утврђени на камену вере наше.

3) Ето шта је обновљење. А шта је ветхост? Греховна сласт, којом је био уловљен наш праотац Адам (поставши изгнаник из раја и потпавши под бреме садашњег многоплачевног живота нашег) и завист, којом се распалио Каин и убио свог брата Авеља (стога што је предност дата његовим даровима, услед чега је потом читавог живота стењао и дрхтао). Од две наведене страсти у свет је ушло безбројно зло, због кога је дошао потоп (који је истребио све живо на земљи), те горки удео Содоме и Гомора (који су огњем и сумпором претворени у пепео ради указања на њихову нечастивост). Видите ли шта су учинили грех и похота очију са надменошћу живљења?

4) Као што је већ речено, ми смо милошћу Божијом призвани, добили слободу и потекли ка усиновљењу. Стога стојмо у слободи којом нас је ослободио Христос и сачувајмо у слави којом нас је прославио, избегавајући све ништавно и све сматрајући безвредним због Христа. Бешчашће сматрајмо чашћу, жалост радошћу, ране - насладом, гоњење - блаженством, смрт - животом, као што су чинили и поменути свети оци наши и братија, чија су имена у књизи живих. И ми ћемо, живећи на такав начин, сијати као светила васиони, држећи речи живота (Фил. 2, 15-16), док ћемо се у будућем животу удостојити наслеђа Царства Божијег.

260.

1) Он указује да увид у житија светих у нама оживљава све добро и одбија све лоше; 2) потом призива да их свако по врсти свог послушања подражава; 3) [најзад] саветује да се избегава непослушност, лењост и роптање (4, 41)

1) У ове дане, читајући житија светих отаца наших, ми црпемо велику корист и учествујемо у радости која се не може описати. Јер, шта је слађе од разматрања њихових бесмртних дела, чуда и победе над демонима? Мени се чини да чак и камење осећа ту корист, а не само словесан човек. Од тога се

просвећује ум човеков, одбијајући помрачујуће мудровање тела, док душа стиче умилење, узлазећи ка божанственој љубави. Најистинитије се може рећи да је (сабор светих) Божији едемски рај који је испуњен и украшен разноврсним духовним плодовима, а не вештаственим растињем. У њему мирише мирис живота. У њему змија не уједа, већ добија ране, и не изгони, већ бива изгнана, као што и приличи. С обзиром да је Царство Божије у нама, неће погрешити онај ко свете назове Царством небеским. У њима је починуо свеплаги Бог. И као неки штедрољубиви Цар, Он својим слугама дели дарове. И шта би нам после реченога представљала земаљска царства? Шта представља ништавна слава и стомак који ће се укинути? Шта је злато и сребро, и светле одеће, и свака друга сујета? Оно се чак не може ни поредити са [небеским], као уосталом ни светлост са тамом, живот са смрћу и истина са сном.

2) Уколико је све као што смо рекли, радујмо се *радошћу неисказаном и прослављеном* (1. Пт. 1, 8) што смо добили бољи део ишто смо почели да припадамо изабраном роду, који сија небеским благородством. И немојмо се само радовати, већ поревнујмо и да подражавамо њихове врлине према својим силама као би било очигледно да не носимо празно име, [тј. да се не деси] а имамо *изглед лобожности*, а да смо се *силе њене... одрекли* (2. Тим. 3, 5). Долазећи у апотеку, свако бира лек према својој болести. Желећи да добро подражавамо свете, и ми треба да изабирамо примере који су сродни са нашим животом, црећи корист из њиховог живота. Ја недостојни ћу гледати на оне који су били достојни пастири, економ - на оне који су верно и разборито управљали газдинством, а складишник - на оне који су расудљиво и савесно држали складиште. Слично треба да поступа и канонарх, кувар, трпезарац и сви остали, у складу са својим послушањем. Добри примери ће се наћи за све, уколико само хоћемо да их видимо и да их подражавамо.

3) Нека ни код кога не буде непослушања. Чим си позван, јави се. Јер, говори: "Доћи ћу, сачекај мало", није безгрешно дело, нити измиче осуди, нарочито уколико је упућено економу. Нека се нико не одриче свог послушања, већ нека га до смрти благонаклоно испуњава, што и представља монашко савршенство. Нека нико не ропће, осуђујући наше место што нема једног или другог. Јер, он потпада под суд оних који су роптали у пустињи и чија је погибао ужасна (Бро. 16). О коме се ради? О незналицама, нетрпељивцима и онима који имају детињи ум. Они нису достојни ни да ваздух удишу, а камоли да примају толике утехе. Уосталом, свеплаги Бог наш нека уразуми неразумне, разумне још више умудри и све спасе у свом Царству, у Христу Исусу, Господу нашем.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

261.

1) Све оно што се жели по духу света јесте краткотрајно, док је једино врлина вечно блажена; 2) њу ублажавају чак и овде, као што видимо из свакодневног спомињања светих у Цркви; 3) а шта ће бити тамо - тамо ће свети бити као сунце и биће са Христом; 4) поревнујмо да се удостојимо реченог и да избегавамо супротно (4, 42)

1) Неки од људи хвале богатство, неки власт, неки успех, неки наладу. Међутим, ништа од наведенога није достојно ублажавања, стога што не пребива за свагда, већ нестаје заједно са садашњим веком. Чак ни овде, наведено не теши на дуго. Оно се само показује и одмах ишчезава, као сан. Једино је врлина достојна ублажавања као посед који је вечан и који своје поседнике чини блаженим. Сетимо се колико је од вајкада било властелина и оних који су се тешили. Па ипак, ни један нема спомен са похвалом. Међутим, слава врлинских [људи] јесте неугасива.

2) Речено се може видети из онога што ми чинимо. Јуче смо ублажавали светог Златоустог, а сада ублажавамо увекспомињаног Јефрема, да бисмо сутра ублажавали другог светитеља. На тај начин они као светилници током читаве године један за другим сијају на своду Цркве. Њихов спомен отвара наша уста на хвалу и осветљава наше хоћење по Богу. Стога је истинита свештена реч: *Јер које унапред позна, унапред и одреди, да буду саобразни лику Сина Његова, да он буде Прворођени међу многим браћом. А које унапред одреди, оне и призва; а које призва оне и оправда; а које оправда оне и прослави* (Рим. 8, 29-30). Шта ћемо на то рећи? Зар ми нисмо заједничари таквог призвања и славе? Наравно да јесмо. Ни нама смиренима није туђ крстоносни живот и награда блаженства. Јер, ми све до сада трпимо

гоњење, мимо ранијих подвига доброг исповедништва. Колико је само дивна сила врлине. Ишта само она дарује онима који се ње држе.

3) И то је овде. А шта ће бити у будућем веку? Ко уопште може изобразити оно блаженство и ону славу? Господ о томе говори: *Тада ће се праведници засјати као сунце* (Мт. 13, 43). Он сам јесте Сунце правде и обећао је да ће и праведници, који су му саобразни, заблистати као сунце. И апостол тврди: *С Њим страдамо да се с Њим и прославимо* (Рим. 8, 17). Господ је од Оца молио: *Оче, хоћу да и они које си ми дао буду са мном где сам ја, да гледају славу моју коју си ми дао, јер си ме љубио пре постања света* (Јн. 17, 24). Видите ли где ћемо отићи? *Где Христос седи с десне стране Бога* (Кол. 3, 1), где је радост и весеље, где су хорови анђела и Црква првородних који су написани на небесима, где су братија који имају исти чин са нама. Тамо ћемо и ми ускоро отићи и *тамо ћемо се обрадовати Њему, који снагом својом господари веком* (Пс. 65, 67). Он не господари над веком током хиљаду или десет хиљада године, већ над веком који не стари и који нема краја.

4) Ко је достојан реченога? Онај ко је ревносан, те се сваког дана и часа држи трезвоумља и бодрости како не би задремао душом. Јер, уколико дремамо, страсти као звери нападају на нас и савлађују душу. Све, пак, док пребивамо на стражи и бдимо над собом, отимач нас неће покрасти, нити ће нас отети змија. Према томе, неопходно је бдети и умом разматрати оно што смо раније навели, као и његову супротност, тј. муке које прете онима који се противе вољи Божијој, неугасиви огањ, таму најкрајњу, неуспављивог црва и све друго. Јер, испунивши се таквим помислима, ми ћемо моћи да мимоиђемо замке ђаволске, да без прекора пређемо тамо и добијемо Царство небеско.

262.

1) Видели смо многа добротина Господња при преласку из пустиње овамо: стога треба да благодаримо не само речима, него и делом; 2) чиме ћемо узвратити живимо у славу Божију, будимо мирис Христов, узиђимо на гору да бисмо видели; 3) стога оставимо доње и украсимо се горњим; 4) речено није далеко од нас, будући да је у нама (4, 43)

1) Свагда се наслађујући Божијим добротинама, ми увек треба и да му благодаримо од топлог срца у напрегнутој молитви. Погледајте и садашње добротина. Ми смо, бојећи се Агарјана, били принуђени да побегнемо. И Он нас је за много дана хранио на месту у које смо били одбачени, као у пустињи. Није ли нам и овде потом отворио врата милосрђа, [пружајући] нам и прекрасни храм и пристојна станишта код нашег једнодушнoг брата? Како је само велико Божије старање о нама. Шта Он није учинио од онога што је требало учинити? Током нашег бекства Он нам је уделио хлеб, вино, рибу и остало неопходно према потреби, па чак и више од потребе, услед чега су се дивили они који су речено посматрали. Ми бедни стога не треба само да благодаримо, већ и да душе своје до крви полагамо. Стога молим да у себи разгоримо најкрепкију љубав према Њему и да се свецело прилепимо уз Њега, дајући му најљубазније уздарје.

2) Како ћемо му узвратити уздарје? Живимо и овде у славу Његовог имена, како би се на нама испунило оно што је рекао: *Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца вашег који је на небесима* (Мт. 5, 16). И апостол негде говори: *А хвала Богу који нам свагда даје победу у Христу Исусу, и кроз нас јавља мирис познања свога на свакоме месту; јер смо ми Христов миомир Богу међу онима који се спасавају и међу онима који пропадају* (2. Кор. 2, 14-15). Видиш ли да је врлински [човек] миомир Христов, ма где живео. Врлина по својој природи није скривена. Стога онај ко је упражњава постаје свима познат, као што је написано: *Не може се град сакрити кад на гори стоји* (Мт. 5, 14). Град је душа људска, а гора - висина врлина. Они који су се попели на њу сијају као *светила васиони, држећи речи живота на похвалу себи самима за дан Христов* (Фил. 2, 15-16). Попнимо се и ми, браћо, на ту свету гору.

3) Међутим, ми на њу не можемо да се попнемо уколико најпре не оставимо доње, тј. жеље тела и помисли, као и погубна задовољства овог живота. Удаљавање од њих и јесте усхођење ка врлини. Према томе, нека се срце очисти од скверних помисли, нека се око оздровоуми да гледа право, нека се ухо затвори за слушање злог, нека се језику забрани да говори испразно, нека се рука уздржава од неприличних додира, нека се нога усмери на миран пут, нека се сви удови обуче одговарајућем добру и нека се освете благообразношћу Христовом. Земаљски цар благонаклоно поздравља онога ко је леп и украшен телесно. Небески Цар, пак, јесте благонаклон према ономе ко је украшен духом, чак и ако је по спољашњости сиромаш, слеп, хром и има остале недостатке, које људи презиру. Отуда су неблагодарни -

благородни, неславни славни, сиромашни - богати. Стога су блажени апостоли од рибара постали лица која начелствују по читавој земљи. Отуда је свети Антоније био мудрији од мудраца, иако није учио науке. Отуда је, да наведем пример који нам је ближи, наш Тадеј, Скити роб, као што знате, узишао на висину исповедања Христа и постао славан у свету.

4) О неизрецивог човекољубља благог Бога нашег према нама. Он нам је даровао лаган приступ себи. Јер, није неопходан ни посредник, ни новац, ни очекивање повољног случаја. Треба само усхтети и све је учињено. Према томе, желиш ли да будеш велики на небесима? Изабери да овде будеш последњи. Желиш ли да се назовеш сином Божијим? Умири душу своју од страсти. Желиш ли да те виде очи Божије? Држи се правде. Ко је, пак, достојан за речено? Онај ко радо прима учење, ко воли правду, ко стреми да се обогати небеским добрима. Нека бисмо и ми, у сличном расположењу испуњавајући животворне заповести, добили Царство небеско са свима светима у Христу Исусу, Господу нашем.

263.

1) Нека свако усрдно испуњава своје послушање, као пред Богом; 2) ја ћу испуњавати своје, а ви своје, те ћемо бити удови међусобно, устројавајући опште добробити (4, 44)

1) И онај ко испуњава послушање и онај ко га налаже треба са сваком пажњом и усрђем, тј. подвижнички да врше своје дело: и економ, и подеконом, и складишник, и кувар, и трпезарац и сваки други, како не би потпали под грозну клетву која каже: *Проклет је човек који дело Господње врши са немарношћу* (Јер. 48, 10), већ како би постали достојни Господње наклоности, по реченоме: *Ко је, дакле, тај верни и мудри слуга кога постави господар његов над својим домаћима да им даје храну на време? Благо томе слуги кога господар његов, дошавши, нађе да чини тако. Заиста вам кажем: поставиће га над свим имањем својим* (Мт. 24, 45-47). Видиш ли какву и колику част **Он** даје ономе ко добро служи? Очигледно је ономе ко не служи добро припада супротан удео. Стога вас молим да свако савесно испуњава послушање које му је поверено, чиме прославља Бога и стиче своје спасење. Економ нека економски удовољава телесним потребама, свакоме дајући оно што приличи избегавајући лицемерство и пристрашће и држећи се благонаклоности и братске љубави. Складишник нека пази да братство опскрбљује храном, своје дело вршећи искрено и са јединственом жељом да их успокоји. Нека он у складишту нема ничега поквареног. Чувајући савест у кувању и прављењу хране, кувар нека [има мисао да] своје служење приноси самоме Богу. Нека трпезарац, држећи трпезу чистом, као и све судове у њој, служи братији као Господу. Нека слично делују и остали на својим послушањима.

2) Ја не говорим да бих вас подигао једне против других, већ да би се свако у ономе у чему је призван постарао да испуни свој дуг да служи другима, имајући пред својим умним очима Бога, од кога и треба да очекује целу награду. И зар мени смиреноме није поверен посебан домострој? Јесте, чак највећи. Мени предстоји да се старам и бдим над душама вашим, да умољавам и уразумљујем свакога, да засебно и у заједници са свима саопштавам правду Божију и мач који долази, док ви без лењости треба да испуњавате своја послушања. Будимо на тај начин једно тело и један дух, као што смо призвани у једној нади нашег призивања, волећи једни друге као међусобне удове, трпећи једни друге, старајући се једни о другима и носећи бремена једни других како у време исхода (кад је већ касно) не бисмо зажалили због узалуд утрошеног времена у немару. Напротив, увек будимо добро припремљени за тај исход и одлазимо са искреном надом, са добром савести, добијајући Царство небеско.

264.

1) Он изобличава [братију] који су се потукли; 2) он указује на гордост као на узрок који учи: "Ако ме само пипне, и ја ћу њега", доводећи потом и до дела; 3) средство против ње је укоренивање у срцу добрих намера (4, 45)

1) Ја се од вас нисам одвојио на дуго. Ипак, када сам се вратио нашао сам напред о коме треба да вам саопштим. Напред је [био велики]: неки су, пруживши своје руке, бесно дохватили друге са гневом и виком. За једног од њих није чудно, с обзиром да је још световњак и да није примљен у братство. За другога је, међутим, крајње чудно будући да је монах, тј. будући да је требало да се распео свету и да је тело приковао на крст. Како си ти брате сишао са крста, како си се ослободио од ексера и како си руке своје по јудејски положио на Исуса Христа? Јер, Он сам је рекао: *Кад учинисте једноме од ове најмање браће, мени учинисте* (Мт. 25, 40). Зар се ти ниси устрашио пред лицем Онога који је то рекао? Зар се ниси

постидео анђела чувара твог живота? Зар се ниси уплашио братије и туђих лица који су те гледали? Господ је заповедио: *Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца вашег који је на небесима* (Мт. 5, 16). Тебе је, напротив, твоје рђаво дело покрило мраком, услед чега се хули име Божије. Тешко мени грешноме. На какву смо ми висину живота позвани, и где смо се сурвали, понашајући се као злонаравни световњаџи. Ти кажеш да је он започео свађу. Зар ти, међутим, ниси чуо како је кротко Господ одговорио слуги који га је ударио у образ: *Ако зло рекох, докажи да је зло; ако ли добро, зашто ме бијеш* (Јн. 18, 23). И опет је на Крсту [рекао]: *Оче, опрости им, јер не знају шта чине* (Лк. 23, 34). Знајући речено, требало је да благосиљаш када је прекоревају, да се молиш за оне који те туку и да ћутиш када те вређају (1. Кор. 4, 12-13). Не подражавајући добро, ти си, пак, постао подражавалац другог. Апостол је заповедио: *Свака горчина и гнев и љутина и вика и хула са сваком злобом, нека су далеко од вас* (Еф. 4, 31). Ви сте, међутим, дошли до туче, вукли се за косу и међусобно се давили. Закон Божији је презрен. Говорећи пророчком речју: *Узалуд ковач кује сребро* (Јер. 6, 29). Узалуд се и ја смирени трудим до замора. Уосталом, ја нећу престати да чиним своје дело, утолико пре што имам много пажљивих слушалаца.

2) Где је узрок таквог бешчашћа? Јер, не треба само изобличити грех, већ и указати на лек. Зла савест је изабрала злу новост, тј. гордо мудровање о себи и замисао злог срца. "Уколико ми он каже нешто, и ја ћу му одговорити". "Уколико ми он учини нешто, и ја ћу му узвратити". И када се деси смућење из било ког повода, ми напоље износимо оно што смо смишљали у скривености. Јер, не лаже Онај који је рекао: *Јер од сувишка срца уста говоре. Дobar човек из добре ризнице износи добро; а зао човек из зле ризнице износи зло* (Мт. 12, 34-35).

3) Нека наше срце постане скривница добрих намера. Тада не само да нећемо износити ништа лукаво, већ нећемо ни почети да се тучемо, него ћемо окренути и [леви] образ уколико нас ударе у десни (Мт. 5, 39). И ма шта да се деси, ми ћемо поступити по јеванђелској заповести. *Зашто умирате, доме Израилев* (Јез. 33, 11). И нама је прикладно рећи: Због чега из дана у дан испразно и узалуд трошимо свој живот, показујући се зналци у јелима и у пијењу вина, а незналице у делању заповести Божијих. Није ли боље да се укрепимо у себи како се убудуће не бисмо огорчавали, срдили, јаростили и викали, од чега, иначе, као стреле понекад искачу увредљиве речи, па и понешто још лошије. *Заповедам вам пред Богом који свему живот даје и пред Христом Исусом који посведочи пред Понтијем Пилатом добро исповедање: Да одржите заповест чисту и беспрекорну* (1. Тим. 6, 13-14) како ме не бисте принудили да вас подвргнем најтежим епитимијама. Напротив, свагда и у свему делајте прилично и у реду како бисте мене грешног успокојили, Богу угодили и удостојили се вечних добара.

265.

1) Он још прекорева оне који су се потукли; 2) потом све призива на мир, користећи подстрек из Свете Причести; 3) затим неприметно додаје реч о девствености, коју похваљује; 4) средство за њено [достизање] јесте кајање у огњу страха Божијег и каљење у сузама (4, 46)

1) Ни ја не треба да се наситим спасоносним беседама, ни ви душекорисним слушањем. Ми за обоје треба да имамо ненаситу жељу као они који су жедни да захвате воду, што ће служити као знак напретка и основа спасења. Јер, речи утиру пут делима: добре - добрима, а супротне - супротним. Ми, пак, желимо да чинимо добро. Стога треба да се користимо добрим поукама и благим разговорима, избегавајући грешење у дужностима. Учећи нас, и апостол говори: *Никаква рђава реч да не излази из уста ваших, него само добра за израђивање онога што је потребно, да донесе благодат онима који слушају. И не жалостите Светога Духа Божијега, којим сте запечаћени за дан избављења. И даље: Свака горчина и гнев и љутина и вика и хула са сваком злобом, нека су далеко од вас. А будите међу собом благи, милостиви, праштајући један другоме, као што је и Бог у Христу опростио вама* (Еф. 4, 29-32). Видите ли шта он заповеда? Какве ли само тачности у одређењу заповести. На другом месту он говори још строже: *А који су Христови, разапеше тело са страстима и жељама* (Гал. 5, 24). Они, наиме, као да су непокретни за греховно дејство. На основу реченога расуди какве су осуде достојни они који су се потукли. Они не само да су се посвађали, већ су и руке подигли један на другога. Зар ти који си још световњаџи и који си тек прибројан нама дижеш руку на монаха? И зар се ти, монаше, усуђујеш да штапом бијеш онога ко се припрема за завет послушања? Не, ти већ ниси монах [усамљеник], већ мономах [једноборац], ти ниси подвижник, него разбојник, ти ниси чедо мира, него чедо гнева. И зар ударци нису дошли од увредљивих речи? И зар понекад за ударцима не следе и убиства? Стога ће они који тако поступају бити подвргнути одговарајућој епитимији како не би дошли до још горег.

2) Ви љубљени, као ученици кротког и мирољубивог Владике, треба да међу собом живите кротко и мирно: Имајте *мир са свима и светост, без које нико неће видети Господа* (Јев. 12, 14). Сидите се Владичиног Тела и Крви, јер се удостојавамо да их се причешћујемо. Душа која прима Пречисте Дарове не треба да допусти да се смуђује, да бесни и да има неприличне жеље. Уста која црпу из бесмртног источника не треба да изговарају нечисте и смрдљиве речи. Очи које су освећене Часном Крвљу не треба да гледају зверски, нити да дозвољавају да се у њима одсликавају блудни призори. Рука која прима Божанствену скривницу не треба да додирује ништа неприлично.

3) Најзад, и сви удови, као Христови удови, треба да се чувају и одржавају [у чистоти]. Наравно, свака врлина је велика и пожељна. Па ипак, ни једна није пожељнија од девствености. Она је најпре засијала у рају, пре него што је змија својим надмудривањем преварила прародитеље. Девственост се удостојила да буде Христова мајка. Девственост људе чини анђелима и свет узводи ка нетрулежности.

4) Можда ће неко питати како да је стекнемо. Једино безбројним напорима и знојем. Јер, велико старање и огромни напори неопходни су за велико дело. Оштар мач добро сече нападаче. И душа која је у страху Божијем искована као у огњу и која је прекаљена у води суза треба да сече демонске помисли, ловећи их као плен. И уколико отупи, њу опет треба оштрирати како би их убијала не само на хиљаде, него и на десетине хиљада, као штосе пева о Давиду. Јер, *многи су који нас нападају с висине* (Пс. 55, 3) и безбројни су духови злобе који против нас ратују. Онај ко им се противи до краја јесте Христов војник: он и добија венце.

Нека би милост Божија дала опроштај онима који су сагрешили, а ви који добро ходите нека бисте добили укрепљење у ревности за испуњавање сваке заповести Божије и за стицање Царства небеског.

266.

1) Ревносни [монах] се не уздржава само од рђавих дела, него и од помисли, чиме стиче мир Божији, у коме се опија божанственим зрењима; 2) пазимо на себе и немојмо дозволити да се помисли задржавају у души, нарочито блудне и гневљиве (4, 47)

1) Немарни и неопрезни грехом сматрају само чин безакоња, тј. прељубу, блуд, распуштеност, нечистоту и свако друго злодело, против којих је и закон строг. Међутим, ревносни [човек] и онај ко жели да се са свом тачношћу саобрази са заповестима не сматра невиним ни неприлична мислена маштања, од којих у телу произилазе неприлични покрети, услед чега се на сваки начин стара да их у себи укине, те да пребива у покоју у односу на погубне страсти. Речено и значи имати мир у Богу кроз Господа нашег Исуса Христа, како напомиње и апостол (Рим. 5, 1). Учврстивши се у њему, душа се радује великом радошћу и наслађује ненаситом сладошћу, волећи да улази у помисли о Богу и да се, све до самозаборава, удубљује у зрење неизрециве величине Његове. Уколико се деси да изађе из сличног стања и да је закачи бесловесна похота, она се смуђује и узнемирава као брод који је у невољи због усталасаног мора. И уколико јој Господ не дође у помоћ, она ће бити у опасности да претрпи бродолом.

2) Стога треба пазити да се порочне мисли не задржавају у нама. Напротив, њих треба одмах чупати из корена. Јер, уколико нађе место да уђе унутра, змија ће се угурати и већ неће отићи све док не породи смрт. Стога **Писмо** говори да ће змија гледати на пету човека, тј. на крај делања, док ће човек гледати на главу змије, тј. на прво појављивање греховне помисли у души (Пост. 3, 15). Стојмо, дакле, храбро против напада помисли, уништавајући их пре распаљивања похоте и секући слано море греха, како бисмо заједно са Давидом могли рећи: *Прођосмо кроз огањ и воду, и извео си нас у одмор* (Пс. 65, 12). Уосталом, душу не узнемирава и не мења само једна страст. Њу још више узнемирава гнев, будући да се каже: *Гнев је њихов на подобје змије* (Пс. 57, 5), и још: *Јарост ће у недрима безумних починути* (Проп. 7, 10), и најзад: *Стремљењ ејарости је његов пад* (Сир. 1, 22). Од чега се рађа таква страст? Од гордељивог мудровања о себи и од презривог мудровања о другима, од сматрања себе нечим значајним (Гал. 6, 3), и од надимања над нижима. Подражавајући Господа, смирени срцем јесте кротак и тих, неспорљив и бешуман. Уколико се и деси [препирка], он радије прима неголи што чини увреду и радије прима ударац неголи што га даје.

267.

1) Послушања су међусобно повезана; треба једни другима да помажемо, те да увек, без одбијања и кашњења слушамо оне који одређују послушања; 2) немојте се предавати смуђујућим помислима, које долазе од лукавог; 3) ради реченога прихватите трпљење, које је у свему неопходно (4, 48)

1) О чему бисмо сада поговорили? Говорићу о спољашњем образу нашег живота или о животу по уставу. Јер, премда смо у изгнанству, ми ипак живимо као у општежићу, тј. не један или двојица заједно, већ многи. Иако немамо удобности општежића, ми до неопходног долазимо са трудом, па чак не само [да имамо] за себе, него и за друге. Јер, непрестано нам долазе оци и братија, атакође и странци и сиромашни. И све примити и задовољити захтева велики дух и знатан труд. Стога економ мора да буде расудљив и пажљив, као посленик Божији. Међутим, успеха ипак неће бити уколико економ не буде имао подекономија који ће се са њим слагати и бити једнако будан. Ни подеконом неће такође ни у чему успети уколико не буде имао складишника који ће га у свему следити. Ни складишнику неће ићи по жељи уколико не буде имао доброг помоћника у кувару. Ни кувару, опет, ни осталим за њим неће ићи како треба уколико не буду имали друге сараднике. У једном телу је много удова и сви удови се старају један о другом. *И ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови* (1. Кор. 12, 26). Слично је и у братству: уколико се не очува наведени поредак неће бити ни општежића, ни мира, ни једномислија, већ ће бити подела, деоба и разилажења. Ко ће, дакле, смети да било шта чини по својој појединачној жељи или да се бави својим појединачним делом или рукодељем када је већ свануло, не излазећи на заједничко и општекорисно дело? И како ће било ко смети да се не одазове на неко дело и да се не потчини онима који имају власт над њим? Такав већ није послушник, него непослушник, не брат, него странац. Уколико је и било тога раније, убудуће се чувајте како због кривице и нереда не бисте понели епитимију. Зар не чујете шта наређује апостол: *А будите међу собом благи, милостиви, праштајући један другоме, као што је и Бог у Христу опростио вама* (Еф. 4, 32). И ми такви будимо међусобно, носећи бремена једни других и испуњавајући закон Христов, као што је написано (Гал. 6, 2).

2) Ја сам вас раније молио а и сада вас молим да не изнемогавамо под тежином помисли, већ да са радошћу Духа Светог обављамо подвиг борбе који нам предстоји, гледајући на Начелника вере и Савршитеља Исуса, који даје молитву ономе ко се моли и победу ономе ко жели да победи. Не сећате ли се како се недавно подигла непогода, да би се потом ваздух очистио? Слично бива и са помислима: унеколико узнемире, а потом оду. О, кад нас уопште не би узнемиравале. И зашто да ми немамо увек мира у душама својим? Међутим, тако нешто је немогуће с обзиром да смо промењиви: ми ни једног дана не остајемо исти, а камоли за свагда. Ти, пак, погледај на упорну злобу ђавола: и кад га терају, он опет долази. И премда је тама, он се претвара у анђела светлости, покушавајући да нас заузме обманом. Нека, пак, змија одступи од нас, који свагда треба да говоримо: "Нећемо се одрећи тебе, Христе, и нећемо учинити лажним своје исповедање". Или, зар не знате из каквог стања смо ми дошли? Зар из таме нисмо дошли на светло? Зар из незнања нисмо ступили у знање? Зар из бешчашћа нисмо ушли у част? Ми имамо и слово, и знање и хвалу. И ви сте синови, истински часни, обучени у злато због вашег златног послушања.

3) Шта још недостаје? Трпљење. Апостол говори: *Јер вам је трпљење потребно, да пошто извршите вољу Божију примите оно што је обећано* (Јев. 10, 36). Какво обећање? Сам Господ је рекао: *Идем да вам припремим место. И ако отидем и припремим вам место, опет ћу доћи, и узећу вас к себи да где сам ја, будете и ви. И куда ја идем знате, и пут знате* (Јн. 14, 24). *И радост вашу нико неће узети од вас* (Јн. 16, 22). Помишљајући о реченоме и назирјући неизрециву и незамисливу славу која ће се открити на светима све подносимо великодушно. Уколико наиђе глад гладујмо, уколико имамо свега - будимо задовољни, уколико буде неопходно да умремо - умримо како бисмо наследили вечни живот у Христу Исусу, Господу нашем.

268.

1) На покладе је [уобичајена] разуданост чулних задовољстава, која је туђа духу Хришћанства; 2) благодаримо Господу што нас је извео из света и увео у наш тих живот, из кога је просијало много светих које и ми подражавамо; 3) будимо му верни, припремајући се за предстојеће подвиге исповедништва (4, 49)

1) Наступајуће дане [белих поклада] људи обично сматрају празничним због гозби и непристојности које се дешавају, не разумевајући да они кроз уздржање од меса указују на опште уздржање, а не на преједање и пијанство, што иначе приличи јелинским празницима. Хришћани све могу да употребљавају, премда старање о телу, по учењу апостола, не треба да претварају у похоту (Рим. 13, 14). Поставши закон, међутим, зло свет води куда хоће. Ми стога треба да избегавамо неузддржање чак и у ономе што смемо да употребљавамо: јер, неузддржање је мати греха. Све док се у рају уздржавао од окушања онога што је било забрањено, наш праотац Адам се радовао и веселио, испуњавајући се божанственим озарењима и наиласцима. Када је, пак, нарушио уздржање и окусио од дрвета непослушности, он је одмах био истеран из раја сладости. За њега је неузддржање постало родитељка смрти. Од пресићености хлебом Содомљани су почели да бесне у срамним страстима, услед чега су на себе навукли гнев Божији и били прогутани огњем и сумпором. И мрски Исав је, повучен својим жедним очима, за једно јело продао своје првенаштво. И за народ Божији [се каже]: *Седоше људи да једу и пију и усташе да играју* (Изл. 32, 6). Исто се чини и у данашње дане: светковине и пијанство, узвици и демонски плесови и дању и до касне ноћи. Неузддржање је зло и кроз њега је у свет ушла смрт.

2) Ми треба да благодаримо Богу што нас је избавио од такве испразности и увео у блажени живот, где постоји умереност, а не неузддржање, трезвоумље - а не пијанство, мир - а неизгубљеност, безметежност - а не бука, благодарење - а не срамни говор, чистота, светиња и здравоумље - а не распусност. Из таквог живота засијали су сви наши божанствени оци који су, уз Божију помоћ, сатрли страсти, прогнали демоне, постали равноанђелски, чинили чуда, добили небеску славу и постали предмет дивљења у свету. Један такав је био блажени Антоније, чији живот смо читали и видели како га је Бог прославио у поднебесју. Земаљски цареви су сматрали великим што му пишу и што су од њега могли да прочитају написану реч. Живот тих блажених проводимо и ми смирили. И да и на делу ревнујемо са њима сведочи савршенство наших монаха, одрицање од света, отуђивање од отаџбине, од рода и свих познатика, потчињавање, послушност, као и исповедништво које нам предстоји, због кога се и налазимо у прогонству.

3) Радујмо се и сарадујмо се међусобно што нам је Бог дао све речено и што проводимо духовни живот у коме, уколико хоћемо, можемо да празнујемо сваки дан и да се радујемо неувенљивом радосћу. Стога молим да се још јаче латимо за наш подвиг и за исповедништво које нам предстоји. Јер, већ се пронео слух да самодржац разматра наше дело, услед чега може ускоро да се појави царски посланик. Немојмо се, међутим, смућивати оним што се говори: *Ако је Бог с нама, ко ће против нас* (Рим. 8, 31). Уколико нам је помогао у претходним околностима, помоћи ће нам свакако и убудуће. Ми само треба храбро да стојимо и да пазимо на себе. Он ће нам дати силу у свему како бисмо му благоугодно поживели до краја и добили Царство небеско.

269.

1) Прогањања су пред вратима: сусретнимо их благодушно, уздајући се у помоћ Божију и храбрећи се обећањима за претрпљена гоњења за веру; 2) са јеретицима не треба имати општење; нарочито треба избегавати оне који су на речима верни, а у срцу јеретици; 3) иконоборство ратује против догмата Оваплоћења Бога Слова и против заповести поштовања Бога и поклоњења Њему (4, 51)

1) Сада би требало говорити о уздржању с обзиром да нам је пред вратима света четрдесетница. Међутим, приче које се свагде шире не дозвољавају нам да речено учинимо, већ нашу мисао и реч преносе на друго. Већ сам вам рекао да самодржац разматра наше дело и да се већ говори да нам прети преко никомидијског [начелника]. И уколико ми одговоримо богодолично, он свакако неће поднети, већ ће пожурити да уради оно што је замислио. И шта бисмо рекли? Треба да се припремимо на нова гоњења у уверености да ће се по умножењу страдања умножити и утехе Светога Духа, као што говори апостол: *Да*

као што су страдања Христова обилна у нама, тако је кроз Христа обилна и утеха наша. Ако ли се мучимо, за вашу је утеху и спасење, које се постиже подношењем оних истих страдања која и ми трпимо; ако ли се утешавамо, за вашу је утеху и спасење; и надање је наше поуздано за вас, знајући да као што сте заједничари страдања тако сте и утехе (2. Кор. 1, 57). Својим речима апостол нам показује да ми заједно учествујемо у страдањима и у утехама будући да смо једно тело иједан дух, као што смо и позвани у једну наду звања нашег (Еф. 4, 4). Немојмо падати духом и немојмо бити малодушни, већ се решимо да чврсто стојимо за дело Божије сви заједно као добри војници Христови, носећи своје оружје које није телесно него силно Богом за рушење утврђења (2. Кор. 10, 4), наиме разборитост, храброст, здравоумље и правду. Њима испунимо оно што је рекао Господ: *Акад вас потеряју у једном граду, бежите у други* (Мт. 10, 23). И одлазећи немојмо се бринути *шта ћемо јести, или шта ћемо пити, или чиме ћемо се оденути* (Мт. 6, 31). Јер, Он сам је рекао: *Нећу те оставити нити ћу те презрети* (Нав. 1, 5). Он ће нам и тамо отворити врата милости и у свему бити наш Помоћник. Како да се не радујемо кад имамо таква обећања? Како да се не веселимо што смо ученици Господњи? Слично су гонили и свете апостоле, којима је Господ говорио: *Блажени сте када вас срамоте и прогоне и лажући говоре против вас свакојаке рђаве речи, због мене. Радујте се и веселите се, Јер је велика награда ваша на небесима, јер су тако прогонили пророке пре вас* (Мт. 5, 11-12). Према томе, садашњица је радосна и увесељавајућа с обзиром да нам пружа неизрециву радост, вечни живот и бескрајно Царство.

2) *На пут незнабожаца не идите, и у град самарјански не улазите* (Мт. 10, 5). Ми речено треба да схватимо у вези са јеретичима. Према томе, немојмо улазити у њихове цркве и у њихова станишта. Напротив, ми треба да [тражимо] синове мира и благочастиво семе, те да се код њих заустављамо и примамо храну, као и ранијих година. Чувајмо се од оних који се претварају да држе истину и који говоре да су прави руководитељи, премда нису, већ се налазе у заблуди, *варајући и варајући се* (2. Тим. 3, 13). *Њихова је осуда праведна* (Рим. 3, 8). Чувајмо непоколебиву веру и непорочни живот, не умањујући и не оштећујући ни једно ни друго, већ остајући целовити и савршени.

3) Предмет предстојећег исповедништва јесте догмат о Оваплоћењу Господа нашег Исуса Христа. Онај ко не исповеда да се Господ наш Исус Христос може изобразити живописом у ствари не исповеда да је био видљив у телу. Јер, бити видљив у телу и бити предмет за иконопис јесте иста ствар. Потом, онај ко се не поклања светој икони Господњој, не поклања се ни самом Господу. Оно што је на икони изображено јесте Првообраз и онај ко гледа на икону пред собом види Првообраз. Говорећи да се поклањају Господу иконоборци лажу. На њих могу да се примене речи Писма: *Говоре да знају Бога, а делима га се одричу* (Тит. 1, 16). Ми се, пак, поклањамо Христу и Његовој икони, Богородици и њеној икони, светима и њиховим иконама. Ми смо речено као апостолско учење примили од светих отаца наших. Ја вам, чеда и братијо, предајем тај залог вере кроз Духа Светог који живи у нама и ви га сачувајте цео и неповређен. Молите се за нас смирене да нам Господ да *реч кад отворимо уста своја* (Еф. 6, 19) како бисмо са смелошћу рекли истину и како се не би посрамила нада наша, већ како бисмо заједно са вама беспрекорно довршили подвиг који нам предстоји и добили Царство небеско.

270.

1) Он опет прекорева разузданост поклада и уопште световни живот, благодарећи Богу што је монахе избавио од њега; 2) треба туговати због световњака који живе по духу света, подражавајући апостоле, пророке и све свете (4, 52)

1) Ја често ублажавам ваш живот, што не чиним лажући, већ истински, желећи да изразим жаљење због оних који живе светски и да вас учиним ревноснијим. Ви и сами знате шта они сада чине: светковине и пијанства, песме и плесове и све друге проналаске лукавог у свету. По писаноме, *њихова је осуда праведна* (Рим. 3, 8). Наш живот, пак, није такав. Ми даноноћно хвалимо Господа по уставу који су нам предали наши свети оци. Код нас псалмопојање следи за псалмопојањем, читање за читањем, молитва за молитвом. Затим, нама је у мислима бдење над помислима, а у срцу - поучавање у божанственим речима. Ми имамо благовремено безметежје, приличну беседу, међусобно служење. Код нас је све вагом и мером узаконено, премда се за празник обично предлаже и извесна утеха. Чуј шта Господ говори Јуди: *Што чиниш, чини брже. А ово не разумедо нико од оних што беху за трпезом зашто му рече. А неки мишљаху, будући да у Јуде беше кеса, да му Исус рече: Купи што нам треба за празник; или да даде штогод сиромасима* (Јн. 13, 27-29). Видиш ли да је код њих и за празник постојала брига о сиромасима? И ми смирили се, како видите, старамо да испунимо речено. Нека је благословен Бог који нас је удостојио

да постанемо заједничари таквог живота. Он нас на њега није призвао због *дела праведних која ми учинисмо*, (јер ништа на земљи добро не учинисмо), *него по својој милости* (Тит. 3, 5). Стога свако од нас са скрушеним срцем свагда треба да говори: *Шта сам ја, Господе, и шта је дом оца мога, те си ме заволео* (2. Цар. 7, 18).

2) И наше дело је слично. У свету ће се ретко наћи слично. У њему после ноћи долази дан са бригама и пословима овога света у самообманутости богатством и у другим бригама, при чему човек нема времена ни да уздахне. И људи се час договарају међусобно, час се са непријатношћу сукобљавају. Пророк каже: *Клетва и лаж, и убиство, и крађа, и прељуба разлише се по земљи* (Ос. 4, 2). [Разлило се] и много тога другог, што је тешко и навести. Сетивши се свега, блажени Златоуст је рекао да ће се тешко и најмањи део света спасти. Ето страшне, али истините речи. Човек који има добра осећања не може а да се не жалости и тугује због реченога. Јер, зар ми нисмо сви браћа једни другима? Нисмо ли ми сви исте крви? Нисмо ли ми сви од једног блата? Свако осећа жалост уколико угледа животињу како се клиза по стрмини у пропаст. Није ли утолико жалосније видети погибао браће и једноверних? Из истог разлога је блажени апостол оплакивао непријатеље Крста Христовог и са непрестаним болом у срцу се молио за њих (рим. 9, 23). Пророк Јеремија је плакао због Израилџа и свој плач је свестрано описао у **Писму**. И велики Мојсије је вапијао Богу: *И сада, ако им оставиш грех њихов, остави. Ако ли га не оставиш, и мене избриши из књиге твоје* (Изп. 32, 32). И сви свети су се, обузети сличним састрадавањем, молили за људе који су се налазили у сличном стању. Уколико хоћемо да идемо за њима, ни ми не треба да се старамо за своје, *него свако и за оно што је других* (Фил. 2, 4), молећи се за свет, жалећи и болујући срцем због оних који живе развратним животом, који су обузети јересима, који су помрачени незнабоштвом. И укратко, апостол нам заповеда: *Молим... да се чине мољења, молитве, прозбе, благодарења за све људе* (1. Тим. 2, 1). Поступајући на тај начин ми ћемо најпре себи донети корист, скрушавајући се и чистећи се од страсних навика. Избавивши се од њих, ми ћемо добити вечни живот у Христу Исусу, Господу нашем.

271.

1) Четрдесетница је пресекала буку и метеж и световњаке призвавала на благочастиви поредак; 2) пост обнавља душу и чини је Божијим стаништем; стога га треба сусретати с радошћу и држати га; 3) постети телесно, треба да постимо и духовно од страсти и похота, које непријатељ представља привлачним по изгледу, иако су у ствари безобразне и горке; 4) уза све, поштујмо испоснички и црквени поредак, као уосталом и ванцрквени (4, 54)

1) Време четрдесетнице у поређењу са временом целе године личи на неко тихо пристаниште у коме људи, стичући се, добијају духовни мир. Јер, предстојеће време није спасоносно само за монахе, већ и за световњаке, за велике и за мале, за начелнике и потчињене, за царе и свештенике, и за сваки род и узраст. Градови и села се успокојавају од шума и метежа, уместо чега се свагде оглашавају псалмопојање и славословља, молитве и мољења, којима се умиловљивава наш благи Бог и умирује наш дух уколико му искреног срца и са страхом и трепетом припадамо и плачемо пред Њим, обећавајући да ћемо се убудуће поправити и побољшати. Међутим, нека се световњацима обраћају црквени предстојатељи. Ја, пак, који сам постављен за главу вас најчаснијих, своју реч обраћам вама и укратко износим оно што приличи.

2) Пост је обнова душе. Јер, апостол говори: *Уколико се наш спољашњи човек и распада, утолико се унутрашњи обнавља из дана у дан* (2. Кор. 4, 16). И уколико се обнавља, он поприма и благообразност по узору првосаздане лепоте. Улепшавајући се, пак, он к себи љубавно привлачи Онога који је рекао: *Ја и Отац њему ћемо доћи иу њему ћемо се настанити* (Јн. 14, 23). Пост, дакле, својим обичним дејством чини да постајемо станиште Божије. Стога треба да га прихватимо са радошћу, не оптерећујући се једноставношћу и оскудношћу хране. Ми, наиме, видимо да је Господ силан да нам достави разноврсну и богату храну, будући да је хлебом и водом нахранио хиљаде људи у пустињи. Осим тога, ненавикнутост на такву исхрану ће, олакшана ревношћу, престати да буде непријатна.

3) Уосталом, пост се не ограничава на оскудност хране, већ захтева уздржање и од свега рђавог, по казивању светих отаца наших. Уздржавајмо се од мрзовоље, немарности, лењости, зависти, љубоморе, зле нарави, самоугађања. Уздржавајмо се и од телесне похоте, с обзиром да многообразна змија напада и на испосника. Из **Писма** чујемо да је плод који ме је умртвио био красан на изглед и добар за јело. Обрати, међутим, пажњу да је он био назван красан по изгледу, а не по природи. Слат похоте [се може упоредити] са човеком који узме нар пријатне спољашње црвене боје и који се, потом, изнутра покаже као

труо. Она притворно обећава нечувену сласт, да би се, по задовољењу, показала горчом од жучи. Она пробада душу оштрије од мача који је оштар са обе стране. Слично је пострадао и наш прародитељ Адам, кога је преварила змија. Дотакавши се забрањене хране, он је уместо живота нашао смрт. Слично су пострадали и сви који су од тог времена до данас на подобан начин били прелешћени. Сам будући тама, [ђаво] се претвара у анђела светлости. На сличан начин он уме да зло преображава у добро, горко у слатко, ружно у лепо, смртоносно у оживљавајуће, чиме свезлобни не престаје да увек прелешћује свет. Ми, пак, немојмо дозволити да нас прелешћује сличним мамцима. Немојмо дозволити да пострадамо као птице које, гладно се бацајући на видљиву храну, упадају у замке ловца. Напротив, расуђивањем скинимо варљиве покровце са зла, те га погледајмо голо као што јесте, чиме ћемо га лако избећи.

4) Будимо бодри у псалмопојању, усрдни у песмама и пажљиви у читању. Преклањајмо колена по мери која је одређена за сваки час и радимо својим рукама стога што је рад добар. Осим тога, онај ко не ради сматраће се недостојним окушања хране. Носимо бремена једни других и нарочито се постарајмо да *међу собом будемо благи, милостиви...* кротки, послушни, пуни милости и *добрих плодова* (Еф. 4, 32; Јак. 3, 17). *И мир Божији, који превазилази сваки ум, сачуваће срца ваша и мисли ваше у Христу Исусу* (Фил. 4, 7). Нека бисте се овде удостојили да беспрекорно дочекате светли дан Христовог Васкрсења, а у будућем веку, по васкрсењу мртвих, да добијете Царство небеско.

272.

1) Дом душе треба градити са већом љубављу неголи житејски; 2) грађа за душевни дом јесу врлине, тј. страх Божији и остало, нарочито уздржање; 3) свако дневно испосничко кушање хране је боље неголи дводневно или тродневно једење, по сведочењу божанствених указања и по примерима отаца (4, 55)

1) Људи који живе [световним] животом не дају себи мира ни дању ни ноћу када подижу скупочени дом, радећи, премишљајући и старајући се све док дело не доведу до жељеног краја. Њихово старање за дело је велико, услед чега им је ум читав (на градилишту): они живе и замишљају како да што боље направе таваницу и кров, како да под украсе разним мрамором и како да придају одговарајућу лепоту свему осталом како би све представљало пријатни изглед за љубитеље сличних ствари. И онога ко би покушао да их одврати од сличних брига, они би дочекали са великом нелагодношћу, сматрајући да им чини велику увреду. Ми, међутим, дижемо нетрулежно, а не трулежно станиште, које се не саставља од камења и дрвета, већ од духовних дарова. И зар ћемо се ми разлењити и бити иза њих у ревности за такво дело? Зар таква неправилност не би била претерана? Њихово здање ће, након прихватања много плотољубивих људи и после промене многих господара, најзад бити напуштено, запуштено и срушено. Наше, пак, прима Духа Светог, по речи божанственог апостола: Ви *сте храм Божији и...* *Дух Божији обитава у вама* (1. Кор. 3, 16). И он ће са онима који га поседују, пошто буду узети одавде, ићи заједно и биће са њима нераздвојно у векове.

2) Из какве се грађе зида такво здање? Из врлина које се усвајају. Узми најпре страх Божији и положи га као темељ, с обзиром да је *почетак мудрости... страх Господњи* (Пс. 110, 10). Потом [узми] разборитост, храброст, здравоумље и праведност. Држећи се међусобно и савезом љубави састављени и повезивани *помоћу свих зглавака* (Еф. 4, 16), они расту у *храм свети у Господу* (Еф. 2, 21), као што је писано. Такав храм свагда зидајмо у себи, братијо, и немојмо престати да га украшавамо сваком лепотом врлина како бисмо се удостојили да у њему обитава Свети Дух, те како бисмо привлачном лепотом живота на себе привукли очи анђела и светих. Једна од врлина јесте и уздржање и њу ми сада упражњавамо више од других. Стога узнесимо Богу славу што смо једно његово поприште већ прешли. Нека су наша лица и изменила своју спољашњост. Та измена је добра, будући да сија бледоћом уздржања. Нека су се наша уста испунила горчином жучи услед закаснелог узимања хране. Ипак, наш дух се богато насладио, окриливши се надом. Према томе, радујмо се, изабравши боље и орасположивши се за њега.

3) Можда ће неко рећи да се свакодневним узимањем хране крњи савршенство поста. Никако. Јер, Господ нам иначе не би наредио да свакодневно иштемо насушни хлеб. Ни пророка Илију гавран не би свакодневно хранио у пустињи. Ни [свети] Павле, који се пре божанственог Антонија населио у пустињи, не би свакодневно одозго примао хлеб. Ни сам свети Антоније не би свакодневно окушање хране претпоставио посту [тј. неизимању хране] који је дужи од једног дана или недељном посту. И ја ћу навести разлог за речено. Трудећи се током целог дана, наше тело се умара и изнемогава, те има

потребу за одмором и поткрепљењем. Стога је Саздатељ устројио да се оно свакодневно поткрепљује примањем хране како би опет било способно за даљи труд. Тело, пак, оних који по два, по три или више дана не узимају храну постаје исцрпљено и ослабљено, услед чега више нису у стању да праве поклоне са другима, нити да гласно певају као што приличи, нити да испуњавају дела послушања. Према томе, свакодневно примање хране не дозвољава се само немоћнима, већ се оставља и савршенима, по отачком правилу које нам је предато. Нека би се нама дало здравље тела и крепост духа како бисмо послужили Богу живоме и истинитоме у очекивању последњег дана у коме нека бисте засијали са свима светима као сунце и наследили Царство небеско.

273.

1) Недеља поста је прошла; смиривши тело, ми смо души придали вредност, како би била угодна Женику Христу; 2) душа је невеста Христова: чувајмо је чистом за њеног Женика; 3) стога треба притешњавати тело; 4) речено је тешко, али је награда велика (4, 57)

1) Пропустивши прву седмицу, ми једни другима изгледамо унеколико другачији него што смо били, с обзиром да смо ослабили и побледели. Међутим, апостол говори: *Ако се наш спољашњи човек и распада, ипак се унутрашњи обнавља из дана у дан* (2. Кор. 4, 16). Тело које се обилно храни обично се расцвета и испуни. У духовном смислу таква постаје и душа кроз уздржање. Смиривши, наиме, тело ми смо души придали красоту. Желећи ту красоту, свети Давид се молио: *Господе, вољом твојом дај снагу лепоти мојој* (Пс. 29, 8). Блажени апостол говори да нас је том лепотом обручио Христу: *Јер ревнујем за вас Божијом ревношћу, јер вас обручих мужу јединоме, да девојку чисту приведем Христу. Али се бојим да као што Еву превари змија лукавством својим, да се тако и мисли ваше не одврате од простодушности која је у Христу* (2. Кор. 11, 2-3). Видиш ли величину дара? Ми смо се удостојили да Христа имамо за Женика. Видиш ли како се онај ко нас је обручио боји за нашу чврстину?

2) Према томе, наша душа личи на обручену девојку. Таква девојка се уздржава од виђања са мушкарцима, на све начине се старајући да остане чиста за време венчања. И душа треба сасвим старањем да се чува чистом од погубних страсти греха до самог свог исхода. И уколико из тела као из своје девојачке одаје изађе лепа, сијајући добрим делима, она ће обрадовати анђеле. Уколико, пак, буде оружјена гресима, она ће обрадовати демоне на Христову жалост, о чему је уосталом жалосно и мислити и говорити.

3) Стога ми притешњавамо своје тело и према њему се строго односимо, чиме као уздом задржавамо пориве плоти како не би свргла управитеља - ум. Ми, уосталом, тако [треба да поступамо] не само у време поста, већ и читавог живота. Јер, подвижнички живот јесте обуздавање страсти, господарење над помислима и непрестана борба са невидљивим непријатељима.

4) Телу свакако није лако. Ипак, *наша пролазна мала невоља припрема нам преизобилно и неизмерно вечно богатство славе*, с обзиром да *не гледамо на ово што се види, него на оно што се не види* (2. Кор. 4, 17-18). Према томе, ради невидљивих добара, у која *анђели желе завирити* (1. Пт. 1, 12), ради Женика Христа, коме смо обручени, ја вас преклињем и молим да сачувамо чисту душу своју од злих дела и од нечистих помисли које нас оскрнављују, као што је рекао Господ. Немојмо помишљати ништа лоше, с обзиром да се од помисли, као од огња, разгорева похота. Напротив, држимо се далеко од страти. При самом прилогу одбијајмо кушача и добрим делима обасјавајмо душу. Свеусрдно се латимо уздржања које нам предстоји како бисмо се чисти преселили одавде, са неизрецивом радошћу ушли на небеса и удостојили се наслађивања весељем брачне небеске Христове одаје.

274.

1) Напали су иконоборци, али су издржали; он бодри, уверавајући да ће Бог готовост да се све претрпи примити као само дело; 2) [он говори] о посту: "Продужимо срчано, премда не по својој вољи"; 3) потом похваљује испосничке напоре; 4) [најзад] призива да се свако дело врши у своје време (4, 61)

1) Јуче је била бура, а сада је тишина. Јуче су били таласи, а сада је спокојство. Нека је благословен Бог који је и искушење одагнао и нама дао крепост да останемо непоколебиви, чак и при очекивању онога чиме су нам претили. Такви су истински Хришћани? Такви су нелажни монаси. Они су увек спремни да се препусте невољама ради врлине и ништа не претпостављају заповести Божијој. (Непријатељи гонитељи)

су дошли и рекли шта су рекли. Потом су отишли више постиђени својим поступком, неголи што су нас испунили страхом. Вама ће, пак, Господ дати пуну награду стога што сте изабрали да будете гоњени за Њега. Богат милошћу, Он обично венчава онога ко је изабрао добро и за саму одлучну намеру. Искушење још није прошло, већ још увек прети с обзиром да су се свагде развили наредбе управитеља да нико не остане туђ јеретичком мудровању. Стога чујмо шта говори апостол: *Мудро се владајте према онима који су изван, користећи време, Реч ваша да бива свагда у благодати, сољу зачињена, да знате како треба свакоме одговорити* (Кол. 4, 56). Он нас поучава да се не бацамо у искушења тек тако, нити да прећуткујемо Реч Божију. Господ говори: *Ако ли одступи [праведник], неће бити повољи души мојој* (Јев. 10, 38). О томе је довољно.

2) Пост се већ довољно померио напред и побуђује нас даса све већим усрђем стремимо даље по произвољењу, тј. *не са жалошћу или принудно. Јер Бог љуби драговољног испосника* (2. Кор. 9, 7). Уосталом, општежитељни закон не дозвољава да се свако понаша како хоће. Општа граница уздржања за послушне јесте одсецање властите воље.

3) Пост је добар стога што укроћује страсти и тело потчињава духу. Сузе су добре стога што срце омивају од грехова и стављају га чистим пред Бога. Молитва је добра стога што окриљује ум и чини га сабеседником Богу. Љубав је добра стога што свагде презире своје на корист ближњег. Ревност је добра стога што олакшава напоре и дух чини младим, док старца орасположује да дејствује са младићком брзином.

4) Будимо благодушни и ревносни. У време псалмопојања будимо усрдни, у време рада будимо ревносни, у време ћутања будимо разумни, у време разговора будимо умерени. Једном речју, све чинимо уредно и по чину, као што нам је заповеђено, уздржавајући се од сваке смутње и препирања. Поклоне и обична молитвословља треба чинити према силама, уз чување телесног здравља. Нека вас Бог мира доведе до царице дана, тј. светлог Васкрсења Христовог, и нека вас удостоји Царства небеског, које није *јело ни пиће, него праведност и мир и радост у Духу Светоме* (Рим. 14, 17). Њима нека нас обогати Бог у Исусу Христу, Господу нашем.

275.

1) Ми не треба да општимо са јеретичима, чак и кад нас присиљавају; уз помоћ Божију све ћемо претрпети; 2) блажено је постати судеоник Христових страдања; 3) будимо одважни (4, 62)

1) Налазећи се изван манастира, ми смо се снашли према могућностима и према околностима. Сада, пак, када гонитељи не настављају гоњење против Христа, ми треба да чујемо пророчку реч: *Изађите из њихове средине и одвојте се, говори Господ* (Ис. 52, 11; 2. Кор. 6, 17). Понеки раде другачије. Они ће стога сами за себе дати одговор Господу у дан суда. Мени се чини да су они који иду заједно са њима у ствари равнодушни у односу на јеретике. Видите ли како нас избегавање да идемо за њима одваја од света и уједно води ка скорби, ка тескоби, ка глади, ка тамници, ка смрти. *Али у свему овоме побеђујемо кроз Онога који нас је заволео* (Рим. 8, 37). Видевши да нам је душа жедна Њега, Он нам даје силу да ради Њега поднесемо страдања, о чему, поред других, сведоче и четрдесет мученика, чији спомен сада вршимо. Ми не можемо рећи да су они имали другачију природу. Они су Бога заволели истинским срцем, услед чега су у своје немоћно тело примили силу да победе невидљивог непријатеља и да изврше подвиг који опевају сви Хришћани.

2) Заиста је блажен онај ко се удостојио да унеколико постане заједничар Христових страсти: да буде гоњен као што је Он био гоњен, да буде ухваћен као што је Он био ухваћен, да претрпи бичевање као што га је Он претрпео, да буде вређан као што је Он био вређан, да буде закључан у тамницу као што је Он био закључан. Схвати због чега је написано: *Ако с Њим умресмо, с Њим ћемо и живети; ако трпимо, с Њим ћемо и царовати; ако ли се одрекнемо, и Он ће се нас одрећи; ако ли изневеримо, Он остаје веран, јер се не може самога себе одрећи* (2. Тим. 2, 11-13). Видите ли каква су обећања и какве опомене?

3) Орасположимо се и подвизавајмо се како не бисмо посрамили оно што смо већ претрпели благодаћу Христовом: изгнање, тамницу, бичевање. И шта да кажемо? Можда нисмо сви седели у тамници, али општење живота јесте и општење страдања. Јер, *ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови* (1. Кор. 12, 26). Будимо за свагда једно тело, један дух, као што смо и позвани у једну наду звања свога (Еф. 4, 4), имајући Христа за Главу како бисмо угодили Богу у добили Царство небеско.

Он саопштава приповест како су у Бугарској верни Хришћани пре изабрали да претрпе смрт, неголи да за време свете четрдесетнице једу месо, одакле закључује да се иконоборцима треба противити до смрти (4, 63)

У данашњој поуци једном приповешћу хоћу да вас орасположим на утеху. Ево о чему се ради. Они који добро знају говоре да је у Бугарској изашла зла наредба од тамошњег цара да Хришћани и браћа наша који се налазе у заробљеништву у време свете четрдесетнице једу месо, те да оне који се повинују оставе живе, а оне који се не покоре убијају. И реч нечастивог је добила силу. Сабрао се народ са женом и децом и настао је плач и велики вапај. Са једне стране беше заштита хришћанског закона, а са друге страх од телесне смрти. И најзад је дошла жалосна вест: били су побеђени и преклонили се пред нечастивом наредбом. Међутим, четрнаесторица су се одвојили и, ставши наспрам њих, почели да их убеђују да не уступају и да се не покоре, тј. да се не сагласе да, насупротив хришћанском закону, једу месо. На њихове речи из народа су се чули узвици и убеђивање да треба уступити неопходности и потом покајањем загладити кривицу, избегавајући да се тек тако предају смрти. Међутим, њих речено није ни мало убедило и умекшало: они су стојали на своме, гледајући на Бога и на обећано блаженство. Видевши непоколебиву чврстину тих мужава, Скит је замислио да преко једног поколеба и преклони на своју страну и остале. Убивши једног и његову жену и децу раздавши Скитима, он се надао да ће друге поколебати и савладати... Међутим, они су још више постали непоколебиви, узвикујући: "Хришћани смо и држимо се части брата нашег, који је умро". У том исповедништву они су сви били пребијени до смрти и скончали у Господу.

Видите ли како је и сада на снази благовест Царства Божијег? Господ говори: *Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан... и који не узме крст свој и не пође за мном, није мене достојан. И опет: И не бојте се оних који убијају тело, а душу не могу убити; него се више бојте онога који може и душу и тело погубити у паклу* (Мт. 10, 37; 38; 28). Они су послушали јеванђелске заповести, остали послушни Господу и овенчали се венцем мучеништва, подражавајући свете Макавеје. Једино, њихов број беше двострук, с обзиром да оних беше седам, а њих четрнаест. Једни су пострадали стога што нису хтели да једу свињско месо, а други стога што за време поста нису хтели да окусе никакво месо, тј. да преступе хришћански закон. О, блажених ли мужава. О, блажене ли трговине: за један тренутак времена стећи вечни покој.

Шта ће на речено одговорити они који општење са јеретицима не сматрају одрицањем? Тамо се десило одрицање народа због сагласности да једу просто месо у време поста. Овде се, пак, [утолико пре ради о одрицању] будући да постоји општење у жртви која се нечастиво приноси. Где су они који говоре да страдање за Христову икону није мучеништво? Тамо су мученички подвиг примили због несагласности да наруше закон Христове Цркве. Овде се, пак, још светлији мученички подвиг предузима због несагласности да се одрекнемо самог Христа у Његовој икони. Међутим, тако говоре мрачни људи помраченог разума због својих јеретичких мудровања. Они својим падом покушавају и другима да поставе препреку у правоверју и правом хођењу. Ми, међутим, прославимо благог Бога нашег, који прославља оне који га прослављају и који и у овом роду јавља мученике. Ми треба да помишљамо да су људи бедни по изгледу, малоучени и уз жену и децу ипак све оставили из љубави према Христу. Утолико пре ми који нисмо ожењени и који смо оставили свет треба да, кад заиште време, будемо слични светим ревнитељима вере и благочашћа.

Међутим, речено треба да остваримо тек у своје време, уколико Христос захтева. За сада чврсто стојмо у мучеништву које се непрестано врши у савести. Немојмо преклонити колена пред Ваалом и немојмо уступати и губити од помисли. Гасимо распаљене стреле лукавог сузама, молитвама, скрушеношћу и одговарајућим злопаћењем тела, како бисмо и ми са апостолом могли рећи: *Сваки дан умирем, тако ми, браћо, ваше похвале, коју имам у Христу Исусу Господу нашем* (1. Кор. 15, 31), и уједно са светим Давидом: *Јер тебе ради усмрћују нас сав дан, сматрају нас као овце за клање* (Пс. 43, 23). Нека бисмо се са њима удостојили да постанемо и наследници Царства небеског.

277.

1) Ево Благовести; почетак домостроја [Оваплоћења] нас обавезује да га духовно празнујемо; 2) потом се моли и жалости због оних који га не примају и не користе се њиме; 3) он подражава апостола Павла и пророка Мојсија (4, 64)

1) Дошле су Благовести, тј. почетак Господњих празника. Ми не треба да га празнујемо једноставно као многи, већ са разумевањем тајинства које се празнује. О каквом се тајинству ради? Син Божији постаје Син Човечији и као Посредницу изабира Пресвету Дјеву. Он се усељава у њу и чини је својим храмом, постајући савршени Човек. Ради чега? Написано је: *Да искупи оне који су под законом, да примимо усиновљење* (Гал. 4, 5), да више не бисмо били робови, него слободњаци, да више не бисмо били страсни, већ бестрасни, да више не бисмо били светољупци, него богољупци, да више не бисмо ходили по плоти, него по духу. *Јер који су по телу телесно мисле, а који су по Духу духовно. Јер је телесно мудровање смрт, а духовно мудровање живот и мир. Јер је телесно мудровање непријатељство Богу пошто се не покорава закону Божијем, нити пак може. А који су по телу не могу угодити Богу* (Рим. 8, 58). Укратко речено, такво је значење тајинства. Стога ми треба духовно да празнујемо у његову част и да се духовно понашамо док траје, тј. да смо у праведности и преподобију, у љубави, у кротости, у миру, у дуготрпљењу, у благи, у Духу Светом, како се не бисмо показали бесплодни и недејствени у односу на домострој Господа нашег.

2) Осим тога, ми треба да се молимо и скрушавамо због света. Због чега? Стога што је Син Божији дошао да спасе свет, асвет га је одбацио. Њега одбацују племена и народи, Њега одбацују варварски народи, Њега одбацују и они који призивају Његово свето име неисправношћу своје вере и рђавошћу свог живота. Шта Он није учинио од онога што је требало учинити? Будући Бог, Он је постао Човек; смирио је себе и био послушан до смрти, чак крсне смрти; дао нам је да окуси Тело Његово и да пијемо Крв Његову; удостојио нас је да га зовемо својим Оцем, и Братом, и Главом, и Учитељем, и Жеником, и Санаследником. Учинио је и много другог, што не мора ни да помињемо. Па ипак га одбацују. Њега одбацују и Он трпи. И говори: *Јер не дођох да судим свету, него да спасем свет* (Јн. 12, 47). Шта бисмо могли рећи? Истински ученици жале због одрицања саученика, чиме јављају своју љубав и према Учитељу, и према ученицима. На исти начин и истинске слуге страдају срцем због неверности своје браће.

3) Стога велики апостол наређује да се чине мољења, молитве, прозбе, благодарења за све људе, за царе и за све који су на власти (1. Тим. 2, 1). Он на другом месту говори о самом себи: *Истину говорим у Христу, не лажем, то ми сведочи савест моја Духом Светим, да ми је врло жао и срце ме моје боли без престанка; јер бих желео да ја сам будем одлучен од Христа за браћу своју, сроднике моје по телу* (Рим. 9, 13). Видиш ли силу љубави? Видиш ли висину човекољубља? Слично и Мојсије говори Богу: *Ако им оставиш грех њихов, остави. Ако ли га не оставиш, и мене избриши из књиге твоје, у коју си ме записао* (Изл. 32, 32). И ми као истински, а не као лажни ученици не треба да се старамо само за себе, него иза братију, и за цео свет, жалостећи се и молећи се. На тај начин чинећи оно што је Богу угодно, ми ћемо постати наследници вечног живота.

278.

1) На дан Благовести он похваљује девственост; 2) поменувши да је непријатељ напада, он убеђује да је снажно чувамо (4, 65)

1) На дан Благовести ћу покушати да вам нешто укратко кажем о значају завета девствености који смо примили на себе. Ко ме је арханђео Гаврило рекао: *Радуј се, благодатна! Господ је с тобом* (Лк. 1, 28). Зар не - Пресветој Дјеви? И од кога се оваплотио и очовечио сам Бог Слово? Зар не - од блажене Дјеве? Према томе, та девственост је произрасла Живот свих. Та девственост је царица врлина. Та девственост је невеста и невесто водитељка Христова. Ако хоћете, чујмо шта говори блажени апостол Павле: *Ко је нежењен брине се за Господње, како ће угодити Господу; а које ожењен брине се за овосветско, како ће угодити жени. Разликује се и жена од девојке. Која је неудата брине се за Господње, како ће угодити Господу, да буде света и телом и духом; а која је удата брине се за овосветско, како ће угодити мужу* (1. Кор. 7, 32-34). Видите ли значење речи? У браку не постоји време да се брине о угађању Господу, већ само свету. Стога се девствености даје добри удео. И у Царству небеском ће се

девствености дати првенство. У Откривењу светог Јована Богослова је написано: *Ово су они који се не оскврнише са женама, јер су девственици; ово су они који иду за Јагњетом куда год пође* (Отк. 14, 4).

2) Ето каквог се преимућства удостојавају они који су изабрали девственост. Они иду за Христом и радују се са Њим. Немојмо, међутим, заборавити да се упропастителњ нашег живота, тј. ђаво силно напреже да високо и натприродно дело сруши понајвише страшћу која му је супротна. И ко ће избројати оне које је од века успео да сруши? Шта може бити жалосније од тога? Ми, пак, чувајмо душу своју као зеницу ока чистом за Женика Христа, не предајући поверену нам скривницу девствености. Немојмо дозволити да пострадамо као што страдају рибе које, будући преварене мамцем, гутају удицу и налазе смрт. Јер, телесна сласт јесте удица која не храни, већ уништава, која не оживљује, већ усмрћује. Нека се силом Божијом избавимо од ње и убудуће останемо чисти и несаблажњени све док има даха у нашим ноздрвама како бисмо се као победници преселили одавде и добили Царство небеско у Христу Исусу, Господу нашем.

279.

1) Пасха је жељени празник; но духовна Пасха, тј. очишћење од грехова и страсти још је пожељнија; 2) и онај ко нема друго и не може празновати Пасху; 3) ви, пак, нисте такви; код нас постоји добар поредак који води Богу; 4) ревујмо за духовну Пасху како бисмо је се и у будућем веку удостојили (4, 67)

1) Већ прешавши половину поста уз помоћ Божију, ми видимо како се приближава Пасха. Због чега ми, пак, напрегнуто желимо да достигнемо Пасху која долази и одлази? Не чинимо лими исто већ много година? Проћи ће и садашња Пасха. Јер, у овом веку ништа не стоји непокретно, већ дани пролазе као сенка (Јов 7, 9) и *живот наш трчи брже од тркача* (Јов 9, 25), све док не достигне своју границу. Шта, зар ћеш рећи да Пасха није пожељна? Наравно да је пожељна, чак веома. Како да не. Постоји, међутим, Пасха која се врши свакодневно. Која? Очишћење грехова, скрушеност срца, сузе умилења, чистота савести, умртвљење удова који су на земљи, тј. блуда, нечистоте, страсти, зле похоте и сваког греха који се врши делом. Онај ко се удостоји да буде у сличном добром настројењу Господњу Пасху, тј. многожељени празник врши сваки дан, а не једном годишње.

2) Како ће, пак, празновати Пасху онај ко нема речено, већ је обузет страстима? Како може да празнује онај коме је стомак бог, или кога распаљује похота тела, или кога гризе завист, или ко је погружен у среброљубље, или ко је заробљен таштином, или ко је обузет другим страстима? Зар ће неко за онога који изгара од врућице рећи да спокојно почива? И да ли ће неко рећи да онај ко је претрпео бродолом има успешну пловидбу? Никако. Онај ко се налази у тами не стоји у светлости. Ни онај ко пребива у греховним делима не може да празнује Пасху.

3) *Али што се вас тиче, љубљени, иако овако говоримо, убеђени смо да ствари стоје боље и да воде спасењу* (Јев. 6, 9). Јер, наш живот управо јесте припремање за празник. Шта ми, наиме, чинимо? Код нас је псалмопојање за псалмопојањем, читање за читањем, поучавање за поучавањем, молитва за молитвом. Они сукао неки круг који нас води Богу и сједињује са Њим. Доброг ли начина живота. Блаженог ли и триблаженог живота.

4) Према томе, устремимо се да свакодневно празнујемо указану пожељну Пасху према силама, тј. умртвљење страсти и васкрсење врлина, подражавајући Господа: Јер Он *пострада за нас, остављајући нам пример да идемо Његовим стопама* (1. Пт. 2, 21). Ја не говорим [са намером] да постанем судија других будући да *ће сваки своје бреме носити* (Гал. 6, 5), већ да бисмо, осећајући благодат коју нам је Бог дао, захвалили Дародавцу и прославили Добročинитеља. Јер, Он не само да овде даје све неопходно, већи онима који му усрдно служе до краја дарива сва обећана добра, вечну небеску Пасху. Нека бисмо њу сви добили благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа.

280.

Блажено је састрадавати Христу; подстичимо се и припремимо се на страдања (4, 70)

Четрдесетница је већ при крају. Као њена круна приближава се спомен на животворне страсти Христове, из којих ми можемо да поцрпемо велику утеху за себе. Јер, кад је Господ и Бог наш био ухваћен због наших грехова, хоће ли бити велико уколико и ми, непотребне слуге, будемо ухваћени због Њега? Кад је

Он био свезан, одведен и закључан у тамницу, да ли ће бити чудно уколико ми слично пострадамо за Господа и Владику? Ми треба све да претрпимо, чак и ако нас подвргну бичевању. Претрпимо чак и ако треба да поднесемо шамаре. Поднесимо чак и плување. Најзад, ако треба и да умремо, предајмо себе на увек блажену смрт.

Благо ономе ко се у било чему од наведеног показао као заједничар Христових страсти. Ето блаженства. Ето бесмртности. Зар не чујемо шта говори апостол: *Убудуће да ми нико не ствара тешкоће, јер ја ране Господа Исуса на телу своје носим* (Гал. 6, 17). Он као да [каже]: "Нека ме нико не презире јер ја на телу своје носим украсе Свецара Христа". Сличан је био свети Игњатије, који се назвао Богоносцем с обзиром да је на себи носио Христова страдања. Сличан је био и свети Евстратије, који је за време својих страдања узвикнуо: "Сада сам познао да у мени живи Христос".

О, блажених ли узвика. О, триблажених ли душа. Јер, чији спомен ми вршимо? У чији спомен подижемо свештене храмове? Чијим моштима се поклањамо? Мученичким, исповедничким, преподобним. Они су овде од Господа добили велику славу. Какво ће тек прослављење добити у будућем веку? Оно се не може замислити и изразити. Ето добре трговине. Ето блажене замене: малим трудом и подвигом стећи вечна и бескрајна добра.

Подражавајмо их и ми. Помешајмо своју крв са најсветијом Крвљу Господњом. Јер, и сада је тако нешто могуће, с обзиром да се природа није изменила и будући да се није изменио Онај који је рекао: *Ја сам Господ Бог ваш и не мењам се* (Мал. 3, 6). Он све подједнако воли, за све је умро, свима предстоји као неисцрпна сладост и жели да се сви спасу, што за Њега представља богатство. Јер, апостол говори: Он је *богат за све који га призивају* (Рим. 10, 12).

Према томе, призовимо га и у садашњим околностима и даће силу и крепост душама нашим. Загрлимо га и Он ће уништити наше видљиве и невидљиве непријатеље. Сачекајмо га и Он ће нас овенчати у дан васкрсења мртвих, у дан јављања Његове славе. Нека бисмо се тада удостојили да без осуде предстанемо Његовом престољу и да дамо добар одговор.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

281.

1) Размотривши страдања Господња побудимо се на састрадавање; 2) ви сте већ састрадавали, али и убудуће истрајте у састрадавању и у свим другим врлинама; 3) подстичимо се надом да ћемо се са Њим и прославити; каква ће само тада бити радост састрадалницима и каква туга онима који су се измакли; 4) помишљајући о реченоме, чувајмо се у чистоти и напредујмо у свему добром (4, 72)

1) Данашњи дан (Велика Среда) јесте свет и поштован будући да у њему Господ почиње да прима крсна страдања за нас, по речи Давида који је рекао: *Зашто се узбунеше народи и племена смислише залудне ствари? Сабраше се цареви земаљски, и кнезови се окупише заједно на Господа и на Помазаника Његовог* (Пс. 2, 12). Они су се сабрали, саставивши зао савет против свога Владике, на коме се лукави Јуда одриче од свог Учитеља и продаје га. Потом је следио издајнички пољубац, везивање и одвођење Господа свих од стране непријатеља на суд. Пошто је стао пред њега, Судију свих питају? И пошто је одговорио (о, страшног ли слуха), Њега слуга удара по образу, што Он дуготрпељиво подноси и говори:

Ако зло рекох, докажи даје зло; ако ли добро, зашто ме бијеш (Јн. 18, 23). Потом га клеветају и осуђују, затим прима изругивања, подсмехе, изигравања, ударце, шамаре, ударе трском по глави, бичевање, прикивање на Крст. Попевши се на њега, Он се моли за своје убице: *Оче, опрости им, јер не знају шта чине* (Лк. 23, 34). Најзад га поје са жучи и сирћетом и - Бесмртни умире, предавши дух свој Богу и Оцу. И мртвоме му пробадају ребра. Таква су укратко страдања Господња. И онај ко разборито слуша јеванђелска казивања о њима више се неће ни гневити, ни огорчавати, ни беснети, ни гордити, ни надимати над братом, ни завидети, ни предавати славољубљу, већ ће се на сваки начин старати да буде смирен, да се скрушава, да се сматра земљом и пепелом, да жели учествовање у Христовим страстима, да буде саобразан Његовој смрти како би имао удела и у слави Његовог Васкрсења.

2) И ви будите смели, рећи ћу вам. Јер, ви сте већ узели удела у Владичиним страстима. Погледајте где сте. Нисте ли ради Његових речи и ради сведочења о Њему у изгнанству и прогонству? Нисте ли и раније трпели закључавање у тамницу? Нисте ли пролили крв усред увреда и изругивања? Нису ли неки од братије наше храбро скончали усред страдања? Ето у чему је наша похвала у Господу. Ето какав је дар наш. Међутим, пошто наша чврстина није поуздана услед наше измењивости и услед немогућности да засигурно тврдимо шта ће родити следећи дан, ја вас молим да у Господу стојите непоколебиво и неизмењиво, једнодушно и једномислено се саподвизавајући за јеванђелску веру, *ни у чему да се не плашећи противника* (Фил. 1, 28), *никако ни у чему не дајући спотицање* (2. Кор. 6, 3), *него се у свему показујући као слуге Божије* (2. Кор. 6, 4), тј. у послушању, у смиренуумљу, у кротости, у великодушности. *Јер вам је трпљење потребно, да пошто извршите вољу Божију примите оно што је обећано. Јер још мало, врло мало, па ће доћи Онај који треба да дође и неће одоцити* (Јев. 10, 36-37).

3) Уколико ће доћи и неће закаснити, зашто бисмо малаксавали због невоља (Еф. 3, 13) и зашто пре не бисмо били готови да за Господа умиремо сваки дан? Јер, написано је: *Ако с Њим умресмо, с Њим ћемо и живети; ако трпимо, с Њим ћемо и царовати; ако ли се одрекнемо, и Он ће се нас одрећи; ако ли изневеримо, Он остаје веран, јер се не може самога себе одрећи* (2. Тим. 2, 11-13). Какву ће само радост имати свети када угледају Господа који силази са небеса са анђелима силе своје, призивајући их ка неизрецивој радости, овенчавајући их и намеравајући да са њима живи у векове. И какву ће, опет, имати жалост они који нису поверовали у Јеванђеље и који су преступали Његове заповести, тј. они који ће, по написаноме, *бити осуђени на вечну погибао од лица Господњег и од славе силе Његове када дође у онај Дан да се прослави у светима својим и покаже се диван у свима верујућима* (2. Сол. 1, 9-10).

4) Сагледавајући и размишљајући о реченом, *очистимо себе од сваке нечистоте тела и духа, творећи светињу у страху Божијем* (2. Кор. 7, 1), *стремећи ка бољем и хитајући ка савршенству. Мрзећи зло држимо се добра. У братољубљу будимо једни према другима нежни; чашћу чинимо једни друге већим од себе. У ревности не будимо лени; будимо духом ватрени; Господу служимо. Будимо у нади радосни, у невољи трпељиви, у молитви постојани* (Рим. 12, 9-12). Пребивајући у таквој непорочности искрено ми ћемо наступајућу Пасху отпразновати на достојан начин и удостојити се да вечно окушамо небеска добра.

282.

1) Предивно је што такав Господ страда; 2) сва твар се ужаснула; зар ћемо ми остати без учешћа; 3) за толику љубав узвратимо љубављу и спремношћу да све претрпимо и у поретку нашег живота и у прогонима (4, 73)

1) Сећање на страдања Господа нашег Исуса Христа душу увек приводи у скрушеност и умилење, нарочито у ове дане (Велики Петак), у које су се и извршила. Која страдања? Убилачки савет против Господа, Његово хватање од стране Јудејаца, вођење на смрт, стајање пред Пилатовим судом, суђење, распитивање, шамари, плување, вређање, исмејавање, подизање на Крст, прикивање руку и ногу, окушање жучи, пробадање ребара и све остало што се десило и што свет не може да смести, нити човечији (па ни анђелски) језик да изрази. Представимо себи о како великом и необјашњивом тајинству се ради. Господа, који откривено види савете срца и који зна сваку људску помисао, воде на савет који га осуђује на смрт. Онај који држи све моћном речју својом (Јев. 1, 3), предаје се у руке људи грешника. Онај који везује воду у облацима и благовремено орошује земљу, води се везан. Онога који је небо измерио педљом и земљу шаком и који је горе поставио на вагу (Ис. 40, 12), слуга удара руком. Онај ко је земљу украсио разноврсним цвећем, венчава се на посрамљење венцем од трња. Онај ко је посред раја насадио дрво живота, прикива се на дрвету ради исмевања. О, како страшног и натприродног призора.

2) Сунце је то видело и смркло се, видео је месец и потамнео, осетила је земља и затресла се, осетило је камење и распало се. Сва твар се згрозила при врећању Господа. Бездушни и неосетљиви састојци су од тих призора и од страха Божијег изашли из свог поретка, поставши као одушевлени и осећајни. Зар ми који смо удостојени словесности и за које је умро Христос у ове дане нећемо да се скрушимо и заплачемо? И зар не бисмо били бесловеснији од бесловесних, и неосетљивији од камења? Не било. Напротив, доспевши у богодолично иступљење и изменивши се добром променом, пролијмо сузе, предајмо страсти на заклање, подношењем увреда узвратимо за увреде нанете Господу, претрпимо ране због Његових рана делимично на делу послушања, а делимично у предстојећем исповедништву.

3) Зар не видимо колико је у свему томе побуда на божанствену љубав? Ко је поднео закључавање у тамницу? Ко се предао на заклање ради љубљенога? Свеблаг Бог је ради нас осуђених поднео безбројна страдања. Стога је блажени апостол, помишљајући о реченоме и налазећи се у силном осећању љубави према Богу, са правом рекао: *Јер сам уверен да нас ни смрт, ни живот, ни анђели, ни погаварства, ни силе, ни садашњост, ни будућност, ни висина, ни дубина, нити икаква друга твар неће моћи одвојити од љубави Божије, која је у Христу Исусу Господу нашем* (Рим. 8, 38-39). *Јер Бог тако заволе свет даје Сина свога Јединороднога дао, да сваки који верује у њега не погине, него да има живот вечни* (Јн. 3, 16). Немајући ништа достојно од дела својих да узврате на такву љубав, свети су сами себе, тј. тела своја и крв своју принели у напорима подвижништва и у злопаћењима, појући са блаженим Давидом: *Шта ћу узвратити Господу за све што ми је дао* (Пс. 115, 3). Сличним гласом и ми свагда вапијмо Господу, ненаситим расположењем душе му служећи непрестано и све више стремећи ка бољем како бисмо са свима светима били наследници вечних добара.

283.

1) Радујем се због ваших успеха у добру; 2) немојте се, међутим, заустављати, већ се пружајте даље, подражавајући свете и подстичући се обећањима (4, 81)

1) Ја са вама водим разговор по жељи, а не по принуди, премда је и неопходно да са вама беседим. Ја *ревнујем за вас Божијом ревношћу* (2. Кор. 11, 2), премда и јесам грешан. И ја се због вашег напретка радујем великом радошћу. Уколико вас често и оскорбим, као недавно, [намера] ми је да познате љубав коју према вама имам изобилно (с обзиром да онај ко воли марљиво васпитава и није немаран према кажњавању: *Јер који је то син кога отац не кара* - Јев. 12, 7) и да *будете савршени и потпуни без икаквог недостатка* (Јак. 1, 4). И исповедам да сте послушни и покорни и да строго испуњавате отачке заповести као можда нико у овом роду од оних који се налазе у послушности. И говорим без лажи јер је све истина. И ко је у тој мери једнодушан са оцем и ко толико следи игумана у свему што је сагласно са заповестима Господњим као ви, који сте искусни и у једном и у другом? Као доказ нека послуже гоњења, изгнања, тамнице, злопаћење, супротстављање *до крви* у подвигу *против греха* (Јев. 12, 4). И речено није ваше, већ је дар Божији, од кога нека вам буде и похвала. Нека други имају новац, имања, манастире и другу опскрбљеност. Мени језа добру славу довољно да имам вас и да се вама украшавам. Јер, ви сте моја радост и венац славе, живот и свако добро.

2) Једино вас молим да не одступате од вашег доброг произвољења, да не полагете границу добру и усхођењу по ступњевима савршенства. Они који се паште око стицања вештаствених имања не налазе ситост у увеличавању богатства. Ни ви у духовном усавршавању немојте престајати да се простирете напред до последњег свог издисаја. *Јер мислим да страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се открити* (Рим. 8, 18). Зар у житијама светих не видите са каквим су они трудом и знојем проходили свој живот? Зар не видите са каквим су проливањем крви и са каквим страдањем свети мученици завршили свој живот? Због чега? Да би стекли Христа. *Јер је ово што се види привремено, а оно што се не види, вечно* (2. Кор. 4, 18). Зар сунце није добро? И оно ће, међутим, најзад потамнети. И месец није ли добар? Но, и он ће престати да даје светлост. И зар звезде нису добре? Ипак, и оне ће пасти. Зар небо није добро? Ипак, и оно ће остарети као одећа. И све ће се изменити: биће ново небо и нова земља, као што не писано. И започеће неизрециво блажени живот у Христу и са Христом. Таква су наша обећања. И таквим напомињањем помажимо сами себи у побеђивању чулног натчулним. Божанственом љубављу подављујмо телесну љубав, по учењу апостола: *Тражите оно што је горе где Христос седи с десне стране Бога. Мислите о ономе што је горе, а не што је на земљи* (Кол. 3, 12). Немојте се ваљати у глибу похоте, нити се давите у блату страсти, *чији је крај погибао*. . . *Међутим, наше живљење је на небесима, откуда очекујемо и Спаситеља Господа Исуса Христа* (Фил. 3, 19-20).

284.

1) Добивши рану ја сам прибегао лечењу и ето - разговарам са вама, одакле извлачим поуку да чим неко добије греховну рану одмах треба да жури ка лекарству покајања; 2) немојте каснити, јер смрт може да дође; изаћи, пак, на суд без очишћења заиста је страшно; 3) пазите на себе и не слушајте непријатеља који те учи да одлажеш [покајање] (4, 82)

1) Ожалостила вас је рана на мојој ноzi. И право је. Јер, ви ми саосећате и у радости и у тузи, као братољубиви и оцељубиви. Отуда ћу ја узети предмет за своју поуку. На који начин? Када сам због својих грехова добио рану, било је неопходно брзо лекарство и одговарајући покој, услед чега током три дана нисам могао да општим са вама. И пошто је по милости Божијој болест излечена, ја сам опет са вама. И ето, говорим са вама. Слично је и са душевним ранама. Неко је, рецимо, добио рану у срцу од виђења или слушања. Или се повео за демонском помисли и распао се злом похотом, гневом, јарошћу, мржњом, завишћу, противречењем, непослушношћу или неком другом погубном страшћу. Он треба одмах да приступи лечењу, тј. покајању, скрушености, плачу, уздисању и срдачном болу, као и другим лековима преумљења. И излечивши се, он опет треба да дође до претходног доброг поретка. У супротном ће се на грех надовезивати грех, и рана на рану, и страст ће постати неизлечива, услед чега ћемо се разболети грехом на смрт.

2) Нека међу вама, братијо моја, не буде тако. Понајпре, ви треба да пазите на себе, тј. да не грешите. Јер, има ли шта слађе и блаженије од чисте душе и ума који није рањен страстима? Уколико се деси да погрешимо услед склоности [на грех] наше природе, ми треба одмах да се исправимо, не остављајући ни један час у себи нешто неисцељено. Јер, смрт је лопов и не знамо у који ће час доћи: да ли у поноћ или у зору. А изаћи из тела и стати пред суд Христов неприпремљен јесте врло опасно и крајње страшно. Јер, апостол говори: *Јер је реч Божија жива и делотворна, оштрија од сваког двосеклога мача, и продире све до раздиобе душе и духа, зглобова и држи, и суди намере и помисли срца, И нема твари сакривене пред њим, него је све обнажено и откривено пред очима Онога коме ћемо одговарати* (Јев. 4, 12-13). *И ако се праведник једва спасава, безбожник и грешник где ће се јавити* (1. Пт. 4, 18). Данила пророка је ухватио ужас и иступљење када је у виђењу угледао суд Божији. Шта ћемо тек доживети ми када у стварности дођемо на тај суд? [Он] говори: *Огњена река је текла исходећи пред Њим. Хиљаде хиљада му служачу и десетине хиљада му предстојачу. Суд заседе и књиге се отворише* (Дан. 7, 10). Ко ће опстати и ко ће сачувати смелост када се речено деси? Нико осим оног ко има праву веру и добра дела, осим оног ко је стекао храброст, праведност и здравоумље, осим сина посдушана и осим савршеног у потчињавању.

3) Стога треба да пазимо на себе са сваком опрезношћу и да сваки час са страхом очекујемо исход. И неће се сакрити наш непријатељ човекоубица, који нас поткрада и који нас свагда наговара да садашње време проводимо у нераду и немару, те да поступање по заповестима одложимо за будућност. Ми га, пак, свагда одбијајмо и удаљујмо силом Божијом. Ја смирили се сада и обраћам вама са речју како бисте се, чувши пет речи из уста мојих, утешили заједно са мношћем напомињањем које вам предлажем. Јер, напомињање је добро стога што увек обнавља душу. Подражавајући наше оце, ја знам и уверен сам да ћемо напредовати у грађењу свог спасења, да ћемо умилостивити Бога и удостојити се да добијемо Његово Царство.

285.

1) Он позива на благодарење Богу што их и у туђој земљи штедро дарива сваким опскрбљењем; 2) да се, пак, не би лишили милости, он их убеђује да ревностно угађају Богу у вери и у уздању (4, 83)

1) Ми треба да благодаримо Богу за добротина која нам чини, нарочито у нашем пребивању у туђој страни. Јер, и налазећи се у прогонству, ми проводимо живот као у манастиру не задовољавајући само своје потребе, већ и оних који нам долазе. Јер, видите да нам много наше братије долази са свих страна. И где би се они пре обратили него Богу и нашем смирењу? Осим тога, зар не видите колико других страних отаца и братије долази код нас, у свему трпећи беду и недостатак? Готово да ни један дан не прође а да не примимо по неког. Па ипак, код нас није било недостатка у неопходном. Напротив, свега

имамо у обиљу. Стога ми једино можемо да кажемо да заиста не лаже Онај ко је рекао: *Него иштите најпре Царство Божије и правду његову, и ово ће вам се све додати* (Мт. 6, 33). И заиста, ми имамо на располагању плодове *пшенице, вина и желеја* (Пс. 4, 8) и других потреба изнад очекивања, при чему немамо довољно сила да испустимо глас благодарења блажности Божијој. А ако се и деси да у том смислу будемо стешњени и обременјени, треба само видети каква потом долази награда и каква се потом узноси хвала Богу. Сами настојатељи манастира се диве што је нама Бог дао да чинимо оно за шта је њима недостаало снаге. Ради чега? Да би се у томе познала сила Божија по вери и уздању нашем. И мени се чини да је оно што се сада дешава код нас веома слично ономе што је било у време пребивања Израилља у пустињи? Већ је четврта година како не сејемо и не жањемо, а Бог нам све време даје неоскудну храну телесну. Он нам није дао ману као кишу са неба, али нам је отварао житнице оних који имају у изобиљу и пружао оно што је потребно за насићење гладних. Он нам није воду источио из камена, али је за нас источио винске сасуде рукама благочастивих. Он нас је уштедио и са многим другим, о чему сада није једноставно говорити. И зар речено није дивно, запањујуће и похвало? И рећи ћу још нешто апостолским речима: *Ми смо као сиромашни који многе богате, као они који ништа немају а све поседују* (2. Кор. 6, 10).

2) Ето дарова благога Бога и Његових добротинастава. И ми имамо страх да својом неосетљивошћу за Његово посебно поштовање према нама не оскорбимо свог Добротвора. Стога сви заједно, братијо, будимо веома пажљиви. И ми који смо овде и они који су одвојени свеусрдно испуњавајмо заповести Господње и *старајмо се један о другоме у подстицању на љубав и добра дела* (Јев. 10, 24), не дозвољавајући себи да живимо немарно, не чинећи вољу тела и помисли, не препуштајући се роптању (слично древним роптачима) и не искушавајући Господа (слично негдашњим кушачима) двоумљењем да ли може и убудуће да нам чини [добро]. Јер, написано је: *Све је могуће ономе који верује* (Мк. 9, 23). Према томе, уколико будемо искрено веровали, Господ ће нам по нашем исцању дати све што је неопходно за спасење наше и за телесни живот. И ми ћемо успешно проћи пустињу овога живота, осветљавани светлошћу истине. Наоружани духовним оружјем, ми ћемо духовног Амалика обратити у бекство и ући у Царство небеско (а не у обећану земљу, с обзиром да не иштемо привремено и пролазно). Јер, веран је Онај ко је рекао: *Блажени прогнани правде ради, јер је њихово Царство небеско* (Мт. 5, 10).

286.

1) Спољашња искушења су људска и лакша; 2) демонска су тежа; и њих ћемо, пак, победити уз помоћ Божију, уколико не ослабимо у противљењу; 3) ето непрестане борбе и мучеништва (4, 84)

1) У невољама које су нас сустигле благовремено је да заједно са апостолом кажемо: *Друго нас искушење није снашло осим човечијега* (1. Кор. 10, 13). Ја говорим имајући у виду Теоктиста, доброг старца, који је наш по свему. О каквом се искушењу ради? Он је заточен на острву Халкит, док су његовог старца потчињени оклеветали да не помиње самодршца, услед чега је био жестоко претучен. Искушења се распламсавају и нас већином сматрају њиховим виновницима. Јер, како се може допустити да онај ко управља манастиром сам по себи не помиње самодршца? Или како допустити да оци и братија који су се избавили из заточеништва и пребивају у градовима смућују јеретике. *Изиђите из њихове средине и одвојте се, говори Господ, и не дохватите се нечистог* (2. Кор. 6, 17). Они који супротно поступају доживљавају скорбне противности. Стога смо се ми смирили удаљили од оних који живе у градовима и живимо у њиховој околини како не бисмо дали *повод онима који траже повода* (2. Кор. 11Д2). И Господ нас је до сада сачувао нетакнутима. Он ће нас и убудуће сачувати уколико пазимо на себе, тј. уколико не говоримо без разборитости и уколико своје уши не пружамо на [слушање] сујетних и недобронамерних речи. Апостол говори: *Реч ваша да бива свагда у благодати, солју зачињена, да знате како треба свакоме одговорити* (Кол. 4, 6). И брат Божији опет говори: *Тако говорите и тако творите као они који ће законом слободе бити суђени* (Јак. 2, 12). Стога можемо бити уверени да нећемо упасти у неблагоприятно искушење, већ ћемо се избавити од садашњих зала као од замке.

2) Речено и јесте људско, тј. лако искушење. А демонско је веома тешко и сакривено. Непријатељ је сваког дана, часа и минуте присутан и искушава нас, услед чега је веома тешко противити му се и тешко однети победу над њим. Ипак, старање и ревност успевају да учине оно што приличи и што се тражи. Ревносно се противимо и уз помоћ Христову ћемо победити, будући да Он заједно са нама подноси искушења. Стога је и рекао: *Без мене не можете чинити ништа* (Јн. 15, 5). Будимо ревносни да не паднемо у наведено искушење и да не будемо под руком ђавола. Овдашње заточење на острву на кратко

време заправо и није заточење. Право заточење је бити одбачен од Бога и бачен у таму најкрајњу. И овдашње бичевање од неколико удараца није бичевање. Право бичевање је тамо где ће ударци бити безбројни и страдања бесконачна. Господ говори: *И изићи ће они који су чинили добро у васкрсење живота, а они који су чинили зло у васкрсење суда* (Јн. 5, 29). Тога се бојмо и страшимо, *јачајући сваком снагом, по сили славе* (Кол. 1, 11) Духа Светога који је у нама, *обарајући помисли, пописаноме, и сваку охолост, која устаје против познања Божијега, и покоравајући сваку помисао на послушност Христу, будући непрестано готови да казнимо сваку непослушност* (2. Кор. 10, 46).

3) Ето непрестане борбе. Ето многострадалног мучеништва. Јер, онај кога свагда ударају помисли па се ипак не предаје, и онај ко не преклања колена пред Ваалом, већ се супротставља и савлађује страсти похоте, гнева, јарости и страха у ствари свакодневно трпи мучење и са апостолом може да каже: *Сваки дан умирем, тако ми, браћо, ваше похвале, коју имам у Христу Исусу Господу нашем* (1. Кор. 15, 31). И на крају подвига он ће моћи смело да дода: *Добрим подвигом се подвизавах, пут заврших, веру одржах. Сад ме чека венац правде, који ће ми у Онај дан дати Господ, праведни Судија* (2. Тим. 4, 78). Нека бисмо сви ми имали могућност да кажемо слично, украсивши се венцем правде и ушавши у Царство небеско.

287.

1) Наша природа је сањива и лењива; реч, пак, о обећањима је буди; 2) на делу су речено показали преподобни и мученици; 3) зашто ми спавамо: устанимо и изиђимо на слободу од похоте и страсти; 4) окусимо рајске радости и сладости (4, 83)

1) Говорећи Тимотеју, апостол показује какав подвиг учитељ треба да има за своје ученике: *Проповедај реч, настој у време и у невреме, покарај, запрети, утеши, са сваком стрпљивошћу и поуком. Јер ће доћи време када здраве науке неће подносити* (2. Тим. 4, 23). Наша природа је склона лењости и стреми доле, заборављајући на учење. Стога је свагда неопходно да се ударцима речи, као некаквом палицом, буди из сна како би видела радост која јој предстоји. И заиста, зар нам није обећано Царство небеско, и бесмртни живот, и рајска сладост, и равноанђелска част, и вечни покој?

2) Због чега [ми трпимо] окове и тамнице, због чега - прогоне и злопаћење, због чега - муке и смрти? Зар не због добијања обећаних добара и избегавања страшних мука? Погледај са каквом радошћу мученици проливају крв, са каквом спремношћу иду под мач, у огањ, ка зверима и на сваку другу врсту мучења. Погледај такође са каквим задовољством преподобни умртвљавају и оптерећују своје тело, ништа не сматрајући пожељнијим од врлине.

3) Зашто онда ми дремамо? Због чега се расплињујемо у погубним и трулежним страстима, које рањавају срце оштрије одстрела? *Зато изиђите из њихове средине и одвојте се, говори Господ* (2. Кор. 6, 17). Изађимо од њих као из Содоме и Гоморе, који су сагорели у огњу и сумпору. Одбацимо мудровање тела, које се противи и бори против духа. Ослободимо се од поробљујућих пристрашћа и наћи ћемо покој душама нашим. Шта може бити спокојније од душе која није узнемирена страстима и која има мир у Богу?

4) Ето радости и весеља, ето блажене утехе и сладости. Дали желимо да окусимо од те сладости? Ми, међутим, треба да бежимо од телесне сласти, која рађа трулежност и смрт. Апостол говори: *Јер који сеје у тело своје, од тела ће и пожњети трулеж, ако сејеу дух, од Духа ће пожњети живот вечни* (Гал. 6, 8). Да ли желимо да постанемо славни? Презримо испразну људску славу и обуцимо се у смиреноумље, украсивши се свим добрим делима. На тај начин ћемо и садашњи живот добро завршити и добити будућа добра благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа.

288.

1) Садашње гоњење је слабије, ипак, треба трпети; садашњи род ће имати похвалу у трпљењу; 2) увек будимо спремни да неустрашиво сусретнемо нападе на Православље; 3) са невидљивим нашим, пак, гонитељем боримо се непрестано; 4) будимо крепки у надању на Бога, који ће нам дати снаге (4, 86)

1) Последње три године ми водимо неки нови живот: ми нисмо потпуно гоњени, али не можемо ни да кажемо да нисмо гоњени. Ми видимо једни друге и живимо једни поред других, што представља дело човекољубља Божијег. Он је видео да изнемогавамо током ранијег гоњења, те је затворио тамнице, али ипак гоњење због Православља по својим непознатим судовима није прекинуто. Ето како је сада. Уосталом, гледајући уопштено на ствар, ја сматрам да је мало прогоњених за Господа. Видећи, пак, колико свакодневно наше братије долази овамо ја осећам извесно олакшање у срцу због броја оних који нису преклонили своја колена пред Ваалом, већ су се сачували за Господа као светле звезде на сваком месту Његове владавине. Сличну похвалу има и садашњи род за следеће [поколење]. Јер, Бог је заиста у нама и Црква није изгубила своју силу по нелажном обећању Господњем. Они који је одвајкада нападају распршили су се као морска пена, док она као несаломљиви камен пребива у вери и исповедништву.

2) Стога ми треба да се радујемо и ликујемо. Међутим, истовремено треба да се држимо трезвоумља и будности, те да будемо приправни како опет изненада не би настало искушење. Јер, исповедништво треба сачувати не само једном или двапут, или чак не при многим искушењима, већ читавог живота, све до самог његовог краја, не бојећи се ни злих гласина, ни бичева који су спремни да раздере тело, ни тамница које уништавају тело, нити било каквих људских напада. Страшним треба сматрати једино Бога, по чијем се мигу све креће, а бојати се треба једино вечних мука које су неисказано мучне. Садашње, пак, све - и радосно и скорбно пролази брзо као сан, због чега је и написано: *Стрела дечија посташе ударци њихови* (Пс. 63, 8).

3) Са њима ипак треба да се боримо, нарочито са нашим невидљивим гонитељем, који нас напада сваки дан. Он не престаје да нас удара, премда не чулним бичевима, већ невидљивим помислима. Он нас не опаљује вештаственим огњем, већ злом похотом. Он и свим другим страстима искушава и опседа наше душе. *Стојте, дакле, опасавши бедра своја истином и обукавши се у оклоп правде, и обувши ноге у приправност за јеванђеље мира; а изнад свега узмите штит вере, о који ћете моћи погасити све огњене стреле нечастивога; и кацигу спасења узмите, и мач Духа, који је реч Божија* (Еф. 6, 14-17). Ето апостолских заповести. Њих и мисмирени изговарамо и молимо да нисте малодушни у невољама и да не изнемогавате у искушењима знајући да се добија више венаца уколико се претрпи више искушења.

4) Нека нам Бог дарује силу, будући да је силан и да ће учинити оно што је обећао. Он је моћан да нас укрепи да поднесемо не само ране, него и огањ, и мач, и звери, и све друго слично. Убеђен у речено, апостол говори: *Али у свему овоме побеђујемо кроз Онога који нас је заволео. Јер сам уверен да нас ни смрт, ни живот, ни анђели, ни поглаварства, ни силе, ни садашњост, ни будућност, ни висина, ни дубина, нити икаква друга твар неће моћи одвојити од љубави Божије, која је у Христу Исусу Господу нашем* (Рим. 8, 37-39). Уколико се расположимо да делујемо на наведени начин, ми ћемо се налазити у непрестаном мученичком подвигу, услед чега ће нам и удео бити са мученицима.

289.

1) Прогони су дар: треба живети достојно дара; он објашњава како; 2) из супротног, он нарочито прекорева живот особењака, који има рђаве последице: лакомост, немар, пад; 3) он све наговара на трезвоуман и усрдан живот (4, 87)

1) Кроз гоњење Бог нам је дао највећи дар, као што сам каже у Јеванђељу: *Блажени прогнани правде ради, јер је њихово Царство небеско* (Мт. 5, 10). Пазимо да се не деси да, живећи недостојно реченог блаженства, гоњење не обратимо у своју осуду. Гоњени, најпре, не треба да има усамљенички живот, већ да живи заједно са другом братијом. Јер, Господ каже: *Јер где су два или три сабрана у име моје, онде сам и ја међу њима* (Мт. 18, 20). Потом, он не треба да излази напоље (осим у крајњој потреби), већ да пребивана месту у коме је примљен као странац, занимајући се молитвом, мољењем, читањем, псалмопојањем, рукодељем и другим добрим делима, која су уобичајена код нас. Он треба да избегава виђење са женама и да се удаљује од сваког брата који живи *неуредно* (2. Сол. 3, 11), да буде

добродушан, благодаран, пун уздања, задовољан са оним што се има и спреман за примање страдања за Христа. Јер, где је гоњење обично постоје и страдања.

2) Они који живе усамљено наслеђују тешкоћу, будући да мудри говори: *Тешко усамљеноме. Јер, кад падне, нема ко да га подигне* (Проп. 4, 10). Они, пак, који имају слуге губе своју монашку слободу, а који купују поља, винограде, волове и муле на себе навлаче Гијезијеву губу. Одатле се рађају среброљубље, лакомост, непостојаност, одсуство жеље да се живи са осталом братијом, навика да се иде на свој начин и по својој вољи, хуљење имена Божијег због нас *међу незнабошцима, као што је написано* (Рим. 2, 24), и душевни пад. И како да не падне онај ко живи немарно. Апостол говори: *Не знате ли да сте храм Божији и да Дух Божији обитава у вама? Ако неко разара храм Божији, разориће њега Бог* (1. Кор. 3, 16-17). Он опет говори: *Не варајте се: ни блудници, ни идолопоклоници, ни прељубници, ни рукоблудници, ни мужеложници, ни лакомци, ни лопови, ни пијанице, ни опадачи, ни отимачи, неће наследити Царство Божије* (1. Кор. 6, 9-10). И речено се говори о онима који живе у општежићу. А о вама [се не говори] тако. Већ како? *А који су Христови, разапеше тело са страстима и жељама* (Гал. 5, 24), и још: *Ви нисте од света* (Јн. 15, 19), и још: *Наше живљење је на небесима* (Фил. 3, 20).

3) Због чега ми губимо своје блаженство? Због чега понижавамо благородство свог звања? Због чега не подражавамо нашу братију који добро живе и чији је живот славан и похвалан пред Богом и људима? Није ли време да се већ једном отрезнимо? Није ли време да се повратимо у свој чин? Није ли време да се побринемо за своје спасење, ставивши пред своје очи свој исход и стајање пред Христовим судиштем? Ми ћемо морати да дамо одговор за сваку празну реч? Какав ћемо тек одговор дати за велике и тешке грехе? Отрезнимо се бар у вече свог живота, одбацимо страсти, *одбацимо дела таме и обуцимо се у оружје светлости* (Рим. 13, 12), на сваки начин чувајући своје срце и угађајући Господу да бисмо се спасли и постали наследници вечних добара.

290.

1) Отишао је покојник пред мојим очима; и са нама ће исто бити; зашто негујемо тело; 2) он је био узнемирен на смртном одру, будући да долази до напада помисли које је [човек 1 волео: добре теше, а зле муче; 3) немојмо себе везивати ни страстима, ни страсним помислима (4, 88)

1) Има је ичега благотворнијег и спасоноснијег за душу од сећања на смрт? Да вам о њему говорим ја сам побуђен смрћу елејског епископа, кога ви нисте видели како умире. Ми смо, пак, видели и стекли велику корист. Ми смо се умилени срцем, видећи у себи оно што смо видели у њему. Он је изашао и отишао, и више се неће вратити у овај живот. Више му нису потребни ни небо, ни земља, ни море, ни сунце, ни месец, ни звезде. Он више неће дисати овим ваздухом, нити испуштати глас из грла. Он неће гледати очима, ни слушати ушима, ни мирисати носом, ни пипати рукама, ни ходити ногама. Он неће више ништа чинити од онога што је својствено овом животу - ни велико, ни мало. За њега су затворена његова врата за свагда и он сада очекује суд и награду. А награда се још припрема, по написаноме: *И сви ови, осведочени у вери, не добише обећање; зато што је Бог нешто боље предвидео за нас, да не би они без нас достигли савршенство* (Јев. 11, 39-40). А шта ми можемо очекивати? Ништа друго. Зар се нећемо подврћи и ми истоме? Зар се нећемо на исти начин вратити у земљу из које смо узети? Зар нећемо на исти начин умрети и претворити се у прах и пепео? Погледајмо у гробове и схватимо како ће завршити наш састав, који је сада жив. Зашто толико негујемо бедно тело које ће ускоро да предамо земљи и црвима? Зашто се облажемо страстима са којима ћемо се сусрести при исходу?

2) Једва дишући, умирући је говорио како су му се јавила два лица, мушкарац и жена, и изобличавали га без жалости, услед чега је стењао, звао у помоћ, тресао се и ужасавао се исхода из тела. Видите ли каква је осуда смрти? Демони иступају као наши изобличитељи и осуђивачи. У време исхода ћемо угледати помисли које смо радо примали и спроводили у дело. Ми треба да гледамо *Господа пред собом свагда* (Пс. 15, 8), да сматрамо да је близу анђео чувар нашег живота и да замишљамо светитеље како бисмо и при последњем издисају видети сличне мисли. Уколико, пак, у себи сликамо греховне образе и слажемо демонске помисли, ми ћемо их сусрести и [при издисају], што ће бити жалосно и погубно.

3) Подвизавајмо се да не будемо обузети таквим идолима у време исхода, већ да се нађемо чиста срца како бисмо са смелашћу могли и ми да кажемо: *У миру ћу заједно уснути и починути* (Пс. 4, 9). Јер, за врлинског смрт јесте сан, као што је и Господ рекао: *Лазар, пријатељ наш, заспао је, но идем да га пробудим* (Јн. 11, 11). Уколико је она сан, очигледно је да је и виновница успокојења, будући начело вечног живота, као што говори апостол: *Но заиста је Христос устао из мртвих, те постаде првенац*

оних који су умрли (1. Кор. 15, 20), и нешто даље: *Победа прождре смрт. Где ти је, смрти, жалац? Где ти је, пакле, победа? А жалац је смрти грех, асила је греха закон. А Богу хвала који нам даде победу кроз Господа нашега Исуса Христа* (1. Кор. 15, 54-57). И Господ говори: *Ономе ко победи даћу да једе од дрвета живота које је у рају Бога мога* (Отк. 2, 7). Ето, откривено је поприште Царства небеског. Ето, предстоји триблажени подвиг. Победник ће [добити] венац и окушање вечног живота. Потрудимо се да и ми победимо ђавола, да сатремо страсти, да се у потпуности очистимо од сваког зла и стекнемо врлине како бисмо постали становници раја и удостојили се да окушамо од дрвета живота.

291.

1) Спасење треба градити непрестано и са усрдном ревношћу; 2) војници су усрдни у служби земаљском цару; зар ћемо ми бити лењи да служимо небеском Цару ради небеског; 3) гледајте на свете: каквог само рода људи нема међу њима; међутим, нема ни једног лењивог и немарног; има и палих међу њима, који су се [потом] покајали и ревносно и трудољубиво угађали Богу; 4) нека устане немарни, нека обрати пажњу на апостол[ове речи] и нека узревнује (4, 89)

1) *Постоји време за сваку ствар под небесима* (Проп. 3, 1), говори мудри. Време, пак, за грађење нашег спасења је свагда и свагде. Јер, апостол говори: *Радујте се свагда, молите се без престанка, на свему захваљујте* (1. Сол. 5, 16-18). Наведеним трима врлинама се одређује наше спасење. Јер, радост је знак чињења сваке праведности, непрестана молитва не даје места ђаволу да нас напада, а благодарeње је сведочанство о љубави према Богу. Одасвуд се оградивши тим делањем, ревносно угађајмо Богу, не предајући се малодушности ни у каквом случају и не ослабљујући се немаром ни у испуњавању послушања, ни у псалмопојању, ни у рукодељу, већ све вршећи са усрдним расположењем као добри управитељи разноврсне благодати Божије (1. Пт. 4, 10).

2) Зар не видимо како војници са усрђем журе заједно са својим царем на дело своје? На какво дело? У рат, на клање, насмрт. И они се ради пролазне славе и ради брзопролазног богатства са готовошћу устремљују на све. А ми смо призвани у Царство небеско, у неизрециву радост и живот вечни. Хоћемо ли, дакле, бити лењиви и немарни, или ћемо се са свом ревношћу и бодростју показати као добри војници Христови?

3) Читајте књигу коју држим у руци и увидећете и познати црте изузетности светих отаца. Колико је велика код њих ревност. Какво је силно горење духа. Какви подвизи. И како их је прославио свеплаги Бог, показавши их као неке богове кроз знамења и чуда која су чинили. И прославили су се не само они који су од почетка били добри и нису познали греха, већ и они који су скренули са доброг пута и падали у тешке грехе, да би се потом исправили најбољим покајањем. Стога нико нема оправдање за немар и небригу за спасење. Јер, [узрок за пропаст] јесте једино неосетљивост и окамењено срце, које се обликује непокајаним животом.

4) Таквоме апостол узвикује: *Устани ти који спаваш и васкрсни из мртвих, и обасјаће те Христос* (Еф. 5, 14). *Или презиреш богатство Његове доброте и кротости и дуготрпљења, не знајући дате доброта Божија на покајање води? Него својом упорношћу и непокајаним срцем сабираш себи гнев за дан гнева и откривања праведнога суда Бога, који ће дати свакоме по делима његовим* (Рим. 2, 46). Погледај, немарни, и убој се опомене, те устани из сна немарности. Ето, отишао је преподобно и брат Кандид. Пре њега је отишао неко други, а и после њега ће неко. И нема никога ко би за свагда остао овде. Сви ћемо прећи. Ипак, благо ономе ко је добро проживео с обзиром да је успешно обавио своју куповину, те се дошао да добије вечну, ревношћу и марљивошћу стекавши боље. Међутим, тржиште још постоји и размена за Царство небеско још предстоји. Стога приђите, молим вас, и сви пожуримо на куповину Божанствених и нетрулежних добара како бисмо заједно са свом нашом братијом постали наследници Царства небеског.

292.

1) Заповедам свима да се неослабно старају за спасење; 2) треба се уздржавати од суђења других на основу видљивог, будући да је главно унутрашње устројство; 3) нека свако ревноје за унутрашње, не примајући рђаве помисли и не попуштајући покретима страсти, које нарушавају читаву унутрашњост (4, 90)

1) Оне који ревноју за спасење душе молим да још више ревноју, а немарне молим да устану из нерада и

немара. *Ево сад* [тј. у овом животу] *је најпогодније време, ево сад је дан спасења* (2. Кор. 6, 2). Уколико га изгубимо, више нећемо наћи друго. Нека код нас ни један дан не прође у нераду и немару, већ се на сваки начин побринемо да уризничимо понешто од вечних добара: мољење, молитву, прозбе, благодарења, скрушене сузе, просвећење ума, небеска зрења.

2) Ипак, немојмо судити о ономе што се налази у нашој братији по ономе што се налази у нама. Напротив, ми треба да добро мислимо како свако у себи скривено гради своје спасење, чак и ако споља изгледа другачије. Зар се код наших отаца није дешавало да су они који нису изгледали нешто нарочито неупоредиво светлије засијали од оних који су изгледали као изузетни? И у нашем братству се много пута дешавало да су више од других просијали они који су сматрани као незнатни и неславни, нарочито у време исповедништва. Због чега? Мени изгледа да се [узрок] налази у унутрашњем стању, а не у споља видљивој марљивости и ревности. Јер, царство врлина се налази [у човеку] који има мирно стање и чистоту срца, кротост и безметежност. На њега и Господ гледа, по писаноме: *На кога ћу погледати ако не на кротког и ћутљивог, и на оног ко трепти од мојих речи* (Ис. 66, 2).

3) Узревнујмо како би свако себе Господу представио са чистом савешћу, не отварајући врата ђаволу кроз примање греховних помисли. Знајте да, примавујући их, ми страдамо, постајемо дивљи, мењамо се и сабирамо сваку горчину под видом задовољства. И опет, кад се отрезнимо и вратимо доличноме, ми осећамо велики мир и тишину слађу од меда, те као да се скривамо у пристаниште после буре. Врлина је, дакле, слатка, љупка и пожељна, а грех је горак, погубан и одвратан. Стога је за дивљење што нас ипак плени грех и што се не прилепљујемо уз врлину. Већином речено бива због немоћи наше природе и стога што *човекова мисао од младости његове приљезно стреми* злу (Пост. 8, 21). Ипак, немојмо каснити и немојмо жалити усрђе да бисмо се вратили на добар пут. Видећи наш труд, Господ ће се осветити за нас, те ће нам за болно наше усрђе узвратити вечним наградама, док ће нас за трпљење скорби овенчати венцем правде, прибродати светима и удостојити Царства свога.

293.

1) Пазимо и бодро ратујмо, с обзиром да је много неуспављивих непријатеља; ипак, не треба да их се бојимо с обзиром да имамо силне помоћнике и непобедиво оружје; 2) у видљивој борби се за победу добијају венци; у нашој, пак, невидљивој борби победник (тј. венценосац) је већ онај ко се не предаје непријатељу; 3) покажимо срчаност у супротстављању и бићемо блажени (4, 91)

1) Напрегнуто и непрестано пазимо на себе с обзиром дани дан ни ноћ не одступају они који воде борбу против нас. О коме се ради? О духовима злобе, господарима таме овога века, којих има безброј и чији је бес против нас неописив. Ипак, ми не треба да се бојимо, нити да их се ужасавамо. Ми имамо Саборца и Заступника, тј. Духа Светога и Господа нашег Исуса Христа, који *немоћи наше узе и болести понесе* (Мт. 8, 17), *који је и сам страдао будући кушан, те може помоћи онима који бивају кушани* (Јев. 2, 18) и коме са смелашћу узвикујемо: *Суди, Господе, онима који ми чине неправду, војуј против војујућих на ме. Узми оружје и штит, и устани у помоћ моју; извуци мач и препречи (пут) насупрот гонитеља мојих* (Пс. 34, 1-3). Јер, заиста нас гоне непријатељи наши и жедни су наше погибије, полагајући саблазни на наше путеве и на сваки начин покушавајући да нас гурну у ров греха. Ми им се, пак, као војници супротстављамо, *обучени у оклоп вере и љубави ис кацигом наде спасења* (1. Сол. 5, 8). И тим оружјем се одбија непријатељ.

2) И дивно је што ми у самој борби добијамо венце. У телесној борби на борилиштима борац не добија венац уколико не обори свог противника. А код нас се венац добија и уколико борац не обори свог противника. Речено је јасно из онога што је било откривено једном од светих отаца наших. Наиме, неког ученика је седам пута нападала [помисао] да оде на починак без благослова старца. Међутим, он је седам пута савладао напад, да би за трпљење добио седам венаца. Према томе, уколико због самог противљења добијамо венце, молим вас да се храбро противите нападачима, не изнемогавајући због дуготрајности борбе. Није ли свету Сару четрдесет година силно нападао демон блуда? Па ипак, она није изнемогла и пала у малодушност. Познато је такође да је један послушник, који је имао исту борбу, одбио да се игуман помоли за њега како би му се прекинула битка, с обзиром да се за трпљење припремају победнички венци.

3) За превладавање, пак, те борбе најсилнији су молитва, сузе и скрушеност срца. Према томе, када нас нападне непријатељ, или чак и кад нас, због наше непажљивости, рани, пустивши нам стрелу похоте у срце, ми одмах употребимо молитву против њега и он ће без задржавања побећи. Пролијмо сузе и

угасиће се угаљ прелесне страсти. Смиримо се и подигнуће нас Господ. И блажен је онај ко се непрестано принуђавана на дело Божије, трпећи скорби послушања и чувајући своју непорочност недирнутом. Достигавши крај подвига, он ће са пуном утехом и задовољством прећи одавде. Он се од *слуша злога неће се уплашити* (Пс. 111, 7), по певању светога Давида. Зар ми не видимо како се војници који су у рату показали храброст са слављем и радосћу враћају у домовину, показујући знакове борбе и победе? Нама се чини да ће и онај ко је у невидљивој борби показао храброст и подвизавао се добрим подвигом такође бити славно прослављен у великом граду, чији је Неимар и Творац Бог. Њега ће похвалити анђели и увенчати Господ. Он ће наследити вечне утехе. Нека бисмо их се и ми удостојили благодаћу Господа нашег Исуса Христа.

294.

Скорби и гоњења шаље Бог ради испитивања; по испитивању Он их прекида; паме гоњење се продужује стога што се ми још нисмо до крви супротставили (4, 92)

Жеља нашег срца и молитва Богу јесте мир Цркве Божије. Јер, шта је благотворније од мира, тј. од тихог и безметежног живота у нашим обитељима? Ипак, и дуготрајност гоњења може да буде корисна с обзиром да даје повод да се пројаве најискуснији у вери. Стога апостол говори: *Зато сам добре воље у немоћима, у поругама, у невољама, у гоњењима, у тескобама за Христа; јер када сам слаб онда сам силан* (2. Кор. 12, 10). Стога оставимо питања о дуготрајности, већ сву бригу положимо на Бога који зна како да благотворно устројава трајање наведених и других околности. Почуј шта говори **Писмо: Бог искушаваше Авраама** (Пост. 22, 1). Ти ћеш рећи: "Искушавао га је, али кратко". Не, напротив. Он га је искушавао током многих година и многим искушењима. И тек кад је видео да је постао савршен у вери, Он је рекао: *Сада познах да се бојиш Бога јер ниси поштедео сина свог љубљеног мене ради* (Пост. 22, 12). Искушавао је он и Јова још већим искушењима много година. Видевши да је савршен у трпљењу, Он је рекао: *Зар мислиш да сам ти због нечег другог учинио што сам учинио а не да се покажеш праведан* (Јов 40, 3). Он је на сличан начин и остале пророке, и свете апостоле, и блажене мученике, и све преподобне и праведне многим скорбима и током многих година испитивао, те потом сведочио о њима и примао их. Слично и о нама треба претпоставити. *Још се не супротстависмо до крви борећи се против греха* (Јев. 12, 4). Ми још нисмо довољно горели у огњу скорби и још нисмо довољно на опиту показали искреност наше вере. Стога се још продужава гоњење.

295.

1) Ма колико да је грешан, [човек] може да се покаје, што говоре примери Давида-разбојника, Марије Египћанке и других; 2) немој мислити да су се они наводно и овде насладили грехом и да ће у будућности окусити рајска добра: код грешника нема радости, будући да је једино врлина радостотворна (4, 93)

1) Нема непремостиве препреке за онога ко искрено жели да се спасе. И није немогуће да се покаје и обрати Богу чак ни онај ко је дошао до крајње границе зла. И постоји много сведочанстава да наведена реч није лаж. Једно од многих сведочанстава јесте покајање Давида, начелника разбојника, приповест о коме смо недавно читали у цркви. У њој се види да је он раније био човекоубица и испуњен сваког зла, те да се покајао и приступио Богу, да би потом достигао савршенство и чак исцелјивао поседнуте ђаволом. И анђео му је рекао: "Давиде, Давиде, Бог ти је опростио грехе и од сада ћеш чинити знамења". У њој се такође види и Божије човекољубље: Он не само да му је опростио човекоубиства, већ га је показао и чудотворцем. Хоћеш ли да видиш и друго сведочанство? Погледај на Манасију који је педесет две године Израилља одвајао од Бога и терао га да служи бездушним идолима. Па ипак, покајавши се искрено он се спасао. У духовној радости он је запевао Богу песму коју Црква Божија до данас пева. Оних, пак, који су се повели за телесном љубављу и потом се покајали има безброј. Међу њима је божанствени Давид, који је после прелјубе и убиства опет добио дар пророштва. Ту је и Марија Египћанка која је после ненаситог грешења грехом те врсте узишла до анђелоликости и удостојила се дара прозорљивости. И тако даље. Стога нико нема оправдања да мисли и говори да неко од оних који су се нагрешили не може кроз покајање да потече спасењу.

2) На уму имајући сличне примере, и ми стекнимо још већу ревност за спасење и још већу наду на његово достизање, верујући да ће Бог, који је по неизрецивој милости својој призвао и спасао и оне који су пали у дубину зла, спасти и нас који му даноноћно служимо. Слушајући, међутим, о обраћењу

грешника нека нико не говори: "Значи, он се насладио овдашњим добрима, па ће се насладити и тамошњим". Онај ко је савладан гресима не наслађује се ни овдашњим ни тамошњим добрима. Јер, каква је сладост чинити блуд, угађати стомаку, бити среброљубив, отимати и бити заробљен и другим страстима? Зар слични похотљивци негоре у огњу слично болеснима од врућице? Стога је исправније рећи да такви и овде трпе казну, а и у будућем веку ће бити предани вечним мукама због овдашњих погубних и трулежних утеха. Удео оних који греше и који су развратни јесте стењање и кидање, а не окушање сласти. Онај, пак, ко је заволео врлину и ко живи врлински поседује и једна и друга добра, окушајући неизрециву сладост кроз бестрашће, као и сви свети који се свагда радују у Господу и који у поређењу са љубављу према Богу све остало сматрају другостепеним. Подражавајући их, и ми треба да се радујемо и сарадујемо једни другима, ревнујући за своје спасење и држећи се подвига трпљења, послушања, одсецања своје воље и других делања како бисмо, усавршивши се њима, постали наследници вечног живота.

296.

- 1) Световни људи много трпе ради ништавних добара; зар ми нећемо трпети ради вечних добара; 2) осим тога, какве су наше тешкоће и шта се очекује; 3) све благодушно подносимо са неварљивом надом (4, 94)**

1) Монашки живот је тескобан и скорбан, што је очигледно из Господњих речи: *Ако хоће ко за мном ићи, нека се одрекне себе, и узме крст свој и за мном да иде* (Мт. 16, 24). Међутим, и световни живот је мучан, као што гласно сведочи оно што видимо у њему. Ипак, оставимо световњаке да се носе са својом скорби, а ми се, како и приличи, окренемо на своју. Наша скорб бива са радошћу Духа Светог, с обзиром да и оно што изгледа као жалосно има удела у радости због наде која се упућује на небеса. Неће ли стога бити срамно за нас што они ради неке мале славе и награде много трпе, а ми ради великих небеских добара нећемо да благодушно подносимо ништавне жалости које нас сусрећу?

2) И шта су заправо наше скорби? Неко дело које нам је против наше воље назначено, нека наредба која нам се не свиђа, нешто непријатно у храни, пићу, одећи, обући, месту и врсти послушања, или шта друго слично што нас оптерећује. Па ипак, све наведено иако је скорбно, не би требало да нас одвоји од дужности: *Јер мислим да страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се открити* (Рим. 8, 18). Чак и кад би нас сваког дана пекли на огњу, ради ње би требало све да подносимо. Утолико пре треба да трпимо лака и подношљива искушења. Ја вам не говорим да бих раздражио скорбна чула, већ да бисмо познали љубав којом нас је заволео благи Бог наш, који нас је извео из световног живота и убројио у свештено и небеско звање. И оно што захтева од нас, Он не захтева за себе. Он ни у чему нема потребу, будући богат у свему, већ хоће да ми себи учинимо добро и спасемо се.

3) Стога, одложивши сваку двоједушност, у трпљењу стичимо своје душе, држећи се изнад сваког надолазећег искушења и не дајући никаквој помисли да овлада нама у тренутку када, ради нашег испитивања и обучавања, буде попуштено да нас сусретне нешто скорбно, што ће ожалостити нашу душу, како бисмо и ми имали смелости да са апостолом кажемо: *Свачим смо уђењетавани, али не потиштени; збуњивани, али не очајни; прогоњени, али нисмо остављени; оборени, али не погубљени; свагда носећи на телу умирање Господа Исуса* (2. Кор. 4, 8-10). Таквом благонастројеношћу и благоустројством живота угодивши Богу, и ми ћемо постати наследници Царства небеског у Христу Исусу, Господу нашем.

297.

- 1) Путници све трпе у нади на покој; и ми све трпимо у нади на вечни покој како би се у нама прослављао Бог; 2) када се, пак, у нама Бог прославља: када виде наша добра дела; будимо такви; 3) ради реченога подражавајмо свете оце, апостоле и самог Господа; 4) Господ је све трпео ради нас: трпимо и ми; иначе нам нема спасења; 5) ја сам трпео: смирите се и ви под крепку руку Божију (4, 95)**

1) Онај ко је на дугом и тешком путовању мора да се труди и трпи, подвргавајући се разним непријатностима путовања. Ону нади на покојно пристаниште подноси непријатности и савлађује тешкоће, пружајући се ка напред са свим усрђем и ревношћу. На шта нас упућује таква прича? И ми смо на тесном и скорбном, дугом и тешком путу у овом животу. И другачији пут и не може бити с обзиром да

за читав живот треба са сачувамо девственост и здравоумље, потчињавање и послушање. При томе, ми треба да обарамо *помисли и сваку охолост, која устаје против познања Божијега, и да покоравамо сваку помисао на послушност Христу* (2. Кор. 10, 45), као и да чинимо све друго што је са реченим нераскидиво повезано по поретку монашког живота. И овде, међутим, постоји добар крај. Шта, наиме? Живот вечни, који је нелажни Бог обећао онима који га очекују са трпљењем. Ради тог вечног живота са благодарношћу и трпљењем подносимо све тешкоће садашњег живота, прослављајући Бога и у телу нашем и у духу.

2) Како се, пак, прославља Бог навешћу путем расуђивања о једном случају. Пре два дана су овде дошли световњаци да нас виде. И видећи како пребивамо у једномислију, како рукама испуњавамо труд послушања и како устима понављамо Давидове песме, они су прославили Бога и заблагодарили му, стекавши поуку. На тај начин се на нама испунило оно што је Господ рекао: *Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца нашег који је на небесима* (Мт. 5, 16). Висте у овом случају прославили Бога у свом телу и у духу. И даље се старајте да га прославите у свим околностима, држећи се богодолично и удаљујући се од неприличног, по савету светог Давида: *Немој ревновати лукавима, нити завиди онима који чине безакоње; јер ће се као трава брзо осушити, и као лишће зелени брзо ће отпасти* (Пс. 36, 12). Напротив, ревнуј врлинским и добрим.

3) У житејским околностима они који су се посветили извесном занату ревнују да правила свог омиљеног посла позајме од најбољих мајстора, а не од најгорих: столар од искусног столара, живописац од најбољег живописца. Уопште, нико неће стати да подражава неискусне и незналице. Уколико уопште буде неког подражавао, подражаваће само најискусније и зналце. Уколико такво правило и закон важи за вештаствено и трулежно, зар утолико пре и у уметности над уметностима и у науци над наукама не би требало да уређујемо свој живот по примеру светих мужева, а не по њиховој супротности? Подражавајмо оне који су од младости до старости пребивали у послушању, тј. не само древне старце, него и оне који су просијали у нашем братству. Подражавајмо оне који су једноставношћу разарали лукавства ђавоља. Подражавајмо оне који су у послушању без премишљања добро управили свој подвижнички пут. Ако хоћете, подражавајмо онога који је заповедио: *Угледајте се на мене, као и ја на Христа* (1. Кор. 11, 1), и на другом месту: *Угледајте се, дакле, на Бога као деца вољена. И живите у љубави као што је и Христос нас љубио и предао себе за нас као принос и жртву Богу на пријатан мирис* (Еф. 5, 12).

4) Христос је на жртву и принос за нас себе дао Богу. Зар ми ради Њега са благодарношћу нећемо поднети безначајне скорби? Христос је поднео сваку увреду, по реченоме: *Ругања оних који тебе руже падоше на мене* (Пс. 68, 10). Зар ми нећемо поднети безначајну увредљиву и презриву реч? Како ћемо се населити са светима уколико не идемо за њиховим стопама? Како ћемо царовати са Христом, уколико се не саображавамо Његовој смрти и не приопштавамо Његовим пречистим страстима? *И ако се праведник једва спасава, безбожник и грешник где ће се јавити* (1. Пт. 4, 18). Видите ли како се веома одређено говори да *се праведник једва спасава*. Уосталом, праведником не може да се назове онај ко је нетрпељив, ко је искључив, ко памти древне увреде и њима се разгорева и смућује, немајући мира са Богом. Како ће се он спасти? Зар онај ко поступа на тај начин по неопходности не бива отргнут од киновијског општења? И по пресељењу одавде, зар неће по неопходности потпасти под вечну осуду?

5) У безумљу говорим: "Нисам ли и ја био послушник? Нисам ли имао игумана, економа, духовног и телесног оца? Нисам ли имао духовну и телесну братију". Ја сам се међу њима кретао као у огњу, бацан тамо амо и водећи бој са два супротна живота. Ипак, могао сам да се спасем једино трпљењем, одговарајућим исповедањем и приписивањем себи сваке кривице. У супротном би било немогуће имати мирну душу у невољама. *Смирите се, дакле, под моћном руком Божијом* (1. Пт. 5, 6) и наћи ћете покој и безбрижност. Написано је: *Ево сад је најпогодније време, ево сад је дан спасења* (2. Кор. 6, 2). Одбацимо лукавство од душа наших, научимо да чинимо добро, покажимо се чисти пред Оним ко нам је учинио добро пре него што дође онај страшни Дан када ћемо бити дужни да дамо одговор за сваку празну реч. Прошавши овај живот са добром савешћу према снази, ми ћемо постати достојни наслеђа вечног живота.

298.

1) Ма колико да објашњавам, код неких од вас се стално пројављује немир; 2) он долази од недостатка љубави, без које, уосталом, више нисмо ученици Христови; 3) ишtimo, међутим, мир, усвојивши добру ревност (4, 96)

1) Можда се може чинити да често беседим са вама и да већ нема неопходности да вас и даље поучавам

и да вам напомињем будући да сте довољно настројени на прилично понашање. Ипак, сада видим да још увек постоји крајња неопходност. Јер, и поред мојих честих савета у некима од вас још увек не престаје да делује немир и тврдоглавост. И ја се чудим како они који, судећи по времену, већ треба да буду учитељи још увек пребивају детињасти, нерасудни и безумни.

2) Узрок реченога јесте оскудевање у љубави. Јер, по апостолу *љубав дуго трпи, благотворна је, љубав не завиди, љубав се не горди, не надима се, не чини што не пристоји, не тражи своје, не раздражује се, не мисли о злу, не радује се неправди, а радује се истини, све сноси, све верује, свему се нада, све трпи* (1. Кор. 13, 47). Очигледно је да уколико ње нема код нас надвлађује супротно, тј. неверје, безнадежност, нетрпељивост, раздор, дрскост. Налазећи се у таквом настројењу, можемо ли се ми достојно називати Господњим ученицима? Јер, сам Господ одлучно говори: *По томе ће сви познати да сте моји ученици ако будете имали љубав међу собом* (Јн. 13, 35). И на другом месту опет [каже]: *Ако ви останете у науци мојој, заиста сте моји ученици. И познаћете истину, и истина ће вас ослободити* (Јн. 8, 31-32). Уколико, дакле, немамо истинску љубав и уколико имамо непријатељства, сукобе и раздоре, ми нисмо Христови ученици, већ ученици Његовог непријатеља, што представља тешку реч. Но, због чега бисмо и живели ми бедни? Зашто да дишемо овај ваздух уколико не чинимо оно чиме се угађа Господу?

3) *А онај који вас узбуњује сносиће осуду, ма ко био* (Гал. 5, 10). Стога молим да иштете *мир са свима и светост, без које нико неће видети Господа; пажећи да ко не остане без благодати Божије; да не би некакав корен горчине узрастао и направио немир, и њиме се заразили многи* (Јев. 12, 14-15). О чему се ради? Ви треба да покажете благу ревност у односу на лукаве, мрзећи зло и одвраћајући се од њега, али саме [грешнике] не сматрајући непријатељима, него их уразумљујући као браћу (2. Сол. 3, 15), како бисте имали апостолско одобравање, које је негде изражено [речима]: *У свему показасте себе чистим у овој ствари* (2. Кор. 7, 11). Ја вам говорим љубећи вас и штедећи вас, и уједно се бојећи удела Илија. Уколико ви не расуђујете слично, након мало времена ће доћи дан кад ће вам се одузети овај језик. И тада ћете схватити да је било истина оно што сам вам ја смирили говорио. Бог мира, који хоће да се сви спасу, нека вас све сачува у миру на путу заповести Његових и нека вас уведе у своје вечно Царство.

299.

Свети Теодор није примио оно што су у обитељ послали они који су се покајали због јеретичког иконоборства, а потом опет отпали; неки од православних су га прекоревали да наводно изазива мржњу према православнима и гоњење; свети Теодор оправдава своје држање (4, 97)

Говоре да се опет подигао међусобни рат, тј. иконоборачки рат. Има ли шта горе од [околности] да Хришћани сами себе истребљују? Ми треба увек да молимо Бога да умири наше суграђане и у односу на световну власт и у односу на веру. Ради тога ми смирили и седимо овде. Уосталом, ми не треба да седимо тек тако, већ са великом пажњом и верношћу свом циљу, како проповедајући другима сами не бисмо постали неупотребљиви.

Ја говорим имајући у виду оне који су, примивши епитимију, опет прешли на страну неправославних. Ми смо недавно одбили оно што су нам послали као штетно и опасно за душу. Сазнавши, неки од отаца који су са нама су узнегодовали, услед чега се изродила смутња. Ми се, пак, одричемо од распаљивања смутње. Ипак, ми због неких који се смућују не можемо да умањујемо било шта од истине или да оскрнављујемо исповедање Христа с обзиром да се бојимо греха равнодушности према вери, који један од пророка изобличава [речима]: *Они не разликују свето од скверног, и чисто од нечистог не распознају* (Јез. 22, 26). Сагласно са њим и апостол говори: *Јер шта има праведност са безакоњем; или какву заједницу има светлост с тамом? А какву сагласност Христос са велијаром? Или какав део има верни с неверником? И какво је слагање храма Божијег са идолима* (2. Кор. 6, 14-16). И опет: *Заповедамо вам пак, браћо, у име Господа нашега Исуса Христа, да се клоните од свакога брата који живи неуредно, а не по предању које примише од нас* (2. Сол. 3, 6). И још: *Који се брат зове ако је блудник, користољубац, или идолопоклоник, или опадач, или пијаница, или отимач; с таквим заједно и да не једете* (1. Кор. 5, 11).

Све речено страши и притешњује наше срце. Стога смо расудили да је боље поднети велику скорб и тескобу неголи издати своју верност и спасење. Написано је: *И ако страда један уд, с њим страдају сви удови; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови* (1. Кор. 12, 26). Ви сте наши најближи удови и унутрашњост срца те смо сматрали неопходним да вас обавестимо о догађају како бисте знали и како бисте знајући састрадавали, помишљајући о ономе што се овде дешава.

Сами расудите о ономе што се говори: може ли се сматрати праведним да се подједнако поштују и да се има подједнако општење са онима који су из својих манастира прогнани због истине и са онима који су завладали манастирима због издајства истине. Да ли прогнани узалуд трпе прогонство? И да ли смо се и раније узалуд подвизавали за [истину]? Или смо чак обмањивачи, једнима говорећи једно, а другима друго. И против нас би праведно уздисали они који се верно држе исповедништва кад би увидели да општиме са онима који су били на саблазан Цркви Божијој. Немојмо, међутим, да нас они преваре и да заједно са њима нађемо погибао.

Раније смо ми били чврсти, по захтеву времена. И сада треба да будемо чврсти, уопште се не мењајући. Јер, апостол говори: *Ако ли одступи [праведник], неће бити по вољи души мојој. Ми, међутим, нисмо од оних који одступају на пропаст, него од оних који верују на спасење душе* (Јев. 10, 3839). Видиш ли како је он одступање назвао пропашћу? Стога и на другом месту говори: *Чист [сам] од крви свију. Јер не пропустих да вам објавим сву вољу Божију* (Дап. 20, 2627).

Утврђујући се на апостолском учењу и на учењу светих отаца наших, које је сагласно са апостолским, ми се уздржавамо од општења са јеретицима и са издајницима које су повукли, те штитимо тачно исповедање у коме *стојимо, и хвалимо се надањем славе Божије* (Рим. 5, 2). Ми се старамо да право ходимо и у свим другим врлинама, да бисмо били *савршени и потпуни без икаквог недостатка* (Јак. 1, 4) и да би *мир Божији, који превазилази сваки ум, сачувао срца наша и мисли наше у Христу Исусу* (Фил. 4, 7).

300.

1) Трпимо све невоље и споља и изнутра, користећи се уобичајеним средствима, нарочито молитвом и непоколебивом вером; 2) наше снабдевање се смањило, али нам је Господ помогао; надајмо се да ће нам и будуће помагати, као и Јакову, Илији и другима (4, 98)

1) Нико не може да постане мученик без страдања, као што се нико не увенчава уколико по правилу успешно не издржи борбу (2. Тим. 2, 5). Немојмо изнемогавати, већ све благушно подносимо: и приговоре и прекоре (као ударце бичем), и одсецање својих прохтева (као проливање крви) и наметање помисли (као пожаре које распаљује ђаво). Огањ се гаси од воде којом га поливају, а пламен похоте - од проливања суза. Замор од труда пролази од покојног лежања на одру, а обремененост ума помислима лечи се поверљивим исповедањем. Ето спасоносних лекарстава. Разумно се користећи њима, све више оздрављајте у Господу. Брат Божији је узвикивао: *Ако ли коме од вас недостаје мудрости, нека иште од Бога који свима даје једноставно и без карања, и даће му се. Али нека иште с вером, не сумњајући ништа; јер који сумња он је као морски вал што га ветар подиже и витла. Јер такав човек нека не мисли да ће примити што од Господа. Двоједушан човек, непостојан је у свима путевима својим* (Јак. 1, 58). Немојмо бити двоједушни и немојмо се колебати сумњом при нашим искањима. Нека наше прозбе Богу буду праћене благодарњем и искреном вером, те ћемо добити оно што иштемо, тј. угасиће се туђи огањ, необуздане помисли ће се развејати и ми ћемо уз помоћ Божију успешно проћи подвиг послушања који нам предстоји.

2) Осим тога, желим да знате да наш ковчежић прима незнатну допуну: док расходи расту, приходи не достижу. Сада је и вино нестало, услед чега, наравно, жале немоћни. Међутим, будите храбри. Господ нас је брзо погледао у односу на пшеницу и вино и друге потребе, и још ће учинити уколико на Њега положимо свецело уздање и уколико увек чинимо оно што му је угодно, не одступајући од свог поверења у Њега. Јер, Он сам је рекао: *Нећу те оставити, нити ћу те презрети* (Нав. 1, 5), и опет: *Иштите најпре Царство Божије и правду његову, и ово ће вам се све додати* (Мт. 6, 33). Није, међутим, чудно уколико смо понекад и у оскудици: то је испитивање и проба врлина. Није ли патријарх Јаков био праведан. Па ипак, притешњаван глађу он је наше оце послао у Египат да купе пшеницу. Није ли и пророк Илија био праведан. Ипак, и он је, дошавши у Сарепту Сидонску, узвикнуо удовици: *Донеси ми сада мало воде да попијем. . . и комад хлеба да поједем* (3. Цар. 17, 10-11). Он није тражио ништа друго до најједноставнију и најнеопходнију храну. Ко, пак? Илија, који је језиком закључао небо да не даје кишу и који је опет молитвом разрешио епитимију. Уколико, пак, ми ништавни (и по спољашњем стању и по унутрашњем устројству) и пострадамо нешто слично неће бити ништа неприлично. Ми, пак, не треба да се оптерећујемо тиме, већ да смо увек благодарни: и при изобиљу свега и при оскудици. Јер, у реченоме

је обележје ученика Христових. Имајући наведено расположење, ми ћемо лако подносити невоље садашњег живота и наследити будућа добра.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

301.

1) Непријатељи нас окружују и увек нападају неочекивано: треба да се чувамо; 2) како - страхом Божијим и уздањем у Бога, сузама и поучавањем у Речи Божијој, чувањем ума и одбијањем помисли; 3) јуче сте неуредно певали, чиме се жалости Свети Дух и ви уместо користи душама стичете штету; убудуће певајте уредно (4, 99)

1) При недавним нападима Агарјана нас је све ухватио ужас од падања у руке безбожника. И, свакако, не без разлога. Међутим, ми и не размишљамо да постоје и напади демона на нас и не чувамо се да због свог немара не постанемо плен духова злобе. Напад видљивих непријатеља бива у одређено време, о коме се може сазнати на основу гласина које му претходе, што онима који желе слободу даје могућност да некуда побегну. У односу на невидљиве непријатеље не постоји слична могућност с обзиром да је њихово једино даноноћно старање испитивање начина како да нас нападну не дајући нам часа ни да предахнемо. Стога у вези са њима треба да имамо већи страх и неопходна је већа самоодбрана како не бисмо постали њихов плен и како бисмо избегли душегубне нападе.

2) А где бисмо побегли? Наравно, Богу, како и пева свети Давид: *Бог нам је уточиште и сила, помоћник у невољама које нас снађоше веома* (Пс. 45, 2), и: *Поставиће се оружан анђео Господњи око оних који га се боје, и избавиће их* (Пс. 33, 7), и још: *Који се уздају у Господа као гора су Сион; неће се поколебати до века који живи у Јерусалиму* (Пс. 124, 1). Према томе, уколико будемо имали страх Божији и поверење у Њега, нећемо се уплашити од непријатеља наших.

Имајмо, међутим, у виду да непријатељи заузимају тврђаве углавном због недостатка хлеба и воде. Шта они представљају код нас? Сузе и **Реч Божију**, којима се храни и спасава душа. Њиховим недостатком она се квари и постаје плен [непријатеља]. Написано је: *Реч Христова нека обитава у вама богато* (Кол. 3, 16), и сузе нека се не умање.

Постоји, уосталом, како кажу, и унутрашња издаја. Шта она представља? Страсти које живе у нама и помисли које буди телесно мудровање: оне издајнички отварају врата непријатељима демонима. Њих треба одмах изгонити и на сваки начин пазити да не буде заузет наш град, тј. душа, да нас не заведе грех и да не постанемо заробљеници погубних страсти, већ да пребивамо у врлини са којом смо саздани у славу Творца нашег и на похвалу мени грешноме.

3) Јуче сте ме расрдили својим певањем. Молим вас и преклињем да певате пристојно и по типичу, а не просто, тек тако и смућено, жалостећи Духа Светога, а не мене грешнога. Јер, Његова је заповест: *Псалмопевајте разумно* (Пс. 46, 8). А разумно се не може певати уколико се не чува поредак, тј. уколико хор не започиње нови стих пре него што се заврши певање претходног. Било да је псалмопојање гласно или тихо, споро или брзо, изнад свега треба чувати ред. Чување реда је најбоља црта сваког дела, утолико пре у беседи са Богом. Јер, у нереду долази до рђавих фантазија и расејавања чула, док се при реду чува пажња, трезвоумље и сладост о којој сведочи свети Давид, говорећи: *Како су слатке грлу моме речи твоје, већма од меда [и саћа] устима мојим* (Пс. 118, 103).

Стога молим и преклињем да са свим старањем испуњавамо ту врлину, чувајући се међусобно и исправљајући се у певању. И певајући разумно, ми ћемо обрести покој душама нашим. Пружајмо једни другима добар пример и у свему другоме угађајући Богу, чиме ћемо постати достојни наслеђа Царства небеског.

302.

1) Да не би упадао у сујетне [мисли] и да се не би ваљао у греховним помислима, ум треба држати у богомислију: у зрењу својстава и дела Божијих, анђелских чинов, станишта светих и овог видљивог света; реченим се чува красота душе; 2) красота душе, са којом је створена, изгубљена је у паду, али се обнавља у крштењу, у покајању и подвижничком животу (4, 100)

1) Где ум увек треба да буде и где да пребива срце? У бодрој пажњи према делу Божијем, на подвижничком попришту, не дозвољавајући да будемо вучени лево десно као заробљеници. Да ли у мору понестаје воде или ваздух за оног ко дише? Ни у нама не треба да понестану добре помисли уз устремљеност очију нашег ума на безгранично море дивних дела Божијих. Уколико се удубљује у њих, ум неће имати времена да се поведе за сујетом нечег житејског или да се веже са рђавим помислима. Јер, као увек покретан, он не може да пребива у миру. Он се незадрживо креће у смеру у коме га упутимо - било десно, било лево. Уколико га усмеримо на десно, он ће са Давидом запевати: *Господе, вољом твојом дај снагу лепоти мојој*, а уколико га усмеримо на лево [запеваће] следећи стих; *А кад си окренуо лице своје, ја постадох (сав) смућен* (Пс. 29, 8). Бог се одвраћа од нас када се ум занима испразностима, а погубно смућење [долази] када се душа бави греховним замислима. Стога се постарајмо да ум увек усмеравамо на десно и да му пружамо добре призоре. Какве? Анђелске небеске силе, тамошња неизрецива добра, светла обиталишта светих апостола, пророка, мученика и свих праведника, подједнако као и небески свод, блиставо сунце, свели месец, групе звезда и све друге ствари које подлежу чулима, наравно не да бисмо се задржавали на њима, него да бисмо се преко њих узносили Творцу свега - Богу, чувајући своју красоту неповређеном.

2) Јер, Бог нас је обдарио красотом спочетка нас створивши по свом образу и подобију. И премда смо се ми кроз непослушност помрачили и покварили, Он нас је обукао у красоту благодати *бањом новог рођења и обновљења Духом Светим кога изли на нас обилно кроз Исуса Христа Спаситеља нашега* (Тит. 3, 56). Када смо се потом опет искварили, Он нам обезбеђује треће средство за враћање красоте, тј. покајање у завету девствености, *опростивши нам све грехе* и избрисавши *обвезницу која нас својим прописима оптуживаше* (Кол. 2Д314) због крстоносног живота, сличног крштењу. Нека стога наша душа пребива у својој красоти како би се удостојила да чује: *Сва си лепа, драга моја, и порока нема на теби* (Пес. 4, 7). И уколико се опет деси да се оскрнавимо пороком (будући да смо превртљиви, *да нико није чист од скверни* (Јов 14, 4), и да се *нико не може похвалити да има чисто срце* - (Прич. 20, 9), пожуримо да се очистимо сузама покајања. Свети Давид се моли: *Опери ме, и бићу белги од снега* (Пс. 50, 9). И Бог преко пророка Исаије призива: *Омијте се и бићете чисти. Избаците лукавства из душа ваших* (Ис. 1, 16). И блажена је душа која се увек чисти, која се удаљује од сваке рђаве склоности, која једино Бога воли и жели и која свакодневно са задовољством очекује смрт. Јер, и нама ће доћи смрт и ми ћемо бити дужни да исплатимо општи дуг. Стога нека свако од нас живи преподобно и праведно да бисмо се удостојили да нам душу узму анђели Божији и однесу на небеса ради вечно блаженог живота у тренутку док нам наши остаци на опелу буду лежали ради последњег братског целива.

303.

1) Он је поменуо оне који су се удаљили из обитељи и потом пали у јерес и исквареност; 2) потом убеђује на опрезност, истичући да непријатељ највише настоји да скрене са пута и погуби монаха (4, 101)

1) Сада је мало оних који слушају услед одласка неколицине братије. Ипак, чак и један слушалац да остане, ми не треба да смо немарни према поучавању. Јер, Господ говори: *Гледајте да не презрете једпога од малих ових; јер вам кажем да анђели њихови на небесима стално гледају лице Оца мога небескога. Јер Син Човечији дође да спасе изгубљено* (Мт. 18, 10-11). О, како је неизрециво Божије човекољубље. Владика је у облику слуге дошао побеглом робу како би га ослободио од ропства ђаволу. Дошла је истинска светлост да тражи изгубљену драхму, тј. да је позове из греховног мрака. Не треба ли и ми смирили, подражавајући свеблагослов Господа, да болујемо због сваког од вас, и да говоримо, и да саму душу полагамо за њега? О кад бих ја имао крила да полетим и починем у сваком братству, да их погледам и поговорим о обавезном. И не само њима, него и онима који *путем Каиновим пођоше и у превару Валаамове плате упадоше* (Јд. 11). Кога ја називам таквим? Леонтија, Јеремију и Нектарија, који су одступили од нас и од вере. Као награду за одступништво они су добили председничка [места]. Кад

бих их видео и поговорио са њима, ја смирили бих душу своју положио за њих, уколико ништа друго не бих могао да учиним. Желео бих да видим и оне који су, због грехова мојих, одбацили свету схиму и обукли се у одећу безакоња и греха како бих и због њих заплакао. Један од њих је Пајсије који се, како говоре, пружио до [великог] зла. Наиме, по царском налогу постављен за начелника, он је започео борбу, починио убиства и у сукобу изгубио живот. Каква несрећа. У какву пропаст се ринуо достојни плача. Најпре је искочио из братства, потом пошао за својом похотом, развраћајући се час једним, час другим као беспловесна животиња, да би најзад одбацио монаштво. Затим је закључио трагедију о којој смо већ чули.

2) Поменувши речено, молим да се помолимо за њих. Сами, пак, треба да се крепко држимо свог пута ни мало не умањујући подвижничку постојаност. Јер, и малим попуштањем и лењошћу душа се сурвава у погибао. Ето због чега жалим оне који живе усамљено и оплакујем их као готов и лак плен ђаволу. Јер, вук и из стаје граби овцу. Неће ли утолико лакше прогутати ону која се налази изван стада? Зар не знате каквим беснилом ђаво дише против нас? Он напада на сваког човека, а не само на смирене монахе. Он се радује погибли многих. Ипак, он се највише наслађује кад успе да обори једног монаха. Стога он неуморно напада, прикрада се и бори како би послушног одвојио од послушања, безметежника - од безметежја, стубника - од стуба, затворника - од затворништва. Јер, после таквог померања, он их већ води како хоће. Они, пак, који непокретно пребивају у својим мерама и местима, вршећи врлине, заиста су неуловљиви за ђавола, будући да су изнад његових замки.

Стога, користећи се силом која нам је дата против ђавола, одбијајмо га ограђујући се страхом Божијим и обарајући га небеским помислима. Немојмо дозвољавати да његове помисли овладају нама, већ га победимо да бисмо се удостојили венца правде од Подвигоположника нашег Христа Господа.

304.

1) Будимо бодри нарочито поводом гоњења, будући да непријатељ жешће напада; колико је он [људи] већ погубио од настанка света; исто и сада хоће; 2) како избећи његове замке - смирењем и повиновањем преданим заповестима; потом он изображава дуг живот и споља и изнутра, са указањем на награде ради подстицања (4, 102)

1) Водимо живот достојан гоњења за Христа у свакој побожности и частитости (1. Тим. 2, 2), као чеда послушности и неповодећи се за пређашњим жељама из времена нашега незнања (1. Пт. 1, 14). Немојте слабити набој ваших подвижничких настојања. Јер, видите да ђаво, као лав ричући ходи и тражи кога да прождере (1. Пт. 5, 8). Видећи да смо сада раздирани гоњењем, он улаже силне напоре у очекивању да сада лакше ухвати душу. Ми се, пак, у свако време и на сваком месту држимо трезвоумља и бодрости, ограђујући се Божанственим заповестима. И не налазећи места у нама, он ће посрамљен отићи. А ако га пронађе, он ће све више навалјивати. И неће одустати све док не порази и погуби. Или, зар не знамо колико је он [људи] већ погубио од стварања света? Није ли он довео до изгнања из раја првог човека, заробивши га греховном слашћу? Није ли он Каина наговорио на братоубиство? Није ли он одвојио Јуду од сабора апостола, учинивши га издајником Живота свих? Није ли он предао смрти и многе друге, којима нема броја? Он и сада вара, подстиче и наводи на свако зло, те гута готово читаву васељену. Врло је тешко избећи га: неопходна је крајња пажња. Јер, он не покушава само распуштеним и ниским животом да нас скрене са исправног и увуче у супротно, већ и претераним подвижништвом. Разнообразно се претварајући, он припрема разне замке и преваре, посвуда по земљи распростирући своје мреже да би нас уловио. Њих је видео блажени Антоније и одозго примио указање да их једино смирење може избећи.

2) Према томе, обухавши се у смирење, избегавајмо скретање са правог пута и његово напуштање, ходећи царским путем и не скрећући ни десно, ни лево, већ тачно се уклапајући у правила свете заповести која нам је предана и идући за стопама светих отаца који су нам претходили и који имају станиште на небесима. Нека се ум наш уздржава од рђавих помисли, нека се срце поучава у Божанственим речима, нека се уста отварају само ради славословља Бога, нека очи гледају само исправно, нека ухо не слуша сујету, нека се руке простиру на своје дело, нека ноге ступају право, нека храна и пиће буду умерени, нека је сан одређен уставом, нека буде само неопходних излазака, нека се не нађе место за дрскост, која причињава смрт, нека ништа неумесно не делује међу вама, већ нека се све врши преподобно и мудро. Такав пут није дугачак и граница подвига је близу. Каква је, међутим, награда за труд? Царство небеско, ради кога се још мало подвизавајмо и боримо. Уколико се спотакнемо, пожуримо да устанемо, уколико задремамо - пробудимо се и опет будимо бодри. Принудимо природу, умртвимо удове који су на земљи, стекнимо врлине. Све речено ја и себи говорим, будући да сам и сам

обложен немоћима, имајући једну природу са вама. Нека Господ да свима нама да се искрено потрудимо и поживимо без саплитања, те да одавде пређемо са добром надом и да се удостојимо блаженог вечног живота.

305.

1) Он указује на заповести закона и Јеванђеља, истичући и њихову разлику, те каже да не могу наследити Царство Божије они који их не испуњавају; 2) он помиње њихов страхан удео у смрти, суду и по осуди; 3) потом их призива да се обрате Господу у покајању, све док се нису затворила врата Његове милости (4, 103)

1) Саздавши нас и из небића привевши у биће, Бога нас је увео у овај живот као у неку школу како бисмо се научили јеванђелским заповестима Његовог Царства. Шаљући своје ученике на проповед, Он им је заповедио говорећи: *Идите, дакле, и научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да држе све што сам вам заповедио* (Мт. 28, 19-20). **Какве заповести нам је Он заповедио?** По **Старом Завету** је било заповеђено: *Не убиј, не чини прељубу, не кради, не сведочи лажно* (Изл. 20, 13-16). По **Новом Завету** је дао више и савршеније заповести, будући да говори: *Чули сте како је казано старима: Не убиј, јер ко убије, биће крив суду. А ја вам кажем да ће сваки који се гневи на брата свога ни за што, бити крив суду; а ако ли ко рече брату своје: "Рака", биће крив синедриону. И опет: Чули сте како је казано старима: Не чини прељубу. А ја вам кажем да сваки који погледа на жену са жељом за њом, већ је учинио прељубу у срцу своје. И опет: Још сте чули како је казано старима: Не куну се криво, а испуни то си се Господу заклео. А ја вам кажем: Не куните се никако. И опет: Чули сте даје казано: Љуби ближњега свога, и мрзи непријатеље свога. А ја вам кажем: Љубите непријатеље своје, благосиљајте оне који вас куну, чините добро онима који вас мрзе* (Мт. 5, 21-44). Видиш ли разлику између **Завета**? Један забрањује дела, а други сама расположења срца од којих долазе дела, како би се искоренио грех. Уколико се, дакле, покаже да ми не живимо ни законски, ни јеванђелски, већ незнабожачки, шта ћемо дочекати у онај дан? Апостол говори: *Не варајте се: ни блудници, ни идолопоклоници, ни прељубници, ни рукоблудници, ни мужеложници, ни лакомци, ни лопови, ни пијанице, ни опадачи, ни отимачи, неће наследити Царство Божије* (1. Кор. 6, 9-10).

2) Као што сам вам раније често говорио, и сада вам одлучно саопштавам: нека нико не живи по својој вољи, нека нико није равнодушан према делу спасења, нека нико не скупља злато, нека не стиче робове, нека не умножава коње и бикове и нека се не обременује никаквим другим стицањем, од чега се порађају највећи и најпогубнији греси. Међутим, међу вама још има неких који су упорни и који се противе истини. Ја, смирени, сам, међутим, чист од ваше крви с обзиром да нисам престајао да вам саопштавам правду Божију и да сам неућутно објављивао о долазећем мачу на синове противљења. *Зар да разљутимо Господа? Јесмо ли јачи од њега* (1. Кор. 10, 22). *А већ и секира код корена дрвећу стоји; свако, дакле, дрво које не рађа добра рода, сече се и у огањ баца* (Мт. 3, 10). Зар се не бојите тог примера? Зар не дрхтите пред том опоменом? Зар се не бојите смрти коју кроз неко време нећемо заобићи? Како ћемо сусрести страшне анђеле који по обичају долазе да нас узму из тела? Како ћемо проћи онај дугачки пут не стекавши неопходне залихе? Како ћемо са нечистом савешћу стати пред судиште Христово, пред којим ће се поклонити свако колена и кога ће сваки језик исповедити? Уколико се покажемо такви, свакако ћемо бити послани на [место] где је огањ неугасиви, неуспављиви црв и плач и шкргут зуба.

3) Да се речено не би десило, дођите, поклонимо се, припаднимо и заплачимо се пред благим Богом нашим, сусревши Његово лице са исповедањем, искањем, скрушеношћу, сузама, молитвама, постом, чистотом и добрим понашањем. Јер, Он је очишћење грехова наших. Он још није затворио врата милости своје пред нама и не одвраћа се од оних који му се обраћају, већ их милостиво прима као блудницу, као разбојника и као блудног [сина]. Да, молим вас, устанимо, пробудимо се, подвизавајмо се. Деца која добро уче радосно журе у свој дом када их отпусте из школе. И ми, искрени ученици **Јеванђеља**, по одрешењу од овог живота, са радошћу треба да се преселимо у вечни живот.

306.

1) Он похваљује послушање као најплоднији подвиг, прекоревајући оне који живе ван послушања; 2) потом своје убеђује да све више напредују у послушању, напомињући да ће ускоро Господ доћи и свакоме дати по делима његовим (4, 104)

1) Благодаћу свеблагог Бога ви верујете и повинујете се мом смирењу, не чинећи ништа осим оног што вам је заповеђено. За речено радост и венац немам само ја, него и ви, који сте и пре мене врлину поставили као циљ живота. Може ли за послушника бити нешто слађе, пожељније и радосније од живота по заповести и од [избегавања] да поступа по својој вољи? Ето истинског послушања и нелажног живота. Постоји многобрижни и безбрижни подвиг. Многобрижни се односи на оне који су још обузети својим прохтевима. Безбрижни се односи на оне који су успели потпуно да одсеку своју вољу и који имају смелост да кажу апостолски: *А живим - не више ја, него живи у мени Христос* (Гад. 2, 20). Не живећи по својој вољи, он преко игумана живи за Бога и *откривеним лицем одражава славу Господњу*, преображавајући се у тај исти лик, из славе у славу, као од Духа Господа (2. Кор. 3, 18). Такав се не стара о свету, не боји се смрти, проводи безбрижан и ничим не оптерећиван живот, свега себе предајући Богу. Онај, пак, ко се ослања на своје жеље, ко законе послушања гура у задњи план и ко се покорава својој вољи и самоугађању [у ствари] води мучни живот, жив се уловивши да врши вољу ђавола (2. Тим. 2, 26). И сви његови поступци су неодобравајући, премда понекад изгледа да пости, да врши бдење или да чини неко друго добро. Јер, *све што није од вере грех је* (Рим. 14, 23). Оно што није по општем уставу припада самом делатељу и туђе је богоугодном благочашћу.

2) Стога ја такве са правом прекоревам, док вас хвалим и молим да све више пребивате у добром послушању, у трпљењу, у одсецању своје воље, у вери, нади и љубави и у свим осталим послушничким делима на сопствено спасење и на добри пример свему братству. Да, молим вас, *јер још мало, врло мало, па ће доћи Онај који треба да дође и неће одоцнити* (Јев. 10, 37). Доћи ће последњи дан који ће и осветлити што је сакривено у тами и објавити намере срца (1. Кор. 4, 5). Доћи ће страшни и нелажни Судија, који ће привести послушника послушнику, игумана игуману, епископа епископу, велможу велможи, цара цару, те ће једног изобличити или оправдати преко другог и свакоме дати по делима његовим: *Живот вечни онима који истрајношћу у добрим делима траже славу и част и бесмртност; а јарост и гнев онима који се упорно противе истини а покоравају се неправди. Неволја и туга на сваку душу човека који чини зло* (Рим. 2, 69). Реченог треба да се крајње бојимо, те да се са сваким напором постарамо да нас час смрти не затекне празним у добрим делима, већ да нас нађе са богатим плодовима добрих дела. Нека нам се непријатељ противи у добром чињењу (с обзиром да је по речи Господњој *човекоубица од почетка, и да не стоји у истини, јер нема истине у њему* - Јн. 8, 44). Ми, пак, против њега употребимо храброст и великодушност, супротстављајући му се напорима, знојем, молитвама, мољењима и сузама. И он неће ни у чему успети против нас због Господњег садејства у нашим борбама и Његовог заступништва у нашој немоћи. Он ће нам и дати вечну победу.

307.

1) Поменувши плодност поука, он све призива да се заједно изграђују у станиште Божије; 2) потом убеђује да постанемо храм Божији и да не дозволимо да се он у нама разори, уједно наводећи и средства [за његово одржавање] (4, 105)

1) Нека нико не говори да су наше поуке узалудан труд. Не, ми од њих добијамо велику корист. Плуг за земљу и вода за жедног је оно што је наша поучна реч за онога ко слуша откривеним срцем. Од чега душа обично постаје гора? Од чега долазе раздори, сукоби и деобе у братству? Управо стога што нема поука и савета. Уколико, пак, постоји поука и савет, наћи ће се и мир и поредак, на којима, опет, почива Дух Свети. Стога се ја смирни са страхом и љубављу старам да са вама водим беседу, да вас саветујем, тешим, опомињем, те да и себи и вама помогнем да се спасемо од многоразличних искушења ђавола. Исповедам да ми и ви много помажете, нарочито први у братству, будући да сте ми сарадници у добру. Свети Павле говори: *Ја посадох, Аполос зали, али Бог учини да узрасте* (1. Кор. 3, 6). Према томе, не

ради се само о мом, већ и о вашем добром делу, а више о свега - о Божијем, од кога долази све добро људима. Стога вас молим да према даном вам послушању све усмеравате ка општој користи и да се узајамно Духом припремате за Божију обитељ. Апостол опет каже: *Јер темеља другог нико не може поставити осим постојећег, који је Исус Христос. Ако ли ко зида на овоме темељу злато, сребро, драго камење, дрва, сено, сламу, свачије ће дело изићи на видело; јер ће Дан показати, јер ће се огњем открити, и свачије ће се дело огњем испитати какво је* (1. Кор. 3, 11-13). Видите ли како он врлину упоређује са златом, сребром и драгим камењем, а порок - са дрвима, сеном и сламом. Подвргнувши се испитивању огња на суду, једни (запаљиви) ће изгорети, а други (тврди) ће се сачувати.

2) Он потом додаје још страшнију реч: *Не знате ли да сте храм Божији и да Дух Божији обитава у вама? Ако неко разара храм Божији, разориће њега Бог; јер је храм Божији свет, а то сте ви* (1. Кор. 3, 16-17). Велики је дар што се удостојавамо да се назовемо и да будемо храм Божији. Велика, је, пак и претња уколико разоримо храм Божији, будући да ће [у том случају] и Бог нас разорити. Стога немојмо разарати храм Божији у себи. Удостојивши се да у себи имамо живог Духа Светог, немојмо дозволити да постанемо станиште страсти. Ослободивши се од греха, немојмо дозволити да нас ђаво опет пороби. Напротив, будимо *чисти и беспрекорни. . . пуни плодова правде кроз Исуса Христа, на славу и хвалу Божију* (Фил. 1, 10-11). Нека срце наше буде бодро, испуњено страха Божијег и напајано сталним помишљањем на смрт. Јер, грех се не може појавити [на месту] где постоји такав страх и такве помисли. Уколико је, пак, срце неосетљиво и окамењено, у нас се лако сеје похота, која нас раздражује и смућује. И она нас неће оставити све док се не вратимо на раније добро настројење. Латимо се стога труда како бисмо напредовали у добру и потом обрели непрекидни покој. Латимо се плача како бисмо обрели радост у Господу. Латимо се хођења тесним и скорбним путем како бисмо обрели прохладни живот, који се из њега рађа. Ето највеће од свих трговина. Ето највеће среће: незнатним трудом и подвигом у стицању врлина стећи безмерна и вечна блага. Нека бисмо их се удостојили сви ми.

308.

1) Наш живот личи на пловидбу морем; 2) крманош је ум; како он треба да управља лађом живота да би избегао бродолом; 3) наведене поуке нису само за најмлађе, него и за старије, с обзиром да опасност ни од њих није далеко; 4) пазимо да не изгубимо оно што смо сакупили дугим трудом (4, 106)

1) Живот човеков је као неко друго море по коме ми, севши у ово тело као у неки брод, мислено пловимо. Они који плове по обичним морима повремено се сакривају у пристаништа, а ми пловимо непрестано, и дању и ноћу, и у непогоди и у бури. И наше море је пуно невоља и велико колико је дугачак наш живот. У њему је много страшних бурних таласа, које подижу духови злобе, И уопште се не може рећи колико је на њему пирата-демона, који покушавају да нас потопе. Видећи речено, свети Давид молитвено кличе: *Да се избавим од оних који ме мрзе, и од вода дубоких. Да ме не потопи бура водена, нити да ме прогута бездан, нити да бунар затвори нада мном уста своја* (Пс. 68, 15-16). Велики муж, Давид се бојао и молио да не буде потопљен, па ипак је једном задремао и пострадао. Шта тек да кажемо ми смирени и колико треба да се бојимо и молимо да не пострадамо на исти начин?

2) Наш ум као неки крманош одбија буру страсти уколико је будан и бодар, будући унеколико попрскан капима помисли које наваљују. Уколико се, пак, преда лењости и немару, он прихвата страст која удара као бесни поток. Напунивши се њоме, он најзад трпи велики греховни бродолом о коме је жалосно слушати, а још жалосније - искусити. Страшна је, дакле, и невољна пловидба нашег живота. Стога пажљиво и бодро држимо његово кормило, далеко одбијајући страсти и одмах обарајући неумесне помисли које се поткрадају како нас не би потопиле (уколико их задржимо).

3) Говорећи, ја имам у виду не само младиће, него и старце који су дуго времена провели у подвижништву. Јер, ђаво ни њих не оставља недирнуте, и често их доводи до жалосног пада, као што негде говори велики и богоносни Василије: "Заиста је најжалосније видети да неко после поста, после суровог живота, после дуготрајних молитава, после обилних суза, после двадесетогодишњег или чак тридесетогодишњег уздржања услед непажње и немара душе одједном свега буде лишен". Ја смирени сам речено чуо и видео, те сам га оплакивао и оплакујем, помишљајући [о околности] да је богатство врлина које је сабрано током толиких година лукави ђаво у једном тренутку разграбио, остављајући подвижника благочашћа празним и непотребним. Велика је, дакле, тајна нашег спасења и велико је беснило ђавола против нас. Он не подноси да види како се ми пењемо на небо, са кога је он пао.

4) Међутим, нека њега са његовом великом јарошћу против нас. Ми се, пак, и мали и велики, и млади и стари једнодушно чврсто решимо да, уз Божију помоћ, не допустимо да из непажње пропадне оно што смо многим напорима и подвизима сабрали, тј. одрицање од света, послушање, здравоумље [тј. целомудреност], сузе, прво и последње исповедање. Напротив, неуспављиво бдимо, држећи подигнута једра наше наде и управљани ветром Духа како бисмо стигли до краја живота и ступили у пристаниште бесмртности, богатством врлина стекавши Царство небеско.

309.

1) Јуче је дошао посланик од цара и ми сви смо се узнемирили, знајући да нам цар није наклоњен; кад бисмо знали да нам је наклоњен, ми бисмо га другачије сусрели; слично ће душа сусрести и весника смрти: биће радосна уколико је уверена у Божије благовољење, или ће је споести ужас уколико није уверена; 2) помиримо се са Богом и учинимо анђеле пријатељима; реченоме помажу сузе покајања, бдење над собом, узајамна молитва и нарочито причешћивање Светим Тајнама; 3) он излаже како треба приступати Светим Тајнама и колико су спасоносне, те како му је жао што се ретко причешћују, са напоменом да убудуће чешће приступају (4, 107)

1) Јуче је овде стигао царски посланик. И ми смо се крајње узнемирили, дирнути неочекиваношћу његовог доласка. Пошто смо потом сазнали да није дошао ради нас, ми смо се још брже разрешили страха. Сада вас питам због чега смо се уплашили? Свакако због знања да цар не само што није задовољан са нама, него нас и мрзи и презире. И обратно, да смо мили цару и да припадамо броју његових блиских, зар се не бисмо обрадовали доласку лица од њега, знајући да се према нама односи благонаклоно? Зашто, пак, ја започињем сличну реч? На сличан начин се ни душа која је добрим животом стекла Божије благовољење неће уплашити кад Цар свих по њу пошаље анђела, већ ће са задовољством да погледа на њега и са радосћу да оде свом Владици. Уколико, пак, није таква, ухватиће је смућеност и ужас, будући да у себи нема чврстине и да ниоткуда не очекује помоћ и утеху. Јер, овде брат или пријатељ може да успокоји душу или да отера страх. Тамо, пак, тако нешто није могуће: анђеоско ће немилосрдно и жестоко узети бедну душу. Слушајући ову реч не осећамо ли покрете страха у души? И када само слушање изазива страх, како ћемо тек пострадали када се у самој стварности нађемо у сличном положају? Како ће тада душа стати на судишту Христовом? По пророку Данилу, *река огњена излази и тече испред Њега, хиљаде хиљада му служе и десет хиљада по десет хиљада стоје пред Њим* (Дан. 7, 10). Судија је страшан и неумољив и [тражи] одговор чак и за празну реч, као што је речено у Јеванђељу (Мт. 12, 36). Како ће тада душа истрпети речено? Заиста, *страшно је пасти у руке Бога живог* (Јев. 10, 31). Још ће страшније бити кад чује праведну одлуку која је предаје бесконачном мучењу.

2) Стога вас молим и преклињем да се пре смрти измиримо са Богом, да стекнемо Његово благовољење, да анђеле који ће доћи по нас учинимо пријатељима. Нека наше мислено око буде будно и ум непобедив, не пристајући на наговарања страсти. Уколико се понекад и оклизнемо, брзо устанимо. Ми многим сузама треба да гасимо распаљене стреле лукавог, љубављу се узвишавајући ка Христу. *Много је моћна*, каже се, *усрдна молитва праведника* (Јак. 5, 16). Стога постоји потреба да се молимо једни за друге и да се молитвено помињемо. Много могу и сузе и скрушеност, а изнад свега - причешћивање Светим Тајнама. Ја се много чудим што видим да се немарно односите према реченоме, не знајући за разлог. Недељом још и приступате Тајнама. Када, пак, Литургија бива другог дана, нико не прилази. Некада су се у манастиру по жељи причешћивали сваког дана. Сада је речено врло ретко, или се већ више нигде не може срести.

3) Ја, уосталом, не кажем да желим да приступате Тајнама просто, тј. било како. Јер, написано је: *Али човек нека испитује себе, и тако од хлеба нека једе и од чаше нека пије. Јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући тела Господњега* (1. Кор. 11, 28-29). Не, нећу ја то. Никако. [Ја хоћу] да ми горимо од жеље да се причестимо, те да се по могућности очистимо, удостојавајући се [великог] дара. Јер, хлеб који предстоји јесте причешће животом, као што говори Господ: *Ја сам хлеб живи који сиђе с неба; ако ко једе од овога хлеба живеће вавек; и хлеб који ћу ја дати тело је моје, које ћу ја дати за живот света* (Јн. 6, 51), и опет: *Који једе моје тело и пије моју крв у мени пребива и ја у њему* (Јн. 6, 56). Видиш ли неизрециви и безмерни дар? Господ није само умро за нас, већ нам је себе предложио и за храну. Шта би снажније могло да пројави Његову љубав према нама? И има ли шта спасоносније за нашу душу? Нико се не лишава свакодневне обичне хране. Напротив, онај ко је [један дан] не окуси веома се оптерећује. Шта, пак, значи да смо равнодушни кад нам се предлаже хлеб живота и чаша

бесмртности, а не обичан хлеб и обична чаша? Зар да се такво дело не сматра неопходним? Такав [став] служи као сведочанство великог неразумевања и бесмислености. Ако смо до сада и поступали тако, молим да се убудуће укрепимо и не допустимо досадашње [држање], знајући силу дара Божијег. Напротив, увек у складу са силама чистимо себе и приступајмо да се причестимо Светим и Освећујућим Тајнама, што ће нам, како мислим и како јесте, много помоћи да се одржимо чисти. Јер, ми ћемо се [на чистоту] подстицати припремањем за Причешће и његовим очекивањем. При равнодушности према Причешћу страстима се оставља већа слобода и већи простор да нас улове. Осим тога, Причешће ће нам бити свагдашњи залог за вечни живот, кога нека бисмо се сви удостојили благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа.

310.

1) Напред, напред по путу врлине; 2) како - сваки дан проводећи у чињењу неопходног, за шта се и даје примеран програм; 3) он побуђује [на исправно делање] красотом и сладошћу врлине и погубношћу греха; 4) због чега изостаје успех због неискрености жеље (4, 108)

1) Врлина је стално живо дело које се никада не зауставља у свом стремљењу ка напред и која своје приврженике вуче ка све већем савршенству. Указујући на речено, апостол говори: *Не као да то већ постигох или се већ усаврших, него стремим не бих ли то достигао, као што мене достиже Христос Исус*, и даље: *Што је за мном заборављам, а стремим за оним што је преда мном. И трчим према циљу ради награде горњега призвања Божијега у Христу Исусу* (Фил. 3, 12/14). Према томе, у врлини не треба да буде никаквог застоја, будући да заустављање означава почетак скретања на зло. Ни ми немојмо да стојимо на путу врлина, већ се увек добро крећимо и увек као нови усходимо из силе у силу, *док не достигнемо сви, . . . у човека савршена, у меру раста пуноте Христове* (Еф. 4, 13).

2) Како, дакле, треба поступати? Сваког дана треба ревносно да чинимо оно што смо дужни. Наведимо два примера. Уставши од сна, пожуримо на молитву. Вративши се, латимо се усрдно за посао певајући у срцима нашим Господу и уједно радећи рукама. По проласку дана са благодарну и скрушеношћу пођимо на спавање. Таквим током ствари и на нама ће се испунити речи светог Давида: *Дан дану говори реч, и ноћ ноћи објављује знање* (Пс. 18, 3). Нека нам ни један дан не прође у равнодушности према послу и у мисленој и срдечној поробљености. Нека ни [једна] ноћ не прође у попуштању покоју и срамоти у мислима (а камоли на делу). Јер, реч истине захтева да нам буде чиста и душа, а не само тело.

3) Хоћемо ли уопште нешто да желимо? Желимо, онда, врлину, будући да је њено окушање сладосно и ненасито. Или можда волимо да се наслађујемо лепотом? Шта је, пак, лепше од Господа, чијом лепотом се све украшава? Зла похота, међутим, душу чини бесном и прождире је суровије од било које звери. Од ње не долази задовољство, него мучилачки живот. Апостол говори: *Тело и крв не могу наследити Царства Божијега, нити распаљивост наслеђује нераспаљивост* (1. Кор. 15, 50). И кажи ми да ли постоји неко кога грех, пошто га је поробио, није осрамотио, понизио и предао смрти. И да ли постоји неко кога врлина није узвисила и показала дивним у свету? Од многих узми двојицу: Амнона и Јосифа. Зар једног блуд није довео до смртног срама, а другог очување здравоумља [тј. чистоте] пред Египћанком - до царске [круне]? Ето колико је врлина омиљена, пожељна и спасоносна. Грех је, напротив, мрзак, одвратан и погубан. Па ипак, ми људи упадамо у велике заблуде, уместо живота бирајући смрт, уместо светлости - таму и уместо нетрулежности - трулежност. Шта може бити достојније жаљења?

4) Због чега, пак, иако желимо, ми не можемо да будемо љубитељи добра? Стога што наша жеља није истинска, него притворна. Јер, као самовласни [тј. слободни], ми бирамо оно што желимо. Према томе, да истински желимо добро, ми бисмо га и изабрали. Додуше, рђав живот од младости у нама ствара готово несавладиве страсти. Апостол, међутим, говори: *Као човек говорим због немоћи нашега тела. Јер као што давасте удове своје да робују нечистоти и безакоњу за безакоње, тако сада дајте удове своје да служе правди за освећење* (Рим. 6, 19). Дакле, као супротност склоности ка греху, ми треба да покажемо стремљење ка врлини. Истрајмо у куцању и свеблаг Бог ће нам свакако отворити врата, творећи у нама оно што му је угодно и дајући нам вечни живот.

311.

1) Неко је скончао са похвалама и он износи поуку да га подражавамо; 2) потом саветује да се сећањем на крај [живота] подгрева ревност, као што су и сви свети чинили; 3) он ублажава оне који тако чине и додаје: "Будимо и ми такви" (4, 109)

1) Сада смо се потпуно уверили да је наш брат Теосост умро. Стога треба о њему да кажемо нешто укратко. Он беше искусан муж, имајући похвалу код многих - и монаха, и световњака. Он је слушао и друге наводио да га слушају. Стекавши искуство страдањем он је могао, апостолски говорећи, да помогне онима који су у искушењу. Стога је стекао многа добра чеда по Богу. Потом се подвргао великим и тешким невољама и тескобама, прогонима и искушењима за истину, од којих је и скончао и отишао Господу. Због чега ја речено наводим? Да бисмо на овом брату ми видели своју будућност. Наиме, уколико добро и преподобно поживимо, и ми ћемо, слично њему, по смрти добити похвалу од других, лежећи као подстрек добре ревности за послушне. Уколико не будемо добро живели не само да нећемо бити похваљени, него ћемо се праведно подврћи бескрајној муци, о чему је страшно и помислити, а не говорити.

2) Ти треба да видиш како ми један за другим прелазимо одавде и да се [питаш] куда одлазимо. Наш живот се овде устројава ради малобројних дана, тј. да бисмо поживели ради испитивања и пробе врлина, а затим прешли на [место] где ћемо заувек бити. Размишљати о реченоме јесте дело благоразумних. Онај ко размишља плаши се и увек дрхти, свакодневно умирући произвољењем и свакодневно очекујући разрешење од тела, чиме у себи подстиче ревност за предстојећа дела по послушању које му је поверено и непрестано додаје труд на труд. Јер, откуда натприродни подвизи код светих? Откуда њихова послушност до саме смрти? Откуда непобедиво трпљење мученика при одсецању удова и проливању крви? Свакако од помишљања на брзопролазност живота и на изненадну смрт, на стојање пред страшним судиштем и на бескрајност вечних мука. Отуда је код њих све, тј. трпљење најсуровијих страдања као у туђем телу.

3) Блажена је душа која о реченоме помишља дан и ноћ, проводећи привремени живот као странкиња која је на пролазу и која чека блажени и бескрајни живот, о коме говори апостол: *Јер жарким ишчекивањем творевина очекује да се јаве синови Божији. Јер се твар покори таштини, не од своје воље, него због онога који је покори, са надом да ће се и сама твар ослободити од робовања пропадљивости на слободу славе деце Божије* (Рим. 8, 19-21). Видиш ли шта се обећава? Да ће се све претворити у нетрулежност и да ће се творевина из ропства извести на слободу. Какав ће бити дан о коме свети Давид говори: *Јер је бољи дан један у дворима твојим, од хиљада (других)* (Пс. 83, 11), и свети апостол Петар: *Један дан. . . је као хиљада година* (2. Пт. 3, 8)?

Тамо пружајмо и ми свој ум и срце, тамо пренесимо своју чежњу, тамо преселимо своје помисли и жеље како бисмо се сакрили од кнеза овога века, који има власт да нас искушава, али не и силу да нас сруши уколико смо ограђени оружјем нашег подвижништва. Ја смирени желим не само да га избегнете, него и да га победите и добијете венац правде од Христа Исуса, Господа нашег.

312.

1) Само истински монаси могу да се радују услед безбрижности о житејском и старања једино о угађању Богу и чувању девствености; 2) они и немају разлога да се жалосте: греси су им опроштени, а ране од помисли и страсти пресецају борбом која им припрема венце; треба само срчано да се боре и побеђују непријатеља; 3) ободримо се: ускоро ће доћи Онај што долази (4, 110)

1) Апостол свима заповеда да се *свагда* радујемо у Господу (Фил. 4, 4). Радују се обично једино истински монаси, који се не старају ни о жени, ни о деци, ни о робовима, ни о новцу, ни о имању, нити о било чему од онога о чему се старају телољупци. Они имају само једну бригу, тј. како да угоде Господу. Брига о томе и јесте свагдашња радост у Господу. Јер, поред брака, робова и свих неспокојстава која се рађају из њих, тј. поред муке духа коју је Бог, по речима Соломона (Проп. 1, 13), дао синовима људским да се упражњавају у њој, није лако радовати се у Господу. Наведене ствари, наиме, одвајају ум од преподобног сећања на Бога, уз које је једино и могуће да се [човек] радује. Стојећи у реду оних који се радују у Господу, радујмо се у сарадујмо се један другом, од Наградодавца Господа очекујући награду за

девственост и сиромаштвољубље. Он је обећао да ће дати награду и за чашу хладне воде, а не само за велика и натприродна дела. Јер, заиста је велико и натприродно дело девствености: она се дотиче анђелског живота и уводи човека у првобитно рајско стање, у коме није било ни брака, ни ропства, већ је живот био без невоља и жалости.

2) Можда ће неко рећи да се не радује, већ да је жалостан. Молим да ми се каже одакле та жалост. Да ли стога што је раније учинио много грехова? Међутим, они су већ опроштени због исповедања, одрицања од света и прихватања бремена послушања. Можда стога што те свакодневно рањавају помисли? Међутим, уколико их одбијаш, [ти већ имаш] предсказање твог овенчавања. Јер, никада се не овенчава онај ко није ступио у борбу, него онај ко се срчано борио и победио. Видите ли да је оно што сте ми навели као узрок жалости у ствари за вас узрок радости? Радујмо се духовном радошћу, срчано устајући и противећи се замкама ђавољим. Молитвама и мољењима одбијајмо његове прилоге, смирењем и послушањем кидајмо његове замке, сузама и скрушеношћу га потапајмо као фараона, самопрекореванјем и исповедањем га одбацујмо далеко од себе и свим другим добрим делањем га рушимо уз Божију помоћ. Нека је он разноврсан у својим замкама, нека је искусан у злоби, нека зна време које је најпогодније да нас нападне, иштући нашу смрт, нека уме да се претвара да је побеђен како би потом неочекивано напао на неприпремљену душу како би са њом чинио шта хоће. Ми стојмо на својој стражи, будимо трезвоумни и бодри, нека нам око ума буде будно и срце пламено у љубави према Богу, те ћемо бити непобедиви и непромењиви.

3) Да, молим да не будемо малодушни у борби и да не слабимо у бици са непријатељем. Јер, близу је крај борби и подвига. Још мало, тј. или у час кончине свакога од нас или при крају века (при јављању са небеса заједно са анђелским силама у пламеном огњу и у слави неизрецивој) доћи је Онај који долази и неће закаснити. *И угледаће га свако око, и они који га прободоше; и заплакаће због Њега сва племена земаљска* (Отк. 1, 7). Страшног ли и неописивог призора. Тада ће се обрадовати они који су се подвизавали добрим подвигом, који су остали чврсти у искушењима, љубитељи преподобија, савршени делатељи послушања и сви који су у свему Господу угодили. Нека бисмо се и ми убројали у њих и заједно са њима се насладити вечним добрима у Христу Исусу, Господу нашем.

313.

1) Наш земаљски живот је промењив због прве непослушности; 2) одричући се од света и обећавајући послушност, ми се избављамо од такве промењивости; ипак, неопходно је срчано стојање у подвизима; 3) држимо се трезвоумља и бодрости, чувајући се у чистоти; уколико и погрешимо, покајмо се и исправимо се (4, 111)

1) Чујмо шта говори апостол: *А ово кажем, браћо, даје остало мало времена: од сада и они који имају жене нека буду као да их немају. И они који плачу као да не плачу, и који се радују као да се не радују, и који купују као да ништа немају. И који овај свет употребљавају као да га не употребљавају; јер пролази обличје овога света* (1. Кор. 7, 29-31). Шта значи: *Пролази обличје овога света!* Он пролази, тече и ни једног дана није постојан; једног дана је ведро, другог облачно; јуче је било лепо време, данас је непогода; један се пење на висину, а други пада са висине свог достојанства; богаташ постаје бедник, а бедник постаје богаташ. И бескрајним изменама и променама се подвргава наш бедни живот, немајући постојаности ни у чему. Због чега? Због наше древне неблагодарности. Пошто у рају нисмо обратили пажњу на свету заповест која нам је дата и пошто смо обманути задовољством лукаве змије, ми смо праведно предани многострадалном и измењивом животу овом. Због њега се, међутим, десио долазак Господа нашег Исуса Христа, који нас узводи на првобитно стање и васпоставља бежалосни и бескорбни онај живот. Стога је мудро и разумно дело бити постајан усред непостојаности и непромењив - усред промењивости. Које је својствено речено? Само онима који су се распели свету и пошли за Господом.

2) Благодаћу Христовом и ми смо такви, добрим одрицањем одрекавши се од света и предавши се прекрасном послушању, којим усходимо у древно стање. Пошто смо због непослушања и непокорности изгнани из раја, свеблаг Бог наш је благоволео да кроз послушање и благопокорност поново улазимо у њега. Радујмо се што смо у послушању, које нас уводи у вечни живот. Неопходни су, уосталом, и истрајност у подвизима и трпљење у скорбима. Телесна победа се добија уз многе напоре и зној. Утолико пре победнички проћи кроз попрште нашег [тј. монашког] живота могу само храбра и срчана лица.

3) Стојмо, молим вас, храбро, непрестано се држећи трезвоумља и бодрости, једином Богу устремљујући нашу чежњу. Свој ум запослимо постојаним зрењем [тј. сагледавањем] Њега, омивајући се сузама и

умилењем и просвећујући се молитвама и мољењима, којима се привлачи благодат Светог Духа. Јер, Бог се највише радује због душе која је чиста од страсти. Душа која благоуха врлинама свакако је мириснија од многоцветне ливаде. Уколико понекад и задремамо, пожуримо да се пробудимо. Ако и седам пута на дан сагрешимо, седам пута се и покајмо - и бићемо примљени. Ако и седамдесет пута седам пута пострадамо, сразмерно се и покајмо и нећемо бити лишени наде на помиловање по Божијем обећању. Молим само да будемо постојани и да се не олењимо да устајемо после падова. Већ је близу крај подвига, већ су блиски радост и весеље и венци правде, којих нека бисмо се удостојили сви ми благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа.

314.

Брат се изненада упокојио: отуда надахнута поука да [свако] буде спреман за исход [из живота] и да увек помишља на њега, пребивајући у богоугодним делима (4, 112)

Дођите да положимо спасоносни завет у односу на последњи дан и да се измиримо са Богом пре неголи наступи неодложни час смрти. Јер, каже се: *Јер нема ко би те у смрти спомињао; и у аду ко ће те славити* (Пс. 6, 6). Зар не видимо како се сваког дана узима неко од братије? Зар не видимо како данас живимо, а сутра нас нема, личећи на овце одређене на заклање? Ето, узет је и брат Ливерије. Његова кончина је скрушила моју смирену душу. Јер, како причају, њега су нашли у келији после изненадне смрти. Лежао је на боку као да спава. Такав је његов крај. Ми не знамо какав ће бити наш крај и каквом ћемо смрћу умрети. Хоће ли она доћи изненада или са извесним предзнањем, на копну или на мору, док смо сами или док смо окружени братијом? Онај ко би познао ум Господњи и ко му био саветник могао би да зна и дан и час и место и начин наше смрти. Заиста је страшна одлука смрти и страшно је упасти у руке Бога живог. Стога молим да увек будемо у подвигу, увек пажљиви, увек на делима по Богу. Један је добио висок чин, други се обогатио, а неко је постао цар. Па шта? Све пролази као сан. *Уснише сан свој и не нађоше ништа у рукама својим сви људи богати* (Пс. 75, 6). *Свака слава људска је као цвет травни* (Ис. 40, 6). Изабраници Божији су учинили најбоље дело и добили неодузимљиве чинове. Какве? Једни су [дobili] апостолски, други пророчки, једни мученички, други преподобни [чин]. Други су, опет, добили неки нижи [чин], но ипак спасоносан. Њихова имена су у књизи живих, њихова слава је неувењива и радост неизрецива. И ми треба да их подражавамо те ћемо свакако добити неки од тих чинова. Јер, благодат је изобилна и свакоме ко жели, и малом и великом, и мудрому и простом, и старцу и младићу - предстоји добри дар. Уколико их, пак, не будемо подражавали, Владика нас неће пустити у небеску брачну ложницу, већ ће пред нама затворити врата њена. Господ говори: *Тешко ономе човеку који изда Сина Човечијег; боље би му било да се није родио тај човек* (Мт. 26, 24). Свакоме је јасно да се ова реч односи на издајника. Она, међутим, праведно може да се примени и на сваког ко издаје своје сопствено спасење. Зар ми не мислимо о јављању Великог Бога и Спаса нашег Исуса Христа? Зар ми не помишљамо на страшну одлуку коју ће изрећи непоткупљиви Судија свима који стоје с леве стране? Зар не замишљамо неугасиви огањ и непредстављиве вечне муке? Ко ће их разумети? Ко је разумни крманаш који добро управља собом и који душу своју спасава од бродолома [који му спремају] духови злобе? Ми смо по благодати Христовој изабрали тихи и безметежни живот. Ипак, све боље проходимо своју пловидбу и све благодушније сусрећемо све што нам долази, страхом Божијим ограђујући сваки уд. Оку забраните да гледа радознано, ухо нека не прима сујетне звуке, језик нека не осуђује (будући да брат Божији говори: *Ко оговара брата или осуђује брата свога оговара закон и осуђује закон* - Јак. 4, 11), рука нека ради (с обзиром да по апостолском просуђивању онај ко *неће да ради*, не треба ни да једе - 2. Сол. 3, 10), ноге нека иду право путем мира, срце нека не скреће на *речи лукаве* и нека не *измишља изговоре за грехе* (Пс. 140, 4). Код вас нека *све бива благообразно и уредно* (1. Кор. 14, 40) како бисмо се, поживевши добро, удостојили вечних добара.

315.

1) Чувајући веру треба да напредујемо и у добром животу, нарочито у здравоумљу [тј. целомудрености], против кога највише напада непријатељ; 2) он започиње срамним помислима, а потом распаљује тело и доводи до дела; касније он похотљивог чини сличним шугавцу; 3) како избећи [његове нападе]; треба да се противимо помислима, обраћајући се молитви при првом њиховом појављивању; 4) подстичи се на супротстављање мишљу да си примио усиновљење по благодати, а да кроз грех постајеш роб ђавола, те се противи и наведеној страсти и свим осталим (4, 113)

1) Две врлине граде спасење човека: вера и љубав. Кад бих видео да грешите у нечем против вере, ја бих повео реч о њој, старајући се на сваки начин да вас усмерим ка православном мудровању. А без вере није могуће угодити Богу; јер онај који прилази Богу, треба да верује да Бог постоји и да награђује оне који га траже (Јев. 11, 6). Пошто је благодаћу Христовом ваша вера здрава, ја ћу је оставити и понешто поговорити о делатном животу, чији покретач треба да буде љубав. Према томе, молим вас да и сада, као и увек, не будете немарни за подвижништво, за господарење над помислима, за многоцену ризницу девствености, коју смо по милости Божијој примили и против које непријатељ са свом силом усмерава своје замке иштући да њеним отимањем отме и наше спасење. Он, наиме, зна да се том врлином уподобљујемо Богу и да се, обрнуто, њеним губитком прибројавамо бесловесној стоци, као што је написано: *И човек у части будући, не разумеде, изједначи се са стоком неразумном и постаде јој сличан* (Пс. 48, 13).

2) О, колико је [људи] од вајкада наш преварант заробио телесном похотом. И све до сада он не престаје да вара не само младе, него и старе, не само немарне, него и марљиве, против сваке душе се готово користећи тим оружјем. Он тај отров почиње да припрема сејањем неумесних помисли. Распаливши срце похотама тела и крви, он га потом изазива да каже нешто забрањено. Затим наговара на дрско додиривање удова. И најзад наноси смрт. Јер, апостол говори: *Тада жеља затрудњевши рађа грех, а грех учињен рађа смрт* (Јак. 1, 15). Избегавајмо ту вечну смрт и избегавајмо ту многоболну душевну болест. Мени изгледа да је та болест слична шуги. Чешући се ноктима, шугави себи наводно причињава задовољство, иако у ствари задобија мучне ране, које су утолико веће уколико се више чеше. И онај којим је овладала похотна страст не добија задовољство него пустош, не благодужност него - бездушност. Он је достојан жалости, будући да је безнадежан, страшљив, бојећи се чак и сенке, а не само будућег суда.

3) Како да се избегне то зло? Најпре треба свеусиљено и неодступно одбијати прилоге сваки пут када се страст појави. Није чудно што се она појављује. Међутим, она силу поприма или од непажње ума (који није заузет добрим помислима) или од зависти непријатеља. Ма како било, рањени треба што пре да устане, да се моли, да уздише, да пролива сузе, одлучно одбијајући страсти. И оне ће се убрзо стишати, а ти ћеш се успокојити у Господу. Тада ћеш познати да је за душу најсладосније да није обузета и поробљена страстима.

4) Зар ти ниси чуо шта говори Господ? *Сваки који чини грех роб је греху. А роб не остаје у кући вавек, син остаје вавек* (Јн. 8, 34-35). Зар ћемо ми, ослободивши се греха и добивши усиновљење, поново постати робови греха? Зар ћемо постати поданици ђавола кад смо већ стали под крепку руку Божију? Никако. Апостол негде каже: *Јер ако опет зидам оно што развалих, показујем се да сам преступник* (Гал. 2, 18). Немојмо допустити да будемо нарушитељи завета Божијих. Немојмо опет постајати робови ђавола пошто смо већ добили слободу од њега. Немојмо себи сабирати гнев за дан гнева и откривања праведнога суда Бога (Рим. 2, 5). Јер, о таквима је написано: *Црв њихов не умире, и огањ се не гаси* (Мк. 9, 44). *Стојте, дакле, у слободи којом нас Христос ослободи* (Гал. 5, 1), гнушајући се мрских маштарија змије. Свакодневно се противимо и боримо не само против те страсти, него и против свих других, подављујући завист, кротећи лукавство, братомржњу и сваку другу злобу како бисмо избегли вечне муке и стекли Царство небеско.

316.

1) Он велича монахе, називајући их изабраним родом и Христовим војницима; 2) ко брани веру у свим јеретичким прогонима и раније и сада - све монаси; 3) будући такви, чувајмо се у чистоти и држимо се изнад сваких страсти; 4) немојте се смућивати што се руше манастири и што не успевамо да их обновимо у довољној мери; потрудимо се да одбранимо веру и све остало ће нам се додати (4, 114)

1) Братијо и оци. Ја нећу престати да вас именујем добрим именом братства и очинства, знајући да су у односу на вас истинска именовања, а не само лажно назвање. Јер, истински оци и братија су они који су више од родитеља, више од браће, више од свог рода, више од своје отаџбине, више од свега видљивог заволели Бога и прихватили живот у заједници у којој је једно срце, једна душа, један Отац - Бог и једна отаџбина - небески Јерусалим. Такви сте и ви, братијо моја љубљена. Назваћу вас и речју Писма: *Род изабрани, царско свештенство, народ свети, народ задобијен*, који објављује врлине Онога који га *дозва из таме у чудесну светлост своју* (1. Пт. 2, 9). Заиста је чудесна светлост монашки живот, у који смо призвани и у коме произносимо похвале Ономе који својом врлином покрива небеса. У њему се настањује разборитост, здравоумље, храброст и праведност; у њему су трофеји победе над лукавим у Христу Исусу. *Јер живећи у телу, не војујемо по телу; јер оружје нашег војевања није телесно него силно Богом за рушење утврђења, обарајући помисли и сваку охолост, која устаје против познања Божијега, и покоравајући сваку помисао на послушност Христу* (2. Кор. 10, 35).

2) Уколико узмемо у обзир видљиве непријатеље, видећемо колико је било гоњења на Цркву Божију. И зар нису највише били гоњени, бијени и убијани они који су се распињали свету? Заобићи ћу прошлост. И у садашњем роду и током јереси која сада делује ко се супротставио *до крви борећи се против греха* (Јев. 12, 4)? Зар не блажени оци и братија наше и других обитељи? Заиста, таква дела и подвизи припадају првенствено монасима. Монаси су нерви и ослонац Цркве. Коликог ли достојанства које нам је даровано благошћу Божијом.

3) Лопови су у близини ризница. Ризница, пак, душе су врлине. Ја напомињем и молим да смо трезвоумни и бодри како се не бисмо прелестили греховном слашћу како се не бисмо озверили гневом, како се не бисмо помрачили неверјем, како се не бисмо огорчили неисповедањем и како се не бисмо предали власти ни једне страсти. Држећи се изнад бедних страсти, усрдно се пружајмо напред, све док не достигнемо крај живота.

4) Наш слух се жалости због пустошења манастира од стране непријатеља Господњих. Но, због чега да се жалостимо? Јер, манастир и храм Божији смо ми, којима је и речено: *Ако неко разара храм Божији, разориће њега Бог* (1. Кор. 3, 17). Достојно је сажаљења и туге што су и ти храмови често били рушени од стране наших гонитеља. Ипак, већим делом они су промислом Божијим опет били обнављани. Можда се неко смућује због [околности] да не успевамо да васпоставимо и обновимо све манастире који су претрпели гоњење. Међутим, како садашње гоњење [хоће] да сруши веру, читав наш подвиг треба да буде обраћен на њену заштиту и опстанак. И све док то није учињено, док се још хули име Бога нашег и док се свети оци предају анатеми, нема користи од њиховог обнављања. Зар неко од оних који се такмиче на тркалишту добија награду уколико претрчи половину попришта? Јер, казано је: *Ако се ко и бори, не добија венац ако се не бори по правилу* (2. Тим. 2, 5). Стога оставимо такве помисли и чврсто се држимо исповедања вере и срцем и речју, верујући нелажном обећању: *Него иштите најпре Царство Божије и правду његову, и ово ће вам се све додати* (Мт. 6, 33). Нека бисмо се реченог и удостојили благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа.

317.

Један брат је умро, а други је на самрти; а зар смо ми бесмртни; сећајмо се тога часа; све што је свето обитава уз сећање на смрт, а једино страсти се могу наћи [на месту] где њега нема; не приличи нам да имамо похоте; сада је време, и не одлажи га до сутра; сада се кај; устани и моли се против страсти, као и Мојсије против Амалика (4, 115)

Наш брат Јаков је већ отишао Господу, а брат Василије је на самим вратима смрти. А зар смо ми бесмртни? Зар и ми нећемо попиту чашу коју су испили они који су пре нас отишли?

Блажен је онај ко се тим делом бави у својој души, сећање на смрт имајући као душу свог живота. Јер, сећање на смрт прате покајна осећања, скрушеност, сузе, хлађење према свему земаљском, наслађивање небеским, просвећење, чежња за бољим и небеским. Уколико, пак, нема реченог ничу зле помисли које је Господ осудио у **Јеванђељу** (Мт. 14, 19) и којима се лове и поробљују животољупци.

Ми, пак, свагда и уз све треба да се сећамо смрти и да се на сваки начин старамо да *остало време живота у телу не живимо више по жељама човечијим, него по вољи Божијој*. Јер смо доста протекло *времена живота провели чинећи вољу тела и помисли* (1. Пт. 4, 23). Довољно смо се прелешћивали прелешћу коју припрема ђаво (која нас удаљује од добрих расположења и подухвата). [Довољно смо се прелешћивали] варљивим злим помислима, од којих никад нисмо добили никакву корист, већ само непријатности и понижења.

Ево сад је најпогодније време, ево сад је дан спасења (2. Кор. 6, 2). *Зато, како вели Дух Свети: Данас, ако глас његов чујете немојте да буду тврдокорна срца ваша* (Јев. 3, 78). Видевши склоност ка греху наше природе, која чак ни један дан нема постојаност, Он је сада и данас човекољубиво одредио за покајање, како нико не би имао повода да се уклања од њега и како би се свако (без обзира да ли је много или мало грешио, да ли је одавно погрешно или тек започиње), чувши спасоносни позив, са свом усрдношћу свакодневно обнављао и чистио покајањем.

Видите ли човекољубље благог Бога нашег, који нам пружа брзо и лако лечење греха. Лече се и телесне ране. Међутим, за њихово излечење је неопходно дуже и краће време. И тек потом [људи] могу поново да стану у [бојни] ред против непријатеља. Ми, пак, можемо да се излечимо одмах, тј. чим добијемо рану, те да се без закашњења, уколико хоћемо, окренемо на своје непријатеље.

Немојмо пропустити да се свакодневно кајемо и обнављамо духом. Немојмо допустити да пад умом, речју или делом постане повод за ослабљење и немар. Напротив, ма колико пута били поражени, одмах устајмо и, бојећи се суда Божијег, опет се са свом силом наоружајмо против страсти.

Када се слуга Божији Мојсије молио на гори са рукама пруженим ка небу, Амалик је био побеђиван. Када их је, пак, спуштао, [Амалик] је придобијао силу. Уколико наш ум узиде на гору молитве у [тренутку] кад га буду притешњавале страсти, те своје помисли (као руке) пружи ка Богу, и ми ћемо побеђивати невидљивог Амалика. Уколико, пак не учини речено, сам ће бити побеђен. Видиш ли, дакле, шта треба да радимо? Када нас нападну непријатељи, ми ум и руке треба да подижемо према Богу, који може да нас спасе од смрти. Једино тиме ће непријатељи бити натерани у бекство, а ми стећи венац победе и наследити Царство небеско.

318.

1) При гласинама да се припремају нови притисци на веру, он изражава одушевљену готовост да све претрпи; 2) потом прелази на унутрашњу борбу и позива да се обуку у оружје правде и да се храбро боре, подстичући се [надом] на спремну помоћ одозго (4, 116)

1) Мислим да нас опет очекују искушења и скорби. Апостол умесно примећује: *Али се ни за што не бринем, нити марим за свој живот, само да завршим пут свој с радошћу и служење које примих од Господа Исуса: да посведочим јеванђеље благодати Божије* (Дап. 20, 24). И ми по даној нам мери вере слично мудрујмо и говоримо, радујући се мучењима за Христа и благоволећи да страдамо за Њега. Немојмо одбијати да опет поднесемо гоњења, с обзиром да смо већ много пута били прогањани. Слушајући *да нам кроз многе невоље ваља ући у Царство Божије* (Дап. 14, 22), пожелимо да све више страдамо и трпимо како бисмо се са већом надом удостојили да добијемо блажени улазак. Може бити да са нама, по милости Божијој, и неће да се деси ништа непожељно. Ипак, добро је пре страдања да се орасположимо за подношење онога што је својствено страдању како бисмо га, уколико дође, долично дочекали. Јер, неприпремљена душа се лако савлађује. [Она ће бити побеђена] уколико се без добре припреме одједном упусти у борбу.

2) Зашто, пак, ја говорим о борбама као о нечем случајном? Ми имамо свакодневну борбу, свакодневни рат, премда не видљиви, него невидљиви, који не наноси ране телу, већ души, покушавајући да је погуби. Стога опасавши бедра наших помисли и као војници Христови обукавши се у оружје правде, ратујмо усрдно и недремљиво. Јер, онај ко спава не заслужује трофеје. И онај ко лежи на боку не сабира богату жетву. И у једном и у другом неопходан је велики труд и зној. Утолико пре су они неизбежни у нашој борби у којој лете муњезрачне стреле зле похоте, тежње ка слави, зависти и хули. Постоје и многе друге

замке ђавола, који на сваки начин покушава да поколеба и прогута душу, услед чега [човек често бива] у недоумици и за живот (2. Кор. 1, 8). Стога свакоме приличи да узвикне: *Да ми Господ није помогао, умало се не настани душа моја у аду* (Пс. 93, 17). Али у свему овоме побеђујемо кроз Онога који нас је заволео (Рим. 8, 37) Још [треба] давидски да говоримо: *Богом ћемо учинити силу, и Он ће уништити непријатеље наше* (Пс. 107, 14). Јер Он је мир наш, који иједне и друге састави у једно и разруши преграду која је растављала, то јест непријатељство, укинувши га телом својим (Еф. 2, 14-15), тј. победивши и сатрвши ђавола и дарујући нам силу да га побеђујемо, уз обећање живота вечног, који нека бисмо сви стекли у Христу Исусу, Господу нашем.

319.

1) У Витинији су се појавила два леопарда и нападају људе, што ми даје повод да вам напоменем о невидљивим зверима које посвуда ричу хотећи да нас прогутају; 2) шта ми да радимо; да се налазимо под кровом Божијим и да се кријемо, држећи чула унутра; 3) ето уловљеног, кога оплакујем као мртвог; због чега се то десило; стога што је живео сам за себе, одвајајући се од свих, против чега нећу престати да узвикујем; 4) он укорева братију што су износили напоље оно што је недавно рекао (вероватно о јереси и прогонима) (4, 117)

1) Ја веома желим да вам у свакој прилици пружим реч утехе и поуке. Чувши да се у Витинији десило необичан случај, ја ћу га узети као повод речи за вас. Шта се, наиме, десило? Кажу да су се одједном појавила два леопарда и да не грабе волове, овце или друге животиње, већ само људе. Стога се ондашњи становници, погођени великим страхом, сву ноћ до саме зоре закључавају у својим домовима. Таква невоља је очигледан доказ карања Божијег. Ја ћу вам, пак, рећи због чега ме та вест посебно занима. Стога што и код нас постоје многе љуте звери, тј. духови злобе. Љута звер је и гнев, и похота, и завист, и таштина, и све друге страсти, које нас дрско нападају не само ноћу, већ и дању, настојећи да душу уграбе себи за храну. Стога блажени Петар наређује: *Будите трезвени и бдите, јер супарник ваш, ђаво, као лав ричући ходи и тражи кога да прождере* (1. Пт. 5, 8). И свети Давид се моли: *Да не зграбе душу моју као лав, немајући ко да избави, нити ко да (ме) спасе* (Пс. 7, 3).

2) Шта ми треба да радимо? Ми треба да се настанимо под кровом Бога небескога (Пс. 90, 1), те да останемо унутра и да се не расејавамо лутањем чула. Јер, када око лута, када ухо прима покварене звуке, када уста изговарају неприличне речи и када се ум упушта у неумесне помисли, душа као да се вије по пустим местима и лако постаје плен дивљих звери.

3) Ето, пострадао је и јадни Мемнон, кога је уловио ђаво. И ја не гледам његову окрвављену одећу (као што је у давнини патријарх Јаков гледао одело сина свога Јосифа), већ његову душу, која је умртвљена мачем греха. Јер, грех је мајка смрти. Он је нашег праоца Адама учинио смртним, премда беше бесмртан по благодати. Грех је на свет навео општу погибију водом. Он је попалио Содому и Гомору и градове око њих. Он и сада свакога ко га зачиње предаје вечној смрти. Бежимо од њега као од огња. Јер, боље је упасти у огањ, или под удар мача, или у зубе звери, неголи у руке погубних страсти. Од чега је пао наш јадни именовани брат? Једино због одвајања од осталих. Јер, није лажна реч истине која изриче: *Тешко усамљеноме, јер када падне нема другог да га подигне* (Проп. 4, 10). Бојећи се реченог, ја смирили нисам престајао да му говорим оно што ни сада не престајем да говорим осталима: нека нико не остаје сам, нека нико не воли да путује сам, нека нико не лута без посла, нека нико не буде насамо са женом, од чега се као огањ запаљује рђаво пријатељство. Син послушања пази, повинује се и спасава се у Господу, а непокорног сина живог лови ђаво и предаје смрти. Ја нисам крив за крв овог јадника, с обзиром да нисам ћутао, већ сам предвиђао мач који иде на њега. Ипак, ја плачем и ридам [због] њега као због властитог уда.

4) Међутим, љубљени, ја и вама имам да кажем нешто прекорно. Шта, наиме? У **Делима апостолским** је написано: *А кад прође око три часа, после смрти и погребња Ананије, уђе и жена његова, Сапфира, не знајући шта се догодило* (Дап. 5, 7). Она није сазнала [шта се догодило] иако се [све] десило јавно и премда је било присутно много народа стога што је свему царовао ред и страх Божији, при чему су се сви држали пажљиве опрезности. Код нас је, међутим, [другачије]. Јер, ја сам пре неколико дана рекао нешто у поверењу и моја реч се одмах пренела у Цариград, па чак и у Прусу. Ја [осећам] тескобу и када говорим и када не говорим: када говорим - с обзиром да ће се напоље изнети оно што не треба да се изнесе; а када не говорим - будући да не знам како је боље по ступити с обзиром да сам лишен савета других? Због чега смо ми толико неуздржљиви на језику? Због чега сами себе пре времена гурамо у невољу? То није обележје искрених ученика, већ пре непријатељских лица. Молим вас да престанете да се подвргавате таквој срамоти. Нека од сада међу нама влада уздржање језика, поредак, страх Божији, и ред у свему

како бисмо, по вољи Божијој поживевши и Њему угодивши у свему, постали наследници вечних добара.

320.

1) Световни [људи] се баве својим пословима, а ми својим, који су виши од свих; 2) будимо верни свом чину, борећи се са свиме што му је противно; 3) стога чините своје дело у своје време (4, 118)

1) Свако се својим повестима наслађује и хвали: војници војничким делима, морепловци - морским, земљорадници - ратарским, други мајстори и занатлије - оним што се односи на њих. Уопште, нема никога ко се не би наслађивао делима свог звања. Нама нису на радост приче о таквим делима. Јер, наше није ништа телесно, него се односи на спасење душе, на угађање Богу, на пресељење одавде, на усељење тамо. И апостол говори: [Наше је] *што год је истинито, што год је поштено, што год је праведно, што год је чисто, што год је достојно љубави, што год је на добру гласу, било која врлина, било што похвале достојно* (Фил. 4, 8). Ето предмета за наше разговоре, као уосталом и за бригу и старања. Има ли чега радоснијег и блаженијег? Речено свако може видети из кончине једних и других ствари. Ни почетак ни крај првих ствари не иде преко граница овог века. Почетак, пак, наших ствари је у другом, горњем свету, у коме је и њихов бескрајни и вечни крај. Јер, њихова природа је врлина која оне који је врше чини боговима. Истинит је, наиме, Онај који је рекао: *Ја рекох: Богови сте и синови Вишњега сви* (Пс. 81, 6). О, какве смо се велике милости ми удостојили. *Ходите, обрадујмо се Господу, ускликнимо Богу Спаситељу нашем; претекнимо лице Његово и исповедању и у псалмима ускликнимо Њему* (Пс. 94, 12), *јер нас је Бог изабрао од почетка за спасење у светињи Духа и вери истине на које нас призва кроз примање схиме наше, да задобијемо славу Господа нашега Исуса Христа* (2. Сол. 2, 13-14).

2) Стојмо чврсто у вери, прихватимо нелажно послушање, сачувајмо неповредиво здравоумље. Ми имамо један предмет љубави - Женика Христа, који је красан *лепотом већма од синова људских* и једно наслеђе - Царство небеско, тј. добра горњег Јерусалима. Нека тело и крв, богатство и слава и сва сујета далеко одступе од нас. Уосталом, све док смо у телу имаћемо борбу. Јер, да нема врлина не би било ни борбе. Уколико се деси да нас заробе туђе помисли, брзо се призовимо трезвоумљу, више од свега се бојећи греха на делу, који је смртоносни отров и корак који нас далеко одбацује од Бога. Помисли одбијајмо помислима и против жеља приводимо жеље без лењости и слабљења. Циљ демона који нас напада је да нас непрестаношћу борбе гурне у мрзовољу и ослабљеност, како бисмо престали да му се противимо. Међутим, уколико истрајемо у непоколебивом противљењу ђаволу и супротстављамо му се, ми ћемо несумњиво победити и добити победни венац који нам је припремљен на небесима. Брат Божији говори: *Блажен је човек који претрпи искушење, јер кад буде опробан примиће венац живота, који Господ обећа онима који га љубе* (Јак. 1, 12).

3) Према томе, радујте се у Господу. Ви који носите велика послушања знајте да се у њима за вас крије велика награда. Ви који учите пазите да не ожалостите Господа. Чим наступи време посла одмах приступајмо раду. Чим настане време учења одмах се прихватимо лекције. Међутим, уколико твој брат приступа послу, а ти се хваташ учења, већ не ходиш путем љубави него се одвајаш од братства. Зар ти не чујеш шта говори апостол: *Ако јело саблажњава брата мога, нећу јести меса до века, да не саблазим брата свога* (1. Кор. 8, 13). Ти, пак, не само да саблажњаваш брата свог, већ се не јављаш ни кад те зову, измишљајући оправдања и не помишљајући да у ствари *сабираш себи гнев за дан гнева и откривања праведнога суда Бога* (Рим. 2, 5). Да се тако нешто не би дешавало, послушајмо апостола који говори: *А све нека бива благообразно и уредно* (1. Кор. 14, 40): најпре посао, а потом и учење. Помажимо се узајамно као што приличи светима. Полажимо душе једни за друге као искрена братија како би се Бог прославио у нама и ми, дејствујући у Његову славу, постали наследници вечног живота.

ДОБРОТОЉУБЉЕ
СВЕТИ ОТАЦ НАШ ТЕОДОР СТУДИТ
ПОДВИЖНИЧКЕ ПОУКЕ МОНАСИМА

321.

1) Приближава се последњи час: немојмо бити немарни; 2) ишtimo Бога испуњавањем заповести: јер, тада нећемо имати никакве заштите изузев врлина; 3) сећајмо се смртног часа и умртвљујмо удове на земљи: тело и све телесно је трулежно; једино врлина пребива вечно; 4) он указује на знак разликовања истинских знамења од привидне лепоте (4, 119)

1) Нама несумњиво предстоји смрт, тј. општа епитимија за све. Ми са једне стране имамо наду на стицање Царства Божијег, док нам са друге стране прети геена огњена. Да ли је стога уопште мени умесна лењост да говорим, а вама да слушате? Никако. Треба чинити и једно друго, утолико пре што видимо да се приближава онај дан. Јер, непрестано се сваког часа и сваке минуте приближава последњи час сваког човека и *страшно очекивање суда и јарост огња који ће прогутати противнике* (Јев. 10, 27), као што говори апостол. Немојмо се лењити и немојмо ни један дан изгубити без дела или неразумно, већ увек будимо трезвоумни и бодри.

2) Рецимо псаламски: *Тражите Бога, и жива ће бити душа ваша* (Пс. 68, 33). Како да тражимо Бога? Чувањем Његових заповести по указању јеванђелских блаженстава, тј. смиреностом, плачем, кротошћу, чистотом срца, миром и светошћу (уп. Јев. 12, 14). Достигавши њих, искатељ Божији је нашао Бога, те је у време исхода [из тела] без страха, не плашећи се демона. Он се неће смутити ни због присуства анђела, већ ће им приступити као према својима, те ће радосно отићи свом Владици, имајући као добру сапутницу добру савест. Онај, пак, ко се није припремио на такав начин упашће у незаобилазне тешкоће, немајући коме да обрати своје очи нити да од кога затражи помоћ. Надовезујући се на пример, рећи ћу да онај ко упадне у руке злих људи, или у морске таласе, или у беду од земљотреса или у неку другу невољу ипак не губи наду да ће се избавити. Тамо је, пак, одузета свака нада на спасење и нема никога ко би помогао - ни анђела, ни човека, ни оца, ни мајке, ни брата, ни друга - савршено никога. И бедна душа у потресном ужасу и неутешном раздирању срца одлази одавде и тамо среће нешто чију стварност заиста никаква реч не може представити. Јер, и на добра која је Бог припремио онима који га љубе и на њихову супротност, која је припремљена синовима противљења [подједнако се односе речи]: *Што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође*. . . (1. Кор. 2, 9).

3) Стога молим да незаборавно имате сећање на смрт како бисте умртвили удове своје који су на земљи (Кол. 3, 5) и како бисте истргли сластољубље из душе. Јер, каква нам је корист од телољубља? Од њега ћемо имати само болну муку. Такво је свако тело: зачиње се у трулежности и завршава у трулежности. И свака слава људска је као цвет травни. Једино је врлина неразрушива и неодузимљива. Заволевши је, свети су угодили Богу, због чега су њихови духови на небесима у слави, а тела - наше прибежиште на земљи, [издајући] знамења, чудеса и силу.

4) Моја реч се коснула знамења. Поменућу вам да се, како чујемо, она и данас дешавају. Па и сасвим недавно. Јер, благодат Духа и сада дејствује неоскудно, као што је некада дејствовала. Ипак, не треба без разборитости веровати свакој гласини која се проноси. Наиме, написано је: *Не верујте свакоме духу, него испитујте духове јесу ли од Бога; јер многи су лажни пророци изишли у свет* (1. Јн. 4, 1). Многим јеретицима и нарушиоцима заповести Божијих се и раније (па и данас) (на начин који је познат једино Божијем промислу) допуштало да чине знамења која личе на чуда. Њима не треба да се заводимо. Напротив, треба испитивати да ли су они истинити ученици Господњи по знацима које нам је сам Господ предао. Он говори: *По томе ће се и познати да сте моји ученици ако будете имали љубав међу собом* (Јн. 13, 35). Научен том речју апостол је потом писао: *Ако језике човечије и анђеоске говорим, а љубави немам, онда сам као звоно које јечи, или кимвал који звечи. И ако имам дар пророштва и знам све тајне и све знање, и ако имам сву веру да и горе премештам, а љубави немам, ништа сам. И ако раздам све имање своје, и ако предам тело своје да се сажеже, а љубави немам, ништа ми не користи* (1. Кор. 13, 13). Видите ли висину љубави? Као нека царица она стоји изнад свих дарова Духа и никада не може да отпадне. Они, пак, који чине знамења понекад отпадају. Јер, Господ говори у **Јеванђељу**: *Многи ће ми рећи у онај дан: Господе, Господе, нисмо ли у име твоје пророковали, и твојим именом демоне*

изгонили, и твојим именом чудеса многа творили? И тада ћу им јавно казати: Никад вас нисам знао; идите од мене ви који чините безакоње (Мт. 7, 22-23). Страшног ли одговора! Непријатне ли одлуке! Устремимо се стицању љубави и њених савезника - вере и наде, те ћемо поживети поузданије од оних који чине чуда. И пошто будемо препознати као истински ученици Господњи ми ћемо наследити Царство небеско.

322.

Време јури и смрт прилази: зашто се узалуд смућујемо; потом следи изобличавање лакомости међу монасима (4, 120)

Наши дани пролазе као сати, недеље као дани, месеци као недеље и године као месеци. Време трчи и са собом тера све ка последњем дану јављања Господа нашег Исуса Христа, у који ће, како говори Реч [Божија], све бити обнажено и откривено пред очима Његовим (Јев. 4, 13). Зашто се човек узалуд мете? Зашто се цар узда у злато и у војску своју? Зашто се властелин хвали имањима и пашњацима? Зашто се богаташ нада на непоуздано богатство? Зашто се сластољубац погружава у греховно блато? Треба свакодневно да плачемо и тугујемо, те да се према силама чистимо пре него што настане суд смрти како бисмо избегли гнев који иде на синове противљења. Писмо говори: *А ови хуле на оно што не знају; а што по природи као бесловесне животиње знају, у томе се развраћају, Тешко њима, јер путем Каиновим пођоше и у превару Валаамове плате упадоше, и побуном Корејевом изгибоше* (Јд. 1011).

Бојим се да се ова реч, поричући њих, не дотакне и вас који сматрате да сте нешто (уп. Гал. 2, 6). Јер, један се стара о очевом наслеђу и предузима дугачка путовања, други предузима велике бриге и употребљава велико усрђе желећи да увећа приходе, трећи се понаша лакомо и немонашки да би нешто стекао. Не заслужују ли они исти прекор? Они претходни још могу да наведу неки слаб изговор за своје понашање с обзиром да имају бригу о жени и деци. Какво ћете, пак, извињење имати ви који сте се распели свету и којима је крст читаво богатство? Нису ли достојни најтежих мука они који поступају на речени начин? Јер, написано је: *Јаки ће јаче бити испитивани* (Муд. 6, 6), и: *Строжији суд ће бити на старешинама* (Муд. 6, 5), и опет: *А коме је поверено много, од њега ће се више искати* (Лк. 12, 48). *Синове људски, докле ћете бити тешкосрдни? Зашто љубите сујету, и тражите лаж* (Пс. 4, 3), проналазећи оправдања ради заштите својих страсти?

Погледајте на древни род и видите да ли се постидео неко ко је веровао Господу. Или да ли је остављен неко ко је пребивао у страху Његовом? Или да ли је неко призвао и био презрен (Сир. 2, 10). Није ли се патријарх Авраам преселио из своје земље по наредби Божијој? Па ипак је постао отац многих народа. Није ли патријарх Јаков само са жезлом сишао у Месопотамију? Он се, међутим, вратио богат. Није ли Јосиф био одведен у Египат ради продаје? Па ипак је тамо постао једнак са царем. Гоњен Језавелом, није ли пророк Илија побегао чак без торбе? Па ипак је био храњен гавраном. Нису ли блажени апостоли на проповед изашли без ичега и без оружја? Па ипак су победили целу васељену.

Нисмо ли и сами пре неколико година претрпели прогон и отимање? Ипак, и у односу на нас ви морате да признате да обећања Божија нису лажна. Откуда, пак, то зло? И откуда таква сујета? Очигледно стога што смо заборавили добротинства Божија, слично древном Израилју. Ми искушавамо Бога, као што су га неки од њих искушали. Шта се, пак, о њима каже? *Четрдесет година негодовах нараштају оном, и рекох: Вазда се заблуђују срцем (својим), и они не познаше путеве моје, тако се заклех у гневу своје: Неће ући у покој мој* (Пс. 94, 10-11). Пазите да се и нама не каже нешто слично уколико смо незахвални Добротинитељу и уколико нисмо задовољни са оним што имамо. Стога наше ноге овде не налазе покоја и лутамо тамо-амо; стога су међу нама суђења и расправе, као код световњака; стога волимо да живимо усамљено, а не са братом (или да смо само притворно са братом). И може ли онај ко за сапутницу има среброљубље са братом да живи у искреној једнодушности? Никако. Тешко таквим неразумницима.

Ја не говорим о вама, братијо моја, ни о онима који и овде и тамо живе боголепно, него о онима који живе рђаво, тј. мимо заповести која им је дата. Њих молим да најзад почну да ходе исправно и да се поправе како нико од њих не би погинуо и како бисмо се сви неразднојно спасли.

323.

1) Скончао је старац високог живота; он га је похвалио због подвижништва и трпљења мука од иконобораца; 2) потом братији даје савет да сећањем на смрт од себе одбацују све светско и буде ревност за стицање свих врлина; 3) на речено он их подстиче добрим плодовима наведеног дејствовања и рђавим плодовима супротног; 4) он помиње да је брат који се вратио из Јерусалима опет послан натраг и да се моли за њих (4, 121)

1) Постоје многа корисна казивања од којих душа долази до умилења и скрушености. Ипак, ни једно није корисно колико најављивање смрти. Јер, смрт је за нас страшна тајна и када слушамо и када размишљамо. Пошто се и сада упокојио часни старац, неопходно је рећи макар нешто кратко на опште назидање. Довољна похвала старцу је [чињеница] да је од младости до дубоке старости служио Господу. Осим тога, он је био један од најхрабријих исповедника. Њега је нечастиви Лав прилично мучио. Са триста удараца њему су израњавили леђа и груди, а песницама и шамарима су му угрували лице и избили два зуба, да би га после неколико година пустили из тамнице на слободу. Он се вратио на свој ранији начин живота, тј. на стубништво и закључао се у своју келију. У њој је у великој невољи и тескоби био до краја свог живота и у миру предао свој дух Господу. Нечастиви гонитељ је узалуд вршио безакоње. Срчани борац је узишао на небеса украшен венцем исповедништва.

2) Шта ћемо, пак, ми учинити и помислити, братијо? Колико ћемо још времена живети? Још дуго, или кратко? И ко зна шта ће родити данашњи дан? Стога примимо поуку коју пружа смрт старца. Јер, оно што смо видели код њега, ускоро ће бити и са нама. И нема никога ко би преступио границу смрти која му је одређена. Немојмо никада заборављати смрт како нас не би шчепала вечна смрт. Немојмо волети садашњи век како не бисмо постали непријатељи Богу. Јер, написано је; *Који хоће свету пријатељ да буде, непријатељ Божији постаје* (Јак. 4, 4). Зар не знате да љубав према свету души не дозвољава да чезне за изласком из тела? Израил је стремио да се ослободи из египатског ропства и да уђе у обећану земљу. И ми треба силно да желимо да се ослободимо од служења трулежности у овом телу и да уђемо *унутар иза завесе где као претеча за нас уђе Исус* (Јев. 6, 19-20), тј. у разлицу добара горњег Јерусалима. Замрзимо сујету света, радо стичимо врлине, обогатимо се богоугодном трговином, тј. молитвама, сузама, очишћењем, просвећењем и бестрашћем, који чине залихе будућег живота. О јелу и пићу, о одећи и о свему неопходном за тело бринимо само колико можемо да живимо и испуњавамо заповести Божије.

3) Уколико време будемо проводили по реченоме, за нас ће сваки дан бити празник и славље. Чак да на нас наиђе неизбројно мноштво невоља, наша добра савест се неће помрачити. Уколико, пак, будемо живели у злости и зависти, у огорчењу и сваком лукавству, ми ћемо свакодневно имати смрт и суд и осуду још пре суда. Потом ће доћи смрт као неки лав који риче. И како ће душа поднети своју вечну беду? Јер, написано је: *Време је да почне суд од дома Божијег; ако ли прео почне од нас, какав ли ће тек бити крај онима што се противе јеванђељу Божијем? И ако се праведник једва спасава, безбожник и грешник где ће се јавити* (1. Пт. 4, 17-18). Будимо свагда опрезни и бодри, храбри и истрајни *непрестано* напредујући у делу Господњем, *знајући да труд наш није узалуд у Господу* (1. Кор. 15, 58).

4) Ви знате да је брат Сократ дошао са истока вршећи своје послушање и извињавајући се због закашњења. Као искусног брата ми смо хтели да га оставимо овде. Међутим, с обзиром да је написано: *Блажен је онај ко има семе у Сиону и сроднике у Јерусалиму* (Ис. 31, 9), ми смо расудили да га опет пошаљемо [назад], очекујући да преко њега добијемо милост. Ми треба да се радујемо што је један из нашег братства тамошњим најсветијим патријархом постављен за свештеника у светом Сиону, мајци свих Цркава. Нека благи Бог и њега и нас сачува *и испуни сваку благу намеру доброте и дело вере у сили, да се прослави име Господа нашега Исуса Христа* (2. Сол. 1, 11-12).

324.

1) Када нас нападну невидљиви непријатељи, прибегнимо Ономе који може да нас спасе, и Он ће нас заштитити; једино будимо постојани у служењу Њему, 2) немој се чудити што ти досађују рђаве помисли и страсти; речено се дешава од Адамовог пада; иако се ми обнављамо у Христу Исусу, старо при непажњи опет подиже главу; 3) уосталом, светитељи Божији су благодаћу Божијом побеђивали сва греховна надирања; подражавајмо их и ми (4, 122)

1) *Јачајте у Господу, и у сили моћи Његове. Обуците се у свеоружје Божије, да бисте се могли одржати против лукавства ђаволскога* (Еф. 6, 10-11). Јер, он не спава, већ увек бодро стоји против нас. И он је утолико упорнији уколико види душе које се храбро подвизавају против њега. Према томе, када почне да наступа (а наступа даноноћно) устанимо бодро и приљежном молитвом и врелим сузама прибегнимо Ономе који може да нас спасе од греховне смрти. И непријатељ ће брзо побећи. Јез, у Псалтиру се каже: *Призови ме у дан жалости, и избавићу те, и прославићеш ме* (Пс. 49, 15). Можда те је ранио непријатељ? Исцелиће те Господ. Можда те је смутио? Међутим, Онај ко је рекао мору: *Ћути, престани*, те - *постаде тишина велика* (Мк. 4, 39), умириће и наше узнемирене помисли. Колико су велика добротина Божија! Ми не успевамо ни да га позовемо, а Он, благи, већ долази са милошћу и штедростју, те даје молитву ономе ко се моли, расејава облак туге и кроз добре помисли светлошћу испуњава срце. И шта све Он није учинио за нас? Уосталом, другачије и не може бити. Он је и себе самог предао на Крсну смрт за нас. Зар нам и све остало неће дати? Стога истрајмо у сведушном служењу Господу, брзо устајући од случајних падова и усрдно ходећи по попришту подвижничтва са знањем да су на крају подвига припремљени венци. Понарочито се користимо исповедањем које представља узду за грехе. Чувајмо смиреностју којом се уништавају све стреле лукавог распаљивања. Чувајмо веру с обзиром да *без вере није могуће угодити Богу* (Јев. 11, 6).

2) Понеко се може чудити и недоумевати што нас [понекад] лове неумесне помисли и поред усрдних подвига. Ми међутим, страдамо због преступа Адамовог. Јер, [апостол] говори: *Али смрт царова од Адама до Мојсија и над онима који не сагрешеше сличним преступом као Адам* (Рим. 5, 14). Наша природа се крајње разболела сластољубљем. Међутим, по доласку Христовом ми смо се *бањом новог рођења и обновљења Духом Светим* (Тит. 3, 5) опет узвисили до првобитног стања. Међутим, пошто је једном оболела и пошто се научила болести, она при непажњи лако склизне у греховну сласт.

3) Уосталом, свети оци су се укрепили страхом Божијим и љубављу према Њему, услед чега су не само сами истрајали у непоколебивости, већ су и другима пружали руку помоћи, изгонећи демоне и чинећи мноштво других чуда. Потрудимо се да их подражавамо према својој сили, премда смо далеко од њиховог живота. Благи Бог ће и наш мали принос примити као што прима њихова велика добра дела, заједно са њима нас удостојавајући Царства свога.

325.

Слично обичним путницима, и ми, странци на земљи, који стремимо у небеску отаџбину, не треба да се везујемо ни за шта овдашње, не треба да се обременујемо ничим, већ да стремимо право ка очекиваном, подстичући се неописивошћу тамошњих добара и ужасима који нас очекују уколико не дођемо до њих (4, 123)

Уобичајено је да се путници међусобно бодре и подстичу током пута, не скрећући ни лево ни десно, већ ходећи царским путем. Осим тога, они [се подстичу] и да умерено једу и пију како би умереношћу исхране себи учинили лакшим тешкоће путовања. Међутим, зашто наводимо такав пример? Ви сами видите да смо и ми путници у овом животу, наилазећи на безбројне тешкоће. Ми једни друге треба да тешимо и подстичемо на подвиге, на незаблудно хођење, на уздржање у јелу, пићу и сну како се не бисмо оптеретили и постали лењиви за даље хођење и како се не бисмо вратили пријатностима овдашњег живота. И обични путници се не враћају назад, нити скрећу лево или десно, већ се држе једног правца, стремићи да достигну до одређеног места одмора.

О, колико је прекрасно место нашег упокојења! И како је блажено пребивање у њему! Оно није привремено, већ вечно. Оно је пуно нетрулежних, а не трулежних добара. У њему је радовање, мир и непрестани празник. Ево шта говори Господ у Јеванђељу: *У кући Оца мога станови су многи. А да није тако, зар бих вам рекао: Идем да вам припремим место. И ако отидем и припремим вам место, опет*

ћу доћи, и узећу вас к себи да где сам ја, будете и ви. И куда ја идем знате, и пут знате (Јн. 14, 24). Видиш ли неизрециво и незамисливо обећање. Ко неће устати и потрчати како би достигао те вечне станове? Њих је пожелело блажени Давид и запевао: *Како су мила насеља твоја, Господе над војскама. Жедни и топли се душа моја за дворовима Господњим* (Пс. 83, 23).

Ето заиста жељених пребивалишта. Ми смо овде као на прогонству. И наш боравак овде није дугачак. И читав овдашњи век у поређењу са будућим јесте као један дан. Зашто бисмо се ми дружили са светом? Зашто да се дивимо садашњем? Зашто да обраћамо поглед не само на једну или другу ствар, већ и на небо, на земљу, на море, на сунце, на месец и звезде или на све остало видљиво? Зар ускоро нећемо оставити оно за шта смо се узалуд везивали? Свети Давид говори: *Једно молих од Господа, и то тражах: да живим у дому Господњем све дане живота мога, да гледам красоту Господњу и да посећујем храм свети Његов* (Пс. 26, 4). Онај ко се удостоји да ступи у њега избавиће се од оног тешког дана о коме говори неко од пророка: *Шта ће вам тај дан Господњи? Он је тама, а не видело* (Ам. 5, 18). И блажени апостол га назива даном гнева, говорећи: *[Својом упорношћу и непокајаним срцем] сабираш себи гнев за дан гнева и откривања праведнога суда Бога који ће дати свакоме по делима његовим* (Рим. 2, 56).

Употребимо један пример од онога што се десило међу нама како бисте унеколико себи представили мучност оног дана. Наиме, сетимо се оног човека који је, пролазећи овуда, био поражен демоном, те је осећао дављење и жегу по целом телу, услед чега је вапијао дан и ноћ, ни у чему не налазећи утеху и олакшање. Зар мислите да је мучење тог човека било лако? Наравно, не. Ипак, оно је као сан у односу на будуће. Како ћемо ми издржати неугасиви огањ, неуспављивог црва и безбројно мноштво других вечних мука? Ипак, по милости твојој, Господе, молитвама светих твојих и нашег блаженог оца нека се избавимо од свих њих и добијемо добра обећана вернима.

326.

Где је уточиште од непријатељских замки; у удаљавању од свега грешног, од помисли и порочних склоности; чинимо речено, подстичући се блаженством мира срца и погубношћу страсних таласа (4, 124)

Бојећи се да не упаднемо у руке Агарјана, ми смо побегли са ранијег места и сада живимо овде. Међутим, ми треба да осећамо много већи страх да не упаднемо у руке невидљивих непријатеља. И ми од њих треба да бежимо у још даље и још безбедније место. У чему се састоји то бежање? У удаљавању од греха, којим ђаво као неким мачем на сваки начин покушава да нам убије душу. Избегавајмо га најмарљивије, чак и на [нивоу] помисли. Јер, грех започиње у помислима, да би потом прешао на речи, и најзад на дела. Тешко је не бити уловљен неумесним помислима, будући да је [њихово дејство готово] неприметно. Међутим, чим приметимо да смо заведени, пожуримо да се избавимо од њих молитвама, сузама и срдачним болом који рађа страх Божији. Јер, уколико се задрже у нама, оне могу да изазову смрт душе сваког тренутка. У нама се непрестано води безгласна борба. И пораз ми можемо избећи једино уколико се ум уз помоћ одозго неослабно и свагда противи греху.

Зар ми не видимо како су ова три дана таласи беснели на мору. Слично је и беснило страсти. Оно је, уосталом, много опасније, с обзиром да је и бродолом душе погубнији. Ипак, виновник морске буре је Бог, који ради користи на море шаље ветрове у благопотребно време. Душевне буре, пак, виновници смо ми сами. За нас је боље да пребивамо у покоју, као у неком пристаништу, и да не отварамо врата страстима. Јер, чим их отворимо духови злобе ће задувати као неки бурни ветрови и у нама ће се подићи велика бура. Ми нећемо моћи да се спасемо уколико не пожуримо да утишамо тај метеж. Какву потребу имамо ми да допуштамо да доспемо у такав метеж, да се подвргавамо таквој бури и да будемо у страху да не претрпимо бродолом? Није ли боље наслађивати се миром и спокојном тишином, на навлачећи произвољно на себе лакодоступну беду? Зар ми не прекоревамо за неразумност оне који у време морске буре излазе из пристаништа и подвргавају се опасности да буду потопљени од валова? Ипак, ми себе треба да сматрамо неупоредиво неразумнијим уколико се гурамо у таласе страсти. Јер, не подиже ли страшне валове зла похота када дуне у нашем срцу? Зар нас она не колеба и не потапа, спуштајући нас до дна? Не изводи ли на такав начин из себе ум и завист, рањавајући и срце и тело? Не помрачује ли такође душу неверје, чинећи је тромом и ослабљеном? Не изводи ли и свака од осталих страсти човека из његовог природног стања и не чини ли га најнеразумнијим?

Избегавајмо погубне страсти како се и о нама не би рекло оно што је Бог рекао о препотопним [људима]:

Неће Дух мој пребивати са овим људима довека јер су плот (Пост. 6, 3). Бог их не назива телом стога што су имали плотско тело (с обзиром да је и Бог Слово постао *тело* - Јн. 1, 14), него због њиховог телесног мудровања, које је огрезло у неприличне похоте и остало без силе и расположења да се узноси ка Богу. Ми који смо се посветили Богу по написаном: *Наше живљење је на небесима* (Фил. 3, 20) нека бисмо чули; Они *нису од света, као ни ја што нисам од света* (Јн. 17, 14).

Шта је блаженије од [живота] који је туђ неприличним похотама и од управљања Духом, а не телом не само у будућем, него и у садашњем веку? Оно је блаженство, сладост, добробит, анђелско живљење. Такав по изгледу живи као и сви у свету, иако је по духу достојнији од оних који носе дијадему, будући да је владар света који је украшен божанственим одликама, увек спреман за исход [из тела] и лишен страха од смрти.

Подвизавајмо се по својим силама да постанемо такви. Јер, речено је могуће уколико га свецело пожелимо. Поставши такви, ми ћемо се овде читав живот наслађивати утешним расположењем духа, ма какве спољашње невоље сусрели, а у будућем веку ћемо наследити Царство небеско са свима светима.

327.

1) Он подстиче на беспоговорно послушање, примерима доказујући његову благодотворност као и погубност непослушања; 2) он упоређује братство са телом у коме сваки уд врши своје дело, услед чега тело живи; стога и наводи: "Чините и ви тако, и биће вам добро" (4, 125)

1) Бојећи се осуде коју [је примио] онај ко је свој таланат сакрио у земљу и коме је Господ рекао: *Зли и лени слуго. . . Требало је зато моје сребро да даш мењачима; и дошавши, ја бих узео своје са добитком* (Мт. 25, 26-27), ја вам по неопходности говорим кратке поуке, а ви као добри мењачи говорено треба да спроводите у дело, што и чините бдагодаћу Божијом кроз своје добро послушање. Међутим, међу вама постоје неки који не само што добијено не умножавају, већ и своје готово погубљују. Ко су они? Они који одбијају послушања и који као оправдање наводе једино: "Опрости". Шта ти говориш, брате? Ти си обећао да ћеш до смрти бити послушан, а сада одбијаш посао за који си способан по благодати Божијој. Твој [изговор] да се "бојиш да препливаш море" јесте [дело] безверја, будући да си се устрашио *страха*, где *страха* нема (Пс. 13, 5). Јер, да си веран послушању ти би не само на чунку препловио море, већ би и, скинувши одело, наг препливао воду, подражавајући сталнопомињаног послушника који се, ослањајући се на отачку заповест, није уплашио да преплива бујицу. Наиме, он ју је препливао без икакве опасности на дивљење оних који су га видели. Послушање укроћује и звери. Нека као доказ послужи онај ко је по наредби свог старца везао хијену. Послушање делује и код мртвих, као што потврђује Акакије, који се јавио из гроба. Међутим, због чега наводити разне случајеве? Сам Јединородни Син Божији је остварио домострој спасења људи будући *послушан до смрти, и то до смрти на крсту* (Фил. 2, 8). Таква су дивна дела и плодови послушања.

Хоћеш ли да сада сазнаш и за погубне последице непослушности? Сети са Адама који је непослушношћу према Богу окусио забрањени плод и увео смрт у свет. Сети се Саула који није послушао светог Самуила и који је изгубио не само царство, него и живот у Гелвујским горама. Сети се и оног човека Божијег, који је био обманут лажним пророком и пао у непослушност заповести, услед чега је предан на храну лаву. И зар блажени апостол (из побожности одбивши да му Господ опере ноге) није чуо: *Ако те не оперем, немаш удела са мнош* (Јн. 13, 8)? Није ли и [монах] који је код светог Евтимија из наводно оправданих разлога одбио послушање сточара одмах задобио демона и почео да испушта пену? Ето суда над сваким ко одбија послушање, тј. над оним ко се препире: *Препирање подиже сваки зли послушник: Господ ће на њега послати немилостивог анђела* (Прич. 17, 11).

2) Уопште речено, ми *многи* смо *једно тело у Христу*, а *појединачно* смо *удови једни другима* (Рим. 12, 5). Један заузима место ока, други - уха, један - носа, други - језика, један - руке, други ноге. Уколико сви удови не буду вршили своје дело, тј. уколико почну да се препиру и да очи траже да слушају, уши - да миришу, нос - да говори, језик - да пипа и рука - да иде - зар неће све да се распадне и да погине тело? Стога нека свако носи своје послушање. Нека свако даром који је примио од Бога служи на општу корист свима, имајући у мисли да је наш удео у руци Божијој. Онај ко плови неће [обавезно] скончати на мору, као што ни онај ко живи на копну неће [обавезно] на њему наћи смрт. Напротив, крај свакога ће наступити по опредељењу Божијем, које је у односу на време, место и начин смрти одређено још пре стварања света.

Ја речено нисам изложио толико ради оних о којима је реч, с обзиром да сам их већ прихватио ради

покорности, већ ради оних који слушају како бисмо марљиво пазили на себе. Завете које смо дали пред Богом и Његовим изабраним анђелима ми треба делатно да испуњавамо, не одбијајући наредбу чак и ако са собом доноси смртну опасност. Тако заповедају свети оци, понајпре свети Василије Велики. Живећи на тај начин, ми нећемо пасти у греховну смрт, већ ћемо праведно поживети и удостојити се Царства небеског.

328.

1) После доласка [Господњег] смрт Хришћана је радосна, уколико је дочекују спремни; 2) припремимо се како приличи (4, 126)

1) Ја сам унеколико занемоћао. Моје срце се померило и изгледало ми је као да ћу да одем од вас. Колико ћу још времена поживети ја смирени? Видите ли да је већ и старост моја дошла и да су моји вршњаци већ отишли. Шта, дакле? Да ли да се жалостим? Никако. Нека се жалосте ако хоће они који живе по телу, раздвајајући се од жена, деце, слугу, имања и свих наслада овог живота, којима се и поробљују. За нас, којима се свет разалео и којима, с обзиром да одрицање од света и завет послушања, предстоји једино крст, тајна успења пре треба да буде радосна, неголи жалосна. И зашто кажем - за нас? И сви Хришћани треба да се са радошћу односе према свом исходу.

Пре доласка Господа нашег Исуса Христа смрт је, царујући кроз преступ Адамов над нашим родом, била страшна и непријатна чак и за светитеље. Међутим, пошто је Христос, тј. живот свих окусио смрт за све (Јев. 2, 9) и пошто нам је пут нови и живи открио и обновио *завесом, тојест телом својим* (Јев. 10, 20) (по писаноме: *Победа прождре смрт* - 1. Кор. 15, 54), ми се умирући више не спуштамо у царство ада, него се узводимо у Царство небеско. Ми се више не постављамо у *места мрачна, и у сенку смрти* (Пс. 87, 7), него узлазимо ка светлости неприступној и животу непрестаном, који је Бог обећао онима који га љубе. Према томе, престављење само по себи сада није одбојно и не треба га избегавати, већ љубазно целивати, наравно, уколико смо спремни у срцу. Без те припреме оно је и сада страшно, будући да ћемо у време исхода бити принуђени да призивамо године и дане у које је требало стицати добра дела. Оно је страшно и тешко с обзиром да ће затечени у таквом стању да се смути срцем и обеспокоји будући да не прелази ка наградама за добре подвиге, неко ка казни за грехе. О, какав страشان призор ће он сусрести!

2) Да не бисмо пострадали и ми, ја напомињем и молим да увек будемо готови за блажени исход, сваки дан сматрајући последњим даном живота нашег, као што нас учи свети Антоније. Јер, уколико будемо деловали на [описан] начин, ми никада нећемо бити распуштени, немарни, лењиви, испразни, пркосни, непокорни, необуздани и изазивачи смеха. Напротив, ми ћемо бити благопокорни, суздржани, скрушени, благонастројени, кротки, мирни, искрени, несаблажњиви и готови на свако добро дело кроз подражавање светих, који су кроз сличан живот добили обећана небеска блага. Ја сам све речено изложио не само ради вас, већ старајући се да и себе утврдим у добру како бисмо, проевши живот у припреми за исход, у његово време били без смућења страхом и трепетом, већ да бисмо у радости узвикивали са Давидом: *Поврати се, о душо моја, у спокој твој, јер ти Господ учини добро, и: Угодићу пред Господом у земљи живих* (Пс. 114, 7; 9). Нека бисмо сви ми добили речено.

329.

Одсецање властите воље је највећи христоводни и апостолски подвиг, премда сада сви не виде његову висину (4, 128)

Поучна реч наводи на скорб оскудне врлином, и уједно учи исцељењу од властитих немоћи. Јер, сама жалост због недостатка у врлинама неприметно душу подстиче на старање око самоисправљења. Апостол говори: *Јер жалост која је по Богу доноси покајање за спасење* (2. Кор. 7, 10). Погледајмо, уосталом, у чему се састоји оно што нас жалости. [Нас жалосте] неприличне помисли које устају на нас и као нека непријатељска војска опседају душу нашу? Међутим, написано је: *Ако се построји на ме табор (непријатеља), неће се уплашити срце моје; ако се подигне рат на ме, ја ћу се и тада надати* (Пс. 26, 3). Или [нас жалости] тешко бремене послушања? Но, опет је написано: *Блажен је човек који понесе бремене од младости своје* (Плач. 3, 27), и још: *Јарам је мој благ, и бремене је моје лако* (Мт. 11, 30). Или [нас

жалости] што нам наш живот под бременом послушања не дозвољава ништа лично? Али, ево опет речи апостолске: *Ето ми смо оставиши све и за тобом пошли; шта ће, дакле, нама бити* (Мт. 19, 27). И њима је дано и дивно и страшно обећање. Но, зар нисмо и ми слично њима оставили све и пошли за Господом? Није ли један оставио родитеље, а други браћу? Није ли један [оставио] жену и децу, а други куће и поља? И нису ли сви оставили оно што је више од свега - своју вољу и своје прохтеве, тј. оно што је за људе дело које је најтеже за испуњавање.

Јер, [можда] ће неко поменути усиљени пост, или бдење, или спавање на голој земљи, или избегавање купања, или пустош места, или неко друго божанствено дело. Ипак, све [набројано] бива по властитој вољи делатеља. Оно што се врши по властитој вољи чак и ако је тешко бива лако остваривано, [помагано] сопственом жељом. Оно, пак, што се чини уз одсецање властите воље бива са великим трудом, чак и ако по себи није тешко. Такво делање су свети оци назвали проливањем крви. И оно је својствено једино истинском послушнику, који са апостолом може да каже: *А живим - не више ја, него живи у мени Христос* (Гал. 2, 20). Пошто не живи по својој вољи, он кроз вољу игумана живи Богу и постаје подражавалац Онога који је рекао: *Јер сам сишао с неба не да творим вољу своју, него вољу Оца, који ме посла* (Јн. 6, 38). Видите ли висину нашег живота? Или вас лажем када тако говорим? Не, сама истина сведочи о истинитости мојих речи.

Слава људи који се упокојавају у наведеном начину живота уопште се не смањује због [чињенице] да им људи не плету похвале. Јер, Бог не гледа као човек и друго је суд Божији, а друго људски. И колико ће незнатних за наводно знатне у овом свету у дан награде бити славнији од свих, по написаном: *Али ће многи први бити последњи и последњи први* (Мт. 19, 30). Према томе, радујте се и дрхтите: једно ради дара Божијег, а друго ради превртљивости ума, будући да нисмо свагда једнаки. Стога, *старајмо се један о другоме у подстицању на љубав и добра дела* (Јев. 10, 24), не оптерећујући се (што стално говорим) одсецањем своје воље. Немојмо се лењити у вршењу послушања, већ се подстичимо ревношћу, подржавајући једни друге и носећи бремена једни других као браћа, као једнодушни и као сутелесници. Подвизавајући се из дана у дан на наведени начин и испуњавајући хођење своје, ви ћете, као што добро знам, несумњиво добити неувенљиви венац славе.

330.

1) У духовној невидљивој борби неустрашиво и храбро уздајуће противљење непријатељу увек односи победу: од таквих непријатељи беже; 2) у борби против јереси уопште не треба ступати у општење са јеретицима, нити их помињати: ја сам речено забранио (4, 129)

1) Ја сам немоћан и речју и делом. Ипак, неопходност ми налаже да вам тешим и будим духовно према силама. Они који се у рату боре са непријатељем имају потребу за бодрешћем од стране сабораца. Утолико пре ви који водите борбу са невидљивим непријатељима имате потребу да вас помазују поучним речима и да се усмеравају у духу. Ваша борба није једнодневна, него на читав живот, због чега вам, уколико однесете победу, [припада] венац нетрулежности. Међутим, уколико будете побеђени, [наследићете] вечно терет бесмртне срамоте. Нека нам се не деси да пострадамо и да се посрамимо у нади нашој! Напротив, немојмо сумњати да ћемо, уз Божију помоћ, однети победу над ђаволом постојаном пажњом према себи и непрекидним противљењем непријатељу. Вама је познато да се и обични војници налазе у крајњој бодрости када се хватају у коштац, мењајући се у лицу и изгледајући другачији неголи раније. У тај час на сећање им не долази ни жена, ни деца, ни родитељи, ни браћа нити било ко, већ им је ум, и срце, као уосталом и тело усмерено на борбу. И ми смо по унутрашњем човеку дужни да се слично настројимо, ни мало се не бојећи противника и пружајући се на њих са ревношћу и пламеним духом, као добри војници Христови. Видећи нас таквима, наши непријатељи се удаљују, не смејући да крену у напад. Међутим, уколико виде да се код нас умањила храброст и ослабио напон сила и пажње, они натежу своје лукове и душу рањавају стрелама, тј. неумесним помислима. Ипак, ни у таквом случају ми не треба да очајавамо, већ треба да се брзо, схвативши свој пропуст, покајемо и опет напрегнемо силе, те ступимо у неуспављиву борбу. И тако треба увек чинити.

2) И сада је јеретичка борба разливена по читавој васељени. И ако хоћете, подигните очи ума вашег те ће те угледати сво поднебесје пуно рањених у тој борби. Јер, змија узима под своју власт не само неверне јеретике, блуднике и прељубочинце и друге који чине сличне неприличности, већ и оне који се равнодушно односе према таквима и ступају у општење са њима, будући да је истинита реч: *Онај ко се дотиче смоле поцрнеће и ко општи са гордим постаће му сличан* (Сир. 13, 1). Стога сам ја, премда ме прекоревају, забранио да се помиње као православан на свештеним спомињањима и на Божанственој

Литургији онај ко се претвара да је православан и не престаје да општи са јересју. Кад би он исповедио грех свој и причестио се Светом Тајнама, чак и у часу смрти, православни би могли за њега да врше принос. Међутим, он је отишао у општењу са јересју. Како би се, дакле, он могао увести у православно општење? Свети апостол говори: *Чаша благослова коју благосиљамо није ли заједница Крви Христове? Хлеб који помимо није ли заједница Тела Христова? Јер један је хлеб, једно смо тело многи, пошто се сви од једнога хлеба причешћујемо* (1. Кор. 10, 16-17). Судећи према реченоме, причешћивање јеретичким хлебом и чашом чини да причесник припада скупини која је противна православној. Наиме, од свих таквих причесника саставља се једно тело које је туђе Христу. Апостол на другом месту узвикује: *Јер шта има праведност са безакоњем; или какву заједницу има светлост с тамом? Или какав део има верни с неверником? И какво је слагање храма Божијег са идолима* (2. Кор. 6, 14-16). Због њих треба плакати. За оне, пак, који су још међу живима треба да се молимо да им се да да се истргну из замки ђавола. За себе, најзад, треба да захваљујемо што нас је Бог изабрао од почетка за спасење у светињи Духа и вери истине (2. Сол. 2, 13) како бисмо му служили у Православној вери до правог исповедништва. И уколико га остваримо непорочно и беспрекорно Он ће нас удостојити свог небеског Царства.

331.

1) Остала дела имају своје време, али дело спасења увек треба да се врши; 2) немојмо га одлагати видећи да смрт коси све и помишљајући на мудре и луде девојке; 3) устанимо и поревнујмо да се припремимо за сусрет са Жеником (4, 130)

1) За разна дела одређују се разна времена: једно је време за сетву, а друго за жетву; једно је време за мир, а друго за рат; једно је за делање, а друго да бездејство. За грађење душевног спасења, пак, погодно је свако време и, уколико хоћемо, подесан је сваки дан. Будимо увек покретни и добро настројени за добро, испуњавајући се младичком ревношћу за остваривање речи Божијих: *Јер нису праведни пред Богом они који слушају закон, него ће се оправдати они који испуњавају закон* (Рим. 2, 13). Према томе, пошто нам предстоји духовна борба, ми треба да ратујемо благодушно и да уз Божију помоћ прогонимо демонске помисли које устају на нас. Јер, уколико се устале у нама, оне изазивају душевну смрт. Уколико предстоји духовна жетва, ми треба усрдно да жањемо како бисмо у духовне житнице сабрали довољно залиха за вечни живот и како не бисмо вечно умирали од глади. Увек је и време молитве, и време суза, и време чишћења од падова и време задобијања Царства небеског.

2) Зашто се премишљамо? Зашто каснимо? Зашто одлажемо дане свог исправљења? Не пролази ли обличје овога света (1. Кор. 7, 31)? Нису ли безбројни они који од нас одлазе свакодневно? Не славе ли гробови који се непрестано отварају победу над нашом бедном природом? Не чини ли исто и земља, примајући тела наша која су јој сродна? Зар ћемо ми овде остати до краја? Зар не видимо колико је већ [монаха] отишло из нашег братства? Где су блажени оци наши? Где су духовна и телесна браћа? Где су другови наши и пријатељи у напорима, рукодељима и псалмопојању? Како смо ми заборавни. Када наступи смрт неког брата или оца, ми одмах долазимо себи, скрушавамо се и дајемо завет да ћемо убудуће ићи право. Но, после извесног времена, ми заборављамо на скрушеност и на своје добре намере. Светитељи Божији, међутим, нису поступали тако. Они су читав живот размишљали о смрти, свакодневно умирући, свакодневно се распињући свету и свакодневно произвољењем одлазећи Богу. Стога сада тамо живе блаженим и невечерњим животом. И зар вас не плаши пример десет девојака? *Ево женик долази, излазите му у сретање. И мудре га дочекаше и уђоше с њим на свадбу. А луде су због недостатка добрих дела закасниле. И кад су повикале: Господару, Господару! Отвори нам, чуле су одговор: Заиста вам кажем, не познајем вас. Тако су и остале напоље. Господ је још додао: Стражите, дакле, јер не знате дана ни часа* (Мт. 25, 6; 10-13).

3) Према томе, треба да бдимо, да душу будимо из сна, да се држимо трезвоумља, да се скрушавамо, да се чувамо у чистоти и непорочности, да идемо у светлости како нас смрт не би постигла изненада и пред нама затворила врата милости. И већ неће бити никога ко би отворио и помогао. Стога пожуримо да за исход припремимо дела која су угодна Богу. Лењиви нека устане на дело, непослушни нека почне да слуша, надмени нека се смири, сурови нека смекша, непокајани нека се скруши, неисповеђени нека се исповеди, беспослени нека почне да се труди. Нека се сви исправе и лате за добра дела. Додаћу још нешто: женољубиви нека се отрезни, тј. нека не пребива често са женама и нека се не задржава дуго са њима. Јер, од тога се запаљује огањ греха, као што слушамо у Писму, које говори: *Дали ће ко ставити огањ у недра, а да не изгори своју одећу? И да ли ће ко ићи по распаљеном угљевљу, а да не опече*

ноге? Тако [пролази] онај ко иде жени удатој (Прич. 6, 27-29). Међутим, и девственица је удата уколико је ступила у монаштво, као и она која је дала монашке завете: њихов Женик је Господ славе. Ја говорим онима који су се расејали лево десно и живе својевољно, измишљајући оправдања за своје грехе и не схватајући да је Господ наредио да извадимо и око које саблажњава (Мт. 5, 29), а камоли шта друго. Вама, пак, ево шта ћу рећи: *Дужни смо пак ми јаки слабости слабих носити* (Рим. 15, 1), и за неуредне представљати образац доброг поступања. Ви сте благодаћу Христовом, уосталом, већ такви. Ипак, све више напредујте, те ћете се спасти у Господу нашем Исусу Христу.

332.

1) Он указује да су циљеви и делатности монаштва изнад свих других чинова и звања; 2) оно све себи привлачи, без обзира на тешкоће; 3) он призива на радост и благодарење Господу што смо га се удостојили и на старање да будемо прави монаси (4, 131)

1) Богу узнесимо славу стога што смо се удостојили да изаберемо *добри део*, тј. да седимо *код ногу Исусових* и слушамо *беседу Његову* (Лк. 10, 42; 39). Други се старају и узнемиравају за много, тј. за жену и децу, за имање и новац, док ми имамо једну бригу - како да угодимо Господу. Други ратују за земаљског цара и принуђавају се да робују његовим наредбама чак до проливања крви. Ми смо, пак, у произвољном рату у коме са свом слободом испуњавамо заповести Свецара Христа у нади на добијање бесконачног Царства небеског. Други предузимају дуга и напорна путовања ради ништавних и краткотрајних имања, а ми једино треба да дању и ноћу притичемо у храм Божији како бисмо уносили хвале величини Божијој, стичући духовне, неукрадиве и вечне ризнице, а не злато које пропада.

2) Ми понекад сусрећемо понешто скорбно и тескобно по спољашњем положају или по унутрашњем стању. Ми, пак, [све] лако подносимо због **Речи Божије** и наше наде. Ми, наиме, знамо да се радујемо у невољама и да се не осећамо тескобно у тескобама. Наш живот самим својим непријатностима привлачи оне који имају ум. Ко не воли родитеље и ко није расположен према њима? Ипак, остављајући их из љубави према Богу, синови људски долазе овамо. Шта је тесније од супружништва у коме, по речи Господњој, двоје постају једно тело? Ипак, јеванђелски мач и такве расеца и шаље овамо. Овде великаш напушта своје имање, богати богатство сматра за трице, бедни заборавља своју беду и сиромашни престаје да је сиромашан. Овде и цар скида своју порфиру и постаје раван осталима. Јер, наше братство је једнако часно тело Христово и обитељ наша је опште пристаниште спасења, које је подједнако спасоносно за све. Код нас је све другачије, тј. супротно свету. Када се деси смрт, овде се не чује вапај и плач, као код љубитеља живота, већ се у тишини врши погреб почившег. Јер, овде ни жена не узвикује, ни деца не вриште, ни сродници не плету плачевне песме сећајући се час једног, час другог, већ исход бива са радошћу и спровод са добром надом. Додуше, има и суза због духовне љубави према упокојеном. Међутим, у њима нема ничег неумесног, с обзиром да је и Господ плакао код гроба Лазаревог по својству наше природе (Јн. 11, 35). Да ли је од века постојао неки блаженији живот? Да ли је неки други начин живота више приближавао људе Богу? Стога је умесно да давидски узвикујемо: *Јер овде заповеди Господ благослов, и живот до века* (Пс. 132, 3).

3) Радујмо се и савеселимо се једни другима, неућутно благодарећи и безмерно волећи свеблагот Бога нашег будући да нас је призвао из таме у светлост, из понижења у славу, из незнатности у признање. Свако од вас зна од кога се родио, откуда се овамо устремио, са ким је потом ступио у општење, кога именује братијом и са киме је настањен. И та преимућства су само предверје будућих обећања. Уколико добро завршимо подвиг који нам предстоји, уколико се на све могуће начине подвизавамо да подносимо напоре и да приносимо плодове послушања по чину и уставу који важи међу нама, ми ћемо на крају обрести оно што око није видело, што ухо није чуло и што човеку на срце није долазило, тј. оно што је Бог припремио онима који га љубе (1. Кор. 2, 9). Нека бисмо сви добили речено.

333.

1) Учестала умирања учвршћују сећање на смрт, а сећање на смрт и додир са њом доноси страх Божији; страх Божији, пак, чисти срце од страсти; 2) идимо реченим путем ка блаженом бестрашћу (4, 132)

1) Учестале су вести о смрти које се чују и издалека и изблиза, а нарочито о смрти наше духовне браће и оцаца. Ето, поред других оставио нас је и брат Григорије. Његов живот је био похвалан, а смрт - блажена.

Јер, он се упокојио у изгнанству за Христа. Шта, дакле? И ми, наравно, и мали и велики, и стари и млади морамо да пређемо одавде. Сви имамо исту епитимију смрти. И једни раније, а други касније одлазе из овог живота. Према томе, како да не размишљамо о смрти и о ономе што ћемо сусрести по изласку душе из тела? Како ћемо издржати предстојање анђела уколико се нисмо обукли у оружје светлости? Како ћемо поћи оним путем уколико са собом не понесемо залихе вечног живота? Како ћемо мимоићи кнеза овог века, о коме је Господ рекао: *Долази кнез овога света, и у мени ништа нема* (Јн. 14, 30), уколико не будемо слободни од страсти које нас чине робовима? Господ говори: *Благо томе слуги кога господар његов, дошавши, нађе да чини тако. Заиста вам кажем: поставиће га над свим имањем својим. О, милог ли гласа. Ако ли тај рђави слуга рече у срцу своме: Неће мој господар још задуго доћи; и почне тући другове своје, а јести и пити с пијаницама. Доћи ће господар тога слуге у дан када се не нада, и у час када не мисли, и расећи ће га напола, и даће му удео са лицемерима; онде ће бити плач и шкргут зуба* (Мт. 24, 46-51). Зар нас ова прича не плаши? Зар ова опомена не измождује наша тела? Јер, не ради се о басни и о пустим речима. Напротив, реч уопште не доспева до тачног изражавања онога што ће се тада десити. Јер, онај плач није исто што и овај, и тамошњи шкргут зуба није исто што и овдашњи. Између њих је већа разлика неголи између сна и јаве. Стога се тамошњи огањ не гаси, а овдашњи гаси, и ондашњи црв не умире, а овдашњи умире. Међутим, ко о томе мисли и расуђује? Ко то види и чује? Јер, могуће је гледајући не видети и слушајући не чути услед окамењености срца и страстољубља срца. Ко има плач који ублажава Господ и ко се свакодневно чисти од оскрнављења која долазе са разних страна, не одлажући очишћење за сутра? Каже се: *Достаје сваком дану зла свога* (Мт. 6, 34). Ко чежњи за Богом да даје богочежњивост одбацујући сваку овдашњу пристрасност како би са Давидом могао да каже: *Прилепи се душа моја уз тебе, а мене прихвати десница твоја* (Пс. 62, 9)? О блажене беспристрасности. Ето какви треба да будемо, браћо. Слово очекује да се тако настројимо, тј. да будемо пламени духом, обучени у оклоп вере, окриљени надом и потпуно спремни за исход.

2) Стога молим и преклињем да, као они који свакодневно умиру, принуђавамо себе према силама на све прилично, знајући да врлина по природи захтева подвизавање и да подиже горе, док самоугодљиви грех вуче у преисподњу. Стекнимо очишћујуће сузе које рађа скрушено срце и смиреност. Учинимо свете анђеле својим пријатељима бестрасним животом како би нас у време исхода дружељубиво узнели ка Владици. И ја не говорим као да сам што добро учинио, него желећи да заједно са вама [добро] чиним. Најзад, ја сам дужан да говорим, а не да ћутим, будући да вас љубим љубављу Божијом. [Ја желим] да сви ми, чинећи добро, постанемо наследници вечног живота.

334.

1) Он укоревља [братију] што су престали да откривају помисли; 2) потом наводи примере грозних карања Божијих на оне који се не кају како би дао подстрек за исповедање (4, 133)

1) Ја сам се ових дана ожалостио због вас неиздржљивом жалашћу, будући да сте престали са убичајеним исповедањем, које је највеће и најспасоносније дело у нашем животу. И кад бих видео да сте постали бољи и свршени, ја бих се обрадовао будући да бих добио олакшање у послу. Јер, лечење немоћи других захтева велики труд. Међутим, како код вас видим супротно, ја се питам у чему је узрок. Јер, кажите ми одакле код вас дрскост и нереди који од ње произилазе. Зар њихов узрок није у неисповедању и скривању погубних помисли? Почетак, наиме, и корен сагрешења наших јесте неумесна помисао. Уколико се открива, она се милошћу Божијом прогони, а ако се скрива - постепено прелази у дела таме. Отуда душевне смрти, отуда међусобне деобе, отуда речи самооправдавања, које порађа незнање и заблуда.

2) О, човече. Животиње које немају разума саме по себи, као што видимо, знају која јела су им штетна и избегавају их. Не треба ли утолико пре човек [да зна шта му је штетно] с обзиром да се од самог крштења обогатио сваки познањем добра? Зар ти не чујеш да **Писмо** говори да Бог *не поштеде стари свет, него сачува проповедника правде Ноја, и седморо с њим, и наведе потоп на свет безбожнички* (2. Пт. 2, 5). Зар ниси читао да Господ *градове Содом и Гомор осуди на пропаст и у пепео претвори, поставивши их за пример будућим безбожницима* (2. Пт. 2, 6). Зар ниси често слушао да апостол узвикује: *Не варајте се: ни блудници, ни идолопоклоници, ни прељубници, ни рукоблудници, ни мужеложници, ни лакомци, ни лопови, ни пијаници, ни опадачи, ни отимачи, неће наследити Царство Божије* (1. Кор. 6, 9-10). Слушајући речено, како можете рећи да не знаш шта је рђаво? То је само претварање и избегавање [одговорности]. Зар се не бојите опомена? Зар не дрхтите пред Оним пред којим дрхти сва твар? Нека се, дакле, нико не удаљује од исповедања.

1) Рекавши да воли братију, и да је уверен да и они њега воле, он призива да благодаре Богу за такав савез и да претрпе уколико се деси да их строго прекореваш; 2) потом их убеђује да уопште радо подносе напоре и скорби у грађењу спасења, будући да другачије не може бити; због великих обећања која су са њима сједињена, они не могу да наруше радост која је својствена светима; 3) верно ходимо путем Божијим и пожуримо да устанемо уколико се деси да се спотакнемо (4, 134)

1) Реч **Божанственог Писма** [износи]: *Ја волим оне који ме воле и они који ме траже обрешће благодат* (Прич. 8, 17). На другом месту оно указује и на обележје љубави, говорећи: *Онај ко воли приљезно кара* (Прич. 8, 17). Будући да сам ја смирени постављен за вашег настојатеља, по неопходности сам вас у прошлој поуци изобличавао и корио, премда не да бисте се, по речи апостолској, ожалостили, *него да бисте познали преизобилну љубав коју имам према вама* (2. Кор. 2, 4). Јер, и ја се жалостим са вама у време жалости ваше, као што се и тешим у радости вашој. Или, на кога другог да гледам, или због кога другог да се жалостим и радујем? Ви сте и моја браћа, и чеда, и оци, и пријатељи, и сродници, и вољени, и жељени, и радост, и венац, и све што може изразити искреност мог општења са вама. Ја вам сведочим своју увереност да сте и ви према мени такви. Ви нисте привезани ни за родитеље, ни за браћу, ни за род, ни за отаџбину, ни за било шта видљиво, већ само за Бога и за моје смирење по Богу.

Стога узносимо благодарност Богу у Духу Светом, који нас је сјединио у међусобној љубави да будемо *једно тело, један дух, као што смо и позвани у једну наду звања свога* (Еф. 4, 4). Радујмо се и сарадујмо се једни другима. И немојмо се отуђивати једни од других стога што се понекад дешава да вам говорим прекорно. С обзиром да сам подстакнут љубављу и општом коришћу, ви карање подносите трпељиво. Јер, написано је: *Сине, немој пренебрегавати карање Господње и немој слабити када те изобличава. Јер, Господ воли онога кога кажњава и кара сваког сина кога прима* (Прич. 3, 11-12), И апостол додаје: *Ако подносите карање, Бог поступа са вама као са синовима. Јер који је то син кога отац не кара? Ако ли сте без карања, које су сви искусили, онда сте копилад а не синови* (Јев. 12, 78).

2) Богатство и власт и остале житејске ствари које су пожељне за људе не добијају се на дар, него захтевају велике напоре и зној. Може ли се, стога, претпоставити да је достизање Бога и божанствених награда лако и једноставно дело, или да није испуњено безмерним напорима и знојем? Зар таква претпоставка не би била сведочанство крајње простоте и кратковидности? Због чега ми чујемо да *нам кроз многе невоље ваља ући у Царство Божије* (Дап. 14, 22), и да *су уска врата и тесан пут што воде у живот вечни* (Мт. 7, 14)? Који је узрок реченог? Ми, наиме, сами нисмо хтели да пребивамо у рају безбрижног живота и безмерне радости која нам је била дата на почетку, већ смо несавесно радије изабрали да паднемо у садашњи многострасни и многоскорбни живот, из кога опет не можемо да изађемо уколико не прођемо школу невоља, подражавајући Господа нашег Исуса Христа, *који уместо предстојеће му радости претрпи крст, не марећи за срамоту* (Јев. 12, 2).

Скорби по Богу нама се олакшавају надом на вечна добра, услед чега обично нису сувише тешке. Стога се за свете садашње време назива [временом] празника. Свети Давид сведочи, говорећи: *Радујте се праведни у Господу* (Пс. 32, 1). Он, дакле, указује на свагдашњу радост. Слично и блажени апостол потврђује: *Радујте се свагда у Господу, и опет велим: Радујте се* (Фил. 4, 4). И наведено се говори о онима који су били у невољама и плакали, који су се подвизавали и пребивали у борби и који су многообразно страдали. Јер, туга по Богу код врлинских [људи] пружа повод за радост.

3) И ми сваки дан проводимо као празник, благодушно подносећи скорби ради Бога и не слабећи због ђаволских замки и напада. Уколико се деси да понеко задрема или се умом, речју или делом заведе на нешто неприлично, нека пожуре да устане и да се врати на претходно добро настројење, те да опет са врелим усрђем почне да служи Господу, знајући да од цара почаст добија војник који се бори и супротставља, а не онај ко бежи са поља битке. Пребивајући, дакле, до последњег издисаја у невидљивој борби, и ми ћемо се удостојити вечних добара по милости Божијој, те добити Царство небеско у Христу Исусу, Господу нашем.